minimum

Ce baftă a picat pe capul d-nei Tzipi Livni, fostul nostru ministru de Externe şi (în plus) preşedintele Partidului Kadima! De când genialii din guvernul britanic au emis pe numele ei un mandat de arestare în caz că va pune piciorul în Anglia, femeia a înflorit. Ea ne duce cu gândul la demnitarii ruşi din anii războiului, chemaţi la Stalin să fie felicitaţi: bravo, Mihail Ivanovici, am ascultat Radio Londra: te înjură duşmanul!

9 771565 702005 02
1/2/2010 מינימום

■ ANUL XXIV ■ NR. 274 ■
■ FEBRUARIE 2010 ■
■ 16 SHEKELI ■

Luna trecută, guvernul englez a comis un gest de-o impolitețe fără precedent la adresa Israelului: el a emis un mandat de arestare pe numele d-nei Tzipi Livni, fost ministru de Externe şi preşedinte al principalului partid de opoziţie din ţara noastră.

În chip de replică şi răspuns, revista "Minimum" a trimis funcţionarilor de la Downing Street, Londra, tălpile de faţă, alese anume pentru a fi aplicate la părţile sensibile.

בס"ד

COLECŢONAR CUMPĂR

* Ceasuri de mână, de aur, vechi, bărbăteşti şi de damă
* Ceasuri vechi de buzunar
* Bijuterii vechi de aur
* Obiecte de aur şi monede de aur
* Inele şi diamante la preţuri ridicate
* Obiecte de argint şi tacâmuri vechi de argint

Preţuri avantajoase şi în numerar

Tel. 0544-577961 (nu de Şabat)

SCHAFFHAUSEN
International Watch Co.

Dr. Aurel Storin Omul anului 2009

A fost un an viu şi fecund în toate prvinţele. Şi, aşa cum arătăm în prezentarea numărului de faţă, evenimentul nr. 1 din lumea tribului îl constituie neaşteptata şi frapanta schimbare la faţă a revistei "Realitatea Evreiască". O schimbare – să mai precizăm? – în bine.

În consecinţă, "Minimum" a hotărât să acorde dr-ului Aurel Storin, scriitor cunoscut, redactorul-şef al "Realităţii" de la Bucureşti, titlul de Omul anului 2009 din *trib.*

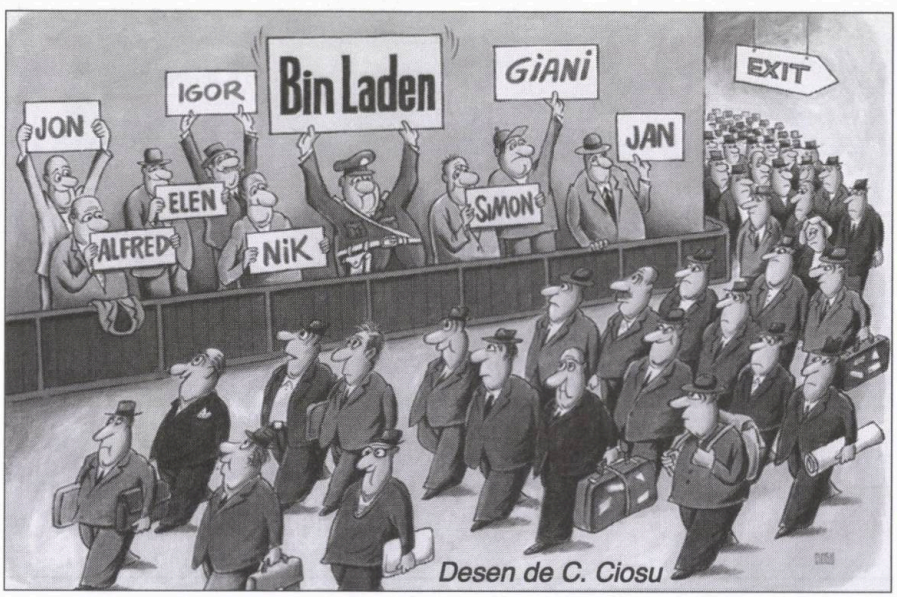

Desen de C. Ciosu

minimum

Apare lunar
Redacţia şi administraţia
P.O.B. 11472 – Tel Aviv 61113
Tel.: 052/560-1297 Fax.: 5270443

Fax numai pentru anunţuri publicitare; corespondenţele se vor trimite prin poştă

Director:
AL. MIRODAN

Publicitate: 1 inch – 45 şekeli

Abonamente Israel:
6 luni (6 numere): 80 şekeli
1 an (12 numere): 160 şekeli
Preţul include costul expedierii.

Străinătate (1 an – 12 numere):
Europa – 73 dolari
România – 68 dolari
U.S.A., Canada – 85 dolari
America de Sud, Australia, Noua Zeelandă – 100 dolari
Insulele Fidji – 160 dolari
Expediţia cu avionul.

Realizarea grafică:
SANDA PERI

Difuzarea: BAR

Articolele semnate de colaboratorii noştri reprezintă personalitatea şi punctul de vedere al acestora. Se înţelege, aşadar, că redacţia nu împărtăşeşte totdeauna vederile exprimate în articolele publicate în coloanele revistei.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Redacţia nu răspunde de conţinutul anunţurilor comerciale.

Revistă editată de
MINIMUM – PUBLISHERS LTD.

Cuțite pe ulița presei

Începutul l-a făcut dramaturgul Aurel Storin, în prezent redactor-șef al revistei "Realitatea Evreiască". La sfârșitul lunii noiembrie 2009, el a lansat pe piață un număr (328-329) al "Realității" dedicat sărbătorii de Hanuka și având ca piesă centrală o tabletă satirică.

Textul cu pricina, aparținând criticului literar Alex. Ștefănescu, se intitulează "La șuetă cu Dumnezeu" și a fost reprodus din "România literară" din București.

După un timp, "Realitatea Evreiască" a publicat, sub semnătura lui Aurel Storin, o scrisoare deschisă adresată d-lui Sh. Carmel:

Iată un fragment:

«Scrisoare deschisă poetului Shaul Carmel din Israel

Distinse Maestre,

De o jumătate de secol sunt un cititor pătimaș al revistelor literare românești. Acolo am găsit adesea lucruri remarcabile, dar nu pot omite mărturisirea că m-am întâlnit și cu unele surprize.

O astfel de surpriză, puțin plăcută pentru mine și probabil că și pentru dumneavoastră, a fost cronica temutului (și reputatului) critic Alex Ștefănescu referitoare la volumul de versuri ce vă aparține, „Îngerul târziu", cronică apărută în „România Literară" din 9 octombrie 2009.

„Îngerul" probabil că sunteți chiar dumneavoastră, nu știu, nu mă pot lăuda cu orgoliul că v-am cunoscut. Adevărul este că nu v-am întâlnit niciodată – și regret. Vă cunosc numai din fotografiile care au însoțit versurile dumneavoastră prin cărți și reviste, dar eu știu bine – pentru că mi s-a întâmplat și mie... – că aceste fotografii sunt, de obicei, mai tinere cu 30-40 de ani decât noi...

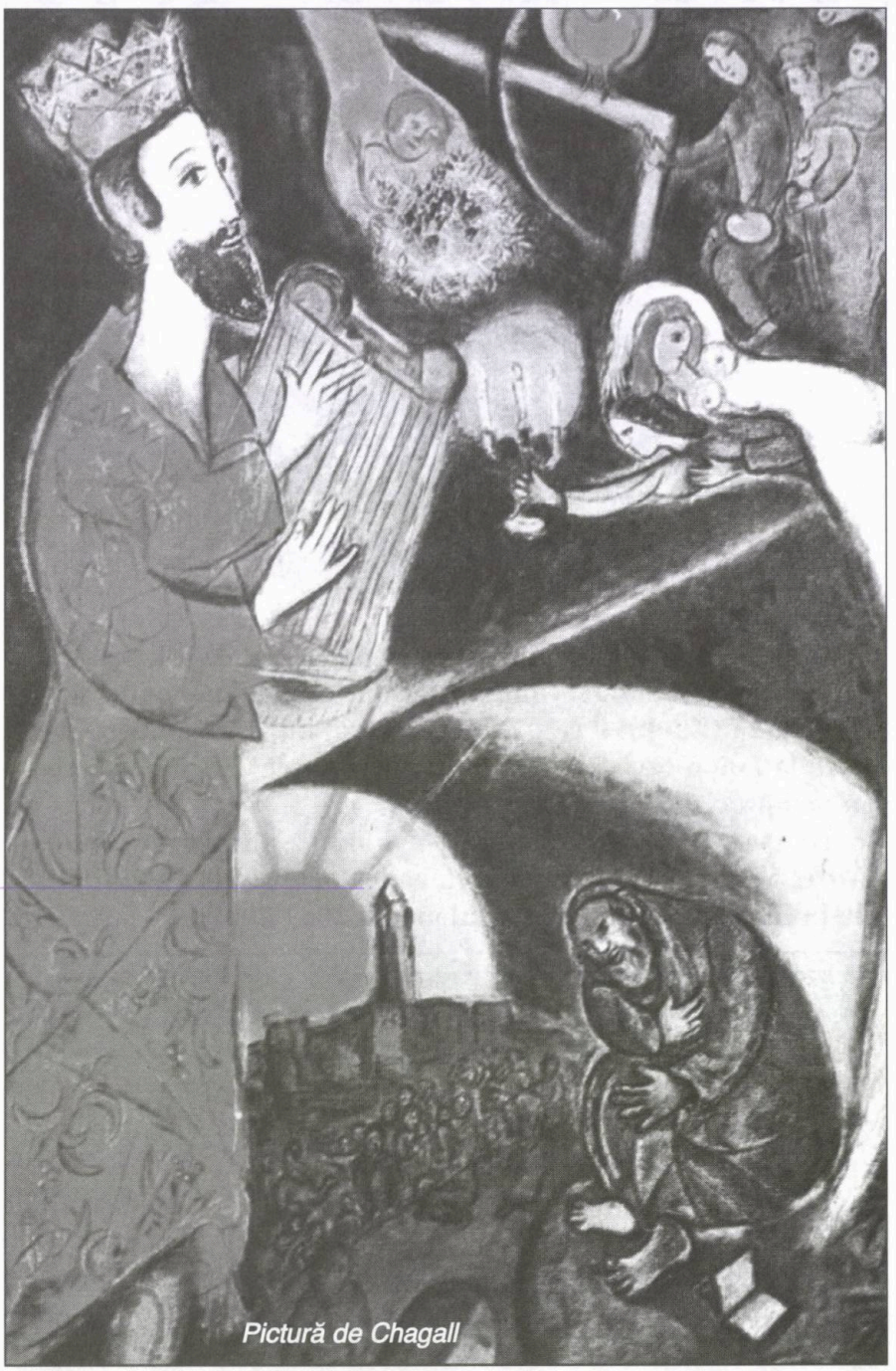

Pictură de Chagall

Nu pot să accept în întregime cronica lui Alex Ștefănescu. Mi se

evreo-române

pare prea dură, un poet sensibil ca dumneavoastră merita poate mai mult menajament. Dar ce spune criticul? „La Shaul Carmel invocarea dezinvoltă a Atotputernicului eşuează într-o şuetă frivolă, de un remarcabil prost-gust", „versuri caraghios-jucăuşe, de un comic involuntar" – mă tem că mai avea puţin şi temutul critic era gata-gata să rostească şi aprecierea „versuri de estradă", termen atât de odios în destinul dumneavoastră. E drept că nici mie nu prea îmi place acest termen şi mă bucur că a dispărut. Numai unii poeţi mai aduc uneori amintirea lui la suprafaţă, fără să vrea. Şi mă tem că Alex Ştefănescu nu l-a folosit în această cronică pentru că, în raport cu epitetele sale, termenul „estradă" i s-a părut prea academic...

Nu pot să nu spun că etichetele lipite pe versurile dumneavoastră mi se par, uneori, exagerate. Dar nici nu pot să nu recunosc faptul că un critic de valoarea şi notorietatea lui Alex Ştefănescu are tot dreptul să le exprime. Nu cred nici că, dacă ar citi versurile dumneavoastră, „Dumnezeu ar muri de plictiseală". Pe asta n-o cred. Dumnezeu nu se plictiseşte niciodată. Nici măcar atunci când se uită la noi... Poate că, mai curând, s-ar amuza. Şi, desigur, nu e la îndemâna oricui să-L amuze pe Dumnezeu. Dar, probabil, nu acesta a fost scopul dumneavoastră...

Regret din nou că nu v-am cunoscut. Întâmplarea a făcut să-i cunosc însă pe unii din preajma dumneavoastră. Cineva, o persoană respectabilă şi care vă este oarecum apropiată, a încercat să-mi demon-

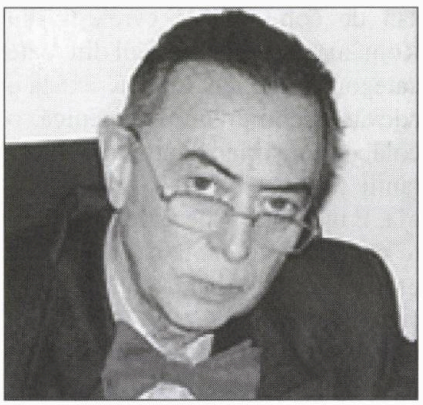

Aurel Storin: omul care a adus ploaie

streze de curând că tot ce atingeţi dumneavoastră se usucă. Acelaşi lucru a fost confirmat şi în scrisoarea Biancăi Marcovici privind Comitetul ASILR (Asociaţia Scriitorilor) şi revista „Izvoare" (Minimum, octombrie 2009, pag. 2). Le mărturisesc că eu nu pot fi de acord cu aceste învinuiri pe care vi le aduc. Dovadă: dumneavoastră aţi „atins" de curând şi revista „Realitatea Evreiască" şi ea nu s-a uscat...

Iar dacă, prin voinţa lui Dumnezeu şi, eventual, şi cu ajutorul dumneavoastră, voi fi doborât din calitatea – efemeră, numai poeţii nu sunt efemeri – de redactor-şef, voi lăsa, ca pe un testament jurnalistic, „urmaşilor mei Văcăreşti" (nu vă speriaţi, este doar un citat şi nu e „ceva de la estradă") obligaţia morală ca, atunci când poetul Shaul Carmel va fi părăsit de toţi, când nu va mai avea nici un prieten, nicăieri, ultimul lui prieten să rămână, aşa „atinsă" pe nedrept cum a fost ea, revista „Realitatea Evreiască".»

Zăngănit de săbii în cimitire

Cuţitele la care ne referim s-au făcut simţite nu numai în domeniul polemicilor literaro-ideologice ci şi – aşa cum am aflat cu toţii – în cel social (problema interminabilă a cimitirelor, conflictele dintre Federaţia de la Bucureşti, HOR, etc.

De când nu am mai întâlnit în presa din *trib* asemenea propoziţiuni, precum cele întâlnite mai sus? Publicaţie cuminte, convenţională, politicoasă, plătind preţul greu pe care-l cere statutul de tipăritură *oficioasă* (noi suntem reprezentanţii Federaţiei, nu ne ocupăm cu scandalurile!), "Realitatea", şi altele din mica flotilă a presei ce ne stă la inimă, deveniseră cu anii nişte tipărituri festiviste, pe cât de serioase şi demne de încredere la capitolul informaţii, pe atât de convenţionale când e vorba de stil.

Şi deodată… ideea lui Storin a aruncat totul în aer. De la modul de a prezenta excentricităţi versificate care nu sunt pe placul tuturor, la certurile la cuţite dintre Federaţia de la Bucureşti, la HOR-ul din Tel Aviv şi la tonul viril, proaspăt, agresiv, adoptat în discutarea marilor drame istorice: Holocaustul, mitul Antonescu…

O noutate în materie de presă (deşi s-a mai discutat despre subiect) o constituie polemica neobişnuit de vie, dacă nu chiar brutală, pe marginea cimitirelor evreieşti din România. Aici, încet-încet, lucrurile s-au cam cristalizat (ceea ce nu înseamnă că s-ar fi rezolvat): pe de o parte, îi avem pe cei de la

FCER (Federaţia!), pe de altă parte, pe *horiştii* din Israel. Primii se consideră reprezentanţii autorizaţi ai evreilor din cimitire. Ceilalţi se comportă ca adevăraţii noştri înaintaşi. În această înfruntare oarecum sinistră, oştile stau faţă-n faţă. Dr. A. Vainer, preşedintele de la Bucureşti, duelează, după cum s-a văzut luna trecută, cu fraţii inamici de la HOR-ul din Tel Aviv.

Iată câteva exemple din dueluri-le pe care le avem în vedere şi pe care Aurel Storin a avut remarcabila (ba chiar sadica) idee de a le pune faţă-n faţă, oferind cititorilor posibilitatea de a înţelege oareşicum cam despre ce e vorba.

O convorbire de răsunet a fost aceea dintre dr. A. Vainer, preşedintele FCER, şi ziaristul Nando Mario Varga, de la "Viaţa noastră" din Israel:

«Nando Mario Varga (N.M.V.): *În urmă cu o lună, avea loc la Bucureşti marele eveniment al inaugurării Memorialului Holocaustului, urmat a doua zi de comemorarea pe tot teritoriul României a Zilei Holocaustului. De asemenea, tot în acele zile, mai multe personalităţi evreieşti, printre care v-aţi numărat şi dvs., domnule dr. Aurel Vainer, au fost decorate de preşedintele Traian Băsescu. Şi toate aceste evenimente aveau loc în plină sărbătoare de Sucot. Un octombrie de neuitat pentru evreii români. Credeţi că această prezentare şi onoare adusă oficial, în văzul întregii lumi, fiilor lui Israel, acum, în România de azi, contribuie la diminuarea accentelor antisemite, ori reprezintă un factor important în amplificarea lor?*

Aurel Vainer (A.V.): Cred că este un mod de atenuare a antisemitismului. Şi vreau să vă prezint şi concepţia pe care o practic. Consider că cea mai puternică armă pentru lupta împotriva antisemitismului este educaţia. În plus, susţin foarte mult politica deschiderii, pentru ca lumea să ne cunoască. Uşile sinagogilor şi templelor din România sunt deschise tuturor, la evenimentele organizate de FCER sau de comunităţile evreieşti din România participă oameni din toate categoriile sociale. În plus, există o adevărată comuniune ecumenică, o colaborare strânsă între reprezentanţii tuturor religiilor din România. E mult mai bine astfel, decât să te confrunţi cu sabia şi cu vorbele grele, care oricum nu ajută. Am încercat să promovez şi un concept nou, uşor diferit de cel al regretatului academician Nicolae Cajal, cunoscut sub numele de "real semitism". Eu merg cu un pas înainte şi îl numesc "pro semitism", apelând la acest termen utilizat în marketing – pro – simbolizând toate activităţile de promovare, de producere. Am întâlnit numeroşi români, atei sau aparţinând diferitelor culte religioase, care vorbesc în cei mai frumoşi termeni despre evrei. Deci percepţia de antisemitism românesc nu trebuie generalizată. Există accente, acest lucru nu poate fi contestat, iar vandalizarea celor trei cimitire evreieşti reprezintă cea mai concretă dovadă. Eu continui să consider că acţiunea de la cimitirul din Giurgiului a fost un act antisemit terorist. A fost o acţiune foarte bine pregătită, cu un plan pus la punct şi executat exact de Simhat Tora, când au ştiut că nimeni nu se află în cimitir. Deci eu nu neg, nu contest şi nici nu putem închide ochii. În contrapartidă, se constată şi se manifestă acţiuni de apreciere a comunităţii evreieşti, care beneficiază de fonduri de la bugetul statului, monumentele noastre culturale şi istorice sunt protejate şi sunt reconstruite de stat. Astfel, sinagoga din lemn, din sec. XVII, unica din România, a fost reconstruită complet din bugetul statului român, reinaugurarea ei urmând a avea loc în luna decembrie. La fel s-a întâmplat cu sinagoga din Orăştie precum şi cu Sinagoga Mare din Iaşi. Primăria municipiului Bucureşti a sponsorizat şi continuă să sponsorizeze restaurarea faţadei Templului Coral, care este o lucrare de proporţii. Iată, sunt semne că în România cultul iudaic, poporul evreu, este luat în seamă.

N.M.V.: *V-aş ruga, d-le Vainer, să ne referim la o problemă despre care am mai discutat de-a lungul anilor şi care a constituit şi continuă să reprezinte un subiect "cald": situaţia cimitirelor evreieşti din România. În ultimii ani v-aţi confruntat cu numeroase dificultăţi pentru rezolvarea acestei situaţii*

"Acţiunea de la Cimitirul Giurgiului a fost un act terorist".

dar şi cu o serie de conflicte generate de factori externi. Şi iată că acum a izbucnit un nou conflict, intern de data aceasta, între FCER, recte dvs., şi H.O.R. din Israel, organizaţie al cărei preşedinte este dl Zeev Schwartz. Spun intern, deoarece amândoi faceţi parte din conducerea Fondului Caritatea, al cărui scop principal este valorificarea, în binele obştii, a proprietăţilor evreieşti comunitare recuperate. Într-un recent interviu, dl Schwartz, care a fost invitat să participe în România la evenimentele despre care am vorbit la începutul discuţiei noastre, prezintă revoltat starea gravă în care se află cimitirele evreieşti din România, neîngrijite, năpădite de buruieni, multe lăsate în paragină. Mai mult, domnia sa a anunţat decizia de a constitui un comitet independent, aici, în Israel, pentru a strânge fonduri în ve-

derea refacerii și îngrijirii acestor cimitire. Comitet național, independent de FCER, ce se întâmplă?

A.V.: A lansa asemenea afirmații dovedește că domnul Schwartz ori nu cunoaște situația reală, ori are alte motive. Iată câteva dintre declarațiile sale pe care nu pot să le trec cu vederea. Iată ce spune: "Cu stupoare am constatat că FCER nu a întreprins nimic pentru repararea pietrelor funerare distruse la Cimitirul Giurgiului (...) Nu se face nimic în cele 183 de cimitire în care sunt evrei (...) Evreii din Israel, în mare parte, nu au încredere că banii pe care-i vor dona vor fi folosiți numai pentru cimitire (...) Când se va constitui comitetul, totul va fi altfel (...) De vorbe sunt sătul până peste cap". D-le Varga, dvs., ca ziarist care vă respectați cititorii, sunt convins că nu puteți să nu luați drept reale declarațiile pe care vi le face cel pe care-l intervievați. Însă de data aceasta, în cazul domnului Schwartz, sunt neadevăruri. În primul rând, vreau să vă spun că, într–adevăr, suntem foarte presați în această mare răspundere de a reprezenta patrimoniul sacru evreiesc, cele 88 de sinagogi existente și 821 de cimitire. Este mult, puțin? Înainte, în România existau mii de sinagogi. Nu cred că au existat mai multe cimitire, dar, în orice caz, numărul lor este impresionant pentru cei 8.000 de membri cât mai numără azi comunitatea evreiască din România, față de 800.000 în trecut. Nu este adevărat că nu am făcut și nu facem nimic. Este clar că, în cazul devastării Cimitirului Giurgiului, unde am recurs la tot ceea ce era posibil în a sesiza și a cere să se facă lumină din partea autorităților statului român, am obținut cât s-a putut obține până în prezent. Din păcate, nu dispunem de surse financiare pentru a reface aceste pietre tombale, unele de o

Dr. Aurel Vainer: te-am zărit printre morminte

mare valoare istorică și arhitecturală. Nu văd cine și de unde ar putea scoate cele câteva milioane de dolari necesare acestei acțiuni de refacere. Este o problemă de mare răspundere pentru noi, dar ar fi greșit să se spună că nu s-a făcut nimic. Noi sperăm că în condițiile în care avem un nou guvern, vor fi descoperiți adevărații vinovați de vandalizarea cimitirelor noastre. Revenind la afirmațiile domnului Schwartz cu privire la Cimitirul Giurgiului, vreau să vă spun că sunt afirmații nefondate. În primul rând, toată zona până la calea ferată a fost curățată de vegetația sălbatică, zece oameni angajați de noi lucrând intens trei săptămâni. Ne confruntăm însă cu o altă problemă și anume reziduurile rezultate în urma tăierii vegetației, care, conform legii, nu pot fi arse. Iar transportul costă și el. E drept, nu s-a atacat frontal partea de după calea ferată, dar chiar și acolo, dacă se merge până la căsuța rabinilor, se va constata că lucrurile sunt cât de cât acceptabile. Vreau să menționez că în România există cimitire evreiești foarte curate, dar care au fost întreținute cu fonduri din exterior, și nu din cele ale FCER și Caritatea. Astfel, la Târgu Mureș există o colaborare cu o comunitate din Scoția, care susține sistematic comunitatea evreiască din acest oraș românesc. Trebuie înțeles faptul că există cimitire vechi de sute de ani, care se deteriorează în timp. Pietrele tombale trebuie ajutate să supraviețuiască.

N.M.V.: *Corespondentul nostru din Huși ne-a semnalat că și cimitirul din această localitate este într–o stare deplorabilă...*

A.V.: Acolo au mai rămas doar 10 evrei. Facem tot posibilul, dar nu ai cu cine. La ora actuală există 821 de cimitire, din care 110 sunt, hai să-i zicem, active, adică se mai fac înmormântări. Deci peste 700 nu sunt folosite. Există împrejmuiri pentru 191.000 metri pătrați, dar nu au împrejmuiri 57.000 metri pătrați. Ca să realizăm aceste împrejmuiri la un preț modic, avem nevoie de 8 milioane de dolari. Trebuie reabilitate 67.000 de pietre tombale, pentru care este nevoie de 10 milioane de dolari. În anul 2000 aveam nevoie de 20 de milioane de dolari pentru aceste acțiuni. Dacă considerăm că vom realiza aceste lucrări în 10 ani, înseamnă că avem nevoie de 2 milioane de dolari pe an. O altă mare problemă o reprezintă asigurarea pazei cimitirelor. La ora actuală cheltuim 44.000 de dolari, dar nu avem bani. Avem nevoie de 888 de paznici, dar nu avem cu ce să-i plătim. Deci problemele sunt foarte mari. Pentru a avea o imagine de ansamblu, iată ce cheltuieli am avut cu cimitirele. În anul 2000, un an de vârf, am cheltuit 234.000 de dolari. În 2008, 122.000 de dolari, o reducere la jumătate, fiindcă nu am avut bani. Deci afirmația că FCER nu a făcut nimic în acești ani, nu este adevă-

rată. În ceea ce privește vegetația sălbatică, problema trebuie înțeleasă foarte bine. Clima în România nu este ca cea din Israel. În România, după o lună ploioasă, nu mai poți intra în cimitir din cauza vegetației abundente. Noi am găsit în final o soluție realistă. Să valorificăm terenurile pe care nu se află morminte, și care reprezintă terenuri importante, în funcție de localități, fiindcă în unele locuri nu au valoare. Ca să putem realiza acest lucru, am încheiat anul trecut un acord cu rabini originari din România, care trăiesc în Israel, S.U.A. și Europa. Ideea era să facem tot posibilul pentru a valorifica aceste terenuri, urmând a distribui sumele obținute astfel: 70% pentru cimitire și 30% pentru sinagogi. Și iată că de un an de zile, nu am realizat nici un progres. De ce? Fiindcă clauza valorificării acestor terenuri este ca cineva să efectueze o expertiză pentru a dovedi că în aceste locuri nu au fost morminte. Or, noi nu avem capacitatea să facem acest lucru și a rămas să o facem împreună cu acest comitet internațional. Am solicitat să vină cineva să ne ajute. Ei, bine, nu a venit nimeni. Există și cealaltă soluție, a constituirii unui comitet care să colecteze bani. Noi nu avem nimic împotrivă să se constituie în Israel un comitet care să adune bani pentru cimitirele din România. Dar totul trebuie să se facă prin FCER, deoarece noi suntem proprietarii de drept, conform legii române. Și acest lucru este o realizare pentru o țară care a făcut parte din lagărul comunist. Mai mult, eu personal am reușit să obțin ca în Legea cultelor să se înscrie un paragraf conform căruia în cimitirele de rit mozaic și musulman să nu se organizeze comemorări decât cu acordul comunităților respective. O altă acțiune a FCER: în urma unor informații, verificate de altfel, conform cărora cimitirele evreiești din Constanța și Pașcani au fost trecute în 2002 în domeniul municipiului, am început acțiuni în justiție și pot să vă spun că recent, municipiul Pașcani ne-a repus în dreptul de proprietari ai cimitirului, urmând ca să obținem aceeași decizie și în cazul cimitirului din Constanța. Să nu credeți însă că problema cimitirelor evreiești se manifestă numai în România. În toate țările foste comuniste din Europa, cu excepția Cehiei, situația era catastrofală.

N.M.V.: *Dl. Schwartz susține totuși că va reuși să obțină donații pentru întreținerea și refacerea cimitirelor evreiești din România.*

Atenție, Israel! Nu se poate face nimic fără cei de la FCER (Federație)!

A.V.: Nu știu pe ce se bazează el. Acum trei ani de zile noi am lansat un apel pentru donații, la care nu au răspuns decât 10 persoane: eu și colegii mei din FCER.

N.M.V.: *Dar să presupunem că domnul Schwartz și implicit HOR-ul vor constitui acest comitet independent, fără nici o legătură cu FCER și chiar va obține donații...*

A.V.: Ar fi foarte bine. Vor conveni atunci cu FCER...

N.M.V.: *Dar domnul Schwartz susține clar că nu vrea nici o colaborare cu Federația...*

A.V.: Atunci nu are cum să intre în cimitire. Cu tot respectul pentru evreii originari din România care trăiesc în Israel, vreau să le spun că le voi fi recunoscător dacă vor da curs acestei inițiative, cu precizarea că nu se poate face nimic fără FCER. Haideți să facem totul împreună. O altă soluție o reprezintă funcționarea în bune condiții a Fundației Caritatea. Dar și aici ne confruntăm cu o serie de probleme. Să ne referim numai la compensațiile pe care statul român ar trebui să le plătească Fundației pentru terenurile și proprietățile demolate de-a lungul timpului și care sunt proprietatea Fundației. Ei bine, de ani de zile, nu numai Caritatea dar și alți beneficiari ai compensațiilor statale nu au primit nici un ban deoarece bugetul statului român nu-și poate permite aceste plăți. Fundația Caritatea are de primit o sumă foarte importantă de bani, dar statul român nu poate plăti. Iar în ceea ce privește proprietățile pe care Fundația a hotărât să le vândă, situația s-a agravat foarte mult din cauza crizei economice. Nu numai că prețurile s-au prăbușit pur și simplu, dar nu mai sunt nici cumpărători.

N.M.V.: *Revenind la evreii originari din România care trăiesc în Israel, vreau să ne referim la o afirmație făcută într-un interviu acordat ziarului "Viața noastră" de noul președinte al Comunității București, afirmație care, surprinzător, coincide cu cele declarate nouă de dl. Zeev Schwartz, și anume că evreii români din Israel nu au încredere în FCER. Este real? Și dacă da, de ce?*

A.V.: Nu uitați că cei care au făcut Alia, nu au făcut-o în condiții foarte ușoare. Au suferit și psihic și financiar: pierderea proprietăților, oferirea unor despăgubiri simbolice, obligativitatea de a părăsi România cu un bagaj de numai 70 kg. Aceste condiții grele i-au făcut să privească cu suspiciune pe membrii Federației care au rămas în România. Ei bine, nu este adevărat că toți membrii FCER au fost alături de regimul comunist. Sunt conjuncturi generale și personale. Iar în trecut, consider că Federația nu a făcut rău, ci bine, flacăra iudaismului fiind menținută vie, mult mai mult decât în alte țări comuniste.

N.M.V.: *În perioada campaniei*

electorale, pe scena politică românească a apărut, întreţinut în special de media avidă de senzaţii, un candidat la preşedinţia României, evreu de origine, şi anume Nati Meir. Acum, ştim cu toţii, el este candidat nu la scaunul de la Cotroceni ci la ani de închisoare, fiind arestat în România, printre altele, pentru escrocherii. Agitaţia mediatizată a acestui personaj a avut o influenţă negativă asupra comunităţii evreieşti şi a Israelului?

A.V.: Nati Meir a apărut pe scena politică românească ca deputat al partidului România Mare, al lui Corneliu Vadim Tudor. Pe vremea aceea, el a fost marginalizat de FCER, fiind considerat *persona non grata*. Ulterior, a renunţat la partidul lui Vadim Tudor, pentru ca în urmă cu ceva timp să reia legăturile cu acesta. Apoi s-a dedat la acest circ mediatic, care numai bine nu ne-a făcut, întrucât el readuce în memoria oamenilor tipul evreului caricaturizat înainte de război: o anumită fizionomie, accentul tipic, luat în derâdere de antisemiţii de atunci, imagini pe care acum, în zilele noastre, el le-a reprodus în faţa camerelor de luat vederi. Şi nu de puţine ori am auzit de la români reacţii de tipul: "Ce-i cu ăsta, mă? E de-al vostru?". La un moment dat, promisese să renoveze sinagoga din Tulcea, cu condiţia ca acestui lăcaş să i se dea numele mamei lui. Vorbe în vânt. Rămâne însă un mister: cine şi cum l-a împins în rolul ăsta? Dacă a acţionat singur, acţiunile sale pot fi puse pe seama unei stări de sănătate.

N.M.V.: Să rămânem în sfera alegerilor din România. Sunteţi deputat în Parlamentul României şi aveţi destulă experienţă politică. Va influenţa alegerea unui preşedinte, indiferent care, relaţiile cu comunitatea evreiască din România şi cu Israelul?

A.V.: Depinde nu numai de persoana politică ci şi de filieră, fiindcă o persoană politică nu este singură. De exemplu, dl. Traian Băsescu nu mai face parte din PDL, dar este susţinut de această formaţiune politică. Pot să vă spun că toţi candidaţii principali, Traian Băsescu, Mircea Geoană, Crin Antonescu şi Sorin Oprescu, au avut o atitudine oficială favorabilă evreilor, în această perioadă vorbesc. În rest, depinde de ce vor promite mai departe, fiindcă, în fond, cine vrea binele românilor, vrea în mod automat şi binele evreilor din România.

(Din „Viaţa Noastră", Israel, 12-13 noiembrie 2009)

Nimeni nu l-a învrednicit pe dr. Vainer să se ocupe de cimitire

«La interpelarea agenţiei de ştiri „Anima News", preşedintele HOR pe ţară, Zeev Schwartz, reacţionează:

Anima News: *D-le Schwartz, în interviul acordat ziarului „Viaţa noastră", dl. dr. Aurel Vainer, deşi este de acord cu iniţiativa dvs. de a constitui un comitet pentru obţinerea de fonduri pentru îngrijirea cimitirelor evreieşti din România, consideră că această acţiune nu poate avea loc independent, ci numai în colaborare cu FCER. Cum comentaţi această poziţie?*

Zeev Schwartz: Nimeni nu l-a învrednicit pe dl. Vainer personal sau FCER ca să se îngrijească de aceste cimitire. Şi cred că sunt şi bani. Puţini, dar sunt. Când spun că nimeni nu l-a învrednicit pe dl. Vainer, mă refer la faptul că el a fost ales de reprezentanţii celor 5.900 de evrei care mai trăiesc în România şi nu de 8.000, cum declară, dar el nu reprezintă pe cei 300.000 de evrei din Israel ai căror rude şi prieteni sunt înhumaţi în cimitirele din România. Iar pe aceştia, la ora actuală, îi reprezint eu, sau, ulterior, cine va conduce în locul meu HOR. De aceea, consider că FCER nu va îndrăzni să nu permită altcuiva să se ocupe de îngrijirea şi salvarea cimitirelor evreieşti din România, atât timp cât această instituţie, din indiferent ce motive, nu se ocupă de această problemă. Declar, în mod clar, că eu nu am de gând să fac afaceri şi nici să mă asociez cu oameni de genul lui Vadim Tudor, dar sunt gata să dau mâna şi cu dracu' ca să trec puntea.

Anima News: *Susţineţi mereu că dvs., recte HOR, îi reprezentaţi pe toţi evreii originari din România care trăiesc în Israel. Dar o mare parte dintre ei nici nu sunt membri HOR. Cum explicaţi această situaţie?*

Z.S.: Explicaţia este simplă. Să luăm drept exemplu cazul primarului unui oraş. El a fost votat de un anumit procent dintre locuitori, şi nu de toţi, dar el acţionează pentru binele tuturor locuitorilor localităţii respective şi este perceput, la toate nivelurile, drept reprezentantul tuturor locuitorilor. La fel şi în cazul HOR. La ultimele alegeri, un anumit procent, prin reprezentanţii lor, m-a ales preşedinte, fără a fi nevoie ca toţi cei 300.000 de evrei originari din România să meargă la vot. Deci membri sau nemembri, ei reprezintă grija şi ţelul pentru care există şi luptă HOR.»

(Din „Viaţa Noastră", Tel Aviv, 2009)

❖

«Ziarului "Viaţa noastră",
Domnului Redactor-Şef Nando Mario Varga

Stimate Domnule Nando,
Citind cu multă atenţie nr. 17301, din 12-13 noiembrie a.c., al

ziarului pe care îl conduceți, am constatat, cu deosebită satisfacție, că ați reușit să publicați interviul pe care vi l-am acordat, la Tel-Aviv, în ziua de 25 octombrie 2009.

Apreciez redarea fidelă și fluentă a dialogului purtat cu dv., determinat mai cu seamă de incriminările pe care mi le-a adus mie și Federației Comunităților Evreiești din România domnul Zeev Schwartz, președinte HOR.

De altfel, cred că cititorii dv. au remarcat titlul interviului nostru, respectiv traducerea pe care am dat-o, în limba română, sintagmei "Șalom Lanu", tocmai cu ideea de a nu acutiza relațiile dintre FCER și HOR, dintre evreii trăitori astăzi în România și cei care au făcut Alia în decursul timpului. Cu mare regret, am constatat însă că, într-un chenar, situat în cadrul interviului meu, ați publicat reacția acerbă a d-lui Zeev Schwartz.

Față de cele afirmate în această intervenție dură, ireverențioasă și neîntemeiată a președintelui HOR, îmi permit să reacționez, la rândul meu, după cum urmează:

Președintele actual al FCER a fost ales în mod democratic, în cadrul primului Congres organizat în septembrie 2005, după o perioadă de 50 de ani de absență a unui cadru democratic în viața Comunităților Evreiești din România.

Comparațiile de cifre pe care le prezintă dl. Zeev Schwartz sunt lipsite de sens, pentru că, după datele transmise de fiecare comunitate evreiască din țară, în prezent, pe total, sunt peste 8.000 de membri (evrei halahici, cu ascedență evreiască sau membri din familii mixte). Cei 300.000 de evrei originari din România care trăiesc astăzi în Israel nu sunt în totalitate evreii care în decursul anilor au făcut Alia sau care au legături, cât de cât, cu comunitățile lor de origine.

Deci, nu este cazul să vorbim cine e mai reprezentativ și mai legal, președintele FCER sau președintele HOR. În ce privește faptul că "...nimeni nu l-a învrednicit pe dl. Vainer, personal, sau FCER, să se îngrijească de aceste cimitire", țin să precizez că legea română ne obligă să ne ocupăm de patrimoniul sacru evreiesc (88 de sinagogi și 821 de cimitire evreiești aflate în diferite localități). Legea nr. 598/2002 stabilește, în mod explicit, că lăcașurile de cult, cimitirele și alte bunuri destinate activităților Cultului mozaic sunt proprietatea FCER.

Or, este știut că dreptul de proprietate înseamnă, implicit, dreptul de administrare și de decizie! În plus, nu trebuie uitat și faptul că, potrivit Statutului FCER, aprobat prin HG nr.999/27.08.2008, „o misiune majoră a FCER o constituie prezervarea și buna administrare a patrimoniului evreiesc sacru".

În virtutea acestui Statut, FCER este obligată, în prealabil, să solicite oricui dorește să se implice în îngrijirea și salvarea cimitirelor evreiești, o cerere de colaborare cu Federația. Chiar dacă dl. Zeev Schwartz spune că "...sunt gata să dau mâna și cu dracu' ca să trec puntea", el va trebui să realizeze această activitate în concordanță cu legile României. Cât despre faptul că FCER se ocupă sau nu se ocupă de problemele cimitirelor evreiești, cred că datele oferite în interviul meu sunt edificatoare la orice analiză pertinentă, făcută cu bună credință.

În ce privește reprezentativitatea HOR și, implicit, a d-lui președinte al acestei organizații de a reprezenta pe toți evreii originari din România care trăiesc în Israel, răspunsul pe care dl. Zeev Schwartz vi l-a dat și comparația cu alegerea, de exemplu, a unui primar de oraș sunt neconcludente și explică, cu greu, calitatea sa de reprezentant, în deplină competență și autoritate, pentru cei 300.000 de evrei din Israel originari din România.

Consider că alte comentarii sunt de prisos.

În final, vă asigur, d-le redactor-șef Nando Varga, că îmi mențin întreaga disponibilitate pentru dialog și colaborare cu evreii originari din România trăitori în Israel și, bineînțeles, cu „Viața Noastră", pe care o conduceți.

Cu stimă,
Președinte
Dr. Aurel Vainer
Deputat»

Antonescu

Și ce băiat drăguț a fost mareșalul Antonescu! Încă vreo doi-trei ca el să fi avut și am fi dat lovitura! Așa reiese din puzderia de cărți, reviste, Ligi, etc. care s-au năpustit asupra noastră în vremea din urmă. Dar au mai apărut și altfel de scrieri despre glorificatul soldat! Ca exemplu, un eseu al istoricului Hary Kuller. Acesta, fără să se jeneze și fără să spună pardon, prezintă fascismul din anii 1940 în spiritul "Realității Evreiești" de astăzi:

«Adagii, de felul „Mareșalul a fost, de fapt, omul țării sale"; „Ion Antonescu este mai prezent decât oricând în inima și conștiința românilor", deoarece „a făurit istorie" nu sunt reiterate astăzi doar în cadrul Ligii Mareșal Ion Antonescu ci și în medii intelectuale la care nu te-ai fi așteptat. De parcă s-ar ține morțiș de a se insinua pentru zilele noastre un model de Conducător tip... Ion Antonescu.

O lucrare recent apărută – „Ion Antonescu, între extrema dreaptă și extrema stângă" – purtând semnătura universitarului și parlamenta-

rului Petre Ţurlea – adună pe parcursul a 450 de pagini o cantitate impresionantă de documente (în majoritatea lor informări, rapoarte etc. ale Poliţiei, Jandarmeriei, SSI), oferite ca tot atâtea argumente decisive pentru următoarea concluzie: „Luptând împotriva extremei stângi comuniste şi a extremei drepte legionare aparent Ion Antonescu a fost înfrânt în 1946. Însă el, nu adversarii lui, a rămas în inima Poporului român". Autorul îl absolvă pe Conducător de orice responsabilitate pentru Starea Naţiunii (de atunci şi de mai apoi) şi a unor conaţionali (evreii, în primul rând) din răstimpul guvernării sale, susţinând că Ion Antonescu a fost în epoca sa unicul exponent demn şi curajos al Voinţei românilor.

Lucrarea, lansată la Fundaţia N. Titulescu, s-a bucurat de o prezentare elogioasă din partea unor cunoscuţi istorici, ca academicienii Dan Berindei, Dinu C. Giurescu, Florin Constantiniu, Gheorghe Buzatu, prof. univ. Ion Scurtu şi George Potra, directorul instituţiei-gazdă (instituţie prestigioasă, care de aproape două decenii stimulează circulaţia unor idei de mare interes ştiinţific şi istorico-politologic). În cuvântul său, autorul – cunoscut pentru opoziţia sa la ceea ce el numeşte „campania împotriva lui Ion Antonescu", inclusiv prin acte legislative şi dărâmare de statui, prin „incriminarea Mareşalului în Raportul final al Comisiei Wiesel" ş.a.m.d. – se dovedeşte persistent în evidenţierea necesităţii recuperării memoriei Conducătorului. Astfel, dacă în iunie 1991 solicită şi obţine un moment de reculegere în Camera Deputaţilor, în memoria lui Ion Antonescu, în 1994 înaintează un recurs în anulare a procesului marii trădări naţionale desfăşurat în 1946, iar în 2009 îşi prezintă volumul amintit, în care Mareşalul apare înfăţişat ca un om pentru eternitate, bătut în nestemate: un om potrivit „poate singurul din acel moment capabil să redreseze ţara prin aceea că – „a salvat Statul Român; a luptat pentru refacerea hotarelor; a luptat împotriva comunismului; a păstrat autonomia întocmirilor şi instituţiilor fundamentale ale naţiunii române". Tot atâtea virtuţi şi realizări pentru care Ion Antonescu a rămas ca erou naţional pozitiv în inima şi conştiinţa românilor".

Hary Kuller: îşi caută ceartă

De ce nu şi în inima evreilor, rromilor, familiilor de ostaşi căzuţi pe frontul de est ş.a., unde în adevăr Conducătorul se află ... dar nu ca un erou pozitiv, ci ca o... rană deschisă?! După cum recunoaşte, într-o lucrare mai veche, însuşi academicianul Dinu C. Giurescu: „Mareşalul poartă răspunderea deportării evreilor basarabeni şi bucovineni în Transnistria, din care cel puţin 108.710 au pierit. Poartă răspunderea războiului" care, aş adăuga eu, a sacrificat sute de mii de români, a îndoliat un Mont Blanc de familii şi – s-o spunem pe cea dreaptă – a atras bolşevismul în România... ca un magnet. Dar nu intrăm în discuţia deschisă de autor şi potrivit căreia I. A. a ales singura soluţie posibilă şi necesară pentru acel moment istoric, soluţie pentru care a avut „sprijinul covârşitoarei majorităţi a opiniei publice pentru intrarea în război şi eliberarea Basarabiei şi nordului Bucovinei, invadate de U.R.S.S. în 1941", căci, altminteri, „România risca să fie împărţită între Soviete şi Reich?! În istorie nu se judecă după eventualitatea „dacă": şi în mică măsură, doar după rezultatul final. Se poate judeca, însă, de ce acest război trebuia dus până mult dincolo de Bug, unde se afla hotarul unei Transnistrii populate de veacuri şi de etnici români – după cum se susţine într-o altă lucrare prezentată şi mai recent la aceeaşi Fundaţie. Între 1941-1944 în acest teritoriu, după cum se ştie, au „locuit" şi evrei, rromi (deportaţi din România), despre care în aceeaşi lucrare se arată cu deplină corectitudine în ce condiţii şi cu ce rezultat (moartea prin înfometare, mizerie, boală, asasinat). Consecinţe pentru care responsabilitatea majoră revenea Statului român şi conducătorului său de atunci. Din păcate, acest „episod", fără a fi trecut total cu vederea în lucrarea lui Petre Ţurlea, este fie încadrat în lupta dreaptă contra extremei stângi dusă de Ion Antonescu, fie motivat prin aceea că Mareşalul are meritul de a fi salvat de la deportarea totală viaţa a peste 300.000 de evrei din România. Deşi respectiva „salvare" a vieţii unei jumătăţi din evreimea română este reală – explicaţia istorică a acestui fapt, benefic şi pentru ţară, nu scuză deportările şi nici nu oferă răspuns la întrebarea privind calitatea vieţii evreilor în acei ani sub ameninţarea continuă a deportării şi fenomenologiei reale a prigoanei. La documentarea vastă existentă în acest sens, lucrarea aici în discuţie nu face decât vagi şi neconcludente trimiteri; ba se insinu-

ează chiar că este neştiinţifică şi denigratoare cu orice preţ la adresa măsurilor luate de Mareşal. Pentru P.Ţ., concluziile „Raportului" final al Comisiei Wiesel, de pildă, ca şi impresionantele sale anexe documentare nu exprimă decât un „adevăr al învingătorului", al oficialităţilor noastre actuale, care pun orice prezentare publică pozitivă a Mareşalului sub ameninţarea cu închisoarea. Adevărul susţinut însă de P.Ţ. este doar cel purtat „în inima poporului român". Am zice un adevăr al sentimentelor, şi nu al luciditătii istorice. Deşi, mărturisesc că în activitatea mea de etnolog, cercetător la teren al unor sentimente populare cu reflex în folclor şi etnografie, nu am putut găsi dovezi pregnante şi concluzive în acest sens. Şi nici în sondajele de opinie purtate în mediul urban. Este drept însă că există şi adepţi ai cultului antonescian, vehiculat de Liga Mareşal Ion Antonescu şi nu numai. *Y compris* în cartea profesorului P. Ţurlea.

O analiză obiectivă a rolului şi locului lui Ion Antonescu în istoria României dezvăluie însă că Mareşalul nu era nici pe departe echidistant de extrema dreaptă pe cât era de extrema stângă, prin crezul său mărturisit şi antibolşevismul practicat şi exprimat prin însuşi războiul purtat, fără oprire în spaţiu şi timp, pe pământ rusesc. Depărtarea sa de extrema dreaptă însă, bogat documentată în carte prin ilustrarea conflictului său cu mişcarea legionară soluţionată în rebeliunea din ianuarie 1941 nu este însă concluzivă în privinţa politicii de dreapta dusă de regimul antonescian. Acest lucru îl semnala încă liderul ţărănist N. Carandino într-un articol apărut în „Dreptatea" (24.01.1945), arătând că: „în urma înlăturării de la putere a împotrivirilor legionare, după rebeliune, programul Gărzii de Fier a fost totuşi continuat", Mareşalul devenind astfel continuatorul moral al lui Corneliu Codreanu. Este mai presus de orice îndoială că gândurile şi faptele Conducătorului îl prezintă drept: adept al totalitarismului, al dictaturii, al identificării statului cu persoana conducătorului, al ideologiei naţionalist-extremiste (şovine, xenofobe şi antisemite). Dar înainte de orice, adept al organizării statale şi economice pe baze corporatiste, antiliberale, antidemocratice, antiparlamentare. Mareşalul putea astfel cu îndreptăţire ideologică pe filieră codrenistă să spună despre sine „ţara sunt eu, legile şi decretele pe care eu le promulg circumscriu legalitatea ce trebuie respectată întocmai". Cum arătau aceste legi, putem deduce din nenumăratele acte de stat purtând semnătura Conducătorului, atât în perioada legionaro-antonesciană, cât şi în cea guvernată fără legionari. Circa 100 de acte normative au avut ca efect spolierea populaţiei evreieşti, deportările din Basarabia şi Bucovina, prigoana evreilor din restul României. Pogromul din Iaşi (iunie 1941), scontat cu peste 10.000 de victime evrei, potrivit comunicatului Preşedinţiei Consiliului de Miniştri nr. 244/30.06.1941, a fost motivat prin aceea că „au fost executaţi doar 500 iudeo-comunişti, duşmani ai poporului român".

În lucrarea prof. P.Ţ., situaţia minorităţii evreieşti în anii regimului antonescian nu constituie o preocupare decât în măsura în care lupta lui Ion Antonescu împotriva extremei stângi presupunea şi biruirea iudeo-comunismului. Dar, oricât s-ar fi străduit autorul să-i regăsească pe evrei în structurile şi acţiunile PCR (d. R.) dictate de Moscova, nu se putea documenta că ei reprezentau o extremă stângă care să ameninţe ţara. Pe cale de consecinţă, nici Holocaustul din România – în care responsabilitatea majoră revine Conducătorului statului român (ca expresie a extremismului său de dreapta) – nu reţine atenţia autorului. Mai curând reţine atenţia responsabilitatea legionarilor în prigonirea evreilor până la rebeliune şi uciderea unui mare număr de evrei în cursul acesteia. Se prezintă chiar un bilanţ al anarhiei legionare din perspectiva luptei lui I.A. pentru întronarea unei legalităţi care să conducă spolierile la care erau supuşi evreii spre vistieria statului şi nu spre beneficiul prădătorilor individuali legionari. Un comunicat al PCM din 30 octombrie 1940 îi menţiona expres pe evrei ca victime ale ilegalităţilor comise de legionari. Ulterior, „Cartea Albă a rebeliunii", volumele „Pe marginea prăpastiei", broşura „Fărădelegile legionare", analizate în lucrarea lui P. Ţurlea, vor detalia până la amănunte excesele legionare în general, şi chiar cele împotriva evreilor. Lucrarea nu dovedeşte însă aceeaşi consecvenţă în descrierea etapei „legaliste" antonesciene, de spoliere şi luptă împotriva evreilor, consideraţi în bloc „duşmanul intern" necesar a fi supus terorii sub motivaţia de iudeo-comunism sau, pur şi simplu, de stringenţă a înfăptuirii purificării etnice. Or, pentru o evaluare corectă a personalităţii lui Ion Antonescu – sub raportul concepţiilor şi acţiunilor sale – „stringenţa purificării etnice" (oferită drept cheie pentru rezolvarea unei promise prosperităţi a României, ca „ţară a românilor şi pentru români") deţine un loc central. Pe acest tărâm a existat o unanimitate de vederi între Conducător şi Legiune; au diferit doar metodele de înfăptuire. Ion Antonescu şi-a asumat şovinismul, xenofobia şi antisemitismul ca şi Corneliu Zelea-Codreanu. Din perspectivă democratică, asemenea

ţel viciază grav locul şi rolul unei personalităţi în istorie. A-l reabilita pe Antonescu dăunează nu doar adevărului istoric, ci şi Binelui public, brand-ului potrivit căruia poporul român excelează prin generozitatea sa faţă de alţii, are valoarea dreptăţii şi respinge ideea purificării etnice. A pretinde că Mareşalul se află în inima românilor nu se explică decât printr-o comuniune de simţire a unora, anacronică vremurilor noastre, echidistante într-adevăr atât de extremismul de dreapta al naţionalismului obtuz, cât şi extremismului de stânga.

Nu este liberă o naţiune care îşi persecută o minoritate, o categorie socială sau sexul care reprezintă mai mult de jumătate din naţiune. Potrivit unei butade larg circulate în interbelic, adevăratul democratism se poate aprecia după atitudinea faţă de evrei, plebei şi femei (a nu se citi F.M.I.).

Lupta pentru puritate etnică nu a fost o luptă împotriva iudeo-comunismului, deoarece era bine cunoscut – iar imensitatea informărilor de Poliţie, Siguranţă, Jandarmerie, Armată o atestă – că dacă mulţi comunişti (din puţinii existenţi) erau evrei, un număr infim dintre evrei erau comunişti. Gogoriţa iudeo-comunismului, vânturată pentru a motiva crimele de la Iaşi, din Basarabia şi Bucovina, din Odessa sau din imperiul transnistrean al morţii, nu mai poate convinge de „dreptatea Conducătorului" în acţiunile antievreieşti. La Odessa, în toamna lui 1941, când s-a produs aruncarea în aer a Comandamentului Român, deşi la momentul informării Conducătorului despre odiosul atentat se cunoşteau deja făptaşii (NKVD-iştii ruşi), totuşi Mareşalul a dat ordin ca represaliile să rezide în nimicirea unui număr uriaş de evrei (circa 23.000). Ordinul a fost executat în următoarele două zile.

Poate fi considerat un asemenea dictator un Om în inima poporului român, un Om pentru eternizarea naţiunii sale???»

❖

Prof. Zoe Petre, cunoscutul istoric român, a publicat un articol supărător pentru fasciştii de azi: profund supărător.

«"Holocaust" este un cuvânt derivat din limba greacă, *holókauston*, unde *holon* înseamnă integral şi *kauston* înseamnă incinerat, ars: cuvântul denotă la origine un tip aparte de sacrificiu pagân, acela în care animalul jertfit este ars cu totul, fără nici o parte cât de mică rămasă în afara focului sacrificial. În lumea greacă sau romană, asemenea jertfe se făceau doar pentru divinităţile infernale şi pentru duhurile celor defuncţi, în vreme ce zeilor Olimpieni li se jertfeau grăsimea şi oasele animalelor domestice, iar carnea acestora era împărţită în porţii egale cetăţenilor care asistau la săvârşirea riturilor. Sacrificiul cu "ardere de tot" este pomenit şi în Vechiul Testament, dar numele ebraic al genocidului din al Doilea război mondial este cel mai adesea Shoah, un cuvânt care desemnează o catastrofă umilitoare abătută asupra neamului lui Israel; cuvântul a fost utilizat încă din 1942 pentru a desemna politica nazistă de exterminare a evreilor.

Termenul Holocaust a fost utilizat cu mult înaintea acestei operaţii de exterminare, încă din sec. XVIII, ca o metaforă pentru genocid (de pildă, pentru genocidul armenilor în Turcia, în anii Primului război mondial), dar, încă din anii de după cel de-al Doilea război, din pricina enormităţii faptelor care ieşeau cu fiecare zi la iveală, s-a specializat pentru a desemna exterminarea deliberată a poporului evreu pe care naziştii au organizat-o sub pseudonimul de "soluţie finală a problemei evreieşti", *Endlösung der Judenfrage*.

Poate chiar în mai mare măsură decât Shoah, cuvântul Holocaust are conotaţii religioase tragice care au înconjurat faptele cu o aură de violenţă care transcende cunoaşterea umană. Asta a suscitat şi specializarea termenului de care vorbeam adineaori, dar şi protestele unor istorici şi eseişti evrei – inclusiv ale lui Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel – iritaţi de faptul că evenimentul crucial al istoriei lor recente poartă un nume „din neamuri". Una dintre marile dificultăţi ale asimilării acestei orori a istoriei este, de altfel, aceea că, pentru cultura iudaică, suferinţa – şi deci istoria – au un sens, ele fac parte dintr-un plan divin, astfel că subtextul religios al numelor Holocaust, sau Shoah, îndeamnă la căutarea unui sens care lipseşte în chipul cel mai dureros din acest episod tragic. Ceea ce s-a numit „efectul de Meduză" al unei atare imposibile reconcilieri între viziunea tradiţională despre istorie ca înscriere a voinţei divine în veac şi oroarea acestui hău întunecat pe care îl numim, în lipsă de altceva, Holocaust – paralizia interioară în faţa unei realităţi imposibil de acceptat – se resimte în întreaga literatură despre "soluţia finală", şi chiar în gândirea şi scrierile negaţioniştilor.

Desigur, negaţionismul este o formă perversă de antisemitism contemporan, care încearcă, cu o colecţie de falsuri şi argumente sofistice, să nege realitatea operaţiei de exterminare a evreilor şi prin asta însăşi istoricitatea Holocaustului în întregul său. Dar, scria Deborah Lipstadt într-o carte celebră, negaţionismul răspunde şi imposibilităţii cu care se confruntă mintea omenească atunci când încearcă să imagineze şi să înţeleagă Holocaustul.

În rândul negaţioniştilor s-au adunat în devălmăşie persoane credule din toate ţările lumii – între 4 şi 20% dintre respondenţii unor sondaje din SUA şi Europa occidentală pe această temă afirmă că pot crede că Holocaustul e o ficţiune – alături de liderii extremişti ai Islamului radical, cum sunt Ben Laden sau preşedintele Iranului, Ahmadinejad, intelectuali rătăciţi şi dornici de faimă, ca francezul Roger Garaudy (fost comunist, fost maoist, convertit la islamismul extremist), sau americanul Noam Chomski, dar şi politicieni de extremă dreaptă, ca Jean Marie Le Pen.

În România, specificitatea acestui curent de falsificare a istoriei recente a constat în aceea că Holocaustul ca acţiune a Germaniei naziste nu e negat public niciodată, dar este negat vehement în ceea ce priveşte acţiuni de exterminare şi persecuţie ale statului român: datele şi mărturiile concrete fie nu sunt acceptate ca veridice, fie sunt puse exclusiv în răspunderea altora – germani sau horthyşti, sau, în cel mai rău caz, legionari. Progromurile de la Dorohoi şi Iaşi sau Trenul Morţii sunt fie de-a dreptul negate, fie motivate prin atitudinea pro-sovietică a unor evrei, de parcă asta ar justifica uciderea fără judecată a oricui era evreu. La fel, lagărele din Transnistria sau acţiunile Armatei Române de la Odessa sunt când motivate prin raţiuni de război, când minimalizate. Chiar dacă o parte din cetăţenii români de origine evreiască au dispărut din Ardealul sub ocupaţie maghiară, rămâne un fapt de neocolit acela că sute de mii de evrei au pierit din vina statului român şi cu acceptul implicit sau chiar explicit al unei părţi importante din societatea românească. Oricâte basme despre blândeţea şi ospitalitatea *idealtipului*, vorba lui Weber, de român ne–ar plăcea să ne povestim, nu putem nega faptele. Ar fi poate deajuns, pentru a înţelege de ce nici măcar Antonescu nu poate fi făcut singur responsabil de aceste oribile fapte, să citim memoriile lui Mihail Sebastian sau ale lui Serge Moscovici, marele profesor francez de psihologie socială, martor direct al acelor ani în România. Dar ne-am putea şi gândi singuri că Trenul Morţii a fost păzit de soldaţi în termen, nu de Antonescu în persoană, şi condus de ceferişti, sau că listele de evrei ce urmau să fie deportaţi erau alcătuite de funcţionari ai primăriilor.

În pofida acestor fapte, dl. Iliescu a declarat, de exemplu, într-o primă fază, că actele de persecuţie contra evreilor nu s-ar fi petrecut pe teritoriul naţional, ceea ce ar fi exonerat de răspundere regimul Antonescu: ca şi când Hitler ar fi fost exonerat de răspundere pentru Auschwitz, aflat pe teritoriul Poloniei ocupate.

Aceste declaraţii au provocat un scandal, care însă a avut şi o consecinţă pozitivă, anume constituirea Comisiei prezidenţiale pentru cercetarea Holocaustului în România, sub preşedinţia lui Elie Wiesel, şi publicarea unui amplu Raport asupra Holocaustului în România, precum şi adoptarea unei legislaţii mai severe, care a definit negaţionismul drept infracţiune. Deocamdată însă, aceste norme nu par să fie active în viaţa publică, şi nu cunosc nici un caz în care o persoană să fi fost adusă în faţa justiţiei pe temeiul acestei legi.

Pe măsură ce conştiinţa publică a societăţii civile din statele democratice ale lumii a asimilat faptul că acest genocid viza atât exterminarea evreilor, cât şi suprimarea fizică integrală a altor populaţii, cum ar fi romii, precum şi a unor minorităţi religioase (Martorii lui Iehova), politice (membrii partidelor de stânga europene) sau sexuale (homosexualii), o dezbatere dintre cele mai spinoase a opus pe cei care propuneau ca sensul termenului Holocaust să se extindă la toate acţiunile de exterminare organizate de statul naţional-socialist şi de acoliţii săi în anii celui de-al Doilea război mondial, în vreme ce alţii – cei mai mulţi – insistă asupra limitării sensului la nucleul lui definitoriu – exterminarea a aproximativ 6 milioane de evrei din diferite ţări ale Europei, din Franţa şi Germania, trecând prin Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria sau Grecia, şi ajungând până departe, în Ucraina şi Rusia. E evident că nu poate fi interzisă utilizarea termenului de Holocaust ca sinonim mai sugestiv pentru cuvântul genocid, dar, atâta vreme cât acesta din urmă nu doar există, ci este şi foarte clar definit de documentele ONU, nu văd de ce am nesocoti opinia acelora dintre memorialişti şi istorici care susţin că Holocaust (ca şi, evident, Shoah) trebuie să desemneze acţiunea de exterminare a evreilor în unicitatea ei ireductibilă.

Căci există în Shoah o componentă care singularizează această formă extremă de persecuţie în raport cu celelalte: declararea evreilor drept duşmani în sens absolut. Chiar dacă, spre deosebire de naţionalismul vehement ortodox al antisemiţilor români, naziştii nu puneau preţ pe creştinism, ci eventual pe păgânismul gotic, conotaţiile religioase ale antisemitismului, moştenite de Evul Mediu, participă din plin la uciderea fără ezitare a copiilor, la distrugerea sinagogilor şi la ostilitatea paroxistică cu care sunt umiliţi şi ucişi evreii.

O comparaţie sinistră, dar elocventă, cu soarta romilor ce sunt deportaţi şi ei la Auschwitz, dar care

Zoe Petre

par să fi fost lăsaţi mult mai liberi – până în ziua când lagărul urma să fie evacuat şi au fost fulgerător exterminaţi peste 3.000 de romi într-o singură mişcare – tinde să pună în evidenţă o anume superioară indiferenţă faţă de romi, în contrast cu ura tenace şi aproape dementă faţă de evrei. E adevărat, pe de altă parte, că, aşa cum o relevă analiza antropologică a comunităţilor romanes întreprinsă de Isabel Fonseca, aceştia au optat pentru a îngropa în uitare deportarea, care a rămas o gravă traumă culturală şi de onoare, afectând un număr foarte mare de interdicţii tradiţionale în comunităţile silite să renunţe la propria identitate. În contrast cu cultura memoriei Holocaustului, pe care au dezvoltat-o cu excepţională determinare comunităţile evreieşti de pretutindeni, grupurile roma au afişat ostentativ uitarea, ceea ce nu înlesneşte munca istoricilor.

Un clivaj extrem de pregnant îi desparte încă pe aceştia în două aripi foarte deosebite una de cealaltă. Dacă în SUA şi în statele democratice occidentale, istoria Holocaustului este un obiect de studiu sistematic datând din primii ani de după război, cu instituţiile lui vestite în întreaga lume – Memorialul Yad Vashem de la Ierusalim, Muzeul Holocaustului de la Washington, Arhivele Fortunoff de la Universitatea Yale sau Fundaţia Shoah de la Melbourne – în Europa de est abia dacă acest studiu începe să capete identitate şi statut. Unul dintre studiile recent consacrate progreselor cunoaşterii referitoare la Holocaust în România se intitulează, sugestiv, "Nobody Told Us about What Happened: The Current State of Holocaust Education in Romania".

În parte chiar aşa şi este: decenii de-a rândul, şcoala şi literatura oficială de specialitate au eludat aceste fapte, istoricii de casă ai regimurilor comuniste au ocolit cât au putut atare probleme dureroase. Ne putem întreba de ce istoriografia zisă marxistă din toate ţările zise socialiste, atât de zeloasă în a denunţa păcatele capitale ale burgheziei naţionale, a renunţat după doar câteva încercări inaugurale să denunţe responsabilitatea acestei burghezii în mitizarea zeloasă a Holocaustului pe teritoriile proprii. Nici polonezii sau ucrainienii nu par mai conştienţi decât românii de responsabilitatea lor istorică pentru Holocaust. Antisemitismul primar pe care Stalin avea să-l vădească flagrant în ultimii ani de viaţă va fi reeditat de Ceauşescu şi de clica lui, în ciuda faptului că România socialistă instituise, oportunist şi interesat, relaţii diplomatice cu statul Israel, pe care alte ţări din lagărul sovietic nu îndrăzneau să le dezvolte. Cultul oficios al lui Antonescu, fabricarea unor falşi eroi ai apărării evreilor în timpul dictaturii, agresivitatea antisemită a unor organe de presă emanate din zona cea mai activ naţional-comunistă a Securităţii – toate acestea sunt însă epifenomene târzii, care nu explică de ce, printre atâtea false "demascări" în care anii '50 erau specializaţi, dezvăluirea responsabilităţii reale şi incontestabile a statului român şi a societăţii româneşti în ansamblu pentru tragica întâietate a României în catalogul statelor genocidare a rămas atât de palidă încât cea mai mică adiere de naţional-comunism ceauşist a spulberat-o pe de-a-ntregul. Să fi fost oare urmarea faptului că sovieticii înşişi lăsaseră ca rezistenţa ghettoului varşovian să fie înăbuşită în sânge? Lozincile antifasciste le-au fost utile lui Stalin şi U.R.S.S. pentru a crea o "fericită" confuzie între comunism şi rezistenţa contra naziştilor, dar ele nu au putut niciodată masca cu totul complicitatea profundă dintre nazism şi comunism.

Zoe Petre

(Preluat din revista „Balcanii şi Europa" – noiembrie 2009)

O „disidenţă" la Braşov?

Dintr-o convorbire a celor de la "Realitatea Evreiască" cu Tiberiu Roth, preşedintele Comunităţii din Braşov:

«Deşi sunteţi cunoscut, am dori să ne vorbiţi ceva mai mult despre dumneavoastră.

În principiu, nu-mi place să fac acest lucru, dar dacă m-aţi rugat... Am fost inginer, deşi iniţial am vrut să mă fac actor. Mi-am zis însă că e mai puţin riscant să fiu un inginer mediocru decât un actor mediocru. Şi am rămas inginer până la "prăbuşirea" finală, la uzină, apoi la un institut de cercetări. În 1990 m-am "renăscut", fiind primul investitor privat la Braşov.

Spiritul de iniţiativă l-aţi moştenit din familie?

Bunicul meu din partea tatălui a fost comerciant de băuturi spirtoase

la Lupeni. Tatăl meu a făcut un pas înainte, a făcut Academia comercială şi a continuat afacerile bunicului până în 1941, când a trebuit să plecăm din Lupeni din cauza legilor rasiale. Am stat câteva luni într–un lagăr din Păclişa, lângă Haţeg, apoi ne-am mutat la Arad. Autorităţile credeau că toţi evreii sunt comunişti şi l-au arestat pe tata care, după un an de închisoare, a fost trimis la munca obligatorie. După 23 august a lucrat la Deva. În 1945, mama, care era din Satu Mare, s-a întors acolo şi a constatat că familia ei a fost deportată; nimeni nu s-a întors, astfel că ea a moştenit o avere de la părinţi, inclusiv pământ. Aşa a devenit tatăl meu moşier, arestat din nou în 1948 şi trimis în domiciliu forţat la Odorhei, unde a stat şapte ani.

Am vrea să ştim mai multe despre drumul spre comunitate al lui Tibi Roth, ce a făcut şi ce va face pentru ea.

Am ajuns la comunitate din întâmplare. Din păcate, destinul evreilor nu este o întâmplare, este un curs bine determinat. Din cauza scăderii drastice a populaţiei evreieşti, firesc, s-a ajuns şi la mine, că nu mai aveau pe cine să pună preşedinte de comunitate. Dar cel care m-a orientat spre ea a fost un bun prieten şi coleg de-al meu, S. Leibovici, un inginer metalurgist, meserie rar aleasă de un evreu. Provenit din Botoşani, el devenise preşedintele Comunităţii braşovene. Din păcate, a murit foarte tânăr. Atunci n-am vrut să accept funcţia, până la mine au mai fost alţi preşedinţi. Am fost ales în 1986. Când am ajuns eu preşedinte la Braşov, au fost peste 700 de evrei. Acum, nu suntem nici jumătate. Fac anual numărătoarea celor care vin la templu de Iom Kipur. Opinia mea este că cine nu vine la sinagogă în această zi, nu este evreu. Astfel,

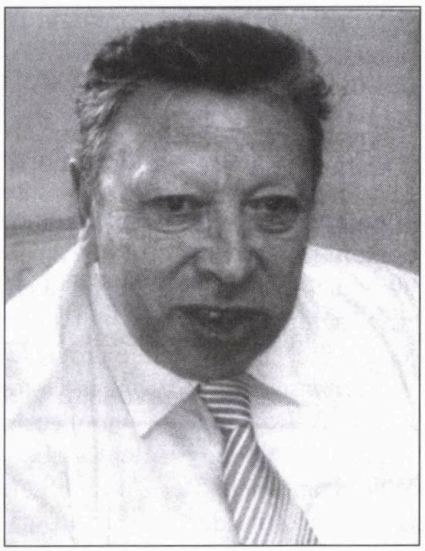

Tiberiu Roth

numărul constatat de mine – 174 de membri – e mai mic decât cel care figurează oficial la Federaţie. Din păcate, deşi oficial există alte cifre, aceasta este realitatea. Încercăm totuşi să facem multe lucruri, aceasta în primul rând din ambiţie colectivă, căci trebuie să facem ceva atâta vreme cât existăm. În ceea ce priveşte prezentul, am nişte convingeri foarte simple. În primul rând, legate de rolul comunităţii care, după părerea mea, este o instituţie religioasă a poporului evreu. Putem să o transformăm într-o instituţie reprezentativă a poporului evreu, a unei minorităţi, dar ea, prin tradiţie, este o instituţie religioasă a evreilor din Diaspora şi nu numai. Are foarte multe funcţii, pentru că instituţia religioasă le impune – asistenţă socială, educaţie, *hevra kadişa.* Menţinerea comunităţilor se explică prin existenţa unui sentiment dominant evreiesc – solidaritatea, şi acest lucru se manifestă şi la Braşov. Oamenii vin la comunitate din solidaritate şi, deşi la început resping ideea religiei, până la urmă se simt atraşi de ea, poate şi văzând exemplul celorlalte religii care se manifestă atât de puternic la alte culte. În ceea ce priveşte lucrurile concrete din comunitate, ca inginer, întotdeana am fost creator şi întotdeauna am vrut să fac ceva. Cea mai mare realizare o consider renovarea Sinagogii.

Aţi reuşit să renovaţi Sinagoga. Vorbiţi-ne puţin de cantina care a devenit restaurant.

Este singurul restaurant caşer din România, cu trei meniuri fixe şi restul à la carte. Deocamdată nu pot să spun dacă este o reuşită. Sigur, în lunile iulie şi august a fost, din cauza turiştilor, dar nu pot să susţin o astfel de instituţie pe trei luni de succes. Cea mai grea problemă, dincolo de aspectele financiare, este cea a caşrutului. Sper că am rezolvat-o, aducând un *maşghiah* din Israel. Eu trebuie să fiu atât de bun încât publicul, chiar şi neevreu, să accepte să dea mai mulţi bani pentru mâncarea caşer, care este foarte scumpă. În plus, sunt foarte multe concepte despre caşrut. Tipic este că, în conceptul caşrutului, personajul principal este *maşghiah*-ul, iar când vin oameni religioşi, ei vor să stea de vorbă în primul rând cu acesta, chiar dacă am autorizaţia de caşrut pe perete. Dacă le inspiră încredere, îi convinge, rămân şi trimit şi pe alţii.

Ne-aţi spus că aveţi minian şi un cor. Cum asiguraţi minianul, când în Bucureşti, unde sunt mult mai mulţi evrei, se face cu greu.

Intervine conceptul de solidaritate, de simpatie personală, dorinţa de a păstra comunitatea. Dar nu oferim nici un avantaj. Niciodată n–am fost de acord ca oamenii să vină la comunitate pentru avantaje. În ceea ce priveşte corul, este compus din copiii de acum 30 de ani care au rămas şi sunt legaţi de această instituţie, apoi sunt copiii copiilor. De asemenea, intervine fenomenul de aderenţă, coristul aduce un prieten, prietenul pe un

alt prieten. Există un dirijor al corului, responsabil cu partea muzicală, de obicei de la Filarmonică, dar cântecele, în idiș sau ebraică, coriștii le învață unul de la altul.

Care sunt relațiile dv. cu Federația?

Convingerea mea este că în cadrul comunității trebuie să existe și să fie dezbătute și poziții contradictorii. Numai dintr-o astfel de dispută poate să rezulte o cale de rezolvare a problemelor. Eu sunt de părere că o comunitate locală este elementul esențial în această construcție iar Federația este o structură, cu rol de reprezentare în fața organizațiilor de nivel național, stat, alte culte. Am spus de la început că este absurd să existe o supercentralizare exagerată care să urmărească fiecare cheltuială, fiecare mișcare din comunități. Într-o lume în care totul merge pe ideea autonomiei locale, noi centralizăm activitatea într-un singur loc. Pe de altă parte, poate că n-am dreptate, cred că un consiliu de conducere, în care președintele este și cel care dă salarii la toți membrii, nu mai poate fi un organism democratic. Mă refer aici mai ales la președinții de comunități. Aceștia ar trebui să fie onorifici, să nu fie plătiți de Federație. În lumea evreiască există profesioniști în administrarea treburilor obștești, directori executivi plătiți, de fapt manageri. Președintele instituției care a fost ales, trebuie să fie un om deasupra tuturor suspiciunilor. El nu trebuie să fie salariat, acceptarea funcției trebuie considerată o onoare. În trecut, președinții erau oameni cu stare care veneau și ajutau comunitățile. Nu cred în meseria de președinte de comunitate. El ar putea fi și un mare scriitor, un profesor universitar. Este suficient un consiliu mai mic care să exercite controlul, iar membrii să fie independenți. Nu sunt de acord să mimăm democrația. Am o părere proprie și în ceea ce privește cimitirele. Acestea ar trebui să se păstreze acolo unde există comunitate; unde nu există, să le lăsăm așa cum sunt, să devină o problemă a administrațiilor locale. Nu sunt de acord nici cu ideea de a se vinde vreun centimetru pătrat din cimitire. Și nu e vorba numai de cimitire ci și de sinagogi. Poate ar trebui să acceptăm că nu există soluții. Sinagogile care nu au valoare de monument istoric ar trebui dărâmate, iar terenurile, valorificate, indiferent de atacurile din afară. Eu cred că ar trebui să facem o dezbatere cu tema: cine are drept de proprietate asupra bunurilor comunitare. Ne contestă cei din Israel sau Canada. Dar dacă ei consideră că au drept de proprietate, trebuie să-și asume și obligații. Noi refuzăm să dezbatem problema, dar dacă cineva are o altă opinie, ne inflamăm.

Sunteți președintele Asociației Sioniștilor din România. Care credeți că ar fi perspectivele ei?

Îmi asum integral paternitatea ideii pe care vreau să o prezint. Există două aspecte diferite: ideea sionistă și organizația mondială. Mulți pun în discuție existența organizației, de fapt cel mai larg forum de dezbatere al lumii evreiești. Organizația Sionistă Mondială (O.S.M.) este un organism politic la care participă reprezentanți ai partidelor politice. Azi, ideea centrală a O.S.M. nu mai este neapărat imigrarea tuturor evreilor în Israel. Pentru binele și securitatea Israelului este necesară o diasporă. În ceea ce privește România, am refăcut organizația în 2002, când au fost puse în fața ei mai multe provocări: de a avea membri și de a exista o mișcare sionistă în România, după 60 de ani de interdicție. A fost o recuperare morală care s-a realizat. Azi, mișcarea sionistă din România este recunoscută de O.S.M. Dar la mai mult decât o prezență simbolică nu putem aspira deocamdată, din mai multe motive. În primul rând, pentru că ar trebui să ne declarăm o culoare politică, o chestiune cel puțin delicată. Aici, la noi, n-are sens. În plus, organizația ar necesita fonduri pe care nu le avem. Totuși, văd o "luminiță la capătul tunelului". Eu n-am vrut ca mâna de evrei de la noi să fie organizată în mai multe grupulețe, dar Federația, comunitățile și Jointul sunt sioniste. Se face educație sionistă, se vorbește despre importanța Israelului și atașamentul față de statul evreu. Ideea mea este ca F.C.E.R. să se declare o federație sionistă și în acest fel să adere la O.S.M.

O ultimă întrebare: vă gândiți să mai candidați la funcția de președinte al F.C.E.R.?

În acest moment, nu. Nu cred că, gândindu-ne la viitor, un om de peste 70 de ani ar trebui să fie președintele Federației, ci unul de 40-50 de ani. Nu vă ascund că sunt foarte multe solicitări. În ceea ce privește proiectele mele de viitor, sunt foarte mândru că, pentru prima dată, la Cerbul de Aur a existat o prezență evreiască și o să fie și de-acum înainte. Am decis să organizăm, în ultima zi a "Cerbului", pe lângă seara de folclor românesc, și o secvență de muzică evreiască. Încercăm să facem din restaurantul cașer – de altfel, singura inițiativă evreiască ce s-a făcut pe credit, nu din donații – un succes. Vom organiza mici serate culturale cu tematică evreiască. În ceea ce privește revista dv., pe care o apreciez, aș dori ca ea să nu fie a Federației, ci a unei fundații. Aceasta ar conferi revistei o mai mare independență și spirit critic.»

Un dialog neconvenţional între dr. Aurel Storin şi dr. Aurel Vainer

«**Aurel Storin:** Domnule preşedinte dr. Aurel Vainer, vă mărturisesc că este onorant pentru mine, ca ziarist, faptul că un proaspăt purtător al "Legiunii de Onoare" a Franţei a acceptat să-mi ofere un interviu neconvenţional. Este o formă de curaj pe care îl respect la dumneavoastră. Sigur că vor exista în acest dialog şi unele întrebări incomode. Sper că un bărbat atât de activ şi plin de demnitate cum sunteţi, nu va ocoli nici una din întrebările la care pare dificil de răspuns...

Domnule Preşedinte, dumneavoastră sunteţi evreu?

Aurel Vainer: Ce întrebare-i asta?

A.S.: O întrebare neconvenţională.

A.V.: Atunci o să vă răspund neconvenţional: sunt un evreu sută la sută, poate chiar ceva mai mult... Părinţii mei au fost evrei, iar bunicii au slujit cultul mozaic în sinagogă. Eu am fost un copil evreu, născut pe meleagurile Moldovei de nord, la Ştefăneşti de Botoşani. M–am născut în 1932, în ultimul an al crizei din 1929-1933. Am crescut cu vremurile pe care le-am apucat. Au fost vremuri bune, pentru că eram foarte tânăr, dar au fost vremuri rele, pentru că eram evreu. Am urmat liceul "Mihail Sebastian" la Bucureşti, înainte de a fi desfiinţat prin Reforma Învăţământului. De foarte tânăr, am luat calea sionismului: am activat în organizaţia *Dror* până în 1948, când aceasta s-a desfiinţat în condiţiile Reformei P.M.R. în problema naţională. Pornind spre a face *Alia*, am plecat la Constanta, la *Ahşara*, unde eram pregătit pentru munca în Israel. Am fost o perioadă într-un *mahane*, o tabără de vară unde se pregăteau luptători pentru Hagana. Am învăţat mult despre Ereţ Israel în mişcarea sionistă, dar destinul n–a lucrat în favoarea mea. Am rămas aici. Am făcut Facultatea de Planificare, mi-am dat doctoratul în Economie şi, la 23 de ani, m-am trezit un fel de şef de serviciu. Am lucrat la Direcţia de Statistică, apoi în cercetare şi, după 1990, am fost vicepreşedinte al Camerei de Comerţ şi Industrie a României. Dar în toate aeeste funcţii şi preocupări (inclusiv în dosarul meu de cadre) am fost şi am rămas evreu.

A.S.: Unii ziarişti au observat că aţi apărut relativ târziu în viaţa activă a F.C.ER. Cum aţi ajuns în fruntea Federaţiei?

A.V.: Dar eu n-am apărut târziu, aici e o mică eroare de interpretare. Eu am fost permanent în mijlocul comunităţii, mai ales la sinagogă. Eram aproape nelipsit de la Templu. Numai că mă aşezam întotdeauna în rândurile din spate. Mă tem că şi acolo, ca şi în alte locuri, firește, ca să fii văzut, trebuie să stai mai în faţă. Eu însă m-am mulţumit cu locul meu; veneam în fiecare vineri seara, la sărbători, iar atunci când părinţii mei m-au părăsit (amândoi, în decurs de numai doi ani) am fost la sinagogă aproape în fiecare zi. Uneori le povesteam colegilor de la institut despre minunile pe care le retrăiam la Templul Coral. Urmăream cu atenţie şi satisfacţie discursurile lui Moses Rosen despre şi pro-Israel. Mă fermecau cuvintele lui despre *"a pintală iid"*. Iar, într-o seară, când am îndrăznit să urc spre amvon pentru a-i felicita pe conducătorii Federaţiei cu ocazia unei importante sărbători evreieşti, secretarul general al Federaţiei m-a oprit şi mi-a spus: "Domnule Vainer, cred c-o s-avem nevoie de dumneavoastră". În zilele următoare mi s-a propus să candidez ca deputat în Parlament din partea F.C.E.R. Iar în septembrie 2005, în pregătirea Congresului F.C.E.R., am simţit că este de datoria mea să dezvolt o legătură mai strânsă cu Federaţia şi cu etnicii noştri. La Congres am fost ales preşedinte şi de atunci...

A.S.: De atunci... a început greul!

A.V.: Nu glumiţi, doctore Storin, nu e ceva tocmai uşor...

A.S.: Sigur că nu e. Iată, cu puţină vreme în urmă, un gazetar – angajat al F.C.E.R. – a publicat într-o revistă de limbă română din Israel "ceva despre liderii Comunităţii", în care a lipit câteva etichete pe memoria acestora. Fostul Şef-Rabin Moses Rosen "avea unele apucături ceauşiste, era distant, grandoman, iubea cultul personalităţii". Marele savant evreu acad. Nicolae Cajal "era normal să propună un înlocuitor (al său) şi să-şi păstreze titlul (în mod) onorific" şi "să nu moară în funcţie, ca şi Papa de la Roma". Iar dumneavoastră, domnule Vainer, faceţi "deplasări în toată lumea" şi nu ştie nimeni "când reuşiţi să discutaţi cu oamenii, nu numai cu cei din conducere".

Sigur că cei doi preşedinţi dinaintea dumneavoastră nu mai au cum să răspundă etichetărilor. Dar dumneavoastră, vă consideraţi un voiajor internaţional?

A.V.: Despre predecesorii mei nu îndrăznesc să spun decât că au fost prea mari faţă de umila mea persoană. Mari personalităţi iudaice. I-am cunoscut puţin – mai cu seamă ca un observator de la distanţă. Pe Rabinul Rosen l-am avut profesor la liceu. Nu cred că i se cuvin etichetele care i s-au pus. Meritul lui cel mai important este faptul că a păstrat patrimoniul de cult evreiesc. În Letonia nu mai

există astăzi decât o singură sinagogă. Noi avem, în funcție, 86 de sinagogi... Cât despre marele savant Nicolae Cajal, numai rostirea numelui său prodigios deschidea toate ușile autorităților. Ajungea unui reprezentant F.C.E.R. să rostească numai că "vine din partea academicianului Cajal" și toate problemele încurcate și dificile deveneau ușor de rezolvat. Pentru un asemenea conducător nu decide un ziarist oarecare cum trebuie să moară...

Sunt împotriva etichetelor de tot felul. Și, cu voia dumneavoastră, nici eu nu sunt un excursionist internațional. Fiecare deplasare a mea, care necesită o pregătire și un efort deosebit, fie că o fac în calitate de membru al Parlamentului României sau de președinte al F.C.E.R., are un scop, nu suntem singuri pe lume și contactul nostru cu lumea este foarte important. Am stabilit relații cu comunități evreiești din Europa și de pe continentul american, care aveau nevoie să știe că nu sunt singure, că suntem și noi alături de ei. Eu nu sunt un simplu călător, dacă vreau să mă plimb pot s-o fac oricând, cu familia și cu prietenii mei, dar nu asta mă interesează. Eu am o misiune de mare răspundere de îndeplinit, iar această misiune se îndeplinește cu neodihnă și cu efort. Eu nu "fac deplasări". Eu stabilesc relațiile și legăturile noastre cu lumea, cu Israelul și cu evreii din întreaga lume. În plus, la întoarcere, "dau seama" întotdeauna, în mod transparent, despre misiunile întreprinse.

A.S.: Domnule președinte, sunteți un democrat și nu de puține ori ați afirmat, chiar cu un fel de mândrie, acest lucru. Asta înseamnă că vă bateți pentru dreptul altora de a nu fi de acord cu dumneavoastră. Iată, de pildă, o opinie a unui important președinte de Comunitate: "activitatea comunităților locale ar trebui descentralizată, să nu fie conduse de la centru. Iar președinții de comunități să fie aleși în mod onorific, fără a fi retribuiți. Federația ar trebui să aibă numai un rol reprezentativ, mai ales în relațiile internaționale și față de statul român." Cum priviți această opinie?

A.V.: Cu interes, dar cu circumspecție. Problema aparține de Statut și vreau să vă spun că Statutul nostru se bazează pe principiile democrației și ale transparenței. Federația nu este o organizație piramidală. Comunitățile sunt autonome, nu stau toată ziua să ceară aprobări de la centru, dar cu două excepții: sistemul de proprietate asupra patrimoniului de cult, (sinagogi, cimitire, băi rituale) care, după lege, se află în proprietatea F.C.E.R. Există o viziune unică, de sistem. Regulamentul privind administrarea și valorificarea proprietăților prevede, pentru comunitățile deținătoare de astfel de proprietăți, o cotă de 20% din chirii, iar în cazul unor vânzări, o cotă de 5%. A doua excepție: gestiunea este centralizată la F.C.E.R., proprietara de drept, care asigură din aceste fonduri salariile, asistența socială și medicală, funcționarea instituțiilor de cult, întreținerea patrimoniului și toate celelalte cheltuieli necesare. Adevărul este că există în teritoriu comunități mai bogate și altele foarte sărace. Trebuie să asigurăm supraviețuirea acestora. Altminteri am risca să observăm că unele comunități bogate vor deveni și mai bogate iar cele sărace vor ajunge în pragul falimentului. Aici intervine și cea de-a doua cale de formare a patrimoniului economic, prin donații. Numărul donatorilor a devenit, însă, din ce în ce mai mic, iar instituțiile internaționale de sprijin și asistență, printre care cea mai importantă este JOINT-ul, nu concep să-și elaboreze și să-și îndeplinească programele lor decât cu o Federație a tuturor comunităților și nu pentru fiecare comunitate în parte.

„Ar fi o propunere: ca toți candidații pentru forurile superioare ale Federației să fie supuși, în prealabil, unor examene psihiatrice. Nu e nici o rușine, nu jignim pe nimeni, sunt numeroși șefi de stat în lume care se supun unor astfel de examene".

Sigur că aceste probleme vor figura pe agenda Congresului al II-lea al F.C.E.R. De la caz la caz, se vor dezbate și aproba și unele propuneri de modificare a Statutului, pe baza solicitărilor primile de la Comunități.

A.S.: Sunteti un om bogat, domnule președinte?

A.V.: Eu nu mă consider un om sărac. Am muncit toată viața și am beneficiat uneori și de sprijinul financiar al familiei mele. De altfel, declarația mea de avere poate fi consultată de către oricine, ea este publică și se află pe site-ul Camerei Deputaților.

A.S.: Fiind deputat, sunteți deocamdată singurul ales în Forul de Conducere al F.C.E.R. care a depus această declarație legală. Ați fi de acord ca în Statutul F.C.E.R. să se prevadă această obligație pentru toți membrii aleși în conducerea F.C.E.R.? S-ar putea evita astfel numeroase supoziții și suspiciuni.

A.V.: De ce? *Vus is neitichi* (în idiș)? La ce folosesc?

A.S.: Pentru a evita, din vreme,

ca evreii să fie conduşi de un fel de Eli Kaufman sau de către celebrul Nati Meir care, până la urmă, vrem sau nu vrem, face parte din "tribul" nostru. Poate că domnul Nati, ratându-i pe români, se va mulţumi să-i conducă măcar pe evrei. Ascultaţi-mă pe mine, domnule preşedinte. Înainte de a ne uita la ei ca şi cum ar fi perfect normali, chemaţi-l pe profesorul Jean Askenasy din Israel. El ne-ar putea ajuta...

A.V.: Dacă aveţi destule argumente pentru aceste două propuneri, faceţi-le în scris şi Congresul va decide oportunitatea înscrierii lor în Statut.

A.S.: Aveţi rude, domnule preşedinte?

A.V.: Din ce în ce mai puţine...

A.S.: Există un angajat al F.C.E.R., un băiat tânăr şi, după părerea mea, remarcabil, pe care îl cheamă George Weiner (Vainer). Este cumva ruda dumneavoastră?

A.V.: Nu, nu este. Mi-ar fi făcut plăcere să fie, dar nu este.

A.S.: Aveţi cumva alte rude, angajate ale F.C.E.R.?

A. V: Nu. Absolut nici una. Numai pe tinerii – destul de numeroşi – pe care i-am angajat la F.C.E.R., îi consider rudele mele.

A.S.: Când expiră mandatul dumneavoastră actual de preşedinte?

A.V.: În primăvară, în luna martie 2010, la al doilea Congres al F.C.E.R.

A.S.: Urmează o întrebare la care nu aveţi obligaţia să răspundeţi: veţi candida pentru un nou mandat de preşedinte?

A.V.: Am rămas, din mandatul trecut, cu destule datorii: în primul rând, mă oblig să ajut F.C.E.R. să ieşim din criza care ne-a afectat din greu. Eu sunt economist, dar nu unul sceptic, ci optimist. Am introdus măsuri de criză, dar cu prudenţă. S-ar putea ca a doua jumătate a anului 2010 să ne aducă pe o cale normală. Aş adăuga şi alte obiective pe care mi le propun să le realizez în noul mandat pentru care voi concura. Respectiv: definirea cât mai fundamentală şi clară a obiectivelor strategice ale vieţii comunităţilor evreieşti la orizontul anului 2015 şi dezvoltarea democratismului şi transparenţei în activitatea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi a Comunităţilor.

De asemenea, realizarea lanţului de Centre comunitare evreieşti prin preluarea şi omologarea experienţei de la Oradea, Iaşi şi Bucureşti; dezvoltarea în continuare şi mai susţinută a relaţiilor noastre cu StatuI Israel şi cu evreii din alte ţări; ducerea mai departe în condiţii cât mai eficiente a parteneriatului F.C.E.R. – JOINT pe planul asistenţei sociale şi medicale, al vieţii de cult mozaice, al educaţiei iudaice în rândurile tuturor segmentelor populaţiei evreieşti din România; îndeplinirea mult mai bună decât în prezent a misiunii F.C.E.R. în prezervarea şi punerea în aplicare a moştenirii iudaice, istorice, care să se regăsească într-o mai largă refacere a patrimoniului nostru de cult mozaic, sinagogi şi cimitire.

Pe urmă, mai am o datorie excepţională: Templul Coral, cel pe care au îl denumesc Nava-Amiral a Cultului Mozaic din România. În prezent, Templul Coral este un mare şantier. Se fac lucrări de consolidare de mare amploare şi de restaurare a faţadelor, cu sprijinul Primăriei Generale a Capitalei şi al altor donatori; şi interiorul necesită un buget considerabil, faţă de mijloacele de care dispunem în prezent. JOINT ne-a acordat un împrumut important pentru lucrările de consolidare şi de structură. Lucrăm la un proiect care să ne conducă pe calea recurgerii la fonduri europene. Eu am iniţiat această lucrare extrem de importantă şi n-aş vrea să mă retrag până la încheierea ei, alături de ceilalţi colegi din conducerea Federaţiei. Aşa că voi candida pentru un nou mandat, sub semnul Templului Coral. Voi candida.

A.S.: Vă mulţumesc, domnule preşedinte, pentru această ştire în premieră. "Realitatea Evreiască" începe să devină, iată, prin dumneavoastră, o publicaţie care difuzează ştiri de presă în premieră! Vă mulţumesc şi vă urez, din toată inima, în mod neconvenţional, Hanuca Sameah!»

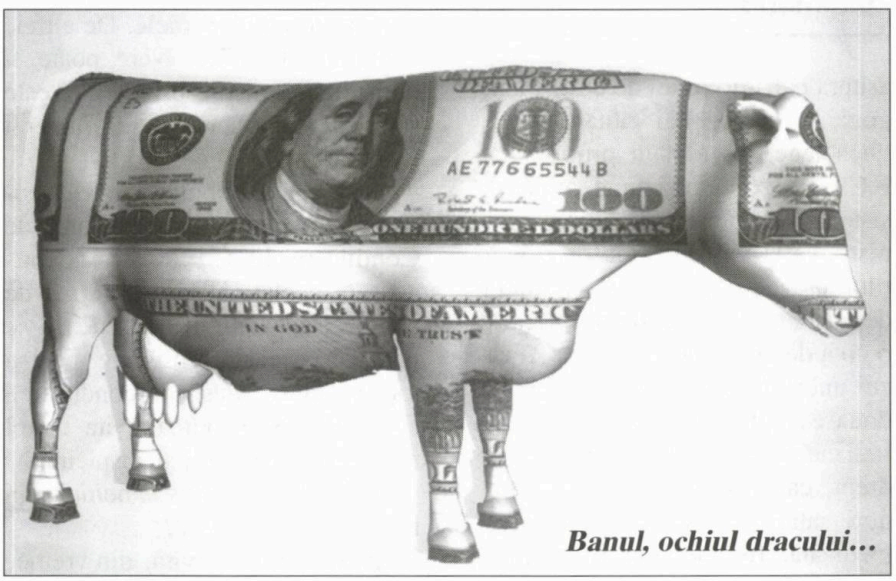

Banul, ochiul dracului...

❖

Enervarea din coloanele presei se mai bizuie şi pe altceva; a devenit clar că "Realitatea" şi celelalte ţin să continue tradiţia bătăioasă a înaintaşilor lor. Printre aceştia se numără lunarul "Adam".

O prezentare amplă a lunarului a apărut de curând în "Realitatea Evreiască" sub semnătura lui Geo Şerban

«Un traseu prodigios, de pe malurile Dâmboviţei la orizontul Tamisei», este foarte spectaculoasa traiectorie a revistei "Adam", cu apariţia ei mai întâi la Bucureşti, în perioada 1929-1940 (peste 150 de numere), iar din 1941, la Londra, ca să atingă apogeul în pragul numărului 500. Aproape toată perioada bucureşteană poartă amprenta fondatorului său, publicistul I. Ludo, destul de notoriu pentru cine urmărea, în epocă, presa şi schimburile de opinii inspirate din condiţiile de existenţă şi aspiraţiile lumii evreieşti. Fondatorul nutrea veleităţi scriitoriceşti, aşa că, încă din adolescenţă, se unise cu alţi juni entuziaşti pentru a scoate, în oraşul lor natal – Iaşi – publicaţia "Absolutio" (1913), cu intenţia alinierii la mişcarea modernistă a momentului. Când juvenila iniţiativă şi-a epuizat resursele de susţinere, grupul mai încerca să se impună la "Versuri şi proză" (1915), înainte de a se risipi care-ncotro, împinşi de evenimentele primului război mondial. Ludo va ajunge în capitala ţării şi se va stabiliza o vreme în redacţia "Ştiri din lumea evreiască", de orientare sionistă. Înzestrările lui pamfletare vor găsi teren prielnic de manifestare în combaterea antisemitismului din ce în ce mai virulent. Pe fondul experienţelor redacţionale acumulate destoinic, avea să pună la cale, în 1929, periodicul "Adam". Profilul de bază al noii tipărituri era li-

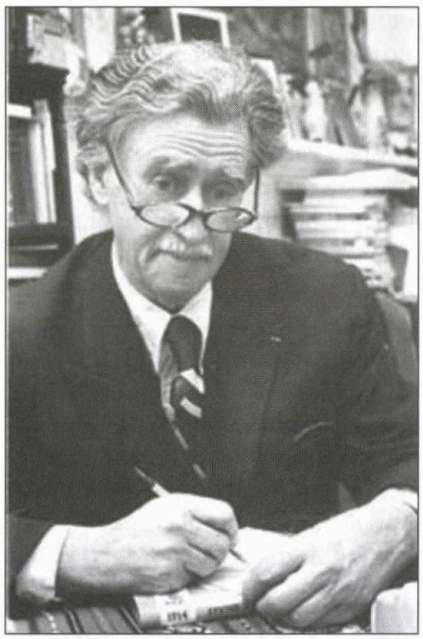

Miron Grindea

terar-artistic, cu rubrici de polemică şi pagini informative. În contextul preocupării constante de a promova energiile creatoare specific evreieşti, au apărut grupaje şi chiar numere speciale dedicate personalităţilor reprezentative, la nivel naţional şi internaţional (Moses Schwarzfeld, Iţic Manger, Şalom Alechem). Deseori, alături de prietenul de tinereţe Eugen Relgis, de I. Brucăr, de Justin Neumann, Şt. Antim, de A. L. Zissu sau H. St. Streitmann, îşi ofereau colaborarea ocazională Tudor Arghezi, Gala Galaction, Camil Petrescu, Paul Zarifopol, C. Stere. Erau hărăzite a lăsa o bună impresie coperţile ilustrate cu reproduceri plastice semnate de Mutzner, Iser, Rubin, Chagall, Pissaro, ş.a. E de subliniat că "Adam", prin pana lui Ludo, a anticipat furtunoasele discuţii declanşate odată cu apariţia romanului scris de Mihail Sebastian, "De două mii de ani". Supunând unor analize percutante catastrofalele deviaţii antisemite ale profesorului Nae Ionescu, "Adam" s-a demarcat faţă de însuşi autorul romanului, câtă vreme Sebastian a semnat alături de doctrinarul extremist în coloanele "Cuvântului", deşi cotidianul se plasa, tot mai evident, la remorca agresivităţilor legionare. Drept care, lui I. Ludo i se rezerva o replică devastatoare în "Cum am devenit huligan". În conjunctura încărcată de ostilităţi, pe editorul lui "Adam" îl aşteptau ani de eclipsă, până după 1944, când se mai nimerea la timona unui săptămânal: "Răspântia", de rezonanţă temporară. Apoi, şi-a văzut de o carieră harnică, în competiţia romancierilor.

Începând cu numărul 90, din 15 noiembrie 1936, redacţia "Adam" fu supusă unei remanieri ad-hoc. În fruntea ei se instala Miron Grindea, notoriu în lumea presei. Dar nimeni, nici el însuşi măcar, nu bănuia că toata reputaţia lui de aci înainte se va raporta tocmai la "Adam". Fusese, mai ales, un raportor al manifestărilor culturale, atras de noutăţi din librării, din săli de teatru, de expoziţii ori de concerte. I s-ar fi putut aplica formula lapidară: "reporterul frenetic", împrumutată din faima cehului Egon Erwin

Kisch. Dintre toate, muzica părea să fie preferata dâmboviţeanului. În momentele norocoase, era uns corespondent special, trimis să relateze de la festivalurile tradiţionale (Salzburg, Montreux, Bayreuth), Această consecvenţă a şi fost decisivă, probabil, pentru a-l impune atenţiei pianistei Carola Rabinovici, devenită doamna Grindea în 1939. Obligaţiile profesionale ale soţiei au impus cuplului un sporit ritm al deplasărilor pe meridiane europene. Astfel, ameninţătoarele împrejurări ale declanşării furiei revanşarde naziste împotriva democraţiilor occidentale i-a surprins pe Miron şi Carola Grindea la Londra. Drumurile de întoarcere acasă deveneau imediat barate iar, în perspectivă, încărcate de riscuri. Pe moment, în "Adam" mai apăreau câteva semnale, sub formă de corespondenţe, ca expresie a angajamentului faţă de redacţia căreia Grindea îi păstra interesul intact. În consecinţă, singura soluţie de continuitate rămânea varianta trecerii lui "Adam" peste Canalul Mânecii. Cum? Când?

Se întâmpla ca, în 1941, o conferinţă PEN-Club să se ţină la Londra. Printre participanţi, eminenţi scriitori obligaţi de prigoana nazistă să ia calea exilului: Arthur Koestler, Thomas Mann, Stefan Zweig. Participarea la eveniment întăreşte încrederea lui Miron Grindea că e posibil – după ce el a găsit adăpost de segregaţia rasială, lăsată în urmă – să-şi asume datoria salvării revistei, pe care nu voia s-o abandoneze. Făcând apel la solidaritatea internaţională, găseşte înţelegere şi sprijin efectiv ca "Adam" să fie transplantat în capitala britanică. Fără a schimba înfăţişarea grafică anterioară, el concepe structura unui magazin deschis acelor

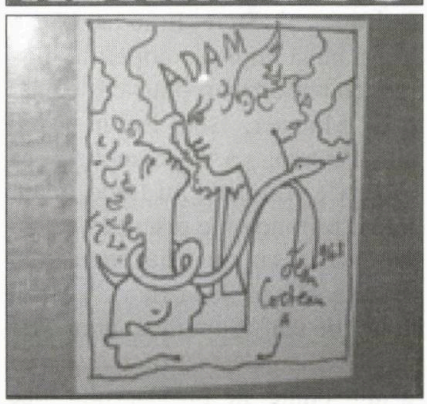

Desenul original de Jean Cocteau pentru coperta numărului 300

exponenţi ai vieţii spirituale, hotărâţi să susţină circulaţia liberă a valorilor spirituale, împotriva oricăror bariere totalitare. Prima apariţie, în condiţiile furtunoase ale toamnei 1941, purta amprenta unui generos spirit european. Se deschidea cu pagini memoriale închinate lui H. G. Wells şi includea în sumar semnături de pe toată întinderea continentului, de la Th. Mann sau St. Zweig la Ferenc Kormendi, de la G. B. Shaw şi George Duhamel la Maria Kuncewiczowa şi Czeslaw Poznanski. Norvegianul Nordhal Grieg apărea în vecinătatea marelui nostru istoric Nicolae Iorga. Diversitatea contribuţiilor alăturate ilustrează intenţia programatică a redactorului-editor de a face din "Adam" oglinda interferenţelor spirituale creative, de natură să întreţină conştiinţa unui curent de energii decise să contracareze expansiunea funestelor ideologii extremiste, pornite pe dezbinarea lumii. Spre a stimula impactul asupra opiniei publice, pe coperta interioară a publicaţiei era decriptată titulatura (sub formă de acrostih): Adam = Artă, Dramă, Arhitectură, Muzică. Textele se tipăreau fie în engleză, fie în franceză. De altminteri, ca un reper orientativ, unul dintre primele caiete se ocupa de simbioza culturală anglo-franceză (ian.-febr. 1946). Conform dictonului corneillian, "valoarea nu aşteaptă anii", repede revista lui Miron Grindea obţinu un prestigiu pe măsura colaboratorilor mobilizaţi în jurul său. Încă din 1947, trecea pragul redacţiei Jean Paul Sartre, urmat în timp de Yehudi Menuhin, de Chagall, de Jean Cocteau, cum atestă fotografii-document şi autografe oarecum legendare. Strălucitul parcurs se reflectă într-o elocventă trecere în revistă realizată de Rachel Lasserson (nepoata lui Miron Grindea) în două luxuriante volume retrospective: "Art, Drama, Architecture and Music. An anthology of

Miron Grindea's Adam editorials".

În tradiţia marilor publicaţii europene, "Adam" a dedicat numere speciale poetului Dylan Thomas, romancierilor Marcel Proust sau Virginia Woolf, lui G. B. Shaw, lui Debussy, unor sărbătoriri de răsunet (V. Hugo, Strindberg, Chopin ori Schiller), confluenţelor între protagonişti ai artelor, precum Baudelaire şi Berlioz, Gide şi muzica. Modalităţile prin care Britten, Stravinsky, Schoenberg deschideau noi căi de exprimare muzicală au stat în atenţia lui M. Grindea. Pagini substanţiale au fost rezervate, în repetate rânduri, moştenirii creatoare datorate lui Brâncuşi, lui George Enescu. "Adam" s-a aplecat cu emoţie asupra tragediilor Holocaustului; a conferit o circulaţie internaţională mărturiilor cutremurătoare consemnate de Arnold Daghani în jurnalul internării sale în spaţiul concentraţionar. Evenimentul apariţiei pe harta omenirii a Statului Israel era ilustrat printr-un număr omagial despre oraşul sfânt Ierusalim. Îndată ce a fost spulberată cortina de fier a războiului rece, Miron Grindea s-a grăbit să-şi viziteze ţara natală şi locurile încărcate de amintiri. După 1990 a călătorit în România de mai multe ori, mereu însoţit de doamna sa, Clara, iar câteodată şi de fiică, Nadia Lasserson. Şi-a revăzut prieteni, vechi confraţi, cu unii se fotografia în ambianţa rămasă intactă de la "Adevărul". Arăta o vervă inepuizabilă când l-am primit în ambianţa redacţională de la "SecoluJ 20" şi când ne-a desfăşurat, cu legitimă mândrie, tot ce înfăptuise pentru afirmarea capacităţilor creative şi a receptivităţii artistice româneşti pe toate meridianele. Putea fi orgolios că provenienţa modestă, dintr-un orăşel de talia provincialului Tg. Ocna, nu l-a împiedicat să demonstreze capacităţi şi voinţă de anvergură spirituală în capitala Marii Britanii.»

A apărut

Al. Mirodan:

Dicţionarul Neconvenţional vol. III (G.H.I.)

Gad, Gane, Gaster, Genunchi, Giordano, Gorun, Grafitti, Gras, Graur, Greşeală, Grindea, Grossu, Grunea, Gurian, Har, Harakiri, Hăis, Hérold, Hiena, Horodniceanu, Iacob, Iacobsohn, Iancu, Ianoşi, Ignoranţă, Ilian, Inadmisibil, Incalificabil, Infarct, Invidie, Iosifescu, Irineu, Ironie, Isac, Iser, Isterici, Iureş, Iszak.

❖

«O carte minunat scrisă. Stilul lui Mirodan te cucereşte, te incită, te dinamizează.»

(Eugen Campus – "Minimum")

«Mirodan, ţi-am citit "Dicţionarul", care nu mai e dicţionar, fie şi neconvenţional, este literatură... Am terminat lectura cu sentimentul straniu că m-am reîntâlnit cu familia mea.»

(Dorel Dorian – "Realitatea Evreiască")

«O sărbătoare pentru noi.»

(Prof. Andrei Strihan – "Jurnalul săptămânii", Tel Aviv)

«Ne cucereşte 100%. Ne farmecă. Ne dă gata.»

(Zoltan Terner – "Jurnalul săptămânii")

«După o noapte nedormită, am avut senzaţia că am lecturat nu un dicţionar, ci un roman. Un roman epopeic cu sute de personaje. Un roman captivant din lumea Israelului de limbă română.»

(Uly Vălureanu – Agenţia Isropres, Haifa)

Volumul poate fi procurat trimiţând un cec de 150 şekeli (Israel) sau 40 euro (Europa) sau 50 dolari (SUA şi celelalte ţări) pe adresa:
Minimum, P.O.B. 11472
Tel Aviv 61113

RADU HERVIAN

Corespondenţă de la New York

Ochii pe Obama

Pentru că s-a împlinit un an de la preluarea puterii în SUA de către administraţia Obama, să trecem în revistă succinct cu ce realizări s-a remarcat noul preşedinte.

Trăim timpuri periculoase, atât în America, cât şi pe restul planetei. Crizelor politice din Orientul Mijlociu, Coreea de Nord, Venezuela, din Asia şi din Africa li se adaugă criza economică mondială. În plus este vorba, în ce priveşte Statele Unite, despre venirea la putere a unei administraţii total diferite în filozofie şi strategie de cea precedentă, în fruntea căreia se află o persoană de culoare care se întâmplă să poarte un nume despre care el însuşi a glumit odată, la un miting ţinut în timpul campaniei electorale: "Sunt un negru născut în Hawaii, politician din Chicago, cu un nume mijlociu pe care părinţii mi l-au dat fără să bănuiască intenţia mea de a deveni cândva preşedintele SUA."

La pericolul real şi palpabil de care suntem fizic înconjuraţi, se adaugă şi isteria din mass-media, în special de partea aceasta a oceanului, care pune împotrivă tabere de americani ce-şi creează o lume a lor de idei şi o propagandă care le convine, promovând şi propulsând idei exagerate fie pro, fie contra lui Obama şi a politicii sale. Se creează astfel o lume virtuală informată pe jumătate, o lume adesea contrazisă de faptele în sine ce ies în cele din urmă la iveală. În zilele internetului şi a blogurilor, însă, realitatea nu reuşeşte să diminueze credibilitatea terfelită a celor ce plutesc în spaţiul virtual. Cel care a dat un verdict anti-Obama azi, verdict ce a fost totalmente contrazis mâine, nu-şi pierde aplombul în viitoarele sale speculaţii anti-Obama, deoarece ascultătorii şi admiratorii săi nu se obosesc să cerceteze surse alternative independente pentru că-i displac. Tendinţa populară este de a citi ziarele, de a urmări posturile TV şi blogurile de pe internet care–ţi plac, nu cele care-ţi pun probleme. Desigur cei ce-l admiră pe Obama nu fac decât să urmărească aceeaşi direcţie privită însă în oglindă.

Am avut de câteva ori prilejul să particip la întâlniri politice cu personalităţi la nivel înalt, dincolo de mulţimea din presă sau de pe internet, aparţinând ambelor tabere şi am constatat că printre ei tonul este mult mai domol, mai realist şi mai calculat.

Între altele, Forumul pentru Orientul Mijlociu, condus de dr. Daniel Pipes, se prezintă în mod public drept o organizaţie orientată spre dreapta, ceea ce din start îl plasează pe o traiectorie critică administraţiei curente.

Îngrijorat de poziţia şi cotitura pe care Obama ar putea să o ia în privinţa politicii faţă de conflictul arabo-israelian, Forumul, în calitatea sa de apărător propagandistic al Israelului, a stabilit un departament intitulat "Supravegherea lui Obama în politica sa din Orientul Mijlociu". Şeful departamentului este dl. Steve Forest, un fost membru AIPAC, şi care a fost acuzat pe căi legale în timpul administraţiei Bush de activităţi de spionaj în favoarea Israelului.

Contrar aparenţelor, Obama însuşi, într-una dintre primele decizii din cadrul cadenţei sale, a ordonat respingerea imediată a acuzaţiilor şi dezimplicarea imediată a d-lui Forest din orice procedură legală în care era implicat. Nimeni nu poate explica scopul sau intenţiile administraţiei în luarea acestei decizii. Putem însă să urmărim activitatea d-lui Forest în cadrul departamentului "Ochii pe Obama".

Dacă o facem, vom constata că în pofida ingrijorării iniţiale, Forumul nu găseşte nimic periculos până acum în politica lui Obama faţă de Israel. Mai mult chiar, suspicios la început în privinţa relaţiei Obama-Netaniahu, dl. Pipes personal este optimist în părerea sa că prezenta administraţie, după o încercare iniţială de a forţa mâna Israelului, nu va mai repeta greşeala şi că este de aşteptat că nava relaţiilor dintre cele două ţări va naviga de acum încolo pe ape liniştite.

Ne găsim aşadar în faţa unor lumi paralele. Cea de culise şi cea de pe ecran. Cea de pe ecran, fie de dreapta, fie de stânga, este o lume agitată cu o agendă confuză. Devine din ce în ce mai greu să discerni realitatea. Însă dacă realitatea extremei stângi poate fi uşor dibuită şi tratată în consecinţă, cea de extrema dreaptă este mai greu de identificat. În absenţa unui partid republican tradiţional viabil şi bineintenţionat – acest partid a fost decimat de către George W. Bush – cei ce aparţin dreptei americane de azi se amestecă adesea în mod periculos cu cei din extrema dreaptă. Acţiunile şi poziţia lor ocupă toate treptele între ridicol şi pericol. În categoria ridicolului intră cei care propovăduiesc onoarea şi castitatea proprie conservatorilor, dar care sunt primii să le batjocorească, conform principiului "vrem egalitate, dar nu pentru căţei". Astfel, canalul de televiziune FOX, vocea mai din urmă a dreptei americane, se evidenţiază în ridicol, invitând propagandişti compromişi. Unul dintre ei, William Bennet, un "ţar" al moralităţii americane care dă adesea lecţii în faţa camerei de luat vederi, a fost prins el însuşi la un

Daniel Pipes (stânga) şi corespondentul nostru Radu Hervian

cazino cu meteahna "cartoforească". Dick Morris, un fel de "Mafalda" în politica dreptei, aflat el însuşi într-un proces de vendeta anti-Clinton, a fost eliminat din intimitatea fostului preşedinte după ce a fost prins într-un bordel washingtonian unde practica un anume fel de fetişism sexual. Oliver North, fost colonel în armata SUA, a fost condamnat pentru sperjur în timpul afacerii Iran-Contra.

Pe deasupra, canalul FOX a fost dat în vileag recent măsluind fotografii care înfăţişau aşa-zisele proteste de dreapta contra fascistului cu programă comunistă Barack Obama.

Dar mai există şi latura periculoasă a emisiunilor de la FOX. Recent ADL a dat publicităţii un protest contra acestui post pentru incitare la acte de violenţă antiguvernamentale, care pot avea efecte grave între altele în securitatea evreilor din SUA. Nu este de mirare. Compararea lui Obama şi a echipei sale cu eşaloanele naziste implicate în Holocaust, combinate cu situaţia economică cu adevărat proastă, precum şi faptul că Obama este "comunist negru şi musulman", poate duce oriunde.

Fără a neglija stânga, efectele unei interpretări răuvoitoare la CNN sau în "New York Times" sunt totuşi cu mult mai puţin primejdioase. Cititorii acestui ziar nu fac parte dintr-o lume violentă. Din contra. NYTimes este batjocorit ca ziar de elită, rupt de realitate uneori şi cu erori intenţionate câteodată pentru a influenţa opinia, dar nu de publicarea unui material vădit instigator sau provocator.

Dar să ne întoarcem la Obama. Părerea moderată este că majoritatea celor care-l urmăresc cu un interes justificat, şi care tot justificat l–au pus sub o lupă sub care precedenţii săi nu au fost puşi, au nevoie să stea o clipă şi să se reculeagă. Cei dispuşi să-l facă praf pentru că se numeşte Hussein sau pentru că a întreţinut relaţii cu persoane suspecte înainte de a fi ales, ar trebui să aştepte mai mult de 5-6 luni pentru a-l cunoaşte. Într-un roman de Şerban Nedelcu, din anii '60, scriitorul folosea în loc de "Ai răbdare", amuzanta expresie: "Dă-te-ndărăt".

Iar cei care-l socotesc un înger salvator, ar face şi ei bine să folosească aceeaşi răbdare.

Premiul Nobel ce i s-a atribuit, nu i-a fost acordat pentru merite deosebite, ci pentru că el NU este Bush! Lumea s-a destins un pic datorită alegerii lui ca preşedinte; lumea speră că sub administraţia lui, pacea ar putea să aibă o şansă. Naivitate? Mai mult ca sigur, însă speranţa este proprie rasei umane ca şi violenţa. Din când în când una dintre aceste două "malformaţii" ocupă locul din faţă. Atât. Poate chiar dacă n-ar fi uman să crezi în steaua ta până la proba contrarie, Obama ar fi trebuit să nu accepte premiul. Însă, dacă azi un număr impresionant de ţări sprijină un eventual boicot împotriva Iranului, aceasta se datorează în parte faptului că preşedintele american nu mai este privit ca un cowboy arogant cu sânge rece.

Obama este în cel mai rău caz un naiv. Multe dintre încercările sale se datorează mai curând naivităţii decât relei voinţe. Dovadă desele reveniri de opinie şi decizie la care a fost silit faţă în faţă cu realitatea. Din păcate majoritatea celor ce devin peste noapte preşedinţii SUA se instalează în Cabinetul Oval fără prea multă experienţă. Nimeni nu vine pregătit să devină peste noapte "cel mai puternic om de pe pământ".

Să nu uităm ce a moştenit Obama: două războaie, o armată obosită şi tracasată, o economie în prag de faliment şi o lume care refuză să creadă că islamismul şi Iranul sunt problemele vitale la zi dar era în schimb gata să creadă că America este răul principal. Să nu fim cinici. Politica creează fie chiar temporar parteneri ciudaţi.

Să nu uităm că însuşi Israelul la un moment dat, în timpul procesului de votare de la UNESCO, a sprijinit candidatura unui individ care a promis să ardă toate cărţile evreieşti aflate în biblioteca din Alexandria.

Pe de altă parte, personalitatea, educaţia şi convingerile cu care un preşedinte american vine la Casa Albă se schimbă dramatic în cursul

cadenţei. Privind în istorie constatăm că cei mai antisemiţi preşedinţi americani din vremurile recente, Richard Nixon şi Jimmy Carter, au lăsat în urmă amintiri pozitive cel puţin cu privire la Israel. Unul prin expedierea în ciuda propriilor convingeri a armamentului masiv către Israel în timpul războiului de Yom Kipur, iar celălalt prin crearea insistentă a condiţiilor necesare realizării păcii dintre Israel şi Egipt la Camp David.

Concluzia este că nici un preşedinte american, incluzându-l pe Obama, nu poate fi "duşman al Israelului" în timpurile noastre. Interesele politice şi economice americane sunt alături de Israel şi vor fi pentru un viitor previzibil.

Este nedrept, cel puţin deocamdată, să-l acuzăm pe Obama de sentimente *anti* în condiţiile în care administraţia sa a hotărât să mărească ajutorul militar pentru Israel în anul 2010 cu 10%, în special ţinând seama de situaţia bugetară dezastruoasă de azi când preşedintele este acuzat de către rivalii săi de cheltuieli iresponsabile asemănătoare inconştienţei unui regim comunist. Ca să nu mai vorbim despre votul anti-Goldstone de la ONU sau de recentele manevre militare comune SUA-Israel, despre care oficialităţi americane au declarat că reprezintă cele mai de anvergură manevre executate vreodată oriunde pe glob.

Prieten al Israelului, sau duşman al Israelului? Nu se poate pune degetul. După părerea noastră un preşedinte "prieten" al Israelului ar muta ambasada SUA la Ierusalim şi l-ar elibera pe Jonathan Pollard. Dar cum o asemenea "prietenie" e greu de imaginat, presupunem că Obama nu este un duşman al Israelului. Cel puţin deocamdată. Mi-aş lăsa îngrijorarea să aştepte mai curând cei patru ani de preşedinţie Obama care vor urma eventual primei sale cadenţe. Eliberat de promisiuni şi prospecte politice, în cea de a doua cadenţă un preşedinte îşi poate arăta adevăratele culori.

Vom trăi şi vom vedea. Sfârşitul anului precedent a reprezentat un termen pe care Obama şi l-a impus singur în privinţa politicii iraniene. Să-l urmărim în acest efort şi să-l urmărim în tot ce face, dar să nu o facem în ideea că "îl vom prinde".

Acelaşi lucru se aplică şi la consilierii săi. Să ne abţinem a-l numi pe Rahm Emanuel "un evreu cu ură de sine". Este nedrept şi nefondat. Pe deasupra este de presupus că Rhambo va părăsi după un timp administraţia. Oricum el nu a dorit acest post.

Obama a călcat până acum în diverse strâchini inerente începutului. Rham Emanuel, pe care l-am crezut cu toţii un "înger păzitor", s-a dovedit incolor deocamdată în politică, deşi foarte colorat în limbaj. Ceea ce ar trebui apreciat la Obama este faptul că este gata să recunoască gafele ocazionale, că promite să nu le mai repete şi că la prima vedere nu le mai repetă.

Nu întâmplător Karl Rove, fostul "arhitect" al administraţiei Bush, l-a numit recent pe Obama "cel mai talentat politician al erei noastre".

Recenta declaraţie la Ierusalim a lui Hillary Clinton, apreciată chiar

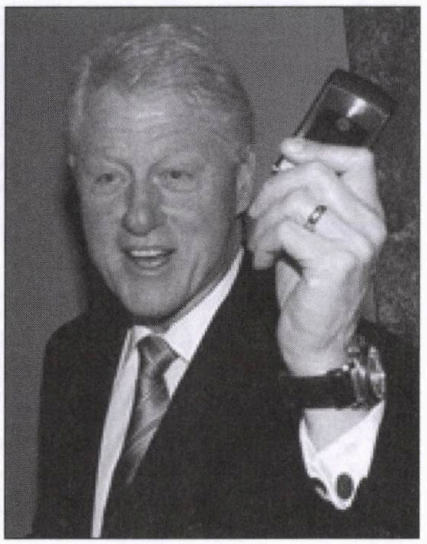

Bill Clinton sunat în plin Congres de "secretarul său... de Stat"

şi de inamicii săi politici ca unul dintre cei mai efectivi secretari de stat din ultima vreme, declaraţie "editată" ulterior chiar de către cei ce au conceput-o, dovedesc acest lucru.

Şi à propos de Clinton, soţul ei Bill s-a făcut recent "vinovat" de un moment hilar în incinta Congresului. Trimis de Obama să-i "farmece" pe deputaţi în favoarea reformei sănătăţii, fostul preşedinte a vorbit în aulă timp de o oră. Apoi i–a sunat telefonul uitat în buzunar. Puţin încurcat, Clinton s-a scuzat: "Este secretarul meu... de Stat".

NOTAR

MAXIMILIAN AMIAD

EXECUTĂ

Traduceri legalizate şi apostile, testamente.

Rezolvă şi alte probleme juridice.

Demersuri pentru acces la dosarele Securităţii.

TELEFON 03/546-5416

Ing. THEODOR TOIVI

Salzkammergut

Prezentele note au ca obiect magnifica natură a regiunii Salzkammergut, aflată în Austria, la sud-est de orașul Salzburg.

Finalizând prezentele rânduri, am constatat că, fără voia mea, am devenit oarecum implicat în istoria și personalitățile subiectului...

Salzburg

Am intrat prima oară în fermecătoarea așezare în tinerețe (ca să zic așa!), respectiv în anul 1983, călătorind de la Innsbruck spre Viena. Am vizitat atunci Domplatz (piața centrală) și am urcat cu telefericul la Hohebsalzburg, cetatea medievală care domină orașul. Din acest loc am coborât pe jos serpentinele spre centru, savurând pe îndelete neuitata priveliște a urbei. În continuare am traversat pitorestile străduțe din vechiul cartier Getreidegasse, unde se află casa Mozart, "Judengasse" din vechiul ghetou și traversând podul peste râul Salzach am vizitat palatul și parcul Mirabell...

În anii din urmă, aflându-ne la Zel am See (2000), Badgastein (2003) sau Hintertal-Maria Alm (2005) am revenit fără ezitare în renumita urbe, asociată de tipii elevați cu muzica compusă de Wolfgang Amadeus Mozart sau interpretată sub bagheta lui Herbert von Karajan, cetățeni de vază ai orașului.

În fine, milioane de spectatori mai puțin familiarizați cu muzica simfonică sau traseele din Austria, au vizionat filmul "Sunetul muzicii" în regia lui Robert Wise (5 premii Oscar în 1965). Ei au rămas cu amintirea unor imagini de neuitat din fantasticul oraș, pe fundalul nemuritoarelor melodii compuse de Rodgers și Hammerstein, în interpretarea Juliei Andrews....

❖

De fiecare dată am avut norocul unor zile însorite care au pus în valoare extraordinarul colorit al locului, animat de trăsuri cu cai și miile de turiști veniți din toate țările lumii.

Am lăsat automobilul într-o imensă peșteră săpată în munte și luminată a giorno. Într-una din zile, pe străzile orașului vechi au apărut sculpturile unor... bovine în mărime naturală de toate rasele posibile. Bietele animale erau vopsite în culori mai puțin întâlnite la speciile terestre...

Am admirat și opera de artă murală și statuile cailor de la Pferdeschwemmen din Kapitelplatz. Probabil că edilii au exagerat plasând în mod distonant câteva din efemerele vaci din ghips colorat în preajma nobilelor cabaline...

Ne-am recules pășind printre arcadele baroce din vechiul cimitir Petersfriedhof, plasat lângă peretele de piatră Monchsberg, unde de multe secole patricienii orașului își dorm somnul de veci...

❖

În anul 2004 s-a înființat aci în Salzburg așa-numitul "Zentrum für Jüdische Kulturgeschichte" (Centrul pentru istoria culturii evreiești), situat în palatul Razidenz, construit în anul 1120. Cercetătorii acestei instituții consideră centrul ca o nouă și unică instituție interdisciplinară, concentrată asupra iudaismului și a istoriei evreilor, considerată ca o "paradigmă" (vă place cuvântul?), evreii constituind cea mai veche minoritate și entitate culturală din Europa...

Orașul, în profida ostilităților suferite aci de neamul lui Israel, prezent pe aceste meleaguri încă din vremea romanilor, a adăpostit numeroase personalități evreiești, din care amintesc numai pe cele mai cunoscute: Theodor Herzl, autorul lucrării "Der Judenstaat", care după ce și-a luat diploma de avocat a făcut stagiul în Salzburg, precum și unul din cei mai renumiți scriitori interbelici de limbă germană: Stefan Zweig, care a locuit aci vreme de 15 ani. A scăpat de naziști în 1934, plecând în America de Sud, unde și-a pus capăt zilelor...

Au rămas de la el 178 de volu-

Vedere din Salzkammergut

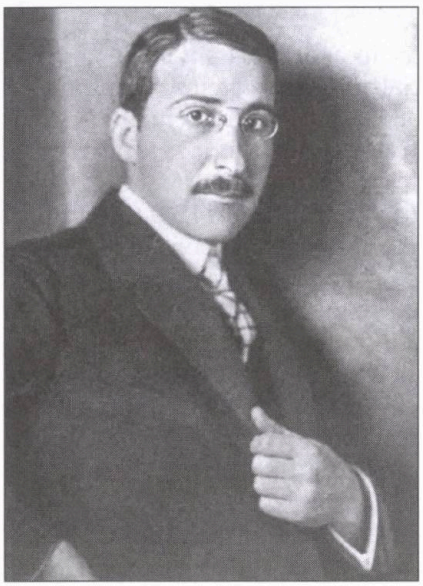

Stefan Zweig

me. Vă amintiţi desigur "Scrisoare de la o necunoscută", "Secret arzător" şi multe altele...

În ciuda spaţiului limitat mă simt obligat să amintesc cititorilor şi alte trei personalităţi din Salzburg care au fost implicate în dramaturgia secolului 20: Carl Zuckmayer, Max Reinhardt şi Hugo von Hofmannsthal.

Autor interbelic de mare succes, dramaturgul Carl Zuckmayer de la Deutsches Theater din Berlin a scris numeroase piese de teatru dintre care amintesc "Der fröhliche Weinberg" (Via fericită) – pentru care în anul 1925 a primit prestigiosul premiu "Kleist".

În 1929 a scris scenariul filmului "Îngerul Albastru", realizat după romanul lui Heinrich Mann, rămas în istoria cinematografiei şi (presupun) în memoria cititorilor mai în etate ai publicaţiei "Minimum" datorită faimoaselor picioare ale divei Marlene Dietrich...

În acelaşi an a primit cel mai important premiu literar acordat autorilor de limbă germană: "Georg Buchner". În 1931, piesa sa "Der Hauptmann von Köpenick" a marcat un alt succes răsunător.

În ciuda decoraţiilor primite ca militar în primul război mondial şi a meritelor sale literare, după venirea la putere a naziştilor opera lui Zuckmayer a fost interzisă şi în 1939 şi reputatul dramaturg s-a exilat prin Elveţia în Statele Unite, unde a lucrat ca scenarist.

Zuckmayer s-a reîntors în Europa postbelică (iniţial ca ataşat cultural al Statelor Unite), continuând seria succeselor literare. Amintesc

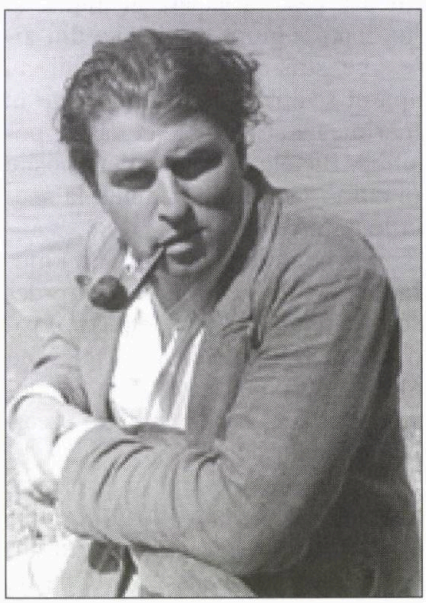

Carl Zuckmayer

"Generalul Diavolului", având ca tematică analiza nazismului.

A fost onorat de Republica Federală cu *Goethe Prize* (1952) şi *Bundesverdienstkreuz mit Stern* în 1955, iar de Austria cu *Staatspreis für Literatur* în 1960, *Pour le Mérite* în 1967 şi *Verdienstkreuz am Band* în 1968, dar în final omul a optat pentru cetăţenia elveţiană...

Un alt remarcabil om de teatru şi cetăţean al urbei Salzburg a fost Max Reinhardt (născut Maximilian Goldmann), directorul celor mai importante teatre germane cum ar fi "Deutsches Theater" din Berlin (1903-30) şi "Theater in der Josefstadt" din Viena (1924-33). Reinhardt a introdus elemente noi pe scena germană şi a pus în acelaşi timp bazele celei mai importante şcoli de actorie în limba germană din Viena intitulată "Max Reinhardt Seminar".

În anul 1920, Max Reinhardt, fiind director al teatrului din oraş, a reînfiinţat – împreună cu Hugo von Hofmannsthal şi compozitorul Richard Strauss – renumitul "Festival Salzburg". După Anschluss, Reinhardt a fost nevoit să emigreze în Statele Unite unde şi-a continuat seria succeselor regizorale şi a deschis şcoala de teatru "Reinhardt School of the Theatre" la Hollywood, pe Sunset Boulevard.

Din perioada americană am reţinut filmul (şi ulterior piesa de teatru) "Visul unei nopţi de vară" – după Shakespeare – cu Mickey Rooney şi Olivia de Havilland. Filmul a fost interzis de naziști din cauza originii neariene a regizorului Reinhardt şi a compozitorului Felix Mendelssohn, a cărui muzică a fost folosită în coloana sonoră a peliculei.

Am amintit mai sus o a treia personalitate legată de oraşul Salzburg. În ciuda numelui cu o puternică rezonanantă germană, Hugo von Hofmannsthal se trăgea dintr-o veche familie de evrei spanioli... El a scris o mulţime de opere literare trecând de la de poezii şi piese de teatru la librete de operă din care amintesc "Electra" (după Sofocle), puternic influenţată de Freud, "Salomé" (după Oscar Wilde) şi în fine "Cavalerul Rozelor", majoritatea pentru operele compuse de Richard Strauss.

Pentru redeschiderea "Festivalului Salzburg" Hofmannsthal a scris piesa despre moralitate "Jederman", bazată pe o faimoasa istorie medievală despre viaţă şi moarte. În această legendă Dumnezeu trimite Moartea ca justiţiar al Sufletului otrăvit de egoism. Regia a fost realizată de Max Reinhardt iar muzica a aparţinut finlandezului Sibelius...

Hugo von Hofmannsthal a scăpat de persecuţiile rasiale ale celui de al III-lea Reich, părăsind Austria în 1929... pentru o lume mai bună.

❖

Deşi "Minimum" este mai puţin implicat în probleme de fizică, mă simt obligat să adaug numele unui alt fiu celebru al oraşului Salzburg şi anume Christian Doppler (1803-53), descoperitorul aşa-numitului Efect Doppler: "Frecvenţa undelor emise de o sursă variază, dacă aceasta se află în mişcare faţă de observator"...

Sunt convins că mulţi dintre cititorii rândurilor de faţă au beneficiat de aplicaţiile medicale ale acestei epocale descoperiri. Amintesc numai diagnoza problemelor arteriale, echocardiograma şi nu în ultimul rând ultrasonografia obstetrică, prin care mulţi cititori emoţionaţi şi-au putut vedea copiii sau respectiv nepoţii încă înainte de naşterea acestora!

❖

Am împăturit harta în ivrit primită la intrarea în oraş, părăsind frumosul Salzburg, care în acel început de secol 21 era plin de turişti israelieni. După 10 minute am oprit într-o pitorească localitate de la poalele muntelui Untersberg (1580 m.). Acolo am pierdut aproape o oră privind temerarii „icari" care coborau muntele cu „ parapantele" şi am colindat imensul bazar în care se ofereau, printre altele, o mulţime de ceasuri brăţară care puteau fi reglate să-ţi cânte o frumoasă melodie tiroleză în dimineaţa zilei de naştere...

Ne abordează un tip în etate îmbrăcat cam desuet în costum şi cravată, localnic după cum se pare. "Sunt din Braşov. Am părăsit România în 1944", mărturiseşte omul într-o română corectă cu un vag accent german...

St. Wolfgang

Am ajuns la lacul cu acelaşi nume şi am înnoptat într-o vilă cu flori la fereastră din fermecătoarea localitate unde s-a petrecut acţiunea operetei „La calul bălan". Am parcurs încântătoarea promenadă de pe malul lacului privind munţii împăduriţi din partea opusă, care sugerau imagini dintr-o lume extraterestră. Arhitectura medievală din St. Wolfgang ne-a introdus parcă în lumea basmelor scrise de fraţii Grimm...

În ziua următoare am călătorit cu trenul alpin care urcă pe Schafberg la cota 1783 m., admirând magnifica vedere a lacurilor din Salzkammergut şi a munţilor Totes Gebirge şi Dachstein.

Lacul cu lire sterline

Lacul a căpătat o bizară notorietate mondială în urma acţiunilor secrete efectuate de nazişti în cursul celui de al doilea război mondial. Aci s-au experimentat diferite explozive şi torpile cauzând imense excavaţii în munţii alăturaţi Totes Gebirge. Tot în acest lac au fost aruncate câteva sute de milioane de lire sterline false, fabricate de nemţi în aşa-numita operaţie Bernhard. Se crede de asemenea că la sfârşitul războiului, în mai 1945, trupele SS au scufundat în acest lac acte secrete privind cel de al III-lea Reich, uriaşe cantităţi de aur şi obiecte preţioase, inclusiv pereţii renumitei Camere de Chihlimbar...

Ceva despre Camera de Chihlimbar...

În 1716, ţarul Petru cel Mare a primit un dar neobişnuit din partea regelui Prusiei, Frederick William I: aşa-numita Camera de Chihlimbar, la care bijutierii europeni au lucrat vreme de 10 ani utilizând 6 tone de materiale preţioase... Fabuloasa lucrare, cântărind 6 tone, a fost transportată de la Konigsberg la St. Petersburg cu ajutorul a 18 care trase de cai...

În timpul celui de al doilea război mondial, Camera de Chihlim-

AVOCAT ŞI NOTAR
AUSTERMAN EFRAIM
Fost magistrat în România
Execută
Traduceri notariale ebraică-română română-ebraică;
Rezolvă probleme juridice legate de România
Cumpărări, vânzări imobiliare; moşteniri-testamente; convenţii soţi sau necăsătoriţi; servicii juridice la domiciliul celor nedeplasabili; pensii din România
Petah Tikva, str. Ichilov nr. 11
Tel.: 03/934-3242, 052/244-8793; Fax: 03/934-7401
Între orele: 9.30-14.00, 18.00-20.30

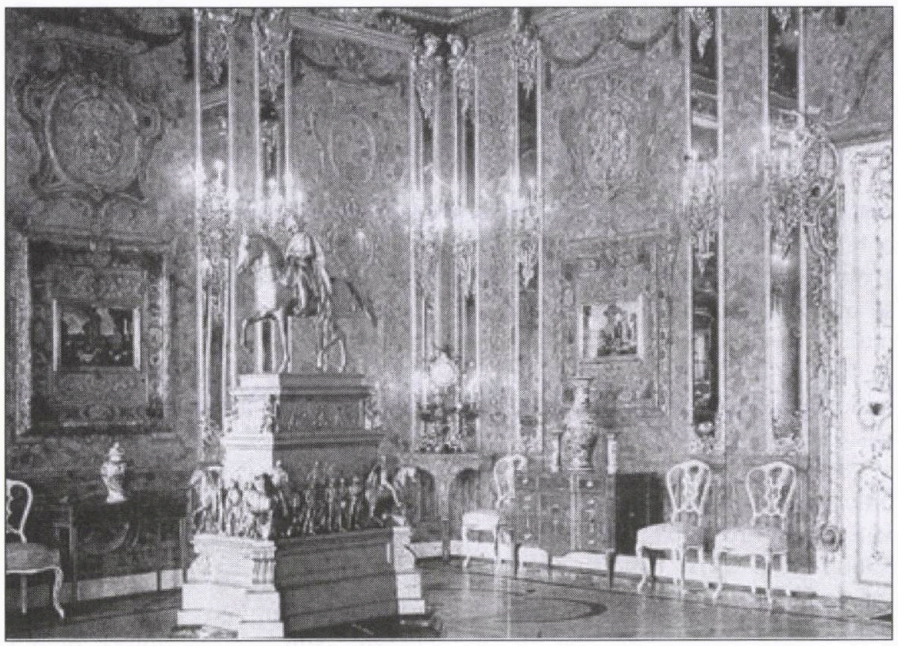

Noua Cameră de Chihlimbar

bar a fost capturată de armata germană şi, după cât se pare, când sfârşitul celui de al III-lea Reich a devenit iminent, a fost scufundată de trupele SS în lacul Toplitzsee...

Încă din anul 1959 au început căutările celebrei comori de către aşa-numiţii "oameni broască" conduşi de Wolfgang Löhde, dar până în prezent fără rezultate...

În 1979, la Tsarskoye Selo a început refacerea Camerei de Chihlimbar, bazată pe fotografiile lucrării originale. Problemele financiare au fost rezolvate prin donaţia unor firme germane...

În anul 2003 preşedintele Rusiei, Vladimir Putin, şi cancelarul Germaniei, Gerhard Schröder, au inaugurat noua Cameră de Chihlimbar cu ocazia celei de a 300-a aniversări a oraşului St. Petersburg.

Recent, deşi au apărut cărţi în care se susţine prezenţa Camerei de Chihlimbar în castelul din Kaliningrad, închis publicului, un grup de americani a investit 8 milioane de euro, începând un nou proiect de căutare (al câtelea oare?) a misterioaselor comori scufundate în lacul Toplitzsee.

...şi despre Colonelul Redl

Accesul spre lacul Toplitzsee se face prin localitatea Bad Aussee, care, potrivit ghidurilor turistice şi statuii din grădina publică, a devenit renumită prin dragostea controversată a arhiducelui Johann pentru Anna Ploch, fata şefului poştei din localitate.

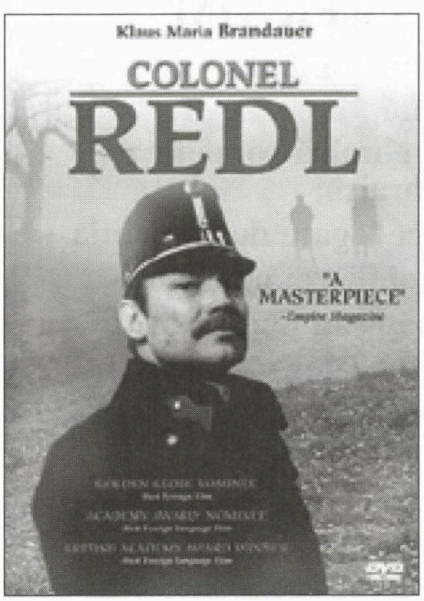

În acest punct al prezentelor note îmi voi permite o mică divagaţie, interesantă cred pentru cititorii revistei "Minimum".

Bad Aussee este legată şi de personalitatea actorului Klaus Maria Brandauer, născut aci în 1944, interpretul filmului maghiar "Colonelul Redl", realizat în 1985 de regizorul István Szabó.

În anul 2009 am urmărit de două ori la TV această ecranizare, care în anul realizării a luat Premiul Juriului la Cannes.

În perioada premergătoare primului război mondial, Alfred Redl, un copil rutean din Galiţia, a intrat într-o şcoală militară şi a urcat pe treptele cele mai înalte ale imperiului habsburgic, ajungând la conducerea contraspionajului armatei austro-ungare. În final Redl s-a sinucis, fiind şantajat de serviciile secrete ţariste – care au aflat de înclinaţiile sale homosexuale – în scopul obţinerii unor planuri militare austriece…

Filmul este bazat pe piesa lui John Osborne din 1965, "A Patriot for Me", a cărei reprezentare la Royal Court Theatre din Londra a fost interzisă de cenzura timpului din cauza sexualităţii perverse a lucrării, intensificată la extrem. În plus Osborne (care a scris pe vremuri şi piesa "Privind înapoi cu mânie") a modificat şi realitatea istorică, decizând în mod unilateral că personajul Redl ar fi fost "Jewish homosexual (!)"...

Revenind în actualitate, apreciez totuşi meritul actorului Brandauer şi al regizorui Szabó care – păstrând falsa origine etnică dată de Osborne colonelului Redl – au acordat enigmaticului personaj ambiţie, inteligenţă, loialitate, spirit de inovaţie şi demnitate şi au bătut mai puţin monedă pe preferinţele intime ale omului şi pe criza de identitate care au dus la tragicul sfârşit al subiectului… Filmul intenţionat poate de producători ca o

critică adusă monarhiei habsburgice a obţinut totuşi – după umila mea părere un efect opus... Personal rămân la ideea (mai puţin acceptată de istoria oficială) că mult criticatul imperiu a fost un sistem pluralist, care a acordat posibilităţi de avansare tuturor etniilor din care a fost format...

Bad Ischl

Intrăm în renumita staţiune balneară Bad Ischl şi parcăm lângă Kaisertherme unde se pare că arhiducesa Sofia, mama împăratului Franz Joseph, s-a tratat (cu succes) de infertilitate.

Ne plimbăm prin Aubockplatz (piaţa centrală), privim impozantul Kongresshaus şi traversând podul peste râul Traun admirăm Kaiservilla, superba reşedinţă montană a familiei imperiale Habsburg.

Aci, la 28 iulie 1914, împăratul Franz Joseph a semnat declanşarea primului război mondial şi prin aceasta sfârşitul imperiului austro-ungar...

Ajungând în maşină, am fost învăluiţi de melodiile operetelor Ţara Surâsului şi Văduva Veselă, transmise de postul local de radio din Bad Ischl, reşedinţa renumitului compozitor Franz Lehar.

Traunsee şi operaţiunea Bernhard

Am decis să lăsăm viitorului vizitarea altor locuri minunate aflate în apropriere (cum ar fi Hallstatt sau Gosausee), plecând spre nord, pe valea râului, prin Ebensee, spre lacul Traun.

❖

Localitatea Ebenseee este legată de numele maiorului SS Bernhard Kruger, care în timpul celui de al doilea război mondial a organizat aci finalul "Operaţiunii Bernhard", prin care au fost tipărite milioane de lire sterline false, în scopul destabilizării economiei britanice. În acest scop, Kruger a adunat aci deţinuţi aduşi de la Auschwitz, inclusiv tipograful slovac Adolf Burger şi falsificatorul rus Solomon Saspolianoff. Memoriile acestora, scrise după război, au stat la baza filmului austriac "Falsificatorii" în regia lui Stefan Ruzowitsky cu Karl Markovics şi Dolores Chaplin (Oscar 2008).

Filmul a readus în actualitate chestiunile controversate ale operaţiunii. Au colaborat realmente deţinuţii la operaţiunea de falsificare sau – aşa cum se prezintă în film – au încercat acţiuni de sabotaj al operaţiunii SS?

Mijloace de informaţie *anti*, îndeosebi din Norvegia, au lansat versiuni denigratoare în care se afirmă că după război o cantitate din sterlinele false a fost folosită de organizaţiile clandestine pentru a aduce populaţia evreiască în Ţara Sfântă...

❖

Suntem în superba localitate Traunkirchen, pe malul lacului Traun. Vremea devenise plumburie şi culoarea albastru închis spre cenuşiu a apei părea să confirme legendele privind secretele nazismului scufundate de trupele SS în adâncurile acestuia.

Dar deodată, culmile alăturate Erlakogel (1575 m.) şi Traunstein (1690 m.) s-au luminat sub soarele amiezii şi am privit în mod optimist încântătorul peisaj din jurul nostru.

❖

Am lăsat în urmă istoria (uneori sumbră), pitoreştile aşezări, precum şi fantastica natură cu lacuri şi munţi din Salzkammergut, continuând drumul pe malul Dunării până la Viena. Acolo ne aşteptau clădirile Ring-ului, palatele Hofburg, Belvedere şi Schönbrunn, precum şi alte minuni concepute de talentaţii arhitecţi din imperiul habsburgic.

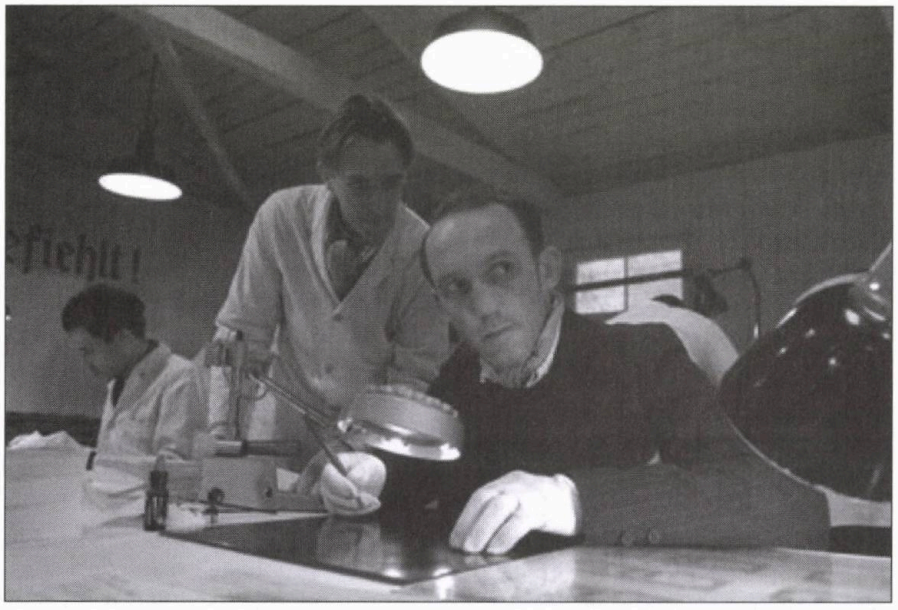

Scenă din "Falsificatorii" cu eroul principal, Salomon ("Sally") Sorowitsch, în interpretarea lui Karl Markovics

AL. MIRODAN

DICŢIONAR NECONVENŢIONAL
AL SCRIITORILOR EVREI DE LIMBĂ ROMÂNĂ

Poşta Dicţionarului

Cititorul nostru Nanu Peri din Holon ne-a trimis următoarea notă despre mătuşa sa, prof. Nina Façon, italienistă afirmată în cultura României, de la naşterea căreia s-au împlinit recent 100 de ani. Publicăm aceasta evocare la "Poşta Dicţionarului", fiind vorba de omagierea unui om de litere care îşi are locul între personajele cărora *Dicţionarul* le este închinat.

La Bucureşti au avut loc două manifestări academice care au omagiat un mare cărturar evreo-român în persoana profesoarei Nina Façon, italienistă erudită şi teoreticiană a literaturii şi a istoriei ideilor. Prima manifestare a fost în cadrul unui congres internaţional de italienistică organizat de Universitatea Bucureşti cu prilejul aniversării a 100 de ani de existenţă a Catedrei de Italiană, cu a cărei activitate Nina Façon s-a identificat până la pensionare. Contribuţia sa a fost evocată în câteva comunicări grupate într-o sesiune omagială. A doua manifestare a fost în întregime dedicată Ninei Façon la Academia Română în forma unui simpozion de comunicări pe o temă evocatoare a leitmotivului operei sale: „Interdisciplinaritatea Umanistă" cu subtitlul „Centenar Nina Façon".

Numele său fiind mai puţin cunoscut în afara cercurilor de specialitate (la aceasta contribuind modestia sa proverbială şi fobia reflectoarelor) reproducem din portalul „Enciclopedia On-line a Filozofiei Româneşti" http://www.romanian-philosophy.ro extrase din articolul Anei Bazac dedicat prof. Nina Façon, unul din multele exemple de intelectuali evrei care au îmbogăţit patrimoniul cultural al României:

«Nina Façon (5 august 1909, Ploieşti – 24 noiembrie 1974, Bucureşti); teoreticiană a literaturii şi a istoriei ideilor filozofice.

Date biografice. Urmează Facultatea de Litere şi Filozofie a Universităţii din Bucureşti (1928-1931): licenţa în filologie modernă (italienistică, 1931), licenţa în filozofie (1932), licenţa în istorie (1935). Doctorat la aceeaşi facultate cu teza "Michelangelo poet" (1938). Lector de română la Universitatea din Padova, la solicitarea lui Ramiro Ortiz (1937–1939), contractul încetând în urma aplicării în Italia a legilor rasiale. Publică în anii războiului sub pseudonim, datorită acelorași legi. Predă la liceul comunităţii evreieşti din Bucureşti (1940-1948). După 1944, predă la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Limbi străine.

Opera. Adeptă a metodei istorice şi comparatiste de analiză a creaţiilor culturale. A abordat cercetările sale de limbă şi literatură şi din perspectiva filozofiei culturii, punând în evidenţă modul în care conceptele filozofice şi atmosfera filozofică a unei epoci influenţează creaţia literară. Împletirea dintre istoria politică, istoria intelectuală şi istoria filozofiei este o caracteristică a lucrărilor sale, creând un cadru care permite explicarea conceptelor

filozofice în dinamica lor. Studiile de popularizare a filozofiei româneşti publicate în Italia se remarcă prin faptul că analizează specificul orientărilor filozofiei româneşti şi al temelor sale în contextul filozofic european.

În studiile introductive la opera lui Machiavelli, N.F. integrează şi perspectiva filozofiei politice: conceptele politice (conducere, popor, clase, principat, republică, instituţii, libertăţi, mijloace de control, lege, sentiment naţional, război), ca şi cele de epistemologie a politicii, aşa cum apar în lucrările lui Machiavelli, sunt legate de concepţia acestuia despre om şi istorie. Atât în lucrările de filozofie destinate unui public de specialitate, cât şi în cele apărute ca studii introductive la traducerea unor opere filozofice, N.F. pune în legătură analiza conceptelor filozofice, în logica şi evoluţia lor, cu viaţa celui care le-a creat şi cu contextul intelectual mai larg în care ele au apărut.

În toate lucrările sale, N.F. urmăreşte problema cristalizării spiritului modern, discutând rolul intelectualilor în schimbarea paradigmelor culturale. Ideea principală

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul de Istorie şi Teorie Literară „George Călinescu"

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI
Facultatea de Filosofie

organizează

Simpozionul

INTERDISCIPLINARITATEA UMANISTĂ

° CENTENAR NINA FAÇON °

Invitaţie-Program

Invitaţie la centenarul Ninei Façon

care marchează lucrările sale este aceea a activismului, a existenţei rezultate din activitatea şi strădania omului. Activismul este considerat un „concept diriguitor" al gândirii filozofice. Studiul introductiv dedicat lui Marsilio Ficino aduce în prim plan condiţiile istorice şi culturale care au determinat ca autorul renascentist să realizeze sinteza dintre platonism şi creştinism. N.F. subliniază caracterul deschis al filozofiilor pe care le analizează. În studiul dedicat lui Giordano Bruno, N.F. oferă o imagine a filozofului italian diferită de modul în care acesta este prezentat de obicei în istoria filozofiei, el fiind descris nu ca un gânditor sistematic, ci ca unul profetic.

În studiile din volumul "Concepţia omului activ", N.F. abordează o serie de probleme legate de ideea activismului, surprinzând totodată şi stilul cultural al epocilor pe care le studiază: concepţia lui Ficino, Bruno şi Erasm despre om înţeles ca un căutător al salvării sale în divinitate; problema omului ca spirit cunoscător la Descartes (un activism laicizat, modern); opera lui Spinoza este analizată în raport cu concepţia lui Erasm şi cu influenţa acestuia în Spania (activismul este indicat de considerarea faptei drept criteriu superior al credinţei, deci de insistenţa asupra eticii individului); de asemenea, activismul defineşte şi speculaţia idealismului romantic; în sfârşit, N.F. arată că Bergson, prin elanul vital ca acţiune creatoare continuă, cere depăşirea moralei închise determinate de nevoia de conservare individuală şi socială, şi intrarea într-o sferă a moralei deschise, ca iubire a umanităţii.»

Dar-ar Hezboalla-n duşmani!

La Editura "Hasefer" din Bucureşti a apărut volumul

TOATĂ LUMEA ŞTIE TOT

Povestiri de
Ginei Sebastian Alcalay

Din dedicaţia poetei Ana Blandiana, pe o carte proprie de proză scurtă, după lectura Povestirilor Ginei Sebastian Alcalay:

«Admiraţia, respectul şi dragostea mea, dorindu-i (...) să continue să scrie, spre bucuria cititorilor ei, printre care cu mândrie mă număr.»

.....

Volumul poate fi procurat trimiţând un cec de 60 de şekeli pe adresa autoarei:
Str. Harav Herzog 3/19
Ashdod 77344
Tel. 08/835-3180

IOSEF EUGEN CAMPUS

Martha Izsak: Polenul e verbul

Recent apăruta antologie de autor intitulată "Polenul e verbul" (Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj Napoca, 2009) vădeşte lărgimea portativului de care dispune poeta. În pătrunzătoarea sa prefaţă, Gh. Grigurtu sintetizează opera poetei prin două aspecte: elegia şi apocalipsa. De aceea şi titlul prefeţei: Dinspre elegie spre apocalipsă.

Mie mi se pare că se nedreptăţeşte astfel un al treilea aspect important bine reprezentat în volum: cel satiric. Aş spune deci: Dinspre elegie spre apocalipsă şi satiră.

Universul e sumbru, elegiac:

Unii au săcut nişte copaci şi au plecat/ a rămas umbra lor/ deasupra capetelor noastre/ strigătul sălbatic dinăuntru/ şi două vâsle/ cu care ne încercăm norocul/ în fluidul lumii.

Destinul omului e sumbru, derizoriu:

Niciodată printre vitrinele sparte/ Nu s-au văzut atâtea degete crispate/ Schimonosite zâmbete în penumbra/ Drapelului zdrenţuit (Revoluţie).

Iată şi Apocalipsa, intitulată chiar aşa de poetă:

Trenurile vor porni din nou/ ca şi cum nu s-ar fi oprit/ Iar noi vom fi aceiaşi anoşti călători/ spre capătul liniei/ cei ce pleacă se vor întoarce mereu/ cei ce vin nu vor pleca niciodată/ şi turma asta ca cireada de oi/ strivită de nevoi/ va face noi dovezi de smerenie/ şi lupii ageri şi vicleni/ vor sta la pândă la poarta infernului/ ca să-şi răscumpere păcatele.

Dar sunt prezente, în vehemenţa lor protestatară, şi numeroasele texte satirice:

Fiecare vorbeşte singur/ Câinele latră singur/ (...)/ sala de şedinţe s–a închis oamenii au plecat/ megafoanele latră urlă fiecare are dreptate/ capitalistul comunistul reformistul/ istul/ regele vorbeşte la radio la gramofon/ la telefon/ câinele latră singur/ fiecare vorbeşte singur.

❖

Talentul real al poetei se vădeşte în capacitatea ei de a da viaţă nouă, poetică, limbii, inventând surprinzătoare apropieri de cuvinte, alăturând substantivului epitete neaşteptate: *mirări şi iubiri cu miros de petale: treceri peste oprelişti ascunse, peste buza lividă a nerostirii; mâluri apoase cu moluşte senzuale; agaţă-ţi umbrela de ultimul tunel pe care nu l-ai trecut, stau între ghilimelele acestui veac: stau şi aştept un cod secret despre tine – şi iubiri de dincolo de noi mă caută în seri cu umbrele scoase din uz: timpul meu mototolit,* etc. etc.

Unele versuri, în special cele care deschid poezia, au caracter de sentinţe memorabile:

La început a fost cuvântul/ Săpat în univers/ Apoi în piatră (Cuvântul)

Sau:

Adânc e somnul ce te poartă/ spre fericiri virane/ locuri comune stropite cu zorzoane.

Constatăm la Martha Izsak o preferinţă pentru procedeul enumerării. Astfel în poezia "Telefonul Mobil":

Un punct fix ce mă leagă/ de ceruri de peşteri banale păreri/ uşi ferecate de capete zglobii icoane/ parbrize ferestre baroce/ şi behăitul fără ecou al cirezii/ de stârvuri călătoare.

Uneori enumerarea strânge laolaltă variantele diferite ale unei definiţii. Enumerarea porneşte semnificativ, iar şi iar, cu verbul depreciativ „ Nu suntem decât":

Nu suntem decât corpuri/ Corpuri expuse la soare/ Glande endocrine voci pistruiate/ Haine agăţate de coordonatele/ Unui corp ceresc/ Ce se apropie de soare/ Nu suntem decât oftatul fără acoperiş/ Nechezatul calului murind/ Retorica arşiţei pe un pământ străin/ (...)/ nu suntem decât un fragment de poezie/ ce-a căzut de la masa postmoderniştilor/ nu suntem decât/ nişte maimuţe sinucigaşe/ ce vorbesc tare/ mai tare decât se cuvine/ nu suntem decât sângele rămas în vine/ după sacrificiul final/ nu suntem decât strania melodie/ ce se numeşte harfă sau susur/ sub un umăr de munte/ sau poate amintirea păsării/ ascunsă într-un cotlon/ prăfuit de lume/ pentru a ne purta în cioc/ împreună cu grăuntele.

O culme atinge poeta când foloseşte eumerarea pentru a reda ceva din înţelepciunea Kabalei iudaice în cartea Zohar (Splendoare):

Sunt un coş/ De roade necoapte/ În albia lumii/ Întrebarea cu chip/ De femeie/ Oglinda în care s-a spart/ Clinchetul de clopoţel/ Drumul poleit/ Pe care au apucat-o/ Cei ce s-au iubit/ Sunt litera ce nu se odihneşte/ Decât pe tronul/ Ce reazămă Clemenţa/ Rigoarea razelor cuprinzând/ minuscule particule/ perseverenţa materiei/ de a scăpa de sine/ sunt gândul ascuns/ în cute ridate/ trofee minore/ pe scene prost fardate/ sunt tâlcul adăstând/ la suprafaţa acvariului/ înghiţit de avizi peştişori/ de decor/ sunt roua din care/ se adapă elefanţii/ pasărea colibri şlefuindu-şi aripile/ pentru â se confrunta cu infinitul.

❖

Există în cartea Marthei Izsak şi simpatice elemente autobiografice:

m-am trezit într-un boţ de carne/ şi oase fragile de două kilograme/ eram o brunetă cu ochi albaştri/

funduleţ rotund/ ca amantele seraiului/ cu ochi pătrunzători/ de filozof ce a murit/ (...)/ ferită de lumină şi durere/ dar şi de prea multă dragoste/ cu pulpele pline de urină/ cu veşnica-ntrebare/ în osul nesudat al craniului/ (...)/ cu fascicolul de semne de-ntrebare/ ce-mi întorceau pe dos/ legea ancestrală/ pe care dumnezeu mi-a fixat-o în celula/ pe care el a numit-o cum a vrut/ (...)/ într-o zi am strigat:/ arată-te doamne/ mi s-a răspuns imediat:/ eşti născută din păcat (Zi de naştere).

A fost ţinută departe de cei din jur, socotită „străină". Mai târziu, ca să-i înfrunte, le răspundea, când o întrebau ce vrea să fie: slujnică sau profesoară. Ea le răspundea în bătaie de joc: „vreau să fiu o femeie uşoară". Nu a fost. A rămas săracă.

Îşi aduce aminte de tatăl ei. De strămoşi:

Ce tot spui acolo de ce râzi mesager/ Al pământului sfânt de ce râzi de mine/ Când ştii că eu am plecat demult de acolo/ Şi nu mă voi mai întoarce decât atunci când dumnezeu/ Va trimite după mine doi heruvimi nu ştiu dacă/ Voi fi aevea sau nu voi fi decât un omoplat/ Putrid sau o celulă de femeie în gura liliacului/ De noapte important este doamne că eu nu te-am/ Pomenit în deşert şi nu te-am invitat/ La masa mea de femeie repudiată.

(Atenţie la frecvenţa enjambement-urilor şi la procedeul renunţării la semnele de punctuaţie, apreciat de poetă.)

Îşi aduce aminte şi de oraşul ardelean de pe Mureş şi, subliniind antitezele, cum şi-a scris acolo poemul:

Pe prima pagină nealterată de gânduri/ Îmi scriu poemul inventat în acea/ Mireasmă de castani înfloriţi dintr-o suburbie fatală cu noroi/ Pietre şi câini vagabonzi/ Într-o noapte de spovedanie când smulsă din îmbrăţişări am adormit.

Cum era şi firesc, poeta e sensibilă la condiţia dificilă a „celui de al doilea sex". În "Condiţia femeii", spune:

Femeia a fost făcută să rupă mărul/ Apoi să i-l dea bărbatului pe cel frumos/ Vorbesc mult cele urâte înghit microfonul/ Un poet plictisit a făcut o statistică/ Fiecărui bărbat îi revine un harem femeia/ Are parte de-a şaptea parte dintr-un bărbat.

Şi, mai departe, satiric:

Graţiela de la muzeu îşi strânge coapsele/ În jurul capului adoratului ei guşteriu doctor honoris causa/ Ea devine doctoresă de câte ori doctori desprinzându-se de/ Mierea ei lipicioasă declară laconic ajunge.

Într-alt fel şi din alte motive, tot un discriminat este şi poetul adevărat. În "Condiţia poetului" se spune:

Poetul îşi imaginează că e singur/ De fapt el e totdeauna însoţit de un papagal/ Care cârâie la fiecare rând fiecare pagină/ Soţia face plăcinte cu marmeladă pruncul a avut diaree/ Poetul din drumul mare însoţit de singurătatea lui/ diurnă şi nocturnă aleargă neistovit printre ciulini/ Îşi adună gândurile obosite între pleoape/ Să ai inspiraţie îi spune prietenul cu chiştocul/ În gura ridată undeva în depărtare muzica e a altora/ E a celor care zăngăne zbârnâie se bâţâie.

Poeta nu se sfieşte să atace şi probleme de actualitate: soţii Ceauşescu şi politica lor:

Eu eram o gâsculiţă infatuată şi mă făceam că nu observ/ Binoclul donjuanilor cu miros de zer îmi plimbam căţelul în fie/ Care seara şi dumineca mergeam la cenaclul literar ca la biserică/ Pe un coridor îngust un chip hidos era Ceauşescu din tinereţe/ Fără bătrâneţe cu buze roşii cu privirea cizmarului scos la pensie/ De fanarioţii soioşi ce stăteau în umbra lui adunând monezi necon-/ vertibile în sacul găurit al lui Igor.

Încă şi mai explicit e atacul în poemul programatic "Procesul comunismului sau Poem de tranziţie":

Am văzut un imens ecran pe care scria tranziţie/ Nemţii n-au mai apucat să-l împuşte pe tata/ l-au lichidat ăştia cu sufixul iştii/ (...)/ tranziţia miroase a chiftele marinate din soia/ miroase a prostie/ (...)/ politicieni imberbi bat din palme aleargă în haite/ scriu scrisori pe un email fără ortografie fără â din a/ fără liniuţe şi mai ales fără virgulă după ei nu va mai fi nimic/ după ei potopul comuniştii fac procesul comunismului ei au devenit/ democraţi de tranziţie sau aşa-zişi.

Ca mulţi alţi poeţi care se respectă, Martha Izsak a ţinut să-şi spună cuvântul despre scrierea poemelor.

În "Caleidoscop", scris în perioada 1979-1989, are încă îndoieli cu privire la eficacitatea observării:

Avem ochii atât de mari/ Pentru lumea asta atât de mică/ Ar fi bine să avem ochi mai mici/ Ca într-un somn adânc/ În care ne-am îngrămădit viaţa/ Presărând metafore/ Pe alei singuratice.

Tot în această perioadă, condamnă pe falşii poeţi, poeţii "neputincioşi", poeţii „vinovaţi, vorbăreţi de nimicuri":

Toţi aceşti poeţi neputincioşi/ Căutându-şi drumurile/ În sclipirea spadei cavalerului/ Ascuns în palatul amurgului/ În patul de trestie mirositoare / Tăcerea din tăcere îşi toarnă miezul/ Dulce în paharul de opal al muzei (Ars poetica).

Mai târziu, în perioada nouă 1991-1992, are încredere în forţa poeziei bune:

Polenul e verbul/ Din care-a coborât/ Voinţa divină/ Punctul încrucişărilor noastre/ Tumultul tunelurilor pestilenţiale/ Ale erorii/ Sensul melodiei care se zbate între muguri/ (...)/ polenul e poemul/ ce-a existat/ înaintea cuvintelor (Polenul e verbul).

❖

Se cuvine, cred, să închei la mod laudativ analiza volumului de faţă, încununând-o cu prezentarea minunatului poem "Odă limbii interioare".

Poeta povesteşte istoria străbunilor săi evrei, din epoca veche şi până astăzi.

Despre străbunul esenian spune admirativ:

Străbunul meu esenianul/ Vorbea o altă limbă/ Fără să spună o vorbă/ Se înţelegea cu dumnezeu.

Învinşi de legiunile împăratului roman Titus şi expulzaţi în bună măsură din propria lor ţară, s-au împrăştiat în lume. Au îmbrăţişat meseriile – puţine! – care le erau îngăduite. Au devent „zarafi, alţii negustori, alţii sfetnici de curte". Cinci mii de iudei *„au căzut la Turnul Roşu:/ Şi-au lăsat acolo oasele/ Nepoţii strănepoţii/ Casele despuiate/ Limba vorbită de dumnezeu/ s-a uscat în gâtlejul lor/ însetaţi au început să se roage în ladino/ în hindusă în germană/ Au venit în ţara pădurii/ Cu a cincea legiune macedoniană/ (...)/ În ţara pădurii/ Îmi traduc limba interioară/ Limba lui dumnezeu în cuvinte/ Ce seamănă cu doina cu rugăciunea/ Cu poezia/ Iar limba română/ Pe care am învăţat-o/ La grădiniţă / Este a doua limbă oficială/ A sufletului meu".*

Minunată, acestă confesiune lirică a poetei Martha Izsak!

RICHARD ARMON

Muzeul originarilor din România va deveni în curând o realitate

În pragul sfârşitului de an 2009 a fost semnat de către organizaţia AMIR, împreună cu Consiliul judeţean Roş Pina, acordul construirii în respectiva localitate a Muzeului originarilor din România. De asemenea, a fost semnat contractul pentru arendarea terenului acordat muzeului pe timp de 25 de ani, cu drepturi de prelungire.

Muzeul va fi ridicat pe un teren unde există o clădire cu un spaţiu de 750 de metri, care va fi refăcută. În acelaşi loc se va clădi un spaţiu public pentru vizitatorii oraşului. Clădirea, care va fi anexată muzeului, va găzdui expoziţii permanente şi ocazionale, o arhivă, un spaţiu pentru cercetători, o cofetărie şi altele.

Semnarea contractului semnifică o colaborare benefică între consiliul judeţean, organizaţia AMIR, organizaţia HOR şi FCER – Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România – şi Fundaţia Caritatea. Autorităţile din România şi Ministerul Turismului israelian şi-au exprimat dorinţa de a colabora la ridicarea muzeului.

În programul organizatorilor există intenţia ca muzeul ce va fi ridicat într-un loc plin de viaţă şi de intensă activitate turistică să oglindească realizările iudaismului românesc ca parte importantă a istoriei poporului evreu în totalitatea sa.

Spre deosebire de cele mai multe muzee ce reprezintă trecutul, orientarea celor care au iniţiat construirea acestui muzeu este de a expune mărturiile trecutului şi prezentului, dar şi ale viitorului. Se fac eforturi de a prezenta atât trecutul iudaismului românesc, cât şi efortul imens al originarilor din România la construirea Israelului.

Dr. Aurel Vainer, preşedintele Federaţiei din România, în cursul vizitei sale la Roş Pina, şi-a exprimat dorinţa de a realiza o strânsă colaborare între evreii care mai trăiesc azi în România şi originarii din România care trăiesc în Israel. Autorităţile din Roş Pina, în frunte cu primarul consiliului judeţean, Avihud Raski (care este reprezentantul celei de-a 6-a generaţii a originarilor dn România), inginerul şef al oraşului, Ţion Ayalon, s-au declarat foarte bucuroşi de a conlucra cu organizaţiile originarilor din România.

Concomitent cu ridicarea muzeului, s-a luat iniţiativa de a înfrăţi localitatea Roş Pina cu Municipiul Moineşti. Este important de subliniat că Moineşti este localitatea de unde au pornit primii olimi din România care au înfiinţat Roş Pina. Cu ajutorul dr. Aurel Vainer, s-a semnat recent un pact de înfrăţire între localitatea din România şi cea din Israel.

Moshe Nativ (z.l.), cel care a fost iniţiatorul proiectului muzeului originarilor, a decedat înainte de a fi văzut realizarea visului său. Memoria îi va fi însă eternizată prin însăşi construcţia viitorului muzeu, în cadrul căruia la loc de cinste se va afla menţionat numele părintelui spiritual al lăcaşului.

Organizatorii proiectului speră că noul muzeu va putea fi prezentat publicului până la data de 12 decembrie 2012, ziua cînd localitatea Roş Pina va împlini... 130 de ani. Este vorba, aşa cum desigur aţi înţeles, de 130 de ani de când grupul de evrei idealişti din Moineşti au pornit (în anul 1882) spre ţara strămoşilor lor şi au înfiinţat o nouă localitate – Roş Pina.

PRIMIM LA REDACȚIE

● CĂRȚI ● REVISTE ● ȘI ● SCÂNTEIERI ● DE ● GENIU ●

Solo Juster

Homo sapiens

Poeme; Editura autorului, Rehovot, 2009

Încă o plachetă scoasă în „Editura autorului" – Rehovot, 2009, ne prilejuiește reîntâlnirea cu poezia lui Solo Juster, octogenarul stihuitor de peste o jumătate de veac. Îl cunoaștem și îl recunoaștem și de data asta a fi un liric autentic, drămuitor de cuvinte simple în care unduiește o simțire pe care o simțim și noi venită din lăuntruri. Poet nu făcut, ci născut. Un pătimaș molcom, un modest stăpân pe sine și pe meșteșugul versului eliptic, nesofisticat, neornat, rareori adjectivat. Cunoaște puterea de evocare și prețul fiecărui cuvânt și nu risipește nici unul. Maximum în minimum de cuvinte. Când spune „Galopul în galop/ se pierde" sugerează mai mult decât la alții poeme întregi. Am citat din „Vreme trece" o mică bijuterie de lirică erotică. În totului tot unsprezece versuri, fiecare din două-trei, maximum cinci cuvinte. Dar ce cuvinte! Alăturate, ele dobândesc o neașteptată forță evocatoare. Este secretul poezie-poezie. Mult în puțin („Multum in parvo" pre latinește) De pildă: *„apa gândului/ întunecă tării/ și pasul încetinește"*. E un tablou pe marginea căruia se poate glosa pe pagini întregi: *un gând curgând ca apele întunecă cerul și îl epuizează pe omul care-l gândește.* Și altele. „Penuria" de cuvinte și de motive e bogăția lui Solo Juster. Sfera liricii lui se rotește, de când îl știm, în jurul a trei „fericiri" sau motive de fericire: viața, iubirea și visarea în fața

■ Un pătimaș molcom

naturii. De astă dată, motivele sunt numai două și nu tocmai de fericire: dragostea iernatică și moartea. Cu însoțitoarele lor care le dau farmecul sfâșietor, dulce-amar, al celor duse și irevocabil pierdute: nostalgii, regrete, spaime ale înnoptării, socoteli finale, căințe, disperări abia atenuate de prezența iubitei și de acel „încă-nu" șoptit de unul celuilalt consolator. Cu iubirea alături, moartea își pierde din putere. Se produce un miracol: sfârșitul devine mai ușor când *„iubita-mi culege/ de pe buze suflarea"*. Chiar dacă e suflarea din urmă e tot ca și–un sărut.

Solo Juster nu bruschează cuvintele. Abia le atinge. Cunoscându-le frăgezimea și fragilitatea.

Nu asaltează cititorul cu metafore grele și multe.

Citindu-l, ai sentimentul că poetul apasă ușor pe două-trei clape, lăsând apoi sunetele să se stingă încet și prelung. Îți lasă câmp vast în care fiecare cuvânt sau vers să reverbereze în tine, liber, amplu, deplin. Te lasă să duci mai departe vraja. El nu face decât s-o declanșeze.

În această etapă, lirica lui Solo Juster s-a decantat, a devenit esență. De consumat cu o pipetă din abur de argint și cu răsuflarea încetinită.

Am exagerat în aceste rânduri? Sigur. Unele poeme nu corespund îndeajuns la descrierea făcută mai sus. Dar cele care, da, corespund, îmi justifică comentariile pentru că mi le-au inspirat. Un exemplu: *„Cu*

Solo Juster

albastru/ îmi umplu sufletul/ cu verdele ochilor tăi/ îmi spăl viața/ și apele serii trec".

Solo Juster ne reamintește că în poezie, ca și în celelalte arte, nu cantitatea e cea care contează. O plachetă din care îți rămân două-trei poeme greu de uitat, sau chiar câteva versuri memorabile, merită să vină pe lume.

Dacă nu greșim judecând astfel, putem risca o afirmație: se găsesc în această plachetuță de numai 24 de pagini valori lirice pe care, de multe ori, nu le găsești nici într-un volum de 240 de pagini. Aberez? Citiți aceste două duzini de pagini.

Victor Klemperer

Vreau să depun mărturie până la capăt – Jurnal 1933-1945

Editura „Hasefer", București, 2008

Anul trecut, „Hasefer" a publicat versiunea românească a unuia

dintre cele mai importante jurnale despre Holocaust şi Germania nazistă care s-au scris vreodată.

Autorul acestui extraordinar jurnal, numit „Vreau să depun mărturie până la capăt", Victor Klemperer, s-a născut în 1881, în Polonia, ca fiu al unui rabin reformat care mai avea încă opt copii. Copil fiind, Victor şi-a urmat familia care s-a mutat la Dresda. Tânărul evreu polonez se simţea identificat total cu „Germania sa" şi cultura ei. S-a luptat de-a lungul întregii sale vieţi să devină întru totul german. S-a convertit la creştinism şi a decis să rupă orice legătură cu rădăcinile sale iudaice.

A studiat germanistica, romanistica şi filozofia, unul dintre cele două strălucite doctorate ale sale dându-l cu marele profesor de romanistică Karl Vossler. În 1906 s-a căsătorit cu o creştină, Eva, talentată pianistă. Naţionalist şi înflăcărat patriot german, în 1914 şi-a părăsit brusc cariera ştiinţifică şi s-a înrolat voluntar în primul război mondial. Pentru bravura sa pe câmpul de luptă a obţinut Crucea de Merit şi în 1920 a fost răsplătit cu o catedră la Universitatea din Dresda.

Jurnale a început să ţină încă din fragedă tinereţe. Acesta însă, de care vorbim acum, „Jurnalul trecerii prin iad", începe în 1933, anul ascensiunii hitlerismului. În 10 martie, vineri seara, Victor Klemperer notează primele cuvinte în jurnalul său: „30 ianuarie: Hitler cancelar".

Lucrurile se precipită. Proaspătul diarist al nazismului notează în 30 martie 1933, joi, definindu-şi, în noile împrejurări, situaţia de „german":

„O atmosferă ca înaintea unui pogrom... Suntem ostatici. Predomină sentimentul ... că acest regim al terorii nu prea va dura, dar ne va îngropa în momentul prăbuşirii. Simt de fapt mai mult ruşine decât frică, ruşine pentru Germania. M–am simţit realmente mereu german. Şi întotdeauna mi-am imaginat aşa: că secolul 20 şi Europa Centrală ar fi altceva decât secolul 14 şi România. Eroare."

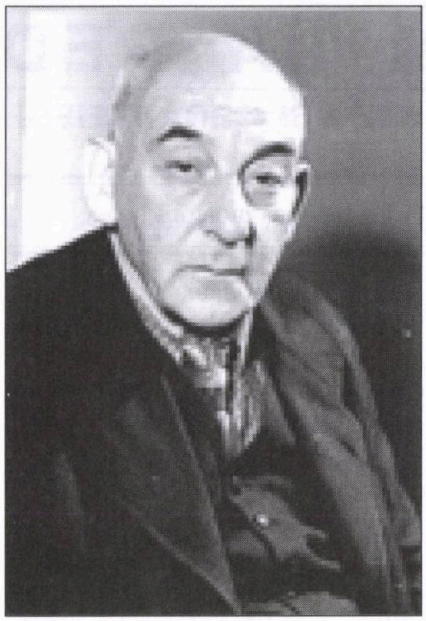

Victor Klemperer

Se întâmpla ceva ce nu şi-ar fi putut închipui niciodată despre germani. Notează în jurnal prima sa mărturisire că „germanomania" (sau germanolatria sa) a primit o lovitură puternică:

„3 aprilie, luni seara: ... Tot ceea ce am considerat negerman, brutalitatea, nedreptatea, ipocrizia, sugestionarea maselor până la beţie, toate acestea sunt în floare aici".

În 20 aprilie 1933, joi seara, consemnează în caietul său, cu amară ironie, recunoaşterea înfrângerii sale ca fapt împlinit: *„...Deja nu mai sunt german şi arian, ci evreu, şi trebuie să fiu recunoscător dacă sunt lăsat în viaţă."*

Observă atent şi notează cu acribie accentuarea implacabilă a iadului pentru evrei: *„25 aprilie 1933, marţi – Afiş la Casa Studenţilor (asemănător la toate universităţile): „Când scrie în germană, evreul minte."* Nu mai are voie să scrie decât în ebraică. Cărţile evreieşti în limba germană trebuie marcate ca „traduceri."

În aceeaşi zi, mai aşterne pe pagina de Jurnal cuvinte care sună ca o ciudată previziune-premoniţie:

„Soarta mişcării hitleriste stă fără îndoială în chestiunea evreiască. Nu pricep de ce au plasat acest punct al platformei lor într-o poziţie atât de centrală. Din cauza lui vor pieri. Dar şi noi probabil împreună cu ei."

Din punctul de vedere al speranţei, el rămăsese totuşi evreu: *„13 iunie 1933, miercuri: Pretutindeni, sau aproape pretutindeni, există acum, totuşi, raze de speranţă. Nu mai poate dura mult."*

Lingvistica fiind unul dintre domeniile sale de specialitate, Klemperer notează evoluţia „Limbajului celui de-al treilea Reich":

„10 august 1933, vineri: Limbajul celui de-al treilea Reich – Ordin de a te adresa lui Hitler cu „Mein Fuhrer".

În mai 1935 i se ia catedra. Încă o „deziluzie" din partea Germaniei „sale":

„Deci nu m-au dat afară pentru a face o economie. Ci ca evreu. Deşi am fost pe front, etc. etc."

Nu se gândeşte să părăsească „iubita sa Germanie". Şi totuşi parcă...: *„20 iunie, joi: Blumenfeld face pregătirile de plecare la Lima, în două-trei săptămâni. Eu îl privesc cu amară invidie şi percep această invidie ca pe o trădare faţă de Eva."*

După o lună revine la tema plecării:

„21 iulie 1935, duminică: Blumenfeld să plece fericit la Lima, noi stăm aici ca într-o cetate asediată, în care bântuie ciuma."

Edificiul mitic al „germanităţii" sale se prăbuşeşte cărămidă cu cărămidă. Lucid, onest, cu înclinaţia

sa spre teoretizare, el rezumă astfel problema iudaică şi propria sa dramă identitară:

„5 octombrie: Isakowitz spune: În cincizeci de ani se va recunoaşte faptul că a trebuit să vină Hitler pentru ca evreii să fie din nou un popor (Sionul!).

Eu de cine aparţin? De „poporul evreu", decretează Hitler. Iar eu percep poporul evreu recunoscut de Isakowitz ca pe o comedie şi nu sunt altceva decât german sau european german."

Între timp, ca unică soluţie de supravieţuire, lucrează cu o frenetică şi disperată obstinaţie. Scrie în jurnal:

„Pe 29 decembrie, seara la ora 7, am încheiat primul volum al lucrării mele despre secolul 18, „Du côté de Voltaire" sau „De la Voltaire la Diderot".

Cei din familia sa pleacă, care-încotro. El, cu consoarta sa, ariană, rămân:

„Eu voi fi ultimul din familia noastră rămas aici şi aici voi pieri. Nu pot face nimic altceva."

În 8 martie 1936, într-un moment de cădere, notează în jurnal:

„Sunt nesfârşit de deprimat, nu mai apuc nici o schimbare."

În acelaşi an, la 16 mai, „sâmbătă după-amiază", el redevine observatorul analitic, lucid şi rece. Scrie, definind climatul moral din ţară:

„Eu nu mai cred câtuşi de puţin că Hitler are duşmani în interiorul Germaniei. Majoritatea poporului este mulţumită, un mic grup îl tolerează ca pe răul mai mic, nimeni nu vrea cu adevărat să scape de el, toţi văd în el eliberatorul în plan politic extern, se tem de o stare a lucrurilor ca în Rusia, aşa cum se tem copiii de omul negru, consideră, atunci când nu sunt într-o stare de euforie sinceră, că este inoportun din punctul de vedere al politicii practice să se indigneze pentru nişte fleacuri ca suprimarea libertăţii civile, persecuţia evreilor, falsificarea tuturor adevărurilor ştiinţifice, distrugerea sistematică a moralei. Şi toţi se tem pentru viaţa lor, pentru pâinea lor, toţi sunt atât de îngrozitor de laşi. (Am voie să le-o reproşez? Eu în ultimul an în care am fost în funcţie am depus jurământul pentru Hitler, am rămas în ţară – nu sunt mai bun decât contemporanii mei arieni)".

Observă zilnic, cu groază perplexă, excluderea evreilor (a lui!) din toate sferele vieţii: *„9 octombrie 1936, vineri: Înainte de amiază la bibliotecă mi s-a comunicat cu delicateţe că eu, ca nearian, nu mai am voie să folosesc sala de lectură."*

În ziua de 8 decembrie a aceluiaşi an notează: *„Pe 1 decembrie a fost înlăturat telefonul nostru. Completamente pauperizaţi şi completamente însinguraţi."*

Şi totuşi, de „Revelion 1936, joi" menţionează că au petrecut Crăciunul „în multă linişte".

În 27 martie 1937, ultimele iluzii legate de Germania „sa" par să i se fi spulberat: *„În ceea ce priveşte politica, treptat renunţ la speranţă; Hitler este probabil, totuşi, alesul poporului său. Nu cred că se clatină câtuşi de puţin, încet-încet cred realmente că regimul lui mai poate dura zeci de ani. Există în poporul german atâta letargie şi atâta imoralitate şi mai ales atâta prostie!"*

Pare să aibă loc un fel cu „reconvertire". Îndepărtarea sa de „germanitate" pare definitivă. Semne că piere şi ultimul rest de certitudine identitară. Şi o ciudată, dar realistă totuşi, viziune a puterii lui Hitler. Pare covârşit de soliditatea puterii acestuia:

„Tot mai tare cred că Hitler într–adevăr întruchipează sufletul poporului german, că el într-adevăr înseamnă „Deutschland" şi că de aceea se va menţine şi se va menţine pe bună dreptate. Iar astfel am rămas nu numai pe dinafară, fără patrie. Şi chiar dacă guvernul va fi să se schimbe vreodată: sentimentul meu de apartenenţă interioară s–a dus."

Virajul său e drastic. Sunt toate semnele, praful s-a ales din naţionalismul său german mândru şi care părea atât de bine consolidat:

„Dispreţul şi greaţa şi o profundă mefienţă faţă de Germania nu mă mai pot părăsi niciodată. Iar până în 1933 am fost atât de convins de „mein Deutschtum".

Dilema sa tragică se accentuează, sfâşierea e tot mai chinuitoare:

„23 februarie 1938, miercuri: Niciodată n-aş putea să am iar încredere în cineva în Germania, niciodată n-aş mai putea să mă simt în largul meu ca german. Nespus de mult aş vrea să plec în străinătate, cel mai mult în SUA, unde să fiu străin ar fi ceva firesc. Este imposibil; sunt legat pentru tot restul vieţii mele de ţara aceasta şi de casa aceasta."

După cinci luni, revine asupra aceluiaşi gând, care îl frământă:

"27 iulie, miercuri: ... Mă simt ridicol pentru că încă nutresc speranţa că va avea loc o schimbare. Sunt atât de stăpâni pe situaţie, oamenii sunt mulţumiţi."

În 24 august, dă, din nou, semne că iluziile îl bântuie încă. Scrie în jurnal aceste dureros de naiv-lucide rânduri: *„Ce frumoasă ar fi Germania dacă te-ai mai putea simţi german şi dacă te-ai putea simţi cu mândrie german. Acum cinci minute am citit proaspăt publicata lege despre prenumele evreieşti. Te-ar apuca râsul dacă nu ai simţi că îţi pierzi minţile."*

Se exercită asupra sa, parcă din toate părţile, presiuni de clarificare a apartenenţei: *„3 septembrie 1939:*

...Comunitatea israelită Dresda se informează dacă vreau să ader, deoarece reprezintă local asociația evreilor Reichului; evreii botezați mă întreabă dacă rămân la ei. Le–am răspuns ... că sunt și rămân protestant. Comunității evreiești nu i-aș da nici un răspuns."

Încă o lovitură resimțită de el ca o cruntă umilință: *„18 septembrie 1941: „steaua evreiască" neagră pe material galben, în interior cu litere care imită literele alfabetului ebraic „Evreu" („Jude"), de purtat pe partea stângă a pieptului, mare cât podul palmei."*

„20 septembrie, sâmbătă: Ieri, când Eva a cusut steaua evreiască, am făcut o criză de furie disperată." Avea de ce să fie furios: evreitatea pe care și-a repudiat-o atât de decis i se impune acum s-o afișeze în dreptul inimii.

La fel tragic-dilematică îi apare și tema plecării: *„28 noiembrie 1941: ... Am pus iarăși în balanță. Rezultatul ca întotdeauna: rămânem. Dacă plecăm, ne salvăm viața și suntem cât trăim cerșetori dependenți. Rămânem, suntem în pericol de moarte, dar ne păstrăm șansa de a duce după aceea o existență demnă de a fi trăită. Consolare în toate acestea: plecarea nu mai depinde aproape deloc de noi."*

Ajung la el zvonuri despre Holocaust. Le consemnează rece, distant. Nu par să-l privească pe el.

„16 martie 1942: Zilele acestea am auzit că cel mai înfiorător KZ ar fi Auschwitz (sau cam așa ceva)". Mai dureros este ce se întâmplă în imediata sa apropiere. În aceeași zi notează: „Acum a ieșit o interdicție pentru evrei de a cumpăra flori. Nici o zi fără o dispoziție împotriva evreilor. ... Suntem în mare dificultate cu pâinea, cartofii și cărbunii."

Deși părea vindecat, „germanitatea" sa nu a murit. Voința sa de a fi german persistă, în ciuda a toate. Auto-iluzionarea sa merge până la limitele cu demența: *„11 mai 1942, luni: Cea mai grea luptă pentru „Deutschtum"-ul meu o dau acum. Trebuie să țin la asta: Sunt german, ceilalți sunt negermani; trebuie să țin la asta: spiritul decide, nu sângele. Trebuie să țin la asta: comedie ar fi din partea mea sionismul – botezul nu a fost comedie."*

În 23 mai, referindu-se la o devastare a locuinței de către nu se știe cine, notează că a dispărut din casă și Crucea de Merit, la care ținea atât de mult. Celelalte lucruri aproape nu contau. Ba da: Jurnalul nu a fost luat. El notează simplu: *„Manuscrisul jurnalului m-ar fi costat fără îndoială viața."*

În unele din notările de-acum în Jurnal, apar ici-colo accente aproape delirante:

„30 mai, sâmbătă înainte de amiază: „Întoarcerea generației de asimilați – întoarcerea unde? Nu te poți întoarce, nu poți intra în Sion. Poate că nici nu e cazul să mergem, ci să așteptăm: eu sunt german și aștept ca germanii să se întoarcă: ei au dispărut undeva."

Escalada măsurilor antievreiești continuă. Cronicarul-martor consemnează atent, uneori comentează, fiecare „noutate": *„23 iunie 1942: Începând cu 30 iunie școlile evreiești se închid, copiii nu au voie să primească nici lecții particulare. Condamnare la moarte spirituală, analfabetism obținut prin forță. Nu vor reuși."*

Cronicarul vieții în iadul nazist consemnează detaliile vieții, în casă, pe stradă, în oraș:

„19 iulie: Prima zi de foame cu adevărat cruntă. Un rest infim de cartofi, atât de negru și de puturos încât îți întoarce stomacul pe dos, un rest infim de pâine... Interdicția pentru evrei de a se abona sau de a cumpăra ziare."

Acest zguduitor Jurnal este asumat ca o misiune a vieții, ca o salvare a memoriei istorice dar și a cronicarului însuși. Devine însuși sensul supraviețuirii: *„26 iunie, duminică dimineața: ... Mă salvez mereu și mereu în ceea ce este acum munca mea, în aceste note"*

Klemperer nu uită nici o clipă că conștiința de martor obiectiv impune distanțare, neimplicare emoțională, lucruri nu ușor de realizat *„Nu sunt doar rece la toate ororile, am întotdeauna un fel de încântare a curiozității și satisfacție: „Așadar și despre asta poți depune mărturie personală"...Și atunci îmi par curajos, fiindcă îndrăznesc să notez totul. În adâncul cel mai adânc stă bineînțeles pitit sentimentul: am scăpat deja de atâtea ori – de ce să nu–mi iasă și de data asta? Dar lungile momente ale oribilei frici se adună."*

17 octombrie 1942, „sâmbătă după amiaza târziu", scrie iar despre Auschwitz „care pare să fie un abator eficient". Atât. Nici o tresărire de înfiorare. Nici o manifestare de solidaritate cu evreimea dusă la moarte. Este una din fețele acestui personaj: un ochi analitic, rece și obiectiv. Un martor impasibil. O și recunoaște, din nou: *„21 iulie 1944, vineri după ora opt seara: Vreau să observ, să notez, să studiez mai departe până în ultima clipă. Teama nu ajută la nimic, și totul este destin."*

Cealaltă față a acestui contradictoriu personaj, analistul și autoanalistul, demn, responsabil, sincer până la cruzime, egoist, dominat de misiunea sa de MARTOR, oscilând între curaj și lașitate, între decizie și ezitări. De aici și unul dintre motivele dramatice recurente ale cărții, cel privind însuși destinul viitor al Jurnalului:

„27 septembrie, miercuri dimineața: Jurnalele și notele mele! Îmi spun mereu și mereu: nu mă costă

doar pe mine viața, dacă sunt descoperite, ci și pe Eva și pe mai mulți alții, pe care i-am numit cu numele, pe care trebuia să-i numesc, dacă voiam să aibă valoare documentară. Am dreptul să fac asta, poate chiar datoria, sau este doar condamnabilă vanitate?"

Tema revine de multe ori în paginile Jurnalului. În 17 ianuarie 1942 scrisese: *„Mi-ar plăcea teribil să devin în istoria culturii scriitorul catastrofei actuale." Răspunsul vine 62 de ani mai târziu, formulat de un jurnalist de la „Die Zeit": „Nu e nici o îndoială: Exact asta a devenit."*

Dar cu o întârziere de 50 de ani de la terminarea războiului. Supraviețuind nazismului, devenit cetățean al RDG, membru al partidului comunist, „tovarășul" Klemperer a avut parte, ca profesor la trei universități, înalt funcționar al culturii, de numeroase onoruri, recompense și privilegii. Jurnalul zăcea în arhivele de stat ale RDG. Cu conținutul său ostil ideologic și „compromițător" pentru autor, nu putea să fie publicat. A apărut abia în 1995, la trei decenii și jumătate de la decesul autorului și a stârnit o adevărată senzație, fiind apreciat ca unul dintre cele mai importante documente istorice și umane care s–au scris asupra vieții de zi cu zi din anii nazismului. Succesul mondial al Jurnalului a întrecut orice închipuire. S-a menținut ani în șir în topul best-seller-urilor. A fost tradus în douăsprezece limbi, româna fiind a treisprezecea. Astăzi, unii îl pun alături, pe același plan, cu „Jurnalul Annei Frank" și „Noaptea" lui Elie Wiesel.

Jurnalul lui Victor Klemperer continuă să fie în plină actualitate, fiind analizat, întors pe față și pe dos, atât de către istoricii onești ai epocii, cât și de către negaționiști. A făcut obiectul unui film documentar, a fost dramatizat și prezentat „Off Broadway", a fost folosit ca pretext al unui show antisemit și „revizionist", a stârnit nedumeriri, controverse, întrebări, unele suspicioase, altele neo-nazist-provocatoare. Una dintre ele ar putea fi: până la urmă, germanitatea lui Victor Klemperer a ieșit triumfătoare? Nu se știe precis. Se pare că da. Sau poate nu. Sub comunism, cuvântul evreu a fost scos din dicționare, problema lui Klemperer era rezolvată prin eludare.

Pentru noi, însă, astăzi, în mod cert, această carte ne vine ca un tulburător memento și ca o imperativă trimitere la propriile noastre probleme identitare. A fi sau a nu fi evreu. Asta e, pentru noi, întrebarea.

(Zoltan Terner)

Avram Croitoru

Pe firul amintirilor

Ed. Hasefer, București, 2009

Cartea a fost elaborată în decurs de 6 ani prin înregistrări pe reportofon, apărute ca articole separate în ziarul "Realitatea Evreiască" sub titlul "Fonoteca de aur".

Cele 73 de dialoguri înregistrate în ultimul deceniu al secolului XX au fost purtate cu personalități născute în primele lui decenii. Deci avem în fața ochilor rezumate de 6 până la 10 pagini a 73 de vieți din secolul XX, trecute prin filtrul creierului autorului și transformate într-un hrisov de sevă empirică, presărată cu lucruri inedite. Personalitățile de marcă cunoscute de cititori, în marea lor majoritate, trezesc acea curiozitate țesută cu firul de cancanofilie cu care (din păcate) ne-am născut cu toții. Curiozitatea este amplu răsplătită prin intrarea pe nesimțite în lumea interioară a celui interogat. Cartea este o lucrare științifică de sociologie?! Afirmație cu prețul acuzării de "exagerare" sau de "dorința de a flata". Filele fonotecii, reprezentând o muncă de 6 ani, ilustrează prototipuri de cariere ale meseriilor de actor, ziarist, muzicant, medic, inginer și scriitor. O lucrare reprezentativă pentru secolul XX, care reușește să scoată în evidență, în mod foarte elocvent, pe baza a 73 de portrete, esențele atributului de personalitate: inteligență, lărgirea orizontului cultural, setea de cunoaștere, poliglotismul, persuasiunea și audidacticismul. Acestea sunt elementele care-i propulsează pe cei consemnați de eseu ca "personalități". Starea de spirit a lui Avram Croitoru față de interogat este de empatie prin simpla lui alegere. Aleșii, după cum o menționează Solomon Marcus, desi înaintați în vârstă, trăiesc cu convingerea că mai au ceva de spus sau de făcut la data când li se ia interviul. Lucrarea îți permite să înțelegi rolul talentului, dar și al norocului în viață. Numesc stiințifică cartea deoarece zecile de personalități expuse nu sunt egale în valoare, unele și-au cucerit faima pe plan local, altele

pe plan național și altele pe plan internațional, fapt care-ți permite să înțelegi un lucru esențial, și anume că marea faimă nu este cea a modestiei pretinse, ci cea a modestiei adevărate, sincere, lesne dar uneori greu de recunoscut. Cu cât personalitatea este mai impunătoare, cu atât este modestia mai autentică. Personalitățile din carte au ceva în comun, pe Avram Croitoru și criteriile lui de alegere, care reies din întrebări. Dar și întrebările de-a lungul celor șase ani suferă un proces de transformare, m-aș încumeta să spun de maturizare. De la primele interviuri cu scurte rezumate de introducere ale biografiei și până la ultimele portrete pictate cu pensula întrebărilor, unele în culori vii, altele în pastel, simți evoluția. De multe ori Croitoru sesizează trăsătura esențială a personajului cu care vine în contact, din primul contact, așa cum este cazul "singurătății" semnalate la Alexandru Mandy. Alteori caracteristica personajului este redată în întrebare, ca în cazul lui Radu Gârbea: "Sunteți apropiat de cultura iudaică?". Croitoru stăpânește arta de a încadra personalitatea în mediul său firesc, așa cum o exemplifică redarea personalității lui Radu Beligan: "camera mirifică cu trei pereți, cel de-al patrulea fiind un public care-l venerează"; sau încheierea dialogului cu Hary Eliad: "Într-o viață de om a adunat nu mii, nu milioane, ci miliarde de lacrimi și zâmbete, pe care ni le-a dăruit nouă, spectatorilor".

Presărarea cărții cu vorbe de duh și gânduri de rară profunzime ale personajelor alese îmi dă senzația unui Champs-Elysées în noaptea de revelion. Iată un exemplu din interviul cu secretarul literar de-o viață Bebe Elvin: "Teatrul mă pasiona, fiindcă e o convenție, nu dai ochii direct cu realitatea, totul e reprezentat, un tânăr joacă rolul de bătrân, un bărbat rolul de femeie, cerul nu e cer, ci o pânză, și orașul e-o machetă. În această singulară putere a teatrului ne dezrobim de o înțelegere strict limitată a lumii, pentru a dobândi o perspectivă mai cuprinzătoare, mai detașată și mai profundă a ei".

Avram Croitoru nu folosește în interviuri întrebările lui Bernard Pivot, Barbara Walter sau Larry King, el potrivește trusa de scule la mașinăria de examinat, nu folosește trusa de Mercedes când examineaza o Susita sau trusa de Susita când examinează un BMW. Și dacă o face, este rar și consemnat, ca atunci când, întrebându-l pe Ștefan Iureș, directorul editurii Hasefer: "Care vă este cuvântul preferat?", primește răspunsul: "Cuvântul meu preferat este «cuvânt», jonglerie de silabe și magie de sensuri...".

După cum spune Al. Mirodan, creatorul "Fonotecii de aur" știe la cine să intre în casă și știe să-i tragă de limbă pe oamenii nu numai cunoscuți dar și interesanți.

(Jean Askenasy)

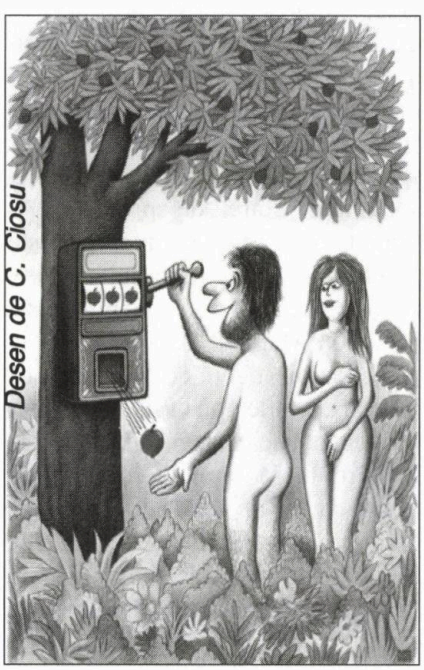
Desen de C. Ciosu

MAMAIA מאַמאַיַה

Restaurant

românesc

Grătar – pescărie

Aer condiționat, ambianță plăcută, serviciu conștiincios, prețuri moderate.

Deschis zilnic între orele 12-24.

Vă rugăm a rezerva locurile prin tel. 523-7784

Vorbim și românește.

Cei care vin cu acest anunț vor fi serviți cu un pahar de vin de calitate la bar

TEL AVIV, str. Ben Iehuda 192

LASZLO ALEXANDRU (Cluj)

Vivat Academia!

Laszlo Alexandru

O informaţie interesantă a răzbătut în presa ultimelor zile. Academia Română îi solicită statului suplimentarea la peste 368 milioane de lei noi a bugetului ei pe anul 2010. Ce bine că există o instituţie care, din buzunarul meu, al tău şi al dumneavoastră, veghează la dezvoltarea culturii române, la corecta configurare a valorilor publice!

În realitate, patronajul academic pare totuşi să se ghideze în prezent după principiul cuţitarilor de la periferie: "cu banii lor, facem ce vrea muşchii noştri". Căci în aceleaşi zile s-au anunţat şi premiile stabilite de Academia Română pe anul 2007. La secţia de filologie şi literatură, Premiul "Titu Maiorescu" i–a fost acordat lui Sorin Lavric, pentru volumul "Noica şi mişcarea legionară". Caracterul sfidător al acestei opţiuni merită să fie readus în atenţia opiniei publice.

Am avut deja prilejul să analizez în detaliu, la vremea respectivă, cartea tipărită de Sorin Lavric (vezi polemicile "Sfântă tinereţe legionară", "Trăiască Căpitanul!" şi "Noica la a doua tinereţe"). Se pare că trebuie să revin, ca să mă fac auzit. Sub pretextul reevaluării tinereţii lui Constantin Noica, spre a o inocenta, S. Lavric întreprinde o rescriere falsificatoare a istoriei României. Pentru a dilua complicităţile legionare ale filosofului, monograful a ales să diminueze responsabilităţile covîrşitoare care apasă asupra cunoscutei mişcări extremiste, teroriste. Din paginile publicate la Bucureşti de Editura Humanitas, Anno Domini 2007, aflăm stupefiaţi că "Legionarismul este trecerea de la ordinea interioară la ordinea exterioară, este închegarea treptată a unei frumuseţi externe pe baza unei iradieri spirituale ce vine din interior. Căci nu poţi schimba lumea dacă nu te schimbi mai întîi pe tine, dacă nu devii un altul, cu totul nou, un altul înfiorător de bun a cărui atitudine să transfigureze România şi a cărui prezenţă să-i oblige pe ceilalţi să-ţi imite comportamentul" (p. 192). Tânărul cercetător reciclează nu doar imaginea crimelor legionare, ci şi pe aceea a ideatorului lor: "Zelea Codreanu nu putea fi imitat, iar de subordonat nici atât. Privirea lui se îndrepta spre un orizont la care nu ajung decât nebunii şi vizionarii mistici. El nu voia conturi în bancă şi vilegiaturi în străinătate, ci imateriala mântuire a neamului românesc. Persecuţiile concertate la care aveau să fie supuşi legionarii, arestările prin care trecuse el şi prin care avea să mai treacă, toate acestea nu erau în ochii lui decât semne că prin gura lui se rostea adevărul..." (p. 93). Portretul asasinului politic în serie e umanizat şi sensibilizat, pentru uzul gospodinelor ce curăţă ceapa la bucătărie: "La vestea morţii lui Moţa, Codreanu a izbucnit în plâns. Îşi pierduse cumnatul (Moţa era căsătorit cu sora lui, Iridenta [sic! – L.A.] Codreanu) şi mai ales îşi pierduse mâna dreaptă, cu care-i condusese până atunci pe legionari. Se pare că pierderea l-a marcat profund pe Codreanu, schimbându-l: a devenit mai interiorizat, mai chibzuit, iar înfăţişarea lui a căpătat şlefuirea pe care suferinţa o dă de obicei oamenilor" (p. 136).

Pentru elogierea "spiritului de sacrificiu" fascist, era însă necesară înfrumuseţarea crimelor oribile înfăptuite de aceştia. Sorin Lavric recurge, în acest sens, la o strategie cu mai mulţi paşi. În primul rând, el diminuează arbitrar numărul victimelor gardiste: "Şi astfel, în următorii ani, legionarii vor omorî 67 de oameni: Armand Călinescu, cei 64 de la Jilava, Nicolae Iorga şi Virgil Madgearu", în timp ce regele Carol al II-lea a scăpat cu fuga, deşi "omorâse – ce-i drept, nu cu mâna lui – mai mulţi oameni decât aveau să omoare legionarii în toată istoria lor" (p. 157). Firesţe că S. Lavric îi "uită" de la recensământul cadavrelor lăsate în urmă de legionari pe evreii ucişi în Pogromul de la Bucureşti, pe prefectul de poliţie Manciu, pe premierul I.G. Duca, pe fostul şef Mihai Stelescu etc. În al doilea rând, el încearcă să construiască o penibilă "tipologie" a asasinatului politic, pentru a-i favoriza din nou pe gardiştii care, desigur, şi-au asumat bărbăteşte gesturile, spre deosebire de politicienii care s-au ascuns cu laşitate în spatele instituţiilor statului: "memoria

colectivă reţine crima făcută cu propria mână, iar nu crima făcută prin intermediari. Căci una e să omori dând ordin jandarmilor sau militarilor s-o facă, şi alta e să omori apăsând tu însuţi pe trăgaci. În realitate, ambele sunt crime, atât doar că una poate fi muşamalizată, iar cealaltă, nu. Deosebirea dintre legionari şi celelalte partide este că primii au omorât cu propriile mâini, în timp ce ultimele au omorât folosind ca intermediari slujbaşii instituţiilor statului [sic! – L.A.]. Chiar dacă legionarii au săvârşit mai puţine crime decât adversarii lor [sic!! – L.A.], memoria selectivă a posterităţii a reţinut faptul că numai legionarii au fost criminali şi, lucru mult mai grav, că tot ei au introdus violenţa pe scena politică interbelică" (p. 246).

În al treilea rând, Sorin Lavric reduce tendenţios, cu scopul de-a o ascunde, latura antisemită a crimelor legionare. El neagă astfel perspectiva oficială – ştiinţifică, istorică şi diplomatică – a statului nostru, aşa cum a fost ea asumată de doi Preşedinţi ai României, care au validat cercetările cuprinse în Raportul final al Comisiei internaţionale coordonate de Elie Wiesel. În menţionata lucrare academică sunt dovedite fără echivoc, prin numeroase exemple, rolul fatal şi extrema brutalitate pe care le-au ilustrat diversele cuiburi legionare, în uciderea evreilor de-a lungul Rebeliunii şi din timpul Pogromului de la Bucureşti. Şi totuşi, în anul de graţie 2007, unul ca Sorin Lavric vine să conteste explicit producerea Rebeliunii legionare, care n-ar fi fost decât o lovitură de stat a mareşalului Antonescu, pentru a-şi alunga partenerii de guvernare (vezi p. 254). El îşi permite să nege făţiş culpa legionarilor în masacrele antisemite: "Nici cei mai încrâncenaţi vânători de legionari nu mai pomenesc azi de episodul abatorului, şi asta fiindcă se ştie că a fost o înscenare a SSI-ului condus de Eugen Cristescu" (vezi rev. Tribuna, nr. 132/2008).

Stăm şi ne întrebăm: câte academii naţionale ale statelor membre în Uniunea Europeană s-au grăbit, în ziua de azi, să-i onoreze pe elogiatorii mişcărilor fasciste, pe cei ce se prosternează la poalele criminalilor din trecut? Iată însă că măreaţa Academie Română, finanţată din buzunarul meu, al tău şi al dumneavoastră, îşi permite nonşalanţa de a-l premia pe un recuperator al Mişcării legionare, pe un proslăvitor al criminalului Corneliu Zelea Codreanu, pe un negator al culpei gardiste în Pogromul de la Bucureşti. Să iei subvenţii de la statul român, pentru a-i răsplăti cu ele pe cei ce intră în coliziune cu eforturile oficiale de cercetare corectă a istoriei, se vădeşte până la urmă o tristă şmecherie. Probabil că de undeva, de pe lumea cealaltă, Titu Maiorescu îi va bate obrazul academicianului Eugen Simion, pentru ghiuleaua urât mirositoare pe care i-a atârnat-o, postum, de picioare.

Singurul lucru care ne mai interesează este dacă, la ceremonia de premiere, au participat cumva Gabriel Liiceanu, editorul volumului (bun prieten, nu-i aşa?, cu Eugen Simion), precum şi "criticul" Dan C. Mihăilescu, fervent partizan al cărţii neofasciste (alungat odinioară de Eugen Simion de la un institut al Academiei). E fascinant cum, uneori, inteligheţia dâmboviţeană reuşeşte performanţa de a-l împăca pe I. L. Caragiale ("pupat toţi Piaţa Endepedenţi") cu François Mauriac ("sărutul dat leprosului"). Marea problemă, în aceste îngrozitoare vremuri cu gripă porcină, e să avem grijă pe cine pupăm. Ca infecţia să nu se ia.

❖

Articolul de mai sus a apărut şi în publicaţia "Viaţa noastră". Îl publicăm şi noi. Merită. Are valoare de manifest.

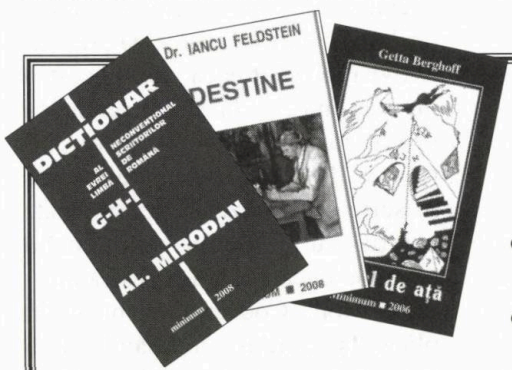

minimum editează

- Aveţi în manuscris memorii personale?
- Vreţi să vă publicaţi jurnalul intim?
- Doriţi să scoateţi la lumina tiparului un volum de povestiri sau poezii?

minimum este editorul cel mai competent!

Întregul proces complicat de organizare (sau stilizare) a manuscrisului, de paginaţie şi corectură tipografică, coperta, prefaţa şi diferite forme de publicitate vi le asigură

minimum

●

Există în sfârşit o editură: minimum

ANTON şi ARIN CELARU

Visătorii din Helem

După o carte apărută la ed. Hasefer. O carte despre nesfârşita şi simpatica noastră prostie.

Orice asemănare între personajele din carte şi băieţii care cred în dorinţa OEP-iştilor de a trăi în pace cu noi este absolut întâmplătoare.

Ziua în care a plouat cu înţelepţi

Cândva, în podul unei vechi sinagogi, sub o grămadă de bănci şi pupitre cu picioarele rupte, a fost găsit un catastif prăfuit, cu foile îngălbenite, în parte şterse sau rupte, în care sunt descrise cât se poate de amănunţit palpitantele întâmplări care au dus la naşterea faimosului oraş Helem.

Cică, la destulă vreme după cele şase zile în care Dumnezeu a creat lumea, au fost scoşi, din vistieria cerească, doi saci cu suflete omeneşti: un sac plin până la gură cu înţelepţi şi un sac îndesat cu proşti. Unui înger care cunoştea ca în palmă toată suprafaţa pământului – se pare ca e vorba de îngerul Gavriel – i-a fost încredinţată misiunea de mare răspundere de a împrăştia din loc în loc, după un plan bine stabilit, o cantitate anume de deştepţi şi proşti, astfel ca viaţa oamenilor să devină mai puţin aspră şi monotonă, să capete mai multă vioiciune, să fie mai predispusă la veselie.

Îngerul şi-a luat zborul, cu cei doi saci prinşi bine la cingătoare, şi treaba a mers excelent un timp. A îmbogăţit numeroase aşezări de pe faţa pământului – de la porturile de pe ţărmul oceanelor, până la cătunele din creierul munţilor – cu dozele necesare de înţelepţi şi proşti, dar la un moment dat aripile lui au dat semne de oboseală. Trecuse printr-o zonă cu uragane şi ceţuri şi, când a ieşit iar la lumina soarelui, şi-a dat seama că s-a lăsat prea aproape de pământ. Se afla în dreptul unui loc nu prea departe de Marea Baltică, care, pe harta primită de la serviciul cartografic ceresc, purta numele de Helem. Se ridica acolo un deal mare, acoperit ici-colo de o vegetaţie săracă, doar cu un stejar falnic în vârf. Îngerul a încercat să ia înălţime, dar nu a apreciat corect distanţele şi... şi ce credeţi că s-a întâmplat? Ne-o spune străvechea cronică: sacul cu înţelepţi s-a agăţat de o creangă a stejarului şi tot conţinutul lui s-a revărsat pe acel deal şi la poalele lui. Aici, e uşor de ghicit, avea să se prăsească de îndată acea seminţie unică în lume, cu marca Helem.

Cronica ne mai spune că acest eveniment (sau accident) de însemnătate istorică s-a petrecut în toiul verii, pe o vreme toridă. Asta nu i-a împiedicat totuşi pe înţelepţii ajunşi pe planeta noastră să dea imediat curs vocaţiei lor filozoficeşti. S-au aşezat grupuri-grupuri prin tufişurile şi sub copăceii de la poalele mândrului deal şi şi-au continuat dezbaterile din care au fost întrerupţi când au fost siliţi să-şi ia zborul spre Terra.

Nu le-a fulgerat nici o clipă prin minte că vremea caldă nu e veşnică şi că se apropie sărbătorile evreieşti de toamnă, urmate curând, precum bine ştiu oamenii obişnuiţi, de anotimpul însoririlor trecătoare şi al ploilor mohorâte, iar apoi de zăpezile şi gheţurile iernii. Altfel spus, au uitat că vor avea nevoie de case în care să doarmă şi să mănânce, precum şi de lăcaşuri de rugăciune şi de învăţătură. Nu, înţelepţii erau preocupaţi de dezlegarea unor chestiuni mult mai complicate. Bunăoară, într-un grup, îşi treceau din mână în mână un simplu băţ şi se întrebau: băţul acesta are două capete sau un cap şi o coadă? Şi, dacă are un cap şi o coadă, care e capul şi care e coada?

Deodată, pe frunţile lor înfierbântate au început să cadă picături reci de apă. Pe înţelepţi i-a cutremurat atunci un gând: nu cumva omenirea s-a umplut din nou de păcate şi Dumnezeu a hotărât să reverse asupra ei un al doilea potop, fără a cere unui alt Noe să pregătească arca salvatoare? Au cugetat adânc şapte zile şi şapte nopţi, au răsfoit numeroase foliante, dar nu au găsit răspuns la acea fatidică întrebare.

Între timp, ploaia i-a udat până la piele şi au început cu toţii să tremure ca varga, de parcă ar fi suferit de friguri. În disperare de cauză, au desemnat o comisie alcătuită din cei mai înţelepţi dintre înţelepţi, care, întrunită în grabă, a ţinut o scurtă consfătuire, de numai şapte zile şi şapte nopţi, la încheierea căreia s-a semnat următoarea rezoluţie: întrucât, fără nici o îndoială, plouă cu găleata şi se apropie iarna, trebuie să se purceadă de îndată la construirea de case şi edificii obşteşti.

În acele clipe, helemiţii şi-au simţit sufletele uşurate şi, printr-o coincidenţă semnificativă, cerul s-a limpezit. Toamna începuse a-şi arăta frumuseţile. Soarele auriu strălucea cu blândeţe, iar nopţile erau răcoroase. Decişi să se pună pe treabă, înţelepţii, mânaţi de o presimţire fericită, şi-au îndreptat privirile spre dealul care i-a ajutat să coboare pe pământ şi au observat că, de unde îl ştiau aproape golaş, acum era acoperit de o pădure deasă. Nu s-au mirat deloc. Dacă întreaga lume a fost creată în şase zile, şi-au spus ei, de ce nu ar putea creşte o pădure într-o singură noapte? Era tocmai ce le trebuia pentru a-şi înălţa case.

Fără zăbavă, au pus cu toţii mâna pe topoare şi fierăstraie şi s-au îndreptat spre pădure. Abia când au pă-

truns în ea şi-au dat seama că nu e o pădure oarecare. Arborii ei erau aidoma cedrilor Libanului din vechime, cu tulpini puternice şi coroanele până în nori. Au stat o clipă pe gânduri: nu e oare un păcat să dobori aşa o comoară de copaci? Dar s-au liniştit repede, pentru că şi–au amintit că, pentru înălţarea şi împodobirea Templului de la Ierusalim, regele Solomon s-a folosit şi el de asemenea arbori. Parcă se şi vedeau instalaţi în casele lor rezistente la viforniţele iernii ce se apropia, când ei vor sta liniştiţi la gura sobei, vor bea ceai şi se vor lansa în deslușirea nenumăratelor chestiuni spinoase de care atârnă viitorul omenirii.

În scurtă vreme, jumătate din pădure zăcea la pământ. Înţelepţii au răsuflat bucuroşi, dar şi-au dat repede seama că, oricât au trudit până atunci, se află în faţa unei alte întrebări grele: cum ajung trunchiurile la poalele dealului? Că, doar, nu au aripi să zboare ca porumbeii. Ce să fi făcut? S-au înhămat ca nişte boi, păcatele mele, câte douăzeci de înşi, la fiecare trunchi şi l-au cărat încet-încet până jos. Altfel, iarna i-ar fi găsit tot acolo sus, printre buşteni – şi adio sobe în care arde focul, adio dezbateri urgente din programul lor academic!

❖

...Cum spuneam, înţelepţii noştri, deşi deprinşi numai cu gimnastica minţii, s-au dovedit înzestraţi şi cu o lăudabilă forţă fizică, mai întâi la defrişarea dealului, iar apoi la transportarea, cu mare caznă, a buştenilor până în vale. Truda lor putea fi asemuită, fără nici o exagerare, cu aceea a evreilor care au lucrat la înălţarea piramidelor în Egiptul faraonilor.

În vreme ce cărau de sus, cu mâinile zdrelite de funii, cele din urmă trunchiuri de copaci, pe drumeagul de la poalele dealului s-a ivit un ins îmbrăcat într-un caftan care semăna cu un suman sau, dacă vreţi, într-un suman care semăna cu un caftan. Cu alte cuvinte, putea fi, tot aşa de bine, un evreu sau un ţăran de prin partea locului. Să adăugăm încă un amănunt: ţinea, agăţat de un umăr, un topor mare. Se putea, deci, presupune că lucrează undeva, în apropiere, ca muncitor forestier. Dar căutătura lui părea a fi de pe altă lume...

Omul se opri din drum şi se uită cu un fel de duioşie părintească la înţelepţii din Helem, care abia mai răsuflau de obosiţi ce erau. Îi întrebă apoi cu o voce dulce, mângâietoare:

– Ce faceţi, oameni buni?' De ce vă chinuiţi cărând cu funiile trunchiurile astea de pe deal?

– Îi aducem în vale ca să ne facem case, vine iarna şi n-o să avem unde ne adăposti, îi răspunseră ei, mai mult mormăind.

– Dar puteţi face treaba asta mult mai uşor.

Înţelepţii îşi ridicară abia acum privirile spre acel străin. Li se păru tuturor că îl cunoşteau de undeva.

– Cum adică?

– Haideţi pe deal să vă arăt.

Helemiţii îl urmară ca hipnotizaţi.

În susul dealului se mai afla un singur trunchi doborât şi curăţat de crengi. Străinul se apropie de el şi îi dădu un izbai cu piciorul.

Trunchiul începu să se rostogolească pe coastă şi în câteva minute ajunse în vale, oprindu-se lângă ceilalţi buşteni.

Înţelepţii au fost atât de uluiţi de acest procedeu foarte practic, încât nu au observat că străinul care le sărise în ajutor, fie şi în ultimul moment, s-a făcut nevăzut ca prin farmec. Nici unul dintre ei nu şi-a dat seama că necunoscutul a fost chiar îngerul care, fără să vrea, a făcut din Helem o aşezare unde toţi locuitorii aparţin celei mai nobile tagme umane. Acolo, în cer, de unde îi urmărea cu dragoste, îngerului i se făcuse milă de stângăcia lor (în fond, firească la nişte gânditori de meserie) şi numai formalităţile cereşti legate de coborârea pe pământ l-au făcut să nu se arate mai devreme.

Helemiţii au fost însă foarte mândri de ultima lor ispravă şi au socotit că e cazul să-i consacre o scurtă adunare festivă, în care să voteze o lege potrivit căreia buştenii destinaţi construcţiilor trebuie lăsaţi să se rostogolească singuri până în vale.

Dar n-a fost să fie aşa. Unul dintre înţelepţi, pesemne specializat în jurisdicţie, se opuse rezoluţiei.

– Fraaaaţilor, spuse el cu o voce piţigăiată care sfredelea urechile, lucrurile se încurcă. Spuneţi că buştenii trebuie lăsaţi să se rostogolească singuri? Dar noi nu am făcut aşa. Am cărat cu braţele noastre buştenii până în vale. Înseamnă că am încălcat propria noastră lege...

Se auziră murmure în toată adunarea. Se părea că înţeleptul cu glas piţigăiat nu vorbeşte aiurea. Adunarea a reflectat adânc şapte zile şi şapte nopţi asupra obiecţiei lui şi până la urmă înţelepţii au înţeles că legea la care s-au gândit nu poate fi lege decât dacă şi ei înşişi o respectă. Drept pentru care au hotărât să se înhame cu toţii la buştenii stivuiţi în vale şi să-i tragă înapoi pe deal, la locurile unde au fost tăiaţi, iar apoi să le dea drumul, pentru a se rostogoli singuri până la poalele dealului.

Aşa au şi făcut. Tare greu le-a fost înţelepţilor să-şi ducă hotărârea la îndeplinire, a curs multă sudoare pe frunţile lor şi şi-au frânt oasele, dar numai aşa au putut vota apoi legea cu pricina.

Cronicarul Helemului era pesemne un om cu multă ştiinţă de carte, pentru că încheie acest capitol din istoria oraşului pomenind de păţania unui rege din neamul0 grecilor, pe nume Sisif, care şi-a îngăduit să-l supere pe Zeus, mai-marele peste zeii lor. Pentru păcatul acesta, Sisif a fost osândit să împingă o stâncă uriaşă până în vârful unui deal; dar stânca se rostogolea imediat la vale

şi Sisif îşi relua mereu cazna de la început.

Cei din Helem au avut parte o singură dată de o asemenea caznă, dar le-a fost de-ajuns pentru a o ţine minte câtă vreme au făcut umbră pământului.

Epopeea construirii sinagogii din Helem

Câtă vreme au lucrat la ridicarea caselor care să-i apere de arşiţe, ploi şi viforniţe, helemiţii îşi făceau rugăciunile zilnice şi de sărbători într-o încăpere spaţioasă, anume concepută, din locuinţa lui reb Ioisifl, bunul şi blândul rabin al comunităţii. Dar, după câţiva ani, s-a pus, cum era firesc, chestiunea construirii unei sinagogi care să corespundă faimei de care se bucura oraşul înţelepţilor.

Nu era o treabă uşoară. Trebuia mai întâi chibzuit la aspectul arhitectural al viitoarei sinagogi, la dimensiunile şi la înzestrarea ei cu odoare sfinte şi cu mobilier, pe măsura marilor ambiţii ale localnicilor. Au fost alcătuite grupuri de studii, care au consultat albume cu sinagogi şi au însărcinat meşteri iscusiţi să întocmească planuri care să asigure viitoarei clădiri prestanţă, soliditate şi perfectă funcţionalitate. Păstrând modestia cuvenita, fiii Helemului şi-au permis, măcar în gând, să spere că sinagoga lor va aminti credincioşilor de măreţia Templului de la Ierusalim, pomenit adesea în cărţile sfinte evreieşti.

Curând, la locul destinat ridicării sinagogii s-a înfiinţat o echipă de specialişti în măsurarea terenurilor, care au bătut din loc în loc ţăruşi, pentru trasarea conturului impunătorului lăcaş şi pornirea săpăturilor pentru temelie. Dar, cu o clipă înainte ca şeful de şantier, reb Noieh, viitorul preşedinte al sinagogii, să inaugureze lucrările înfigând simbolic o cazma în sol, apăru în fugă un trimis al Sfatului Înţelepţilor, care strigă din răsputeri, stârnind o rumoare generală:

– Opriţi!

Ce se întâmplase?

În aceeaşi dimineaţă, reb Şmuel, supranumit "inginerul" pentru că urmase o şcoală tehnică la Lublin, ridicase în Sfatul Înţelepţilor o chestiune tulburătoare:

– Domnilor, ţin să vă atrag atenţia asupra unei scăpări a celor care au făcut planul lucrărilor. Din excavaţiile pentru fundaţiile sinagogii va rezulta o mare cantitate de pământ. Vă întreb: unde va ajunge acest pământ afânat?

Cei de faţă s-au uitat nedumeriţi unii la alţii: într-adevăr, unde?

– Vă spun eu, dragi colegi, îşi reluă reb Şmuel peroraţia: pământul acela va rămâne în imediata apropiere a sinagogii, în locul unde s-ar cuveni să existe în viitor o curte largă, pietruită şi cu brazde de iarbă şi flori. În acel loc se va forma însă o movilă prăfoasă vara şi un derdeluş iarna. Aşadar, acea grămadă de pământ trebuie să dispară de acolo.

– Da, desigur, exclamară ceilalţi în cor. Dar cum?

– Foarte simplu. Înainte de a ne ocupa de fundaţiile sinagogii, va trebui făcută la o oarecare distanţă o altă groapă, de aceleaşi dimensiuni, în care va fi aruncat apoi tot pământul săpat pentru ridicarea sfântului lăcaş...

Conclavul de înţelepţi de rangul întâi fu mai mult decât plăcut surprins de ingenioasa soluţie dată de reb Şmuel spinoasei chestiuni. Numai un înţelept mai modest, din fundul sălii, strâmbă puţin din nas şi cuteză o întrebare:

– Bine, bine, făcu el, dar unde va ajunge pământul scos din groapa astupată cu pământul de la fundaţiile sinagogii?

Iar se iscă derută în Sfatul Înţelepţilor. Chiar şi reb Şmuel păru încurcat câteva clipe. Dar îşi reveni de îndată şi răspunse întrebării pe un ton aproape dispreţuitor:

– Ce vorbă-i asta? Vom săpa o a doua groapă auxiliară, în care vom arunca pământul scos din prima groapă auxiliară!

– Şi cu pământul scos din cea de-a doua groapă auxiliară ce se va face? însistă celălalt.

– E chiar atât de greu de înţeles? îi replică înginerul. Acel pământ va fi aruncat într-o a treia groapă auxiliară... şi tot aşa, din groapă în groapă auxiliară, vom ajunge la marginea oraşului, iar abia atunci vom putea purcede la construirea sinagogii în condiţii normale...

Argumentele lui reb Şmuel au fost atât de clare şi de convingătoare încât Sfatul Înţelepţilor le-a aprobat imediat, cum rareori se întâmpla în acest for suprem al Helemului. Hotărârea a fost imediat transmisă lui reb Noieh, şeful lucrărilor, care a amânat săpăturile pentru fundaţiile sinagogii până la excavarea primei gropi auxiliare. Lucrările s-au desfăşurat apoi, de la o groapă auxiliară la alta, timp de aproape un an, până când, dincolo de periferie, lucrătorii au ajuns la o mare groapă naturală, unde se aruncau de obicei gunoaie şi putreziciuni de tot felul, pe care au umplut-o cu pământul scos de la ultima groapa auxiliară, scăpând astfel oraşul de un focar de infecţie.

Putea începe, în fine, ridicarea sinagogii.

Asta însemna, înainte de toate, aducerea la faţa locului a principalului material de construcţie: numeroasele trunchiuri de arbori, stivuite la intrarea în Strada Mare a Helemului. Fiecare buştean urma să fie cărat de o echipă alcătuită din zece oameni, cinci la un capăt şi

cinci la celălalt capăt. S-a ivit însă de îndată o mare dificultate. Celor zece inşi înhămaţi la primul trunchi li s-a părut foarte normal să-şi ducă povara de-a curmezişul străzii. Dar, dând să intre pe ea, s-au lovit, înmărmuriţi, de un obstacol de netrecut: trunchiurile erau cu vreo doi metri mai lungi decât lărgimea strazii. Pentru toţi lucrătorii, în frunte cu şeful lor, reb Noieh, a devenit evident că trunchiurile nu mai pot ajunge la şantierul sinagogii.

Chestiunea era atât de serioasă, încât a fost necesară din nou convocarea Sfatului Înţelepţilor. Dar şi aceştia au rămas blocaţi când au aflat despre ce e vorba. Şi-au stors îndelung creierii până când, în fine, unul dintre ei a socotit că poate face o propunere salvatoare:

– Domnilor, am o idee care, îmi dau seama, cere mari sacrificii şi va stârni proteste, dar nu avem încotro: pentru ca buştenii să poată fi căraţi până la şantier, trebuie să le facem loc dărâmând casele de pe partea dreaptă sau de pe partea stângă a străzii.

O tăcere mormântală a domnit câteva clipe în sala de consiliu, apoi au început vociferări putemice. A răsunat peste tot întrebarea:

– Care parte a străzii să fie demolată?

Era o întrebare firească, deoarece mulţi înţelepţi locuiau în acea zonă şi, bineînţeles, fiecare dorea ca locuinţa lui să rămână în picioare. Cei care locuiau pe partea dreaptă erau de acord ca partea stânga să dispară, iar cei care locuiau pe partea stângă nu s-ar fi opus ca partea dreaptă a străzii să fie dată jos. Rareori "dreapta" şi "stânga" s-au duelat în istorie cu atâta vehemenţă cum s-au înfruntat în acea şedinţă a Sfatului Înţelepţilor din Helem. Firește, ideea a căzut şi înţelepţii, extenuaţi de cele şapte zile şi şapte nopţi de ciocniri sterpe, şi-au luat o scurtă pauză, pentru a-şi trage răsuflarea.

La reluarea lucrărilor, reb Şmuel, zis şi "inginerul", ceru cuvântul. Ochii îi străluceau de fericirea celui care a avut o revelaţie.

– Domnilor, zise el cu un glas tunător. Într-adevăr, ar fi o crimă să dărâmăm case frumoase, construite cu atâta trudă. Eu vă propun o altă cale de transportare a trunchiurilor. Îi putem, pur şi simplu, căra pe deasupra caselor. Vă amintesc că pe Strada Mare casele au aceeaşi înălţime şi sunt lipite una de alta, ca în orice oraş de seamă. Ca atare, socotesc că o echipă urcată pe prima casă de pe partea dreaptă a străzii şi o echipă urcată pe prima casă de pe partea stângă ar putea trage cu funiile trunchiurile pe cele două acoperişuri, pentru ca de acolo să le care pe sus până la şantierul sinagogii. Nimic nu le va sta în cale, poate doar nişte hornuri, uşor de scurtat şi de refăcut.

Când reb Şmuel şi-a încheiat expunerea, în sala de şedinţe a înaltului for helemit au răsunat aplauze furtunoase şi strigăte de "ura!". Toată lumea era entuziasmată de soluţia atât de simplă şi de ingenioasă găsită de reb Şmuel, care se dovedise din nou la înălţimea supranumelui său. A fost de îndată chemat reb Noieh, şeful de şantier, căruia i s-a dat sarcina să ducă imediat la îndeplinire metoda acceptată cu rară însufleţire de consiliul înţelepţilor între înţelepţi.

La faţa locului, însă, lucrurile nu au mers deloc întocmai. Cele două echipe au izbutit să urce pe case primul trunchi şi să-l târâie câţiva metri, dar, la un moment dat, unul din cărătorii de pe partea dreaptă (sau de pe partea stângă, nu se mai ştie care) s-a poticnit de ceva şi a scăpat funia din mână. Atunci ambele echipe s–au zăpăcit şi au dat drumul trunchiului, care a luat-o la vale şi, fără a face vreo stricăciune, a căzut în stradă, aşezându-se frumuşel de-a lungul ei...

Putem spune că acest accident a fost o adevărată fericire pentru constructorii sinagogii. Căci şi-au dat imediat seama că trunchiurile pot ajunge lesne până la şantier dacă sunt cărate de-a lungul străzii, nu de-a curmezişul ei. Aşa au şi procedat, fără a-i mai consulta pe demnitarii oraşului. Din acele clipe, construcţia sinagogii a mers strună şi, după un an, sfântul lăcaş a fost inaugurat. Un singur amănunt a scăpat constructorilor: să aşeze un prag sub uşa de la întrare. Un fleac, desigur, care poate avea, totuşi, urmări neplăcute, cum se va vedea mai încolo, în povestirea "Plăcinte cu brânză".

Locuri pentru odihna din urmă

Precum se ştie, în grădina raiului, unde Dumnezeu l-a aşezat pe Adam, se aflau numeroşi copaci mândri şi cu poame ispititoare, printre care "pomul vieţii" şi "pomul cunoaşterii binelui şi răului". Fructele celor doi pomi îi făceau la fel cu ochiul stră-stră-strămoşului nostru. Dacă ar fi mâncat din merele care atârnau de pe ramurile "pomului vieţii", el ar mai fi trăit şi astăzi şi ar fi avut parte de bucurii şi cinstire de la nepoţii şi strănepoţii Iui. Dar, vai, a ales merele din "pomul cunoaşterii binelui şi răului", altfel spus, a vrut să afle cum arăta chipul omului. După ce a mâncat mărul cunoaşterii, ochii i s-au deschis larg şi ce a văzut? A văzut că omul e gol ca un vierme.

Cel dintâi om nu s-a atins de merele din "pomul vieţii". Şi de aceea noi, oamenii, nu trăim veşnic. Chiar şi un evreu ca Matusalem, care a trăit aproape o mie de ani, şi-a dat sufletul când nu i-a mai rămas nimic din zestrea de zile ce i-au fost dăruite. Se înţelege că înţelepţii din Helem, oricât au osândit nefasta eroare a lui Adam, nu puteau ignora faptul cert că şi lor le va suna cândva ceasul. Locuieşti în case luminoase şi mănânci

bucate alese, dar, în cele din urmă, după ce ai împlinit o sută douăzeci de ani, precum Moise, marele nostru profet, se arată îngerul morţii, pentru a-şi lua ceea ce e al lui.

Fapt este că Helemul nu avea încă un cimitir propriu şi morţii lui erau îngropaţi în cimitirul evreiesc al unei localităţi de la o oarecare depărtare. Venise timpul să se pună capăt acestei anomalii. Drept pentru care, a fost convocată o adunare generală, în care, timp de şapte zile şi şapte nopţi, înţelepţii şi-au scormonit creierii în căutarea unui răspuns la întrebarea: unde-i îngropăm pe morţii noştri? La încheierea dezbaterilor, cel mai înţelept dintre înţelepţi, care era şi preşedintele comunităţii, pe nume Leizer (zis şi "Butnaru", pentru că se ocupa de comerţul cu butoaie), a bătut cu pumnul în pupitru şi a strigat:

– Domnilor, ştim ce avem de făcut pentru a înzestra oraşul înţelepţilor cu un cimitir!

A doua zi, o delegaţie, condusă bineînţeles de reb Leizer-butnarul, şi alcătuită din reb Natan, ceauşul sinagogii, şi încă vreo câţiva fruntaşi, s-au deplasat la marginea oraşului, unde începeau ogoarele ţăranilor din zonă. Au căutat un loc necultivat, care nu aparţinea nimănui, şi l-au găsit repede.

– Aici! au exclamat delegaţii în cor. Aici vor fi îngropaţi înţelepţii din Helem, după ce, la împlinirea sorocului de o sută douăzeci de ani de viaţă, îşi vor încheia zilele.

Cimitirul, chiar dacă e un loc sfânt pentru orice comunitate evreiască, nu poate fi dătător de bucurii. Cu toate acestea, Helemul s-a bucurat: oamenii vor avea unde-şi pune capul pentru odihna din urmă. Organizaţia de înmormântări – socotită sfântă şi denumită pe alocuri "Sacra" – a pus la cale o mare petrecere, cu adevărat de neuitat, cu friptură de gâscă, peşte, budincă şi alte bunătăţi; de băuturi ce să mai vorbim!

După ce a trecut zaiafetul acesta şi membrii "Sacrei" s-au trezit din beţie prin rigolele Helemului, s-a ivit o nouă problemă greu de rezolvat: cât de mare trebuie să fie cimitirul oraşului? Şi iar au chibzuit înţelepţii şapte zile şi şapte nopţi. Se aflau în faţa unei mari dificultăţi, deoarece, dacă în privinţa forţei lor spirituale helemiţii nu se deosebesc prea mult între ei, în schimb trupurile lor diferă ca lungime şi lăţime. Unul e înalt ca bradul, altul mărunţel ca un copil. Unul e lat în spate şi cu un pântece de mâncău nesătul, altul uscat ca un băţ. Trupurile femeilor nu sunt nici ele deopotrivă. La fel ale copiilor, când, ferească Dumnezeu, cad pradă îngerului morţii. Înţelepţii şi-au dat seama că fiecărui helemit trebuie să i se croiască o groapă pe măsură. E o socoteală în faţa căreia chiar şi ilustrul preşedinte al comunităţii, reb Leizer-butnarul, a amuţit, neştiind cum să-i dea de capăt.

Totuşi, înţelepţii nu s-au dat bătuţi. Pe toate mesele oraşului se făceau, cu creta, calcule din cele mai complicate, cu ajutorul unor vechi cărţi, descoperite prin cotloanele sinagogii. Reb Leizer-butnarul, cinstindu-şi rolul de fruntaş între fruntaşi, nu a închis un ochi nopţi întregi, tot socotind şi socotind. Dar rezultatul tuturor acestor stăruinţe îndelungate a fost nul.

La un moment dat, în toiul prelungitelor frământări cu privire la suprafaţa viitorului cimitir, s-a auzit în adunarea înţelepţilor glasul celui mai modest dintre ei, reb Şmerl-*kotn*, adica Şmerl-mărunţelul. Scoţând greu fiecare cuvânt, el a spus:

– Domnilor, eu... eu ştiu ce e de făcut!

Vrând-nevrând, înţelepţii şi-au întors înaltele lor frunţi spre sfiosul lor coleg. Reb Leizer-butnarul l-a îmbărbătat:

– Te ascultăm, reb Şmerl.

Deşi strivit de timiditatea sa, reb Şmerl-mărunţelul a izbutit să spună ce gândeşte şi ce vrea. Iată planul lui:

Întregul Helem, cu mic cu mare, să iasă în afara oraşului, la locul pe care reb Leizer-butnarul, preşedintele, l-a ales pentru cimitir. Nimeni, dar absolut nimeni, nu are voie să rămână acasă. Bolnavii să fie aduşi pe târgi. Când toţi se vor afla acolo, fiecare să se întindă pe pământ. Firește, nu oriunde, ci după rang şi avere. Nu putem cere ca un bogătaş să fie înmormântat lângă un calic, chiar dacă sunt la fel de înţelepţi. Şi, se înţelege, separat femeile şi separat copilaşii. Dacă, să ne ferească Dumnezeu, vreun helemit are de gând să se sinucidă, acesta trebuie să se aşeze acolo unde va fi gardul cimitirului. Când toţi se vor fi întins pe pământ, reb Leizer-butnarul, preşedintele comunităţii, reb Natan, ceauşul sinagogii, şi ceilalţi fruntaşi vor măsura, ajutaţi de specialişti, exact cât loc îi trebuie fiecăruia pentru mormânt, în lungime şi în lăţime. Aşa se va şti şi toată suprafaţa cimitirului.

Adunarea înţelepţilor a rămas uluită de ingeniozitatea acestui plan. L-au binecuvântat cu toţii pe reb Şmerl-mărunţelul. Îl trecuseră toate sudorile câta vreme a vorbit. Ar fi fost poate firesc să se umfle în pene auzind felicitările adunării. Dar el nu a făcut decât să-şi lase privirile în jos, de parcă ar fi fost învinuit de ceva.

Reb Leizer-butnarul se simţea în al şaptelea cer şi împărtăşi din nou colegilor de la tribună vechea sa convingere că înţelepciunea helemiţilor este ca o fântână fără fund. Găseşte întotdeauna căi de ieşire din cele mai încâlcite situaţii.

Fără a mai risipi timp pe vorbe, au trimis după măscăriciul şi crainicul târgului, pe nume Goilem, şi i s-a dat poruncă să se pregătească pentru a transmite populaţiei o ştire de zile mari. Goilem şi-a pus pe cap chipi-

ul lui uriaş cu un cozoroc lat din piele, a aprins o lumânare groasă şi a înfipt-o în felinarul de care nu se despărţea niciodată, apoi şi-a atârnat de gât o tobă cât un butoi, împrumutată de la muzicanţii din oraş. Astfel echipat, s-a instalat în centrul pieţei, la câţiva paşi de fântâna oraşului şi a început să bată cu amândouă mâinile în tobă.

Bătea atât de tare, încât tot Helemul a auzit chemarea crainicului comunitar. Şi, cum în Helem curiozitatea este în firea oamenilor ca pretutindeni în lume, în foarte scurt timp s-au strâns în piaţă toţi helemiţii, bărbaţi, femei şi copii. Când s-a convins că nu lipseşte nimeni, Goilem a făcut cunoscută, strigând din toate puterile, hotărârea luată de adunarea înţelepţilor:

"În numele preşedintelui comunităţii, reb Leizer-butnarul, şi al întregii adunări comunitare, tot Helemul trebuie să iasă la marginea oraşului, unde, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom avea cu toţii locuri de mormânt când ne va veni timpul".

Desen de Tia Peltz

Evreii din Helem nu s-au îndoit nici o clipă că e vorba de o chestiune foarte serioasă, de vreme ce atâţia înţelepţi între înţelepţi l-au însărcinat pe Goilem să-i cheme la marginea oraşului. Au luat-o de îndată cu toţii la picior într-acolo; şi, când au ajuns la faţa locului, i–au găsit pe toţi fruntaşii, în cap cu reb Leizer-butnarul, puşi pe treabă. Bineînţeles, reb Şmerl-mărunţelul se afla şi el acolo, dar ai fi zis că se ascunde speriat printre ceilalţi.

Croitorii din Helem, cu panglicile lor de măsurat petrecute după gât şi cu bucăţi de cretă, creioane şi hârtii în mâini, au intrat în acţiune de îndată ce tot poporul Helemului s-a întins pe pământ în ordinea anunţată. Pentru fiecare, inclusiv pentru fiecare croitor, a fost calculată suprafaţa de sol necesară mormântului său.

La rândul lui, reb Leizer-butnarul a adunat, bucată cu bucată, suprafeţele individuale şi a obţinut astfel suprafaţa întregului cimitir, care a şi fost trasată înainte ca helemiţii să se ridice de la pământ. Apoi, breasla tâmplarilor şi dulgherilor a ridicat un gard în jurul terenului, iar după ce rabinul a sfinţit întreaga incintă, pe poartă a fost bătută în cuie o tăbliţă pe care s-a scris: "Cimitirul evreiesc. Loc sfânt".

Locuitorii Helemului au plecat spre casele lor, fericiţi că, peste o sută douăzeci de ani, când îşi vor da duhul, vor avea asigurat un loc de mormânt. "Sacra", organizaţia de îngropăciuni, a dat imediat un nou banchet, la care s-au rostit discursuri înflăcărate.

Cronica Helemului adaugă un amănunt interesant. În toiul banchetului, cineva a adus vestea că o femeie a născut tocmai atunci doi gemeni: un băiat şi o fată. În primele clipe, toţi petrecăreţii au văzut în această ştire un semn bun, un fel de binecuvântare venită din cer, cu prilejul evenimentului sărbătorit. Deodată, s-a auzit însă un fel de răcnet, un ţipăt răguşit, parcă ieşit dintr-un gâtlej sugrumat. Într-un târziu, oamenii şi-au dat uluiţi seama că reb Şmerl-mărunţelul era cel care ţipase. Avea şi el ceva de spus. Când i s-au desluşit cuvintele, petrecăreţii au uitat de petrecere.

– Fraţilor, a spus el, planul meu a fost greşit. Puteţi să-mi spuneţi unde vor fi înmormântaţi cei doi gemeni abia născuţi când, după o sută douăzeci de ani, le va suna şi lor ceasul?

Înţelepţii au lăsat nasurile în jos şi banchetul s-a preschimbat brusc într-o adunare de dezbateri care au durat şapte zile şi şapte nopţi. Unii au spus că singura soluţie ar fi ca în Helem să nu mai vină pe lume copii. Multe năstruşnicii s-au mai auzit în acea adunare. Salvarea a venit tot din partea lui reb Şmerl-mărunţelul, care, abia rostind cuvintele, a propus ca a doua zi în zori toţi dul-

gherii şi tâmplarii din Helem să îngrădească un loc, lipit de cimitirul abia sfinţit şi la fel de mare, pe poarta căruia să se bată în cuie o tăbliţă cu inscripţia "Viitor cimitir. Intrarea interzisă timp de o sută douăzeci de ani".

Propunerea a fost aprobată imediat cu un entuziasm de nedescris. Iar lui reb Şmerl-mărunţelul i s-a acordat, pe merit, titlul onorific de consilier al organizaţiei sacre de înmormântări.

Ispita

Lumea parcă înnebunise. Pretutindeni, ispita îşi pierduse orice măsură, orice ruşine. Bărbaţii şi femeile, chiar şi unii trecuţi de elanurile iubirii, nu mai respectau poruncile cereşti şi se dezmăţau ziua şi noaptea nu numai în ascuns, ci şi în văzul tuturor. În restaurante, cârciumi, cu atât mai mult în casele de perdiţie, chefurile se ţineau lanţ.

Helemul, care nu-i decât o părticică a lumii noastre, nu a scăpat nici el de aceasta dezlănţuire de orgii. Speriaţi din cale afară, cei mai luminaţi oameni ai târgului, adunaţi în Sfatul Înţelepţilor, au pornit să caute o cale de stăvlire a molimei. Unii dintre ei se temeau, cum li s-a mai întâmplat când au întemeiat aşezarea, că Dumnezeu va trimite asupra lumii un nou potop, fără a însărcina un alt Noe să pregătească o arcă şi să aibă grijă ca viaţa să nu dispară de pe pământul nostru. Alţii au socotit că, văzând atâta stricăciune, Mesia nu se va mai arăta niciodată şi nimeni nu va mai avea parte de viaţa viitoare. Dar, oricât îşi storceau creierii pentru a găsi un răspuns la întrebarca "Ce-i de făcut?", îşi dădeau seama că nu fac decât să orbecăiască pe un tărâm necunoscut.

Se pare că Ispita a vrut să-l pună la încercare mai ales pe reb Arn-Iosl, învăţătorul târgului, om nespus de credincios, un sfânt. Nimeni nu ştia ca el să fi păcătuit vreodată. Îi trecuseră prin mâini generaţii de şcolari şi din toţi au ieşit oameni de ispravă, care-i aduceau mereu laude pentru blândeţea lui şi pentru arta lui de dascăl.

Şi ce face Ispita? Plăsmuieşte o vedenie care să se ţină clipă de clipă de reb Arn-Iosl. Vedenia arăta ca o femeie tânără, frumoasă, mlădioasă, în straie elegante, cu ochi strălucitori, care-i zâmbea şi-i făcea semne să se apropie de dânsa. Oriunde se ducea, vedenia îl însoţea. La casa de învăţătură? Vedenia după el! La curtea rabinului? Vedenia după el! La baia cu aburi? Vedenia după el! Bătrânul dascăl simţea că-şi iese din minţi. Nu cumva să i se bage necuratul în suflet şi să i-l spurce pentru totdeauna! Şi-a pus, o vreme, nădejdea în Sfatul Înţelepţilor. Dar de acolo nu venea nici o veste bună. Până la urmă, se hotărî să fugă din Helem şi să se ascundă undeva, în pădurea cu care se învecina târgul. Acolo, nădăjduia el, o să scape de Ispită. Nimeni n-a mai ştiut de el vreme de şapte ani. S-a adăpostit prin scorburi şi peşteri şi s-a hrănit cu rădăcini şi poame sălbatice. Recita întruna versete din Palmi şi capitole din Zohar. La început urşii şi lupii i-au dat târcoale, dar mai târziu li s-a făcut frică de el pentru că arăta ca o stafie, atât de mult slăbise. Dar, până la urmă, reb Arn-Iosl a devenit una dintre acele fiinţe străvezii care văd tot ce se petrece în jurul lor, dar nu sunt văzute de nimeni. Vă daţi seama că, în aceste condiţii, şi Ispitei, oricât de nesătulă este ea, i s-a făcut lehamite de dânsul şi şi-a luat tălpăşiţa. Venise, în sfârşit, clipa ca învăţătorul să se întoarcă în târg, la familia şi la şcolarii lui.

În acel lung răstimp de şapte ani, multe se petrecuseră în Helem. Înainte de toate, trebuie spus că Sfatul Înţelepţilor i-a venit de hac Ispitei. I-a ajutat moştenirea primită de unul dintre ei după moartea unei mătuşi din oraşul Alexandria, de pe îndepărtatele meleaguri ale Egiptului. Omul a plecat grabnic într-acolo şi s-a întors tot aşa de grabnic, dar fără un ban. Era însoţit de un... eunuc, pentru care îşi dăduse toată moştenirea. Îl fulgerase un gând care fu aprobat cu înflăcărare de întregul sfat, reunit de urgenţă.

Eunucul a fost travestit într-un evreu cucernic, cu o barbă neagră ca smoala şi cu perciuni lungi, ondulaţi, îmbrăcat într-un caftan de atlas şi purtând pe cap o pălărie din blană de sobol. I-au spus apoi Ispitei:

– Poftim, arată-ţi puterea.

Ispita, nebănuind ce s-a pus la cale, a izbucnit în râs:

– Ha, ha, ha! E o joacă să bagi în păcat un om ca ăsta!

S-a aşezat lângă el şi a început să-i vorbească dulce, ademenitor, că-i un bărbat chipeş şi puternic ca nimeni altul, că, de bună seamă, toate femeile se dau în vânt după el. S-a încumetat chiar să-i spună că abia aşteaptă să vadă cât de focos este în pat. Şi, vorbind, se înghesuia tot mai mult în el. Dar eunucul, nimic. Nici o fibră nu se mişca pe faţa lui. Ispita îşi avea însă mijloacele ei. Scoase un fluierat şi se ivi deodată un cârd de femei tinere, graţioase, parfumate, în rochii de mătase decoltate, croite după moda cea mai proaspătă de la Paris şi Varşovia. L-au îmbrăţişat, i-au mângâiat barba şi perciunii, l-au sărutat pe ochi, pe nas şi pe gură, au încercat să-l atragă într-o horă cu ele. Dar eunucul a rămas la locul lui, rece şi nemişcat, de parcă nici nu le-ar fi văzut. Ispita, îngrijorată, nu s-a dat nici acum bătută.

A apelat la metoda cea mai sigură: masajul, firesţe nu pe dezbrăcate. L-a înhăţat pe eunuc şi l-a silit să se aplece în toate direcţiile; la dreapta, la stânga, în faţă, pe spate. I-a întins braţele şi picioarele, i-a ciocănit spinarea, i-a răsucit capul. Da' de unde! Eunucul a rămas

mereu nepăsător, de parcă nu ar fi fost o ființă omenească, ci o mare păpușă de cauciuc.

Ispita, stoarsă de puteri, a căzut atunci într-un leșin adânc...

Asta aștepta Sfatul Înțelepților. S-au repezit asupra Ispitei, au legat-o fedeleș, au înjunghiat-o cu briceagul de tăiat împrejur băieții nou-născuți și au aruncat-o într–un cuptor în care ardea focul. După care i-au împrăștiat cenușa în tufișurile de la liziera pădurii.

Urmările s-au arătat de îndată. Au încetat destrăbălările și zaiafeturile în Helem. Tineretul nu-și mai pierdea timpul cu idile și întâlniri tainice, nici un soț nu și-a mai înșelat soția și nici o soție nu și-a mai înșelat soțul, nu s-au mai născut copii din flori. Dar s-a observat un nou fenomen neliniștitor. Băieții și fetele nu-și mai aruncau nici cele mai nevinovate ocheade, soții nu mai schimbau între ei cuvinte tandre, pețitorii și moașele au rămas fără ocupație, nu se mai făceau logodne și prăjinile baldachinului de cununie se uscau într-un ungher al sinagogii. Sfatul Înțelepților a constatat că o nouă și gravă primejdie pândește Helemul: spița lui de oameni fără pereche în lume se va stinge într-un viitor apropiat. Adânc neliniștiți, fruntașii târgului s-au pus iar pe cugetat, cu speranța că vor găsi cât mai curând un mijloc de a nu se încălca străvechea pravilă, dată se pare de Dumnezeu însuși, potrivit căreia Helemul trebuie să existe veșnic.

N-aveți grijă, Helemul a fost din nou salvat. Mulțumită cui credeți? Mulțumită învățătorului reb Arn-Iosl, care tocmai luase hotărârea de a se întoarce din bejenia sa individuală de șapte ani, în timpul căreia izbutise, cu grele suferințe, să se smulgă din lanțurile ispitei. Încet-încet, abia târându-se pe picioarele lui lipsite de vlagă, a ajuns la marginea pădurii, cam în locul unde înțelepții azvârliseră cenușa Ispitei. Se zăreau de acolo primele căsuțe ale târgului. Dar învățătorul nu a apucat să se bucure de acea plăcută priveliște, căci s-a iscat o teribilă vijelie, care a rupt crengile multor copaci și a stârnit un nor dens de praf. Vai! În acel nor pluteau și urme din cenușa Ispitei, iar un fir, numai unul, a nimerit în ochiul stâng al învățătorului și i l-a infectat. De la ochiul stâng s-a molipsit și ochiul drept, așa că bătrânul a revenit în Helem cu ghearele Ispitei înfipte în el. Inevitabil, de la dânsul s-a molipsit întregul târg. A fost fericit când a aflat că, datorită lui, Helemul s-a reînsuflețit, că iubirea și-a reintrat în drepturi în toate casele și în toate sufletele.

Dacă s-a ajuns iar la apucături deșănțate, la disprețuirea legilor morale din cărțile sfinte, Cronica Helemului nu spune așa ceva. Pesemne că Ispita se învățase minte. Nu avea deloc chef să fie iar încinerată în cuptorul necruțătorului Sfat al înțelepților...

Ciudata călătorie de o zi de la Helem la Varșovia și înapoi

Unul dintre cei mai importanți fruntași ai Helemului, reb Șimșen-corcoduș (poreclit așa pentru că îi plăceau mult corcodușele), nu pierdea nici un prilej de a-și proslăvi orașul. Îl socotea cel mai frumos, mai dezvoltat, mai bogat și, desigur, mai deștept oraș din lume. O spunea în toate adunările înțelepților, la orice festivitate, în sinagogă la rugăciunile zilnice și cu atât mai mult de sărbători, chiar și pe stradă când întâlnea un necunoscut.

Trebuie spus că în Helem nu era obligatorie unanimitatea de păreri. Așa că unii locuitori ai orașului se întrebau dacă reb Șimșen-corcoduș are întru totul dreptate. N-or fi în lumea asta și orașe mai mari, mai frumoase? se întrebau ei. Dar înflăcăratul patriot al Helemului avea și un adversar înverșunat, în persoana lui reb Riven-porumbel (porecla i se trăgea de la mustățile lui uriașe, ca aripile unui hulub în zbor). Fără a disprețui locul în care s-a născut și unde trăia, reb Riven-porumbel nu se sfia să spună în gura mare, oricând și oriunde, că pe suprafața pământului există orașe care depășesc Helemul – și ca întindere, și ca înălțime a clădirilor sau lărgime a străzilor, și ca bogăție, și ca număr de oameni învățați. Și dădea, ca un prim exemplu, capitala țării, Varșovia. Prin urmare, adăuga el întotdeauna, reb Șimșen-corcoduș vorbește în van.

Cei doi fruntași erau, se înțelege, la cuțite. Și-au încrucișat odată părerile chiar și în Sfatul Înțelepților. Reb Șimșen-corcoduș a susținut că, prin obârșia sa cerească, bine cunoscută din cronici, Helemul este o așezare unică în lume, imposibil de egalat și depășit. Reb Riven-porumbel a contraargumentat prezentând niște pagini din gazete evreiești, cu poze impresionante din Varșovia. Preopinentul său i-a răspuns că ceea ce spun gazetele sunt doar brașoave, scorneli de păcălit proștii. La care, reb Riven-porumbel i-a replicat acru: oare adversarul său a uitat că în Helem nu există nici un om prost, care să poată fi dus de nas? Ba, i-a și recomandat cu ironie să facă o călătorie la Varșovia, pentru a se încredința că părerea sa e greșită, că acolo există un cartier evreiesc de zece ori mai mare decât tot Helemul.

Adevărul este că aceste discuții au strecurat în inima lui reb Șimșen-corcoduș un firicel de îndoială. Mai știi? Poate că s-or fi pripășit niște înțelepți din Helem pe acele meleaguri, ajutându-le să înflorească.

Încet-încet, se înfiripă în el gândul de a face, fără știrea nimănui, nici măcar a iubitei lui soții Șoșe, o scurtă vizită la Varșovia. Și, într-o bună zi, după Pe-

sah, îşi anunţă consoarta că, în dimineaţa următoare, va pleca la un boier din regiune pentru achiziţionarea unei cantităţi de grâne. O rugă să fie discretă cu privire la această deplasare în scopuri comerciale, întrucât şi la Helem domneau legile competiţiei economice.

Se crăpa de ziua când a pornit la drum. Ici-colo, pe cer, mai pâlpâia câte o stea. Aerul era răcoros. Călătorul nostru păşea tinereşte şi curând lăsă în urmă casele mărginaşe ale oraşului. Câmpul verde era presărat cu flori albastre şi galbene. Pomii livezilor erau îmbrăcaţi în voaluri albe şi trandafirii. O asemenea plimbare până la Varşovia, îşi spuse reb Şimşen-corcoduş, îţi înviorează sufletul, te întinereşte. A mers cam o oră, o oră şi ceva, până a intrat într-o pădure, unde, îmbătat de mireasma frunzelor fragede, hotărî să facă un popas. Îşi scoase filacterele şi şalul de rugăciune din desagă şi se aşeză lângă un arbore uriaş pentru a-i mulţumi lui Dumnezeu că l-a învrednicit să trăiască pe lumea asta minunată. Apoi scoase din desagă legăturica de prăjiturele şi sticluţa de rachiu puse acolo cu grijă de devotata lui soţie. Ronţăi câteva prăjiturele şi sorbi din tărie. După câteva clipe simţi că i se lipesc pleoapele şi că tot trupul îi este invadat de o dulce oboseală.

Ce şi-a zis atunci reb Şimşen-corcoduş? "Ce-ar fi să trag un pui de somn? Doar nu mă grăbesc. La urma urmei, Varşovia nu e o capră, s-o ia la goană. Voi ajunge acolo cu o întârziere de o jumătate de oră. Ei şi ce!" Îl fulgeră însă un gând: "Voi şti, oare, când mă voi trezi din somn, în ce direcţie trebuie s-o iau pentru a ajunge la Varşovia?" Dar, ca un înţelept ce era, găsi îndată un răspuns cât se poate de ingenios: se va descălţa şi-şi va aşeza ciubotele în mijlocul drumului, cu vârfurile spre Varşovia. Încântat de această idee infailibilă, reb Şimşen-corcoduş s-a întins pe iarbă la umbra atât de îmbietoare a pădurii şi a căzut într-un somn adânc.

Atât de adânc, încât nu a auzit scrâşnetul roţilor unei căruţe care trecea prin dreptul lui, încărcată cu crengile unui arbore bătrân, doborât undeva, în acea pădure. Crengile erau atât de lungi, că o parte a lor se târa pe drum. Şi ce s-a întâmplat? Oarbe cum erau, crengile care măturau drumul au întors cu 180 de grade ciubotele fruntaşului helemit. Dacă mai înainte aveau vârfurile îndreptate spre Varşovia, acum ele arătau spre Helem...

Când s-a trezit din somn, călătorul nostru s-a simţit proaspăt ca un nou născut. Ceasul lui de argint i-a arătat că a dormit o oră întreagă. Era timpul să-şi vadă de drum. Se uită la ciubotele lui. Stăteau cuminţi, unde le lăsase, dar cu vârfurile îndreptate spre... Helem. Se încălţă şi, cu desaga în spinare, bine dispus, porni, cum credea el, spre capitală. După socotelile lui mai avea mult de mers. Ştia din auzite că la jumătatea drumului se afla un han unde va putea înnopta şi că abia a doua zi la amiază va păşi în periferia marelui oraş. Dar, după nici două ceasuri de mers pe un drum mărginit de pajişti şi livezi, zări primele case ale unei localităţi. Reb Şimşen-corcoduş nu se îndoi nici o clipă că e Varşovia. Avea deplină încredere că ciubotele sale nu l-au îndrumat greşit.

Se întrebă, totuşi, cum de a ajuns atât de repede la Varşovia. Şi cum de nu a trecut pe lângă hanul unde urma să-şi petreacă noaptea? Nu găsi decât un singur răspuns la aceste întrebări. Varşovia o fi simţit că se îndreaptă spre ea un cetăţean de seamă al celui mai înţelept oraş din lume şi, pentru a-şi cinsti oaspetele, a hotărât să-i iasă în întâmpinare. Şi asta, parcă pentru a–i face în ciudă lui Riven-porumbel, care striga tot timpul că Varşovia se uită de sus, fudulă, la Helem, ca la un târguşor oarecare.

Mişcat de onoarea ce i se făcea, reb Şimşen-corcoduş îşi iuţi, la rândul său, pasul.

Când trecu printre primele case, fu puţintel mirat. Asta e Varşovia cea preamărită de Riven-porumbel? Aici îşi au reşedinţa cele mai înalte autorităţi poloneze? Varşovia arăta întocmai ca Helemul!

Dar, fiind un înţelept între înţelepţi, vizitatorul capitalei poloneze îşi porunci singur să nu se pripească. Adevărata Varşovie de-abia acum urmează. Merse mai departe, privind cu ochi uimiţi în jur, la fiecare casă, la fiecare piatră, la fiecare ungher. Şi nu mai ştia ce să creadă. Varşovia continua să fie aidoma Helemului. Deodată, de după un colţ de stradă se ivi – ce surpriză extraordinară! – însuşi omul cu mustăţi mari ca aripile de porumbel, reb Riven în persoană! Uluit, reb Şimşen-corcoduş se ascunse după un perete, neştiind ce să mai creadă.

Cum o fi aflat duşmanul lui că pleacă la Varşovia? Şi cum de i-a luat-o înainte? De bună seamă nu o fi făcut popasul pe care el şi l-a îngăduit în pădurea plină de miresmele raiului. "Iar acum mă caută ca să-şi râdă de mine. N-are decât! Presimt că până la urmă o să-mi râd eu de el!" Era tot mai convins că aşa va fi, deoarece cu cât înainta, cu atât Varşovia îi aparea ca o copie fidelă a Helemului.

Zări apoi pe străzi un număr de helemiţi, bărbaţi şi femei. Ce-o fi cu ei? Vor fi venit la Varşovia ca să-i fie în preajmă pentru a-l proteja la nevoie? Sau i-o fi luat reb Riven-porumbel cu dânsul ca să vadă şi ei că Varşovia este, chipurile, mai frumoasă decât Helemul?

Nu-i veni să-şi creadă ochilor când, apropiindu-se de o sinagogă – şi ea o reprodueere a sinagogii din Helem – îl zări, ieşind din ea, pe reb Ghidale, ceauşul sinagogii din oraşul lui de baştină. "Helemul mă caută peste tot, vor să mă însoţească în vizita mea la Varşovia, îşi spuse atunci călătorul nostru. Dar văd că mă las

pradă păcatului de neiertat al înfumurării", îi trecu imediat prin gând. Şi hotărî să-şi continue singur peregrinarea prin marele oraş. Mai străbătu vreo două străzi, care îl încredinţară şi ele că Varşovia nu se deosebeşte cu nimic de Helem. Erau pur şi simplu două oraşe identice.

La un moment dat, se opri, însă, ca ţinut în loc de o mână nevăzută. Avea în faţa lui o copie exactă a străzii sale din Helem. Mai făcu vreo câţiva paşi – şi iată şi imaginea căsuţei sale, până în cele mai mici amănunte. Se întrebă cine o fi locuind în ea. Pesemne tot un fruntaş de seama lui. Deodată, se deschise uşa casei şi ieşi în pridvor o femeie în rochie de stradă, cu un coş de cumpărături în mână. Se uită atent la ea şi observă că seamănă mult cu buna lui soţie Şoşe. "Pesemne că nevestele fruntaşilor arată la fel". Reb Şimşen-corcoduş îşi dădu totuşi seama că e chiar nevasta sa, aşa cum o ştia de la logodna lor, când s-au privit sfioşi, pentru prima oară, unul pe celălalt. Aha, a venit şi ea pe urmele lui la Varşovia şi o fi tras întreg Helemul după dânsa. Vru s-o întrebe de unde a ştiut că a plecat la Varşovia, doar nu-i spusese nimic despre proiectul său, şi se pregăti să-i tragă o praftură...

❖

Ajunsă în acest punct, relatarea ciudatei călătorii a lui reb Şimşen-corcoduş la Varşovia se întrerupe în cronica Helemului. Arhivarii spun că paginile următoare sunt pătate, şterse şi în multe locuri făcute ferfeniţă, pesemne pentru că au fost citite şi răscitite.

❖

P.S. Se cuvine să adăugăm că circulă o seamă de variante apocrife asupra felului în care s-a încheiat călătoria aceasta neobişnuită.

Una din ele povesteşte că, atunci când se pregătea s–o facă cu ou şi cu oţet pe nevastă-sa, reb Şimşen-corcoduş a simţit că totul se învârte în jurul lui şi a leşinat. Când s-a trezit din leşin, Şoşe îi ţinea capul în poală şi îi tampona fruntea cu un prosop umed. Văzând că deschide ochii, femeia îl dojeni dulce:

– Nu trebuia să te grăbeşti. După ce ai încheiat afacerea cu boierul, trebuia să rămâi peste noapte la curte. Aveau ei unde să te găzduiască. Ai căzut de oboseală.

– Dar unde mă aflu?

– Ce întrebare-i asta? Acasă la tine. M-au ajutat vecinii să te aduc şi să te întind pe patul tău.

– Şi cum am ajuns aici de la Varşovia?

Şoşe se cam sperie.

– Ce Varşovie? Care Varşovie?

Reb Şimşen-corcoduş avu înţelepciunea să nu-i răspundă imediat. Nu degeaba era el un fruntaş al Helemului. Mintea lui izbuti să deruleze tot filmul călătoriei sale şi îşi dădu seama că, după somnul din pădure, nu o luase spre Varşovia, ci se întorsese la Helem. De asta a durat atât de puţin partea a doua a drumului. Era limpede că, în timp ce dormea, o mână criminală i-a întors ciubotele cu vârfurile spre oraşul lui drag. A cui o fi fost acea mână criminală? Nu încape nici o îndoială că ticălosul de Riven-porumbel, ca să-l facă de râs, s-a ţinut după dânsul şi l-a băgat în încurcătura asta. "Dar las' că i-o coc eu..." Abia acum îi răspunse nevesti-sii:

– Am visat Varşovia în timpul leşinului. Zău, Şoşe, nu ai vrea să facem o călătorie la Varşovia cu trăsura? Să vedem dacă-i adevărat ce se spune despre ea...

❖

Altă versiune apocrifă pretinde că reb Şimşen-corcoduş a rămas toată viaţa încredinţat că a fost la Varşovia, o Varşovie copiată în cele mai mici amănunte după Helem.

Cică atunci când a intrat pe strada "varşoviană" care îi apăru ca o reproducere a străzii lui de acasă, reb Şimşen-corcoduş s-a înfuriat nespus pe sine însuşi pentru că s-a lăsat atras în călătoria asta fără nici un rost la Varşovia. Şi a luat-o la goană, fără a se uita în jur, prin uliţele de la marginea oraşului, pentru a se întoarce cât mai repede la Helem. A ieşit prin altă barieră decât aceea prin care intrase şi a fugit, a fugit pe drumurile încâlcite dintre ogoare până l-au lăsat puterile. S-a oprit să-şi tragă puţin sufletul şi a aţipit. L-a trezit zgomotul unei căruţe mânate de un ţăran. Îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă în graiul polonez:

– Nu vă fie cu supărare, încotro mergeţi? Ţăranul îi răspunse binevoitor:

– Spre Helem. Duc nişte lână la dărăcit.

– Tot acolo mă duc şi eu. Dacă vă lasă inima, luaţi-mă şi pe mine, că-s frânt de oboseală. Toata ziua am mers pe jos.

– Urcă. Îl cunoşti pe moş Haim, cel cu daracu'?

– Cum să nu. Mi-e chiar neam.

Nu mai era mult de mers. Ţăranul, om tare cumsecade, îl lăsă pe reb Şimşen-corcoduş chiar în pragul casei sale.

Când îl zări, Şoşe îi spuse mirată:

– Repede ţi-ai terminat treburile. Parcă spuneai că o să lipseşti câteva zile.

Ce putea să-i răspundă? Că a fost la Varşovia? Că s-a luat după el o armată întreagă de oameni din Helem, în frunte cu urâciosul de Riven-porumbel? Şi, mai cu seamă, că Varşovia e totuna cu Helemul? Că cele două oraşe nu se deosebesc cu nimic, absolut cu nimic! Aşa că se mulţumi să-i spună:

– Boierul nu era la moşie...

Colţunaşi cu brânză

Reb Mendel, unul dintre învăţătorii din Helem, era un om nevoiaş, la fel ca mai toţi cei din tagma lui. Având uneori prilejul să intre în casele oamenilor cu stare şi văzând traiul lor îndestulat, reb Mendel începu să încalce una din cele zece porunci, anume aceea care cere credincioşilor să nu poftească la bunul altuia. A săvârşit acest păcat mai cu seamă într-o zi de Şavuot, când, nimerindu-se în casa unui bogătaş, a văzut pe masă un platou cu o grămadă de colţunaşi umpluţi cu brânză şi scăldaţi în unt. I-a lăsat gura apă, dar ce putea face? A înghiţit în sec.

Întors acasă, i-a povestit nevesti-sii Lee-Zoşe ce poftă nebună de colţunaşi cu brânză îl apucase. La care dânsa i-a răspuns că tare ar gusta şi ea din asemenea bunătăţi.

– Dacă-i aşa, îi zise învăţătorul, ce-ar fi să faci şi tu nişte colţunaşi cu brânză?

– Cu dragă inimă, îi replică ea, şi n-ar fi deloc greu, dar pentru asta mi-ar trebui făină albă, brânză şi unt. Aşa ceva, ştii tu bine, n-avem în casă. Colţunaşii costă bani. De unde să-i iau? Te-ai căutat prin buzunare, pofticiosule?

Învăţătorul a ridicat din umeri. Într-adevăr, nu aveau bani pentru un asemenea lux. Dar jindul după colţunaşii cu brânză scăldaţi în unt tot nu l-a părăsit. Nu-i rămase decât să chibzuiască împreună cu nevastă-sa cum să facă rost de bani pentru a-şi potoli amândoi pofta. S-au gândit cât s-au gândit, dar degeaba. Nu aveau de unde scoate bani. Erau şi aşa copleşiţi de datorii. Au hotărât atunci să se facă luntre şi punte pentru ca peste un an, de Şavuot, pe masa lor să se afle un castron mare, plin de colţunaşi cu brânză, din care să înfulece după pofta inimii.

Nu au găsit altă cale decât economisirea în toate zilele anului, la gustarea de dimineaţă, a două copeici – el o copeică şi ea o copeică. Bănuţii economisiţi îi vor arunca în cufărul pe roţi, adus de Lee-Zoşe în casă, la nunta lor, cu zestrea primită de la părinţi. Acum ţineau în el tot felul de lucruri gospodăreşti. L-au golit îndată, i-au pus un lacăt şi i-au făcut două găuri în capac: în una din găuri va arunca el zilnic o copeică, în cealaltă va arunca ea. Cu ajutorul lui Dumnezeu, într-un an vor strânge destui bani pentru a-şi permite un ospăţ cu cei mai buni colţunaşi, mult mai gustoşi decât colţunaşii din casele celor avuţi.

Aşa au decis învăţătorul şi consoarta lui şi au şi început să aştepte cu nerăbdare fericita sărbătoare de Şavuot de peste un an.

A doua zi, au şi purces la îndeplinirea planului lor. Reb Mendel a aruncat în orificiul din dreapta capacului copeica economisită de el, iar Lee-Zoşe în orificiul din stânga copeica economisită de dânsa. A doua zi, ce şi–a spus învăţătorul? "Colţunaşii sunt într-adevăr foarte buni, dar, dacă la masa de dimineaţă voi mânca zilnic mai puţin, îmi vor slăbi puterile şi nu-mi voi mai putea face meseria de dascăl. Voi ajunge o umbră de om, un nevolnic. Nu, n-am voie să mă lipsesc de hrană. Vor fi îndeajuns copeicile economisite de Lee-Zoşe pentru colţunaşii de la anul".

Aşa a gândit reb Mendel şi aşa a făcut. De bună seamă, nu i-a spus nimic soaţei sale. Dimpotrivă, se prefăcea zilnic că aruncă o monedă în cufăr.

Lee-Zoşe, nevasta-sa, nu era nici ea o femeie proastă. Şi ea şi-a spus: "Sunt o fiinţă firavă şi am un copil de alăptat. Dacă o să mă lipsesc de o copeică la masa de dimineaţă, o să mănânc mai puţin şi o să am mai puţin lapte pentru copil. Copilul o să se îmbolnăvească, ferească Dumnezeu, din pricina asta". Toată povestea a tulburat-o. Nu, nu are voie să facă economii. Bine că va face bărbatul ei. Vor mânca din belşug colţunaşi la anul, de Şavuot.

Asta-i socoteala pe care şi-a făcut-o Lee-Zoşe, nevasta învăţătorului, şi s-a ţinut de ea. Bineînţeles, nu i–a spus nimic lui reb Mendel.

Fiecare era deci încredinţat că celălalt îşi respectă angajamentul şi că în lada de zestre se adună bani pentru minunaţii colţunaşi cu care se vor desfăta când va veni din nou sărbătoarea de Şavuot. Parcă le şi simţeau gustul în cerul gurii.

❖

A trecut un an şi iată-ne în ajun de Şavuot. Ambii soţi erau fericiţi că a sosit clipa deschiderii cufărului şi că vor găsi în el banii cu care vor cumpăra cele trebuincioase pentru prepararea colţunaşilor. Cu mâini tremurânde, au descuiat lacătul şi au ridicat capacul. Vai, ce dezastru! În cufăr nu se găseau decât două copeici – una sub o gaură făcută în capac, cealaltă sub a doua gaură! Amândoi au înţeles de îndată ce s-a întâmplat şi în amândoi s-a aprins o mânie năprasnică.

Învăţătorul a fost acela care s-a dezlănţuit primul:

– Fiinţă fără suflet ce eşti! M-ai tras pe sfoară! Am crezut că arunci în fiecare zi o copeică în cufăr. Dar te–ai prefăcut. Nu ai aruncat nimic.

Nevastă-sa nu i-a rămas datoare:

– Mincinos eşti tu! Prefăcut eşti tu! M-am bizuit pe tine.

– Eu muncesc din greu, strigă învăţătorul, trebuie să mănânc pe săturate. Altfel, nu sunt în stare să dădăcesc atâţia copii.

– Nici eu nu pot face economie la mâncare, strigă

Lee-Zoşe la rândul ei. Am de alăptat un copil.

Furios, învăţătorul intră cu degetele în peruca nevesti-sii, iar ea îl apucă de barbă. A ieşit o păruială de toată frumuseţea. La un moment dat, tot scărmănându-se şi trăgând unul de altul, au căzut amândoi în cufărul deschis. Din pricina izbiturii, capacul cufărului s-a închis şi lacătul s-a încuiat de la sine.

Asta nu i-a împiedicat să se certe şi să se plesnească între ei mai departe. Întunericul şi înghesuiala îi întărâtau parcă şi mai mult. Se trăgeau de păr şi se înghionteau şi mai furioşi. Toată vânzoleala asta zgâlţâia întruna cufărul şi, până la urmă, cum era firesc, roţile lui s-au pus în mişcare. O luau când într-o parte, când în alta, până ce au dus cufărul până la uşă. Fiind o vreme plăcută, uşa, care nu avea prag, era larg deschisă şi cufărul a ajuns în câteva clipe sub cerul liber. Reb Mendel şi Lee-Zoşe, nevastă-sa, habar nu aveau că au pornit într-o călătorie. Îşi vedeau de treaba lor, cu alte cuvinte se luptau vitejeşte mai departe, dând astfel şi mai mult elan roţilor cufărului. Unde mai pui că strada era în pantă şi că la capătul ei se afla sinagoga din Helem!

Cufărul a luat-o la vale şi, cu destule scuturături cauzate de gropile străzii, a ajuns în uşa sinagogii. Aici nu s-a lovit de nici un obstacol, pentru că – ce coincidenţă! – uşa sinagogii era şi ea deschisă şi fără prag. Aşa că originalul vehicul a pătruns în sinagogă. Dar nici aici nu a stat locului, fiindcă cei doi călători se înfruntau şi se izbeau şi acum cu o mânie aprigă, ceea ce dădea şi mai mult elan roţilor cufărului. Fostul cufăr de zestre se lovea ba de amvon, ba de tribuna unde enoriaşii sunt chemaţi sâmbăta să citească din Tora, ba de Chivotul care adăposteşte Sulurile Sfinte, ba de mesele şi băncile credincioşilor...

Trebuie spus că la acea ora matinală sinagoga era plină. Când au văzut cufărul pe roţi intrând în lăcaş şi plimbându-se prin el fără a fi tras de cineva, pe helemiţi i-a apucat o spaimă de nedescris. Temându-se că vor fi striviţi de lădoiul în continuă mişcare, s-au urcat pe mese şi pe bănci şi au început să strige ca din gură de şarpe:

– Ajutooor! Ajutooor! Diavolul! Necuratul! Strigătele lor s-au auzit în stradă. S-a iscat o panică nebună. Rabinul şi asistenţii lui au venit în goană şi, când au văzut cufărul umblând încolo şi încoace, a intrat groaza şi în ei, au sărit şi ei pe mese şi pe bănci şi au început să strige şi ei. Zbieretele sălbatice din sinagogă au ajuns la urechile femeilor din case, din piaţă şi din prăvălii. Au năvălit toate cu suflarea curmată în sinagogă şi, când au văzut ce se întâmplă, au pornit şi ele să scoată urlete şi ţipete. Unele au leşinat şi, când şi-au revenit, s-au pus din nou pe ţipete. Au apărut apoi şi copiii din Helem. Zărindu-şi părinţii cocotaţi pe mese şi bănci şi auzindu–i răcnind, şi-au alăturat vocile lor ascuţite corului general şi astfel întreg Helemul a devenit un uriaş ţipăt, care urca până în înaltul cerului.

În timpul acesta, învăţătorul şi nevastă-sa îşi vedeau de războiul lor. Se izbeau şi se înghionteau unul pe altul cu nepotolită înverşunare şi-şi adresau vorbe din cele mai injurioase. Nu puteau auzi urletele din sinagogă, iar cufărul îşi vedea mai departe de peregrinările lui de la un obstacol la altul.

Cum era şi de aşteptat, rabinul a fost primul care şi–a învins puţin spaima. "Primejdia, şi-a spus el, e din ce în ce mai mare. Diavolul prinde tot mai mult curaj. Trebuie făcut ceva". După ce a examinat cu asistenţii săi chestiunea sub toate aspectele, a ajuns la concluzia că numai rostind psalmi vor fi salvaţi din ghearele necuratului. Au făcut cunoscută hotărârea lor celor din sinagogă şi toată lumea a început să recite psalmi din adâncul sufletului şi cu lacrimi în ochi.

Dar cufărul îşi vedea nepăsător de ale lui, alerga sprinten prin sinagogă ca mai înainte.

Văzând că psalmii nu le sunt de folos, rabinul s-a consultat din nou cu asistenţii săi şi au decis ca toţi cei din sinagogă să strige de trei ori *Şema Israel.* Şi au strigat atât de tare că au zăngănit ferestrele.

Dar cufărului nici că-i păsa. Continua să alunece de colo-colo.

Rabinul nu s-a lăsat nici el. Iar şi-a consultat asistenţii şi au hotărât să se sufle din şofar ca de *Roş Haşana.* Ceauşul a aprins imediat luminile în toată sinagoga. Nu i-a fost uşor, pentru că a fost nevoit să sară de pe o masă pe alta şi de pe o bancă pe alta. Dar ce putea face? Apoi a scos din Chivot un Sul Sfânt şi l-a predat rabinului, care a cerut celor din sinagogă să rostească de şapte ori rugăciunea cuvenită. Apoi a poruncit celui care sufla în şofar să scoată din el cele mai puternice sunete, potrivit Legii. Fiori de spaimă au trecut prin toată lumea din sfântul lăcaş. Credeau că de astă dată diavolii din cufăr se vor speria şi vor da bir cu fugiţii. Dar n-a fost aşa. Cufărul pe roţi şi-a văzut mai departe de treaba lui.

În disperare de cauză, rabinul şi asistenţii lui au găsit că singurul lucru care mai putea fi făcut era ca cineva să ţină în loc cufărul, să-i smulgă lacătul şi capacul şi să-i gonească pe diavoli. Era vorba de un act eroic şi se punea întrebarea dacă se va găsi în sinagogă un voluntar care să-l săvârşească. Ei bine, nimeni nu s-a oferit să-şi rişte viaţa. Dar, vrând-nevrând, au fost cu toţii de acord să se tragă la sorţi. Şi sorţii l-au ales pe unul din fruntaşii oraşului. Nefericitul şi-a făcut pe loc testamentul şi a rostit rugăciunea dinaintea morţii. Apoi a coborât pe podea şi, făcându-şi curaj, a oprit cufărul şi i-a deschis capacul.

Uluire generală! Din cufăr au ieşit reb Mendel învăţătorul şi Lee-Zoşe, nevastă-sa. Amândoi cu părul răvă-

şit, îmbrăcămintea sfâşiată şi feţele pline de zgârieturi. Când i-au văzut în halul acesta, oamenii s-au cam speriat, dar s-au liniştit repede. Bine că în cufăr nu s-au cuibărit draci!

Rabinul i-a cerut imediat învăţătorului să explice cum de-a ajuns cu nevastă-sa în cufărul umblăreţ. Învăţătorul a povestit ce s-a întâmplat, fără a ascunde vreun amănunt. Apoi toată lumea a rostit într-un glas rugăciunea de mulţumire adresată întotdeauna lui Dumnezeu când o primejdie trece fără a lăsa urme.

După Şavuot, a fost convocată o adunare generală, în care, după şapte zile şi şapte nopţi de dezbateri fierbinţi, s-au statuat următoarele principii:

1. Cuferele de zestre să nu mai aibă roţi.
2. Să nu se mai ridice case fără praguri.
3. Nici un învăţător să nu mai locuiască pe strada sinagogii.
4. Nici un învăţător să nu mai poftească de Şavuot colţunaşi cu brânză.

Cele patru principii au fost înscrise în cronica oraşului pentru a fi transmise din tată în fiu atâta vreme cât va exista pe lume o aşezare cu numele de Helem.

Comori după comori

La marginea unui sat de lângă Helem, pe o înălţime izolată, trăia, cu familia lui, un evreu sărăcit. Ghinioanele se ţinuseră scai de el. A luat odată în arendă o bucată de pământ şi în anul acela a bântuit o secetă cumplită şi nu a cules nimic. Altădată, a arendat o moară şi moara a luat foc. Mai rămăsese cu un cal bătrân şi făcea cu el oleacă de cărăuşie. Câştiga puţin şi adesea nu avea ce pune pe masă.

Deznădăjduit, se întreba adesea: câtă vreme o să-mi las copiii să flămânzească? Până când, într-o noapte de nesomn, puse la cale o păcăleală. Înainte de a se crăpa de ziuă, îşi băgă într-un buzunar toţi groşii şi toate copeicile care se mai găseau în casă, îşi luă calul de frâu şi coborî cu el la Helem.

Ajunse acolo foarte devreme. Se opri în piaţă şi legă calul de un stâlp. Scoase apoi toate monezile din buzunar şi le împrăştie în jurul calului. Curând piaţa se umplu de oameni. Atunci, omul nostru începu să culeagă monedele presărate de el mai înainte pe jos. Târgoveţii din Helem au început să se strângă miraţi în număr din ce în ce mai mare în jurul lui. Unul dintre ei îl întrebă:

– Ce faci aici, frăţioare? Ce-i cu banii pe care-i culegi de pe jos?

Fostul arendaş îi răspunse:

– Sunt banii mei. Mi i-a dat calul meu. Eu îi dau ovăz şi el îmi dă bani. Îi curg din nări ori de câte ori nechează.

Celor din Helem nu le venea să-şi creadă ochilor şi urechilor. Un cal – fabrică de bani? Aşa ceva nu e cu putinţă, dar uite că e cu putinţă! Vestea că un cal hrănit cu ovăz îşi răsplăteşte stăpânul cu o groază de bani s-a răspândit fulgerător în întregul oraş. Ce minunăţie! Ce minunăţie! Trebuie spus că Helemul trecea atunci prin mari greutăţi financiare. Casa de bani a comunităţii era goală. La aflarea ştirii că există un cal care scoate bani pe nări când nechează, rabinul i-a chemat la el pe fruntaşii oraşului şi au hotărât să cumpere calul de îndată, pentru a scoate comunitatea din impas. Rabinul şi asistenţii săi s-au îndreptat spre piaţă şi i-au propus fostului arendaş să le vândă calul. Omul, prefăcându-se indignat, le-a spus:

– Cum adică? Credeţi că sunt nebun să vând aşa o comoară? Calul mă umple de bani, iar eu să vi-l dau dumneavoastră?

Rabinul şi echipa lui au apelat la sentimentele lui de evreu, i-au vorbit de porunca cerească de a-i ajuta pe cei în restrişte şi i-au amintit că faptele frumoase sunt răsplătite de Cel de Sus nu numai pe lumea cealaltă, ci şi pe lumea asta. Fostul arendaş a căzut chipurile pe gânduri şi, după un timp, le-a spus:

– Bine, dacă e vorba de a scoate din nevoi o întreagă comunitate evreiască, înţeleg că e de datoria mea, ca un evreu cucernic ce sunt, să vă sar în ajutor.

Şi le-a cerut trei sute de ruble pentru cal.

Rabinul şi asistenţii săi au fost atât de mişcaţi de mărinimia fostului arendaş, încât, în primele clipe, nu şi–au dat seama că le-a cerut o sumă destul de piperată pentru posibilităţile comunităţii. Când s-au dumirit, era prea târziu pentru tocmeli. Aşa că s-a făcut la repezeală o chetă printre cei cu stare şi au plătit cele trei sute de ruble. Omul a pus banii în buzunar şi a şters-o.

❖

Evreii din Helem au dus calul în grajd şi i-au dat să mănânce ovăz. Doamne, cu câtă poftă a început biata gloabă să ronţăie ovăzul! Îi uitase de mult gustul. Toată obştea se uita fermecată la el. Aşteptau nerăbdători clipa când va umple grajdul cu monede. Ştiau că, după ce se va sătura, va scoate un nechezat puternic, în semn de mulţumire pentru noii lui stăpâni, după care din nări va ţâşni şuvoiul de monede, din cele mai felurite.

Într-adevăr, după ce a mâncat ovăz pe săturate, calul a pornit să necheze. O dată, de două ori, de trei ori... de zece ori. Un nechezat dulce, ieşit parcă din trâmbiţa unui înger, dar, spre mirarea tuturor, nici un ban nu i-a ieşit din nări.

"Să avem puţintică răbdare" şi-au zis înţelepţii din Helem cam neliniştiţi. Când calul a început să necheze din nou, şi-au dat seama că nu a sosit încă momentul apariţiei monedelor. Cine ştie de câte ori trebuie să ne-

cheze, până când se vor deschide portiţele din nările lui? Şi calul a nechezat încă de multe ori, fericit de ospăţul de care a avut parte. Dar pe nări nu i-au ieşit deloc bănuţi. Cel mult nişte fornăieli...

Încet-încet, înţelepţii din Helem au înţeles că au fost traşi pe sfoară. S-a iscat o zarvă teribilă. Care de care striga mai tare. Ce ticăloşie! Ce puşlama! Ce gangster! Un evreu să jefuiască o întreagă comunitate evreiască!

A fost convocată imediat o adunare şi s-a luat, fără lungi dezbateri, hotărârea ca rabinul şi asistenţii săi să se ducă acasă la insul care i-a escrocat pentru a-l soma să înapoieze comunităţii din Helem cele trei sute de ruble. S-a făcut rost de o căruţă şi delegaţia a şi pornit la drum.

În timpul acesta, fostul arendaş şi ai lui luau o masă îmbelşugată. Asemenea bucate gustoase nu mâncaseră de mult. Dar nu le-a fost dat să termine cu bine ospăţul, pentru că, la un moment dat, cineva din familie a văzut prin fereastră că se apropie de casa lor o căruţă cu un rabin.

Fostul arendaş a înţeles pe loc despre ce e vorba. A dat fuga în curtea din spatele casei şi s-a întors ţinând în mâini doi iepuri de casă. Pe unul din ei l-a dat nevestii, spunându-i:

– Ascultă, nevastă! Vin încoace rabinul din Helem cu oameni de-ai lui. Când vor intra, să le spui că sunt plecat la pădure. Dacă vor zice că vor să stea de vorbă cu mine, să le răspunzi că trimiţi iepurele să mă cheme. Apoi, să-i dai drumul iepurelui pe fereastră.

După care, insul a ieşit prin curte şi dus a fost, luând cu el celălalt iepure.

❖

Delegaţia din Helem, cu rabinul în frunte, a coborât din căruţă, s-a scuturat de praf şi a intrat în casă. Chipurile le erau întunecate. Era evident că sunt gata să-l rupă în bucăţi pe fostul arendaş.

– Unde este stăpânul casei? întrebă acru rabinul.

– E dus la pădure, îi răspunse femeia.

– La pădure? îi repetă rabinul cuvintele. Du-te repede şi cheamă-l încoace.

– Bine, făcu femeia, o să vină.

Luă apoi iepurele şi-i vorbi aşa:

– Iepuraş drăgălaş, dă o fuga la pădure şi caută-l pe bărbatu-meu. Spune-i că avem oaspeţi de seamă din Helem şi să vină îndată acasă.

Apoi i-a dat drumul iepurelui prin fereastră şi se adresă oaspeţilor:

– Bărbatu-meu o să vină repede. Vă rog să luaţi loc.

Rabinul şi asistenţii lui au refuzat să se aşeze pe scaune. Fără a scoate un cuvânt, schimbau priviri mirate. De-abia după un răstimp au început să se întrebe:

– Ce soi de iepure o mai fi şi ăsta? Să vedem ce-o să mai fie...

Nu treeu mult şi se arătă arendaşul falit. Ţinea în braţe un iepure.

– Bine aţi venit, dragi oaspeţi. De ce staţi în picioare? Luaţi loc. Cu ce veşti pe la noi?

Lăsă iepurele din mână.

– Iepurele meu a tras o goană până m-a găsit. Abia mai răsufla.

Delegaţia din Helem uitase cu totul de cal în acea clipă. Unul dintre ei spuse:

– Ar fi minunat să avem şi noi un asemenea iepure. Ar face el toate drumurile în locul curierului, care ne costă atâţia bani. N-ar fi deloc rău să cumpărăm iepurele.

– Foarte bună idee! Ar fi o comoară pentru comunitatea noastră, spuse altul.

Rabinul îl întrebă atunci pe fostul arendaş:

– Nu vrei să ne vinzi iepurele? Ne-ai vândut un cal care scoate bani pe nări şi ne-am ales cu o mârţoagă. Dar o să uităm că ne-ai înşelat, dacă ne vinzi iepurele.

– Îmi pare tare rău, dar nu vi-l pot vinde, îi răspunse fostul arendaş. Iepurele acesta e fericirea noastră, comoara noastră. Nu vi-l dau chiar dacă m-aţi umple de bani.

Rabinul din Helem avea însă metoda lui de convingere:

– Nu e vorba de o afacere oarecare, ci de o binefacere pentru o întreagă comunitate. Vei fi răsplătit din plin pe lumea cealaltă, iar pe lumea asta vei primi o sumă frumuşică.

Fostul arendaş s-a scărpinat în creştet, a ridicat din umeri şi, în sfârşit, a spus:

– Mă rog, ce nu face omul pentru binele semenilor săi? De dragul dumneavoastră o să vă vând iepurele cu cinci sute de ruble. E un adevărat chilipir.

Delegaţia s-a cam speriat, dar a scos banii şi iepurele şi-a schimbat stăpânul. Aparţinea acum unei întregi comunităţi puse pe economii.

❖

Iepurele a fost adus la sediul obştii şi chiar în acea zi a fost concediat curierul. Omul i-a implorat cu lacrimi în ochi pe conducătorii Helemului să nu-l lase pe drumuri. A venit şi nevasta lui cu droaia lor de copii, a plâns, le-a căzut în genunchi, dar degeaba. Au primit mereu acelaşi răspuns:

– Nu mai avem nevoie de un curier salariat. Am făcut rost de un curier care nu ne cere bani.

A fost atunci convocată o adunare a fruntaşilor oraşului. Era primul prilej de a-l folosi pe noul curier. Secretarul comunităţii a luat iepurele în braţe şi i-a spus:

– Iepuraş drăgălaş, dă o fugă şi cheamă-i la şedinţă pe gospodarii de seamă ai Helemului: pe reb Simhe şi pe reb Mihoel şi pe reb Israel şi pe reb Saul şi pe reb

Menahem şi pe reb Ghetl. Spune-le să vină cât mai repede, iepuraşule.

Secretarul a deschis fereastra şi i-a dat drumul iepurelui în stradă. Iepurele a luat-o la goană, dar încotro? O să aflaţi asta ceva mai încolo.

Conducătorii comunităţii credeau că vor începe foarte curând consfătuirea. Dar nu se arăta nimeni. Au aşteptat un ceas, două ceasuri, trei ceasuri... degeaba! Pierzându-şi răbdarea, s-au îndreptat spre casele celor convocaţi, pentru a afla ce s-a întâmplat cu ei. Nu li se întâmplase nimic rău, dar i-a apucat râsul: "Ce iepure? Care iepure!?"

Conducătorii comunităţii au pornit atunci pe urmele iepurelui. L-au căutat în tot Helemul. Au scotocit curţile, au cotrobăit prin hambare, prin magazii, prin grădini, prin toate locurile dosnice, dar nu au dat de el. Parcă l-ar fi înghiţit pământul. De fapt, iepurele fugise din oraş şi s-a ascuns prin tufişurile de la marginea lui. Pesemne că nu i-a convenit slujba de curier al comunităţii.

A devenit atunci limpede pentru rabin şi mai-marii oraşului că arendaşul falit i-a înşelat a doua oară. A fost de îndată convocată o adunare şi s-a hotărât ca o delegaţie, condusă firește de rabin, să plece din nou la acel nemernic pentru a-i trage o praftură zdravană şi a-i cere să le înapoieze banii luaţi de el atât pentru cal, cât şi pentru iepure. Tot Helemul fierbea.

– Ce tâlhar! Ce fiară! Un evreu să înşele o întreagă comunitate – şi nu numai o dată, ci de două ori!

❖

Şi de data asta, fostul arendaş şi ai lui erau aşezaţi la o masă plină de bucate scumpe. Îşi puteau permite. Acum erau bogaţi, uitaseră de griji mulţumită Helemului, oraşul unde se pot încheia afaceri din cele mai mănoase.

Se aflau în toiul ospăţului, când zăriră prin fereastră apropiindu-se căruţa cu rabinul din Helem şi însoţitorii săi.

– Aha, iar vin, spuse arendaşul falit.

Nu-şi pierdu însă cumpătul. Pesemne că îi aştepta. Îi spuse nevestei:

– Nevastă, întinde-te pe podea şi prefă-te moartă. Să nu te mişti până nu-ţi voi ciocăni fruntea cu un ou. După trei lovituri, să deschizi ochii şi să te ridici de jos. Nu uita ce ţi-am spus.

Femeia i-a dat ascultare fără să crâcnească. S-a întins pe jos şi a făcut-o pe moarta. Bărbatu-său s-a aşezat alături de dânsa şi a început să plângă şi să geamă. Avea în mână o batistă cu care îşi ştergea ochii.

Delegaţii din Helem au coborât din căruţă, s-au scuturat de praf şi au intrat în casă furioşi la culme, gata să-l facă bucăţi-bucăţele pe şarlatan. Dar, când au văzut că pe podea zace un mort şi pe fostul arendaş jelind, le-a trecut toată mânia.

– O mare nenorocire l-a lovit pe bietul om, şi-au spus între ei. I-a murit nevasta.

Stăteau cu capetele plecate şi-l ascultau pe fostul arendaş cum îşi plânge durerea:

– E vai şi amar de mine. A fost o sfântă, o soţie devotată, o mamă bună. Cui mă lasă? Ce o să se aleagă de copiii mei orfani?

Deodată, îndoliatul amuţi. Trecură câteva clipe şi reîncepu să se lamenteze, dar pe un alt ton:

– Nu, nu vreau s-o pierd, nu vreau să rămân văduv de tânăr! Nu vreau să-mi rămână copiii orfani! Cum să îngropi o fiinţă atât de tânără! Nu, asta n-o să se întâmple! Întoarce-te la viaţă, la bărbatul şi la copiii tăi! Avem mare nevoie de tine, scumpa noastră!

Delegaţii din Helem au înmărmurit. Nu auziseră niciodată asemenea cuvinte. Un fior rece le trecu prin şira spinării când fostul arendaş s-a îndreptat spre un dulap, de unde a luat un ou, un ou ca toate ouăle, cu care a lovit apoi uşor fruntea moartei, zicând:

– Întoarce-te la viaţă! Întoarce-te la viaţă! Întoarce-te la viaţă!

Şi, într-adevăr, femeia a înviat. S-a ridicat de pe duşumea, vioaie, ca şi cum nu i s-ar fi întâmplat nimic.

Delegaţii din Helem asistaseră la un miracol.

Cu un ou poate fi readusă la viaţă o fiinţă omenească! Şi, bineînţeles, şi-au spus că ar fi bine să înzestreze şi comunitatea lor cu un astfel de ou. E mare lucru să-l laşi fără ocupaţie pentru totdeauna pe îngerul morţii! Drept care au început să ducă tratative cu fostul arendaş.

– Uite la ce ne-am gândit: dumneata vinde-ne nouă oul, iar noi te iertăm pentru şmecheriile cu calul şi iepurele. Îţi facem un mare hatâr, dar oul trebuie să ajungă la Helem.

– Asta-i o nebunie! Cum de vă poate trece prin minte că am să vă vând oul? Un ou care învie morţii! Am nevoie de el pentru familia mea.

Rabinul a pornit să-i aducă argumente foarte serioase. Dacă le va vinde oul, va săvârşi cea mai mare binefacere posibilă pe lumea asta, ceea ce îi va aduce pe lumea cealaltă o răsplată pe măsură. Pe lângă asta, dacă va fi de acord cu propunerea pe care i-o fac, va primi oricât de mulţi bani va cere pentru acel ou. Afaceristul s-a tot codit, dar într-un sfârşit a acceptat.

– Mă învoiesc numai pentru că e în joc binele unei întregi comunităţi. Vreau pentru ou o mie de ruble.

Firește, rabinul şi asistenţii săi nu au stat să se tocmească. I-au dat banii, s-au urcat în căruţă şi au plecat grabnic spre Helem cu o comoară: oul care învie morţii.

❖

Imediat după revenirea la Helem, rabinul şi asistenţii lui au pus oul într-o cutie de argint căptuşită cu mă-

tase, cu gândul de a-l apăra ca pe ochii din cap.

Tocmai atunci s-a făcut ca rabiniţa să cadă bolnavă la pat. Dar nimeni din oraş nu a intrat în panică, nici măcar rabinul.

– Nu-i nimic, au spus cu toţii zâmbind cu înţeles. O să-i treacă. Şi chiar dacă o muri, nu va fi o nenorocire: o vom învia. Vor fi îndeajuns trei lovituri uşoare pe frunte cu oul făcător de minuni...

Bineînţeles că nu a fost chemat nici un doctor şi nu i s-au adus leacuri. După ce a zăcut o săptămână întreagă, rabiniţa şi-a dat duhul. Rabinul a scos atunci oul din cutia de argint, a ciocănit de trei ori cu el în fruntea rabiniţei şi a spus:

– Învie! Trezeşte-te la viaţă! Întoarce-te printre noi!

Toţi cei de faţă erau pregătiţi s-o vadă ridicându-se de jos, fericită că inima îi bate din nou. Dar rabiniţa nu a făcut nici o mişcare, sufletul ei zburase pentru totdeauna în ceruri, în lumea îngerilor.

O mare jale a cuprins atunci tot Helemul. Rabinul şi-a dat seama că şi-a pierdut soţia, sprijinul lui de-o viaţă şi bunătatea întruchipată, din pricină că s-a încrezut în acel pungaş, în acel bandit, în acel ucigaş, în acel escroc falit. Asistenţii lui se simţeau şi ei complici într-un fel la această crimă odioasă.

După înmormântarea rabiniţei, a fost convocată o adunare generală, la care s-a hotărât trimiterea unui mare număr de oameni, care să pună mâna pe acea fiară, să-l lege de mâini şi de picioare cu frânghii cât mai groase şi să-l aducă în oraş pentru a fi judecat aşa cum se cuvine. Va fi vai de şarlatanul acela care nu are nimic sfânt!

Au ajuns şi de data asta la casa arendaşului falit pe la amiază, când stătea cu ai lui la masă. Mâncau şi vorbeau despre timpurile fericite pe care le-au apucat. Auzind un zgomot afară, ticălosul s-a uitat pe fereastră şi a sărit în sus îngrozit. În faţa casei se aflau aproape toţi bărbaţii din Helem. Omul a înţeles despre ce e vorba şi i-a spus nevesti-sii:

– Acum chiar că am păţit-o. Nu ştiu cum să mai scap de ei. O să se răzbune groaznic pe mine.

Şi-a sărutat nevasta şi copiii şi a ieşit din casă.

Helemiţii s-au repezit asupra lui, l-au legat fedeleş, l-au aruncat în căruţă şi au şi făcut cale întoarsă.

Întregul Helem clocotea. Cu toţii cereau să fie condamnat la moarte.

Şi aşa a şi fost. Judecătorii l-au condamnat la moarte prin înec în iazul oraşului. S-a hotărât ca sentinţa să fie dusă imediat la îndeplinire. Osânditul a fost băgat într–un sac şi dus la iaz.

Trebuie spus că toate astea se petreceau iarna şi că iazul îngheţase. Trebuia făcută o gaură mare în gheaţă, prin care să fie aruncat în apă sacul cu arendaşul falit. Aşa că sacul a fost lăsat pe malul iazului şi toată lumea s-a îndreptat spre oraş ca să facă rost de topoare şi târnăcoape pentru spargerea gheţii.

Condamnatul stătea ghemuit în sac, pe malul iazului, şi recita rugăciunea din ajunul morţii. Tare nu-l ispitea să ajungă pe lumea cealaltă, dar îşi dădea seama că nu mai are scăpare.

Deodată auzi cum scrâşneşte zăpada îngheţată sub tălpile unei sănii care tocmai trecea pe acolo. În el se înfiripă o speranţă şi începu să strige cât putea de tare:

– Nu vreau! Nu vreau! Nu vreau!

În sanie se afla un bogătaş din Helem. Când a auzit strigătele din sac, a oprit şi a întrebat:

– Cine-i în sac? Şi de ce strigi "nu vreau!"

– Celor din Helem le-a venit chef să aibă un rege şi eu le-am căzut cu tronc la inimă. Vor să fiu regele lor. Dar eu nu vreau. Ca să mă pedepsească m-au legat în sac şi m-au lăsat aici până ce voi primi să le fiu rege. Dar eu nu vreau în ruptul capului.

Bogătaşul, mare amator de ranguri înalte, îi făcu pe loc o propunere:

– Ascultă. Dacă vrei, putem să ne schimbăm între noi: eu să intru în sac şi dumneata să urci în sanie.

Era tocmai ceea ce spera fostul arendaş. Bogătanul a desfăcut sacul, l-a scos din sac şi s-a băgat în locul lui. Condamnatul s-a suit repede în sanie, a dat bici calului şi a luat-o la sănătoasa.

Curând s-au întors şi cei din Helem cu topoare şi târnăcoape. Au făcut o gaură în gheaţa iazului şi l-au aruncat în ea pe bogătanul care ţintea la tronul regatului Helem.

❖

Fostul arendaş a biciuit nebuneşte calul până a ajuns în alt oraş. A vândut acolo calul şi sania şi s-a întors acasă. După câteva zile i-a trecut cu totul spaima şi a reînceput să ducă o viaţă liniştită şi îndestulată.

S-a întâmplat odată să aibă treburi la Helem. Era încredinţat că nu i se va face nici un rău acolo, fiindcă avea de povestit ceva senzaţional despre ce i s-a întâmplat după ce... a fost aruncat în iazul îngheţat.

Cum a călcat în oraş, localnicii l-au recunoscut şi l–au dus la rabin.

– Cum ai scăpat viu din iaz? l-a întrebat rabinul.

– După ce am fost aruncat în iaz, îi spuse fostul condamnat la moarte, sacul s-a scufundat cu mine până la fund. Atunci pământul s-a despicat şi am ajuns pe un câmp presărat cu aur şi argint. S-a ivit imediat un stol de îngeri care m-au scos din sac şi m-au dus într-un palat ca în poveşti, unde mi-au dat să mănânc tot soiul de bunătăţi şi mi-au îndesat în sac bucăţi de aur, pumni întregi de diamante şi briliante, după care m-au readus pe pământ şi mi-au arătat drumul spre casă... Acum, slavă Celui de Sus, sunt foarte bogat şi foarte fericit.

Auzind această istorisire, rabinul şi asistenţii săi şi–au spus că, în sfârşit, au aflat un mijloc sigur de a salva finanţele secătuite ale Helemului. S-a convocat de îndată o consfătuire în care s-a luat hotărârea ca doi dintre asistenţi să parcurgă şi ei, de dragul obştii, drumul care a făcut din arendaşul scăpătat un nabab. Au fost aleşi doi dintre cei mai destoinici credincioşi din anturajul rabinului, cărora li s-a acordat onoarea de a fi aruncaţi în iazul oraşului pentru a păşi apoi pe un tărâm mirific, unde cete de îngeri mărinimoşi abia aşteaptă oaspeţi pentru a le umple geamantanele cu aur şi pietre preţioase.

Helemul îi aşteaptă şi azi, cu nestinsă încredere, pe cei doi emisari ai săi.

Încălţările de aur ale împăratului

Cum ziceam, tot Helemul nădăjduia că cei doi trimişi ai săi în împărăţia din adâncul pământului se vor întoarce de acolo încărcaţi cu saci de aur şi giuvaiere. Aşteptarea lor era atât de fierbinte, că nu-i părăsea nici noaptea, în vise. Iată, bunăoară, ce i s-a nălucit într-o noapte rabinului din Helem:

❖

...Se făcea că oraşul înţelepţilor avea un împărat, dar nu un împărat ca toţi împăraţii. Nu locuia într-un palat, nu-i plăceau solemnităţile, ura protocolul, prefera să circule pe jos, pentru a cunoaşte îndeaproape viaţa supuşilor săi. Se plimba pe stradă, intra în prăvălii şi în atelierele meseriaşilor, fără a fi înconjurat de străji. Oamenii se obişnuiseră cu el şi câteodată nici nu-l mai observau, iar unii, chiar dacă îl observau, rareori îl mai salutau cu respectul cuvenit.

Asta le-a dat de gândit sfetnicilor săi. Trebuia făcut ceva pentru ca poporul să acorde împăratului cinstirea care i se cuvine, altfel toată stăpânirea îşi va pierde autoritatea şi Helemul va cădea pradă anarhiei. Chestiunea a fost intens dezbătută în Sfatul Înţelepţilor. Nimeni nu a cutezat să condamne deschis spiritul democratic al comportărilor împăratului, dar cu toţii au căzut de acord că în ţinuta lui e necesar să existe un semn distinctiv, care să-i impresioneze tot timpul pe cetăţeni şi să-i ţină la o oarecare distanţă de el. Au trecut zile şi nopţi până când unul dintre înţelepţi şi-a imaginat un asemenea semn distinctiv: împăratul să nu mai poarte ciubote de piele, ca oricine, ci încălţări sclipitoare, de aur. Oamenii vor ţine atunci seama că în mijlocul lor se află împăratul, că e cazul să facă un mic gol în juru-i şi să se încline cuviincios în faţa sa.

Pentru că nu voia să se pună rău cu sfetnicii săi, împăratul a acceptat această ciudata idee. A strâmbat totuşi puţin din nas deoarece ştia că încălţările grele de aur, lipsite de elasticitate, îi vor răni picioarele, mai ales când i se vor înfunda în noroaiele Helemului. Le-a spus doar că e păcat să se risipească atâta aur, care ar putea fi mai bine folosit spre binele localnicilor, bunăoară pentru acoperirea cheltuielilor de pavare a străzilor.

Auzind obiecţia împăratului, înţelepţii şi-au râs în barbă, deoarece vistieria oraşului dispunea acum de averi uriaşe. Cei doi trimişi ai Helemului în luminoasele câmpii subpământene tocmai se întorseseră de acolo gheboşaţi de o uriaşă cantitate de aur, argint, bijuterii şi pietre preţioase. Aşa că au fost chemaţi de îndată cei mai iscusiţi giuvaiergii ai oraşului, care au luat măsura picioarelor împăratului şi i-au făcut nişte încălţări strălucitoare din aur, cu bogate incrustaţii de diamante.

Vai, mult a pătimit bietul împărat din pricina ghetelor de aur de 24 carate, pe care, în cumsecădenia lui, a fost de acord să le încalţe! A avut ghinionul să iasă pentru prima oară cu ele în oraş după o ploaie torenţială. Peste tot unde păşea îl aştepta un noroi cleios care s-a lipit de preţioasele sale încălţări, aşa încât cetăţenii habar nu au avut de inovaţia decisă în Sfatul Înţelepţilor. Oamenii de bun simţ i-au dat ca de obicei atenţia meritata, iar nesimţiţii s-au făcut că nu-l văd.

Cercul Cultural din Haifa

în colaborare cu ACMEOR

a organizat la 27 ianuarie 2010 o întâlnire cu tema

Iacob Groper – omul şi scrisul

Au participat:

Dr. Shlomo Leibvici-Laiş, preşedintele ACMEOR

Arie Laish – scriitor

Carol Feldman – scriitor şi actor

Moderator:

Madeleine Davidzon

Reuniunea a avut loc la Matnas Hadar (Beiteinu) din Haifa.

Sfatul Înţelepţilor a aflat, firește, de acest insucces şi s-a adâncit în căutarea unui remediu. Unul dintre ei a propus ca, pentru cruţarea ghetelor de aur ale împăratului, cizmarii să-i facă nişte ghete mai mari, pe care să le îmbrace peste ele (ceva ca şoşonii sau galoşii inventaţi mai târziu).

– Dar cum se va mai şti că împăratul are dedesubt ghete de aur? a întrebat un altul.

Aşadar, un motiv de noi reflecţii şi frământări. Înţelepţii între înţelepţi nu rămân însă niciodată în pană. După un răstimp de chibzuieli, se auzi un glas:

– Cizmarii să facă mai multe găuri prin ghetele protectoare, aşa ca încălţările de aur să se poata vedea cât de cât.

– Dar noroiul va astupa repede găurile astea, fu de părere altcineva.

O ultimă propunere dădu soluţia definitivă:

– Împăratul să-şi înfunde acele găuri cu nişte şomoioage de paie!

Împaratul a plecat capul şi în faţa acestei năstruşnicii, ceea ce i-a atras hohotele de râs ale helemiţilor cu care se întâlnea în drumurile lui prin oraş.

...Rabinul s-a trezit din vis cu aceste sinistre hohote de râs în urechi. Inima îi era grea şi gura amară. Se întreba, totuşi, dacă acest vis nu conţine şi vreo prevestire bună. De pildă, cu privire la o reala întoarcere a celor doi trimişi pe tărâmul mirific unde nesfârşite bogăţii sunt la cheremul vizitatorilor... Se hotărî, de aceea, să povestească totul în Sfatul Înţelepţilor. Mărturisirea lui a fost examinată pe toate feţele, după care înaltul for a făcut următoarea declaraţie:

1. Suntem recunoscători rabinului nostru pentru visul său, care ne întăreşte încrederea că, odată şi odată, emisarii Helemului se vor întoarce încărcaţi de bogăţii din călătoria lor subpământeană.

2. Până în prezent, Helemul, fiind o localitate mică şi săracă, nu a fost niciodată cârmuit de un împărat.

3. Nu excludem ipoteza că, totuşi, Helemul poate deveni în viitor o mare putere, condusă de un împărat.

4. În această perspectivă, vor fi interzise încălţările de aur, iar împăratul nostru va fi obligat prin constituţie să-şi cruţe picioarele, drept care va circula într-o caleaşcă de aur trasă de şase armăsari încălecaţi de trâmbiţaşi.

Invitaţie

Adunare comemorativă la împlinirea a 68 de ani de la înecarea celor 769 emigranţi de pe vasul "Struma"

א.מ.י.ר.
ארגון מאוחד של יוצאי רומניה בישראל

עיריית באר-שבע

מוזיאון "סטרומה" בית-הכנסת ע"ש קדושי "סטרומה", באר-שבע

יד ושם רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

Comemorarea va avea loc duminică 21 februarie 2010 la ora 6.00 p.m
la Muzeul şi Sinagoga "Struma" din Piaţa Kaplan nr. 6 Beer-Sheva

Oaspete de onoare: dl. profesor **Avishai Braveraman,** ministru pentru problemele minorităţilor
În prezenţa:
Excelenţei Sale dl. **Edward Iosiper,** ambasadorul României în Israel
Domnului **Rubic Danilovici,** primarul oraşului Beer-Sheva
Cuvânt de deschidere:
Domnul **Arie Raiter,** preşedintele Muzeului şi Sinagogii "Struma"
Cuvântare:
Rabin David Lau, rabinul oraşului Modiin
Conferinţă:
Naama Galil, directoarea secţiei îndrumare de la Yad Vashem
"În spatele culiselor" – povestea călătoriei vasului "Struma"
Urări:
Domnul **Richard Armon,** consul de onoare al României în Israel
Domnul **Moshe Nagor,** preşedintele asociaţiei de prietenie Israel-România
Cuvântul famililor îndoliate:
Domnul **Baruch Terkatin,** vicepreşedinte al Muzeului "Struma"

Transportul din Tel Aviv este asigurat gratuit
Informaţii la telefon 054/538-6009

La sfârşitul comemorării, publicul este invitat să se identifice cu amintirea victimelor.

O povestire de
G. MOSARI

Ziua de naştere

... a unui japonez, şi un chelner de la Tokyo cu care vorbeam româneşte.

Tokyo. Locuim la un hotel de cinci stele, care are la etajul întâi un restaurant. E ora 6 seara. Avem o întâlnire peste două ore, deci suficient timp spre a bea un suc şi o cafea. Ceea ce înseamnă că sucul este pentru soţia mea, iar cafeaua pentru mine. Unde mergem? La restaurant.

Localul, majestuos, demn de cinci stele ca şi hotelul, e gol. Adică nu, înăuntru aşteaptă patru chelneri şi o mică armată de 6-8 fetişcane care ajută la servirea clienţilor. Voiam să spun fetelor "gheişe", dar mi-am dat seama că greşesc. Gheişele sunt cu totul altceva, deci am să numesc personajele feminine, care or fi având între 18-19 ani, "ajutoare".

E greu să alegi o masă când ai de unde, mai ales ţinând seama de consumaţia formidabilă pe care urma s–o facem, aşa că ne-am aşezat la o măsuţă cu două locuri. Nici nu ne-am aranjat bine că au apărut lângă noi chelnerul şi nu mai puţin de trei ajutoare ca să preia comanda. Am spus "un suc şi o cafea", ceea ce i-a cam dezumflat, dar nimeni n-a zis nimic.

Deodată a intrat în restaurant un grup de 16 japonezi: 12 băieţi sau bărbaţi, mai exact, dar până la 25 de ani fiecare, şi 4 femei care păreau să nu aibă parteneri definitivi. S-au aşezat la o masă lângă noi, iar în capul acesteia s-a aşezat japonezul cel mai mic de statură din grup. În jurul celor 16 s-au adunat 3 chelneri şi ajutoarele lor. Japonezul cel mic nici n-a dorit să consulte lista de bucate, căci a ştiut dinainte ce vrea, preferând o mâncare din carne crudă, în 16 porţii. A cerut şi băutură, iar câteva momente mai târziu au apărut pe masa japonezilor 8 sticle de sirop şi sifon.

După ce pregătirea de masă a fost făcută, iar în paharele tuturora a strălucit siropul cu sifon, un japonez care stătea lângă "capul mesei" s-a ridicat în picioare şi a început să vorbească. 15 perechi de ochi galbeni îl priveau pe orator, care-şi spunea cuvintele subliniindule cu gesturi mici şi mari, întorcându-se în stânga şi în dreapta, ca şi cum dorea să se adreseze direct fiecărui participant la masa care părea festivă. Cel puţin după îmbrăcămintea celor prezenţi, aşa era. Bărbaţii, îmbrăcaţi în costume negre, aveau – toţi, fără nici o excepţie – cravate roşii; e drept, cu modele diferite; iar cele patru femei purtau rochii negre, dar sincer vă spun că erau frumoase în ele...

Chelnerul nostru s-a apropiat de noi, a pus pe masă sucul şi cafeaua, iar o ajutoare ştergea de pe suprafaţa mesei mici fărâmituri imaginare, căci trebuia şi ea să facă ceva. Alte două fete stăteau la un pas de masă, parcă formau o gardă de onoare.

Dar dorinţa mea era să aflu ce sărbătoresc japonezii de la masa aflată lângă noi, aşa că pe lângă serviciul de chelner, am solicitat omului să-l îndeplinească şi pe cel de... informator. Însă şi chelnerul a trebuit să se informeze, ceea ce nu era prea greu fiindcă ştia japoneza, aşa că a putut să ne spună:

– E ziua de naştere a japonezului care stă în capul mesei. Cel care vorbeşte este şeful de serviciu al tuturor din acest grup.

Aici însă chelnerul făcu o pauză de efect şi ne spuse:

CALENDAR
Februarie

1 februarie s-a născut I. M. Ştefan (1922)
5 februarie s-a născut Iosef Eugen Campus (1915)
7 februarie a murit I. Voledi (1994)
7 februarie s-a născut Florin Mugur (1934)
8 februarie s-a născut A. L. Zissu (1888)
9 februarie a murit Gherasim Luca (1994)
11 februarie s-a născut Alexandru Toma (1875)
11 februarie s-a născut Liana Maxy (1923)
11 februarie s-a născut Petre Cioclu (1928)
12 februarie s-a născut I. Peltz (1899)
14 februarie s-a născut Ion Călugăru (1902)
15 februarie s-a născut Petre Solomon (1923)
15 februarie a murit Israil Bercovici (1988)
16 februarie s-a născut Emil Dorian (1891)
17 februarie a murit Irina Gorun-Bercovici (1985)
18 februarie s-a născut Maria Arsene (1901)
18 februarie s-a născut Radu Albala (1924)
22 februarie s-a născut Eduard Jurist (1928)
22 februarie a murit Ionel Mihnea (1977)
25 februarie s-a născut Iosif Cassian-Mătăsaru (1896)
25 februarie s-a născut Virgil Duda (1939)
26 februarie s-a născut A. Axelrad (1879)
28 februarie a murit C. Săteanu (1948)
? februarie a murit Iosef Pinath, anticar (1928)

– Vorbiți românește, nu-i așa?

– Da, am confirmat, și am continuat în glumă: Poți vorbi cu noi românește căci noi știm foarte bine această limbă!

– Eu știu vorbești puțin, a răspuns chelnerul în limba care răsună în Carpați. După revoluții, în 1990 fost în România și stat jumate an.

Din acest moment chelnerul a devenit prietenul nostru, dar mai ales a putut să ne explice cum se desășoară petrecerea zilei de naștere la masa de alături.

Șeful japonez vorbea în continuare când s-au adus cele 16 porții de carne, spre care s-au repezit cei prezenți, căci probabil le era foame după atâta cuvântare. Dar șeful nu se oprise, avea prea multe omagii să-i predea sărbătoritului.

– Dar muzica nu cântă la ziua de naștere? întrebă soția mea.

– Muzică? Asta nu-i nici măcar la nuntă, a răspuns chelnerul.

La masa de lângă noi s-a ridicat în picioare sărbătoritul. A spus ce-a spus vreo zece minute și a stat jos. Masa s-a terminat. Ospătarul care i-a servit a venit să încaseze banii de consumație. S-a plătit până la ultimul ban, fără bacșiș, căci în Japonia nu se știe de el.

Apoi s-au ridicat cu toții și au plecat. Petrecerea cu ocazia zilei de naștere a luat sfârșit.

– Să nu credeți că acum ei pleacă acasă, ne-a zis chelnerul nostru. Fără nici o legătură cu petrecerea, toți se îndreaptă spre o cârciumă oarecare să bea bere. Până la 10 seara. Pe urmă... acasă.

Fraza de mai sus am aranjat-o eu după cele spuse în românește de chelner, ca să puteți înțelege.

Dar a doua zi, la orele 6 seara, ne-am dus din nou la restaurant. Câteva mese erau ocupate. Deodată au venit la masa de lângă noi 16 japonezi, 12 bărbați și 4 femei, îmbrăcați exact ca... ieri și s-au așezat la masă comandând carne crudă.

– Aceștia au sărbătorit ieri, prin cuvântări și plictiseală, ziua colegului lor? am întrebat.

– Da, exact, ni s-a răspuns.

– Dar de ce-au venit și azi?

– S-au distrat atât de bine și le-a plăcut atât de mult ziua de naștere de ieri, încât au mai venit și azi!

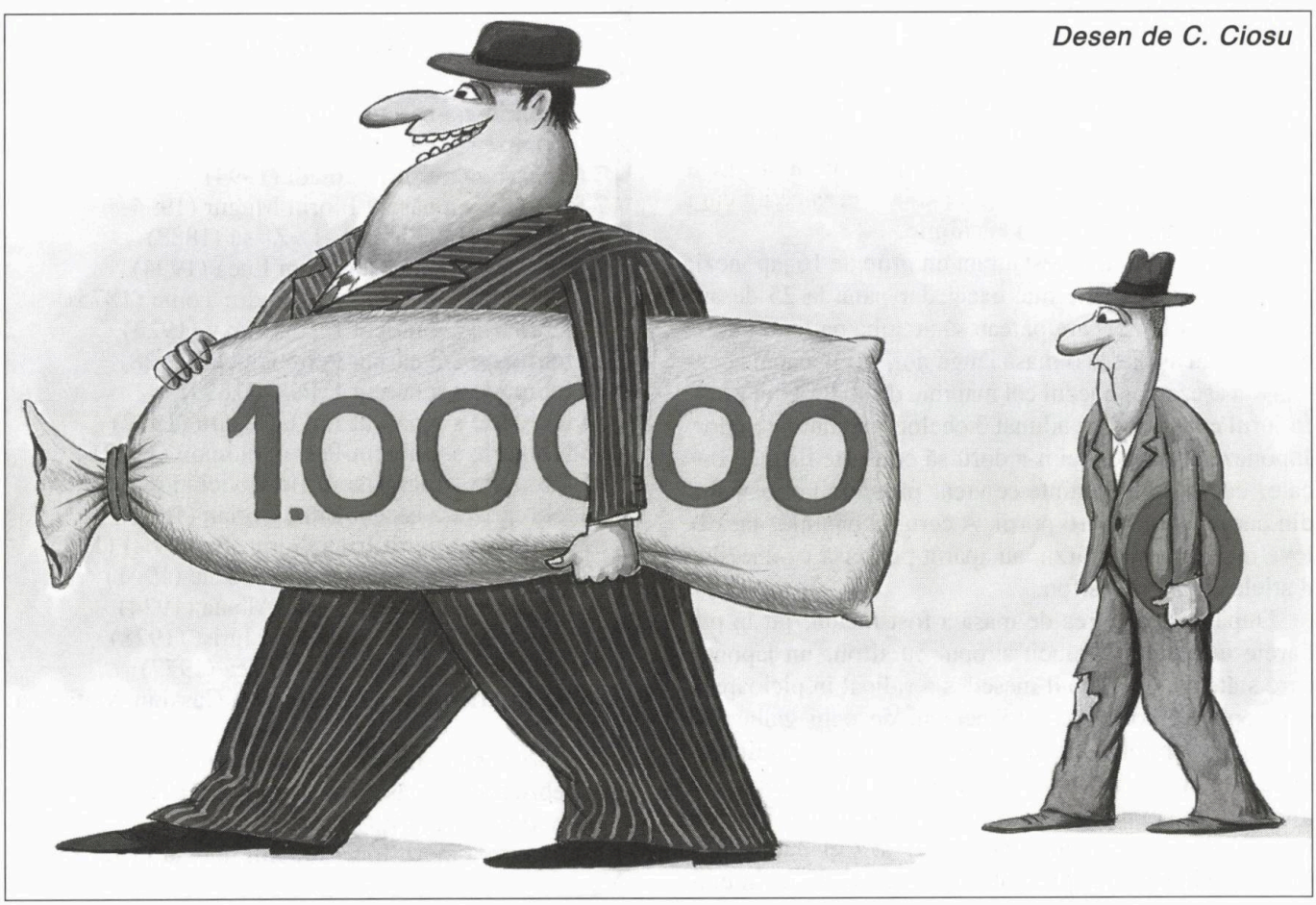

Desen de C. Ciosu

O povestire de
PETRE CIOCLU

Între noi, femeile

Cele cinci dormitoare erau aliniate, în şir, pe un coridor comun. De cum am ajuns acolo, am văzut că Maria, venită de cu seară, ocupase camera de la mijloc, iar inginerii au spus că ei iau camerele pe care le-au avut în anul trecut, şi anume: unul în stânga Mariei, iar celălalt în dreapta. Pentru mine şi Monu rămăseseră camerele extreme.

Curând am înţeles de ce doi ingineri au ţinut s-o încadreze pe Maria: pentru că urmau s-o viziteze pe rând, noaptea, iar zgomotele specifice activităţii lor amoroase nu puteau răzbate prin pereţi până la mine sau până la Monu. Pe toată durata şederii mele acolo am respectat dorinţa de discreţie a inginerilor şi m-am făcut că nu observ nimic.

Eram curioasă să aflu dacă şi Monu intră din când în când la Maria, dar foarte curând m-am convins că el nu era abonat la graţiile ei. Atunci, la început, puteam să–mi închipui orice, şi chiar am fantazat enumerând în gând câteva ipoteze: (1) nu voia să risipească bani; (2) spera să-i devin eu amantă; (3) practica masturbaţia; (4) era semi sau chiar total impotent; (5) nu-l atrăgea o ţărancă.

De fapt n-a fost nimic din toate acestea.

Eram uşor intrigată de combinaţia asta amoroasă perpetuată peste ani, şi am vrut să ştiu mai mult decât ceea ce aflasem din observaţii proprii, aşa că m-am împrietenit cu Maria. Am ieşit de câteva ori cu ea prin împrejurimi, chipurile ca să-mi spună denumirile populare ale vegetaţiei de pe acolo. Ca să-i câştig încrederea, am început s-o întreb despre comuna în care locuia, de gospodărie, de fostul bărbat, de fetiţă ş.a. Am aflat astfel că bărbatul ei lucrase ca ţapinar într-o exploatare forestieră, dar că fusese omorât de un buştean care se rostogolise peste el; că avea o fetiţă de 12 ani pe care o creşteau bunicii, cât timp dânsa lucra la cabană; că în lipsa ei, părinţii aveau grijă de casă, de vite şi păsări ş.a. Încet-încet am făcut-o să alunece pe panta confidenţelor, ca între noi femeile.

Ceea ce voi nota în continuare sunt frânturi ale câtorva convorbiri avute cu Maria, la date diferite, dar selectate de mine şi făcute să aibă cursivitate. Am întrebat-o şugubăţ:

– Am băgat de seamă că noaptea intră în camera ta când un inginer, când celălalt. Ce treabă au ei cu tine în toiul nopţii?

Maria avea un umor ţărănesc direct şi fără false pudori, aşa că mi-a răspuns cu haz:

– Nu intră ei doar în cameră, intră şi în mine!

– Şi-ţi place? – am provocat-o complice.

– No, apăi nu mie trebuie să-mi placă, ci lor!

– Înseamnă că-i pe bani? am întrebat-o cu o naivitate aparentă. Mi-a precizat cu o expresie de largă circulaţie în popor:

– Nici mama nu i-a dat tatălui meu chiar pe degeaba!

– Şi cu banii ce faci?

A început să explice cu seriozitate:

– Banii îmi trebuie ca să pregătesc cu ei zestrea fetei pe când s-o mărita, ca să nu zică lumea că dacă n-a avut tată, n-a avut cine să i-o pregătească.

– Şi cam ce zestre ai vrea să-i dai?

– Cea mai fainâ zestre care se dă la noi fetelor, sunt oile. Eu vreau să-i dau 50.

– Şi de câte ori trebuie să te... întâlneşti cu un inginer ca să ai bani pentru o oaie?

Mirată de întrebare, Maria a răspuns totuşi, dar a stat puţin să socotească.

– Păi cam de 16 ori.

Dintr-un spirit de solidaritate feminină, m-am simţit revoltată:

– Cine a stabilit preţul ăsta mizerabil de mic?

– Anul trecut, domnul inginer, el a zis cât îmi vor da, şi aşa a rămas de atunci!

– L-a fixat la cât a vrut, la cât i-a convenit. Mario, nu fi fraieră. Cere-le măcar dublu. Dar vezi să nu le spui că eu te-am îndenmat, că o să înceapă să mă prigonească. Poţi să le spui că o prietenă de-a ta s-a întors de la oraş şi te-a luminat că acolo preţul e de trei ori mai mare decât primeşti tu.

– Da' s-ar putea ca inginerii să nu mai vrea să vină deloc la mine, şi atunci ce mă fac cu zestrea fetei?

– N-au încotro. Tu, aici, în zona asta, deţii monopolul mărfii de care au ei nevoie. Tu fixezi preţul, Mario, nu ei! Dacă nu vor, lasă-i să urle la lună ca lupii hămesiţi. A înţărcat bălaia!, aşa să le spui. Închizi uşa şi nu-i laşi să intre. După câteva zile or să te roage să-i primeşti la preţul cerut de tine, că la preţul de acum, până aduni banii pentru 50 de oi, îmbătrâneşte fata şi n-o mai ia nimeni, rămâne pe capul tău.

– Aşa am să fac, domnişoară – a zis ea cu hotărâre – că zău că şi mie mi se părea că e prea ieftin. Poate mă ajută Dumnezeu să câştig anul ăsta ceva mai mult decât îmi făcusem socoteala, că uite, inginerul ăl cu mustăcioară mi-a zis ieri că are de gând să intre la mine de două ori pe săptămână – o zi da, două nu – că cică vrea

să facă o gură de sex. I-am răspuns că poate să vină la mine de câte ori vrea, dar gura să mi-o lase pentru vorbit şi mâncat.

– Poate a zis o cură de sex?!

– Aşa se spune acum la fundul femeilor, cură? Nu tot ca la bărbaţi?

– E bine cum a zis inginerul: cură, adică să vină mai des la tine. Desigur că îi convine să facă o cură cu o femeie ecologică la preţ de chilipir,

– Spune-mi, domnişoară, vreau să ştiu, dacă unul din ingineri intră la mine o dată pe săptămână, iar celălalt de două ori, iar preţul să fie dublu, după patru luni câte oi o să pot cumpăra?

Am făcut rapid un calcul şi i-am spus rezultatul:

– O să ai bani pentru şase oi.

Perspectiva celor şase oi a bucurat-o nespus pe Maria. Plină de generozitate mi-a şoptit ca să nu audă nimeni, deşi eram doar noi două:

– Dacă inginerii s-or învoi la preţ dublu, atunci când o să pleci acasă, ţi-oi dărui o roată mare de caşcaval, drept mulţumire.

Iată-mă – gândeam – părtaşă la câştigul rezultat din cea mai veche meserie a omenirii! Cine ar fi crezut! Voi lua caşcavalul, dar pe bani.

Am vrut să ştiu cum decurgeau lucrurile în anul trecut.

– Erau atunci patru bărbaţi, inginerii şi încă doi tineri, şi toţi m-or plăcut. Fiecare avea ziua lui. Am aflat că cei doi tineri sunt acum studenţi. Tare nepricepuţi erau la început, dar în patru luni i-am învăţat aproape ca la o facultate. Or să aibă căutare printre fetele de la oraş. Odată unul din ei, care era mai zurbagiu, m-a întrebat dacă pot să-i primesc într-o seară pe amândoi. Ce să fac cu voi doi deodată, dacă eu n-am decât una? i-am întrebat. Ei, lasă, că ai încă două care stau degeaba, mi-a zis şmecherul. Or fi, dar alea-s date de Dumnezeu pentru altceva. Luaţi-vă gândul de la ele!

– Atunci ne-om juca de-a morişca!

Auzisem eu ceva, aşa că eram curioasă să ştiu. I-am primit pe amândoi.

– Cu un singur bilet de intrare, Mario? am întrebat-o figurativ, dar a înţeles imediat ideea.

– Pe naiba, ce-s fraieră? La autobuz sau la tren pot călători doi inşi pe acelaşi bilet? A plătit fiecare cât trebuia!

– Şi cum a fost? Ce-au făcut? am întrebat-o curioasă foc.

– M-au morişcat! Unul mă ţinea în fel şi chip, ca celălalt să poată să mă lucreze după voie. Apoi se schimbau. Au ţinut-o tot aşa neobosiţi până hăt după miezul nopţii când, în tot trupul, parcă aveam o covălie.

– O covălie? m-am arătat eu sincer nedumerită.

– Adică o fierărie, plină de văpaie, de jăratec şi de scântei. De-abia am putut să îngân să plece, să mă lase naibii în pace, c-au scos untul din mine!

– Ai mai repetat morişca?

– Nici să aud de ea, că după aia vreo două zile m-or durut şelele de nu mă mai puteam apleca.

– Nu te-ai supărat pe dânşii după o aşa păţanie?

– Nu-mi convenea, dar nu i-am mai primit decât pe rând.

– Peste an, când nu vin inginerii, mai câştigi ceva pe aici?

– Câteodată, când apare vreun vânător la capră neagră sau cerbi, pădurarul trimite vorbă în comună să vin din timp să deretic şi să pregătesc ceva de mâncare. Şi ăla, când mă vede cum arăt – naturală, nu sulemenită, frumos îmbrăcată şi trupeşă, îi dă ghes inima să se dea la mine. Da' eu nu mă supăr decât de formă. Anul trecut au venit doi, un neamţ şi un italian.

– Povesteşte, am îndemnat-o nerăbdătoare.

– Neamţul a vrut doar mâncare şi bere. Atât! Ţi-ai găsit ca un neamţ să-şi înşele nevasta! Degeaba mă fâţâiam în jurul lui. Nimic. De trei ori mi-a arătat fotografia unei femei spălăcite ca s-o laude: Ich habe Frau schön!

– Tu ştii nemţeşte? – am întrebat-o mirată de pronunţia ei corectă.

– Aveam în copilărie, alături de casa noastră, o familie de saşi, şi mă jucam cu copiii lor, aşa că am învăţat puţin nemţeşte.

– Cu italianul cum a fost? am îmboldit-o să continue povestirea.

– Italianul, toată seara a băut şi a cântat cu pădurarul, care nu ştiu de unde naiba o rupea pe italieneşte. Eu pe străini îi ghicesc după uitătură, dacă în afară de mâncare şi băutură vor şi femeie, şi atunci le vin în întâmpinare.

Ştiu că bărbaţii însuraţi caută să schimbe femeia măcar din când în când, mai dihai când sunt departe de casă. Pe cei care vin aici să vâneze îi iau eu în primire şi-i trec la dragoste mocănească, să plece de pe meleagurile mioritice nu doar cu o căpăţână de capră sau cerb, dar şi cu o amintire pe care căpăţâna lor s-o ţină minte o viaţă întreagă.

După ce pădurarul s-a dus să se culce, italianul mi-a spus în limba lui care aduce bine cu a noastră – ajutat şi de mâinile sale neobosite, că îi place tare mult de bambina care e belissima şi vrea să facă amore cu ea. Şi a făcut, iar de mulţumit ce-a fost, mi-a lăsat pe masă banii cu care am putut cumpăra o oaie, nu chiar de rasă dar, oricum, o oaie.

Oaia Mariei mi-a amintit de iedul lui Tamar din Biblie:

Iuda, nerecunoscând-o pe Tamar – noru-sa – şi luând-o drept prostituată, i-a spus că vrea să se culce cu dânsa, iar Tamar l-a întrebat că ce îi dă dacă acceptă.

– Am să-ţi trimit un ied din turma mea, i-a răspuns Iuda galanton.

Iată deci cum se perpetuează, peste milenii, echivalenţa unei întâlniri de amor.

Enunţul Mariei a ceea ce a numit dragoste mocănească a deşteptat în mine o curiozitate să-i zic... muierească: trebuiă să aflu cum se face, dar mi-era oarecum jenă s-o întreb imediat. Am aşteptat puţin să... prind curaj.

– Dar tu în sat n-ai... un iubit?

– Ei, cum să n-am – a răspuns mândră – că doar nu m-oi usca întocmai unei flori neudată la rădăcină. Am un hăndrălău care vine din când în când să facă treaba de bărbat în gospodărie, şi la urmă, drept răsplată, îl ospătez, şi la masă şi în pat.

– Eşti mulţumită de el?

– N-aş putea să spun dacă el mă potoleşte pe mine, sau eu pe el. Da' merge!"

– Mario, cum e aia "dragoste mocănească"? am întrebat-o cu aer complice.

– Lasă, domnişoară, eşti prea tânără ca să ştii, ai timp să afli, mi-a răspuns nu prea convinsă.

– Zău, vreau să ştiu de pe acum. Te rog.

Maria, dacă e rugată, e foarte înţelegătoare.

– Bine, uite, ţi-oi spune. Dumneata ştii cum se umple borşul din tărâţe?

– Am văzut-o pe mama cum îl prepară. Da, şi ce faci cu borşul ăsta?

– Te speli acolo, înainte, fără să te ştergi, după care te sui pe bărbat ca pe un catâr şi-l călăreşti. Începi la trap domol, că nu-i grabă. După un timp schimbi şi-l călăreşti de-a-doaselea şi de-a latura. Mâinile lui să nu stea degeaba: să-ţi frământe ţâţili şi bucile ca pe un aluat de cozonaci. După vreo jumătate de oră de călărie, ternini în galop vijelios, dar strunit, ca să nu ieşi din "ţăruş".

Nu te uită bărbatul ăla cât o trăi, şi tot la dumneata o să tragă. Crezi că inginerii mai aveau treabă anul ăsta pc aici? O terminaseră încă de anul trecut, dar au venit mai mult pentru mine, să ştii!

Am rămas fără grai.

– Vasăzică aşa: cu borşul şi cu călăria!

– Păi cum?! Am grjă ca să fie în tot timpul în cameră la mine, o sticlă cu borş, da' aşa, mai acrişor.

– Deci cât mai astringent! Am luat aminte, Mario. Când o să fiu măritată, o să am mereu în frigider o sticlă cu borş de ăsta.

– Dacă vrei să ai bărbat statornic, e musai să ai, dar asta nu începând din noaptea nunţii, ci hăt încolo, după prima naştere. Şi nu-i nevoie să ştie bărbatul că tu te speli cu borş. Lasă-l să creadă că eşti ca niciuna.

– Îmi mai rămâne să învăţ să călăresc pc catâr, când la trap, când la galop, când de-a-ndoaselea, când de-a latura. O întreagă echitaţie.

– Cred că d-l Monu de-abia aşteaptă să te călărească. Am văzut cum te sorbe din ochi.

– Dar eu sunt fată mare, Mario!

– Ţi-oi spune altă dată – că acum trebuie să ne întoarcem – cum poţi să te "joci" cu un băiat fără să-ţi pierzi fetia.

❖

"Multe mai ştie Maria asta! – mă gândeam. Dacă aş fi fost folclorist sau mai degrabă ginecolog, aveam ocazia să culeg relatări privind unele practici empirice populare din domeniul amorului, deşi sunt convinsă că măcar în ce priveşe jocul fără urmări neplăcute, fetele de la oraş sunt mult mai inventive şi mai cultivate decât cele de pe vârf de munte!"

❖

– Bine, Maria, fie cum zici. Acum însă, înainte de a ne întoarce la cabană, spune-mi tu, cu atâţia bărbaţi, cum te păzeşti ca să nu rămâi gravidă?

Mi-a răspuns plină de importanţă:

– Am o metodă!

Acest cuvânt rostit de Maria suna foarte nostim. Îmi venea să râd, dar m-am abţinut ca să nu se inhibe.

– Care e... metoda? Mă interesează să ştiu, că s-ar putea să-mi prindă bine cândva.

Şi Maria mi-a dezvăluit-o, însoţită de unele consideraţii personale.

– E bine că în şcoli vă învaţă tabla înmulţirii şi că Ştefan cel Mare i-a bătut tot timpul pe turci, dar ar trebui ca pe fete să le înveţe cum să se păzească de necazurile femeieşti. Eu fac aşa: când sunt în pat cu un bărbat, am grijă ca la terminare, niciodată să nu fiu sub el, ci deasupra lui, pentru că sămânţa chiar dacă e ţipată în sus, nu se duce prea departe şi alunecă mintenaş în jos şi n-apucă să ajungă în "ogorul" femeii ca să-l însămânţeze.

B.B.C.

Bădărani. Bandiţi. Canalii.

ADY COVALIU

Două povestiri

"Eu vreau pâine cu ceapă şi sare".

Moghilev

Pe o colină înconjurată de un gard de scânduri se înalţă o clădire cu pereţii coşcoviţi şi cu ţigla de pe acoperiş spartă în mai multe locuri.

Cercevelele ferestrelor roase de ploi şi vânturi cer parcă îndurare; soarele le usucă şi apa ploilor intră până în inima lemnului; acum, ţurţurii de gheaţă par nişte lumânări stinse...

Camerele şi coridorul sunt reci ca o pivniţă; în lunile de vară interiorul clădirii e un cuptor; un cuptor în care zăpuşeala dă senzaţia de sufocare…

Clădirea fusese cândva şcoală; cu râsete, cu cântece, cu jocuri de copii... Acum, însa, în fiecare sală de clasă au fost îngrămădite zece familii; bărbaţi, femei şi copii au fost îmbrânciţi, loviţi, scuipaţi şi înghesuiţi în vagoane de vite. După un drum topit în calvar, cu o plapumă într-o mână şi un copil în cealaltă mână, s-au aciuit aici, în clădire...

De-a lungul sălii de clasă sunt "priciuri" – nişte scânduri puse una lângă alta şi acoperite cu rogojini sau scoarţe vechi. Fiecare familie a primit un prici drept pat: aici îşi deapănă visele... În loc de pereţi şi-au atârnat cearceafuri ca nişte aripi: să-şi umple imginaţia cu speranţa unui zbor spre alte orizonturi.

Pe prici se zvârcolesc umbrele deznădejdii cu licăriri de speranţă, coşmaruri cu atingeri de freamăt… Aici îi şopteşte el în fiecare seară că totul se va termina şi se vor întoarce acasă, cu toate că nici el nu credea...

Şi dimineaţa, care venea totdeauna ca o eliberare, era întunecată de apocalipsul de fiecare zi: un "locatar"nu s-a mai trezit din coşmar.

Atunci, ore în şir, vii şi morţi îşi amestecau destinul: unul în neant, celălalt într-un mâine necunoscut....

Şi iar venea seara...

Cu nasul lipit de geamul acoperit de gheaţă, uimit de licuricii stelelor ce acopereau zăpada, Avrumală – un băieţel de cinci ani – scânceşte şi silabiseşte întruna:

"Ech-vil-broit-mit-ţibala-mit-zolt" (Eu-vreau-pâine-cu-ceapă-şi-sare).

Şi adoarme într-un târziu ţinând strâns în pumn promisiunea mamei. "Morghen: aţind şluf!" (Mâine: acum dormi!"

Afară se vede căzând o stea: a coborât să-i lumineze visul şi să-l atingă; ca un sărut…

Nedumerire

E o dimineaţă senină de august. Umbrele nopţii s-au şters de mult şi soarele se pregăteşte să-şi descarce ninsoarea de lavă peste oraş. Sărutul luminii din zori topeşte întunericul...

Pe o margine de trotuar un ins nebărbierit cântă din vioară; ridurile frunţii se încreţesc în ritmul melodiei şi piciorul drept bate tactul muzicii.

E îmbrăcat într-o cămaşă de culoare roşie la fel cu cutia viorii deschise în care se văd câteva monede. Cu ochii închişi savurează licoarea melodiei ce-i inundă arterele...

Din când în când un trecător se apropie şi aruncă în cutie un ban.

O femeie tânără cu o poşetă pe umăr trece ţinând de mână un băieţel de 8-9 ani. În cealaltă mână băiatul ţine o vioară într-o cutie neagră; se vede că se grăbesc să nu întârzie la ora de muzică, căci mama face paşi mari şi puştiul aproape că aleargă să ţină pasul cu ea.

Iată, însă, că băiatul încetineşte, se opreşte şi priveşte spre cântăreţul de pe trotuar: se uită ba la el, ba la cutia viorii în care s-au adunat câţiva bănuţi...

Maică-sa s-a oprit şi ea o clipă: priveşte scena dar n–are timp de stat.

"Hai mai repede, să nu întârziem", îi zice ea trăgându-l de mână. Copilul nu răspunde şi se lasă tras. Capul, însă, îi rămâne întors spre violonistul nebărbierit şi spre cutia viorii în care se lăfăie câţiva gologani...

O întrebare înmugureşte în capşoru-i blond: "Pentru asta mă grăbeşte mămica?"

Desen de C. Ciosu

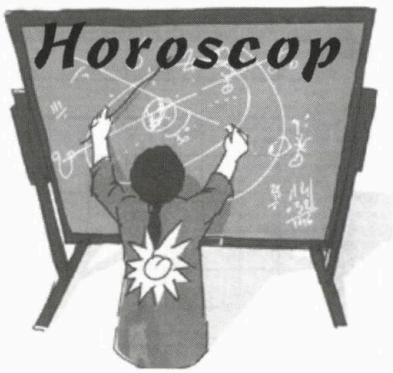

Februarie

Berbec (21 martie – 20 aprilie): Vă bucurați de sprijinul unor prieteni. La o petrecere veți avea aerul unui om romantic și seducător, fără ca nimeni dintre cei prezenți să știe ce se ascunde în sufletul dvs. Veți avea o reușită și pe plan financiar cu condiția să dați dovadă de curaj.

Culoare: liliachiu.

Taur (21 aprilie – 20 mai): Relațiile dvs. cu cei apropiați se ameliorează simțitor. Împrejurările create vă vor da noi speranțe legate de realizarea unui plan, la care vă gândiți de mult timp. O ușoară stare de încordare în cămin, pe care o veți putea înlătura prin mai multă indulgență.

Numere: 3, 7, 9.

Gemeni (21 mai – 20 iunie): Evitați unele excese. Starea dvs. de spirit va avea dese urcușuri și coborâșuri în această perioadă. Simțul umorului, rafinat și inteligent, vă va ajuta să parați situația. Anumite chestiuni legate de bani se vor clarifica și îmbunătăți.

Culoare: albastru.

Rac (21 iunie – 22 iulie): Ar trebui să jucați cu toate cărțile pe masă cu partenerul/partenera dvs. de viață. Sinceritatea vă va scoate din toate situațiile prea complicate. Cheltuielile neprevăzute pe care le-ați făcut vor fi compensate printr-o sumă de bani primită pe neașteptate.

Numere: 1, 4, 6.

Leu (23 iulie – 22 august): Se vor ivi unele ocazii la locul de muncă pe care ar trebui să le prindeți din zbor. Renunțați la pasivitatea dvs. obișnuită, căci este momentul să arătați tot ce știți. O rudă apropiată vă va fi recunoscătoare pentru serviciul pe care i-l faceți.

Culoare: verde.

Fecioară (23 august – 22 septembrie): În căminul conjugal, evitați orice subiect susceptibil de a declanșa o controversă. Încercați să deschideți o pagină nouă în viața dvs. În activitatea curentă, totul vă pare dintr-o dată complicat. Nu vă pierdeți încrederea, lucrurile se vor aranja de la sine. Atenție la ce și la cât mâncați!

Numere: 2, 8, 12.

Balanță (23 septembrie – 22 octombrie): Nu provocați discuții care ar putea degenera într–un conflict, deoarece ați putea reacționa cu prea multă pasiune. Este de înțeles furtuna de sentimente care vă agită zilele și nopțile, dar nu faceți eforturi disperate pentru a pune pe toată lumea la punct, căci ranchiuna e prea puternică. Nu veți face altceva decât să vă răniți din nou.

Culoare: argintiu.

Scorpion (23 octombrie – 22 noiembrie): Sunteți grăbit să aflați rezultatele unor acțiuni pe care încă nu le-ați dus până la capăt. Impuneți-vă să fiți mai calm, mai puțin impulsiv și mai... răbdător. Sunteți solicitat din toate părțile, dar trebuie să răspundeți anumitor invitații care vă obligă. Fiți mai concesiv în relațiile cu partenerul/partenera de viață.

Numere: 9, 11, 14.

Săgetător (23 noiembrie – 21 decembrie): Lipsa de discreție ar putea lua proporții grave. O perioadă propice reuniunilor de familie, întâlnirilor cu amici mai vechi. Plănuiți o mică vacanță care vă va fi benefică. Nu vă lasați pradă exagerărilor de nici un fel, în nici un domeniu.

Culoare: galben, gri.

Capricorn (22 decembrie – 19 ianuarie): Armonie și înțelegere deplină în legăturile cu prietenii dvs. Pe plan profesional, vi se încredințează noi responsabilități. Veți avea însă mari satisfacții. Pe plan sentimental, din nou, decepții. Nu vă descurajați, Va veni și o zi cu soare.

Numere: 21, 25, 28.

Vărsător (20 ianuarie – 18 februarie): Riscați să cădeți în capcana întinsă de persoane fără scrupule. Dați dovadă de vigilență și luați frânele în propriile dvs. mâini. Atenție! Reflexele nu sunt la fel de bune ca de obicei. Veți avea câteva întâlniri de lucru și entuziasmul pe care-l manifestați va fi apreciat.

Culoare: negru.

Pești (19 februarie – 20 martie): Aveți o indispoziție prelungită și dorința de a fi mereu altundeva, pentru a face altceva, de a trăi ceva diferit. Faceți o cură de fructe, consumați suplimente nutritive pentru a vă ameliora starea de sănătate. Ciocnirile și tachinările nemotivate riscă să dea căminului dvs. alura unui ring de box.

Numere: 15, 30, 31.

Interim

RODICA WEINBERG
prezintă paginile de

JOCURI

Pierderi

ORIZONTAL: 1) Ce-am avut şi ce-am pierdut – Ce-am pierdut şi n–am avut. 2) Ce-am lăsat şi n-am pierdut – Ce-am pierdut şi n-a scăzut. 3) Iarna când se irosesc primele două zile din ianuarie! – A doua natură – Un ogar care a pierdut urma! 4) Leon şi-a pierdut urechile! – Care şi-a pierdut lumina ochilor – Rea de gură. 5) Se pierd cu totul la ivirea strălucitoarei zâne – Întâlnite pe la tribunale păstrând ecoul paşilor pierduţi. 6) Paul Tudor – Cu glas pierdut – Pierduţi în vis! 7) Raion central! – Îşi pierde temporar coroana. 8) În anturaj! – Un mâţişor care anunţă că s-a rătăcit. 9) A pierde din tărie – Se pierde când se întrece măsura. 10) Pierdute pe parcurs – Pierdute în ape!

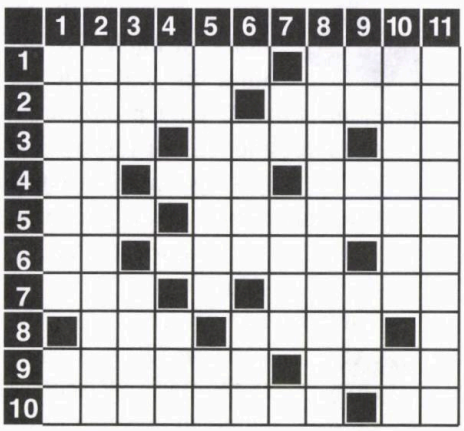

VERTICAL: 1) Şi-a pierdut orice urmă de demnitate (fig.) – Ana Rusu. 2) Ce-am avut şi n-am pierdut. 3) Bună la cusut – Unul care încetul cu încetul şi-a pierdut gradele. 4) Zamfira Udrea – Exprimă o alternativă – Primul număr (fem.). 5) S-a întrecut, dar a pierdut – Cuci care şi-au pierdut aripile! 6) Cap în Iberia! – Luna în care se pierd cele mai multe inimi. 7) Victor Rădulescu – Care şi-a pierdut apa. 8) Iubire pierdută prea repede. 9) Notă muzicală – În cale! – Îşi pierd capul pentru o masă. 10) Una care se pierde foarte uşor – Tomescu Adriana. 11) A nu recunoaşte nimic – Termen care justifică o asigurare împotriva pierderilor.

DICŢIONAR: Rna, aio, ntu.

MINA NIŢĂ

Doar 3 puncte negre

ORIZONTAL: 1) E supusă aprobării. 2) Pe cale de apariţie. 3) Ştiinţă privind lucrările de interes public. 4) Snoavă (reg.) – Oraş legendar. 5) Înţepător – A dizolva (fig.). 6) Taur – Păr alb vopsit în negru. 7) Îndrăgostită. 8) Scriitor (od.). 9) Ucidere.

VERTICAL: 1) Poate fi dată în primire. 2) Mulţime de rădăcini. 3) Scheletică (fig.) 4) Fără strălucire – Cizmuliţă din piele subţire, fără toc. 5) General al lui David (leg.) – Pojar (reg.). 6) Cui bătut în cap – Sătean. 7) Marcată cu măsură. 8) Care ropoteşte (reg.). 9) Transmise prin moştenire.

DICŢIONAR: Dafie, bis, mec, urie, cori.

ION BADEA

Dezlegările jocurilor din numărul trecut

Anul Nou pe glob: China, japonia, ucraina, asia, belsug, olanda, a, a, d, ormus, t, ani, ar, i,

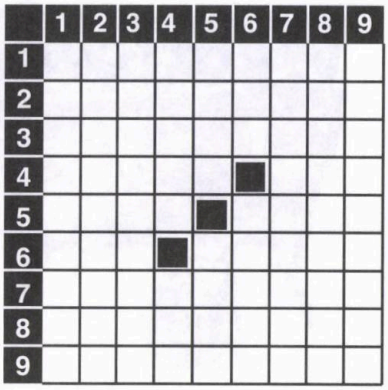

any, india, aier, os, tga, ta, ursar, al, cetini, tvr, libanezi, steo, iarna, leit, gm, e, uc, ra, dacia, nomazi, german, iran, tibetani.

Integrame – Dezlegarea nr. 1: z, z, z, z, z, z, zeflemitoare, ta, cec, abac, zari, urs, ace, rasi, atoli, zimtat, erata, tampenie, ol, zat, alb, zero.

Dezlegarea nr. 2: C, i, c, mic, d, zaharina, har, rahat, crema, malt, ro, ac, g, mv, miros, aa, ceai, cataif, l, miere, vin, faina, albine.

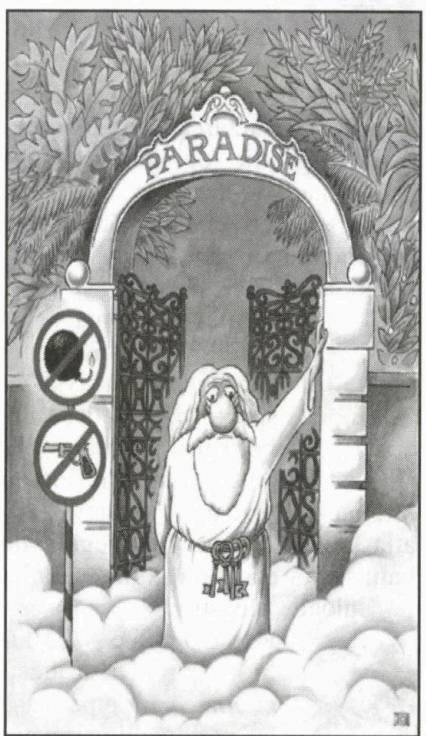

Desen de C. Ciosu

IŞA IAFA

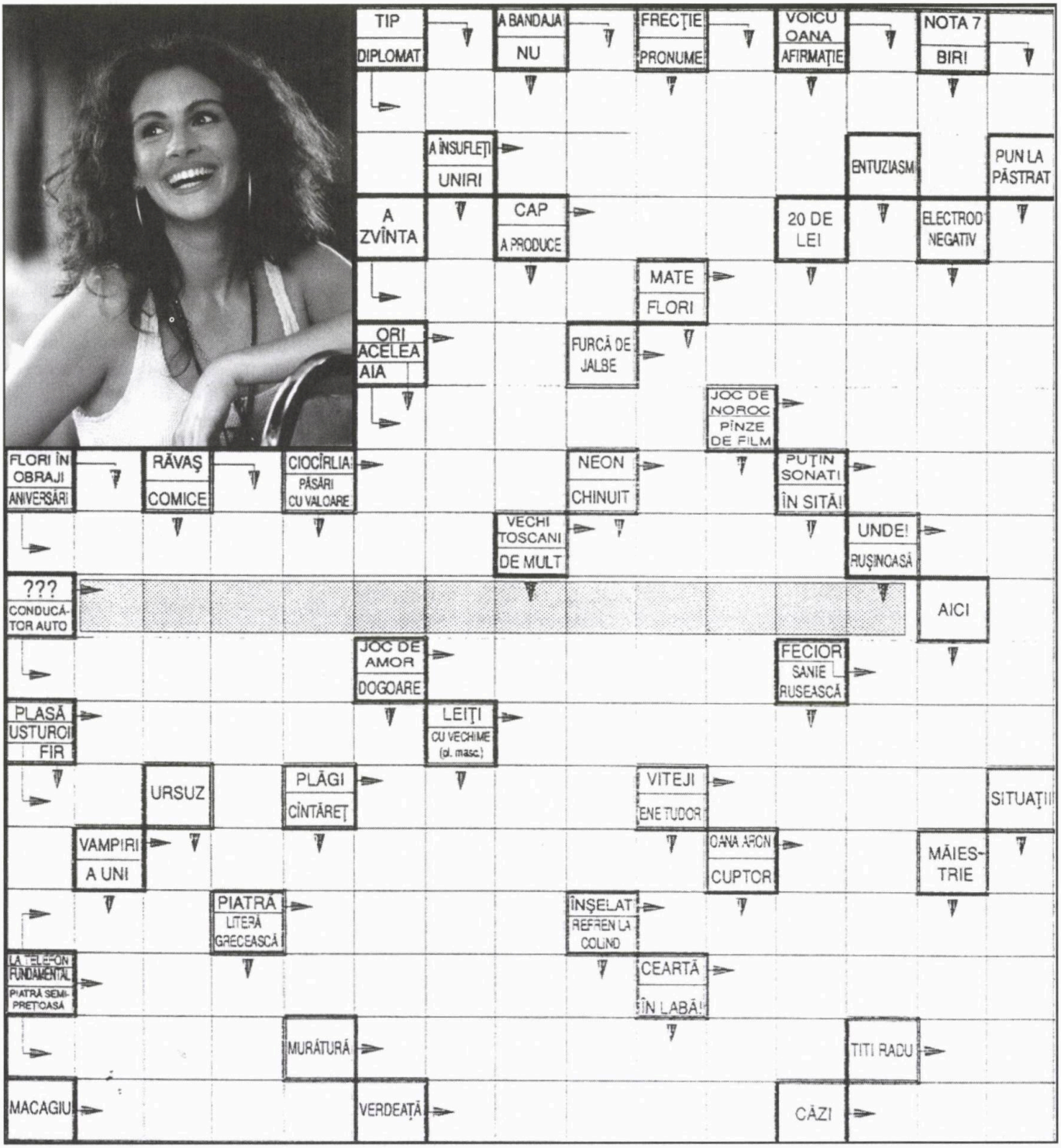

NOTĂ: La dezlegarea integramei veţi afla numele actriţei din fotografie, considerată una din cele mai bune vedete ale cinematografiei.

DICŢIONAR: Son, eito, eta, oen, ler.

RODICA şi MINA

Evoluția științei, tehnicii și medicinei

Am citit în ultima vreme și am văzut în diferite programe TV diverse date, stări și foloase aduse vieții noastre obișnuite în toate domeniile. Am ales trei, și voi căuta să aleg și să le trec pe hârtie, unele dintre ele.

Din timpurile străvechi, nevoia l-a făcut pe om să caute, să găsească și să pună în aplicare unelte, metode, făcându-și traiul mai ușor. Sar peste roată, cuțit, praful de pușcă, olăritul, trenul, telefonul etc. etc. Bolile făceau ravagii, vracii nu puteau ajuta, dar mintea omenească a găsit leacuri, vaccinuri, minunății. Nu se mai aude de ciumă, paludismul a fost redus, turbarea învinsă. Un erisipel – o infecție gravă a pielii – era o boală chiar mortală, dar cu sulfamidele roșii – din anii '30 ai secolului trecut, s-a terminat. Câte vieți n-au salvat antibioticele! Churchill a fost printre primii pacienți bolnavi de o pneumonie, salvat cu injecții de penicilină, abia descoperită de Fleming. Eram copil când un medic și-a înzestrat cabinetul cu un aparat de radiografie. Senzație mare. Mai târziu m-am întrebat cât putea citi medicul pe o radiografie mai mult umbrită, și el fără o pregătire mai adâncă. Azi orice pacient întreabă de colesterol, CT (tomografie computerizată), își măsoară singur, acasă la el, tensiunea arterială și pragul zahărului în sânge. Știm cu toții și vedem deseori copii mongoloizi, unii cu malformații ale membrelor (bucățele de brațe), degete lipite ca la palmipede ș.a. Toate sunt malformații genetice. S-au făcut cercetări în toată lumea și acum vreo 50 ani s-a găsit o metodă de stabilire a acestora. Se scotea cu o seringă puțin lichid amniotic (apa în care se scaldă fătul în uterul matern). O metodă cu unele riscuri de a declanșa o naștere înainte de termen. Lichidul extras și examinat în laborator putea arăta celule anormale, datorate schimbărilor corporale sau mentale ale viitorului copil. Se lua o decizie. Apărând ulterior examinarea cu ultrasunet și perfecționarea ei din ce în ce mai mult, situația s-a schimbat total. Medicul și viitorii părinți văd fătul de aproape și în detalii. În anii '50 ai veacului trecut a apărut pe piața medicamentelor, atât în SUA, cât și în Europa, un somnifer cu calități excepționale, Thalidomid la americani, Contergan în Europa. S-a vândut ca pâinea caldă. Avea efecte bune. Nu s-a știut că e interzis femeilor gravide. S-au născut copii cu tot felul de malformații. S-au făcut cercetări, s-au deschis procese și producătorii respectivi au plătit daune incomensurabile. Mi-am amintit că spre finele anilor '20 am văzut un film american mut, cu un actor de mare talent – Lon Chaney – "Necunoscutul". Era vorba de un criminal care, de frică să nu fie prins, și-a confecționat un corset în care strângea brațele de-a lungul corpului. Făcea totul numai cu picioarele, în special cu degetele. Măiestrie și tensiune. De curând, la un canal european TV, într-un documentar, m-am izbit de ceva similar. O femeie de peste 50 de ani, frumoasă, voinică, impunătoare, mamă a trei copii adolescenți, doi băieți și o fată, e profesoară de matematică la un liceu. Dar... Brațele ei erau doar două formațiuni anatomice mici, subțiri, terminate cu niște degețele, atârnând între umeri și coate. Se folosea, în treburile casnice și personale, de degetele picioarelor, pe care le mișca și îndoia cu o dexteritate și ușurință de neînchipuit. În clasă, la tablă, scria curent, ținând creta în gură, într-un fel anumit, sprijinită ușor cu degetele unei mâini. Era un "fost copil al Conterganului".

Știința nu se oprește. Specialiștii în toate domeniile nu stau cu brațele în sân. Aparate, roboți, din diferite sectoare, își fac apariția și omenirea face un pas înainte și nici unul înapoi. Probabil, într-un viitor nu prea îndepărtat, turismul va oferi o vacanță pe Lună sau pe altă planetă.

Dr. G. Manescu
Bat Yam

Metafore

Nu sunt critic literar și cu atât mai puțin mentor în ale scrisului, dar citind două povestiri în „Minimum" din noiembrie, cu metafore bombastice care nu spun nimic (ba din contră!), mi-a venit în minte denumirea puțin ofensatoare, de „grafoman".

În „Dicționarul explicativ al limbii române DEX" al Academiei Române, cuvântul „metaforă" este definit astfel: „Figură de stil rezultată dintr-o comparație subînțeleasă, prin substituirea obiectului de comparație cu cuvântul-imagine".

Când poetul Mihai Eminescu a scris „De treci codrii de aramă/ De

departe vezi albind/ Şi-auzi mândra glăsuire/ A pădurii de argint", el a trezit imagini clare: codrul toamna, cu frunze arămii, pădurea cu arţari argintii, vibrând în vânt.

Şi „Cântarea cântărilor" este plină de metafore sugestive. Citez câteva:

„Sărută-mă cu gura ta de rodii"/ „Zvelt trupul, un potir involt spre pântec/ ademenind spre taină şi spre vis/ potir în care vinul e descântec/ şi flacără spre patimă deschis" şi mai departe: „Fierbinte sânii va să ţi-i cuprindă/ doi pui de ciută-n miresmat culcuş."

Ce imagini trezesc metaforele:

1. „Cercevelele ferestrelor ... cer parcă îndurare"

2. „...soarele se pregăteşte să-şi descarce ninsoarea de lavă" (sic! Şi ninsoare şi lavă!)

3. „Cu ochii închişi savurează licoarea melodiei ce-i inundă arterele."

Şi unele comparaţii sunt la fel de bombastice: „În loc de pereţi şi-au atârnat cearşafuri ca nişte aripi: să-şi umple imaginaţia cu speranţa unui zbor spre alte orizonturi", comparaţii poetice cu atât mai mult nelalocul lor, fiind vorba de un sinistru lagăr în Transnistria.

Şi povestirile unei anumite scriitoare, apărute mai de mult în "Minimum", abundă în comparaţii şi metafore bombastice, deloc sugestive, paradă ridicolă de pretenţiozitate literară. Nu vreau să caut revistele respective şi să citez exemple. Respectiva autoare se va identifica fără efort, şi cititorii revistei cu memorie vor şti la cine mă refer.

Scriitori de valoare, ca Bashevis-Singer, s-au ferit de metafore inutile, au povestit şi descris simplu, curgător.

Nu de mult am citit minunatul roman „Migdalul a înflorit a doua oară", primit cu dedicaţie de la Francisca Stoleru. Am început să-l recitesc acum, în căutarea metaforelor. Abia la pagina 14 am întâlnit prima metaforă: „...pletele valuri de aur topit." Oricine vede părul blond al superbei rusoaice, Larisa, despre care este vorba.

Întrucât mă priveşte, (iertată să–mi fie lipsa de modestie dacă mă dau ca exemplu) povestesc cât se poate de simplu, cu puţine descrieri inutile ale decorului, fără metafore, oricât de sugestive.

În recenzia regretatului Carol Isac la prima mea carte „Casanova – Între viaţă şi ficţiune" ("Minimum" nr. 252) el scrie (cu toată lipsa de figuri de stil în carte): „...povestirile sunt impecabile din punctul de vedere al construcţiei lor literare." Concluzia recenziei este: „Faptul exclude, de la sine, orice reproş adresat autorului, care, oricum i-am „judeca" autenticitatea povestirilor, este un prozator cu vocaţie."

În recenzia la a doua mea carte „Numai Timpul nu pierde timpul", ("Minimum" nr. 268/269) semnată de Ella Bernfeld, aceasta mărturiseşte între altele: „Am savurat acest volum de amintiri, schiţe şi povestiri ... relatate cu o simplitate aproape liniară, firească, fără întortochierile unor figuri de stil..."

Nu ştiu dacă veţi publica scrisoarea mea de mai sus. Am ţinut totuşi să-mi exprim părerea şi mai ales nedumerirea că diferite texte cu pretenţie găunoasă de literatură au putut să apară în revista de înalt nivel intelectual pe care o conduceţi, spre admiraţia şi încântarea nenumăraţilor ei cititori.

Cu deosebită stimă,

A. Govrin

Haifa

Joseph Rosen, Ierusalim (are ceva de spus preşedintelui Obama:

«Numele meu este Joseph Rosen şi locuiesc în Jerusalem.

În primul rând, doresc să punctez câteva date de referinţă în ce mă priveşte:

a) eu am parcurs un complex proces de convertire de la Creştinism la Judaism;

b) am locuit în Gush Katif în anii 1990-1994, până la instalarea lui Yasser Arafat în regiunea Gaza (în dilema ori eu ori el, Israelul l-a preferat pe el!)

c) am scris cartea "De ce evreu?" primită cu multă simpatie de *Minimum* şi asta cu mult înainte de a înregistra succese la traducerile ce au urmat.

În al doilea rând, vreau să afirm că dacă ar exista un premiu Nobel pentru "Intuiţia Evoluţiilor Politice" (de ce nu există încă aşa ceva?) revista Minimum l-ar merita din plin, şi asta cel puţin la doi-trei ani!

În al treilea rând, am simţit că trebuie să particip şi eu la concursul lansat de revista d-voastră şi asta **nu** pentru premiile propuse (tabloul cu Picasso m-ar transforma într-o "ţintă", călătoria în Marea Caraibilor s–ar putea termina în mâna "piraţilor", iar în ce priveşte abonamentul la Minimum eu prefer să cumpăr revista lunar şi asta până la vârsta de 120 de ani a actualului director al revistei.

Şi acum, iată ceea ce am de spus preşedintelui SUA, Hussein B. Obama:

Stimate d-le Preşedinte al SUA,

Vă rog să primiţi felicitările mele pentru alegerea dv. ca preşedinte al SUA, funcţie care implică o impresionantă responsabilitate – atât în ceea ce priveşte modul de funcţionare a celei mai puternice ţări din lume, cât şi asupra evoluţiei istorice a multor sisteme şi regimuri politice.

M-am hotărât să vă scriu aceste câteva rânduri deoarece am îndrăznit să găsesc un punct comun – unul singur! – care există între dvs.

– născut în Hawaii – și mine – născut în Europa de Răsărit, respectiv în România.

Iată despre ce este vorba: nici Dv., nici eu, nu am urmat drumul taților noștri! Atât! Deosebirea ivindu-se imediat, căci Dv. ați evoluat spre Creștinism, iar eu dinspre Creștinism spre Judaism (drumul meu începând prin șocul primit la Auschwitz în anii '80, în timpul unei excursii în Polonia, și este descris în cartea "Why a Jew?").

Însă motivul principal pentru care vă scriu este acela de a vă semnala un eveniment și anume: În anul 1992, regele Juan Carlos I de Bourbon a prezentat scuze pentru alungarea evreilor din Spania, fapt petrecut în 1492, deci în urmă cu 500 de ani!...

Domnule Președinte, eu vă doresc să beneficiați de funcția actuală în toți cei 8 ani pe care vi-i permite Constituția americană, dar vă rog să aveți în vedere cum se va înregistra în istorie poziția dv. față de Statul Israel (locul geografic în care s-au întors evreii să locuiască din nou, după două mii de ani de exil), și asta pentru a nu se ajunge din nou la scuze. Căci nu de scuze avem nevoie, ci de înțelegere și Pace.»)

Sandi Segal, Kiriat Yam (glosează pe marginea unei povestiri de Andrei Fischof:

«Cuvintele, precum se știe, au o importanță deosebit de mare în vorbire și în scris. Ele ne dau posibilitatea de a exprima impresiile, sentimentele, dorințele, ideile, asigură crearea și întreținerea comunicării între oameni și în cadrul societății.

Totul este bine atâta timp cât cuvintele sunt folosite la locul potrivit în propoziții, nu se face exces de implantarea lor în propoziții și nu se adaugă cuvinte de prisos (acolo unde ele nu sunt necesare).

Risipa de cuvinte de care nu se simte nevoia are implicații negative asupra a ce se dorește să se spună, dar în final nu se reușește pe deplin.

Povestirea "Când îngerii se duc la plimbare", scrisă de Andrei Fischof și publicată în revista "Minimum" nr. 271 din octombrie 2009, este afectată – după umila mea părere – într-o măsură deloc neglijabilă de risipa de cuvinte la care mă refer mai sus.

Astfel, s-au introdus în textul povestirii cuvinte care prin ele însele sunt inofensive, dar care în cazul de față s-ar părea că au fost incluse în povestire din dorința expresă de a șoca pe cititor și de a-i atrage atenția (de ce?) asupra a ce nu este esențial.

În continuare voi da câteva exemple:

În prima parte a povestirii (p. 65) citim: "după ce lăsase o dungă invizibilă ca o umbră..."

Oare de când umbrele sunt invizibile? Comparația nu este potrivită și posibil că a fost făcută din dorința de a se imprima o importanță deosebită, specială acestei dungi și de a-i întări imaginea în conștiinta cititorilor. Dorința este legitimă, dar rezultatul este nul, căci cuvântul "umbră" nu își are locul în propoziționea de mai sus.

Alt exemplu. La pag. 66, ni se aduce la cunoștință, printre altele: "convorbirea se întrerupse lăsând în urmă un fum înecăcios și miros de ouă clocite..." Pentru înțelegerea deplină a surprizei ce mi-a prilejuit-o citirea acestei relatări, voi preciza că în povestirea la care mă refer nu se pomenește nimic despre existența unor surse de fum sau de ouă stricate. Și atunci, care este proveniența fumului și a mirosului respectiv și cum se explică faptul că fumul și mirosul au rămas în urmă, concomitent cu întreruperea convorbirii? Care poate fi legătura dintre întreruperea unei convorbiri telefonice și apariția fumului și mirosului de ouă clocite, atunci când nu există surse nici de fum și nici de etc. etc.? Poate că eroului povestirii noastre i s-a părut că simte fum și miros de ouă dar nouă nu ni se pomenește de așa ceva.

Al treilea exemplu.

Eroul din povestirea noastră ridică la un moment dat receptorul telefonului din camera sa care sunase și "o voce tulbure de negresă îl pocni dur...".

Cuvintele de mai sus mă pun în fața unei întrebări căreia nu i-am găsit răspunsul... Combinând ideea exprimată în paragraful sus-citat cu comunicarea care s-a făcut în prima parte a textului în cauză, potrivit căreia respectivul ocupant al camerei de hotel se afla pentru prima dată în America, și deci – spun eu – nu avusese încă ocazia să audă voci de americani la telefon, mă întreb cum a putut el să stabilească în mod absolut că femeia de la capătul firului este negresă?

O oarecare indicație ni s-a furnizat totuși, arătându-se cititorilor că persoana de sex feminin care vorbea avea voce tulbure. Ce înseamnă voce tulbure? Dacă trebuie – poate – considerat că se are în vedere o voce răgușită, sau neclară, se pune întrebarea: nu era oare posibil ca această voce răgușită sau tulbure sau cum va fi fost ea, să aparțină unei femei albe și nu neapărat unei negrese?

Nu este cazul de a se face aprecieri prea aspre asupra legăturii dintre cuvintele "voce tulbure" și "de negresă", dar oare nu cumva autorul povestirii are păreri preconcepute asupra vocilor unora dintre locuitorii Statelor Unite? Vocea tulbure este specifică, acolo, doar afro-americanilor?

Povestirea "Când îngerii pleacă la plimbare" este plăcută la citit și din ea se desprinde o nuanță de po-

ezie, sensibilitate și romantism, dar ea este în același timp dezavantajată de folosirea acelor cuvinte, comentate aici, care nu își au locul acolo unde au fost folosite.»)

R. Capelleanu, Tel Aviv (ne-a trimis câteva fotografii înfățișând Memorialul Holocaustului de la București: «Într-o excursie în România am vizitat în București "Monumentul victimelor Holocaustului din România", inaugurat la data de 8 octombrie 2009, în prezența președintelui Băsescu. Lucrarea nu

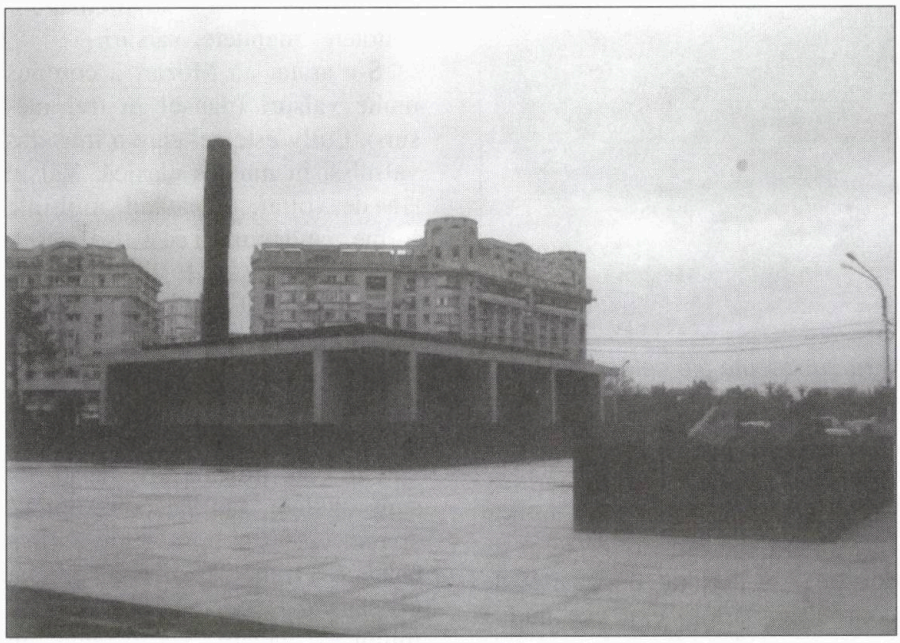

Clădirea Memorialului, care va adăposti un mic muzeu

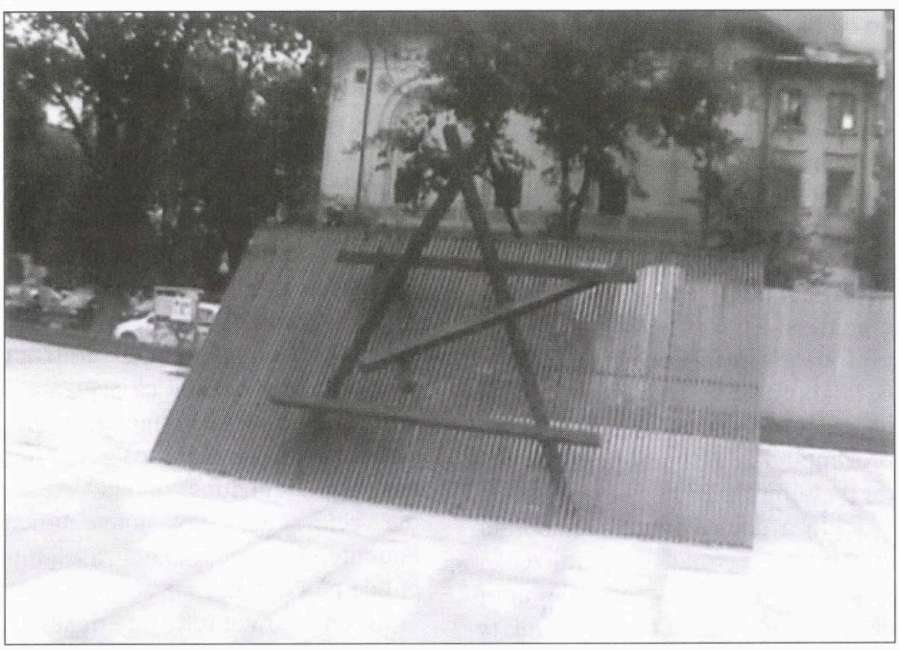

Maghen David stilizat

Coloana Amintirii, pe care va fi înscris cuvântul ebraic זכר

este încă gata, fiind în curs de execuție. Monumentul este amplasat pe o platformă din fața Ministerului Apărării, în apropierea cheiului Dâmboviței, și cuprinde o clădire care va fi un mic muzeu și câteva lucrări reprezentative. Memorialul are și o reprezentare a Holocaustului țiganilor, de asemeni uciși în România.»)

Ing. Radu I. Gaton, Tel Aviv (recomandă cititorilor noștri ca atunci când se așează pe fotoliu în fața televizorului să nu neglijeze postul "Mezzo":

«"Mezzo" este un post TV cu totul special prin programele sale. În afară de emisiunile cu muzică de cameră și simfonică în interpretări diferite, se transmit și conferințe de specialitate, explicative și interesante, din domeniul muzicii, și câteodată redând chiar scene întregi din opere sau balet.

Recent am avut plăcerea de a viziona/auzi o emisiune extrem de interesantă, organizată de o persoană cunoscută de la emisiunile din Franța, Jean François Zygel, numi-

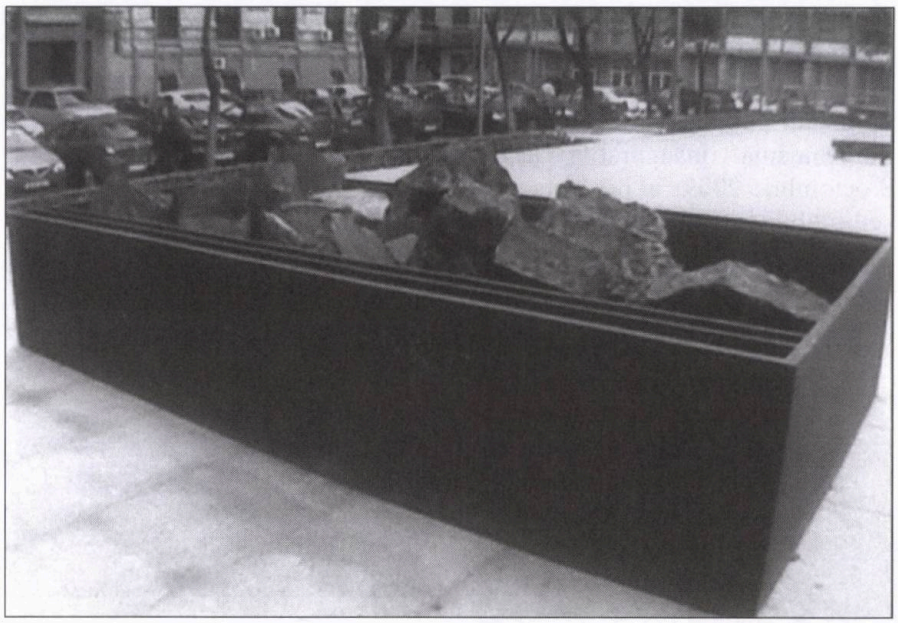

Lucrare care reprezintă mormintele necunoscute ale celor uciși în Holocaustul românesc

tă "Les sons de la nature" (Sunetele naturii). În fața unui public, prezentatorul, care e și pianist, a fost în compania unor instrumentiști – de la flaute, viori până la harpă, pian și chiar vocaliști. Interesantă a fost o instrumentistă cu... vreo zece clopote ca cele ale vacilor, cu care a cântat, bătând clopotele cu ciocănele speciale, sau chiar mișcând un arcuș pe gura unui clopot. Toți aceștia au imitat, din instrumente sau din gură, sunete din natură care aminteau pe cele ale unor păsări, sau diferite zgomote (furtuni, tunete, etc.). Ei ne-au redat, pe scurt, porțiuni din lucrările multor compozitori, ca Beethoven (din simfonia Pastorala), Vivaldi (din Cele patru anotimpuri), Messiaen, Bartok, Prokofiev, etc., care în compozițiile lor introduseseră aceste imitări.

O a doua emisiune a aceluiași prezentator a fost intitulată "Muzica de cameră". Tot atât de interesantă ca și precedenta, ne-a redat – cu explicații – scurte părți din cvartete de Ravel, Dukas, etc. Ne-a prezentat și o parte dintr-un quatuor de coarde și quintet pentru clarinet, de Mozart, clarinetul fiind un nou instrument (pe atunci) preferat de acesta. Am ascultat un cuartet de coarde de Bartok, executat numai în "pizzicato", fără arcușuri. Apoi, alt cuartet de Dukas, format din patru basonuri, un cuartet de coarde cu bason, de Prokofiev, intitulat "Scherzo umoristic", și altele.

S-a mai vorbit despre solfegiu (intonarea notelor muzicale) și numele notelor muzicale. Numele notelor sunt de două feluri:

– În prima variantă s-au folosit încă din antichitate primele litere ale alfabetului: *c d e f g a h*, în vigoare și azi în Anglia și țările anglofone cât și în Germania și țările germanofone; litera *b* a fost înlocuită cu *h* (nota *si* la francezi), *b* reprezentând la germani bemolul notei (si bemol).

– În a doua variantă, elaborată și ea în antichitate, se utilizează primele silabe din versurile unui cântec gregorian: *ut (do) re mi fa sol la si*, în vigoare și azi în Italia, Franța, etc. Nota *do* a înlocuit, mai târziu, pe *ut*, fiind mai ușor de exprimat împreună cu celelalte note.

Următoarea emisiune, Zygel a intitulat-o "La danse".

Pe un clavecin, s-au executat dansuri din secolele trecute până azi, de compozitorii Bach, Haendel, Mozart, Lully ș.a. allemande, courante, menuete, valsuri.

S-a aratat că Mozart a compus multe valsuri (dansul în trei măsuri); Lully este cel care a introdus valsul și în muzica clasică. Valsul s-a dezvoltat, căpătând multiple forme, cu denumiri ca *valse musette, courante* ș.a. E dintotdeauna foarte răspândit peste tot, în Franța apreciat ca dans popular, și îl găsim mult în muzica clasică; la Viena, de asemenea, e foarte cântat. În interpretările lui s-au folosit schimbări în cele trei măsuri: fie că nu sunt regulate, sau încep, se opresc și reîncep, sau lipsa temporară a celei de-a treia măsuri. S-a apreciat că până azi s-au compus cca. un milion de valsuri. S-a executat un vals din opera "Romeo și Julieta" de Gounod, câteva de Chopin, de tot felul. S-au executat vals briant, vals trist, exotic, polonez, trei feluri de mazurci, vals scoțian.

În ultima parte a emisiunii, un flautist a prezentat și exemplificat o colecție de flaute din timpuri diferite: un flaut dublu din secolul VIII, un flaut cântat împreună cu o tamburină din sec. XVI, un flaut travers *(querflöte, flute traversière)*. La sfârșit a cântat dintr-un cimpoi, și ne-a arătat că acesta are un sac pentru aer, un flaut principal și unul (sau mai multe) secundar mai scurt: cel lung "cântă" melodia, cele scurte scot sunete unice anumite, care acompaniază cântecul de pe cel mare.

S-a mai arătat influența dansului popular în muzica clasică, de exemplu în Spania unde *habanera* a

trecut şi în clasică; valsul care a dat tangoul; exemplificări din muzica lui Albeniz, De Falla, Gounod. Alte exemple din Ungaria, dansuri ungare de Brahms; bucata lui Paganini "La danse du diable" (Dansul diavolului), sau influenţa muzicii ţigăneşti (Bartok), a muzicii populare româneşti şi ruseşti.

Pe scurt, o emisiune educativă şi de calitate.»)

Ing. agr. Iancu Ţucărman, Bucureşti (discută pe marginea anchetei noastre privind pe cele două tinere, de felul lor din Israel, care aruncă zilnic în campusurile americane două-trei căldări de lături în capul ţării noastre:

«Referitor la "Ancheta revistei "Minimum", cerându-ne părerea despre atitudinea persoanelor respective, permiteţi-mi să dau un răspuns mai accentuat.

Sunt inginer agronom, şi în decursul activităţii mele profesionale, ca inginer-şef al Gospodăriei Agricole de Stat Periş, o fermă de peste 3.000 de hectare, am avut şi o "maternitate de scroafe" cu 300 de scroafe mame.

Acestea erau animale de rasă şi produceau 15-20 de purcei pe an, producţie care ajuta foarte mult la sporirea efectivului porcin, precum şi la creşterea producţiei de carne. Chiar dacă nu sunt scroafe de rasă, aceste animale blânde nu făceau şi nu fac nimănui nici un rău.

Aşa că nu pot fi de acord cu întrebarea de la punctul **b,** care implică răspunsul că individele respective sunt nişte "scroafe".

Eu am o părere precisă despre asemenea specimene şi anume că sunt "cozi de topor" şi nu scroafe.

Sunt convins că dacă scroafele ar avea grai de înţeles pentru noi, s–ar revolta că le-aţi putut compara cu individele despre care este vorba.»)

FRANCISCA STOLERU

Din nou prezentă în orizontul nostru literar cu două noi volume:

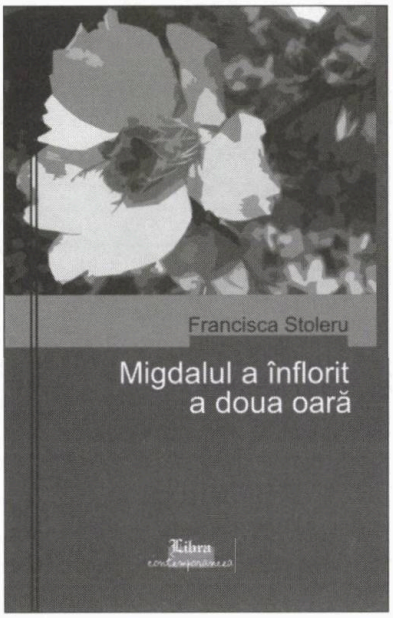

Migdalul a înflorit a doua oară

Roman, editura Libra, Bucureşti, 2009

"...Francisca Stoleru intenţionează o imagine cât mai completă a unui mozaic cultural, un colţ de lume în care se întâlnesc culturi diferite, tradiţii vechi... Şi nu e de mirare că aici (în Haifa cea greu încercată de istorie) migdalii ştiu (şi pot) înflori a doua oară".

Mihaela Albu

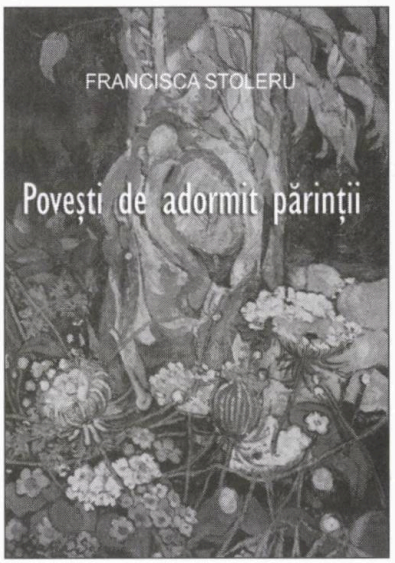

Poveşti de adormit părinţii

Proză scurtă, editura 24 ore, Iaşi

Reeditarea cărţilor "Cuibul de viespi" şi "Vioara cu arcuş fermecat" reunite într-un singur volum.

"Căutând oamenii şi poveştile lor, oriunde în lume, Francisca Stoleru se caută, în fapt, pe sine, întrucât, iată, structura fiinţei interioare constituie ţinta şi marca specială ale acestei admirabile proze autobiografice."

Ion Holban

Cărţile se pot comanda trimiţând un cec la adresa: Givat Downes 21/ 3 Haifa 34345 Tel. 04-8261123

Pentru "Migdalul a înflorit a doua oară" – 60 şekeli.
Pentru "Poveşti de adormit părinţii" – 70 şekeli
Pentru ultimele exemplare din "Bulevardul Tomis" – 50 şekeli

Aniversări

Baruch Cohen, cercetător istoric, director la Institutul Canadian pentru studierea iudaismului: 90 de ani de la naştere (felicitări şi până la 120!).

Jean Askenasy: 80

Cunoscutul neurolog din Herzlia a împlinit 80 de ani (felicitări şi până la 120!). Cu acest prilej savantul ne-a trimis reflecţiile de faţă:

«În urmă cu câţiva ani am recitit nuvela "Greaţa" (La Nausée) a lui Jean-Paul Sartre, scrisă în 1938 şi considerată "manifestul existenţialismului". De astă dată, după zeci de ani de când profesez neurologia, am înţeles cu totul diferit de prima dată semnificaţia ideilor lui Sartre, pe care le reproduc în aceste câteva rânduri:

"Ce bine ar fi să-mi notez evenimentele de zi de zi, să ţin un jurnal pentru a putea vedea clar, nelăsând nici una din cele mai mici nuanţe să-mi scape, nici măcar cele care ar părea că nu înseamnă nimic. Şi mai presus de orice să le clasific, să trebuiască să descriu cum văd masa pe care scriu, strada pe care merg oamenii, pachetul meu de tutun, deoarece acestea sunt lucrurile care se schimbă şi eu trebuie să determin cu precizie măsura şi natura schimbării lor".

Aceste rânduri mi-au îndreptat atenţia spre viaţa omenilor din jurul meu, spre viaţa celor sănătoşi cu care eu vin în contact nu ca medic tămăduitor, ci ca om cu o profesiune dedicată sănătăţii oamenilor. Şi iată că dintr-o dată apare în faţa mea o lume de manifestări noi, un căscat, un surâs, un oftat, reacţii, gesturi de zi de zi, dar pe care pentru a le putea vedea clar şi a le clasifica, trebuie să le studiez în profunzimea lor. Prin banalitatea lor, ele reprezintă o semiologie a omului sănătos. Manifestări ca un sughiţ sau un strănut sau un plâns reprezintă o semiotică a existenţei banale, şi iată-mă aflat pe un teren existenţialist, pe care Sartre îl desemnează ca demn de a fi descris,

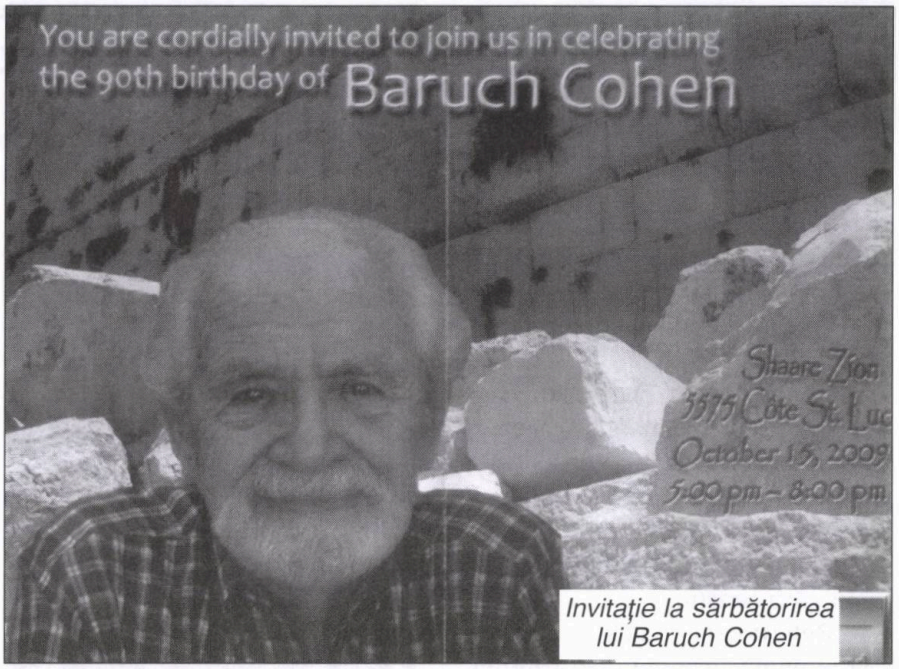

Invitaţie la sărbătorirea lui Baruch Cohen

CIJR
CANADIAN INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH
ICRJ

Volume IX, No. 2,192 October 16, 2009

ISRANET DAILY BRIEFING

A Service of *CIJR*

Canadian Institute for Jewish Research

Prof. Frederick Krantz, Director

P.O. Box 175 • Station H
Montreal • Quebec • H3G 2K7
Email: cijradmin@isranet.org
WWWeb: http://www.isranet.org

A WORD FROM *CIJR*'S RESEARCH CHAIRMAN

Thank you! *Todah*! I am deeply touched by the tribute to me, on my 90th birthday, published in yesterday's *Isranet Briefing*, and by the party held for me last night at Shaare Zion Synagogue.

CIJR's Director, and the *Briefing*'s Editor, my young colleague and dear friend, Professor Frederick Krantz, at times calls me his *tzaddik*, and only today, when in Hebrew I became צ, is it true, for the Hebrew for "90" is the letter *tzaddi[k]*.

The *Pirkei Avoth, Mishnah Four*, advises that one should be "Exceedly humble of spirit", a teaching I try to live by. So today, thank you Fred, thank you Lenore, thank you Sonia and Lawrence and Mark and Stuart and all my family, friends, students and *CIJR* members and all the good readers of the *CIJR Daily Briefing—Todah rabah, a sheinam Dank, Merci Beaucoup!*

Baruch Cohen

clasificat fără a lăsa cele mai mici nuanţe să scape, nici măcar cele care s-ar părea că nu înseamnă nimic. O întreagă semiologie a omului sănătos. Oare râsul sau căscatul unui om sănătos se deosebesc de cele ale unui om bolnav? Aceste manifestări constituie o semiologie, dar poate cuvântul potrivit nu ar fi "semiologia", care se adresează semnelor bolii, ci "semiotica", o semiotică a existenţei omului de zi de zi. Ajutat de Camus, Kirkegaard şi Sartre mi se aprinde în faţă făclia existenţialistă a vieţii de toate zilele. Progresul structuralismului realizat de neuroştiinţe alături de progresul realizat de fizică, matematică şi quantică poate fi folosit pentru a înţelege banalitatea existenţei noastre de zi de zi. Dacă existenţialismul a fost depăşit ca modă, iată că adaptându-l, mai putem realiza cu ajutorul lui progrese în slujba vieţii omului.

Oare este permis unei ştiinţe ca medicina, dedicată sănătaţii omului, să nu studieze semiotica banalităţii vieţii cotidiene? Categoric nu! Această idee mi-a impus o perioadă de doi ani de studiu, care m-a convins că această semiotică a banalităţii existenţei noastre zilnice este ignorată de ştiinţele medicale şi de cercetători, care le consideră nedemne de a fi studiate sistematic. Am găsit încercări minore de a o face, dar departe de a le transforma în temă ştiinţifică. Istoria se repetă. De-a lungul secolelor, de exemplu, somnul reprezenta o banalitate; el a devenit în a doua jumătate a secolului XX o ramură nouă a medicinei, medicina somnului, totalizând 110 boli, care au impus înfiinţarea a mii de laboratoare de înregistrare. În naiva mea încercare de a pune bazele stiinţifice ale semioticii banalităţii vieţii, întrezăresc sute şi mii de viitoare laboratoare de studiu al râsului, plânsului, sughiţului, căscatului, oftatului şi strănutului. O nouă şi necunoscută poartă de intrare spre sănătatea vieţii, "semiotica existenţialismului", ignorată datorită banalităţii ei, va rupe din universul ignoranţei încă o felie de cunoaştere, oferind-o sănătăţii omului şi medicinei, un nou capitol demn de a intra în programele de învăţământ ale facultăţilor de medicină din toate universităţile din lume.

Pătrunzând în secretele semioticii vieţii cotidiene, mă apropii mai mult de om, de suferinţele sale şi bucuriile lui. Trăiesc convingerea că pot oferi colegilor mei de breaslă o nouă fereastră spre o lume considerată nedemnă de a fi studiată prin banalitatea ei. Tămăduitorul trebuie convins de uriaşa valoare a unui surâs pe faţa unui medic, cu argumentele moderne ale biochimiei moleculare. Noi medicii ne-am obişnuit să studiem bolile, unele exotice şi rare, pe care nu le întâlnim niciodată sau rareori de-a lungul întregii noastre cariere. Dar ignorăm fenomenele "râs şi plâns", am fost educaţi să le ignorăm şi nu avem cunoştinţele necesare pentru a le înţelege. Ignorăm că un copil de vârstă preşcolară râde în medie de 400 de ori pe zi, medie care scade la un adult la 17 ori pe zi. Un nou născut plânge în medie 2 ore şi un sfert pe zi, totalizând în decursul primilor 7 ani de viaţă un milion de salve de plâns. Ce ştim despre aspectele lor ştiinţifice, despre manifestările lor, despre râsul normal şi patologic, despre efectele lor asupra organismului? Foarte puţin sau nimic.

Mi-am pus problema: oare la vârsta mea am dreptul să mă dedic acestui ţel? În amurgul carierei mele de medic? Dar m-am decis, dacă finalul apare pe parcurs, cel puţin să încep. Am denumit serialul semioticii banalităţii vieţii "catharsis", deoarece Aristotel considera râsul şi plânsul ca acte purificatoare ale emoţiilor după o trăire intensă.

Medicina traversează o perioadă de mari progrese ştiinţifice, marcate de descifrarea codului genetic. Descoperirea unei noi boli genetice, devenită un fenomen săptămânal, transformă medicina clasică într-o medicină moleculară, care impune medicului eforturi de înţelegere. Această pătrundere în miezul biochimic al omului distanţează şi mai mult pe bolnav de medic, asistăm la un proces de dezumanizare a medicinei, impus de transfomările sale obiective. Dat fiind că viaţa este un *gestalt* care funcţionează ca un tot unic şi indivizibil, bolnavul este profund afectat de procesul de dezumanizare a medicinei. Un surâs sau un zâmbet devine un fenomen rar în raportul medic specialist-bolnav. Serialul "Catharsis" încearcă să transforme banalitatea surâsului într-un fenomen de egală valoare ştiinţifică cu biologia moleculară a celulei hepatice sau renale, reumanizând relaţia medic specialist-bolnav.

Publicistul Norman Cousin, bolnav de spondiloză anchilozantă de tip Bechterew, suferea de dureri cumplite. Boala cronică de natură autoimună afectează în mod particular vertebrele şirei spinării, pe care le sudează comprimând prin fuziunea lor rădăcinile nervoase care ies printre vertebrele gâtului şi trunchiului spre corp şi membrele inferioare. În anul 1977 vizionarea întâmplătoare a filmului "Fraţii Marx" provoacă pentru simţul dezvoltat al umorului lui Norman hohote de râs prelungit, după care durerile încetează şi îi permit un somn de două ore, nemaiîntâlnit de doi ani. Cu teama că minunea nu se va mai repeta, încearcă din nou experienţa vizionării, şi rezultatul, spre marea sa surprindere şi fericire, se

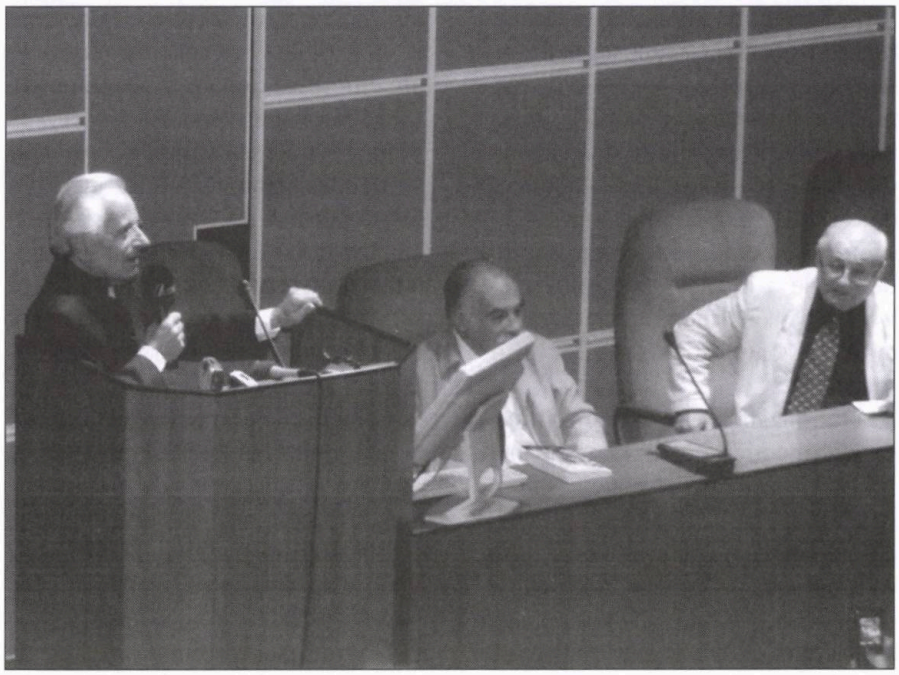

De la stânga la dreapta: Prof. Dr. Jean Askenasy, Prof. Dr. Dan Berindei vicepreşedintele Academiei, şi Acad. Prof. Dr. Solomon Marcus

repetă. După o experienţă de aproape doi ani, trimite observaţia la revista medicală de prestigiu "New England Journal of Medicine", revistă în care orice profesor universitar este mândru să publice un articol. Deşi sfătuit să nu o facă, deoarece nu are nici o şansă ca editorul revistei să-i publice observaţia, o face şi, spre surprinderea tuturor, jurnalul o publică. În decurs de trei decenii de la publicare râsul se transformă într-o nouă ştiinţă numită "gelontologie", care îşi are capitolul ei de terapie prin râs, aflată în plină dezvoltare în oncologia pediatrică. Alături de tămăduitorul medic apare tămăduitorul clown. În India există peste 100 de cluburi intitulate "Club al râsului" şi în Anglia se numesc "Râs ca reţetă".

Angajat în a scrie serialul "Catharsis" ca un final *allegro vivace* al carierei mele de medic neurolog, la data de 1 octombrie 2009, a fost lansat de către Acad. Prof. Dr. Solomon Marcus, la Academia Română, primul volum al serialului "Emoţii, Umor, Râs şi Plâns – Semiotica vieţii banale". Acad. Solomon Marcus a reuşit să captiveze publicul prin angajarea unui dialog în contradictoriu cu autorul. El a spus, printre altele, că a acceptat să prezinte această carte considerând că "râsul şi plânsul sunt paradigme universale, la fel ca simetria şi culorile. Nici culorile, nici râsul şi nici simetria nu aparţin unui domeniu precis sau vreunei ştiinţe. Ele sunt fenomene care apar peste tot, şi totdeauna trebuie să existe cineva cum e Askenasy să transforme râsul într-o ştiinţă".»

Decese

Florin (Zalman) Dumitrache, fost tehno-redactor la "Revista Cultului Mozaic" şi apoi la "Realitatea Evreiască".

«A plecat dintre noi unul dintre primii tehno-redactori ai publicaţiei, apărută în urmă cu 53-54 de ani, "Revista Cultului Mozaic". A lucrat un timp cu unul dintre primii redactori-şefi ai acestei publicaţii, publicistul de certă vocaţie şi prozatorul care continuă să scrie şi azi, în Israel trăind, l-am numit pe Victor Rusu; a lucrat ani la rând cu Haim Riemer, iudaist de excepţie, lângă care nu doar a învăţat ci şi-a confirmat vocaţia; s-a aflat printre noi şi după preluarea revistei de către Dorel Dorian, sub noua ei titulatură: "Realitatea Evreiască". În tipografie, ca şi în redacţie, fiul unui mare avocat, Zalman, era cunoscut de toţi sub numele de Florin Dumitrache, şi se cuvine să mărturisesc ca un om care cunoşteam dinainte, din perioada în care Florin (Zalman) Dumitrache lucrase la "Contemporanul" lui Ivaşcu şi, ulterior, la publicaţiile editate în judeţul Ialomiţa, ca un pasionat al profesiei sale, un om făcut pentru presă şi, în pofida anilor care se adunau, un temerar pentru a continua să rămână un om cu idei, un ferment, un pasionat într-ale publicisticii. L-am vizitat cu câteva zile înainte de a fi plecat, definitiv, dintre noi: "Cum mai merge revista?". I-am răspuns, glumind: "Ne mai vedem noi, cândva, şi pe fericitul tărâm unde nu apar publicaţii cu rubrica "Decese". Acolo, ne mai vedem noi de treabă..." Nu credeam că-l vom conduce aşa de curând pe drumul "Giurgiului". Ne-a mai rugat să n-o uităm niciodată şi să avem grijă, atât cât ne stă în puteri, de minunata Ileana, care l-a ajutat să reziste peste patru decenii. Şi l-a ajutat să-şi culeagă la calculator un ultim volum de amintiri, remis în urmă cu câteva luni Editurii Hasefer... Câteva rememorări foarte frumoase. Pe una a publicat-o, relativ recent, Mirodan; vom alege şi noi, pentru o pagină mai puţin tristă, câteva din gândurile lui... Nu te vom uita, dragul nostru Florin, chiar dacă paginile vechi ale publicaţiei

noastre sunt răsfoite rar. Inima şi memoria au alte legi, nescrise, alt calendar şi alte consecvenţe... Frumoase!»

(După "Realitatea Evreiască")

Manase Radnev, regizor de televiziune, scenarist:

«În faţa catafalcului, cu linţoliu negru şi coroane de flori, din capela de la Cimitirul Evreiesc din Şos. Giurgiului, se rosteau cuvinte despre Manase Radnev la timpul trecut. Prin faţa ochilor mi se perindau momente de viaţă: cu domnu' Manase la redacţia noastră, aducându-ne "material proaspăt"; cu domnu' Manase şi doamna Sanda la bicentenarul Comunităţii braşovene, la una din mesele aşezate afară; cu ei înaintea premierei filmului despre Avram Goldfaden, în regia lui Radu Gabrea, unde a fost scenarist, arătându-ne-o cu mândrie pe nepoata din Chicago... Refuzam să cred: nu se poate scrie *the end* la filmul călătoriei lui Manase Radnev pe pământ. Mi-o confirmau chiar cuvintele spuse de vicepreşedintele FCER, ing. Paul Schwartz, de cunoscutul scriitor Octavian Sava, prezenţa colaboratorului său apropiat, teleastul Ion Bâtu. Şi totuşi, rugăciunile Rabinului Zvi Chalamish, psalmodierile Prim Cantorului Iosif Adler, ale lui Ghidu Bruchmaier vorbeau despre *trecere.* Eram la *graniţă,* dar Manase Radnev z.l. îşi reîncepea, spiritual, existenţa.» **(Iulia Deleanu)**

«Am în faţă un volum apărut la editura "Hasefer" în 2004, un tom de peste 600 de pagini, intitulat: "Contribuţia evreilor din România la cultură şi civilizaţie". M-am gândit că e bine să fac public în blogul meu paragraful referitor la Manase Radnev. Ca prieten, supus acum unui şoc emoţional, probabil că aş fi vorbit altfel, cu mai multă căldură. Dar poate că şi lui, riguros în tot ceea ce întreprindea, i-ar fi plăcut răceala academică din volumul mai sus amintit.

"Manase Radnev a debutat de timpuriu în presă, odată cu înscrierea la Facultatea de Filozofie din Bucureşti. Cronicile sale dramatice din revista "Contemporanul" şi din ziarul "Informaţia Bucureştiului" l–au făcut cunoscut în lumea teatrală şi a iubitorilor acestei arte. În 1958, în urma "purificărilor etnice" din presă, a fost transferat la Televiziune, unde a devenit redactor al emisiunilor teatrale. Timp de zece ani cât a coordonat acest sector, teatrul TV s-a impus prin repertoriul său valoros. ... A fost epoca fastă a teatrului în direct, beneficiind de cei mai importanţi actori şi regizori, devenită posibilă graţie relativei liberalizări din anii '60.

La sfârşitul acelui deceniu, Manase Radnev se dedica filmului documentar, reportajelor, anchetelor şi interviului, domeniu în care va activa până la pensionarea sa. A iniţiat ciclul emisiunilor "Prim Plan", intevievând cele mai de vază personalităţi ale vremii, a iscălit numeroase pelicule consacrate unor monumente istorice şi de artă româneşti, obţinând distincţii din partea Uniunii Cineaştilor şi a Asociaţiei Profesioniştilor din Televiziunea Română, participând şi la prestigioase Festivaluri TV internaţionale.

După 1990, a realizat câteva emisiuni şi filme documentare centrate pe problema Holocaustului din România şi din lume. Dintre ele se remarcă amplele convorbiri înregistrate la Geneva cu marele şef rabin Alexandru Şafran, care au avut un puternic ecou în opinia publică românească. (**N.R.** Aş adăuga – dincolo de tema Holocaustului – prim planurile realizate cu mari oameni de cultură şi stiinţă români, printre care acela cu Eugen Ionescu.)

Conducând succesiv, între anii 1990-1997, Departamentul de publicistică şi, respectiv, Direcţia de programe, el a avut o contribuţie importantă la noua structură şi fizionomie a emisiunilor, la promovarea şi susţinerea numeroşilor tineri ziarişti veniţi în acei ani la televiziune. Manase Radnev este şi autorul unor cărţi, scenarii radiofonice şi de televiziune, traduceri din dramaturgia universală."

Ar mai fi multe de adăugat, printre care faptul că a fost un colaborator regulat al prestigioasei reviste "Magazin Istoric", scoţând la iveală şi comentând multe documente inedite din cultura românească şi universală, fiind un frecvent vizitator al marilor biblioteci europene, cum ar fi şi aceea a Vaticanului.

Multe, foare multe de adăugat. Dar acum, când scriu aceste rânduri, îmi stăruie în faţa ochilor chipul lui parcă tăiat în piatră şi în urechi îmi răsuna râsul lui inimitabil, acel hi-hi-hi puternic, stenic, făcut să biciuie parcă prostia şi nimicnicia omenească.» **(Nicolae Holban)**

(După "Realitatea Evreiască")

Rolanda Camin-Nacht (90): actriţă de revistă, văduva cunoscutului artist N. Stroe; la Tel Aviv.

Irina Corbu, redactor la "Realitatea Evreiască".

Nicu Segall (89), Naharia; a fost colaborator permanent al revistei "Minimum".

Carnet

Un gând pios la mormântul lui

ANNE-MARIE CRON

muziciană

Bucureşti – Paris

Prietenii de la "Minimum"

Regretăm din suflet pierderea vărului nostru iubit

NICU SEGALL

București – Naharia

Îl vom păstra în inima noastră pentru totdeauna

Carola, Sami, Hava și întreaga familie

Cu profundă durere anunțăm încetarea din viață în decembrie 2009 și ianuarie 2010 a scumpilor noștri părinți, bunici și străbunici

SALI și SANDU ABRAMOVICI

(Botoșani, București, Haifa)

Paula și Jancsi Drexler,
fiică și ginere,
nepoții, strănepoții,
precum și întreaga familie
îndoliată

Tatăl nostru, Berthold Aberman

«Mult stimate domnule Al. Mirodan,

Suntem două surori, Dita Șmueli și Sorina Saghi, cititoare ale minunatei dvs. reviste pe care o citim îndemnate de tatăl nostru, scriitorul Berthold Aberman, cu toate că azi vorbim, scriem și citim în ivrit. Noi vă cunoaștem de copii, când mergeam la teatru cu părinții în România. Vă cerem scuze pentru răpirea timpului dumneavoastră prețios spre a citi rugămintea noastră. Ajunși la o anumită vârstă mulți părinți cred că noi, copiii, nu le suntem recunoscători pentru tot ce au făcut și fac pentru noi. Nu vom fi niciodată suficient de recunoscătoare părinților noștri pentru tot ce au făcut pentru noi. Nu am știut de spaimele unui părinte până ce nu am avut și noi copii.

Tatăl nostru ne-a educat și crescut împreună cu mama făcând eforturi și sacrificii mari, renunțând la multe pentru binele nostru.

Noi continuăm a ne educa urmașii ținând cont în mare parte de tot ce am preluat de la părinți.

Am admirat întotdeauna munca, altruismul, cinstea și corectitudinea, modestia, respectul, având-u-l continuu ca exemplu demn de urmat pe tatăl nostru și mândrindune cu el. Și-a păstrat tinerețea, a rămas același OM cu inima deschisă, caldă, cel care ne-a arătat drumul vieții și ne-a pregătit pentru ea. Viața i-a fost stresantă, dar a știut să se confrunte cu ea și să învingă piedicile. Pentru noi cuvântul lui a fost sfânt: A spus tata! Întotdeauna cu o glumă, uneori ironic sau chiar caustic dacă ceva nu este la locul respectiv. Avem numeroase amintiri ale copilăriei spre a fi lipsite de griji într-o perioadă plină de ele. Recent tatăl nostru a revenit din România invitat la sărbătorirea a 150 de ani de la crearea Institutului Geografic al Armatei, actualmente Direcția Topografică Militară, arma de elită a armatei, unde a lucrat mai mult de treizeci de ani ca ofițer superior în specialitatea de topogeodezie.

A fost răsplătit și nu uitat după un mare interval de ani cu înaintarea în grad, o medalie jubiliară, înscrierea în Cartea de Aur a instituției printre marile personalități și două pagini cu date despre activitatea lui. Noi ne mândrim cu tatăl nostru, cu tot ce a făcut în viața lui, dar și ce face acum ca scriitor, publicând până în prezent un număr de zece cărți apreciate atât în Israel cât și în România. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, al Asociației Scriitorilor militari din România și al Asociației Scriitorilor de limbă română din Israel. A fost premiat cu premiul "Omnia" de către Asociația Scriitorilor Militari și recent cu o Diplomă de Excelență pentru opera sa romanescă de către Asociația Scriitorilor din orașul său natal, Galați. Are spre mândria noastră un plan îndelungat de activitate în viitor, cu toate că este "născut mai devreme", cum îi place să spună, este optimist și continuu exemplu pentru noi și mulți alții cu mult mai tineri decât el. Activează voluntar la un cămin de vârstnici, scrie permanent la ziarul local, unde e și redactor, de asemeni la o revistă ce apare în ivrit, colaborează la ziarele de limbă română.

Venim cu următoarea rugăminte: Este născut la 27 ianuarie 1932 și cunoscând că a fost ziua lui de naștere, dacă ar fi posibil, vă rugăm să înscrieți în rubrica din revista dumneavoastră la aniversări și numele lui ca un cadou pe care să îl facem în comun și spre a fi felicitat de către cei care-l cunosc, de cei mulți care vă citesc.

Depinde doar de dumneavoastră. Ar fi o surpriză, o satisfacție morală.

Dita Șmueli și Sorina Saghi

Nota Redacției: Rugămintea a fost îndeplinită. Iar lui Berthold Aberman – până la 120!

Av. ARIE DEGANI

Birou de avocatură şi notariat

NE OCUPĂM DE:

DOBÂNDIREA ŞI REDOBÂNDIREA CETĂŢENIEI ROMÂNE (până la gradul 2 de rudenie)

- **TRANSCRIEREA certificatelor de căsătorie şi a certificatelor de naştere (ale celor născuţi în Israel)**
- **OBŢINEREA pensiei din România**
- **TRADUCERI legalizate în limba română**
- **OBŢINEREA oricărui document din România**
- **RETROCEDAREA proprietăţilor din România**

DE ASEMENEA, NE OCUPĂM DE VÂNZĂRI DE IMOBILE ÎN ROMÂNIA ŞI DE TRANSFERUL SUMEI OBŢINUTE.

Ne mai ocupăm de orice problemă referitoare la plata datoriilor şi desfiinţărilor de firme (societăţi)

Contactaţi: ARIE DEGANI
Strada Adam Hacohen nr. 16 (lângă Ambasada României) Tel Aviv 64585
Tel. 03/522-8899 (Vorbim româneşte)

Cooperăm cu Bituah Leumi

Cine vă poate ajuta dacă părinţii dv. sunt bolnavi?

NETTA – SERVICII

✔ **Vă asigură îngrijitori competenţi, cu experienţă, din România, pentru bătrâni, handicapaţi, invalizi – 24 de ore pe zi.**

✔ **Vă propune aranjamente speciale, în funcţie de situaţia şi posibilităţile dv. financiare.**

✔ **Vă acordă consultaţii şi îndrumare profesională gratuit.**

Şvil Haţabar 11, Tel Aviv
Tel. 03/731-4273 sau 03/731-3135, Fax: 03/731-4294

Revine în Israel cel mai popular actor al României, legenda vie a Teatrului şi a Cinematografiei Române

FLORIN PIERSIC

SHOW MUZICAL

• 100 roluri principale pe scena Teatrului Naţional • 50 de filme care au fâcut istorie • Celebritatea sa a trecut graniţe şi continente! • Vom admira TEATRU, dar îl vom aplauda şi pe cântăreţ, căci de această dată Florin va interpreta 10 cântece noi de pe ultimul său CD • În 2009, Florin a primit Premiul de Excelenţă „Cel mai iubit român" şi premiul „Cel mai bun actor al anului" • Un adevărat regal artistic cum doar o dată în viaţă poţi aplauda!

Producător: TEŞU SOLOMOVICI

HAIFA	TEL AVIV	Bilete la tel.	BEER ŞEVA
Auditorium	Beit Zionei	6048125,	Mercaz Haţeirim
luni, 1 martie,	America	0544-566220;	vineri, 5 martie,
ora 19	miercuri, 3 martie,	Bij. Ursu,	ora 20
Kupat Haifa	ora 19	Allenby 90,	Kupa: Şefa Hafakot
tel. 8662244		tel. 5609889	tel. 6236041, 077-3322004/6

De toate pentru toate poftele!

Restaurantul Românesc Familial

"LA PAUL"

Str. Sheerit Israel 4 (vis-à-vis de Bituah Leumi), Iaffo
Tel. 03-6812733, 050-4244448

Vă aşteaptă în sezonul de iarnă cu noutăţi şi specialităţi: Salate de icre, vinete, ficat, şi piftie. Ciorbe de perişoare, miel, fasole. Sărmăluţe cu mămăligă, osobuco cu fasole, gulaş de văcuţă, ficăţei cu ceapă, tochitură. Renumitul grătar pe cărbuni cu mititei, cotlete, muşchiuleţ, antricot moale ca untul, momiţe, creier, rinichi de viţel, snitel, cordonbleu, cârnăciori şi frigărui.

● Servim ciorbă de burtă ●

În final, renumitul papanaş adevărat, braşovean, cu multă dulceaţă şi smântână, şi alte deserturi.

Prânz de afaceri de duminică până joi între 12-17 cu numai 59 şekeli

Restarantul este deschis zilnic între orele 12-23, vineri – până la ultimul client

Vineri seara, GERY KLEIN vă distrează cu muzica anilor '70, acompaniat de renumitul DEDE FOGHEL

În fiecare vineri la prânz şi seara, program muzical cu renumita Kati

Primim comenzi pentru petreceri familiale până la 80 de persoane

Preţuri modeste – Vă aşteptăm cu plăcere

minimum

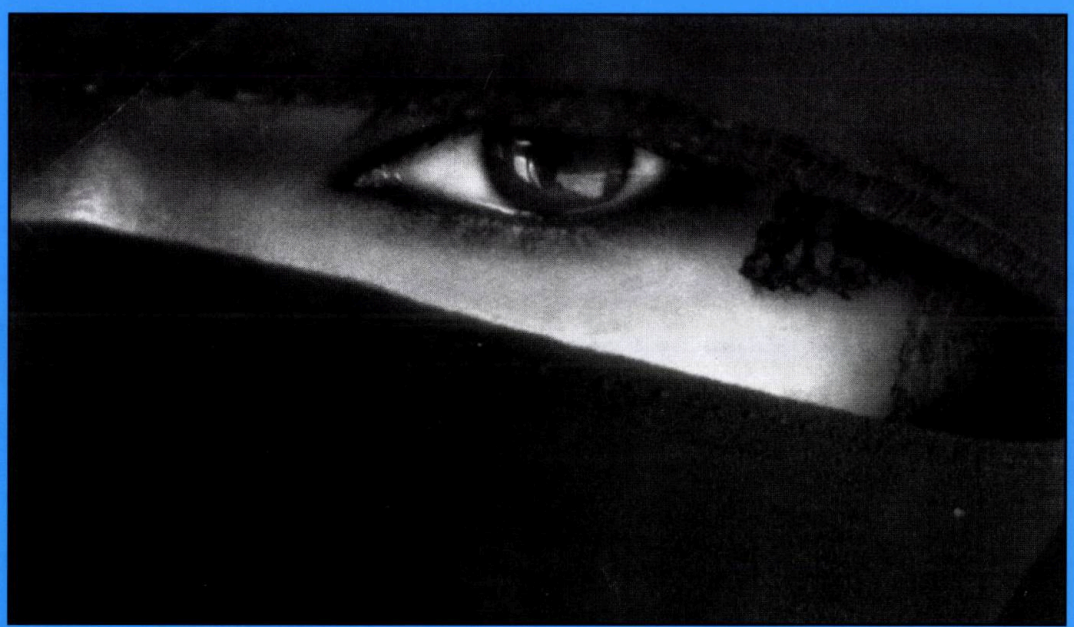

Atenţie! Duşmanul ne priveşte în fiecare clipă!

9 771565 702005 03
1/3/2010

■ ANUL XXIV ■ NR. 275 ■
■ MARTIE 2010 ■
■ 16 SHEKELI ■

Ancheta revistei "Minimum"

După scandalul produs prin asasinarea la Dubai, în împrejurări misterioase, a şefului terorist Muhamad al-Mabhouh (unul din conducătorii Hamasului), arabii – împreună de altfel cu guvernul englez – au cerut Interpolului să-l aresteze pe Meir Dagan, directorul Mossadului, bănuit că s-ar afla în spatele atentatului.

Presupunând că v-aţi întâlni între patru ochi cu unul din tipii din Dubai, ce anume i-aţi spune à propos de această pretenţie (alegeţi unul dintre cele cinci răspunsuri de mai jos):

– Stai blând!
– Du-te şi te culcă!
– Plimbă ursu'!
– Mută camionul!
– Uşcheala!

Rspunsurile vor fi trimise la "Minimum" (pentru Anchetă), POB 11472 Tel Aviv, până la 15 martie 2010.

De toate pentru toate poftele!

Restaurantul Românesc Familial

"LA PAUL"

Str. Sheerit Israel 4 (vis-à-vis de Bituah Leumi), Iaffo
Tel. 03-6812733, 050-4244448

Vă aşteaptă în sezonul de iarnă cu noutăţi şi specialităţi: Salate de icre, vinete, ficat, şi piftie. Ciorbe de perişoare, miel, fasole. Sărmăluţe cu mămăligă, osobuco cu fasole, gulaş de văcuţă, ficăţei cu ceapă, tochitură. Renumitul grătar pe cărbuni cu mititei, cotlete, muşchiuleţ, antricot moale ca untul, momiţe, creier, rinichi de viţel, sniţel, cordonbleu, cârnăciori şi frigărui.

● Servim ciorbă de burtă ●

În final, renumitul papanaş adevărat, braşovean, cu multă dulceaţă şi smântână, şi alte deserturi.

Prânz de afaceri de duminică până joi între 12-17 cu numai 59 şekeli

Restarantul este deschis zilnic, inclusiv sâmbătă seara, între orele 12-23; vineri – până la ultimul client

În fiecare vineri la prânz şi seara, program muzical cu renumita KATI, acompaniată de ARTUR – voce şi orgă electronică
În fiecare duminică seara, cântăm şi dansăm cu ADI DE LA VÂLCEA

Primim comenzi pentru petreceri familiale până la 80 de persoane
Preţuri modeste – Vă aşteptăm cu plăcere

LA ÎNCHIDEREA EDIŢIEI
Ceea ce înseamnă 25 februarie

Un aliat în tabăra duşmanului

Mossatul? Shin-Bethul? Serviciile speciale ale armatei? Nu contează. Fleacuri. Cea mai bună sursă de informare despre ceea ce se întâmplă în tabăra inamicului este o doamnă care răspunde la numele de Brigitte Gabriel, e libaneză de felul ei şi islamiştii şi-au pus în gând să o strângă de gât la prima ocazie.

...Un articol din "Jerusalem Post" ne arată despre cine şi ce e vorba.

«După cum ştim, premierul Beniamin Netaniahu este presat de peste tot să facă concesii pentru pace. Mai puţin se ştie că, în diferite colţuri ale lumii, el are aliaţi care îl imploră să rămână surd la toate propunerile. Aceşti aliaţi sunt suporterii arabi ai Israelului; ei susţin că au înţeles mai bine mentalitatea arabă decât occidentalii, care mai au nevoie de timp pentru a descifra tainele acestei mentalităţi Aceşti sionişti arabi, aşa cum le place să-şi spună, susţin că singura cale pentru obţinerea păcii în Orientul Mijlociu o constituie existenţa unui Israel puternic.

Printre cei mai cunoscuţi dintre aceşti sionişti arabi este Brigitte Gabriel, libaneză creştină care ţine conferinţe pretutindenea despre strădaniile pline de curaj ale Israelului de a apăra idealurile democratice şi a înfiinţa o organizaţie menită să avertizeze Occidentul împotriva pericolului fundamentalismului islamic.

"Israelul – spune ea într-un interviu cu "Jerusalem Post" – a trimis în utimii 15 ani toate semnalele greşite posibile şi imposibile, întărind astfel puterea celor ce urmăresc distrugerea noastră. Singurul limbaj pe care îl înţeleg şi îl respectă arabii este forţa. Israelul trebuie să îşi recapete imaginea sa de luptător puternic şi să scape de imaginea de împăciuitorism de astăzi.

Obligând Israelul să accepte soluţia celor două state nu va duce la nimic atâta vreme cât palestinienii nu sunt siliţi să facă ordine în agenda lor, să elimine incitările la ură din manualele lor şcolare şi să propovăduiască dorinţa de a trăi în pace cu Israelul şi evreii, ca vecini".

Gabriel s-a arătat de asemenea preocupată că preşedintele Statelor Unite, Barack Obama, e atât de disperat să îmblânzească lumea arabă încât din cauza asta s-ar putea să lovească Israelul.

Gabriel (44), mamă a doi copii, s-a născut în Liban, unde fusese învăţată că Israelul este duşmanul. Acum, ea are cu totul alte păreri. Ea a primit şi scrisori de ameninţare cu moartea din cauza vederilor ei, pe care le exprimă cu glas tare şi cât se poate de des. Temându-se pentru viaţa ei şi a familiei sale, ea nu dezvăluie adresa unde locuieşte cu ai ei.

Purim

Sărbătoarea Sorţilor, 14 Adar. Comemorează salvarea evreilor de la distrugerea plănuită de Haman, mai marele dregătorilor Persiei, care a aruncat sorţii pentru a fixa data holocaustului. Poporul a fost salvat de Estera, pe care regele Ahasuerus o alesese să-i fie regină. De Purim se citeşte de două ori Cartea Esterei. este o sărbătoare veselă, când se împart daruri şi milostenii *(mişloah manot)*, se organizează carnavaluri şi piese de teatru – totul într-o atmosferă de bună dispoziţie generală.

❖

Aşa scrie în cartea "Dicţionar de iudaism" Dagobert Runes (ed. Hasefer).

Aşa învăţasem noi din copilărie că înseamnă Purimul, mult plăcuta şi aşteptata sărbătoare.

Şi astăzi copiii din noi (din fiecare dintre noi) visează că acuşi-acuşi se va repeta minunea; se va ivi o Esteră în tribul nostru, care îi

Ahasuerus şi Estera
(mozaic de Lilian Broca)

va zdrobi pe duşmani, scăpându-ne de necazuri şi primejdii. Şi tot visând, suferim, ca pe vremuri părinţii şi bunicii noştri.

Păcat... Nu e cazul, nu mai e cazul să suferim. Estera trăieşte din nou printre noi şi ne apără de urgii. O întâlnim la tot pasul şi răspunde (cum am mai spus cândva) la numele de Zahal.

M.

minimum

Apare lunar
Redacţia şi administraţia
P.O.B. 11472 – Tel Aviv 61113
Tel.: 052/560-1297 Fax.: 5270443

Fax numai pentru anunţuri publicitare; corespondenţele se vor trimite prin poştă

Director:
AL. MIRODAN

Publicitate: 1 inch – 45 şekeli

Abonamente Israel:
6 luni (6 numere): 80 şekeli
1 an (12 numere): 160 şekeli
Preţul include costul expedierii.

Străinătate (1 an – 12 numere):
Europa – 73 dolari
România – 68 dolari
U.S.A., Canada – 85 dolari
America de Sud, Australia,
Noua Zeelandă – 100 dolari
Insulele Fidji – 160 dolari
Expediţia cu avionul.

Realizarea grafică:
SANDA PERI

Difuzarea: BAR

Articolele semnate de colaboratorii noştri reprezintă personalitatea şi punctul de vedere al acestora. Se înţelege, aşadar, că redacţia nu împărtăşeşte totdeauna vederile exprimate în articolele publicate în coloanele revistei.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Redacţia nu răspunde de conţinutul anunţurilor comerciale.

Revistă editată de
MINIMUM – PUBLISHERS LTD.

TENDINŢE

Crescând într-o ţară arabă, părinţii şi profesorii ei au învăţat-o că Israelul şi evreii sunt diavolul. "Mi s-a spus că nu vom avea pace în Orientul Mijlociu decât atunci când îi vom ucide pe toţi evreii".

Dar pe măsură ce creştea, ea mai învăţa şi altele.

Când musulmanii libanezi şi palestinienii au declarat Jihad contra creştinilor din Liban, în 1975, ei au masacrat mii şi mii de creştini libanezi pentru singurul motiv că erau de altă religie. Gabriel, care avea pe atunci 10 ani, a văzut cu ochii ei cum este distrusă casa lor. Familia ei pierduse totul. Ei au fost siliţi să se mute într-un adăpost contra bombelor, rămânând acolo vreme de şapte ani. Pentru a supravieţui, a mâncat iarbă şi se strecura printre gloanţe căutând apă dintr-un izvor.

Adăpostul fu ulterior distrus de musulmani, şi în 1982 o bombă a rănit-o grav pe mama ei.

Israelul era singurul loc unde puteau să găsească asistenţă medicală. Gabriel a însoţit-o pe mama ei la un spital israelian. Pentru mama ei, vizita la acest spital a încemnat salvarea vieţii. Pentru Gabriel, a fost o experienţă care i-a schimbat cursul vieţii.

De la început, Gabriel fu şocată de scena la care a asistat în camera de urgenţă, unde se găseau sute de răniţi, din toate categoriile, creştini, musulmani şi evrei, care erau trataţi fără excepţie cu grijă şi respect. "Medicii au tratat pe fiecare după rana lui, fără a ţine seama de identitatea respectivului – spune Gabriel. Ei au tratat-o pe mama mea. Pe ei nu i-a interesat religia,

Brigitte Gabriel

ei nu s-au interesat de opiniile ei politice, ei au văzut pur şi simplu nişte oameni care sufereau şi s-au repezit să-i ajute".

Dacă mama ei era o evreică – se gândea ea cu tristeţe – în Liban ea ar fi fost aproape sigur linşată şi aruncată în stradă să moară.

...Nu de mult, Gabriel s-a măritat cu un jurnalist american şi împreună au lansat societatea "Congresul american pentru adevăr", care vrea să producă filme menite să avertizeze lumea apusenă în legătură cu pericolul islamist. Societatea a adunat în jurul ei peste 50.000 de membri.

Gândindu-te la viitorul societăţii îţi vin în minte două posibilităţi. Una pesimistă, cealaltă optimistă. Pentru cea pesimistă pledează mărturiile Brigittei Gabriel privind copilăria ei. Ştim ce înseamnă să fii copil arab în lumea de azi. Ştim că din primele zile ei sug de la sânul mamei laptele urii şi canibalismu-

lui. Pentru varianta optimistă pledează Gabriel şi-ai ei din Liban. În definitiv, cei 50.000 de membri ai organizaţiei ei ne arată că există speranţe întru vindecarea de antisemitism. Nuai că aici e o hibă. Lucrurile merg atât de încet, încât nu ai nici o garanţie că tu şi generaţia ta veţi apuca ZIUA CEA MARE. Este ca în anecdota cu englezul. Într-o zi vine la un fermier englez din Manchester un ministru african, însoţit de secretara lui.

– Uite ce e, spune el, mie-mi place gazonul de pe terenul dumitale de golf. Aş vrea să am şi eu acasă un gazon asemănător. spune-mi ce trebuie să fac pentru asta?

– E foarte simplu, răspunde englezul. Mai întâi, cumpăraţi sămânţă de gazon, apoi o plantaţi cu ajutorul unui grădinar. Pe urmă stropiţi bine terenul cu apă. După aceea, aşteptaţi o mie de ani.»

Israel: Alianța la care nu te-ai fi așteptat

«Ultimele evenimente de la Muntele Templului, când mii de palestinieni au atacat violent – aruncând cu pietre pregătite cu grijă dinainte în mulţimea de credincioşi evrei care veniseră în zi de sărbătoare să se roage la Zidul Plângerii – ameninţă să nască un nou val de teroare la Ierusalim.

Forţe mari ale poliţiei au fost plasate la Ierusalim, accesul la Muntele Templului a fost limitat strict. Purtătorul de cuvânt al poliţiei, Miki Rosenfeld, a anunţat că "autorităţile israeliene nu vor permite debandada şi violenţa în oraş şi vor reprima cu asprime acţiunea palestinienilor". Iar miniştrii Silvan Shalom şi Uzi Landau au cerut ca în urma violenţelor declanşate de instigarea deschisă a reprezentanţilor Mişcării islamice, conducătorii acestei mişcări să fie traşi la răspundere.

Mai mult decât atât, Uzi Landau şi Silvan Shalom au declarat că Israelul trebuie să înceteze a plăti salariu imamilor (conducători religioşi islamici) care din moschei îndeamnă la violenţă şi ură, pretinzând că... "evreii ameninţă cu distrugerea moscheii El-Aksa"!

În acest timp Raad Salah, conducătorul aripii de nord a Mişcării islamice, continuă să instige la violenţă, strigând sus şi tare o veche lozincă folosită şi în trecut de fundamentaliştii islamici, conform căreia israelienii plănuiesc distrugerea moscheii El-Aksa.

În această situaţie, când autorităţile israeliene încearcă să reinstaureze ordinea şi totodată să evite vărsările de sânge, Iariv Oppenheim, conducătorul mişcării extremiste de stânga "Shalom Ahşav", declară sus şi tare că... "palestinienii au dreptate şi întreaga vină pentru situaţia de astăzi o poartă... coloniştii! Aceasta pentru că ei continuă să construiască şi să-i... irite pe palestinieni".

Dacă n-ar fi atât de trist, ar trebui să râdem cel puţin la amintirea vechii glume conform căreia "de vină sunt întotdeauna evreii şi bicicliştii". Recte coloniştii.

Dar acum nu este timp de amuzamente, căci situaţia e prea serioasă. În ceea ce-i priveşte pe fundamentaliştii islamici, nimic nu ne miră, căci aceştia se declară deschis duşmanii noştri. Dar în ceea ce-i priveşte pe cei de la "Shalom Ahşav", aceştia sunt duşmanii noştri dinăuntru, ceea ce este mult mai periculos... Şi mai trist. Şi mai de neînţeles...»

(Dintr-un articol de Doina Meiseles; în "Jurnalul săptămânii", 2010)

TENDINTE

Israel: Cine suntem noi

«Evreii sunt un grup "realizat", după cum este bine cunoscut. Ei constitue 0,2% din populaţia globului, dar 54% dintre campionii mondiali de şah, 27% din laureaţii premiilor Nobel pentru fizică şi 31% din cele pentru medicină.

Evreii reprezintă 2% din populaţia SUA, dar 21% dintre studenţii admişi la facultăţile de elită, 26% dintre cei care sunt onoraţi la Centrul Kennedy, 37% dintre regizorii premiaţi cu Oscar, 38% dintre marii filantropi numiţi recent de către "Business Week" şi 51% dintre laureaţii premiului Pulitzer pentru literatură non-fiction.

În cartea sa "Era de aur a realizărilor evreieşti", Steven L. Pease trece în revistă unele dintre explicaţiile posibile pentru acest record de realizări. Religia evreiască încurajează credinţa în progres şi responsabilitatea personală. Ea este bazată pe învăţătură, şi nu pe un drept cuvenit, de la sine înţeles.

Majoritatea evreilor au renunţat sau au fost forţaţi să renunţe la munci agricole în Evul Mediu; de atunci încoace, urmaşii lor au trăit strict pe baza propriei inteligenţe. Ei au emigrat adesea înarmaţi cu ambiţia şi hotărârea emigrantului. Ei s-au adunat în punctele de răscruce ale lumii şi au beneficiat de atmosfera creativă proprie unor asemenea locuri.

Nu există o singură explicaţie pentru recordul de realizări evreieşti. Interesant este faptul că în mod tradiţional, Israelul nu s-a dovedit cel mai puternic în domeniile

unde evreii din Diaspora au fost cei mai puternici. În loc de cercetare şi comerţ, israelienii au fost forţaţi să-şi dedice energia războaielor şi politicii.

Milton Friedman obişnuia să spună în glumă că Israelul a negat fiecare dintre stereotipurile evreieşti. Lumea era obişnuită să creadă că evreii sunt buni bucătari, buni lideri economici, dar soldaţi slabi; Israelul a demonstrat că aceste concepţii sunt greşite.

Însă situaţia s-a schimbat. Reformele economice ale lui Beniamin Netaniahu, sosirea a milioane de emigranţi ruşi şi stagnarea procesului de pace au produs o schimbare istorică. Cei mai inventivi dintre israelieni s-au îndreaptat spre tehnologie şi comerţ, nu spre politică. Aceasta a avut un efect de dezumflare în viaţa publică a naţiunii, dar unul înviorător în economia sa.

Tel-Avivul a devenit unul dintre centrele cele mai importante şi mai căutate pentru întreprinzători. Israelul dispune de departe de un procent pe cap de locuitor mai mare decât oricare altă naţiune de pe glob în privinţa înfiinţării de firme noi cu profil de înaltă tehnologie. Este ţara cu cele mai mari cheltuieli din lume, pe cap de locuitor, în domeniul cercetare-dezvoltare. Se găseşte pe locul doi (după SUA) ca număr de firme pe listele Nasdaq.

Israelul, cu 7 milioane de locuitori, atrage tot atâta capital destinat noilor investiţii cât Franţa şi Germania la un loc.

După cum scriu Dan Senor şi Saul Singer în "Start-Up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle" (O naţiune incipientă – Istoria miracolului economic israelian, N.T.), Israelul dispune astăzi de o aglomeraţie clasică de inovatori, o situaţie în care obsesiile tehnologice lucrează în imediată apropiere şi aprovizionându-se din idei reciproce.

Datorită puterii sale economice, Israelul a trecut destul de uşor prin recesiunea globală.

Guvernul n-a trebuit să răscumpere băncile sau să detoneze o explozie de cheltuieli de scurtă durată. În schimb, el a folosit criza pentru a solidifica viitorul de lungă durată al economiei, prin investiţii în cercetare şi dezvoltarea infrastructurii, mărind unele taxe de consum şi promiţând să reducă alte taxe pe termeni medii sau de lungă durată. Analişti de la Barclays scriu că Israelul reprezintă "cea mai semnificativă pagină în redresarea economică" din Europa, Orientul Mijlociu şi Africa.

Succesul tehnologic israelian este fructificarea visului sionist. Ţara nu a fost fondată pentru ca nişte colonişti străini să se poată stabili în mijlocul miilor de palestinieni furioşi din Hebron. Ea a fost creată pentru ca evreii să se afle în siguranţă într-un loc unde să trăiască împreună pentru a crea lucruri pentru o lume.

Această schimbare de identitate a israelienilor are implicaţii de lungă durată. Netaniahu predică o vedere optimistă: cum că Israelul va deveni un fel de Hong Kong în Orientul Mijlociu, cu beneficii economice care se vor revărsa în lumea Arabă. Şi în realitate se pot deja observa unele semne în sprijinul acestei teorii, în locuri ca teritoriile de vest şi Iordania.

Este însă mult mai probabil că saltul economic israelian va lărgi prăpastia dintre el şi vecinii săi. Toate ţările din regiune vorbesc despre încurajarea inovaţiilor. Unele state bogate în petrol cheltuiesc miliarde încercând să construiască centre ştiinţifice. Cu toate acestea, locuri ca Valea Siliconului sau Tel Aviv sunt create din confluenţa forţelor culturale şi nu a banilor. Naţiunile înconjurătoare nu au tradiţia liberului schimb intelectual şi a creativităţii tehnice.

De exemplu, între anii 1980 şi 2000, egiptenii au înregistrat 77 de patente în SUA. Saudiţii au înregistrat 171. Israelienii au înregistrat 7.652.

Explozia tehnologică creează de asemenea o nouă vulnerabilitate. După cum susţine Jeffrey Goldberg de la "The Atlantic", aceşti inovatori sunt cei mai mobili oameni de pe suprafaţa pământului. Pentru a distruge economia israeliană, Iranul nu trebuie să expedieze o bombă nucleară spre Israel. Trebuie numai să creeze destulă instabilitate pentru ca întreprinzătorii să decidă că ar fi mai bine să se mute la Palo Alto, unde mulţi dintre ei au deja contacte şi locuinţe.

Evreii americani obişnuiau să menţină un pied-à-terre în Israel în cazul în care lucrurile ar merge prost în America. Astăzi israelieni menţin un pied-à-terre în SUA.

În decursul unui deceniu de previziuni sumbre, Israelul a devenit legenda unui succes extraordinar, însă în aceeaşi măsură o legendă extrem de mobilă.

(Dintr-un articol de David Brooks; în "New York Times, 2010; traducere din limba engleză de Radu Hervian)

Autoritatea Palestiniană: "Mukatagate", sex şi corupţie

«Că anturajul preşedintelui palestinian Yasser Arafat era măcinat de corupţie este un secret ştiut de toată lumea. Toţi ştiau, dar nimeni nu îndrăznea să-l denunţe. Şi cu atât mai puţin public, cu probe care au dus la dezvăluirea a milioane de dolari deturnaţi din ajutorul extern.

Tăcerea a fost acum ruptă de o răsunatoare voce palestiniană care

a scos la iveală scandalul "Mukatagate". Numele său este Fahmi Shabane, se teme pentru viaţa sa iar pe capul lui a fost pusă o recompensă de un milion de dolari.

Incomodul martor Shabane face să tremure nu doar vechea gardă a lui Arafat, ci şi a actualului preşedinte Mahmud Abbas şi acoliţii săi, care trăiesc un coşmar. Visele lor sunt tulburate de acest fost ofiţer al serviciilor secrete palestiniene care a dezvăluit o parte din cele 400 de documente privind corupţia, plus o casetă video prezentând şantajul sexual al unui om de încredere al preşedintelui, notează ziarul "El Mundo", citat de Agerpres.

Avocat de profesie, Shabane a fost numit în 2005 responsabil al serviciilor secrete în lupta împotriva corupţiei. Azi este şomer, urmărit de ANP şi sub proces în Israel. "Mahmud Abbas are două săptămâni pentru a-i aresta pe corupţi şi a-l demite pe şeful biroului său, Rafik Husseini. Altfel, voi dezvălui tot ceea ce ştiu. Informaţii foarte periculoase", a avertizat el la Canalul 10, televiziunea israeliană care a emis caseta compromiţătoare. Husseini este prins "în flagrant" dezbrăcat în casa unei tinere care îi ceruse un loc de muncă. Husseini vine însoţit de secretara lui cu care "se distrează" pe canapea într-o situaţie foarte intimă.

Anchetatorul a intrat în biroul lui Mahmud Abbas cerându-i demisia lui Husseini şi a fost concediat. Dar Shabane îi pregătise o capcană. "Acum un an şi jumătate, o tânără a venit la mine în birou să denunţe un lider important. Mi-a spus că a fost la Mukata la Ramallah în căutarea unui loc de muncă şi că Husseini s-a oferit să o ajute în schimbul unor favoruri sexuale. Singurul mod în care putea să o creadă cineva era să-l filmeze". La interviu, Husseini s-a dezbracat şi a poftit-o

Rafik Husseini

în pat. În locul tinerei au apărut însă Shabane şi alţi agenţi. Shabane spune că nu este un caz izolat şi se întreabă: "Cum poate o secretară fără multe responsabilităţi la preşedinţie să primească un salariu de 3.000 de dolari pe luna?".

Pe casetă, Husseini spune ca "Abou Amar (Arafat) este cel mai mare hoţ" şi că succesorul său Mahmud Abbas (Abu Mazen) este "un lider lipsit de carismă". Cu un material atât de exploziv, Shabane s-a dus la Abbas, care are faima de om cinstit. Acesta a văzut caseta şi s-a supărat, dar nu pe "numarul 2 de la Mukata", ci pe Shabane pentru că l-a filmat şi pe care l-a concediat pe loc. După câteva zile, Shabane a fost arestat la Ierusalim de agenţi israelieni, fiind acuzat de "colaborare cu o organizaţie străină". "Husseini le-a cerut să mă aresteze", a denunţat Shabane, care a hotărât atunci să se răzbune.

Pe lângă caseta cu conţinut sexual, Shabane a prezentat documente oficiale care portretizează un scenariu sumbru de corupţie început în epoca lui Arafat. Sute de milioane de dolari veniţi din ţările europene şi arabe ajunşi în buzunarele particulare ale unora. "Dacă arăt tot ce am, emirul Qatarului nu va mai da un ban ANP". În 1997, de exemplu, un lider palestinian a cumpărat terenuri în apropiere de Ramallah. A spus că are nevoie de 2,3 milioane de dolari din vistieria publică pentru a cumpăra proprietatea pe numele unui israelian. De fapt a plătit doar 1,8 milioane de shekeli iar restul l-a băgat în buzunar. Alţii nu au fost atât de sofisticaţi şi au retras pur şi simplu din mai multe bănci din Cairo şi Amman din banii destinaţi ANP. El aminteşte şi cazul unui ministru palestinian de finanţe care a transferat 8 milioane de dolari din conturile publice în contul său privat.

ANP a ripostat acuzându-l pe Shabane de "minciună şi de colaborare cu israelienii la un montaj pentru a defăima ANP şi pe preşedinte". Tayib Abdul Rahim, secretarul lui Abou Mazen, spune că "a luptat întotdeauna împotriva corupţiei. Calomniile lui Shabane sunt încurajate de Israel". Shaban îşi justifică colaborarea cu presa israeliană afirmând că "mass-media palestiniene nu vor să-i publice denunţurile". Cine îşi freacă mâinile mulţumiţi sunt cei din Hamas, eternul rival al Al Fatah.

"Este dovada că sunt nişte corupţi. Ştim că datează din vremea lui Arafat", spune Ribji Rantisi, militant Hamas, care nu ezită să folosească caseta video şi denunţurile ca armă împotriva lui Abu Mazen. Viaţa lui Shabane este în pericol, dar el asigură că are sprijinul multor cetăţeni. Scandalul "Mukatagate" a pus în alerta zeci de acoliţi, responsabili şi apropiaţi ai puterii în vigoare de 15 ani în teritoriile palestiniene.»

(După "Rom ânia liberă online", 2010)

Dubai: Anatomia unui asasinat ca-n filme

«Mahmoud al-Mabhouh, unul dintre liderii grupării islamiste palestiniene Hamas, a fost asasinat pe 20 ianuarie într-un hotel din Dubai, 11 persoane, printre care şi o femeie, toate cu paşapoarte europene, fiind suspectate de implicarea în uciderea acestuia.

Asasinarea bărbatului pare desprinsă dintr-o carte a scriitorului englez de thrillere Frederick Forsyth.

Imobilizat la pământ până în ultima secundă şi eliminat cu scopul de a servi interesele unui grup, toate sunt practici de încredere din recuzita Mossad-ului, serviciul secret de informaţii israelian.

Echipa era deghizată cu peruci şi bărbi false, comunicând, se pare, prin telefoane mobile care nu puteau fi urmărite, iar metoda folosită pentru a ucide a fost atât de precisă încât nu au lăsat nici un indiciu în urmă. Ei au trecut totuşi cu vederea un lucru: securitatea Dubaiului, care are camere de supraveghere peste tot. Poliţia din Dubai a urmărit în detaliu imaginile înregistrate de televiziunea cu circuit închis a hotelului, în care se poate observa fiecare mişcare făcută de echipa de asasini, din momentul în care au mers la biroul de imigraţie şi şi-au prezentat paşapoartele clonate. Ţinta de asasinare a agenţiei Mossad a fost Mahmoud al-Mabhouh, comandantul grupării paramilitare Hamas, un om care s-a aflat în fruntea listei negre a agenţiei secrete israeliene mai bine de 20 de ani.

Mabhouh a fost acuzat de Israel de implicare în răpirea şi asasinarea a doi soldaţi israelieni. Potrivit agenţiei secrete israeliene, cel mai mare duşman al său, în vârstă de 48 de ani, călătorea în Dubai pentru a cumpăra arme de la distribuitorii

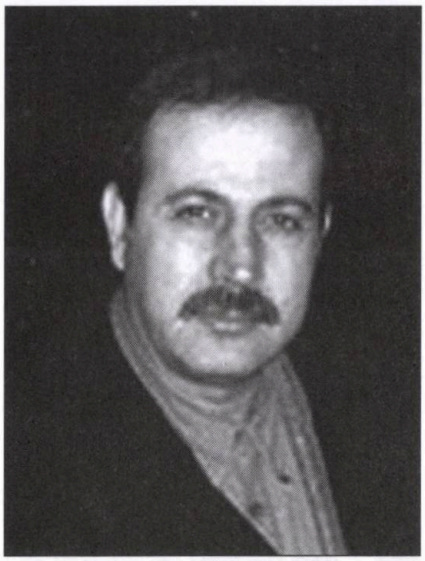

Mahmoud al-Mabhouh

iranieni. Misiunea era de a-l elimina înainte de a încheia târgul cu iranienii, totul fiind o răzbunare pentru ce s-a întâmplat acum mai bine de 20 de ani. În videoclip se observă cum agenţii au zburat la Dubai pe 19 ianuarie, cu doar 19 ore înainte de a-şi duce planul la bun sfârşit. Primii sosiţi au fost doi agenţi, având paşapoarte pe numele lui Michael Bodenheimer şi James Leonard Clarke. Ei aveau capul ras, barbă şi feţe negricioase, fizicul lor dovedind că nu erau europeni, deşi din documente reieşea că erau din Germania şi Marea Britanie.

Ei au fost urmaţi de o femeie atractivă, care avea în jur de 30-40 de ani şi care folosea numele Gail Folliard. Aceasta era însoţită de „irlandezul" Kevin Daveron, şi au sosit cu zborul Air France 526 de la Paris. Gail a fost singura femeie din gruparea de ucigaşi, ea jucând un rol esenţial.

În fotografia din paşaport aceasta era blondă, dar în imagini ea apare purtând o perucă de culoare închisă, în timp ce îl supraveghea pe al-Mabhouh în holul hotelului, pretinzând că efectuează un apel telefonic. Toţi patru au luat un taxi până la hotel, unde s-au cazat plătind cash. În cursul după-amiezii au sosit şi ceilalţi membri ai echipei, ei având grijă să nu efectueze apeluri telefonice directe unii către alţii şi s-au cazat la hoteluri diferite. Aceştia au folosit cartele SIM şi numere austriece, iar cifrele erau codate. Misiunea era şi una de supraveghere şi, în consecinţă, îşi schimbau înfăţişarea constant. Următoarea ipostază cu Kevin Daveron nu mai este la fel ca prima dată când este surprins de camere, de exemplu, el purtând o perucă şi ochelari care l-au făcut de nerecunoscut.

Aceştia au monitorizat mai multe hoteluri, în cazul în care ţinta lor s-ar fi cazat în altă parte. La ora 3.20 p.m. este surprinsă pentru prima dată şi victima, atunci când trece pe la vamă. Echipa care se ocupa de supraveghere, îmbrăcată sport şi cu un echipament de tenis, l-a urmărit de la aeroport până la hotelul Al-Bustan Rotana. După ce s-a cazat, victima a luat liftul până la etajul doi al hotelului, având supraveghetorii, deghizaţi în turişti sportivi, chiar lângă el, iar aceştia l-au urmărit până la uşă şi au văzut numărul camerei în care era cazat. Totuşi, pentru un luptător de gherilă, al-Mabhouh era destul de relaxat în ceea ce priveşte propria securitate şi nu a observat cum asasinii s-au furişat în spatele lui.

El nu şi-a dat seama nici când unul dintre agenţi l-a urmărit pe coridor şi a văzut cum a descuiat uşa camerei cu numărul 230. În timp ce ţinta se relaxa în confortabila cameră de hotel, asasinii puneau la punct ultimele detalii ale operaţiunii. Execuţia a fost făcută de patru asasini bine făcuţi, care lucrau în perechi. Primii doi au luat liftul până la etajul al doilea, unde şi-au păzit unul altuia spatele până ce au ajuns la camera lui Mabhouh. După

7 minute, au apărut şi ceilalţi doi, unul cărând un sac de voiaj, iar celălalt un rucsac. La scurt timp după 8 p.m., oră la care personalul hotelului părăsea etajul, asasinii au intrat în cameră şi au comis crima. La 8.46, cumplita lor misiune se terminase, iar cei patru sunt surprinşi din nou de camere în clipa în care părăsesc camera şi coboară cu liftul. Se presupune că Mabhouh a fost sufocat, electrocutat şi torturat. Gruparea este filmată apoi părăsind hotelul, cu toţii fiind îmbrăcaţi ca şi cum se duceau la golf, iar în decursul a două ore, toţi asasinii erau în zboruri diferite care plecau din Dubai. Au ales să plece separat, la fel cum au şi venit. În ziua următoare, al-Mabhouh nu a răspuns la telefoanele de la recepţie şi nu a deschis menajerei, iar uşa sa a fost găsită încuiată pe dinăuntru. Poliţiştii sunt de părere că agenţii asasini fie au programat încuietoarea de la cameră să se închidă cu ajutorul unui gadget electronic sofisticat sau, mai precis, pozând în membri din staful hotelului, au bătut pur şi simplu la uşă. Cu toate acestea, este încă un mister modul în care asasinii au părăsit camera în timp ce uşa era încuiată pe dinăuntru.

Premierul britanic G. Brown a cerut explicaţii Israelului cu privire la rolul său în acest caz, fiind demarată şi o anchetă legată de folosirea paşapoartelor britanice. Poliţia din Dubai a anunţat că unsprezece persoane deţinând paşapoarte europene – trei irlandezi, şase britanici, un francez şi un german – sunt căutate, însă guvernele de la Londra şi Dublin au anunţat rapid că sunt documente false. Cel puţin şapte israelieni cu dublă cetăţenie s-au declarat victime ale unei uzurpări a identităţii în cazul asasinării lui Mahmoud Abdel Raouf al-Mabhouh. Bărbatul care folosea paşaport francez, Peter Elvinger, este considerat de anchetatori liderul grupului. Autorităţile austriece au anunţat şi ele o anchetă cu privire la eventuala utilizare a unor cartele SIM şi a unor numere austriece în această operaţiune, iar celelalte state implicate fără voie în acest scandal au cerut şi ele explicaţii. Motivul pentru care al-Mabhouh a riscat să părăsească Siria şi să vină în Dubai rămâne un mister.»

(După "Curentul", Bucureşti 2010)

Suedia: Câinele lui Lars Vilks

Ai voie, în Occidentul de azi, să pictezi un câine? Da, desigur... cu o condiţie...

«Până în 2007, faima lui Lars Vilks – artist contemporan şi profesor de teoria artei – nu depăşise cu mult graniţele lumii artiştilor plastici şi ale Suediei natale, unde, ce e drept, se bucura de o apreciere considerabilă. În vara lui 2007, a fost invitat să participe la o expoziţie obscură, într-un orăşel de provincie, cu tema „Câini". Genul de expoziţie la care atât participanţii, cât şi publicul se recrutează cu preponderenţă din categoria doamnelor de vârsta a treia, care poartă pălării cu flori. Mai mult, manifestarea trebuia onorată şi de prezenţa unui medic veterinar, care urma să ţină un expozeu despre îngrijirea câinilor şi importanţa celui mai bun prieten al omului în viaţa noastră. Vârstnicele doamne expozante au hotărât că evenimentul are nevoie şi de puţină picanterie şi provocare. În viziunea lor, provocare ar fi fost, de exemplu, ca expoziţia să conţină o lucrare care să-l reprezinte pe George W. Bush cu trup de pisică, aşa cum se întâmplase la precedenta ediţie, cu tema „Pisici". Aşa că s-au gândit la Lars Vilks, cunoscut pentru năstruşnicia lucrărilor sale.

Aşadar, acesta era omul chemat să expună în târguşorul de provincie. La început, a refuzat: „Ştiţi, cred că nu sunt genul vostru de artist. Căutaţi un tip mai de treabă". De partea cealaltă, s-a insistat: „Nu suntem aşa de încuiaţi cum credeţi dvs. Noi acceptăm şi provocarea. Ne place, chiar". Pesemne Vilks, în tradiţia nonconformismului care îl caracterizează, şi-a şoptit în barbă – „bine, atunci provocare o să aveţi". Încă de acum cîţiva ani, în Suedia deveniseră populari aşa-numiţii „rondellhund", câinii din sensul giratoriu. La intersecţii, unde există un spaţiu gol în mijloc, ca să învioreze atmosfera, fuseseră puşi nişte hazlii câini din lemn. Vilks a desenat un astfel de patruped, numai că, în loc de cap, a pus chipul profetului Mahomed.

Expoziţia l-a acceptat. Poate că gestul ar fi provocat rumoare doar pe plan local, dacă n-ar fi sosit şi un ziarist care, în plicticoşenia generală, a observat isprava lui Vilks (care, ce e drept, rareori trece neobservat). Desenul a fost preluat de un ziar. Atunci, la doi ani de la povestea caricaturilor din ziarul danez "Jyllands Posten", s-a dezlănţuit haosul. Din fotoliul casei sale de la ţară, Vilks privea cum steagul Suediei este ars, de mulţimea înfuriată, în capitalele ţărilor musulmane, de la Islamabad la Teheran. Primejdia putea însă veni din partea numeroasei comunităţi musulmane din Suedia şi s-a manifestat la început prin demonstraţii, dar şi ameninţări cu moartea şi încercări de violenţă fizică la adresa artistului. Vilks a cerut sprijinul serviciilor secrete şi al poliţiei, dar acestea au afirmat că nu-i pot oferi pază la locuinţa proprie. I-au sugerat să-şi schimbe domiciliul şi să trăiască o vreme în anonimat. Partea cu anonimatul nu

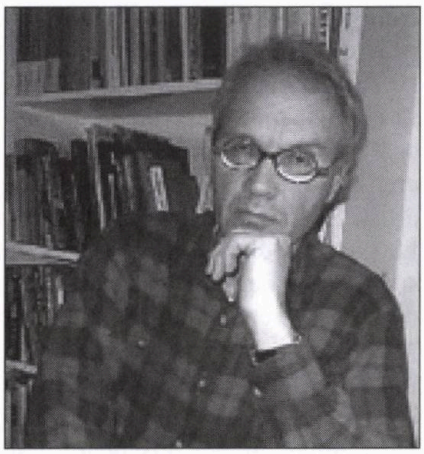

Lars Vilks

era genul lui, așa că a rămas acasă. Presa a publicat o vreme fotografii cu un Vilks derutat, care căuta bombe sub autoturismul din fața casei.

În final, ca să evite revoltele pe scară mare, arderea ambasadelor suedeze din străinătate și chiar potențialele victime, cum se întâmplase după caricaturile din Danemarca, premierul suedez însuși i-a invitat la o discuție pe ambasadorii tuturor statelor musulmane și pe reprezentanții comunității islamice din Suedia. Motivul: să reitereze specificul Suediei, ca țară care respectă toate comunitățile etnice și religioase, dar în care nici un oficial nu poate pedepsi un artist. Se pare că dialogul a avut efect: violențele s-au oprit în acest punct. Doar Vilks a continuat să primească, multă vreme după aceasta, amenințări cu moartea și telefoane furioase.

De fapt, care a fost motivația lui Vilks în privința desenului din 2007? În nici un caz nu a vrut să provoace comunitatea musulmană – spune el. Ținta au constituit-o colegii lui din establishment-ul artistic, care afirmă că astăzi se poate face orice, dar sunt terorizați de corectitudinea politică. „Totul se învârtește în jurul subiectului: ce e posibil să faci în artă, fiindcă libertatea artistică este mult mai limitată decât se crede îndeobște. Tot ce am vrut să fac a fost un mic desen al unui câine, și dintr-odată te trezești că ai depășit limitele. Asta am vrut să demonstrez. Și câtă dreptate am avut. Dar proiectul meu a depășit lumea artistică și a ajuns în lumea propriu-zisă, și atunci lucrurile devin mai complicate. În Suedia aveam o atitudine detașată față de religie, nimănui nu-i păsa prea mult de chestiunile religioase, și dintr-o dată trebuie să le luăm în considerare. Chestiunea musulmană a adus în dezbatere un aspect pe care îl credeam depășit de multă vreme. Iar suedezii vor să fie politicoși și respectuoși. Ești izolat din motive morale dacă faci ceva ce este considerat greșit, ești arătat cu degetul ca un om rău. Așa e chiar mai eficient decât dacă am avea legi care să ne condamne."

Totuși, în ciuda faptului că Vilks cunoștea foarte bine lumea artistică și academică, tăcerea și condamnarea din partea confraților l-au surprins chiar și pe el. Probabil această descoperire a fost mai dureroasă decât amenințările cu moartea. Cu atât mai mult cu cât nimeni nu-l putea bănui pe Lars Vilks de extremism politic: ca majoritatea artiștilor (și nu numai) suedezi, e un om moderat, de stânga. „Am considerat întotdeauna că trebuie să fiu de partea celor slabi, așa că din acest punct de vedere puteți să mă plasați la stânga. Dar tocmai cei de la stânga m-au surprins: nu știam că au o agendă atât de puternică. Credeam că, din câte-i cunoșteam, și-au păstrat un oarecare simț al umorului, pentru că – la urma urmelor – să-l faci pe profetul Mahomed ca pe un câine din intersecție e atât de absurd încât devine amuzant. Dar nu, sunt al naibii de serioși. Și oficialii la fel. De curând ar fi trebuit să am o expoziție personală într-un muzeu suedez, o retrospectivă a lucrărilor mele Până în 2006, deci se oprea înainte de desenul cu Mahomed, care n-ar fi făcut parte din expoziție. Guvernatorul provinciei însuși a intervenit pe lângă conducerea muzeului să oprească expoziția. Se întâmplă rarisim ca un guvernator să intervină, să se ducă la directorul muzeului și să ceară oprirea unei expoziții sau să formuleze judecăți despre un artist. Aici s-a ajuns."

Totuși, am fi nedrepți să spunem că toată lumea l-a ostracizat: asta au făcut îndeobște confrații în ale artei. Însă alții – e drept că mai puțini – l-au transformat în erou al libertății de exprimare. Desenul s-a răspîndit cu repeziciune pe Internet, a fost preluat pe bloguri și siteuri personale, iar pagina web a lui Lars Vilks a cunoscut un boom al vizitatorilor.

Nu demult, faimosul desen a fost prezentat într-o expoziție la Lausanne, Elveția, acoperit cu un văl, și alături de el a fost scris un avertisment pentru vizitatori, de parcă ar fi conținut cine știe ce oroare. Absurd și în același timp ironic, tocmai pe placul lui Vilks. De fapt – spune el –, reacțiile la micul desen sunt ele însele parte a proiectului artistic; lucrarea în sine n-ar fi însemnat nimic fără ele. Apoi, alături de un prieten compozitor, a scris un *musical* teatral despre povestea desenului, intitulat *Dogs*. N-a putut fi prezentat nicăieri: doar câteva scurte fragmente, în cadrul unui seminar despre libertatea de exprimare. În rest, doar refuzuri. I se pare amuzant: „E foarte bine că se întâmplă așa. Când nu poți să atingi un cartof fierbinte înseamnă că e al naibii de fierbinte. Mulți or să înceapă să se întrebe de ce e așa". Semn că proiectul artistic merge mai departe.»

(Dintr-un articol de Mădălina Șchiopu; în "Dilema veche", București)

Ne place...

...Nu ne place

Ne place că...

...în Elveţia, unde s-a organizat un referendum privind construirea de minarete în oraş, lumea s-a trezit, ca aici la Zürich, într-o dimineaţă, pe stradă, cu afişe cerând "Stop!" islamului.

Nu ne place că...

...nici până astăzi România nu are un guvern, actualul cabinet Emil Boc funcţionând provizoriu şi fără majoritate parlamentară; ne place, în schimb, că amiciilor noştri dintre Dunăre şi Carpaţi li se fâlfâie de situaţie, văzându-şi în linişte de treburile lor.

Ne place că...

...d-ra Simona Senzual, o actriţă porno binecunoscută din Bucureşti, a declarat următoarele: "În România, dacă nu spui prostii nu te bagă nimeni în seamă".

de tot, şi-au făcut din nou (şi încet-încet) apariţia. Ultimul, legat de criza economică, sună aşa:

«Un ascultător amărât din România întreabă:

– De ce trebuie să strângem cureaua în perioada asta de criză?

– De gât.

Ne place că...

...bancurile cu Radio Erevan, despre care crezusem că au dispărut

Ne place că...

...în sfârşit, căile ferate israeliene şi primăria oraului Haifa au ajuns la un acord: să amenajeze un "zid acustic" menit a micşora zgomotul infernal pe care trenurile îl produc în cartierul Bat Galim, scoţându-i din minţi pe cetăţenii de lângă calea ferată şi îndemnându-i să se arunce în Mediterana.

Ne place că...

...referindu-se la faimoasa problemă a refugiaţilor palestinieni, Nathan Sceransky, fostul dizident rus din anii '70, a spus-o, într-un

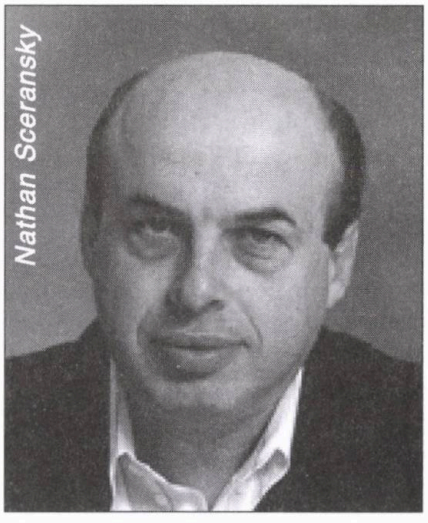

interviu, de la obraz: «Taberele de refugiaţi constituie un test hotărâtor (pentru palestinieni şi suporterii lor): niciodată până-n zilele noastre nu s-a mai pomenit o asemenea situaţie, creată cu cinism, când patru generaţii trăiesc în tabere de refugiaţi. E de necrezut. ONU a creat aceste tabere şi le-a finanţat, iar Yasser Arafat i-a încurajat pe locuitorii respectivi că asta e singura cale ca să se întoarcă la Haifa. L-am întrebat pe Mahmud Abbas dacă după retragerea Israelului din Gaza vor rămâne mai puţini oameni în taberele de refugiaţi de-acolo. Abbas mi-a spus că nu...»

Ne place că...

...revista "România literară" din Bucureşti a publicat desenul de faţă de Linu, cu à propos la felul cum se confecţionează la diferite personalităţi (cu materialul clientului).

Nu ne place că...

...în timp ce, aşa cum arată toate statisticile, la Bethlehem creştinii arabi sunt practic alungaţi de către OEP-iştii din Autoritatea Palestiniană, Vaticanul tace din gură chitic (mucles!), numai şi numai să nu-i supere pe palestinieni.

Ne place că...

...pe purtătorul de cuvânt al Curţii de Apel din Oradea îl cheamă Păunel Galoş.

Nu ne place că...

...după ce în toamnă presa din *trib* (şi nu numai)duduia de ştiri privind scandalul provocat de o clinică israeliană din Bucureşti care se ocupa cu fertilizarea artificială a femeilor, – precum şi de cercetările legate de vandalizarea cimitirelor evreieşti, mai nou aceste subiecte au dispărut misterios de pe prima pagină a gazetelor.

Nu ne place că...

...în Iran, femeile virgine condamnate la moarte pentru motive politice sunt date mai întâi pe mâna unui ofiţer de securitate care le violează, pe motiv că Islamul nu îngăduie executarea fecioarelor.

Ne place că...

...aşa cum ne informează Boris Marian, de la Bucureşti, există o revistă, "Nicicând", care apare la Singapore, în limba română, condusă de un individ ciudat, pe nume C. Leku. Ne place mai puţin că, tot din relatarea lui Marian aflăm că cetăţeanul foloseşte în discuţiile sale cu partenerii de pe Internet un limbaj grosier, plin de înjurături precum: oligofrenule, infantilule, bolşevicule, homofobule etc.

Nu ne place că...

...ziarul englez "Financial Times", care se consideră un exemplu de rigoare, precizie şi seriozitate jurnalistică pentru presa din lumea întreagă, scrie, ori de câte ori are prilejul, "Tel Aviv, capitala Israelului".

Ne place că...

...în revista "Dilema veche", din Bucureşti, am întâlnit anunţul de faţă.

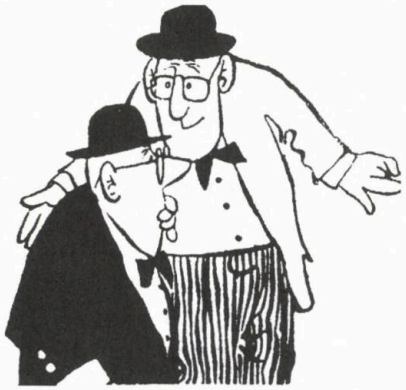

SE ZVONEŞTE CĂ...

...**D. George Edri,** proprietarul ziarului "Viaţa noastră", a propus d-nei Doina Meiseles, redactor-şef al "Jurnalului săptămânii", să vândă acesteia toate drepturile asupra "Vieţii"...

...ziarista **Iulia Deleanu,** de la "Realitatea Evreiască" din Bucureşti, a suferit un grav accident de circulaţie, trebuind să fie internată în spital şi să suporte 18 operaţii (la ora de faţă starea rănitei este satisfăcătoare, I. D. aflându-se în afara oricărui pericol.

...schimbul de scrisori între **dr. Shlomo Laiş** şi criticul literar acad. Eugen Simion pe marginea cărţii lui Sorin Lavric despre C. Noica şi mişcarea legionară (vezi nr. de faţă) a stârnit un asemenea interes încât postul de radio Kol Israel a hotărât să organizeze o masă rotundă pe tema sus-amintită. Printre participanţi: protagoniştii înfruntării (Laiş şi Simion), prof. Moshe Idel, Andrei Oişteanu, dr. L. Volovici. Se aşteaptă răspunsurile lui Paul Cornea şi Solomon Marcus.

...un grup de islamişti din Bulgaria, finanţat de Al-Qaeda, a început să transporte în autobuzele care leagă Sofia de Bucureşti mici manifeste şi "fluturaşi" precum cel de mai sus, şi să le răspândească în România, cerând boicotarea produselor israeliene.

Bancuri de pe Internet

● Bin Laden ajunge la poarta raiului. Apare Sfântul Petru care îi zice:

– Tu doar nu vrei să intri?

La care Bin Laden îi răspunde:

– Nu, dar voi aveţi 3 minute ca să ieşiţi!

● Becali la pescuit. La un moment dat prinde peştişorul de aur.

Peştişorul: Eu sunt peştişorul de aur. Ştii tu, ăla cu trei dorinţe!

Becali: Zi mai repede, că mă grăbesc!

● Vine o femeie la cabinet cu nasul umflat ceva de speriat.

Doctorul o întreabă: – Ce aţi păţit? – O albină, raspunde femeia. – S-a pus pe nasul dvs.? – Da. – V-a înţepat? – N-a avut timp, că soţul meu a şi lovit-o cu lopata.

● – Bună ziua!

– Buna ziua, domnule poliţist!

– Dumneata, tinere domn, pe gheaţa asta conduci cu 70 km. pe oră? Vrei să ajungi la spital?

– Da!

– Bravo, frumos răspuns! Eşti şmecher?

– Nu! Sunt doctor!

AVOCAT ŞI NOTAR
AUSTERMAN EFRAIM
Fost magistrat în România
Execută
Traduceri notariale ebraică-română română-ebraică;
Rezolvă probleme juridice legate de România
Cumpărări, vânzări imobiliare; moşteniri-testamente; convenţii soţi sau necăsătoriţi; servicii juridice la domiciliul celor nedeplasabili; pensii din România
Petah Tikva, str. Ichilov nr. 11
Tel.: 03/934-3242, 052/244-8793; Fax: 03/934-7401
Între orele: 9.30-14.00, 18.00-20.30

ETC... ETC...

••• Extremele se ating? Aşa se pare, dacă te iei după scrisoarea alăturată, apărută în "România Mare":

«Stimate domnule Corneliu Vadim Tudor,

Îmi face plăcere să vă transmit informaţii mai detaliate privind manifestările organizate de noi cu ocazia comemorării a 65 de ani de la eliberarea supravieţuitorilor din lagărele morţii Auschwitz-Birkenau.

Imediat ce şefii de stat solicitaţi vor confirma participarea, veţi primi invitaţia oficială, împreună cu programul forumului nostru. Vă informăm că preşedintele Parlamentului European, Jerzy Buzek, a acceptat deja propunerea noastră şi va lua cuvîntul în cadrul acestei reuniuni. De asemenea, vă anunţăm că toate cheltuielile legate de acest eveniment (transportul cu avionul, transferul de la aeroport la hotel, cazarea şi masa) vor fi suportate de comitetul organizatoric. Vă rugăm să aveţi amabilitatea de a confirma, cît mai curînd, participarea dvs., întrucât numărul locurilor din avion este limitat. Sperăm să luaţi parte, alături de noi, la acest important eveniment.

Cu stimă,

Emily WOITCHIK,

Ofiţer în cadrul Departamentului Afacerilor Publice - Congresul European Evreiesc, Bruxelles»

••• E o soartă şi-un destin. Altfel nu ne putem explica de ce, în ciuda eforturilor sale, Mihai Sebastian a avut parte de-o mulţime de scandaluri, şi în timpul vieţii, şi după moarte.

«Drepturile asupra operei lui Mihail Sebastian – scrie Simona Chitan în "Evenimentul zilei" – sunt disputate într-un proces aflat pe rol la Tribunalul Bucureşti, unde ar fi trebuit să aibă loc o nouă înfăţişare, între Copyro, societate de gestiune colectivă a drepturilor de autor, şi nepoatele scriitorului, Micky Sebastian şi Michèle Hechter, stabilite în Franţa. Şedinţa s-a amânat din cauza neprezentării uneia dintre părţi, următorul termen fiind stabilit pentru 27 aprilie. Cele două nepoate, care trăiesc la Paris, sunt fiicele fraţilor lui Mihail Sebastian, Poldi şi, respectiv, Benu.

Mihail Sebastian, născut în 1907 sub numele de Iosif Hechter, în Brăila, celebru pentru romanele „Accidentul", „Oraşul cu salcâmi" sau pentru piesele de teatru „Jocul de-a vacanţa" şi „Steaua fără nume", a murit pe 29 mai 1945, la mai puţin de 38 de ani, strivit de un camion, în Bucureşti. Fraţii săi s-au exilat în Franţa. Fiecare a avut câte o fiică.

Dacă Micky Sebastian este actriţă, cealaltă nepoată, Michèle Hechter, este autoarea, printre altele, a lucrării „M&M", apărută la Gallimard, în care este evocat şi unchiul ei. „Copyro ne contestă legitimitatea", spun într-o scrisoare deschisă cele două verişoare, deşi ele afirmă că au trimis în România actul notarial prin care se dovedeşte că succesiunea lui Mihai Sebastian s-a realizat de către fraţii acestuia, în Paris, în 1954.

„«Actul e nul!», pretextează Copyro, dat fiind că Mihail Sebastian nu are nici un moştenitor în România", îşi exprimă nepoatele consternarea. „Copyro, care se consideră singurul deţinător al drepturilor, n-a făcut nici cea mai mică propunere ca documentele cu succesiunea să fie validate la Bucureşti", susţin cele două moştenitoare.

„Este o clarificare şi o încercare de intrare în legalitate", a declarat, pentru EVZ, Eugen Uricaru, preşedintele Copyro. „Din punctul nostru de vedere, discuţiile pentru acest subiect nu fac decât să inflameze opinia publică şi să încerce să influenţeze decizia justiţiei. Succesiunea din 1954 este valabilă 50 de ani. Nici o lege nu este retroactivă", susţine Eugen Uricaru.

„Este o tâmpenie. Drepturile de autor se moştenesc de către urmaşii legali ai autorului, oriunde s-ar afla ei, şi sunt valabile 70 de ani", apreciază Nicolae Manolescu, preşedintele Uniunii Scriitorilor. „Această motivaţie a procesului intentat de Copyro, că Sebastian nu are niciun moştenitor în România, este o aberaţie, moştenitorii putându-se afla oriunde în lume", subliniază Manolescu. „Se pare că unchiul nostru aparţine domeniului public!", îşi exprimă stupoarea semnatarele, deşi inclusiv Legea nr. 8/1996, privind dreptul de autor şi drepturile conexe, prevede ca „autorul unei opere să deţină dreptul asupra acesteia pe toată durata vieţii sale, plus încă 70 de ani".»

••• Iubirea nu este un sentiment prea răspândit în relaţiile dintre scriitori (nici în România, nici prin alte locuri). Mai degrabă te loveşti în lumea literaţilor de proverbiala invidie. Cu atât mai mult te impresionează declaraţiile de amor dintre condeieri. O asemenea declaraţie i–a trimis cunoscutul istoric literar Mihai Zamfir (specialist în portugheză) fostului său profesor Paul Cornea, de la Facultatea de Filologie a universităţii bucureştene.

Declaraţia se intitulează "Lui Paul Cornea – cu iubire" şi a apărut în "România literară" nu de mult,

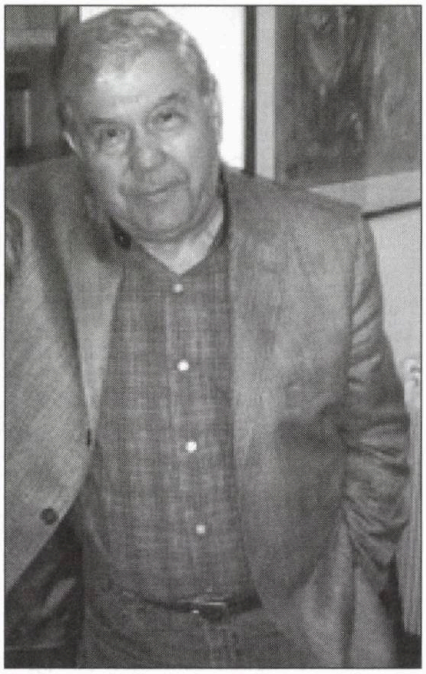

Mihai Zamfir

când Paul Cornea împlinise "o vârstă rotundă" (așa scrie la gazetă):

«Piesă de rezistență a culturii românești contemporane, Paul Cornea ne privește astăzi de la o mare înălțime. A demonstrat că s-a putut păstra și în țara noastră contactul cu Europa, chiar în cea mai nefastă perioadă a istoriei; a arătat că cei mai inteligenți români pot da coloratură proprie marilor curente de gîndire occidentală; și, mai ales, că personalitățile puternice au fost capabile să traverseze deșertul fără să fi scris măcar un singur rînd de care apoi să le fie jenă.»

••• Cine-și mai amintește astăzi de ziaristul Henri Dona (fost redactor-șef la Radio București, "Flacăra" etc.). Câțiva prieteni, desigur, dar în primul rând criticul de film Magda Mihăilescu.

Recent, Magda Mihăilescu a scos o carte despre marele regizor francez François Truffaut. Cu acest prilej, ziaristul Romulus Căplescu i-a luat un interviu penru "Adevărul literar și artistic". Una din întrebări sună așa:

«Cartea dvs. poartă o dedicație, "Soțului meu, Henri Dona". Generațiile mai noi nu știu, poate, cine a fost destinatarul. O remarcabilă personalitate intelectuală.

– Vad ca m-ați adus pe un tărâm sentimental, unde mă mișc cu stângăcie. Cum să vă spun eu, dragă domnule Căplescu... Am fost una dintre acele fete care se îndrăgosteau de profesorii lor, nu de actori, adică am alimentat procentul de vreo 20 la sută din tinere, conform unor calcule ale lui André Maurois. Dumnezeu știe de unde a scos nostimada asta. Am fost studenta lui Henri la prima Facultate de Ziaristică din țară, ultima serie. M-a luat la revista "Flacăra", unde mi-a încredințat paginile de cinema, am împărțit o căsnicie de aproape 30 de ani. Fără el, fără familie, nu știu cum aș fi trecut peste scoaterea mea din presă, în 1982. A fost unul dintre marii cinefili ai generației sale, pasiunea fiind dublată și de formația sa universitară. Devenirea mea profesională îi datorează totul. A fost cel dintâi care m-a încurajat și m-a ajutat să scriu această carte pe care, din păcate, nu a apucat să o cunoască decât într-o primă formă.»

••• Tensiune în Israel, cât cuprinde. Nervi? Să mai dai și la alții. Dar, ca de obicei, agenția Isropres, din Haifa, condusă de Uly Vălureanu, a transmis, calm, știri din și despre viața *tribului:*

Magda Mihăilescu: se îndrăgostise de profesorul ei

■ A apărut recent la Ierusalim, în editura Maatic", volumul „Violonistul de la Auschwitz" de Paul Leibovici. Solicitând autorului amănunte despre carte, am primit următorul răspuns:

«Iată povestea și conținutul cărții "Violonistul de la Auschwitz":

În anul 1987 am căutat un material interesant pentru a-l putea prezenta într-un spectacol festiv în onoarea "Zilei Holocaustului". După nenumărate lecturi am citit o carte de poezii de dr. Moșe Liba – ambasador al Israelului, în acea vreme Director General al Institutului pentru relații externe culturale cu țările latine, Spania și Portugalia. Cartea avea si o prefață semnata

de dl. Shimon Peres, preşedintele Israelului, atunci vice-premier şi ministru de externe. Volumul, intitulat "De la Casa poporului la Binianei ha'uma", conţinea si poemul "Violonistul de la Auschwitz", tradus în opt limbi. Pornind de la acest poem, am scris o piesă de teatru prezentată în anul 1987. A avut un succes remarcabil.

Prof. dr. Moşe Liba asistase cu ani în urmă la "Iad Va'Şem" din Ierusalim la o conferinţă a d-lui Jack Iacob Strumza, originar din Salonic, care a fost printre evreii deportaţi la Auschwitz, a cărui familie a fost omorâtă. Fiind necesar un violonist pentru Orchestra din Auschwitz, Iacob Strumza a fost acceptat şi astfel a supravieţuit. Dr. Moşe Liba a scris poemul iar eu l-am cunoscut şi pe eroul Strumza – azi în vârstă de 97 de ani.

Peste ani, piesa mea a fost adaptată în limba olandeză de Moşe Liba în colaborare cu scriitorul şi muzicianul Rob Shulten şi reprezentată la Haga în ziua de 4 mai 2008 – Ziua Holocaustului naţional. Piesa va fi reluată şi reprezentată şi anul acesta în Olanda.

Împreună cu Dr.Moşe Liba am hotărât să publicăm cartea "Violonistul de la Auschwitz" care a fost editată la Ierusalim la editura "Maatic" 2009. Cartea conţine piesa de teatru "Violonistul de la Auschwitz, poemul original şi câteva poezii pe aceeaşi temă. De asemenea, conţine şi date despre autori, eroul principal şi cuvintele de introducere semnate de Preşedintele Israelului, d-nul Shimon Peres, şi ale lui Itzhac Navon – fost al V-lea Preşedinte al ţării noastre şi Ministru al Învăţământului şi Culturii în anii apariţiei poemului.»

Cartea „Violonistul de la Auschwitz" poate fi procurată la adresa Dr. Paul Leibovici, Neve Alon 15/43 Rehovot 76455. Tel: 08-9460127 sau prin email: poldy2 @bezeqint.net.

■ Turneul american al peliculei "Călătoria lui Gruber", început la editia din 2008 a Festivalului de film românesc din New York, a continuat şi în 2010 – transmite HotNews – filmul lui Radu Gabrea fiind proiectat în cadrul "New York Jewish Film Festival", la 12 şi 14 ianuarie, în prezenţa regizorului. Filmul lui Radu Gabrea a mai fost prezentat cu succes în Atlanta, Chicago, Silicon Valley, Vancouver, Toronto şi Philadelphia.

În cadrul "New York Jewish Film Festival", cel mai mare festival american de profil, au fost prezentate trei proiecţii la care au fost prezenţi peste 1.000 spectatori, dintre care, după cum rezultă în urma unui sondaj, 70% au acordat filmului calificativul „excellent", după cum informeaza ICRNY. Dezbaterile care au avut loc după fiecare proiecţie, în prezenţa regizorului, au evidenţiat interesul deosebit pentru acest film al publicului new-yorkez. Ca urmare a încheierii unui contract de distribuţie cu un prestigios distribuitor american, filmul „Călătoria lui Gruber" va fi prezentat la diferite televiziuni şi în sălile de cinema din SUA, urmând şi o lansare pe DVD în lunile ce urmează.

Filmul „Călătoria lui Gruber", realizat cu sprijinul CNC şi al Societăţii Române de Televiziune, în colaborare cu Zenith Media-România şi Uj Budapest Filmstudio, a fost distins în luna noiembrie 2009 cu premiul pentru regie „Gorila de Aur" la cea de a XII-a Ediţie a „Levante International Film Festival" de la Bari – Italia.

■ Psihologul francez de origine română Serge Moscovici şi scriitorul german Siegfried Lenz sunt laureaţii pe anul acesta ai premiului italian de literatură "Nonino", în valoare de 8000 de euro, ce va fi înmânat celor doi într-o ceremonie care va avea loc într-o localitate din nordul Italiei, în apropiere de Udine, transmite Romanian Global News, care citeaza Deutsche Welle.

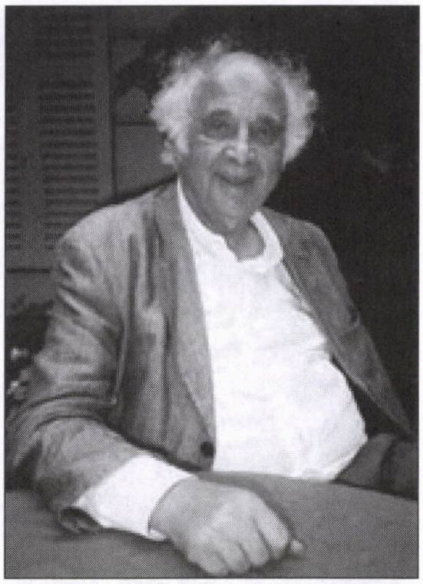

Serge Moscovici

Serge Moscovici, iniţiatorul teoriei reprezentărilor sociale, s-a născut la 14 iunie 1925 în România, la Brăila, dar a părăsit ţara natală când avea 22 de ani. Destinul şi l-a împlinit în Franţa şi SUA. Pe lista publicaţiilor sale se găsesc 15 cărţi, 18 volume în colaborare şi peste o sută de articole şi capitole în volume colective. De-a lungul carierei sale a ţinut zeci de conferinţe. Din 1979, este director al Laboratorului European de Psihologie Socială. Serge Moscovici este tatăl lui Pierre Moscovici, fost ambasador francez la Bucureşti şi raportor pentru România al Parlamentului European.

Siegfried Lenz, în vârstă de 83 de ani, a fost recompensat pentru opera sa în care a tratat teme precum violenţa şi persecutarea, distanţându-se de orice formă de ideologie, şi-a motivat juriul decizia. Opera cea mai apreciată a autorului

german este romanul "Deutschstunde" ("Ora de germană"), în care a scris despre drama poporului său la sfârşitul celui de-al doilea război mondial.

Premiul italian "Nonino", ajuns la cea de-a 35-a ediţie, a devenit un reper în lumea internaţională a culturii şi ştiintei, unde sunt premiate personalităţi de nivel internaţional. Juriul este alcătuit din nume de referinţă din lumea culturii şi ştiinţei. Preşedintele ediţiei din acest an a fost ales V.S. Naipaul, câştigătorul premiului Nobel pentru literatură în 2001.

Din comisie a făcut parte şi scriitorul de origine română Norman Manea. În fiecare an sunt patru câştigători ai acestui premiu. Anul acesta juriul i-a ales pe fizicianul francez Jean Jouezel, scriitorul german Siegfried Lenz, psihologul şi antropologul român Serge Moscovici şi Corul "Manos Blancas" din Venezuela.

■ Centrul pentru cercetarea iudaismului din România din cadrul Universităţii Ebraice din Ierusalim a organizat un simpozion pe tema "Evreii din Transilvania după primul război mondial" Participă la discuţii Dr. Rafi Vago, Dr. Zwi Hartman, Dr. Eliezer Palmor, Dr. Miriam-Hana Caloianu şi Dr. Leon Volovici – moderator.

Simpozionul a avut loc joi 28 ianuarie 2010.

■ Ministrul Afacerilor Externe, Teodor Baconschi, l-a numit în funcţia de purtător de cuvânt al MAE pe diplomatul Lucian Rosenfeld, anunţă agenţia Prompt-Media. „Purtătorul de cuvânt este un membru important al noii mele echipe de la minister. Am încredere că experienţa diplomatică şi cea de comunicator a lui Lucian Rosenfeld vor contribui la dezvoltarea relaţiei cu presa şi la o mai bună informare a publicului privind activitatea Ministerului Afacerilor Externe", a declarat, la numire, ministrul Teodor Baconschi.

Diplomat de carieră – continuă agenţia – Lucian Rosenfeld a fost director de cabinet al ministrului Afacerilor Externe până la momentul numirii sale ca purtător de cuvânt.

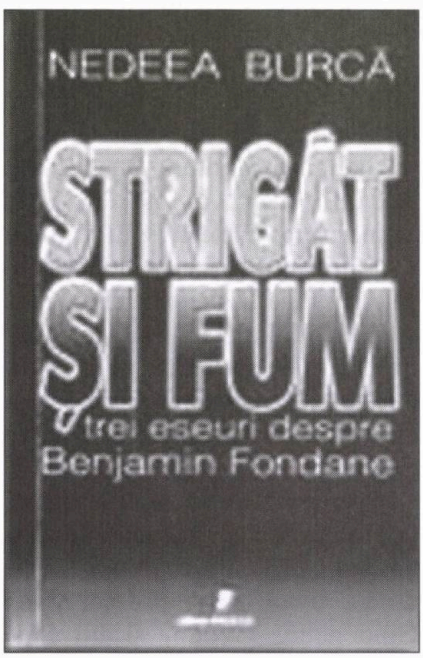

■ A apărut de curând volumul "Strigăt şi fum" de Nedeea Burcă, trei eseuri despre Benjamin Fundoianu (Barbu Benjamin Wechsler).

Lucrarea conţine capitolele "Aventura deşertului. Dezrădăcinarea în existenţa lui B. Fundoianu", "Trepte pe scara lui Iacob. Continuitate şi discontinuitate în opera lirică a lui B. Fundoianu" , "L. Şestov şi B. Fundoianu – cavaleri ai neresmnării", capitolul în limba franceză "Le déracinement dans l'existence de B. Fundoianu/B. Fondane" şi un "Cuvânt de încheiere".

Cartea cuprinde şi un "În loc de cuvânt înainte" – "Poetul-filozof sau filozoful-poet fără asemănare – un destin", semnat de Ţicu Goldstein. Asupra operei şi vieţii zbuciumate a lui Fondane – notează autorul prefeţei – "se apleacă în volumul de faţă o tânără cercetătoare, Nedeea Burcă, configurând traseul sau existenţial, de la Iaşi la Bucureşti, apoi la Paris, Drancy, Auschwitz... Fum...".

■ *Corespondenţă din Bucureşti de la Boris Marian:*

Prin intermediul Editurii Hasefer (redactorul cărţii, Ştefan Iureş, directorul editurii), Moshe Idel revine în atenţia cititorilor de iudaistică printr-o nouă lucrare cu titlu de basm – „Lanţuri vrăjite". Cuvântul înainte este semnat de o somitate a culturii din SUA, Harold Bloom (n.1930), profesor la Yale, autor al unei celebre cărţi „Canonul occidental" şi al altor zeci de studii. Introducerea "Savantul cabalist israelian" se referă în cartea sa la tehnici şi ritualuri în mistica evreiască. Cartea reprezintă, în formă prelucrată, conferinţele lui Moshe Idel la College de France (Paris) în 2001.

La începutul lucrării sale, autorul defineşte „contactul" cu Divinitatea prin intermediul misticii. Aflăm apoi despre disputa hegelienilor cu „anarhiştii", printre cei din urmă aflându-se Mircea Eliade, C.G. Jung. Gershom Scholem face parte din şcoala lui Hegel, care afirmă existenţa unui progres în concepţiile religioase, progres respins de „anarhişti", partizani ai formelor primitive, apropiate de mistică. Moshe Idel vorbeşte despre „dilema iudaismului – mistică şi teologie". Abordarea teologică este criticată, în favoarea misticii. Deşi a fost un mare admirator al lui Scholem, Moshe Idel a devenit cu timpul un critic al maestrului, apropiindu-se de abordarea misticii cu tehnici şi ritualuri din vechime. Enunţăm aici doar noţiuni cu care operează Idel – Vocea, Imaginarul, Ascendenţa, Descendenţa (ne amintim aici şi de lucrări ale lui Ioan Petru Culianu), Numele, Cabala, Litera, Hasidismul, apoi revenirea la Tora, la teosofie, la Mişna. Un capitol distinct se ocupă de rugăciune, de rolul ei în înălţarea omului la Dumnezeu, la fel cum Dumnezeu coboară la om, tot prin rugăciune. În apendice se vorbeşte despre rolul culorilor în tehnica esoterică. O bibliografie care întrece posibilităţile unui om cu pregătire medie, un indice care lasă în urmă mulţi cercetători mai puţin familiarizaţi cu Cabala, mistica hasizilor, cu tehnica ritualurilor, fac din cartea lui Moshe Idel un obiect asemănător rubinului pe care îl poţi avea, dar nu-i explici frumuseţea, nici modul cum s-a născut.

Dar ce poate fi mai fascinant decât un text în care fiecare cuvânt este foarte clar, în timp ce întregul trebuie reluat de mai multe ori pentru a fi înţeles, poate niciodată complet. Aparent accesibil, Moshe Idel oferă „Lanţuri vrăjite" din care rişti să nu mai scapi. Dar ispita merită încercată.

■ La Centrul Comunitar Evreiesc (JCC) din Bucureşti a avut loc Matineul Cultural consacrat lui Herşcu Şaim Cahane, fost activist sionist, jurnalist şi filantrop, născut la Iveşti, în fostul judeţ Tecuci.

Herşcu Şaim Cahane a trăit până în 1948 în România, unde a desfăşurat o susţinută activitate sionistă. A emigrat în Israel şi de aici s-a stabilit în Eritreea, la Asmara (Etiopia), până la sfârşitul vieţii sale în 1974.

Moderatorul reuniunii, organizată de către Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, Institutul Italian de Cultură Bucureşti şi JCC Bucureşti, a fost dr. Aurel Vainer, preşedintele FCER.

La manifestare au participat fiicele acestuia Dova şi Lizette, rude şi prieteni din Israel şi Italia, printre care şi Marco Cavallarin, producătorul filmului prezentat în cadrul manifestării, intitulat "Shalom Asmara".

Prezentarea manifestării a aparţinut Şefului Departamentului Cultural al FCER, dr. ing. Jose Blum, d-nei Dova Cahane şi d-nei Mady Goldenberg precum şi lui Shai Orin, directorul JCC Bucureşti, la discuţii participând un numeros public.

■ *Corespondenţă din Suceava de la Angela Furtună:*

Scriitorul Norman Manea, stabilit în Statele Unite ale Americii, a fost onorat în oraşul său natal, Suceava, printr-o suită de lecturi publice din operele care i-au adus o faimă internaţională şi l-au făcut să fie cel mai tradus scriitor român (în 20 de limbi străine). Deşi trăieşte la New York, Norman Manea continuă să scrie numai în limba română, pe care o numeşte patria sa. După ce a fost decorat în ultimii ani de foruri academice importante, autorul a primit recent şi titlul de Commandeur de l'Ordre des Arts et des Lettres, acordat de Ministerul Culturii francez.

Evenimentele au debutat în Sala de Arte a Bibliotecii Bucovinei „I.G. Sbiera". Prima sesiune a programului de lecturi publice din opera lui Norman Manea a fost însoţită de prezentări de carte, de un stand al Editurii General Cart care a vândut exemplare din volumele recente editate de Ed. Polirom şi de o coloană sonoră din momente celebre cu pianistul Glenn Gould.

■ Ne-a sosit din Bucureşti un superb album cu fotografii, "Cimitirele evreieşti din Bucovina", de Dr. Simon Geissbuhler, consilier la ambasada Elveţiei la Bucureşti.

În prefaţa lucrării, autorul povesteşte că în toamna anului 2008, când a făcut prima sa călătorie în Bucovina, a rămas uluit când, întâmplător, a văzut minunata sinagogă din Rădăuţi şi cimitirul din Siret. El a făcut atunci şi constatarea ca aceste vestigii ale unui trecut iudaic înfloritor sunt aproape necunoscute şi că turistului nu i se atrage atenţia asupra lor. Autorul dă şi următorul exemplu: în ghidul turistic pe care-l avea nu există nici o

referire la vreo sinagogă sau la vreun cimitir iudaic din Bucovina, iar informaţiile din alte ghiduri, consultate ulterior, erau sau foarte precare, sau inexistente. Cartea pe care a publicat-o îşi propune să schimbe această situaţie. Este, subliniază Dr. Simon Geissbuhler, "un ghid de călătorie ilustrat şi se adresează în primul rând turiştilor care intenţionează să viziteze nu numai fascinantele mânăstiri din Bucovina, ci ar dori să cunoască şi bogata tradiţie iudaica din acest ţinut. Căci, din punctul meu de vedere, cimitirelor iudaice din Bucovina le revine o importanţă istorică, morală şi culturală considerabilă.

În notele însoţitoare ale fotografiilor din carte, autorul se referă – uneori critic – şi la modul în care aceste cimitire sunt întreţinute.

■ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie din România – Secţia de urmărire penală şi criminalistică – a respins plângerea penală a lui Ion Coja împotriva deputatului Aurel Vainer, preşedinte al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, plângere în care îl acuză pe Aurel Vainer şi Revista "Realitatea Evreiască" de insultă, calomnie, fals în declaraţie, ameninţare, – comise în perioada 2003-2006. Analizând plângerea penală a lui Ion Coja, Parchetul a respins capetele de acuzare pentru fiecare din încadrările de mai sus puse în sarcina lui Aurel Vainer. La audierile de la Parchet, deputatul Aurel Vainer a fost asistat juridic de Av. Nasty Vlădoiu, Conf. Univ. la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti.

■ Poetei de limbă franceză Marlena Braester din Haifa urmează să-i apară în Franţa volumul de versuri "Presque V'ile", în Editura Caractères. Tot în aceasta toamnă, la editura Even Hoshen din Tel Aviv va apare traducerea în ebraică a volumului publicat iniţial în franceză "Oublier en Avant". Titlul în ebraică: "Lishkoah et ma sheikre". Traducerea este semnată de poetul Ronny Someck şi Marlena Braester.

Anul acesta, poeta – care conduce Centrul de cercetare a poeziei contemporane al Universităţii din Haifa – a publicat în Editura Vinea din Bucureşti poemul dramatic "Absens/ Alphabet poétique / Alfabet poetic". Traducerea din franceză îi aparţine autoarei. Volumul este bilingv.

■ La Düsseldorf, Germania, s-a stins din viaţă actriţa Sorina Dan (Sarica Kraus), cea care i-a fost soţie 26 de ani lui Mircea Crişan, ne anunţă ziarista Ioana Niţescu de la Radio România Internaţional. RRI i-a dedicat emisiunea de luni, 18 ianuarie, realizată de Marian Stere.

■ Compania "Hammersite art auctioneers", cu reprezentanţe la New York şi Tel Aviv, este specializată în organizarea de licitaţii de artă. În afară de licitaţii, ea este solicitată şi pentru a confirma autenticitatea unor tablouri. Între lucrările ce i s-au adus pentru studiere s-a aflat şi o pictură atribuită lui Marcel Iancu. După o inspectare riguroasa, expertul Michael Ben-Ami a ajuns la concluzia că este vorba de un fals sofisticat.

Pictura, intitulată "Un sat ars", prezentată ca o creaţie din anul 1945, făcuse parte din colecţia de artă plastică a Histadrutului şi fusese achiziţionată în cadrul unei licitaţii organizate de "Ben-Ami auctioneers" – cunoscută acum ca Hamersite Art.

Copia lucrării lui Iancu, realizată în 1945, este considerată ca o execuţie impecabilă. Ea a fost pictată pe o pânză veche, răzuită pentru a expune suprafaţa de dedesubt. Ea a fost semnată cu litere latine, în timp ce originalul era semnat în ebraică.

Dacă nu s-ar fi descoperit falsul, pictura ar fi fost probabil vândută la licitaţie pentru 50.000 de dolari.

■ S-a stins din viaţă, la numai 27 de ani, poetul Constantin Virgil Bănescu, fost redactor la Editura Hasefer, unde a participat cu har şi competenţă la redactarea, corectura unor cărţi de valoare. Poet remarcat din adolescenţă de confraţii mai mari, a fost distins la debut, în 2001, cu premiul Uniunii Scriitorilor, apoi a obţinut burse în Germania şi în alte ţări. Poezia sa este de o mare expresivitate şi promitea realizări importante. Fie-i numele binecuvântat. Suntem alături de familia îndurerată.

("Realitatea Evreiască", agenda)

■ A apărut "Fata din provincie", volumul de debut al Feliciei Herşcovici din Beer Sheva. Cartea este o lucrare cu multe elemente biografice, evocând viaţa din locurile natale, din târguşoare evreieşti din Moldova. Iată o prezentare a volumului făcută de scriitorul şi istoricul Lucian Zeev Herşcovici:

«Autorea este talentată, scrie în stil clasic moldovenesc, stil care aminteşte de Mihail Sadoveanu şi Ionel Teodoreanu şi chiar de Ion Creangă. Mediul evreiesc moldovenesc descris de autoare aminteşte de cel descris de Ion Călugăru, Buiumaş al Tifrei, tot de la Dorohoi. Autoarea este unul dintre scriitorii care salvează târguşorul evreiesc moldovenesc şi în general viaţa evreiască de pe acele meleaguri – de data aceasta din perioada postbelică – prin intermediul scrisului ei. Mult succes înainte, aşteptăm noi producţii literare de la autoare, continuarea romanului şi lucrari noi.

■ *Din staţia Internet http://*

www.iasiplus.ro/news/

...Un grup de oameni de afaceri israelieni au fost în vizită la Prefectura Iaşi şi la CJ pentru a anunţa autorităţile că sunt interesaţi să investească în judeţ în domeniul salubrităţii. Cu alte cuvinte, ei vor să fie concurenţi ai societăţii Salubris. Delegaţia a fost condusă de israelianul de origine română Philip Chairmain, care s-a născut la Dorohoi.

"Israelienii şi-au arătat intenţia de a asigura tot ciclul de reciclare şi sunt dispuşi chiar să construiască o groapă ecologică", a spus prefectul Dragomir Tomaseschi. Israelienii au prezentat un plan de afaceri şi şefului CJ, Constantin Simirad, care a fost tranşant cu ei şi le-a cerut să vină cu garanţii bancare, astfel încât să demonstreze că fac parte dintr-o firma serioasă.

■ De ce a fost anulată la Craiova o conferinţă despre Benjamin Fondane?

Un articol de Petru Clej publicat în revista electronică ACUM :

«Conferinţa Domnului Mihai Şora, intitulată "Zidul şi umbra lui. Despre echilibru, măsură şi rezistenţă cu Benjamin Fondane", a cărei susţinere era programată pe data de 31 ianuarie 2010, la Teatrul Naţional "Marin Sorescu" din Craiova, a fost anulată de Directorul Teatrului. Un mesaj trimis prin secretarul literar ne informează că "dl. director nu agreează formula unei conferinţe pe tema Fondane." Nici scuze, nici vreo altă explicaţie privind aceasta interdicţie nu au fost aduse de către direcţia teatrului craiovean.»

■ *(Corespondenţă din Suceava)*

Programul iniţiat de scriitoarea Angela Furtună în urmă cu şase ani (de comemorare a victimelor Holocaustului în oraşul Suceava, de unde, la 1941, din ordinul mareşalului Ion Antonescu, plecau primele trenuri ale morţii încărcate cu evrei către lagărele din Transnistria), a fost materializat şi în acest început de an, prin comemorarea victimelor Shoah de către Consiliul Judeţean Suceava, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera" şi Colegiul Naţional „Ştefan cel Mare", cu prilejul celei de a 65-a Zile Internaţionale a Victimelor Holocaustului.

În aula Colegiului Naţional sucevean, scriitoarea Angela Furtună a susţinut o conferinţă cu tema „Naţional-socialism şi Holocaust în memoria colectivă europeană", care a inclus şi note şi cercetări proprii privind câteva jurnale celebre ce mărturisesc despre lagărele şi soarta deportaţilor, semnate de: Ana Frank, Esther (Etty) Hillesum, Abel J. Herzberg, Chaim Aron Kaplan, Emanuel Ringelblum şi Abraham Lewin, Fela Szeps, dar şi pagini memorialistice semnate de Mihail Sebastian, Norman Manea sau Arnold Daghani.

Prof. Sorin Golda, preşedintele Comunităţii Evreilor din Suceava, a vorbit despre însemnătatea memoriei şi a prezentat, alături de Angela Furtună, volumul "The Book of The Jews" From Suceava (Shotz)", îngrijită de dr. Benzion Fuchs, sponsor Paul Leinburd. Au fost prezentate apoi două suite documentare conţinând sute de fotografii de la Muzeul Victimelor Naţional-Socialismului German din Dusseldorf şi din alte muzee germane, plus fotografii de la Sinagoga Portugheză de la Muzeul de Istorie Iudaică din Amsterdam, făcând parte din Arhiva Angela Furtună.

Prof. Daniel Hrenciuc, de la Direcţia de Cultură şi Culte Suceava, a vorbit despre originile şi efectele nazismului. Audienţa a vizionat o producţie documentară BBC privind eliberarea lagărului Auschwitz.

■ Liceul Pedagogic "Carmen Sylva" din Timişoara a marcat Ziua Internaţională a Comemorării Victimelor Holocaustului în Sala Festivă, cu sprijinul Inspectoratului Şcolar Judeţean Timiş, al Comunităţii Evreilor din Timişoara, al Universităţii de Vest din Timişoara, al Asociaţiei Culturale de Prietenie România-Israel, Timiş.

La eveniment au participat 100 de elevi din clasele a XI-a şi a XII-a, interesaţi de istorie şi civilizaţie, coordonaţi de către prof. Olimpia Cirimpei. Aceştia au pregătit şi un moment artistic în memoria victimelor Holocaustului.

27 ianuarie, data de eliberare a lagărului de la Auschwitz, a fost proclamată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite Ziua Internaţională de comemorare a Victimelor Holocaustului, prin rezoluţia adoptată la 21 noiembrie 2005.

În ziua de 27 ianuarie 1945, trupele sovietice eliberau lagărul nazist de exterminare Auschwitz-Birkenau, unul dintre cele mai înspăimântătoare locuri din istoria Holocaustului, unde şi-au găsit moartea peste 1,5 milioane de oameni, în marea majoritate evrei, în timpul celui de-al doilea război mondial.

■ *Corespondenţă de la Ivan Lungu:*

La Haifa a avul loc reuniunea lunară a Cercului Cultural din oraş. Tema a fost scriitorul şi poetul Iacob Groper.

După ce moderatoarea serii, scriitoarea Mada Davidzon, a prezentat mai întâi, pe scurt, o biografie a cunoscutului poet de limbă idiş, menţionând că s-a născut în 1890 la Mihăileni, în judeţul Dorohoi, şi că a studiat la Universitatea din Iaşi. A scris de la început în limba idiş, fiind mai cunoscut în presa evreiască din Lvov şi Vilna, iar mai târziu şi la Bucureşti. I-a cunoscut foarte bine pe Reuven Ru-

bin (pictorul, care a fost mai apoi primul ambasador al Israelului în România), pe Shalom Alehem, Haim Weizman, Zissu, Ludo, Fundoianu, Marius Mircu, Eugen Lovinescu şi, nu în ultimul rând, pe Mihail Sadoveanu şi Gala Galaction, care ambii l-au apreciat în mod deosebit. A menţionat, între altele, faptul că a fost un susţinător al curentului cultural "Licht" ("Lumină" pe româneşte) – după numele revistei cu acelaşi nume – şi asta încă în preajma primului război mondial, precum şi faptul că l-a influenţat mult pe Iţic Manger să treacă de la scrierea în germană la scrierea în limba idiş.

Moderatoarea i-a prezentat apoi pe invitaţii serii, Dr. Shlomo Leibovici-Laiş, preşedintele ACMEOR şi prieten al lui Groper, scriitorul şi actorul Carol Feldman şi pe scriitorul Prof. Arie Laish, veniţi special de la Tel Aviv, împreună cu alţi oaspeţi. De asemenea a transmis salutul ataşatului cultural al ambasadei României, dl. Bela Krisbai, care n-a putut veni personal, din cauza unor obligaţii protocolare legate de Ziua Holocaustului.

Cei trei invitaţi au depănat fiecare amintiri personale despre Iacob Groper, unele despre personalitatea sa literară, altele despre felul de a fi în viaţa de zi cu zi, evident presărate şi cu anumite amănunte mai picante. Dl. Leibovici-Laiş a menţionat că ACMEOR posedă o colecţie a scrierilor marelui poet, cu care a avut numeroase discuţii, încă de pe vremea activităţii lor comune din România. De asemenea, a subliniat că Groper, care a murit la Berlin în 1968, a fost apoi înhumat la Haifa, unde-şi doarme somnul de veci. Carol Feldman, de data asta în rol de actor, a evocat unele momente cu Groper şi a citit din poezia acestuia – în română şi în idiş. Arie Laish, de asemenea, bine cunoscut publicului din Haifa, a relatat unele amintiri personale cu Groper, iar apoi a cântat câteva cântece din repertoriul acestuia în idiş.

Sala a fost realmente arhiplină, iar reuniunea s-a bucurat de un binemeritat succes. A fost o seară de desfătare culturală, chiar şi pentru cei ce nu cunosc limba idiş.

Prezenţe, prezenţe...

■ Un artist a cărui moarte a impresionat pe cunoscători este clujeanul **Egon Marc Lövith** (1923-2009).

S-a vorbit despre el mult şi frumos, iar senzaţia noastră este că de-abia de-aci înainte (după dispariţia lui) se va vorbi. Se întâmplă.

În revista "Tribuna" din Cluj, Gabriela Rostaş scrie, între altele:

«Luni, 31 august 2009 a marcat o zi tristă în arta plastică clujeană şi în sânul micii comunităţi evreieşti locale prin trecerea în nefiinţă a artistului Egon Marc Lövith, figură reprezentativă a artei plastice româneşti din a doua jumătate a secolului XX. Ucenic al sculptorului Romul Ladea, artist complex – sculptor, pictor, desenator şi ceramist – Egon Marc Lövith a trăit într-o discreţie totală, până în anul 1998 alături de soţia sa Margot, apoi singur, în mijlocul lucrărilor sale, transpunând în plastică experienţe inedite, precum cele din Mexicul copilăriei sale, sau dramatice, din lagărul nazist de la Dachau. Prezent în multe expoziţii personale şi colective în ţară şi în străinatate, având lucrări în importante colecţii de artă de peste hotare (cum ar fi memorialul Dachau din Germania sau Yad Vashem în Israel), Egon Marc Lövith a lasat posteritaţii un număr impresionant de lucrări izvorâte din pasiunea sa pentru artă şi din dragoste faţă de semeni, cărora le-a transmis nu numai opera sa, ci şi moştenirea istoriei, a unui trecut pe care nimeni nu ar trebui să îl uite dată fiind cruzimea şi dramatismul său.

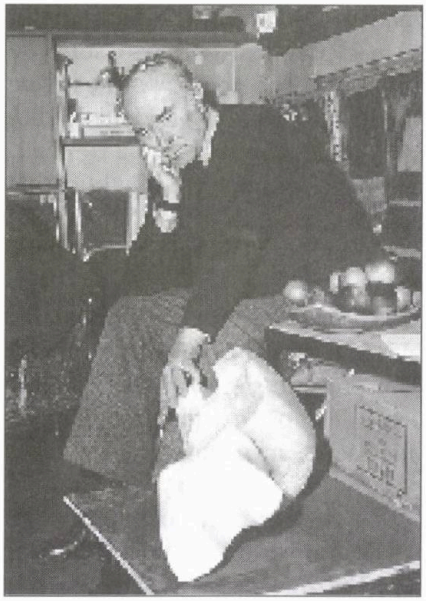

Egon Marc Lövith

Expoziţia medalion Egon Marc Lövith, deschisă încă la Muzeul de Arta Cluj şi al cărei vernisaj a avut loc în luna mai, cu ocazia zilei de naştere a Maestrului, a adus bucurie în sufletele celor apropiaţi artistului, fără a le da de ştire că expoziţia reprezintă, de fapt, un "cântec de lebădă". Desenele şi sculpturile expuse aici şi realizate la mijlocul anilor '70 oferă o privire sintetică asupra viziunii şi preocupărilor lui Egon Marc Lövith, multe din aceste lucrări fiind schiţe ale viitoarelor opere, realizate la scară mult mai largă.»

■ Poezia lui **Andrei Fischof** se bucură de atenţia mişcării literare din Iaşi. Revista "Convorbiri literare" din capitala Moldovei publică două articole de amploare despre lirica inginerului din Haifa. Antenia Bodea observă că Fischof «îşi face simţită din ce în ce mai mult pre-

zenţa în ţara noastră, tot mai intens şi mai pregnant, printr-o serie de volume de poeme şi publicaţii de versuri şi proză în periodicele literare, toate scrieri în limba română, pe lângă volumele şi publicaţiile apărute de ani de zile în Israel, atât în limba română, cât şi în limba ebraică.

Cel mai recent volum de poeme în limba română, *Izgonirea din iad*, care promite să fie urmat şi de alte creaţii (după mărturisirea autorului, făcută în poemul *Cartea naşte carte*, poem care închide volumul actual şi, totodată, poem deschizător de noi scrieri), a aparut la Editura EuroPress, în colecţia Poesis, Bucureşti, 2008, volum postfaţat de Aura Christi. În paginilc acestui volum de versuri regăsim, dintr-o perspectivă existenţialistă ca şi conţinut, însă postmodernistă ca factură stilistică, problematica vieţii şi a morţii, a cunoaşterii şi a iubirii, a căutărilor depline, într-un parcurs liric de amplitudine, geneza poetică fiind parte constitutivă din marea geneză cosmică, integrându-se acesteia ca forţă specifică de creaţie prin rasfrângerea chipului demiurgic în om. Viziunea postmodernistă ia forma unor imagini dintre cele mai şocante, desfăşurate într-o realitate metadimensională şi multidimensională, transpunând parcă, printr-un alt "joc secund" (Ion Barbu), experienţe umane de limită, asumate într-un mod detaşat, abrupt, cu un lirism mereu încorsetat în sine, abia ghicit, subteran, abscons.»

În acelaşi timp, criticul Ioan Ţepelea subliniază:

«Dacă spun acum că Andrei Fischof este unul dintre marii poeti pe care-i lecturez cu o deosebită plăcere, ştiu că n-am spus un lucru în care să nu cred, ci dimpotrivă! Stau şi mă gândesc şi, parcă, nici nu-mi vine să cred. Citesc cartea *Izgonirea din iad*, şi totodată mă gândesc dacă pot să fac vreo apreciere în sensul că seamănă cu cineva... Pe la Oradea au trecut mulţi poeţi buni şi foarte buni! La prima ediţie a Festivalului Internaţional de Poezie. care l-a avut ca preşedinte de juriu pe poetul român din exil George Astaloş, ca de altfel şi la celelalte două ediţii ulterioare, precum şi la alte manifestări culturale din ţară sau din străinătate, nu-mi amintesc să fi întâlnit o poezie atât de... dumnezeiască! Pur şi simplu această poezie mă atrage ca un magnet.»

••• Bd. Ana Ipătescu nr. 15. O clădire magică. Aici, în această casă veche, care aparţinuse lui Max Auschnitt, a bătut pulsul vieţii literare bucureştene. Aici se afla Uniunea Scriitorilor (ca şi Casa Scriitorilor), revistele "Gazeta literară" (devenită, cu anii, "România literară"), "Viaţa românească, "Tânărul scriitor", "Secolul XX". Cam *totul*, deci.

Criticul literar Gabriel Dimisianu îşi aminteşte într-o evocare din "România literară":

«Întâlneai în redacţiile culturale ale vremii o lume foarte amestecată, "Gazeta literară" nefăcând excepţie. în vârful piramidei de funcţii se afla Zaharia Stancu, director, el nevenind însă la revistă şi neinteresându-se de ea decât în perioada de un an în care i-a apărut în foileton romanul *Rădăcinile sunt amare*. Nu vedea din "Gazetă", înainte de apariţie, decât acel text care i se trimitea în şpalt, după culegere, pentru corectură. Era apoi tripleta care conducea propriu-zis "Gazeta", Paul Georgescu, redactorul-şef, şi cei doi adjuncţi ai săi, M. Petroveanu şi V. Mândra. Toţi trei plătiseră bir dogmatismului şi încercau acum să-şi schimbe factura scrisului şi preocupările, să evolueze, astfel zicând, reuşind fiecare într-o măsură sau alta. Mai era în redacţie Al. Mirodan, autorul celebru al *Ziariştilor*, jucat în epocă de toate teatrele, după cum era şi Ştefan Bănulescu, acesta nevăzut-necunoscut, nerevelat ca prozator, deşi de pe atunci scrisese, fără a le fi publicat, mai toate nuvelele strânse mai târziu în *Iarna bărbaţilor*. Erau şi alţii ale căror trasee ulterioare nimeni nu le-ar fi anticipat. Lucra la secţia de critică, dacă nu i-a fost cumva şi şef într-o vreme, Ion Roman, istoric literar şi editor, autor de studii schematice despre clasicii noştri, capabil să-şi schimbe mai târziu câmpul de acţiune şi să se afirme ca eminent comparatist şi germanist, traducător de mare clasă din Thomas Mann, Musil, H. Broch, H. Hesse, Jünger. Sau Victor Kernbach, şi el redactor al "Gazetei literare", în acea vreme reporter şi autor de povestiri cu tentă S. F., pentru a se dedica apoi, cu multă râvnă şi iarăşi neaşteptat, cercetărilor de mitologie comparată, înzestrându-ne cu acel impunător *Dicţionar* în domeniu, încă neegalat. Sau evoluţii de altă factură, cum a fost aceea a lui Miron Dragu (Miron Bergmann). Făcea secretariat de redacţie şi scria cronici teatrale impersonale, până ce, în 1964, a emigrat în Franţa, unde a făcut jurnalistică, a scris la "Figaro" şi s-a îndeletnicit, pe lângă asta, cu negoţul de antichităţi. După jumătate de secol revine cu un roman autobiografic, *Tinereţea unui comisar politic*, apărut mai întâi în Franţa şi în 2004 la noi. Bine construit şi foarte curajos prin sinceritate. Evocă, printre altele, tocmai epoca "Gazetei literare" şi pe Paul Georgescu, pentru a nu ştiu câta oară personaj de roman. Mai sunt şi alte personaje recognoscibile în cartea lui Bergmann, din lumea literară şi politică a timpului, şi mă aşteptam de aceea să aibă mai multe ecouri decât a

avut. N-am luat în calcul faptul că sunt tot mai puţini aceia care, ca mine, au apucat epoca evocată de pretinsul fost comisar politic, pentru a putea face acum, citindu-i cartea, comparaţii şi identificări.

Am căutat aşadar să mă integrez mediului amestecat de la "Gazeta literară", puncte de sprijin fiindu–mi, pe lângă Paul Georgescu şi S. Damian, tinerii intraţi în redacţie cam odată cu mine. Adică N. Velea, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Matei Călinescu, de ultimul legându-mă şi experienţa comună făcută la corectură.»

••• În anii din urmă, când s-a scris enorm despre viaţa şi opera lui Mihail Sebastian, unul din scriitorii care au însemnat mult pentru autorul "Stelei fără nume" a fost practic trecut cu vederea, dacă nu chiar ignorat de-a binelea. Îl avem în vedere pe poetul Camil Baltazar.

Criticul literar Geo Şerban a vrut să repare nedreptatea, evocându-l pe Baltazar în coloanele revistei "Realitatea Evreiască":

«Când am cercetat mai de aproape relaţiile dintre Camil Baltazar şi mai tânărul său concitadin aveam să constat între ei un flux consistent de umanitate. În scrisori de o frenetică dezvăluire a sufletului puber, studentul Mihail Sebastian lansa repetate apeluri S.O.S. către scriitorul angrenat în vâltoarea literară bucureşteană, implorându-i o mână providenţială care să-l scoată din mocirla existenţei provinciale. Şi l-a scos! Excelentă dovadă că poetul avea resurse de generozitate, nu se baricada îndărătul începutului de notorietate. O fi avut momente de scepticism, dar egoist nu era. Exemple multiple de comunicativitate şi solidaritate urmau să fumizeze restituirile din suita scrisorilor primite de la Hortensia Papadat-Bengeseu, G. Călinescu, Leon Feraru, Lovineseu, Perpessieius, Rebreanu, Voronca, grupate în volumul de documente publicat in 1965. Unele dintre aceste scrisori aveau o vechime de peste 40 de ani. Numai simplul fapt de a le fi păstrat denotă un adevărat cult din partea lui Camil Baltazar pentru demnitatea scrisului şi a scriitorului. Încurajat de lectura volumului, care venea să dezmintă impresia iniţiala produsă de Camil Baltazar, de om permanent grăbit, mai curând absent sau numai distrat, strict înfeudat intereselor proprii, m-am decis să-i vorbesc. Evident, ardeam de dorinţa să-l descos asupra bogatului său palmares literar, implicat in miezul vieţii scriitoriceşti într–una din perioadele ei cele mai prolifice. Activitatea poetului de la "Tiparniţa literară" (1928-1931) sau "România literară" a lui Rebreanu (1932-1934 ilustrează febrila dorinţă de a fi de folos confraţilor. Îi saluta cu maxim entuziasm, la debutul lor, pe un poet ca Virgil Gheorghiu sau prozatorul C. Fântâneru, dupa cum îl admonesta pe Brunea-Fox că se lasă acaparat de gazetărie în detrimentul potenţialului său scriitoricesc.»

Camil Baltazar

••• Mai mulţi cititori care auziseră de peripeţiile de după moarte ale filologului Alexandru Graur (soţia acestuia condiţionase înmormântarea ilustrului cărturar într-un cimitir evreiesc de primirea unei sume de bani de la Comunitate) – ne-au întrebat: bun, şi la urma urmei, unde se află mormântul lui Graur?

Mormântul lui Graur se află la

Un "Concert" special

În Franţa filmul "Le Concert" al regizorului Radu Mihăileanu a fost vizionat de 1.800.000 de spectatori. Pentru Premiile "Cezar" filmul a fost nominalizat de şase ori: premiul pentru cel mai bun film, pentru scenariu, pentru regie, pentru muzică, pentru montaj, pentru banda sonoră. Filmul a fost vândut aproape în toată lumea: toate ţările Europei, inclusiv Rusia, toate ţările Americii latine, SUA, Canada, Israel (unde va fi prezentat în avanpremieră la cinematecile din Ierusalim, Tel Aviv şi Haifa, în prezenţa realizatorului, Radu Mihăileanu), în Asia

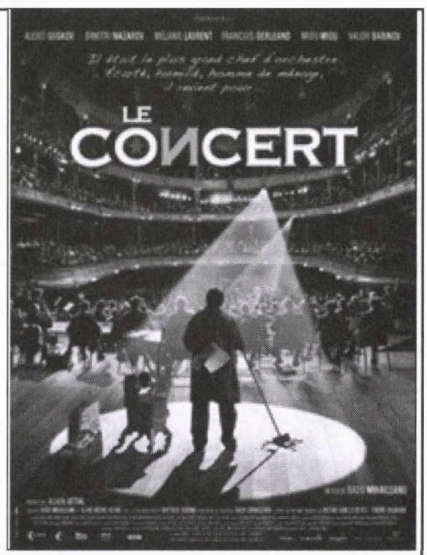

(India, Laos, Cambodgia etc.).

parcela academicienilor de la Cimitirul Bellu, creştin ortodox, din Bucureşti.

Colaboratorul nostru Aronel Blumenfeld a fost nu de mult la cimitir, fotografiind piatra funerară.

••• «Dacă ar fi trăit – scrie filozoful Andrei Pleşu – Nicolae Cajal ar fi împlinit anul acesta nouăzeci de ani. Simt nevoia să spun câteva cuvinte în amintirea lui, deşi pot fi întrebat, pe bună dreptate, în numele cărei competenţe pot vorbi: n-am nimic de spus în materie de virusologie, iar cu medicina în genere, dincolo de faptul că sunt fiu de medic, nu m-am intersectat niciodată decât în postura, inconfortabilă, a pacientului.

L-am cunoscut însă pe Nicolae Cajal, l-am întâlnit de nenumărate ori şi pot depune mărturie că reuşita lui în plan omenesc era cel puţin la fel de impozantă, de spectaculoasă ca şi reuşita lui profesională. Şi una, şi cealaltă erau rezultatul unei inteligenţe de o croială aparte. Inteligenţa e o virtute mai răspândită decât credem îndeobşte. Există şi destui proşti, există şi forme de stupiditate inteligentă, dar există şi inteligenţa propriu-zisă, prezentă în toate meseriile şi în toate mediile umane. Chiar şi în politică (oricât ar părea de ciudat). Inteligenţa lui Nicolae Cajal avea însă o calitate specială, un sunet distinct, greu de întâlnit în viaţa curentă. Raritatea ei, forţa ei de iradiere, reţeta ei irepetabilă se explică – rapid spus – prin trei elemente constitutive:

1. Umorul. Cel căruia prietenii îi spuneau Nicuşor (sau Bubu) Cajal era mereu sau ştia să pară mereu bine-dispus. Rareori am întâlnit un om cu o umoare atât de constant tonică, atât de surâzătoare. Era o plăcere să-l întâlneşti, să te bucuri de anecdotele lui mereu reîmprospătate, să profiţi de optimismul lui încurajator. Inteligenţa poate fi acră, plicticoasă, solemnă, abuziv critică, dăscălitoare. Inteligenţa doctorului Cajal era, dimpotrivă, destinsă, binevoitoare, gata să dizolve orice afectare în acidul benign al unei glume.

2. Echilibrul. În multe cazuri,

inteligenţa se manifestă ca o specie a excesului: e „apucată", părtinitoare, inechitabilă. Favorizează o idee împotriva alteia, o tematică în dauna alteia, o obsesie împotriva tuturor. Halucinată de propria performanţă, egolatră, neîndurătoare, ea e gata să sacrifice totul de dragul afirmării de sine. Inteligenţa lui Nicolae Cajal avea însă clasicitatea bunei măsuri: atenţia la celălalt, instinctul comunitar, dozajul înţelept între profesiune şi familie, atenţia înţelegătoare pentru opiniile şi destinele altora făceau parte din farmecul lui inegalabil.

3. Bunătatea inimii. Era virtutea cea mai preţioasă a profesorului Cajal. Şi cea mai puţin prezentă în lumea de azi, care pune prea uşor mintea deasupra inimii. Împotriva inteligenţei glaciale, distante, oarbă la patosul vieţii şi al oamenilor din jur, Nicolae Cajal propunea şi ilustra inteligenţa simpatetică, spiritul de întrajutorare, generozitatea. N-avea nevoie de argumente pentru a face bine. Şi nu aştepta răsplată sau recunoştinţă.

Mă consider, de aceea, norocos pentru şansa de a-l fi cunoscut. Amintirea lui e, pentru mine, ca şi pentru mulţi alţii, un suport moral şi un prilej de bunăstare interioară.»

(Dintr-un articol de Andrei Pleşu; în "Adevărul", Bucureşti)

••• Un gest emoţionant a făcut la adresa lui "Minimum" revista "Realitatea evreiască".

Sub semnătura redactorului său şef, dr. Aurel Storin, "Realitatea" scrie:

«Puţine publicaţii din lume sunt atât de legate de creatorul lor, cum este revista *Minimum* legată de numele lui Al. Mirodan. El a inventat–o, a luptat pentru ea, a născut-o şi a crescut-o mare. El i-a insuflat în fiecare pagină spiritul, verva,

Nicolae Cajal

inteligenţa şi, atunci când a fost cazul, umorul lui. *Minimum* e piesa lui Mirodan şi ceilalţi colaboratori care joacă în această piesă par a fi distribuiţi după gustul şi indicaţiile de scenă ale dramaturgului. Rar îşi iese cineva din rol şi atunci se vede că acest lucru s-a făcut cu încuviinţarea tacită şi generoasă a autorului.

Cine scrie la *Minimum* scrie bine, pentru că aşa cere firma lui Mirodan. El este antetul revistei sale.

Parcă-l văd cum trecea, ca un prinţ indian, cu capul uşor dat pe spate, dinspre Sărindar spre Calea Victoriei, cu ţigara sprijinită subtil între buze, ca o replică.

Mă tem că am avut cândva cutezanţa de a-l ademeni pe nisipurile mişcătoare ale Teatrului de Revistă. I-am pus alături şi un om de meserie, un compozitor intelectual, Elly Roman. Au scris (şi au compus) un spectacol de revistă. Într-o situaţie în care o ţară întreagă era „închisă pentru renovare", Mirodan a scris o revistă care se numea „Deschis pentru renovare". A fost un adevărat cutremur. (Din păcate, cutremurul din martie 1977). Textul era subtil şi inteligent, dar nu era pentru toată lumea. A fost, de altfel, singurul popas al reputatului dramaturg pe scena de la Savoy.

Zilele trecute am aflat un lucru pe care nu ştiu cum să-l interpretez. S-a anunţat că *Minimum* – revistă lunară (şi pământeană...) – nu va apărea în ianuarie 2010. Discreţia lui Mirodan îl face să nu anunţe motivele acestui hiatus de apariţie.

Între timp, am primit un e-mail îngrijorător de la Liana Horodi-Saxone, o mare artistă a penelului, care nici ea nu ştie ce să creadă...

Oricare ar fi situaţia, eu cred, în continuare, în Dumnezeu. Şi continui să mă rog : „Doamne, Dumnezeul meu, poate că aceasta e o rugă mai puţin obişnuită, dar Te rog din tot sufletul, mai fă încă o minune pentru poporul evreu şi dă-i viaţă cât mai lungă acestei reviste."

Avem nevoie de *Minimum*. Avem nevoie de Mirodan.»

Prima operă fascistă premiată de Academia Română după 23 august

Laszlo Alexandru

În numărul trecut am publicat un text de mare răsunet al criticului literar clujean Laszlo Alexandru despre cartea Noica şi mişcarea legionară" de Sorin Lavric. Sau, mai precis, despre neaşteptata hotărâre a Academiei Române de a premia această lucrare.

Între timp, ecourile prilejuite de hotărârea-şoc a înaltului for cultural din România l-au determinat pe Laszlo să publice o continuare a articolului său. O preluăm după "Jurnalul săptămânii" şi, aşa cum scrisesem în numărul trecut, recomandăm tuturor această scriere. Fiindcă avem de-a face cu un adevărat manifest. Un manifest antifascist în anul 2010.

Textul de faţă al lui Laszlo se intitulează "Perseverare diabolicum". Îl redăm aici (extrase) însoţit de două dintre piesele importante ale dosarului: o scrisoare a dr-ului Shlomo Leibovici-Laiş, preşedintele ACMEOR, către Acad. Eugen Simion şi un răspuns al acestuia.

❖

«Publicarea în Israel a intervenţiei mele *Vivat Academia!* – în care denunţam premiul atribuit cărţii neofasciste tipărite de Sorin Lavric la Editura Humanitas din Bucureşti – se pare că a produs impresii puternice şi dezbateri în mediile intelectuale. A fost urmată de protestul exprimat la Radio Kol Israel de preşedintele Asociaţiei Culturale Mondiale a Evreilor Originari din România, doctor în istorie Shlomo Leibovici-Laiş, împotriva gestului reprobabil al Academiei Române. Luarea de poziţie israeliană a fost adusă la cunoştinţa publicului larg din ţară, în cadrul buletinelor de ştiri ale postului Radio România Actualităţi.

Situaţia tensionată nu s-a ivit, totuşi, din senin. Îndată după apariţia volumului controversat, în iarna anului 2007, s-au făcut deja auzite criticile, pe bază de reproşuri precise şi citate uluitoare, în diverse publicaţii din ţară şi străinătate. Revista *Tribuna* din Cluj a expus, pe pagini întregi, de-a lungul câtorva luni de zile, asemenea analize. *Cultura* din Bucureşti a găzduit nu doar muşcătoare investigaţii asupra monografiei lui Sorin Lavric, ci chiar o minicampanie de presă. În *Observator cultural* au fost exprimate, de asemeni, o serie de rezerve (vezi nr. 402/13 dec. 2007). Ecouri ale nervozităţii, pe acest subiect, au fost mediatizate în periodicele din Israel *(Minimum, Jurnalul săptămânii, Viaţa noastră)*, unele cu bună difuzare în România şi în cîteva colţuri ale lumii, pe diverse continente. Publicaţia universitară *Studia Hebraica* din Bucureşti a transmis, în mediile academice, versiunea engleză a criticilor la adresa cercetării lui S. Lavric (vezi nr. 7/2007, p. 414-431). Un organism abilitat, Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România "Elie Wiesel", Bucureşti, a prevăzut în sesiunea sa ştiinţifică internaţională din 2008 o detaliată prezentare a cazului în speţă, inclusă apoi în anuarul de specialitate (vol. I, nr. 2/2009, pp. 85-100). Iar cititorul care mai persistă în îndoieli are la îndemână pe internet, non stop, posibilitatea de a se documenta, pentru a constata personal cum stau lucrurile (vezi rev. E-Leonardo, nr. 13/2008 şi nr. 14/2009). Să mai aibă aşadar cineva impresia, în acest amplu context, cu o asemenea bogată mediatizare, că poate să impună minciuna lovind cu pumnul în masă, denotă fie o naivitate pernicioasă, fie un dogmatism înverşunat.

A greşi e omenesc, a persevera e diabolic. Încăpăţânarea academică de-a răsplăti cu orice preţ volumul extremist al lui Sorin Lavric – ce repune în circulaţie demagogia legionară, îi mitizează pe conducătorii ei, îi denigrează pe adversarii istorici ai Legiunii, contestă evenimente notorii din istoria României, acrediteaza perspectiva gardistă asupra trecutului etc. – este apărată deschis de academicianul Eugen Simion. A doua zi după protestul de la Radio Kol Israel, preşedintele Secţiei de Filologie şi Literatură a Academiei Române se explică, în cadrul intervenţiei mediatizate de agenţia de ştiri RADOR: *"Am aflat de intervenţia domnului Laiş şi am înţeles că dumnealui s-a supărat că Academia Română a acordat un*

premiu acestui volum, apărut în 2007, la Editura Humanitas".

Ţin să precizez că volumul domnului Lavric nu este un pamflet politic şi nici un pamflet ideologic împotriva acestei mişcări totalitare", adaugă senin intervenientul. Atunci când lumea se dezlănţuie, indignată, împotriva cărţii ce recuperează miturile legionare cele mai diversificate, e cel puţin straniu să o aperi cu argumentul că ea nu este un pamflet politic sau ideologic împotriva legionarilor. Este ca şi cum ai vrea să descrii un rinocer, în faţa copiilor de la grădiniţă, subliniind că acest animal n-are aripi să zboare.

"Cum s-a putut, întreabă el (Lavric), *şi se întreabă în mai multe rânduri, ca un intelectual* (Noica) *format la şcoala umanismului european să ajungă, îl citez din nou, «a justifica violenţa să capete», iarăşi îl citez, «figura unui demon* ***încrâncenat*** *pe dinăuntru de o* ***încrâncenare*** *neistovită»"* (subl. n., L.A.; domnul academician nu se zgârie pe cerul gurii de la stilul smucit, când ne indică – vorba cuiva – lavricitate.) *"În fine, o întrebare iarăşi firească pe care şi-o pune autorul este cum se întâmplă, de ce se întâmplă să intre în scrisul unui filosof atât de fin, îl citez, «un potenţial de oroare şi scrisul cult, cu volute sofisticate, moderat şi seren, să fie deodată lovit de o criză de epilepsie», am închis citatul. / Sunt întrebări, după părerea mea, corecte şi autorul încearcă să răspundă, repet, nu în termenii unui pamflet politic, ci cu mijloacele analizei critice".* El însuşi critic literar cu vechime în producţie, Eugen Simion crede că e suficient să extragă şi să discute un pasaj al cărţii controversate, pentru a face pasabil întregul. Tot astfel, cu mai multe decenii în urmă, femeile cochete aveau impresia că, desenându-şi un mic neg pe obraz *("un grain de beauté")*, îi fascinează pe privitori.

Acad. Eugen Simion

Să ne uităm, totuşi, în stânga şi în dreapta negului pictat de E. Simion. Este adevărat că Sorin Lavric îşi propune să explice, în volumul său, derapajele extremiste ale lui Constantin Noica. Dar cu ce preţ? În loc să acuze erorile filosofului, el încearcă să le scuze, estetizând abjecţia contextului. Sub pana sa, Legiunea constituie *"închegarea treptată a unei frumuseţi externe pe baza unei iradieri spirituale ce vine din interior"* (p. 192). Iar Căpitanul Zelea Codreanu – un criminal dement – devine la el omul providenţial care *"nu voia conturi în bancă şi vilegiaturi în străinătate, ci imateriala mântuire a neamului românesc"*, iar *"prin gura lui se rostea adevărul"* (p. 93). Aşa se face că, în ample pasaje, Sorin Lavric reînvie cu entuziasm recuzita legionară: cântecele lor militarizate, taberele lor de muncă voluntară, spiritul lor de solidaritate, sediile lor construite cu jertfe, monumentele lor comemorative, martirii lor veneraţi şi toate celelalte insanităţi. Pentru a-l spăla de păcate pe C. Noica, exegetul proslăveşte armonia răgetelor de rinocer. Iar astăzi mai vine şi academicianul Simion, care ne informează grijuliu despre întrebările pe care şi le-a pus cercetătorul la pornire, dar uită să ne descrie răspunsurile furnizate de acelaşi, pe parcurs şi la sosire...

În tactica propagandei se recurge frecvent la metoda de a se invoca o mărturie prestigioasă care, prin ponderea personalităţii, e în măsură să acrediteze o minciună, o aberaţie, o ticăloşie. E simptomatică, în context, dexteritatea cu care Eugen Simion se prevalează de acest clişeu al comunicării înşelătoare: *"De pildă, domnul Vladimir Tismăneanu, într-un articol din 20 februarie 2008, scrie, citez, «Cartea lui Sorin Lavric este o explorare lucidă, onestă şi dezinhibată a logodnei dintre un aristocrat al spiritului, îndrăgostit de tradiţia umanismului clasic, şi o mişcare care a cultivat naţionalismul mistic şi a cultivat cu morbidă patimă funcţiile pretins purificatoare ale violenţei». O carte – mai spune domnul Tismăneanu – excelent scrisă, care, între altele, are meritul de a arăta, iarăşi îl citez, «bunătatea şi inteligenţa unui veritabil filosof, care, într-un ceas istoric cumplit, a intrat pe traiectorii divergente»".* Care anume şi câte anume au fost interesele lui Vladimir Tismăneanu de a gravita în sfera de bunăvoinţă a Editurii Humanitas, unde tocmai i se publica *Raportul final* asupra crimelor comunismului, nu are rost să insistăm aici. Nu putem decât deplânge frenezia cu care autorul evreu s-a chinuit, ca revanşă, să legitimeze lucrarea scandaloasă a lui Sorin Lavric, ce-i preamăreşte pe asasinii de evrei ai anilor '40. În situaţii de acest gen, după ce ţi-a trecut prin minte expresia din bă-

trâni: "sângele apă nu se face", te întrebi îndată: oare, în ochii politologului american, sângele coreligionarilor săi s-a făcut deja apă? Aşa de mare să fie preţul plătit pentru o lucrare monumentală, tipărită la o editură centrală?

Dar acad. Eugen Simion e suficient de abil pentru a mima indiferenţa. El ştie, pesemne, că e dizgraţios cel ce se înverşunează să-şi dovedească adevărul, în schimb pare aristocrat acela care-şi înveleşte neadevărurile în staniolul curtoaziei. Astfel încât ne anunţă cu dezinvoltură: *"Mă opresc aici, nu vreau să intru într-o polemică care* (sic! – L. A.) *nu mă priveşte direct"*. Fireşte că pe preşedintele Secţiei de Filologie şi Literatură a Academiei Române nu-l priveşte direct Premiul "Titu Maiorescu" acordat de Academia Română. Responsabilitatea este a tuturor celorlalţi: a încălzirii planetare, a situaţiei politice internaţionale, a crizei economice, a globalismului şi a liber-schimbismului. Nu mai putem – nici măcar – să râdem cu Eugen Simion.»

Dr. Shlomo Laiş către acad. Eugen Simion

Stimate Domnule Academician,

În primul rând vreau să vă mulţumesc pentru atenţia acordata spuselor mele în intervieul luat de emisiunea de limbă română a postului de radio israelian.

Şi fiindcă aţi gasit de cuviinţă să evidenţiaţi relaţia Academiei faţă de unii autori din Israel, permiteţi–mi şi mie să vă prezint ACME-OR, Asociaţia Culturală Mondială a Evreilor Originari din România, în fruntea căreia am onoarea de a mă afla de la ctitoria ei, Asociaţie care de 30 de ani acţionează fără în-

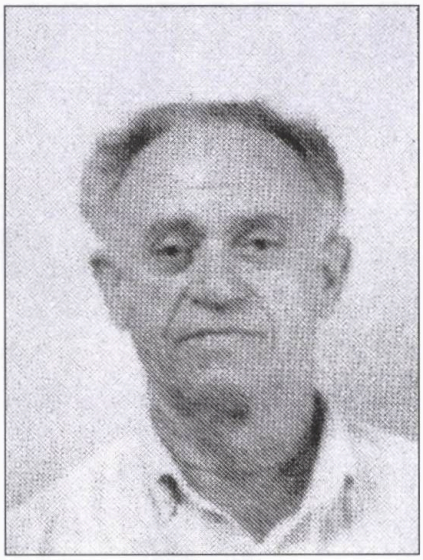

Dr. Shlomo Leibovici-Laiş

trerupere pentru aprofundarea şi lărgirea relaţiilor dintre ambele noastre popoare.

Şi deoarece mi-aţi recomandat să consult cele 7 volume ale Dicţionarului General al Literaturii Române, editat de Academie, îmi permit să vă comunic că dacă Academia nu ne-a hărăzit cu ele, semnatarul acestor rânduri le posedă pe toate. De altfel nici numele meu nu lipseşte din Dicţionar şi poate fi găsit la pp. 38-39, din vol. IV, literele L-O, şi vreau să observ că includerea în Dicţionar a scriitorilor israelieni de limbă română – eliminaţi din scrierile din România în perioadele totalitare – este, înainte de a fi un act de prietenie, pentru care am toată aprecierea, un exemplu de probitate academică.

Şi cu această ocazie amintesc c–am avut onoarea de a fi invitatul oficial al Academici Române şi cred că nu va fi prea greu de a găsi copia scrisorii de invitaţie, din data de 23-06.1998, din care reies vădit relaţiile mele cu Academia Română. Scrisoarea e semnata de către Vice-Preşedintele Academiei Române, Academician Profesor Dr. Virgil Cândea.

Asociaţia noastră a acordat ani la rând Premii de Prietenie România-Israel unor persoane (în mod expres neevrei), care şi-au manifestat prietenia faţă de evrei şi Israel. Pentru a nu lungi scrisoarea (şi aşa destul de lungă) voi cita numai numele colegilor Dumnevoastră, laureaţi ai acestui prestigios premiu, Academicienii Răzvan Teodorescu, Gabriel Strempel, Virgil Cândea şi cred că nici numele Doamnei Elena Bedrosian Popescu nu vă este străin.

Şi acum la temă. Ca la orice interviu, spusele mele au fost un răspuns la o întrebare pusă, pe care presupun c-aţi auzit-o, aşa cum aţi ascultat răspunsul meu. Tot ce am spus s-a bazat pe cele aflate din media (presă, internet, etc.), în care n–am gasit nici un cuvânt despre ororile comise de această "organizaţie naţionalistă" Mişcarea Legionară. Faptul că un filosof ca Noica (care s-a numărat la timpul său printre ideologii Gărzii) a girat-o nu schimbă cu nimic natura bestială a unei mişcări care a recurs la pogromuri, aruncări din trenuri şi autobuze în mers, soldate cu uciderea celor azvârliţi, jafuri şi schingiuiri la Casa Verde din fiecare oraş din România, ca să enumăr numai unele din fioroasele crime comise, menite să "salveze România de jidani".

Critica mea la cartea autorului premiat – şi recte la adresa Academiei – nu provine, cum s-ar putea crede, dintr-o excesivă sensibilitate la problemă, deşi sensibilitatea noastră, ca şi a fiecărui om de omenie, ar fi îndreptăţită, dar ea şi-a găsit exprimarea şi prin luări de poziţie ale unor personalităţi neevreieşti din România.

Şi dacă totuşi informaţiile primite nu sunt exacte, sau chiar dacă nu sunt complete, la primirea cărţii – pe care o voi citi din scoarţă în

scoarţă – şi de voi constata că reacţia mea nu a fost la locul ei, nu voi ezita nici o clipă de a retracta critica mea, daca ea nu a fost dreaptă.

Cu stimă,
Dr. Şlomo Leibovici-Laiş
Preşedinte

Acad. Eugen Simion către Dr. Shlomo Laiş

Faţă de nemulţumirile exprimate de preşedintele Asociaţiei Culturale Mondiale a Evreilor Originari din România, doctor în istorie Shlomo Leibovici-Laiş, privind atitudinea adoptată de Academia Română faţă de volumul "Noica şi mişcarea legionară" a lui Sorin Lavric, academicianul Eugen Simion, preşedintele secţiei de Filologie şi Literatură a Academiei Române, precizează:

Am aflat de intervenţia domnului Laiş şi am înţeles că dumnealui s-a supărat că Academia Română a acordat un premiu acestui volum, apărut în 2007, la Editura Humanitas. Şi, din intervenţia domniei sale, înţeleg că această carte ar prezenta, spune dumnealui, oarecum această mişcare ca o mişcare legitimă şi patriotică. Ţin să precizez că volumul domnului Lavric nu este un pamflet politic şi nici un pamflet ideologic împotriva acestei mişcări totalitare. Este un eseu, care încearcă să analizeze în termeni raţionali un fenomen greu de explicat şi niciodată justificat moral, şi anume relaţia dintre un tânăr intelectual de clasă, cum a fost Noica, şi o mişcare totalitară, pe care domnul Lavric o numeşte încă din prefaţa volumului, citez, "o întruchipare a răului". Cum s-a putut, întreabă el, şi se întreabă în mai multe rânduri, ca un intelectual format la şcoala umanismului european să ajungă, îl citez din nou, "a justifica violenţa să capete", iarăşi îl citez, "figura unui demon încrâncenat pe dinăuntru de o încrâncenare neistovită". În fine, o întrebare iarăşi firească pe care şi-o pune autorul este cum se întâmplă, de ce se întâmplă să intre în scrisul unui filosof atât de fin, îl citez, "un potenţial de oroare şi scrisul cult, cu volute sofisticate, moderat şi seren, să fie deodată lovit de o criză de epilepsie". Am închis citatul. Sunt întrebări, după părerea mea, corecte şi autorul încearcă să răspundă, repet, nu în termenii unui pamflet politic, ci cu mijloacele analizei critice. Că este aşa o dovedeşte şi faptul că mulţi comentatori au subliniat meritele acestei cărţi. De pildă, domnul Vladimir Tismăneanu, într-un articol din 20 februarie 2008, scrie, citez, «Cartea lui Sorin Lavric este o explorare lucidă, onestă şi dezinhibată a logodnei dintre un aristocrat al spiritului, îndrăgostit de tradiţia umanismului clasic, şi o mişcare care a cultivat naţionalismul mistic şi a cultivat cu morbidă patimă funcţiile pretins purificatoare ale violenţei».

Mă opresc aici, nu vreau să intru într-o polemică care nu mă priveşte direct. Dar mai vreau să spun ceva, şi anume că în intervenţia sa domnul Laiş laudă faptul că Academia Română Română premiază, spune dumnealui, de obicei numai anumite lucrări, de un nivel înalt şi de un interes naţional important. Îi mulţumesc. Aşa cred şi eu că încearcă să facă Academia.

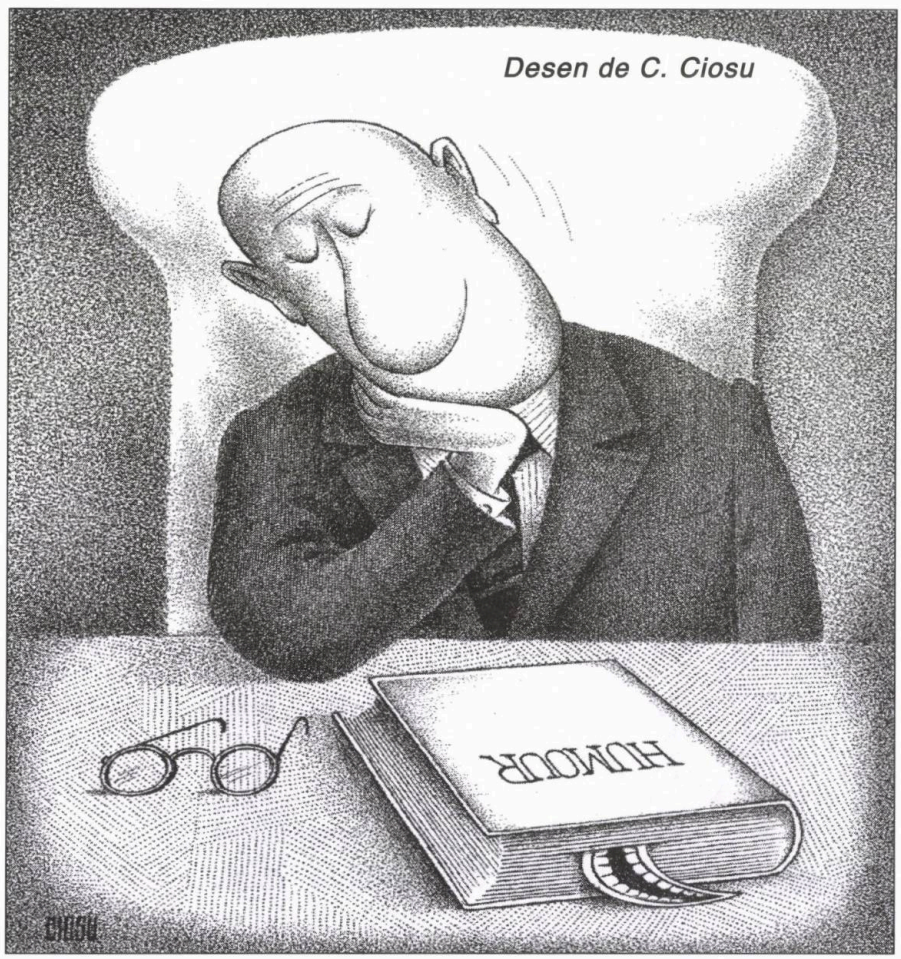

Prima despăgubire pentru Holocaustul românesc: 360.000 de lei

«Doi fraţi evrei au obţinut, în premieră, despăgubiri în justiţia românească pentru cele îndurate în perioada Holocaustului şi, indirect, condamnarea regimului Antonescu. Devy Abraham era un copil de 8 ani când a fost deportat în Transnistria împreună cu familia. Când s–a întors acasă, în 1945, avea vârsta pubertăţii, dar experienţa morţii îl îmbătrânise deja. Vreme de aproape o jumătate de secol după ce a scăpat din ghearele Holocaustului a trăit cu spaima Securităţii în oase. Ar fi vrut să-şi strige suferinţa de a-i fi fost răpită copilăria şi de a-i fi fost distrusă familia, însă instinctul de conservare i-a impus autocenzura.

În 2005, după ani de ezitări, a decis să se elibereze. În primul rând din temniţa propriei memorii. Şi să ceară condamnarea celor din cauza cărora a suferit. În 2009, după o luptă inegală cu statul, Devy Abraham a obţinut o a doua execuţie a mareşalului Ion Antonescu. Una simbolică, dar care îi unge sufletul. Devy Abraham şi fratele său, Sami, care era bebeluş când a fost deportat, sunt primii evrei care au obţinut despăgubiri în justiţia românească, la Tribunalul Galaţi, pentru Holocaust.

❖

„Jidanul Isac Abraham va fi executat." Cu această sentinţă seacă a început calvarul familiei lui Devy. Era în plină iarnă a anului 1941, în Portul Galaţi, la sediul comandamentului legionar din oraş. Isac Abraham, tatăl lui Devy şi al lui Sami, s-a predat legionarilor după ce doi ani scăpase de înregimentarea în batalioanele de muncă pentru evrei.

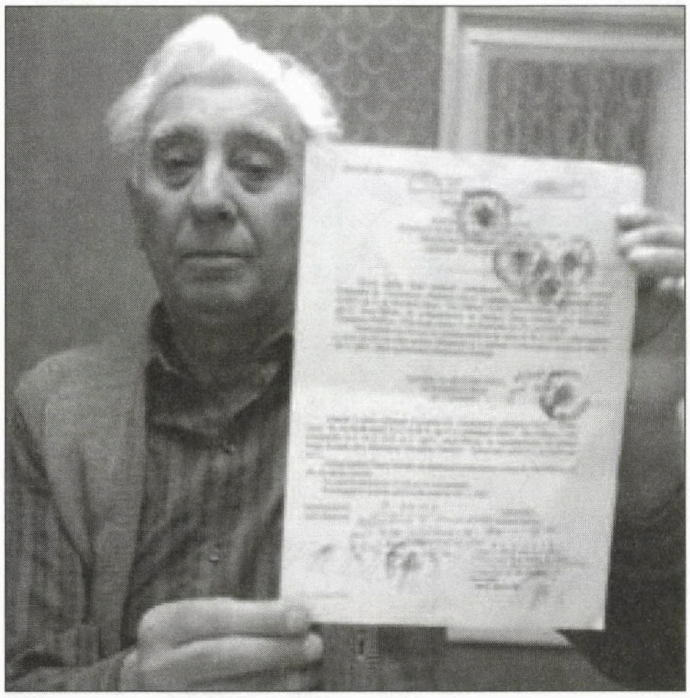

Devi Abraham

„Tata a venit în Galaţi în 1932, din Bucovina, şi s-a căsătorit aici cu mama, Fany Weisman. În 1939 i-a venit ordinul de chemare în batalioanele de muncă, însă autorităţile l-au căutat mult timp la Siret, de unde venise. La începutul lui 1941 i–au dat însă de urmă, în Galaţi", povesteşte Devy.

Iniţial, Isac Abraham s-a ascuns la nişte prieteni. Jandarmii au găsit-o totuşi pe soţia sa. Bătaia primită de aceasta l-a făcut pe bărbat să cedeze şi să se predea imediat. „Când ne-am dus după el, în port, era la pământ, în genunchi, bătut până la sânge", îşi aduce aminte Devy.

Imaginea căpitanului Soare, şeful Legiunii de Jandarmi, cel care a rostit sentinţa fatidică pentru tatăl său, îi revine în minte şi-i brăzdează faţa cu un rictus. „Eu aveam 8 ani, fratele meu 1 an. Mama, care–l avea în braţe, a sărit la picioarele tatei, iar eu am început să plâng. Atunci, căpitanul Soare a schimbat foaia. „Familia jidanului Abraham va fi deportată în teritoriile noastre", a spus el.

Pe moment, li s-a părut o îngăduinţă pe care au primit-o cu bucuria celor care şi-au văzut salvat capul familiei. Nu aveau de unde să ştie că moartea nu-i va scăpa din ochi.

Familia Abraham a fost singura din Galaţi deportată în Transnistria. După ce căpitanul Soare i–a cruţat viaţa „jidanului Isac", acesta şi-a lăsat toată bruma de avere strânsă ca cizmar, şi-a luat cei doi copii şi nevasta şi s-a îmbarcat pe un şlep ce i-a dus pe Dunăre până-n Ucraina. Apoi au trecut din tren în tren de marfă şi au ajuns la Chişinău. Din acel moment s-au transformat în statistică. S-au alăturat zecilor de mii de evrei care au fost trimişi în lagărele din Transnistria. „Am mers în coloană, pe jos, sute şi sute de kilometri. Ne-am oprit abia după nouă luni, nu departe de Bug, în lagărul de la Halcineţ, judeţul Moghilev", explică Devy Abraham.

Acolo li se pregătise drept adăpost un fost grajd de vite, unde au fost băgaţi câte 30 de oameni într-o încăpere. Se dormea direct pe lutul

Devy Abraham, înainte de deportare, între mamă şi o mătuşă

de jos, fără geam şi fără uşi. Pentru exterminare, regimul Antonescu nu se obosise să mai ridice camere de gazare. A folosit o metodă mult mai economică şi sigură: înfometarea. „Se murea pe capete de foame, păduchi şi frig", spune Devy.

Alături de el şi de fratele său, în lagăr mai erau trei copii. Unul era vărul lor, Jean, ce fusese deportat împreună cu mama sa, Carolina Segal, sora lui Fany Abraham. Se întâlniseră cu ei la Chişinău, unde aceştia fuseseră aduşi de la Bacău. Pe drum, din cauza unei apendicite, Carolina şi-a pierdut soţul, pe Avram, însă la Halcineţ, a învăţat repede lecţia supravieţuirii pentru a-şi ţine în viaţă pruncul.

Ceilalţi doi copii erau ai unui căruţaş din Cernăuţi, şi erau ceva mai mari decât Devy. „Ei erau privilegiaţii lagărului. Când murea cineva, jandarmii îi puneau să caute morţii de aur. Scoteau dinţii cu cleşti pentru cuie şi îi dădeau jandarmilor. Aşa obţineau de mâncare", povesteşte Devy, cu o urmă de invidie – cea a copilului – pe faţă.

De contactul cu stârvurile nu avea să scape nici Devy. De obicei, când murea cineva, era pus să care cadavrul în şanţul din faţa lagărului, în care, spune el, era lăsat să putrezească pur şi simplu, fără a fi acoperit cu pământ. „Nimeni nu se putea apropia de lagăr", arată el. Cu toate încercările fizice la care trebuiau să facă faţă, Abrahamii erau mulţumiţi că sunt încă cu toţii în viaţă. Şi, mai ales, împreună. În 1943, cei aproximativ 150 de bărbaţi de la Halcineţ, au fost duşi însă într-un alt lagăr, la Nicolaev, în Ucraina.

„Au fost luaţi de câţiva ofiţeri SS, încărcaţi în maşini şi duşi să muncească într-o carieră de piatră."

După un an, povesteşte Devy, căruţaşul Kelmer, tatăl celor doi copii ce scoteau dinţii cadavrelor, a reuşit să evadeze de la Nicolaev şi s-a întors la familia sa, în Halcineţ. Soţia îi murise şi, noaptea, a reuşit să fugă de acolo cu copiii. Nu înainte de a-i da lui Fany Abraham o veste care avea să fie primul pas spre declin: Isac fusese împuşcat la Nicolaev pentru că se îmbolnăvise şi nu mai era apt de muncă. Dar moartea nu-şi spusese încă ultimul cuvânt.

În lagărul de la Halcineţ, în 1944, mai rămăseseră vreo 30 de persoane. Au supravieţuit nu neapărat cei mai sănătoşi, ci cei care au putut să se lupte mai aprig pentru hrană. „Eu şi mătuşa mea, care era mai agilă, reuşeam uneori să ne mai strecurăm sub gardul de sârmă care împrejmuia lagărul şi să fugim, dimineaţa, pe la ora 4, în satul cel mai apropiat. Pur şi simplu cerşeam. Ne întorceam cu câţiva cartofi, cu o bucată de mălai. Mai mergeam în pădure, aduceam ciuperci. Nu ne-am otrăvit niciodată", punctează bătrânul.

Deşi vara erau duşi să lucreze la câmpurile de tutun, sfeclă şi cartofi dimprejur, deportaţii nu aveau voie să bage nimic din ce era comestibil în gură. „Un pretor stătea cu un pistol într-o mână şi cu o umbrelă cu ţepuşă în spatele nostru. Dacă încercam să mâncăm ceva, fie ne înţepa, fie ne împuşca", descrie Devy.

Salvarea de la foamete, în ultima perioadă a deportării, a venit de unde se aşteptau mai puţin. De la jandarmii care începuseră să împuşte câinii din zonă pentru a-şi face cizme din pielea lor.

„Când auzeam o împuşcătură, eram cel mai vioi. Mergeam afară, luam câinele şi îl prăjeam pe frunze, cu tăciuni aduşi aprinşi, tot clandestin, de la ţărani. Era o mân-

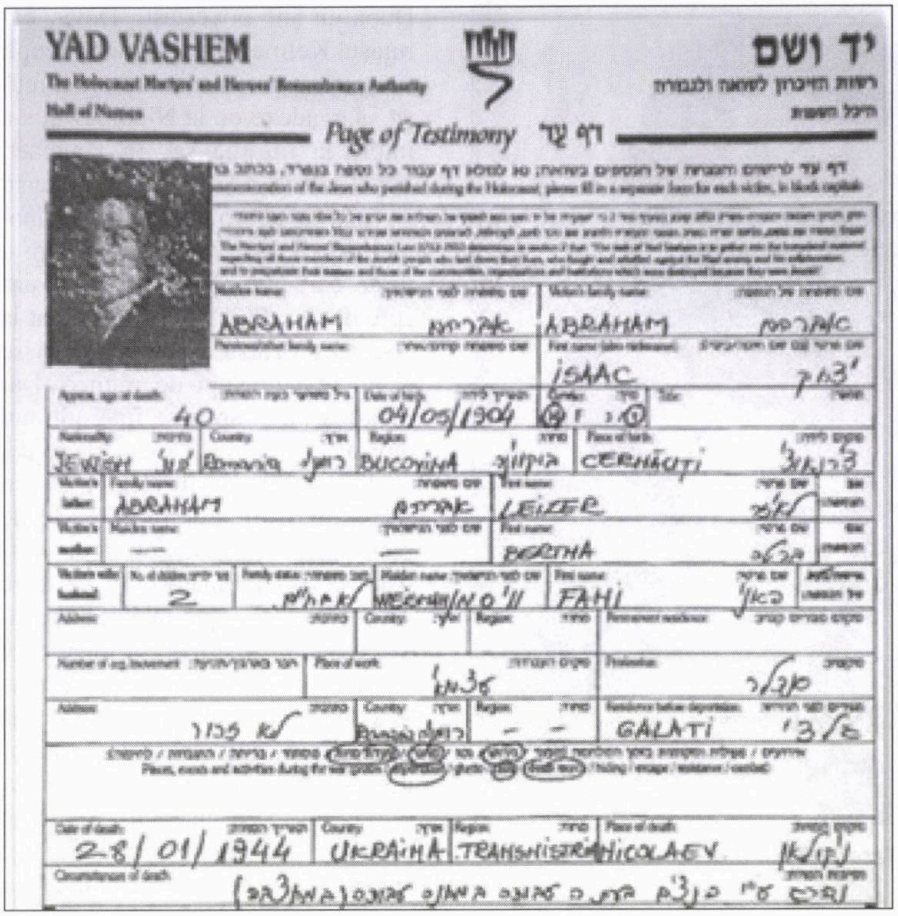
YAD VASHEM

The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority

Hall of Names

יד ושם

רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

היכל השמות

Page of Testimony דף עד

ABRAHAM

ABRAHAM

ISAAC

40

04/05/1904

JEWISH

Romania

BUCOVINA

CERNĂUȚI

ABRAHAM

LEICER

BERTHA

2

FANI

GALATI

28/01/1944

UKRAINA

TRANSNISTRIA

NICOLAEV

Actul oficial emis de instituția israeliană Yad Vashem – memorialul victimelor Holocaustului – prin care Devy și Sami au aflat după câțiva zeci de ani despre execuția tatălui lor în lagărul de la Nicolaev

care dulce și grețoasă", spune Devy, ca și cum ar vrea să alunge un iz neplăcut.

Cele mai grele încercări au fost tifosul exantematic și febra tifoidă. „De primul am scăpat datorită mamei, care-și cususe o pereche de cercei și un inel de aur în poala rochiei cu care a plecat de acasă. I–a dat unui jandarm să ne aducă pâine, slănină și usturoi și așa ne-a salvat. Febra tifoidă am făcut-o de la apa cu excremente pe care o beam", este convins Devy.

În fântâna de lângă lagăr fuseseră aruncate cadavre pentru ca oamenii rămași în viață să nu poată bea apa. Așa că singura șansă de a–și potoli setea rămăsese zăpada pe timp de iarnă sau apa de ploaie, din urmele lăsate de vite în noroi.

„Medicamentul pentru febră a fost propria urină, însă nici aceasta nu era de-ajuns, în condițiile în care nu mai eram în stare să procurăm mâncare și apă".

În martie 1944, cei trei Abrahami rămași în viață au fost și ei la un pas de moarte. „Au venit două mașini cu soldați români și un neamț și ne-au dus în stepa Kopaigorod. Ne-au oprit lângă o groapă, deja plină de morți, ne-au întors cu spatele, pe marginea gropii, și au început să tragă. Voiau să elimine orice martor al crimelor din lagăre".

Dumnezeul Abrahamilor, unul ce nu avea prejudecăți rasiale, a intrat atunci în acțiune. „Din fericire, noi am venit cu a doua mașină. Când au început să tragă în noi bravii noștri soldați români, deveniți apoi veterani respectabili, au apărut niște avioane rusești. Soldații au intrat în panică, au tras aproape la întâmplare, apoi au fugit".

Devy și mama sa aveau să se trezească după nici el nu știe cât timp în groapa cu morți. Fany primise două gloanțe în șold și era cu mințile rătăcite, iar Devy avea un glonț în picior. Singur, Sami, ca prin minune, scăpase teafăr. Carolina și Jean, în schimb, dispăruseră. „Am fost găsiți de doi țărani, care ne-au ascuns într-o colibă în păpurișul din preajmă. Acolo am stat, cu ajutorul lor, până în 1945, când am aflat și noi că s-a terminat războiul și am fost repatriați", își încheie Devy povestea.

Devy și Sami au aflat oficial despre execuția tatălui lor în lagărul de la Nicolaev după câțiva zeci de ani, printr-un act emis de instituția israeliană Yad Vashem - memorialul victimelor Holocaustului

❖

După război, Devy și-a întreținut familia cu banii câștigați ca băiat de prăvălie, într-o drogherie. Treptat și-a făcut și studiile, devenind tehnician farmacist. Fratele său, Sami, stabilit la Râmnicu-Vâlcea, a lucrat în armată și are doi copii emigrați după 1990 în Israel. Mama lor, Fany, a rămas inaptă de muncă din cauza unui glonț care nu i-a putut fi extras și a murit în 1991. În urmă cu 30 de ani, Devy a aflat că mătușa Carolina și fiul ei Jean au reușit să plece, cu un vapor, în Palestina.

În 2005, Devy a decis să dezgroape ororile trecutului și a dat statul român în judecată pentru cele îndurate. În 2006, o boală necruță-

toare i-a răpus singura fiică, iar soţia sa a orbit şi a paralizat de supărare. El nu a cedat însă. Deşi a avut avocaţi din oficiu, s-a reprezentat singur. Iniţial, a pierdut la instanţele din Galaţi. Înalta Curte de Justiţie a decis rejudecarea.

În octombrie 2007, Tribunalul din Galaţi i-a făcut dreptate. „O persoană care a fost privată de libertate ori căreia i-a fost restrânsă libertatea în mod nelegal şi chiar imoral are dreptul la recuperarea pagubelor", au motivat judecătorii.

Decizia a fost menţinută şi de Curtea de Apel Galaţi, iar din iunie 2009 fraţii Abraham tot aşteaptă 360.000 de lei – banii de la stat, care au întârzâiat prea mult, dar acum „sunt prinşi în noul buget", după cum a confirmat Direcţia Finanţelor Galaţi.

Nu sunt mulţi, dar nici puţini pentru nişte bătrâni care şi-ar putea îndeplini cu ei dorinţe nerostite. Devy ar putea, de pildă, să meargă în Israel. Dar nu. El nu-şi doreşte decât să-şi ia o prăjitură.

(Dintr-un articol de Mirela Corlăţan; în "Evenimentul zilei", Bucureşti 2010)

De pe Internet

Dacă nu citeşti ziarele eşti neinformat, dacă le citeşti eşti dezinformat.

Mark Twain

❖

Eu cred că o ţară care încearcă să prospere prin stabilirea de taxe mari este ca un om care, stând într-o găleată, încearcă să se ridice trăgând de mâner.

Winston Churchill

A apărut

Al. Mirodan:

Dicţionarul Neconvenţional vol. III (G.H.I.)

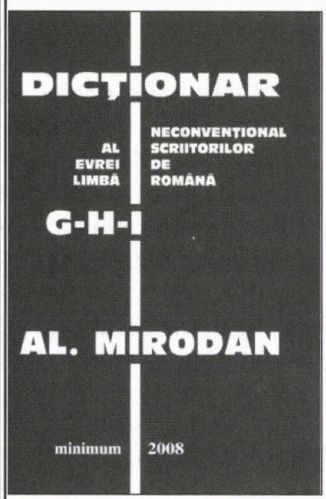

Gad, Gane, Gaster, Genunchi, Giordano, Gorun, Grafitti, Gras, Graur, Greşeală, Grindea, Grossu, Grunea, Gurian, Har, Harakiri, Hăis, Hérold, Hiena, Horodniceanu, Iacob, Iacobsohn, Iancu, Ianoşi, Ignoranţă, Ilian, Inadmisibil, Incalificabil, Infarct, Invidie, Iosifescu, Irineu, Ironie, Isac, Iser, Isterici, Iureş, Iszak.

❖

«O carte minunat scrisă. Stilul lui Mirodan te cucereşte, te incită, te dinamizează.»

(Eugen Campus – "Minimum")

«Mirodan, ţi-am citit "Dicţionarul", care nu mai e dicţionar, fie şi neconvenţional, este literatură... Am terminat lectura cu sentimentul straniu că m-am reîntâlnit cu familia mea.»

(Dorel Dorian – "Realitatea Evreiască")

«O sărbătoare pentru noi.»

(Prof. Andrei Strihan – "Jurnalul săptămânii", Tel Aviv)

«Ne cucereşte 100%. Ne farmecă. Ne dă gata.»

(Zoltan Terner – "Jurnalul săptămânii")

«După o noapte nedormită, am avut senzaţia că am lecturat nu un dicţionar, ci un roman. Un roman epopeic cu sute de personaje. Un roman captivant din lumea Israelului de limbă română.»

(Uly Vălureanu – Agenţia Isropres, Haifa)

Volumul poate fi procurat trimiţând un cec de 150 şekeli (Israel) sau 40 euro (Europa) sau 50 dolari (SUA şi celelalte ţări) pe adresa:
Minimum, P.O.B. 11472
Tel Aviv 61113

Sport

Ne place că...

...ziarul "Gazeta Sporturilor", din Bucureşti, a avut buna idee de a retipări cartea lui Ioan Chirilă despre Mondialele de fotbal din 1970; ne place, de asemeni, că criticul Tudorel Urian a găsit de cuviinţă să scrie, în "România literară", o cronică la cartea regretatului Chirilă:

«Emir Kusturica spunea că pentru el patriotismul este colecţia cu pozele jucătorilor din echipa de fotbal a Iugoslaviei. Chiar dacă pare o afirmaţie teribilistă, îl înţeleg foarte bine. Cunosc destui intelectuali care privesc fotbalul cu dispreţul arătat unei dubioase distracţii a plebei. Şi, privind ce se întâmplă astăzi pe stadioane (actele de huliganism, scandările rasiste şi obscene, declaraţiile agramate şi vulgare ale finanţatorilor şi conducătorilor de cluburi, arbitrii corupţi şi aranjamentele de culise, judecăţile întotdeauna strâmbe ale comisiilor FRF), nu prea mai găseşti argumente să îi contrazici. Fotbalul a devenit o afacere din ce în ce mai veroasă, cu terminaţii în sălile de judecată, iar pe cele mai multe dintre stadioane copiii sunt la fel de în siguranţă ca în cele mai rău famate baruri de noapte.

Nu a fost însă întotdeauna aşa. De Campionatul Mondial de Fotbal din Mexic 1970 mă leagă primele amintiri ferme din copilărie. Eram în clasa a III-a. Meciurile erau transmise noaptea şi îmi amintesc şi acum că părinţii mei mă puneau să mă culc, cu promisiunea că mă vor trezi la ora meciului. Îmi amintesc şi acum teama pe care o aveam în suflet (mai ales la primul meci) la gândul că vor adormi şi ei, dar şi buimăceala mea din miez de noapte când mama îmi spunea cu voce blândă "hai, că începe meciul". Şi astăzi, după aproape patru decenii, ştiu *par coeur* echipa de început a lui Angelo Niculescu, revăd în minte ciudatele imagini tv (jucătorii se vedeau cumva dublaţi de nişte umbre nefireşti), nu am uitat alunecările lui Dumitru, faulturile lui Mocanu, driblingurile lui Dumitrache în faţa apărătorilor englezi, golurile din meciul cu Cehoslovacia, şuturile lui Tătaru spre poarta lui Felix, golul cu capul al lui Dembrovschi. În timpul zilelelor mergeam la un coleg de şcoală care prindea televiziunea maghiară, unde erau redifuzate înregistrările tuturor meciurilor. Aşa m-am familiarizat şi cu alte nume decât cele ale jucătorilor din "grupa morţii": Albertosi, Bonisegna, Riva, Rivera, Overath, Uwe Seller, Sepp Mayer, Gerd Müler, Bekenbauer, Cubillas, Montero. Mexico '70 a fost momentul actului de naştere al conştiinţei mele fotbalistice. După acel Campionat Mondial am început să ştiu totul despre echipe naţionale şi echipe de club, date şi ore de competiţii, să recunosc imnuri şi steaguri, să fiu fan necondiţionat al echipei României.

Am (re)citit minunatul volum al lui Ioan Chirilă, Mexico 70. Jurnal sentimental din două perspective: cea emoţională a copilului de acum 40 de ani şi cea a maturului versat, interesat de performanţa estetică propriu-zisă, dar şi de revelarea unui mod de a privi lumea într-o epocă destul de controversată a istoriei noastre recente (sfârşitul perioadei de maximă destindere din perioada regimului comunist). Şi cartea lui Ioan Chirilă nu m-a dezamăgit. Citită la aproape patru decenii de la apariţie, păstrează intacte pasiunea autorului pentru fotbal, dar şi interesul său cultural pentru un tărâm, practic, pe atunci, inaccesibil românilor obişnuiţi. Autorul este un gurmand al fotbalului. Pregătirea pentru meciurile cu adevărat importante seamănă cu cea pentru un mare festin. Totul contează, de la venirea la stadion, cu studierea fizionomiilor din mulţimea de suporteri, găsirea locului de la masa presei, micile tachinări şi inevitabilele pariuri cu colegii de breaslă, comportamentul fiecărui fotbalist din clipa în care a făcut primul pas pe gazon până după intonarea imnurilor. Momentul solemn al intonării imnurilor este unul cu totul special. În funcţie de linia melodică a imnurilor autorul încearcă să intuiască mentalităţile şi stările de sprit ale combatanţilor în înfruntarea care va urma. Câţi dintre spectatorii prezenţi la un meci de fotbal sunt atenţi la asemenea detalii, fără de care spectacolul nu este însă complet: "Se cântă imnurile. Cel brazilian pare compus de Rossini. Stadionul întreg preia refrenul, mai ales la un pasaj cromatic, care te invită să participi la entuziasmul popular. Simt şi eu nevoia să reiau refrenul. E un moment extraordinar, care face ca gândul să zboare, asemenea porumbeilor, mult în afara stadionului.../ O scurtă pauză, în care timp brazilienii încearcă să bată pasul pe loc, pentru încălzire, şi din nou linişte. Se cântă imnul Cehoslovaciei. Melodia e lentă, nostalgică. Se vede Vltava. Se văd câmpiile vălurite ale Cehoslovaciei. Se vede Promenada de la Marianske Lazne." Aşa cum pentru Ulise drumul este mai important decât atingerea ţelului călătoriei, pentru Ioan Chirilă, contextul meciului este mult mai atractiv decât confruntarea din teren. Pe măsură ce trec minutele unei partide de fotbal necunoscutul se topeşte ca un cub de gheaţă, imprevizibilul devine certitudine, visurile se împlinesc sau se destramă. În momentele dinainte de fluierul de început al arbitrului,

totul concură la promisiunea unui spectacol cum nu s-a mai văzut, pe care trebuie să-l primeşti cu inima deschisă şi toate simţurile treze. Odată pofta stârnită, cronicarul notează cu vădită satisfacţie fiecare reuşită şi ratare a celor din teren. Dincolo de goluri, şuturi, faulturi şi driblinguri, el este în permanenţă atent la fizionomiile lor, la micile gesturi care trădează momente de descumpănire, omeneşti dezamăgiri sau, dimpotrivă, încredere în sine şi în coechipieri. În felul acesta victoriile şi înfrângerile se profilează uneori cu puterea evidenţei chiar atunci când tabelele de marcaj indică altceva.

Paradoxal, momentul de vârf al volumului Mexico 70. Jurnal sentimental, nu are nicio legătură cu fotbalul. Într-una dintre zilele libere dintre meciurile de la Campionatul Mondial, autorul participă împreună cu alţi jurnalişti la o corrida. Descrierea a ceea ce se petrece în arenă se transformă într-un sublim eseu despre viaţă şi moarte, despre etică şi spectacol în ceea ce ar trebui să fie o competiţie sportivă. Reflecţiile lui Ioan Chirilă din acest eseu sui-generis nu sunt cu nimic mai prejos decât cele mai reuşite pagini ale lui Octavian Paler. Cu siguranţă, dacă ar fi participat la un asemenea spectacol, Albert Camus nu ar fi văzut altfel lucrurile. Mândrul, orgoliosul, puternicul taur este victima perfectă. Vinovatul fără vină la a cărui ucidere printr-un soi de umilire publică îşi dau concursul o grămadă de oameni. La început animalul nedumerit de ce se întâmplă în jurul său şi apatic este enervat şi obosit de patru peoni care ies din toate colţurile arenei, agită o capă, iar apoi o iau la fugă şi se ascund în spatele unor panouri de lemn. Apoi apare picadorul călare care, ajutat de peonii meniţi să atragă imediat atenţia taurului în altă direcţie dacă lucrurile iau o întorsătură neplăcută, îi înfige animalului suliţa în gât. În momentul în care sângele gâlgâie din gâtul taurului "ca mustul care se revarsă în afara butoiului", apar trei banderilleros care, pe rând, îi infig bietului animal rănit câte două banderillas (un soi de pumnale ornate) în gât. Abia în momentul în care taurul rănit şi obosit nu mai este în stare să alerge, în arenă apare, în entuziasmul general şi sunetul trompeţilor, matadorul. Acesta îi va da nefericitului animal lovitura de graţie, în ovaţiile mulţimii. Această luptă între "agerimea omului şi forţa brută a animalului" îi stârneşte revolta cronicarului român. Scrie Ioan Chirilă: "... mie nu mi se pare o chestiune care depinde de fast. Ceea ce nu înţeleg deloc este bucuria în faţa acestui spectacol care impresionează în primul rând prin lupta nedreaptă. În toată povestea asta, taurul e la fel de neînarmat ca şi creştinul din arena cu lei a Romei". Mă întreb care ar fi fost reacţia lui Ioan Chirilă în faţa matadorilor din fotbalul românesc, aflaţi în momentul de faţă în arestul poliţiei.

Ioan Chirilă

Cărţile lui Ioan Chirilă sunt adevărate cadouri făcute cititorilor. Accesibile, sensibile, înţelepte, emoţionante, ele sunt scrise cu mult har de un cronicar sportiv dublat de un scriitor adevărat. Dacă fiecare copil de 10-12 ani ar primi în dar câte un exemplar din Mexico 70. Jurnal sentimental, în câţiva ani climatul de pe stadioanele noastre ar putea deveni cu totul altfel. Excelentă iniţiativa "Gazetei Sporturilor" de a repune în circulaţie opera acestui părinte fondator al publicisticii sportive româneşti.»

Ne place că...

...sportivii israelieni au participat zilele trecute la Olimpiada de iarnă de la Vancouver (Canada), la patinaj artistic prin duo Zaretsky şi la ski prin Mihail Reznikov; ne place faptul nu din cauză că sus-amintiţii au urcat pe podiumul olimpic, ci fiindcă ei confirmă convingerea noastră că într-o ţară fără zăpadă şi gheaţă (dar năpădită 6-7 luni pe an de călduri) care concurează la Olimpiada de iarnă, imposibilul este posibil.

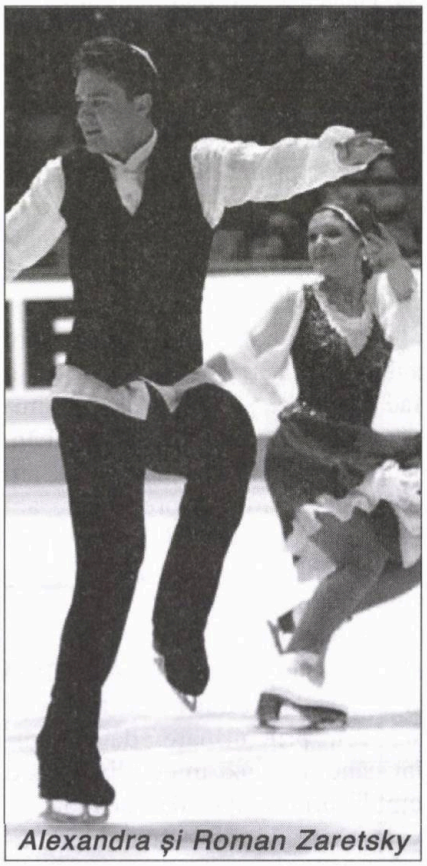

Alexandra şi Roman Zaretsky

SCURT

■ **Postul TV cu pistrui pe faţă**
■ **Centrul de comandă e la Ambasada Israelului**

Bilanţul unui filozof care scrie despre televiziune

«Sunt aproape patru luni de când ţin săptămânal această rubrică. Dacă e să iau foarte în serios reacţiile internauţilor – o specie al cărei profil îmi scapă încă –, n-am reuşit să fiu foarte convingător. Constat că acea secţiune a cititorilor care se exprimă prompt prin poşta electronică este de o exigenţă nemiloasă, cu motivaţii, uneori, abisale.

Unii, de pildă, se arată contrariaţi că „mă cobor" să scriu despre subiecte atât de triviale. În loc să fac filosofie, să umblu la sublimităţi, mă uit la televizor şi bombăn. După ce, cu câţiva ani în urmă, am publicat o carte despre îngeri, am beneficiat de reproşul invers. „Ţara piere şi baba se piaptănă" – mi se spunea atunci.

„Toate le-am rezolvat. Numai chestia cu îngerii rămăsese nelămurită". Când umbli la metafizică, eşti suspect, prin urmare, de elitism, iar când descinzi în cotidian, când umbli prin piaţă, dai dovadă de vulgaritate. Multiple sunt dezideratele cititorului autohton şi imprevizibile criteriile judecăţilor sale!

O altă categorie de comentatori îmi reproşează excesul spiritului critic. Dacă nu-mi place o emisiune sau un anumit teleast, de ce nu schimb canalul? Cine mă obligă să mă uit la ce nu-mi place? Aşa e! Nimeni nu mă obligă să mă uit la tot soiul de prostii.

Dar sunt multe lucruri pe care le fac fără să fiu obligat. Cel mai spectaculos din toate este faptul că rămân în România. În fond, de ce nu emigrez? Sunt cel puţin douătrei momente pe zi în care mă întreb în numele căror iluzii, al cărei inerţii, al cărei speranţe mă încăpăţânez să stau într-o ţară care, prin cetăţenii, instituţiile, politicienii şi deprinderile ei, pare să fie, vorba lui Cioran, „coaptă pentru a dispărea"?

Cea mai demobilizatoare ţară din câte ştiu. Şi totuşi, stau aici şi bombăn. Aştept un miracol. Mă încăpăţânez să cred că spiritul meu critic poate acţiona fie şi minimal împotriva patologiei locale. Nu schimb canalul. Mă uit să văd până unde se poate merge cu derizoriul, cu lipsa de gust şi de cultură, cu insalubritatea morală, cu ridicolul.

Nu exclud, e drept, o vag bolnăvicioasă atracţie pentru „banalitatea răului", pentru derapaj şi degradare. Dar nu privesc în jur de sus, ca unul care întruchipează perfecţiunea. Ci dimpotrivă, ca un om strivit şi neputincios, ca părtaş la dezastru, dar şi la dorinţa de mai bine.

Sunt alţii, destul de mulţi, care, de fapt, nu citesc ce scriu. Pentru ei sunt un personaj clasat, monoton, irecuperabil. Indiferent ce spun, reacţia e de tipul: „Tu vorbeşti, care i-ai scris lui Ceauşescu?".

Sau: „Da' Băsescu e mai bun?".

Cascada epitetelor e, uneori, ameţitoare. Aplaudac, pupincurist, expirat şi altele asemenea, dublate de aluzii fine la înfăţişare şi vârstă sau de caricaturi şmechere ale numelui propriu. Şi toate acestea în texte nesemnate, doldora de greşeli gramaticale şi de voluptatea injuriei. Sunt aproape flatat să văd ce puzderie de plăceri solitare pot provoca încă...»

(Dintr-un articol de Andrei Pleşu; în "Adevărul literar şi artistic", Bucureşti)

Vadim Tudor: Făcătura Holocaustului şi un atac frontal împotriva postului Prima TV

«Revista noastră a publicat mai multe informaţii despre dedesubturile murdare ale postului Prima TV. Proprietarii acestuia sunt nişte mafioţi evrei, cei mai mulţi fiind agenţi, sau băgători de seamă ai MOSSAD. Ei au cumpărat haznaua cu pricina cu vidanjori cu tot, de la ospătarul şi "ţeparul" BANCOREX Cristian Burci. (De altfel în numărul de azi publicăm, din nou, ancheta de anul trecut). Toţi sunt nişte gunoaie care cred că românii fac pe ei de frică numai când aud cuvântul ăsta, EVREU. Asta s-a şi urmărit prin făcătura "Holocaustului" în România – să fim îngenunchiaţi, învinovăţiţi, paralizaţi de frică. Numai că românii îi scuipă-n ochi de şmecheri, care au făcut Planeta asta praf. Cea mai grăitoare dovadă a acaparării postului Prima TV de către golanii ăştia este vânatoarea declanşată împotriva preşedintelui PRM. Fiindcă Tribunul le strică toate socotelile. Din pricina lui n–au pus evreii lacomi laba (aşa cum au înhăţat TOATE Cazinourile din Bucureşti!) şi pe Spitalul Fundeni, şi pe Fabrica de Antibiotice din Iaşi, şi pe CEC, şi pe zăcămintele de aur şi argint de la Roşia

Montana. Nu zicea Shimon Peres, preşedintele Israelului, că evreii cumpără România? Zicea – declaraţia lui e filmată, caseta e la noi, textul îl puteţi citi în interiorul revistei de azi. Aşa că au recurs la arma lor cea mai jegoasă: Tribunul e nebun, normal. Aşa au procedat cu toţi oamenii incomozi – asta, în cel mai bun caz, fiindcă pe alţii i–au ucis (ultimul exemplu fiind J. Haider). De ce-o fi Vadim nebun? Ce-a făcut? S-a dezbrăcat în pielea goală? A scos limba la oameni şi a făcut spume la gură? Aiurea, tot mai mulţi români îl consideră personalitatea nr. 1 a României şi ultima speranţă a acestei ţări. Drept pentru care scursurile evreieşti care patronează postul Prima TV şi-au înteţit atacurile. Acum, preşedintele PRM e făcut nebun de două găşti de saltimbanci: Cârcotaşii şi Mondenii. Niste circari ieftini, vai de curul lor. Ei vorbesc? Cine îşi pune peruci, cine se scălâmbăie, cine se deghizează şi se maimuţăreşte ca la cele mai sordide bâlciuri de provincie, în fine, cine se screme să aibă umor (repetând, în prostie, "Medicamente! Medicamente!"), dar eşuează, invariabil, într-o trivialitate de maidan? Vadim – sau curvele proaste şi aurolacii travestiţilor de culoare Huidu şi Bendeac? Fir-aţi ai dracului de boschetari, că murdară pâine mai mâncaţi! Vedeav–am cu vată-n nas! Ca semn că avem dreptate este faptul că nici un alt post de Televiziune nu întreţine o astfel de campanie împotriva unui şef de partid, care n-are altă vină decât că îşi apără ţara şi e profund cinstit. Nici Antena 1, nici Antena 3, nici Pro-TV, nici Naţional TV, nici OTV, nici B1-TV, nici Realitatea TV. Numai postul cu pistrui pe faţă şi respiraţie grea, de usturoi, Prima Tel Aviv. Există un centru unic de comandă: Ambasada Israelului. Pentru ăştia, toţi cei care nu cad în genunchi şi nu le pupă mâinile, automat, sunt nebuni.

Acest tip de terorism îl practică Prima TV. Nu-i nimic, vine ea ziua când vor da socoteală toţi ticăloşii, care au tâlhărit şi au umilit acest popor. Domnule Aurel Vainer, în România nu există antisemitism, dar dacă nu-i potoliţi pe derbedeii din spatele postului Prima Tel Aviv o să iasă tămbălău mare de tot. Mai ales că cei care au provocat criza mondială sunteţi voi, evreii...»

Bună e corespondenţa asta particulară! Afli o mie de lucruri

O sursă necontenită de surprize este, după cum ştim, corespondenţa dintre oamenii de artă. Totdeauna găseşti *ceva*, eventual chiar despre tine. Aşa ni s-a întâmplat de curând, citind revista clujeană "Apostrof", unde am dat peste un schimb de scrisori între scriitorul I. D. Sârbu şi regizorul de film, stabilit în Danemarca, Lucian Giurchescu.

Scrie Giurchescu:

«Cineva care a fost în Ţara Sfântă a adus câteva numere din revista lui Mirodan, "Minimum". Curioasă, sau poate nu atât de curioasă, combinaţie ideologică. Amestec de stalinism asumat, cum ar zice 68-iştii francezi, adică de internaţionalism pentru ceilalţi şi de naţionalism sionist exacerbat, cum le stă bine neofiţilor.

Totul se explică printr-o singură noţiune: antisemitismul. Dar nu real. Nu obiectiv. Nu! Ci în funcţie de interesul redactorului. A redactorilor. X e bun pentru că a fost bun cu Mirodan sau Cosaşu şi rău pentru că a fost rău cu Cosaşu şi Mirodan. Ideologiile sunt ca mosorelele. Le vindem noi, sunt minunate. Le vinde concurenţa... sunt mizerabile.

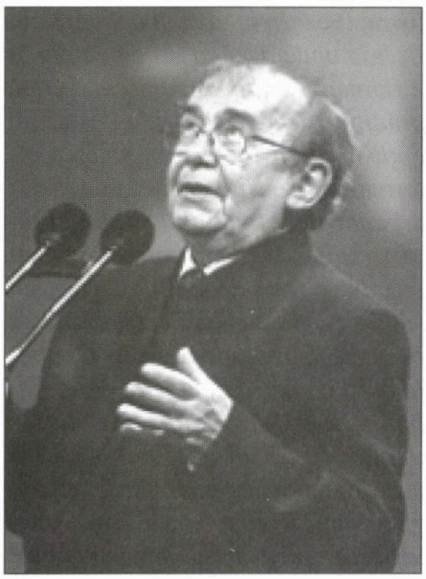

Lucian Giurchescu

Crime nu există decât într-un singur sens. În celălalt sunt actele poate puţin exagerate ale unor idealişti. Şi aşa mai departe. Desigur, nici Israelul nu e total bun, pentru că nu a înţeles ce scriitori mari de limbă română au urcat spre Ierusalim şi, deci, nu i-a cinstit cum se cuvine pe ei, talentaţii, revoluţionarii, drepţii! Se caută antisemiţi cu lumânarea în România şi în restul lumii. Dar când amicul Dinu Săraru debarcă semi-oficial la Tel Aviv, Mirodan îşi pierde verva şi intransigenţa. Ce să-i facem...

Asta-i viaţa cu al ei tipic/ Câinele cel mare-l fute pe cel mic/ Invers se întâmplă doar atuncia când/ Câinele cel mare este foarte blând!

Compatrioţii mei, uitând că acum două generaţii bătrânii danezi emigrau din cauza foamei şi că doar evoluţia întregii zone de Soare-apune i-a ridicat la nivelul actual, sunt cei mai reticenţi faţă de Europa unită. Îi înţeleg... undeva le e frică de cele peste 300 de milioane de nevorbitori de daneză care îi pot înghiţi lingvistic, deşi nici asta nu–i adevărat, dacă ne gândim că recrudescenţa diverselor naţiona-

*lisme (vezi flamanzii şi nebunia din Belgia unde dacă ai 30 de valoni şi 2 flamanzi sau invers deschizi două grădiniţe) care s-a produs exact în epoca creării Pieţei Comune, a internaţionalizării vacanţelor, a gastarbeiter-ilor, radioului şi tv-ului fără graniţe. Dar aşa suntem făcuţi toţi. Ne e frică de străin. De cel din satul vecin. Petrilenii erau bătuţi, la bal, de Aninoasa. Cei din Cimpa, la hora de pe Maleia. Cei de la Babeş – la Bolyai. Evreii de nemţi şi unguri. Şi arabii de evrei. (**N.B.** E adevărat că bătaia nemţească şi ungurească a fost ceva mult mai groaznic şi cuvântul bătaie nu poate fi întrebuinţat decât metaforic. Şi aşa, cu mari reticenţe!)»*

Orice-ai face, tot acolo ajungi

«Pe site-ul ziarului "Gândul" apărea titlul unui articol de Cristina Modreanu ("Cine reprezintă România"), dar textul (probabil dintr-o eroare tehnică) – nu. Forumiştii intraseră deja în acţiune şi "produseseră" 49 de comentarii în decurs de o oră. Unii întrebau pur şi simplu ("bine, bine, sunt primul cititor..., dar unde-i articolul?!!!"), alţii se căzneau să facă ironii ("e cel mai bun articol pe care l-am citit! felicitări! scurt, concis"), dar rămâneau în "contextul comunicaţional" dat. În scurt timp, scena a fost ocupată de câţiva forumişti "de profesie", care, după câteva schimburi de invective, au postat lungi paragrafe polemice, care ajungeau la concluzia că "jidanii au fost şi sunt distrugătorii României şi poporului român". Aşadar, chiar şi atunci când comentează "absenţa", "nimicul", asemenea forumişti ajung tot la obsesiile cu care "au venit de-acasă".»

(Dintr-un acticol de Mircea Vasilescu; în "Dilema veche", Bucureşti)

Silviu Brucan nu-i lasă să doarmă pe fasciştii din Occident. Care dau mereu cu bâtu-n el...

«Ca urmare a unei propagande deşănţate şi a unei înţelegeri limitate a libertăţii, electoratul român a fost înşelat, rămânând în continuare imatur şi confuz. Vom încerca să analizăm în câteva articole situaţia creată de complotul antinaţional neocomunist de după 1989, cu intenţia de a ajuta la înţelegerea corectă a fenomenului de mistificare a libertăţii şi democraţiei în ţară. Caracterul politic cel mal nefast al primilor 15 ani de neocomunism îl constituie, fără îndoială, Iliescu. Datorită faptului că populaţia României, după decenii de ocupaţie comunistă, a fost masiv terorizată, electoratul a fost lipsit de informaţii şi de cunoaştere a lumii politice. Cu o viclenie însuşită la şcolile de partid şi KGB, deşi a afişat un stil de lucru tipic activiştilor de partid şi o manieră frivolă şi jovială, totuşi Iliescu a fost, se poate spune, un răsfăţat al electoratului, mai ales al acelui electorat care se lăsa informat după ureche, ca lăutarii de mahala. Este admis faptul că Iliescu a fost o apariţie surprinzătoare în ultima perioadă a dictaturii lui Ceauşescu. Deşi în faza respectivă a acelei perioade nu era în strălucite raporturi cu Dictatorul, sau poate tocmai pentru acest lucru, a reuşit să lanseze zvonul că ar fi unul din acei care au şanse de a-l înlocui pe Ceauşescu, încercându-se a i se pregăti o faţadă de "disident", cum de altfel au mai făcut şi alţii. Nu este exclus ca aceste zvonuri să fi fost parte dintr-un complot la care participau atât el cât şi Brucan, ca reprezentant al influenţei directe a Moscovei. Acum se ştie cu claritate cât de legat a fost el de instrucţiunile primite de la Moscova, dată fiind poziţia lui de "student" în Uniunea Sovietică şi, ulterior, cooptarea lui ca agent al KGB. Cert este că în timpul revoltei populare din decembrie 1989, Iliescu a apărut în grupul care a pretins că reprezintă motorul "revoluţiei" anticeauşiste, pentru ca apoi să se definească ceea ce a fost în realitate toată viaţa lui politică, adică un activist fără scrupule, fără ca multă lume să ştie ce rol a jucat în realitate şi cine l-a împins în poziţia la care ajunsese. După elementele documentare care există astăzi, destul de străvezii, s–ar putea deduce că cel mai apropiat de Iliescu în amalgamul acestui complot anticeauşist a fost Silviu Brucan, care a reuşit să fie citat în acea misterioasă scrisoare a unui grup de "disidenţi" complotişti, scrisoare despre care nu se mai vorbeşte în zilele noastre. O altă verificare a fost făcută şi de noi, legată de un document care a apărut în timpul evenimentelor din decembrie, întocmit de Mazilu, declaraţie ce urma să fie prezentată publicului. Cu acea ocazie, pe neaşteptate,

De pe Internet

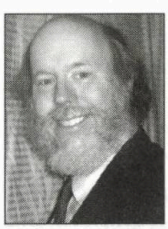

Democraţia trebuie să însemne mult mai mult decât doi lupi şi o oaie care votează ce să mănânce la cină.

James Bovard

Un liberal este cineva care se simte îndatorat faţă de aproapele său, care datorie este de acord să o plătească din banii tăi.

Gordon Liddy

au apărut Iliescu şi Brucan. Acesta din urmă a luat brutal din mâna lui Mazilu declaraţia şi el personal, adică Brucan, a făcut nişte corecturi cu creionul, denaturând total sensul adunării din Piaţa Palatului. S-a dovedit ulterior că aceste corecturi corespundeau viziunilor lui Iliescu, conforme cu indicaţiile lui Brucan, care a acţionat ca un fel de legătură pentru transmiterea unor instrucţiuni din partea unei puternice influenţe străine. Asocierea lui Brucan cu Iliescu în acea perioadă este un indiciu că brutalul ideolog al partidului comunist care a fost Brucan a jucat un rol de "eminenţă cenuşie" şi acest tandem este un factor esenţial pentru descifrarea unor secrete din acea perioadă.

Iliescu nu a fost legat nici un moment de interesele naţionale, ci a acţionat conform ataşamentelor sale politice, însuşite prin educaţia marxistă căpătată la Moscova, care urmărea să formeze cadre de partid servile şi devotate idealurilor comuniste de stăpânire mondială a lumii. Privind retrospectiv putem deduce că Iliescu a activat permanent ca o marionetă modernă mânuită şi supravegheată din umbră de acel cominternist înverşunat şi perseverent, Brucan. Primul efect al unei astfel de educaţii a fost anihilarea spiritului de identitate naţională, apoi lichidarea conştiinţei naţionale, a unei culturi şi civilizaţii specific naţionale. Odată cu instalarea dictaturii comuniste s-a trecut la îndeplinirea acestor obiective, şi în felul acesta educaţia comunistă nu mai avea în vedere valorile, tradiţiile, idealurile naţionale şi consolidarea conştiintei naţionale, ci pe acelea ale comunismului, pentru a întrona domnia mondială a acestuia. De aceea nu este nici o surpriză că, în decembrie 1989, când a izbucnit o revoltă populară anti-comunistă dar neorganizata, celula comunistă a lui Iliescu şi Silviu Brucan a înşelat buna credinţă a oamenilor şi prin diverse manipulări a dirijat ulterior această revoltă pe direcţia idealurilor comuniste. A creat diverse grupuri şi grupuleţe, a scos din viaţa politică pe acei care reprezentau vechile partide potitice, pe cei care fuseseră deţinuţi politici, cu ani grei de temniţe comuniste înfiorătoare. În fapt, aceştia, fostele victime ale terorii comuniste, oameni cu înalte calităţi intelectuale şi morale, erau îndreptăţiţi să preia conducerea politică a ţării după decembrie 1989. Ei erau aceia care aveau dorinţa de refacere a societăţii naţionale, căci regimul comunist falimentase totalmente. Dar "celula comintern" de care am vorbit a continuat să reînvie structurile aparatului marxist, dându-le o nouă, falsă, înfăţisare. În consecinţă toţi adevăraţii oameni politici reprezentativi pentru adevărata Românie au fost marginalizaţi de "celula nouă" comunistă a lui Iliescu, Brucan şi şleahta lor antiromânească. Această celulă marxistă a măsluit alegeri parlamentare, a format partide cu aparenţe democratice supuse ordinelor şi intereselor pesediste, a marginalizat oameni cu pregătiri superioare, care puteau forma guverne valabile, pentru că nu aveau educaţie comunistă şi, încet-încet, celula politică de factură comunistă organizată de Iliescu şi tovarăşii lui nomenclaturişti a început să acapareze poziţiile cheie în statul român, prin manevrele de trădare naţională. Credem că este timpul de a analiza în amănunt şi a demasca această activitate politică morbidă care a împins România înapoi pe scara istoriei moderne.»

(Dintr-un articol de George Bălaşu; în publicaţia "Cuvântul românesc", Canada)

Ghidul turistic al ciudăţeniilor (şi minunilor)

«Exista pe *net* un loc pentru cei care s-au săturat să vadă mânăstirile din Moldova, să se pozeze cu şmecherii în costume de romani de la Colosseum sau să stea la coadă la Turnul Eiffel. Nu, nu ca să înjure, ci pentru a descoperi destinaţii noi.

Se cheamă "Atlas Obscura" (atlasobscura.com) şi este ghidul turistic al "minunilor, curiozităţilor şi secretelor lumii". Practic, e un blog pe care turişti din toată lumea scriu despre cele mai ciudate/interesante/neortodoxe obiective pe ca-

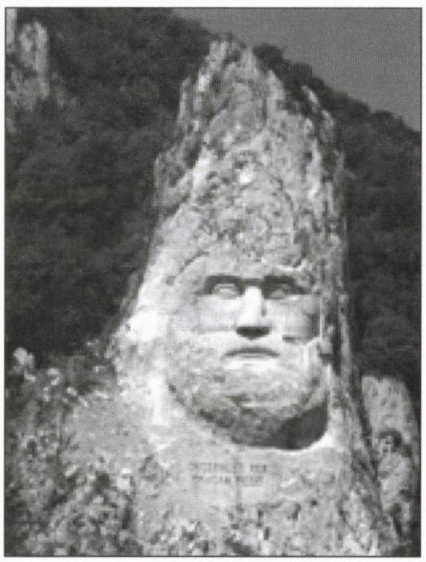

Capul lui Decebal de la Porţile de Fier

re le-au vizitat. Dintre cele mai aproape de România: "Casa lui Pavlov" din Volgograd, ruina unui bloc în care sergentul Iacov Pavlov şi oamenii lui au rezistat eroic două luni în mijlocul armatei germane ce asedia Stalingradul şi care a devenit un monument cu aspect futurist al rezistenţei împotriva invadatorilor nazişti; Castelul Bory din Ungaria, pe care un arhitect l-a construit

Cimitirul Vesel de la Săpânța

pentru soția sa în 35 de ani; Lepenski Vir, probabil cel mai vechi oraș din Europa (primii locuitori au trăit acum 10.000 de ani), la granița sârbo-română; Muzeul Crimelor din Viena, unde sunt reconstituite crime celebre, cu cadavrele victimelor și ale criminalilor; orga din Zadar (Croația), unde muzica este produsă de valurile mării și de vânt; și, desigur, ruinele Cernobâlului, una dintre cele mai populare destinații turistice neconvenționale în ultimii ani.

România are 5 obiective înscrise pe Atlas Obscura: Cimitirul Vesel de la Săpânța, capul lui Decebal de la Porțile de Fier, Muzeul de Vânătoare, Muzeul de Istorie a Farmaciei din Sibiu și Muzeul Zoologic al Universității "Babeș-Bolyai". Ar mai putea figura și altele, de pildă Muzeul Institutului de Medicină Legală, cel unde se pot admira părți anatomice din faimoșii Râmaru și Terente. E simplu de adăugat un obiectiv nou pe Atlas Obscura și vă sfătuim să o faceți, fiindcă s-ar putea să ajute mai mult decât o campanie de milioane a Ministerului Turismului.»

(Dintr-o relatare în "Cotidianul", București)

Un sat european (Chiar așa? Da, chiar așa)

«Satul Hudești se află la o oră de mers cu mașina, dinspre Suceava, trecând pe lângă Dorohoi și îndreptându-te înspre granița cu Ucraina. Aici se întind acele plaiuri pitorești din poeziile pastorale pe care, dacă n-aș fi acuzată de sentimentalism scriitoricesc, le-aș descrie numai în metafore. Pentru că decorul e încă unul proaspăt, plin de natură nealterată, plin de pante domoale și dealuri împădurite, având inoculat parcă un soi de liniște binefăcătoare, care se transmite firesc oricărui călător prin meleagurile acestea de graniță ale țării.

Mai presus însă de frumusețea locului, impresionantă este curățenia. Deosebit de alte sate românești, aici domnește o curățenie „vestică". Casele frumoase, tradiționale, fără culori stridente sau neobrizbizuri, au fațade îngrijite, aproape noi și par a aparține mai degrabă unor oameni foarte înstăriți – deși aveam să aflu ceva mai târziu că nivelul de trai este destul de scăzut.

Explicația imaginii de bunăstare nu e una strict financiară; mai degrabă istorică, via cultura Imperiului Habsburgic care a imprimat în timp, din cultura propriei civilizații, locurile mioritice. Pe vremuri – se povestește –, pe aici era sarcina administrației să trimită, la fiecare lună, câte un „portărel" pe la casele oamenilor, să le inspecteze gospodăriile. Astfel WC-urile din curți trebuiau să fie văruite în fiecare lună, la fel pereții exteriori ai caselor. Cei care nu respectau minimele norme de igienă erau amendați, fără ezitare.

Totuși, dacă pe atunci, în negurile istoriei, neregulile erau astfel sancționate, bunul-simț s-a impus peste pedepsele bănești, fiind păstrat până azi, dar nu ca o frică de autoritate, ci ca un lucru absolut normal și firesc. Comunitatea e mică, iar locuitorii nu-și permit să intre în gura ei: căci dacă unul nu-și primenește casa cum trebuie ori dacă nu își mătură sau grijește curtea, este imediat luat la ochi, iar trecerea sa pe ulița satului va fi mai mult ca sigur însoțită de plescăituri dezaprobatoare de limbă și de priviri inchizitorii. Cu alte cuvinte, ceea ce odinioară le-a fost impus printr-un cod fiscal azi este cu grijă păstrat printr-unul moral.

Pe actualul primar al Hudeștiului îl cheamă Viorel Atomei, este originar din zonă, dintr-un sat apropiat, aflat pe malul Prutului, se află la al doilea mandat, iar ca profesie e educator. Ne povestește cum, odinioară, pe aici erau multe grădini de legume, hudeștenii fiind recunoscuți pentru produsele lor căutate pentru savoarea aparte, dată probabil de solul foarte fertil.

Din păcate, acum pământul se lucrează din ce în ce mai puţin, cei care-l lucrau pe vremuri au îmbătrânit, iar copiii lor au plecat, din lipsă de bani, în străinătate, la muncă.

„Au fost vremuri grele pe aici" – povesteşte –, însă creşterea economică a început să se facă simţită. Cei plecaţi în străinătate au început să trimită banii în ţară, la rude, şi încet-încet au apărut iniţiative de afaceri. „Cum pe raza Hudeştiului sunt 500 ha. luciu de apă, de vreo cinci ani am pus pe picioare, printr–un proiect SAPARD, o afacere profitabilă cu o fermă piscicolă. Acum ne vin oameni de pe la Dorohoi, dar şi de prin judeţ, să cumpere peşte proaspăt" – ne spune primarul în timp ce trecem cu maşina pe lângă un punct de comercializare, unde zilnic adastă maşinile de transport ale diverselor firme. „Aici există credinţa că oamenii trebuie să se descurce. Suntem într-o zonă frumoasă, la capătul lumii, dar nimeni nu-ţi bagă frumuseţea în traistă şi frumuseţea nu ţine de foame. Cum avem şi pădure, 2500 ha., ne–am gândit că putem valorifica lemnul, fără însă a ne bate joc de resursele forestiere. Astfel am înfiinţat două făbricuţe de mobilă, unde se lucrează numai pe comandă. Se lucrează frumos din lemn masiv, scump, dar profitabil de ambele părţi." Profituri se scot şi din micul comerţ... de frontieră. Cum Ucraina a devenit ceea ce România era pe vremuri pentru alte ţări europene, o ţară cu produse mult mai ieftine, cei care au disponibilitate trec graniţa, cumpără de dincolo diferite produse, de la detergenţi la bijuterii, negociază şi cu grănicerul (căruia îi dau de obicei un pachet de ţigări) şi le revând mai apoi la oraş, pe sume aproape duble.

Totul – ne asigură însă primarul – este un fel de „comerţ de subzistenţă".

Cum a devenit comuna Hudeşti „sat european"?

Titulatura a venit, de fapt, de la cel mai mic sat din comună, Başeu, unde un grup de tineri întorşi de la muncă de pe alte meleaguri s–a hotărât să nu mai aştepte ziua când statul se va implica. Au decis să se unească între ei şi să facă ceva împreună pentru comunitate. Nemaiaşteptând un „plan de dezvoltare rurală" care ar fi durat la nesfârşit, au pornit primul proiect, „aducţiune de apă", au strâns bani, au vorbit cu Primăria – care le-a dat un cazan rămas de la un fost CAP – şi, cu oamenii din sat, au început lucrările.

Didina Titieni, cea care a şi scris proiectul câştigător – bazat pe aceste acţiuni –, este una dintre figurile marcante ale zonei. E o persoană activă, se mişcă foarte repede, genul de femeie care reuşeşte într-o lume a bărbaţilor, care învaţă pe măsură ce înaintează şi nu se lasă descurajată. „M-am adaptat. Ştiţi cum se spune? La vremuri noi, oameni noi. Părinţii mei nu au fost bogaţi să-mi asigure un trai fără griji. Am simţit din greu lipsurile. De asta îi înţeleg pe toţi. De multe ori mă lupt pentru celălalt, şi nu neapărat pentru mine, căci eu ştiu cum să mă descurc".

Mă dai afară pe uşă, intru pe fereastră – mărturiseşte, povestind dezamăgirile pe care le-a avut în urmă cu mulţi ani când, naivă, credea că finanţările merg doar înspre proiectele bine puse la punct, viabile etc. În timp, şi-a dat seama că nu e chiar aşa. „Aş putea să povestesc zile întregi prin câte am trecut şi câte mi s-au întâmplat în anii aceştia. Prin '90 vroiam să deschidem o pensiune. La licitaţie însă mi s-a zis că nu pot participa până n–am autorizaţia de construcţie. Or, autorizaţie nu puteam primi, pentru că nu era deschisă finanţarea. Aşa am pierdut acel proiect..."

Despre proiectul care le-a adus titulatura de „sat european" îşi aminteşte ca de o reuşită, atât materială, dar şi comunitară. „La început, când era vorba de alimentarea cu apă a comunei... nu vroia nici un om să ne semneze că e de acord să treacă conducta pe lângă el pe la poartă. Ba că are fântână în curte, ba că n-are sens, ba că n-o să se rezolve nimic... Până la urmă însă s–a făcut. Şi ce e mai important, oamenii au fost convinşi că, dacă pun umăr la umăr, îşi pot rezolva singuri problemele!"

În prezent, în Hudeşti, mai mult de 90% dintre gospodării au baie în casă. După aducţiunea de apă, s-a trecut la infrastructură. „Drumurile erau prăpăd, cum vedeţi prin filmele de epocă: boii care merg prin mâl şi ţăranii pe lângă ei. Practic nu puteai circula pe timp ploios, te înecai în noroaie. Dacă murea cineva printr-o zonă îndepărtată, trebuia scos pe targă şi purtat prin tot satul... era ca în vremuri istorice!" În cazuri de urgenţă nici nu se punea problema să chemi Salvarea. Mai degrabă duceai tu bolnavul la Salvare. Bineînţeles, trebuia să te ai în foarte buni termeni cu vecinii. Dacă o casă lua foc, nu erau şanse să ajungă pompierii – depindeai, din nou, de cât de săritori îţi erau vecinii. „Când am pornit proiectul cu repararea drumului, oamenii au înţeles de la început că trebuie să se implice. Au fost extraordinari, şi aşa am ajuns azi să putem ieşi din casă în pantofi. Ceea ce pentru noi e mare lucru!"

Printre proiectele administraţiei locale, după sprijinirea proiectului cu aducţiunea de apă, după amenajarea infrastructurii, se numără şi lucrările filantropice. „Am făcut destul de multe pentru sat, dacă

mâine n-aş mai fi primar, pot trece cu fruntea sus pe stradă. Însă m-am concentrat mai mult pe nevoile materiale, acum e vremea şi pentru sufletul lor" – povesteşte primarul Atomei despre Centrul Speranţa. Un proiect sponsorizat de Banca Mondială şi Guvernul României, destinat bătrânilor, copiilor străzii, femeilor abuzate..., un centru de zi pentru cei din comună. „Ideea ne-a venit de la o donaţie. Ni s-au dăruit trei clădiri şi în loc să facem acolo discotecă sau mai ştiu eu ce, ne-am gândit să înfiinţăm un centru pentru oamenii nevoiaşi" – spune şi Didina Titieni.

Din păcate însă, în prezent, deşi este modern, dotat cu tot ce-i trebuie, cu mobilă elegantă, camere spaţioase şi bucătărie „utilată ultimul răcnet", centrul e închis din lipsă de muşterii. Şi nu pentru că în comună n-ar exista oameni cu probleme. Administratorul, Constantin Mirăuţă, un domn înalt cu pălărie de pai, mai vine din când în când, cât să mai aerisească şi să nu lase clădirea să intre în paragină.

„Oamenilor din sat le e frică. Nu cred că cineva poate să le ofere ceva, pur şi simplu. Spun că, dacă vin aici, Primăria le va lua pensia, pământul... preferă să moară de foame şi singurătate acolo, în bojdeuca lor, în loc să trăiască în confort aici. Deunăzi am fost la o mătuşică, amărâtă, singură... i-am spus: nu vrei mai bine să vii aici? Să faci baie cum neam de neamul tău n-a făcut, să-ţi vie apa până la gât... N-a vrut. Nu-şi părăsesc bordeiele nici în ruptul capului."

Deşi arată mai mult a pensiune decît a azil, deşi există o sumedenie de oameni nevoiaşi, fără casă sau fără posibilitatea de a primi îngrijiri, clădirea destinată lor e în prezent nefolosită. Întreb de ce nu primesc şi oameni din judeţ şi de ce limitarea accesului a fost la nivel de comună. „Aşa a fost contractul cu sponsorii" – mi se răspunde, dar după cum stau lucrurile, probabil că se vor extinde la a primi oameni din tot judeţul. (Deşi, în cazul acesta, Centrul va trece de sub tutela Primăriei hudeştene, în jurisdicţia Consiliului Judeţean. Banii, sponsorizările – aşijderea...)

❖

O şcoală veche, destul de prăfuită, după orele de cursuri. De undeva, dintr-o sală, se aude răsunând Hava Naghila, ritm nebunesc de instrumente, instrucţiunile unei voci masculine, probabil profesorul. Gheorghe Mitoceanu, un om „inimos", după cum îl descrie primarul, stă la o catedră de lemn plină cu tot felul de partituri şi cărţi de muzică, deasupra căreia se ridică un norişor de praf de cretă.

A terminat o facultate tehnică, dar cum pe vremuri fiecare clasă avea o ocupaţie artistică, el a „picat" la fanfară. A învăţat şi acasă, de la tatăl său, să cânte la trompetă. A făcut parte din fanfara întreprinderii unde lucra, urmând şi cursurile Şcolii Populare de Artă. A învăţat să cânte la clarinet, la saxofon, la toate instrumentele. Acum e pensionar. „Am făcut o fanfară în satul meu. Acolo însă Primăria nu s-a implicat, am făcut totul pe barba mea, eram invitaţi la festivaluri, la concursuri, pe ei însă, la Primărie, nu-i durea capul de nimic, nici să asigure transportul. Am rezistat câţiva ani, dar din bugetul familiei nu puteam face mare lucru."

Până când primarul din Hudeşti i-a făcut o ofertă: îmi pui pe picioare o fanfară, într-un an de zile, şi te angajez cu normă întreagă. „Şi n–am putut să refuz. Pe copiii de aici i-am luat de la zero, dar au prins repede şi deja am câştigat o sumedenie de premii, la mai multe festivaluri. Am cântat şi la o conferinţă de presă a lui Goran Bregovic, am fost la Bucureşti, am fost la MŢR, unde ne-a înregistrat Dan Chişu." Acum e înconjurat de ceata de prichindei, unii aproape la fel de înalţi ca instrumentele pe care le manevrează. „Ei sunt copiii mei" – ni-i prezintă profesorul, pentru care străbate zilnic câţiva zeci de km, dintr-o comună depărtată. Doar ca să pună pe picioare un vis care i-a fost refuzat la el în sat.»

(Dintr-un reportaj de Stela Giurgeanu; în "Dilema veche", Bucureşti)

Caragiale şi rabinul

«Cunoaşterea corespondenţei lui Caragiale s-a îmbogăţit simţitor prin apariţia volumului IV al ediţiei de Opere, "Univers enciclopedic", îngrijit de Stancu Ilin şi Constantin Hârlav. Celor 874 de scrisori publicate de Şerban Cioculescu, noua ediţie le adaugă 193 de piese. Este vorba de noi misive adresate de Caragiale unor corespondenţi deja cunoscuţi (Delavrancea, Mihail Dragomirescu, Octavian Goga, G. Ibrăileanu, Alecu Urechia, Paul Zarifopol ş.a. şi de scrisori către alte persoane, precum I. Al. Brătescu-Voineşti, Paul Bujor, Al. Dobrogeanu-Gherea, N. Filipescu, Dragomir Hurmuzescu, Alexandru Philippide, Pache Protopopescu, Artur Stavri etc. Dar editarea corespondenţei unui scriitor nu se "epuizează" niciodată, descoperirea unor noi piese rămâne oricând posibilă. Prin amabilitatea domnului inginer Osy Lazăr, fostul preşedinte al Comunităţii Evreilor din Bucureşti, am luat cunoştinţă de o scrisoare adresată de Caragiale, în 1900, rabinului Mayr Beck. Destinatarul epistolei (născut în 1845, decedat în 1923), a fost o figură marcantă a evreimii române:

predicator la Templul Coral, din București, director al școlii de băieți "Iacob și Carolina Loebel", președinte al Comitetului Central al Școalelor Evreiești din Capitală, unul din întemeietorii Uniunii Evreilor Pământeni, lexicograf erudit, promotor al modernizării învățământului și animator activ al vieții culturale. (Preiau aceste date din articolul "Mayr Beck – un rabin de factură modernă" de Evelin Fonea, apărut în "Realitatea Evreiască, nr. 178-179, 25 dec. 2002-4ian. 2003).

Iată textul scrisorii:

"Prea stimate Domnule Doctor,

Îndrăznesc a recomanda binevoitoarei Dv. atenţiuni pe d. I. Horinger, amicul meu, rugându-vă din suflet a-i asculta plângerile. Este un om cult și foarte detreabă, și sunt sigur că oricine i-ar putea veni în ajutor găsindu-i de lucru, n-are să regrete. Afară de aceasta, omul nu are deocamdată decât dorinţe foarte modeste, deși ca profesor are destule merite.

Aș fi fericit să mă fi gândit într–un ceas bun când m-am hotărât să-ndrăznesc a-l trimite la Dv. și vă rog, prea stimate Domnule Doctor, a primi și cu această ocazie cele mai respectuoase complimente din partea

supusului Dv. servitor
I. L. Caragiale

13/26 oct. 900

(Adresa:)

Domniei Sale Domnului Doctor Beck

Profesor, Predicator etc.

la Școala Loebel

strada MirceaVodă

loco»

(Dintr-un articol de Ștefan Cazimir; în "Adevărul literar și artistic", București)

Cancanuri...

...despre vedetele zilei întâlnim, ca de obicei, în *tabloidele* de specialitate ("Cancan", "Click", etc. etc.), ca și, de altfel, în gazetele serioase:

■ Vreţi să știți cum o duc starurile televiziunii de astăzi? Cunoscuta **Andreea Esca,** prezentatoarea

Andreea Esca

de știri de la postul Pro TV, a suferit un accident de schi (ușor) pe o pârtie din Poiana Brașov. Alarmați, cei din jur s-au repezit să cheme medicii și o ambulanță. Andreea Esca le-a cerut să nu se amestece, le-a spus că nu vrea să fie îngrijită pe loc, la Brașov, a comandat un avion particular și s-a dus pentru tratament, urgent, la o clinică din Viena.

■ Au trecut ani mulți de-atunci și de-abia acum au început să apară relatări cu dedesubturi despre amorul dintre **Zoe Ceaușescu,** fiica dictatorilor, și scriitorul **Petre Popescu,** care trăiește și lucrează (cu succes) în California (SUA).

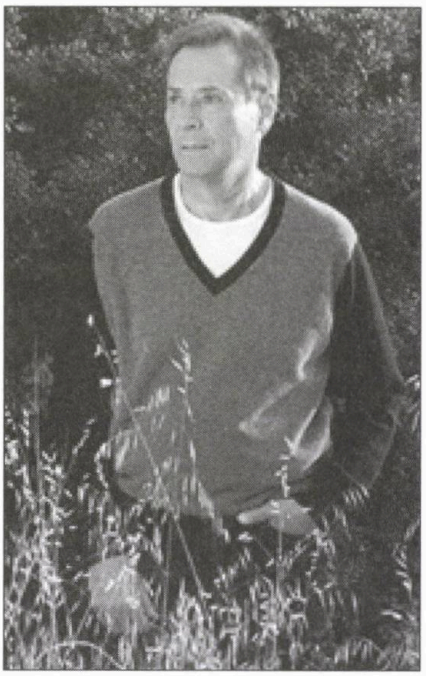

Petru Popescu

«Plecat din România în 1974, la vârsta de 30 de ani – scrie Gabriel Peneș în "Libertatea" – *Petru Popescu a rămas în conștiința publicului românesc drept scriitorul original și rebel față de sistemul comunist. În jurul lui s-a țesut și legenda relației pe care a avut-o cu Zoia Ceaușescu, fiica mijlocie a cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu.*

După 35 de ani de la acele întâmplări, scriitorul, stabilit în SUA, în Beverly Hills, California, revine în actualitatea literară românească prin "Supleantul", o carte în care rememorează detaliile legăturii avute cu Zoia Ceaușescu.

"Da, am iubit-o pe Zoia Ceaușescu", declara Petru Popescu, anul trecut, pentru "Evenimentul Zilei". Cuvintele acestea au luat forma unei cărți, "Supleantul".

"O iau în brațe și n-o las până când toată buza de sus și bărbia îi sunt ude de sărutat; respir o aromă de pori deschiși, de epidermă încălzită (...). N-o las din brațe până n-o simt că se înmoaie, nu mai are în-

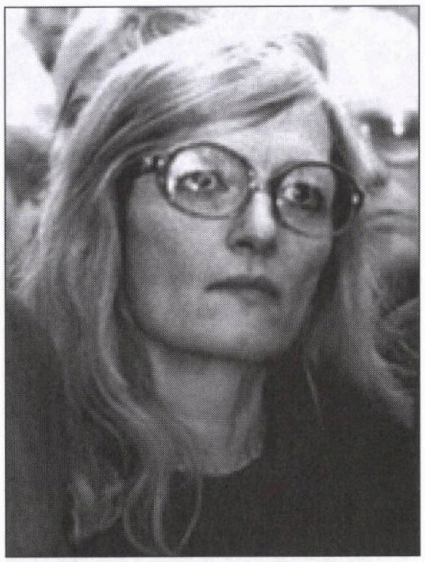

Zoia Ceauşescu

cordarea aia uscată mereu la pândă. (...) I s-a topit încordarea. I se zbate pieptul, de la nevoia de oxigen, dar rezistă până în ultima clipă, în fine se trage înapoi, respiră, gâfâie", descrie Popescu o scenă petrecută în barul hotelului din Venezuela unde era cazată familia Ceauşescu, pe care-o însoţea într-un turneu prin America de Sud, în calitate de ziarist.

"În patio (curtea interioară a hotelului - n.r.), Zoia mă ia de pieptul cămăşii şi mă trage spre ea. Mă aplec spre faţa ei umedă... în timp ce îi promit în gând: în câteva minute, am să te supun unei posesiuni pe cât de bărbăteşti şi de vânjoase, pe atât de nepăsătoare la suspinele tale de durere ori de surpriză neexperimentată", continuă el.

Deşi întrerupt de apariţia Tovarăşei, inevitabilul se produce câteva zile mai târziu, în Peru: "Nu te grăbi, murmură ea, şi-i răspund nu, nu...(...) În interiorul coapsei ei văd un semn din naştere, o pată bronzată, mică, seducătoare... Îi văd sânii, înconjuraţi de noapte şi de fantomele munţilor. (...) Cât de frumos e ce se uneşte, ce se amestecă. Cum ne înscriem unul pe trupul altuia, cu simţuri în loc de cuvinte".»

■ Cărţile cu amintiri sexi au invadat librăriile. Actorii, actriţele, cântăreţii, cântăreţele au înţeles că memoriile de-acest fel se citesc cu nesaţ şi că reprezintă cea mai bună reclamă pentru protagoniştii lor. Un exemplu, volumul "Bărbaţii la feminin" de **Laura Andreşan,** o ziaristă care a făcut furori prin plăcerea de a povesti scene şocante, inclusiv porno 100%, cu amanţii ei: miniştri, parlamentari, ziarişti cunoscuţi, etc. etc. Extrase dintr-o recenzie în "Dilema veche":

Laura Andreşan

«Am luat cartea Laurei Andreşan, "Bărbaţii la feminin", pentru că voiam ceva care să mă şocheze. Ştiam despre "fenomenul" Laura Andreşan, asistasem, întâmplător, la povestea ei de hărţuire sexuală (din partea unui "tânăr politician", cum îl numea ea pe atunci) şi urmărisem evoluţia ei ulterioară de "divă" a sexului de lux. În condiţiile acestea, aşa cum reieşea şi de pe site-ul ei, volumul trebuia să fie ori ceva tare scârbos, ori ceva incendiar, cu dezvăluiri despre clienţii fostei jurnaliste; ori o combinaţie a amândurora.

După ce, în cele din urmă, reuşesc să cumpăr cartea (care, de altfel, costă 30 de lei şi a apărut greu pe tarabe), dezamăgire: Laura Andreşan scrie, în mare, ca o fată bună. Nu porcos, obscen etc., ci mai curând drăgăstos, sentimental. După cum îmi spunea o prietenă,

Desen de C. Ciosu

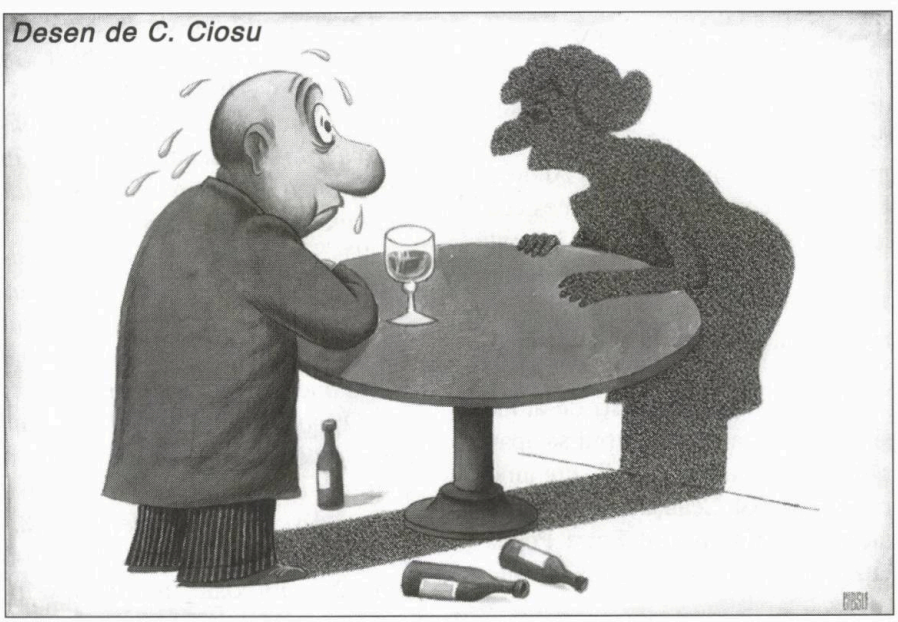

scrisul ei seamănă cu acela al unei adolescente din primul ei jurnal sau dintr-un oracol: şi, uite, a apărut şi băiatul ăla, era aşa şi pe dincolo, m-a scos la un suc…

Desigur, în cazul Laurei, nu e vorba de băieţi, ci de bărbaţi. Despre majoritatea celor cu care "a avut relaţii" (îmi place terminologia oarecum ambiguă, care presupune mai mult, fără să ştii exact ce...), Laura vorbeşte... de bine: "Ne-am văzut relativ recent, la o ţigară. Vali este melancolia clipei ce mi-a adus iluzia femeii. E o persoană pe care o păstrez cu drag în inima mea... face parte din ce-a fost deosebit, provocator...".

În cazul autoarei noastre, contează mult şi contextul: unde au dus-o respectivii masculi. Bărbaţii se judecă după hotel: "Ne-am petrecut prima noapte de amor într-un hotel din Cluj-Napoca, un hotel oarecare, nimic spectaculos... aşternuturi albe, curate, sucuri şi vin în frigider". Dar şi după modul în care fac dragoste: "Un bărbat ce adora femeia, o răsfăţa, o mângâia, era atent… şi toate aceste gesturi le făcea cu mult prea vădită plăcere. Lingea, săruta, muşca uşor. Lua, parcă, nesătul, dar atent. Nici un cuvânt vulgar, nici un cuvânt, doar priviri uşor pierdute, sau poate zăpăcite".

Sexul, la pachet cu hotelul, dă măsura adevăratului bărbat.

Desigur, există şi prostii, nu vă temeţi… Doar sunt "memoriile" unei "dame de companie", până la urmă... Dar naivitatea, inclusiv la nivel stilistic, cu care sunt scrise le face mai curând comice: "Îmi plăcea să-l sug. Îmi era bine, mă ademenea... dincolo de reţineri. Îmi plăcea să-l înghit. Apoi mă mângâia. Parcă îmi mulţumea pentru gest. Prea atent, un bărbat prea atent în dormitor, cel puţin cu mine. Nu am înghiţit acea spermă ca una ministerială (n.a.: e vorba de fostul ministru de Interne Ioan Rus), ci am savurat un gust ce-mi plăcea".

Explicaţia Laurei pentru trecerea ei de la cariera de jurnalistă la cea de patroană a unei "societăţi" de Escort Girls e, până la urmă, una feministă: distrusă şi scoasă din peisaj de intrigile bărbaţilor potenţi, politic şi social, a fost nevoită să-şi schimbe profilul. Dar e vorba de "o mască", pe care nu o regretă.

"Aş fi vrut să scriu despre un bărbat ce mi-a invadat dormitorul. Însă paşii vieţii mele nu-l găsiseră încă. Azi sunt o femeie cu o tehnică specială. Ciudat, nu? Ieri am fost o simplă târfă..."

Recunosc că expresia "o femeie cu o tehnică specială" m-a fascinat. Mi se pare, cumva, exactă, modestă şi absolvitoare. Iar partea cu bărbatul din dormitor nu e întâmplătoare.

Laura e fericită, pentru că, de fapt, se visa, ca noi toate, în variantă de Cenuşăreasă. Doar uşor porno: "Diseară îl revăd pe acel bărbat ce a reuşit să-mi invadeze dormitorul şi apoi viaţa. Ciudat, îmi place, îl iubesc, chiar dacă mi-e greu să recunosc. Iar diseară mă fut. Cu drag, Laura".»

minimum editează

- Aveţi în manuscris memorii personale?
- Vreţi să vă publicaţi jurnalul intim?
- Doriţi să scoateţi la lumina tiparului un volum de povestiri sau poezii?

minimum este editorul cel mai competent!

Întregul proces complicat de organizare (sau stilizare) a manuscrisului, de paginaţie şi corectură tipografică, coperta, prefaţa şi diferite forme de publicitate vi le asigură

minimum

●

Există în sfârşit o editură: minimum

Deces

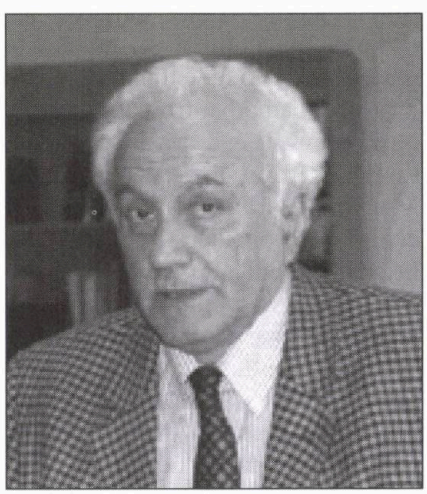

Marin Mincu (65), critic literar.

RADU HERVIAN

Corespondenţă de la New York

O convorbire imaginară cu Obama la cafenea

Sfârşitul lunii ianuarie a fost extrem de friguros pe întreg teritoriul Statelor Unite. Lucru care nu se poate spune şi despre atmosfera politică. Fierbinţeala acesteia a atins culmi nebănuite chiar si pentru aceste meleaguri obişnuite cu luptele şi învrăjbirile politice încă de la înfiinţarea ţării.

Explicaţiile abundă. Finanţele, în pragul catastrofei, numai cu un an în urmă au provocat o prăbuşire a economiei naţionale, urmată de criză şi în consecinţă de un şomaj nemaiîntâlnit de peste 30 de ani. Starea de spirit a naţiunii era cât se poate de pesimistă. Un preşedinte tânăr şi fermecător, ales în urmă cu un an, a luminat temporar frunţile populaţiei însă întârzierea transformării promisiunilor în fapte le-a întunecat din nou în timp record. Dacă stânga politică şi o majoritate a independenţilor a înjurat timp de 8 ani de zile administraţia Bush, comparând-o defavorabil şi nostalgic cu brizele fericite ce au suflat în timpul administraţiei Clinton, astăzi dreapta politică şi din nou o majoritate a independenţilor îl înjură pe Obama pentru că vremurile bune promise în campania sa electorală întârzie să devină realitate. Mai mult decât atât, Obama şi echipa sa, consideraţi ca genii politice în timpul campaniei, s-au dovedit de-a lungul anului ce a trecut amatori şi naivi, inconsecvenţi şi ne-transparenţi, nepăsători şi aroganţi, adunând astfel toate ingredientele necesare unui insucces prezidenţial practic neaşteptat.

Îmi amintesc că la numai câteva zile după alegerea lui Obama, am fost întrebat de către "Minimum" dacă sunt mulţumit de rezultatul alegerilor. Răspunsul meu atunci a fost că da, sunt mulţumit, cu condiţia ca noul preşedinte să-şi respecte promisiunile electorale.

Ei bine, la un an după această convorbire, trebuie să recunosc, nu mai sunt tot atât de mulţumit, deoarece pare din ce în ce mai clar că deşi bine intenţionată, prezenta administraţie nu este capabilă să se menţină la înaltul nivel de care a dat dovadă în timpul strălucitei campanii pentru Casa Albă.

În aceste condiţii, în ziua de 27 ianuarie, conform constituţiei Statelor Unite, preşedintele Obama a ţinut tradiţionalul său discurs despre Starea Uniunii.

Discursul în faţa ambelor camere ale Congresului a fost transmis, ca de obicei, pe mai toate canalele principale de televiziune, la orele 21.00.

Eram pregătit, tot ca de obicei, să urmăresc discursul. M-am băgat în pat, mi-am tras plapuma, mi-am potrivit pernele şi cu ochii în televizor şi urechile ciulite, am asistat la protocolul familiar al sosirii preşedintelui. În aula agitată, politicienii şi deputaţii se întreţin în discuţii prieteneşti de tip cafenea iar la tribună acelaşi tip de şuetă se desfăşoară între vicepreşedintele Biden şi şeful Camerei Reprezentanţilor, d-na Nancy Pelosi. Sunt prezentaţi în ordine membrii corpului diplomatic, membrii Curţii Supreme şi membrii cabinetului. Apoi, undeva la galeria de sus, unde sunt aşezaţi învitaţii, în aplauzele şi uralele generale apar Michelle Obama şi Jill Biden, soţiile preşedintelui şi respectiv vicepreşedintelui.

D-na Pelosi numeşte un grup de senatori şi congresmeni din ambele partide în comisia de întâmpinare a preşedintelui. Aceştia ies din sală pe nevăzute.

Câteva minute mai târziu, administratorul sălii Congresului îşi arată faţă pe o uşă din spate, face câţiva paşi pe culoarul ce desparte secţiunea republicanilor de cea a democraţilor şi cu o voce răsunătoare anunţă: Doamnă şefă a Congresului! Preşedintele Statelor Unite!

Preşedintele pătrunde în sală în uralele mulţimii, strânge mâini în stânga şi-n dreapta, sărută pe unele doamne, arată cu degetul în semn de recunoaştere pe anumiţi indivizi care nu se află pe culoar şi se îndreaptă în fine spre tribună, unde timp de minute în şir acceptă cu un

zâmbet modest uralele, aplauzele şi chiuiturile deputaţilor şi invitaţilor.

Nu sunt prea sigur din ce cauză, la scurt timp după ce a început discursul prezidenţial, imaginea de pe ecranul televizorului meu a devenit din ce în ce mai tulbure. După un timp, s-a clarificat, însă în loc să-l arate pe preşedinte, tabloul înfăţişa sala familiară a unui restaurant franţuzesc celebru din Manhattan, aflat undeva pe strada a 32-a şi denumit "L'Artisanal". Locul este faimos pentru atmosfera tipic pariziană, vinurile alese, preţurile rezonabile şi în special pentru secţiunea sa de "Fromagerie", unde clientul se poate duce să-şi aleagă brânza care-i place direct dintr- un galantar împodobit cu trandafiri şi abundând în faimoase brânzeturi importate din ţara galilor.

Mă aflu la una dintre mese cu un pahar de Chateauneuf du Pape-2005 în faţă. Pe un scaun alăturat, Barack Obama surâde, sorbind la rândul său dintr-un pahar de ceai balsamic, băutura sa preferată, ignorând unul dintre bancurile porcoase debitate de Rhambo (consilierul Rham Emanuel) la urechea prezidenţială.

Discuţia lâncezeşte. S-au epuizat subiectele comune. Barry ne-a vorbit despre constituţie, subiectul lui preferat, despre răceala pe care a simţit-o din partea Carlei Bruni Sarkozy cu prilejul ultimei sale vizite la Paris, despre teama de a mai juca golf cu Tiger Woods după peripeţiile matrimoniale întâmpinate recent de tânărul campion.

Rhambo, la rândul lui, ne-a ameţit cu grandomania lui, cu fel de fel de istorii despre cum l-a făcut el preşedinte pe Clinton, cum îl ţine din scurt pe Barry, cum îi trimite "de la Ana la Kaiafa" pe cei ce se prezintă în aripa de vest a Casei Albe spre a-l vedea pe preşedinte, cum s-a săturat să fie "al doilea" în prietenia cu Barry, el care obişnuia să fie "primul", cum pierde zi de zi

Rham Emanuel şi copiii săi

banii pe care ar fi putut să-i facă, dacă ar fi refuzat să-i fie şef de cabinet lui Obama. Pe deasupra a ajuns subiect de scandal în presă, unde s-a scris de curând că progeniturile lui sunt mai puţin evrei decât progeniturile lui Joe Biden, deoarece Amy (soţia sa) este doar convertită la iudaism, în timp ce copiii vicepreşedintelui sunt căsătoriţi cu adevarate evreice.

Hotărât să "trec la subiect", mă întorc spre Barry şi-l interpelez direct:

– Te-am votat cu speranţa că vei readuce America pe linia de plutire, după dezastrul în care a lăsat-o Bush şi ai lui. Am fost încurajat când am văzut cu ce oameni de valoare te-ai înconjurat. Îmi place de tine. Şi mie şi americanilor în general. În sondajele de opinie te menţii la peste 70% în ce priveşte personalitatea ta. Dar în ce priveşte politica, ai scăzut de la 75% în februarie 2009 la 48% în ianuarie 2010. Ce-ai de gând ?

Obama îmi întoarce vorba cu o oarecare blândeţe, dar cu o scăpărare în ochi :

– Uiţi în ce condiţii am venit la putere? Vă temeaţi cu toţii de o nouă criză de tip 1932. Băncile dădeau faliment pe capete. Companiile dădeau afară milioane de salariaţi. Direcţia economică arăta abisul. N-am reuşit să îndrept săgeata în sus încă, însă cel puţin ea nu mai ţinteşte în jos. Băncile au reînceput să împrumute bani, deşi deocamdată o fac spre marile companii. Nu îndrăznesc încă să trateze cu cele mici. 48% zici? Păi nu înseamnă asta dublul cifrei de popularitate de care s-a bucurat Bush timp de opt ani?

– Adevărat, însă cu ce preţ? Ai salvat băncile pe banii cu care i-ai îndatorat pe copiii noştri pentru o generaţie întreagă. Unii te aseamănă cu Jimmy Carter!

– Dacă Bush mi-ar fi lăsat o Americă la nivelul la care a lăsat-o Carter, astăzi am fi fost departe. Nu uita că o parte din datoria de 1.35 de trilioane de dolari pe anul acesta va scădea la numai 980 de miliarde în 2011 dacă lăsăm să expire legea de reducere a impozitelor creată de Bush în acelaşi timp în care America purta două războaie.

– Ai promis că vei desfiinţa într–un an închisoarea de la Guantanamo Bay. A trecut un an şi jumă-

tate din deţinuţi sunt încă acolo.

– A fost ideea mea, se repezi Rham. Am dorit să arătăm lumii că America nu menţine pe nimeni în închisori fără judecată prealabilă. Menţin ideea, însa e mai greu în practică decât în teorie. Congresul e mai grijuliu decât administraţia şi ne-a pus beţe în roate până când am înţeles că nu aveam pe deplin dreptate. Asta-i America!

– Mda! Aţi avut din fericire timp să vă răzgândiţi. Cu Iranul însă nu dispuneţi de prea mult timp. Ce-ai de gând? am întrebat întorcându-mă spre Barry.

– Era nevoie să arătăm lumii că vremea cowboy-lor a trecut. Altfel am fi întâmpinat aceeaşi reticenţă din partea aliaţilor noştri de care s–a "bucurat" Bush cu Irakul. Suntem în curs să încheiem două războaie cu rezultate în cel mai bun caz dubioase pentru America. Să fi început un al treilea? Ai impresia că americanii ar fi fost de acord? În condiţiile economice de azi şi cu o mulţime de familii de militari dezmembrate, cu sute de mii de soldaţi care se întorc după repetate tururi la datorie?

– Înţeleg, însă un Ahmadinejad care ameninţă un stat membru al comunităţii internţionale cu desfiinţarea nu are dreptul să domine prin ameninţări o zonă atât de periculoasă ca Orientul Mijlociu. Iar tu, în aceste condiţii, te-ai ocupat să aplici fel de fel de presiuni puerile asupra Israelului, în speranţa că în doi timpi şi trei mişcări vei săvârşi cu de la tine putere pacea mult dorită a regiunii.

– Am cam dat-o în bară în această direcţie, recunosc. Şi am recunoscut-o în public. Ieri, la Tampa, m-a acostat un grup de studenţi cu simpatii pro-palestiniene. Au vrut să ştie de ce America "închide ochii" când e vorba de "agresiunea Israeliană" din teritorii. I-am pus la punct. Trebuie cu toate acestea să recunosc că după ce am explicat diferenţa şi indestructibila noastra alianţă cu Israelul, majoritatea studenţilor au aplaudat. E de prisos această "neîncredere" în promisiunea şi ataşamentul Statelor Unite ca şi al meu personal pentru Israel. Conform instrucţiunilor mele, Jim Jones, consilierul meu în probleme de apărare, a declarat în mod public deunăzi că în privinţa Iranului, Israelul şi SUA nu au divergenţe de opinie. Am demonstrat lumii că Iranul nu este de bună credinţă. Suntem pregătiţi pentru stadiul următor.

– Ce-ai învăţat nou despre America, ceea ce nu ştiai înainte de a deveni preşedinte?

– Am venit la Casa Albă cu impresia că americanii sunt îndrăgostiţi de mine, la capătul unui deceniu în care majoritatea lumii, şi în interiorul ţării şi în afara ei, l-a urât pe Bush. Câtă vreme am fost antidotul, am fost invulnerabil. Acum, când am luat personal locul propriei mele imagini, lucrurile se complică. Însă nu uita că Reagan a avut dificultăţi în primii doi ani de preşedinţie, ca şi Clinton de altfel. Ambii au ajuns preşedinţi de mare succes în cele din urmă. Nu mă tem să-mi recunosc greşelile. Îmi pare rău că le-am făcut şi probabil voi mai face. Prefer însă să devin un bun preşedinte pentru o cadenţă decât unul mediocru pentru două.

– Care a fost cel mai mare succes al administraţiei în acest an care a trecut?

– Al Qaeda e pe fugă. Şi în Afganistan, şi în Irak, şi chiar în Pakistan. În fiecare zi dronurile (avioane fără pilot, **n. red.**) noastre se îngrijesc ca alţi lideri terorişti să dispară definitiv de pe lista de "căutaţi". Reţele întregi de terorişti sunt "dezasamblate" pe mapamond într-un ritm neatins până acum. Rusia a devenit din nou un partener în limitarea arsenalului nuclear mondial. Sperăm ca în 4 ani să nu mai existe nici un fel de material nuclear neînregistrat şi nepăzit de organizaţii şi ţări responsabile, făcând astfel imposibilă obţinerea de asemenea materiale de către fieştecine. Trebuie să-i mulţumim lui Hillary în acest sens.

Un individ înalt, bine făcut, într-un costum negru impecabil, se ridică de la o masă alăturată. E clar că a ascultat întreaga noastră conversaţie. Bill Clinton, cu ochelarii căzuţi pe nas în jos şi cu un zâmbet ironic în vârful buzelor, se apropie de masa noastră.

– Nu există o a doua cadenţă pentru un preşedinte fără succes. Nu va fi alegerea ta, indiferent de ce fel de preşedinte vei fi.

Clinton râdea de-a binelea acum.

– De altfel Hillary nu s-a angajat în postul de Secretar de Stat pentru două cadenţe. Hai să luăm o bucăţică de "Dauphinois" de la Fromagerie… mi-e paharul gol.

…Imaginea de pe televizorul meu se tulbură şi se clarifică din nou. Obama de la tribuna Congresului îşi încheie discursul.

– Noi Americanii nu cedăm uşor! Eu personal nu mă dau bătut…!

Din comentariile ce urmează imediat după discurs, aflu că pentru prima oară în trei decenii, una dintre tradiţiile prilejuite de Discursul despre Starea Uniunii nu a fost respectată. Membrii partidului de opoziţie nu au huiduit acele părţi din discursul prezidenţial care nu le conveneau. Conform unei alte tradiţii, în această seară, un reprezentant al partidului republican îşi face intrarea în aula clădirii parlamentului statului Virginia, unde este întâmpinat de un grup de admiratori şi aliaţi politici. El se află aici cu scopul de a oferi răspunsul opoziţiei la discursul prezidenţial tocmai încheiat.

– Uf! începe el, greu să iei cuvântul după un asmenea discurs…

"Obama fură drama" este din nou în şea.

ION MIHĂILEANU

Restaurantul umorului

Bancuri rusești

M-am străduit să găsesc glume provenind din Rusia. Din păcate nu știu rusește. Sunt convins că într-o țară care i-a dat pe Gogol, pe Cehov, cu nuvelele sale tragi-comice, pe Saltâkov-Scedrin, umorul nu poate să nu fie de o calitate superioară. Mai aproape de zilele noastre, ne amintim de Ilf și Petrov cu ale lor "Douăsprezece scaune". Într-o editură din Franța care a dispărut de mult și care l-a editat prin 1975 pe Pierre Dac (pe care l-am prezentat într-unul din numerele trecute), cu revista "Osul cu măduvă", am reușit să fac rost de o carte, ediție epuizată de mult. De unde redau o serie de bancuri rusești. Rusești, vorba vine. Sunt în realitate bancuri politice, povestite, în vremea comunismului, cu grijă să nu fie auzite de poliția secretă, în deplină clandestinitate. Mi se pare că, schimbând numele șefilor nomenclaturii, punând în loc de Brejnev, de pildă, Ceaușescu, situațiile, viața de fiecare zi, fiind aproximativ aceleași în ceea ce se numea altădată, pe drept cuvânt, *lagărul socialist*, cu accent pe cuvântul lagăr, ca în *lagăr de concentrare*. Cu o notă gravă în plus, tragică în perioada domniei lui Ceaușescu (acest "Ubu roi" care l-a întrecut pe eroul lui Alfred Jarry). Poate că există nuanțe de la o țară la alta, poate umorul politic rus e mai grav, cel românesc mai zglobiu, mai hazos – nu ne putem despărți de Caragiale –, în cazul celui ceh nu se poate să nu ne gândim la Sveik ș.a.m.d. Mi se pare că umorul politic în regimurile totalitare, fie în timpul nazismului, fie în timpul stalinismului, e de un caracter existențial, de viață și de moarte, de cataclism fizic și psihic. (Să ne amintim de formidabilele bancuri care au țâșnit pur și simplu a doua zi după teribilul cutremur din România din 1977, care a făcut mii de morți. Un asemenea umor e mai mult un umor de haz de necaz.

Zilele trecute am vorbit cu un anticar din București, care se minuna că în România, țară care nu se poate plânge că duce lipsă de un umor popular scânteietor uneori, – cică de 20 de ani, de când țara a încetat să mai fie o dictatură, bancurile au dispărut. Nu știu dacă ce mi-a spus el e adevărat, înclin să-i dau crezare, dar în acest caz nu există decât o singură explicație. Bancul politic popular – nu mă refer la revistele umoristice, în Franța "Canard enchaîné" – se naște când poporul trăiește o perioadă tragică. A râde devine o armă de supraviețuire. Un soi de catharsis pe scară națională.

• Se prezice că la Moscova, în 1985, unul din 5 cetățeni va avea un automobil, unul din trei un televizor și unul din doi o pereche de pantofi.

• În Rusia avem un privilegiu: o economie planificată. Când nu există șuncă, nu există nici ouă.

• În Rusia există televizoare în fiecare cameră de hotel. Însă ele sunt cele care vă privesc, nu invers.

• Ce e lung de 50 de metri și se hrănește cu varză? O coadă în fața unui magazin de legume.

• Ce s-ar întâmpla dacă sovieticii ar ocupa Sahara? După un an Africa ar trebui să importe nisip.

• Un american conversează cu un rus cu prilejul unei vizite turistice în Uniunea Sovietică.

– Noi în Statele Unite suntem liberi. Oricând vrem putem manifesta împotriva politicii guvernului.

– Și noi la fel, îi răspunde rusul, suntem foarte liberi. Toată lumea poate manifesta împotriva politicii guvernului american.

• De ce nu se găsește carne în Uniunea Sovietică? Pentru că oile muncesc și boii ne conduc.

• Un colonel ceh a avut noroc.

Ilf și Petrov

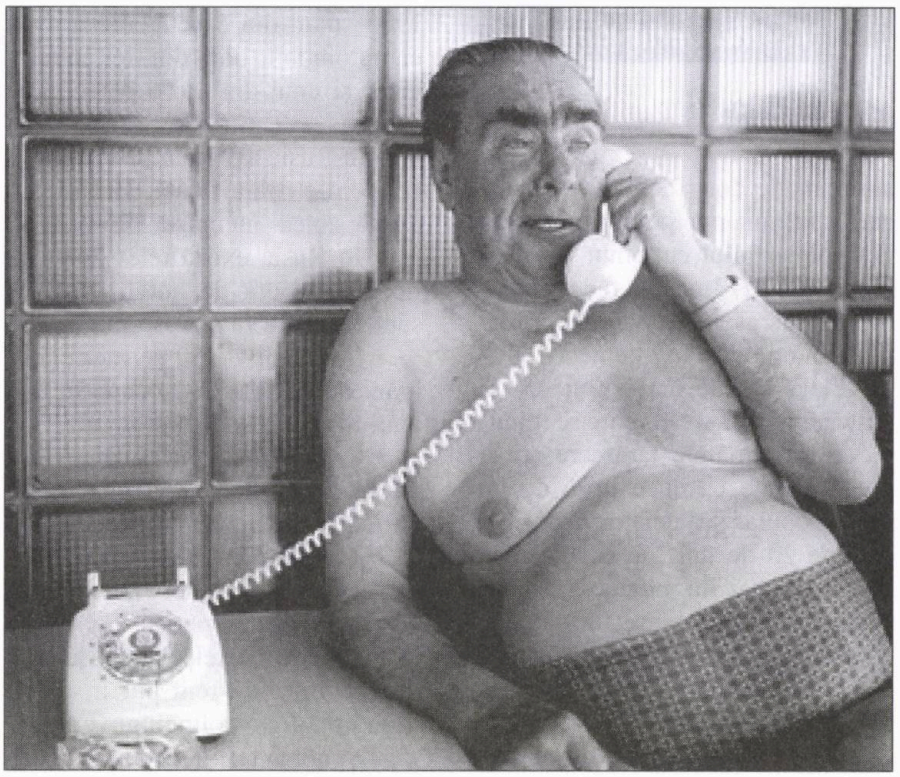

Leonid Brejnev

Când s-a întors acasă a găsit-o pe nevastă-sa în pat cu un general sovietic. Din fericire generalul sovietic nu l-a văzut.

• A izbucnit războiul între Rusia şi China. În prima săptămână ruşii fac prizonieri un milion şi jumătate de chinezi. În a doua zi, 7 milioane. În a treia zi, 25 de milioane. În a patra zi, 80 de milioane. Atunci Deng Siao Pin îi telefonează lui Brejnev:

– Ai înţeles? Acum vă predaţi?

• Un trimis al partidului inspectează o şcoală primară şi întreabă un elev:

– Cine e tatăl tău?

– Tovarăşul Brejnev!

– Cine e mama ta?

– Puternica şi invincibila Uniune Sovietică

– Foarte bine. Şi tu ce vrei să devii?

– Orfan!

• Într-un colhoz, într-un lan de grâu, a fost instalată o sperietoare cu capul lui Brejnev. De atunci păsările nu numai că nu fură grăunţele, dar le aduc înapoi pe cele pe care le-au furat.

• Brejnev se adresează tot timpul ţăranilor să producă mai mult şi mai bun. Însă producţia de lapte rămâne redusă. Se zice că din pricină că n-a avut timp să se adreseze direct vacilor.

• De ce un dizident a fost socotit nebun în Uniunea Sovietică? Pentru că la un congres al matematicienilor a susţinut, îndărătnic, că 2 plus 2 fac 4.

• Brejnev este decis să se debaraseze de trupul lui Stalin din mausoleu. Fără mustrări de conştiinţă, se adresează la diferite guverne, întrebându-le dacă n-ar fi dispuse să primească rămăşiţele pământeşti ale ilustrului său predecesor.

– Avem prea multe fantome în vechile noastre castele, îi răspund englezii.

– Imposibil, îi răspund americanii. Ne-a urât în asemenea hal încât riscă să fie sfâşiat.

– Nu mai avem loc în cimitire după milioanele de cadavre pe care le-am datorat lui Hitler, răspund nemţii.

Până la urmă Brejnev se decide să se adreseze autorităţilor israeliene. Moshe Dayan îi scrie atunci lui Brejnev:

"Suntem profund onoraţi că v–aţi gândit la Ierusalim ca acolo să-şi găsească mormântul marele conducător care a marcat pentru eternitate istoria Uniunii Sovietice, dar regretăm că nu putem da un răspuns pozitiv la cererea dvs. Pare-se că aţi uitat că aici a fost înmormântată o persoană care a înviat!"

• Întrebat cum îi merge unui pacient internat într-un azil psihiatric, medicul răspunde:

- Nu e prea bine. Până acum se credea Dumnezeu. Acum crede că e Brejnev.

• Un cetăţean sovietic a strigat că Brejnev e o brută sângeroasă. A fost condamnat la 20 de ani de deportare în Siberia: 5 ani pentru insultă şi 15 ani pentru divulgarea unui secret de stat.

• Brejnev bate la uşa raiului. Sfântul Petru îi cere buletinul de identitate. Dar Leonid l-a uitat acasă. Ca să-l identifice, Sfântul Petru îi spune:

– Rubinstein a sosit şi el fără acte, dar a cântat la pian. Picasso la fel, a pictat un tablou, Callas a cântat. Dumneata ce-ai putea face ca să demonstrezi că eşti Brejnev?

– Cine sunt Rubinstein, Picasso şi Callas?

– Habar n-aveţi cine sunt ei? zice Sfântul Petru. Nu mai am nici o îndoială că sunteţi Brejnev.

• Într-un restaurant din Moscova, la o masă, doi cetăţeni care nu se cunosc. Unul din ei suspină. Celălalt:

– Vă rog, nu discutați politică cu mine!

• Dialog între doi locuitori din Siberia:

– De mult timp n-am mai avut o iarnă atât de luminoasă.

– Ba da, vara trecută.

• Cum poate fi recunoscut un intelectual sovietic? Când îl vezi prezentându-se spontan la poarta unei clinici psihiatrice pentru a cere azil politic.

• Ce este un zvon? E ceva inventat de "New York Times", combătut de "Pravda" și se realizează în Uniunea Sovietică.

• O muncitoare de la o uzină de textile o întreabă pe directoare:

– Doamnă, ați putea să-mi dați voie să plec mai devreme vineri seara, ca să pot merge la Operă?

– Da, îți dau voie, cu condiția să nu mi te adresezi cu "doamnă", să-mi spui "tovarășă".

– Da, tovarășă.

– Și ce operă ai să vezi?

– Tovarășa Butterfly, tovarășă!

• În Piața Roșie, doi măturători discută:

– Ne-au promis că în regimul comunist, boierii vor mătura străzile.

– De ce ești atât de prost, noi suntem boieri!

• Într-un mare restaurant din Dniepropetrovsk, unde se pare că Brejnev s-a căsătorit cu credincioasa sa soție, ambasadorul francez este invitat să ia masa cu conducătorul sovietic.

– Între cele trei chiftele de carne, spune ambasadorul, e una pe care nu izbutesc s-o tai.

– Ah, răspunde Brejnev, și se adresează chelnerului: Ți-am spus doar, astă-seară fără microfoane!

• Un KGB-ist arestează un individ pentru că acesta a spus ceva împotriva partidului.

– Ai noroc, păcătosule, azi sunt în toane bune. Dacă ai să-mi răspunzi la întrebările pe care ți le pun, te eliberez. Care din ochii mei e un ochi de sticlă?

– Ochiul drept, răspunde împricinatul.

– Ai fler. Așa e, cum de ai ghicit?

– E ochiul în care am văzut o sclipire omenească.

• Trei bărbați, un englez, un francez și un rus, stau de vorbă despre fericirea fiecăruia în țara sa.

– Eu, spune englezul, sunt fericit când mă aflu la club fără soția mea.

– Pentru mine, zice francezul, fericirea e să câștig la loterie și să–mi pot permite să petrec o noapte la un hotel cu o pițipoancă.

– Eu sunt fericit când doi indivizi în haine de piele bat la ușa mea și mă întreabă: "Aici locuiește Ivan Petrovici?", iar eu le răspund: "Ați greșit, el stă alături!"

• Un nou regulament prevede că nu mai e voie să se spună: "Domnul fie lăudat!", ci "Brejnev fie lăudat!". Dar când Brejnev va muri se va putea spune: "Domnul fie lăudat!".

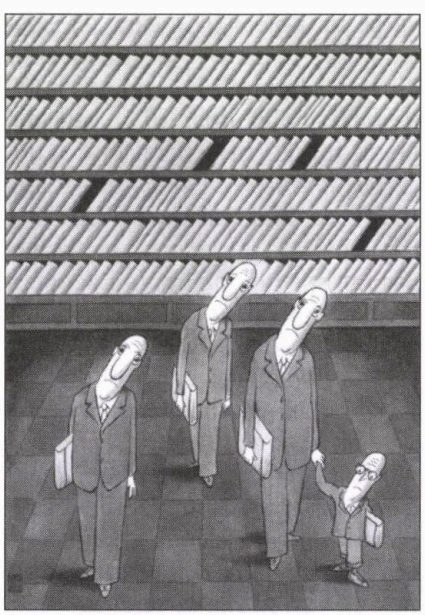

Desen de C. Ciosu

La Editura "Hasefer" din București a apărut volumul

TOATĂ LUMEA ȘTIE TOT

Povestiri de
Ginei Sebastian Alcalay

Din dedicația poetei Ana Blandiana, pe o carte proprie de proză scurtă, după lectura Povestirilor Ginei Sebastian Alcalay:

«Admirația, respectul și dragostea mea, dorindu-i (...) să continue să scrie, spre bucuria cititorilor ei, printre care cu mândrie mă număr.»

.....

Volumul poate fi procurat trimițând un cec de 60 de șekeli pe adresa autoarei:
Str. Harav Herzog 3/19
Ashdod 77344
Tel. 08/853-3180

G. MOSARI

Prin Africa de Sud: Swaziland și Zimbabwe

În trecutul meu... istoric, am vizitat cu ani în urmă numai Africa de Nord. Adică Egiptul și localitățile din Marocul spaniol, după trecerea Gibraltarului.

Dar adevărata Africă este cea "neagră", pe care am avut ocazia s–o vizitez recent, însoțit ca de obicei de partenera mea de viață și de... excursii, Rica.

Așadar am pornit-o spre sudul Africii, dar acum vă voi povesti despre două dintre țările pe care le–am văzut. Una cu un nume care–mi amintește de Switzerland (Elveția), și alta care înseamnă Rhodesia de Sud, adică Zimbabwe.

Să le luăm pe rând, dar să nu credeți cumva că am colindat integral aceste state, cum am făcut de exemplu în Republica Sud-Africană, despre care vă voi povesti altă dată, ci numai parțial, adică în locurile cele mai interesante.

Deci, Swaziland. Ca să pătrundem și să ieșim din țara cu nume elvețian ne-au trebuit patru vize: două la intrare, două la ieșire. De la graniță îți cam dai seama în ce fel de stat pătrunzi: mai multe dughene din chirpici și lemn ocupă câteva sute de metri lungime. Aici ai birourile de vamă, dar și un magazin alimentar în care am descoperit înghețată. Strict obligatorie contra căldurii de afară.

Drumul către interiorul acestui stat cu un milion de locuitori ne descoperă o fărâmitură tipică a Africii: câmpuri întinse, verzi și gălbui, iar în zare se văd munții. Unii au 1.800 de metri înălțime, alții, în marea majoritate, sunt mai mici. Aceeași imagine statică, repetată, obsesivă, în ciuda faptului că mergeam în viteză, parcă nu ne părăsea. Un milion de locuitori și o sărăcie lucie. Am ajuns la un grup de barăci, absolut toate dărăpănte, dar care ascundeau o splendidă artă manuală a localnicilor: mii și mii de obiecte din lemn, sculpturi înfățișând oameni de diferite dimensiuni, animalele Africii prin care acest continent este diferit de celelalte, măști, cutii lănțișoare – mai exact tot ce vrei și ce nu vrei găsești aici. Execuția acestor obiecte este formidabilă. Ai impresia că tot milionul de locuitori este genial în sculptură! Iar acest geniu l-am întâlnit și la ceilalți negri în țările prin care am trecut. O fi vorba de un talent local sau... continental? Nu știu, dar obiectele realizate de acești artiști sunt într-adevăr deosebit de frumoase. Și, în general, ieftine. Când "prind" turiștii, băștinașii nu vor să-i scape din mână. De aceea nu trebuie să ne surprindă dacă pe un obiect ți se cere, să spunem, 200 de rand (moneda locală), dar până la urmă îl cumperi cu 20 de rand, adică doar 10 la sută din prețul inițial. În general însă reducerile de 50-60 la sută sunt foarte obișnuite, încât tu, turist, care ai în cap prețurile europene, te întrebi dacă prin suma plătită i-ai acoperit localnicului cheltuielile pe care le-a avut ca să creeze obiectul vândut.

Dar Swaziland vrea să imite Elveția nu numai la nume, ci și la dulciuri. De aceea ne-a înfățișat o fabricuță care produce boamboane, ciocolată, dar despre diferența calitativă dintre producția elvețiană și cea a localnicilor din Swaziland nu face să vorbm sau să scriem.

Contactul cu "Elveția africană" a reușit numai să ne dea un aspect din relieful Africii și ocupația de bază a localnicilor, dar despre frumusețile acestui continent și progresul negrilor în lume ne vor vorbi alte țări.

Una dintre ele este Zimbabwe, adică fosta Rhodezia de Sud, o țară care are o suprafață egală cu a Germaniei, și mai poți adăuga și Israelul, ca să nu rămână o porțiune de teritoriu neacoperit.

Am ajuns în Zimbabwe pe la orele prânzului, tot într-o zi călduroasă. Dar am venit pe calea aerului, după o oră și jumătate de zbor de la Johannesburg. Am aterizat pe

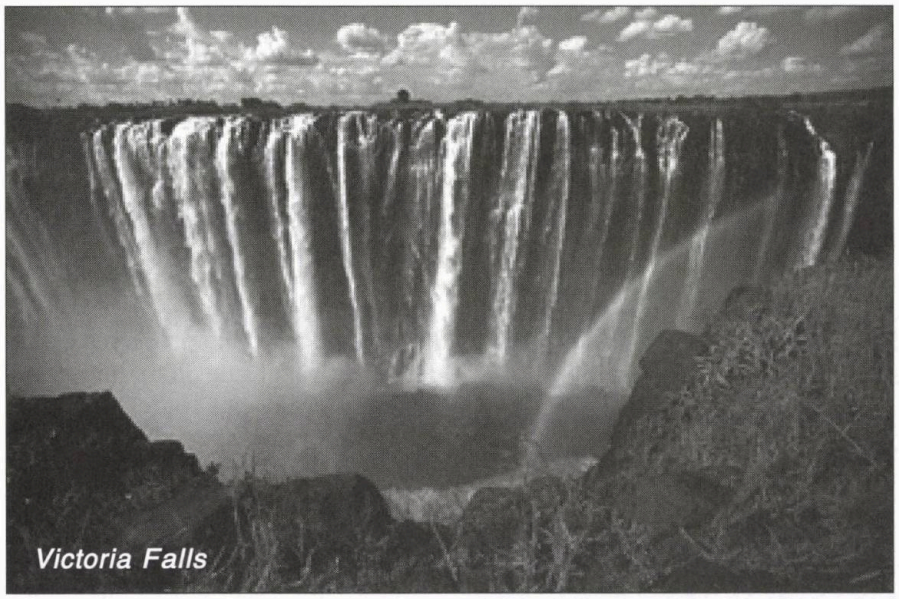
Victoria Falls

un aeroport micuț, în care pasagerii veneau sau se duceau la avioane pe jos, cam 100-200 de metri. Asta nu înseamnă însă că aici nu se face un riguros control de securitate. Iar ca să intri în țară plătești o taxă de 30 de dolari de persoană și se pare că aceasta e una din principalele surse de venit în Zimbabwe.

Așadar, am aterizat în vestul statului respectiv, în apropierea renumitelor cascade Victoria Falls, care au constituit obiectivul nostru principal în această vizită.

Zimbabwe, la o altă scară decât Swaziland, ne dă o imagine mai completă a Africii, fiindcă aici intervin multe aspecte interesante ale continentului. Capitala țării are aproape două milioane de cetățeni, dar populația numără peste 13 milioane, deci fiecărui individ îi revine un spațiu foarte mare pentru... respirație, densitatea populației fiind de 29 de locuitori pe kilometru pătrat Oamenii din Zimbabwe sunt șclarizați, peste 90 la sută din totalul cetățenilor știu să scrie și să citească.

Dar țara nu are nici o ieșire spre oceanele din dreapta sau stânga continentului, de aceea peisajul din Swaziland, într-o proporție mult mai mare, e specific și pentru Zimbabwe: terenuri întinse verzi, în depărtare înălțimile. Jumătate din populație nu are de lucru. Aici lupta pentru fiecare dolar (moneda locală, dolar Zimbabwe) este acerbă, banul lor nu are valoare, de aceea la plățile făcute de turiști ei dau restul în moneda națională, păcălind cumpărătorii, fiindcă n-au ce face cu dolarul din Zimbabwe.

În unele localități vezi marea disproporție care există între băștinași și bogătași. În apropierea cascadelor Victoria am fost cazați la un hotel de lux, cum n-am văzut în Europa sau America. Clădirea, cu două holuri mari de intrare în colțuri diferite, este monumentală; statuile te întâmpină pe toate drumurile, iar cele din interior dau sălilor un aspect magnific.

Sălile de mese, cazinoul, camerele de oaspeți vin în contrast total cu dughenele dărăpănate din piața în care se vând obiectele specifice Africii.

Am spus că aici, în vestul țării, străjuiește cascada Victoria, una din cele mai impresionante din lume, declarată de UNESCO patrimoniu universal.

Desigur, vă pot spune că această cascadă nu seamănă cu Niagara, de la granița SUA-Canada, nici cu marile căderi de apă de la Iguacu (granița Argentina-Brazilia), iar

Animale africane

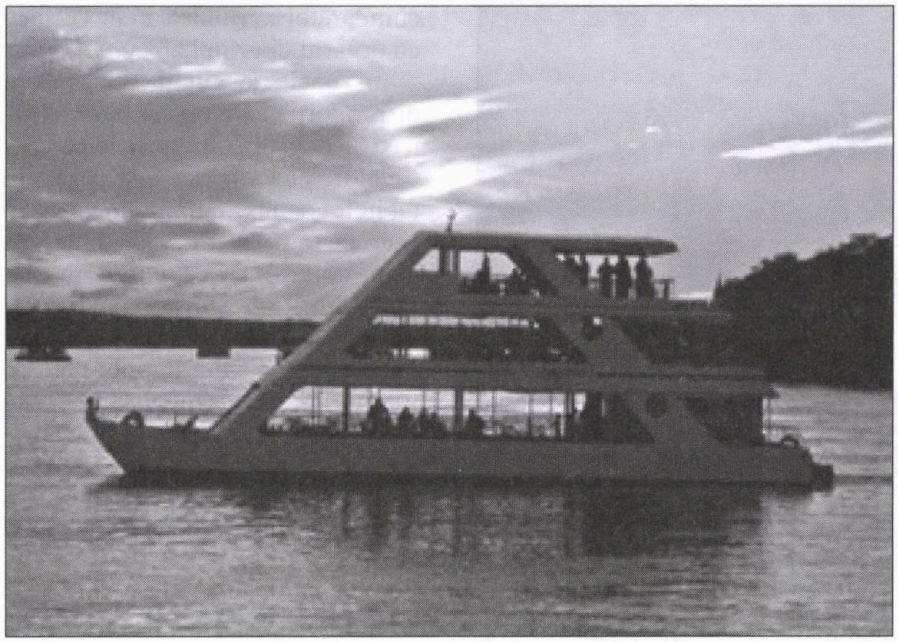

Cu vaporajul pe râul Zambezi, la apus

cine le-a văzut nu trebuie să facă o excursie specială până în Zimbabwe pentru cascada Victoria. Dar dacă doreşte să le compare, să le... combine, el este obligat să vină în Africa, pentru că Victoria e un fel de Iguacu prin repetatele cascade care se întind pe kilometri întregi, şi un fel de Niagara acolo unde înălţimile de pe care se revarsă apa sunt mai mari. Iar dacă aveţi norocul unei privelişti în care tumultul apelor se împleteşte cu liniştea culorilor curcubeului, atunci, într–adevăr, cascada Victoria şi-a făcut datoria!

Dar Zimbabwe a ţinut să ne lase o amintire plăcută invitându-ne pe râul Zambezi la o plimbare cu vaporaşul. Până la apusul soarelui am călătorit odihnitor aproape trei ore, am fost serviţi cu tot felul de băuturi, am cântat melodii... israeliene şi am privit cu atenţie împrejurimile ca să descoperim hipopotami sau elefanţi.

La plecare, în apropierea cascadei, am văzut sute de maimuţe mici care alergau în toate direcţiile. Câteva mergeau perechi, una ţinându se de burta celeilalte. Ni s-a spus că perechile sunt mama şi puiul ei.

Am ajuns la aeroport, dacă-l pot numi astfel. De fapt nu mă interesează cum e aeroportul, important e că avioanele sunt bune, încât mă întreb şi acum de unde au africanii o aviaţie atât de reuşită? Şi piloţi atât de valoroşi?

Las întrebarea fără răspuns. Acesta e unul din secretele Africii negre!

MAMAIA מאַמאַיה

Hag Sameah! Restaurant românesc

Grătar – pescărie

Aer condiţionat, ambianţă plăcută,
serviciu conştiincios, preţuri moderate.

Deschis zilnic între orele 12-24.
Vă rugăm a rezerva locurile prin tel. 523-7784

Vorbim şi româneşte.

Cei care vin cu acest anunţ vor fi serviţi
cu un pahar de vin de calitate la bar

TEL AVIV, str. Ben Iehuda 192

AL. MIRODAN

DICȚIONAR NECONVENȚIONAL AL SCRIITORILOR EVREI DE LIMBĂ ROMÂNĂ

Poșta Dicționarului

Roland Rappaport, Tel Aviv, urmărește cu mare interes peripețiile legate de construirea mult așteptatului (și râvnitului) Muzeu al Evreilor Români. El este la curent cu ultimele evenimente în materie (se pare că încep – uraaa! – lucrările), dar ar dori să citească un material documentar privind începuturile muzeului, pe cei care au pus bazele acestui lăcaș de istorie și cultură.

Răspuns: *Ați picat bine cu întrebarea. Coincidența face ca, de curând, să fi căzut în mâinile noastre un articol publicat în 1978 de regretatul I. Artzi în revista lunară "Secolul XX" din Tel Aviv.*

Citind acum, în 2010, textul lui Artzi din 1978, plonjezi în planurile și eforturile înaintașilor, întru muzeu, ale pionierilor care va să zică.

«În calitate de reprezentant al orașului Tel Aviv la sărbătorirea a 30 de ani de păstorire a șef-rabinului Dr. Moses Rosen, și fiind originar din România, am avut un interes deosebit în vizitarea Muzeului de Istorie al Evreilor din România. Acest muzeu sălășluiește în fostul templu al Croitorilor din str. Mămulari. Incinta sinagogii precum și galeriile au fost transformate în spațiu de expoziție. Muzeul a fost deschis oficial.

Prima indicație clară despre prezența evreilor în România se află în însemnările faimosului "reporter-călător" Rabi Beniamin din Tudela de prin 1170. Dar istoria evreiască începe în România mult mai devreme.

În săpăturile arheologice, printre ruinele epocii romane s-au descoperit colecții de monede palestiniene purtând efigia lui Bar Kohba, o dovadă că odată cu trupele lui Traian au venit pe meleagurile valahe și evrei deportați din Palestina după distrugerea Templului sfânt din anul 70. Cronicile românești ulterioare știu să povestească despre doctori evrei ce au trăit la curțile domnești din Moldova. Firmane otomane confirmă existența de sinagogi și de comunități organizate. La muzeu am văzut documente privitoare la luptători evrei în armata lui Mihai Viteazu.

Cu cât ne apropiem de epoca contemporană, semnele prezenței evreiești și ale contribuției evreilor la propășirea Principatelor și a României Unite devin mai evidente și mai numeroase. Contribuția evreilor la războiul din 1877 e ilustrată prin numeroase documente relevante.

Cu mare emoție am urmărit secția ce se referă la aspectul românesc al Holocaustului. Începând cu planul secret al lichidării evreilor și continuând cu rebeliunea legionară din 1941 și pogromul de la Iași, îți trăiești în acea sală propria ta istorie. "Dosarul Iași" conține fotografii autentice ale măcelului nemilos. Directorul Muzeului, publicistul Marius Mircu, ce ne-a însoțit în vizita-fulger, mi-a arătat fotografia, unei doamne ce văzând fotografiile și recunoscându-se, a leșinat pe loc. Privind ordonanțele de românizare, discriminare, de obligații impuse evreilor, trecutul capătă glas și viață. Nu trecutul altora, ci trecutul tău.

Nici contribuția noastră la cultura și creația spirituală română n-a fost uitată. Un etaj întreg e consacrat scriitorilor, pictorilor, artiștilor, de la Ronetti Roman și până la scriitorii evrei contemporani. Iar alături de contribuția la viața spirituală română, e reflectată și contribuția la viața spirituală evreiască, de la Abraham Goldfaden via Gropper și Itic Manger până la Șloime Bickel și Iacov Altman.

În cinstea Muzeului vreau să subliniez că aspectul sionist al vieții evreiești n-a fost nici el neglijat. Patetice sunt vitrinele gazetelor scoase de drumeții ce au apucat-o

Bursa personalităților din *trib*

În urcare

Prof. Dr. Andrei Strihan, estetician: titlul de *Doctor honoris causa* al Academiei de Teatru și film din București, primit luna trecută în capitala României, a confirmat încă o dată prestigiul și autoritatea de care se bucură A. S. în lumea spectacolului.

În scădere

Vladimir Tismăneanu, profesor de științe politice la Universitatea din Maryland, SUA: faptul că a elogiat cartea pro-fascistă despre C. Noica a lui Sorin Lavric i-a surprins și dezamăgit pe admiratorii săi.

pe jos, de la Moineşti spre Ereţ Israel şi din târguşoarele Moldovei spre Hamburg, poarta de ieşire spre America mult visată. Aceste ziare, apărute în unul până la două numere, erau o sursă de venituri. Azi ele ne povestesc o dramă aproape incredibilă a unei comunităţi în veşnică căutare după propria ei ţară.

Muzeul poarta amprenta unei comunităţi ce-şi prepară bilanţul. De aceea documentul semnat odată cu lichidarea Comunităţii Oltenița din 1960, e aproape simbolic:

• Comunitatea a înregistrat lista exactă a morţilor.

• A fost înmânat Arhivelor planul cimitirului cu numele celor înmormântaţi.

• S-a încheiat un contract cu Comunitatea turcească, prin care i se acordă dreptul de a secera fânul din cimitir contra obligaţiei de a-l menţine în ordine.

La "începutul sfârşitului" Comunităţii din România, unde au mai rămas circa 10% din numărul celor de acum 30 de ani, Muzeul istoric e un bilanţ.

Într-o convorbire cu şef-rabinul dr. Moses Rosen i-am propus crearea unui Institut istoric bazat pe colaborare între comunitatea evreiască şi originarii din Israel, din care să facă parte Beit Ha-tefuţot şi factori istorici universitari din Israel. Studenţii de aci ar trebui să plece în România pentru studii, cercetări, lucrări de arhivă.

Trebuie creată o colaborare cu Beit Hatefuţot pentru ca bogatul material despre istoria judaismuIui român să se găsească, în copie, şi aci.

Trebuie depus un efort urgent ca nici un material să nu se piardă, ci dimpotrivă, ca întreaga colecţie să fie completată cu material suplimentar ce se găseşte resfirat în diversele locuri. E necesar un acces la arhive secrete de stat pentru a lămuri o serie de capitole rămase neclare, privitoare la perioada rezistenţei evreieşti, prigoana, emigraţia din România, salvarea refugiaţilor din Polonia şi Ungaria, capitolul Transnistria.

Problema e de a găsi acei factori care să se mobilizeze în acest scop, fără interese lăturalnice.

Oricare va fi viitorul istoriografiei evreilor din România, iniţiatorilor acestui muzeu, cu şef-rabinul Rosen în frunte, li se cuvine un inimos "Işar Koah". Începutul – a fost făcut. Acum se pune problema - cum să continuăm.»

CALENDAR

Martie

1 martie s-a născut Luiza Carol (1947)
1 martie s-a născut Solomon Marcus (1925)
2 martie s-a născut Eugen Relgis (1895)
3 martie s-a născut Felix Caroly (1933)
4 martie au murit la cutremurul din Bucureşti: Veronica Porumbacu, M. Petroveanu, Savin Bratu (1977)
4 martie a murit I. Avian (1999)
5 martie a murit Moses Gaster (1939)
7 martie s-a născut E. Schwarzfeld (1855)
12 martie s-a născut N. Tertulian (1929)
13 martie a murit Sergiu Dan (1976)
13 martie a murit H. Tiktin (1936)
14 martie s-a născut A. B. Yaffe (1924)
16 martie s-a născut Margareta Sterian (1897)
17 martie a murit Mihail Rinea, ziarist (1995)
18 martie s-a născut Gina Sebastian Alcalay (1927)
18 martie a murit Iulius Pach, anticar (1951)
20 martie s-a născut Andrei Fischof (1940)
21 martie a murit Ionel Jianu (1986)
21 martie a murit Horia Panaitescu (1995)
22 martie a murit B. Luca (1931)
23 martie s-a născut Radu Lupan (1920)
24 martie s-a născut dr. Iulius Iancu (1920)
25 martie a murit Alf Adania (1979)
26 martie s-a născut Felix Aderca (1891)
26 martie s-a născut S. Săveanu (1917)
26 martie s-a născut G. Iosub (1921)
28 martie s-a născut H. Fosha (1922)
29 martie s-a născut Vladimir Tamburu (1913)
29 martie s-a născut David Shlomo (1930)
30 martie a murit N. Steinhardt (1989)
31 martie s-a născut Mihail Rinea (1907)
31 martie s-a născut pictorul Jules Pascin (1895)

De pe Internet

Ce-i trebuie ţării ăsteia sunt mai mulţi politicieni fără loc de muncă.

Edward Langley

În general, arta de a guverna constă în capacitatea de a lua cât mai mulţi bani de la o parte din cetăţeni pentru a-i da altora.

Voltaire

IOSEF EUGEN CAMPUS

G. Mosari: Almanahul călătoriilor mele

Ca de obicei, activul Mosari este prezent pe masa mea de lucru. Dacă nu cu o carte nouă, măcar cu o a treia ediţie adăugită, a "Almanahului călătoriilor mele" (Editura Sigma 2009).

Trebuie să fac mea culpa. Am tot amânat să scriu despre Mosari. Îmi spuneam mereu: Nu e nevoie să scriu. Dl. Mosari se agită el destul (şi cu succes!) ca să atragă atenţia asupra cărţilor sale. Trebuie să recunosc că, subiectiv, nu prea simpatizez cu o atare agitaţie din partea autorilor. Dar asta nu justifică amânarea criticii, mai cu seamă că, obiectiv, sunt conştient că, în condiţiile actuale, un autor care nu se agită el însuşi în favoarea cărţilor sale, riscă să fie nebăgat în seamă.

Deci, încă o dată, mea culpa. Mai ales că lucrările lui Mosari ţin seama de faptul că o bună carte de călătorii se cuvine să aibă doi poli: cel obiectiv, informativ, şi cel subiectiv, ecou al reacţiilor personale ale călătorului. Numai astfel *simplul ghid* devine *carte literară.*

În China, Mosari admiră oamenii care, în drum spre locul de lucru – la ora 6 sau 7 dimineaţa – fac gimnastică în grupuri care cresc mereu prin adăugirea altor trecători. Uneori gimnastica se transformă în dans şi cântec.

În Thailanda, se întreabă ce i-o fi atrăgand pe israelieni aşa de mult. Şi găseşte răspunsul: "Pentru că aici poţi vedea tot ce înseamnă contrast: de la viaţa urbană, civilizată, la aceea de trib din junglă: de la fanatismul religios şi superstiţii, la spectacolele pornografice (cu răsunet în lumea întreagă), de la palatele de un lux uimitor, scăldate în aur, la cocioabele mizere".

În Insulele Canare, la Icod de los vinos, remarcă nu numai că nu poţi scăpa fără să guşti un păhărel. Dar şi un copac străvechi (2.000-3.000 de ani), cu o coroană uriaşă, ca o imensă paraşută verde, precum şi autobuzele gratuite dus-întors puse la dispoziţa turiştilor.

În Argentina, la Iguaco, ni se vorbeşte, evident, despre măreţul lanţ de cascade de acolo, dar şi de capitala Buenos Aires, de care s-a îndrăgostit: „Vă spun sincer. Dacă aş putea, aş muta Buenos Aires în Europa, căci parcă e născut şi crescut acolo. Astfel ne-ar fi mai aproape."

În Andorra, statul pitic independent, Mosari se miră că, deşi-l ştie situat într-o minunată regiune a Pirineilor, ţi se recomandă ca obiectiv turistic numai... magazinele.

La Veneţia, constată că, în ciuda celor ce te aşteptai, o poţi cutreiera şi pe uscat, pe numeroasele poduri ce traversează canalele. Dar că, pentru drumurile lungi, obişnuite, e preferabil să foloseşti autobuzul naval, vaporetto, cu staţii şi orar bine precizat (şi care, adaugă el maliţios, „se respectă").

În Germania, dă dreptate nemţilor, care socotesc oraşele lor mici (Heidelberg, Rothenburg) „adevărate perle". Plimbându-se prin Berlin, „un imens şantier de construcţii", e atent la ţinuta vestimentară îngrijită a locuitorilor capitalei. „Locuitorii Berlinului, la fel ca şi cei ai altor oraşe germane, sunt eleganţi, sau în orice caz, îmbrăcaţi cu gust. Privindu-i, îţi dai seama că în general sunt mulţumiţi, că au un nivel de viaţă superior."

În Republica Moldova, la câţiva kilometri de Chişinău, a vizitat, evident, uriaşa cramă Cricova, lungă de 120 de kilometri, a străbătut, cu maşina, bineînţeles, străzile Riesling, Murfatlar, etc., pe care sunt rânduite butoaie cu vinurile respective. Crama aceasta, unică în felul ei, l-a impresionat. Dar l-a impresionat mai mult omul de aici, moldoveanul cu inimă largă, ospitalier, generos.

Prezenţa, bine echilibrată, a celor doi poli – cel obiectiv, informativ, şi cel subiectiv, receptiv, ridică – aşa cum am încercat să dovedim – cărţile de călătorie ale lui Mosari la nivel literar. Le conferă farmec, originalitate.

NOTAR

MAXIMILIAN AMIAD

EXECUTĂ

Traduceri legalizate şi apostile, testamente.

Rezolvă şi alte probleme juridice.

Demersuri pentru acces la dosarele Securităţii.

TELEFON 03/546-5416

PRIMIM LA REDACȚIE

● CĂRȚI ● REVISTE ● ȘI ● SCÂNTEIERI ● DE ● GENIU ●

Carl Sagan

Diversitatea experiențelor științifice

Traducere din limba engleză și note de Harry Mintz
Curtea veche, București, 2009

O carte extraordinară a unei personalități extraordinare. O carte fascinantă a unui autor fascinant.

Carl Sagan s-a născut la Brooklyn, în familia unor emigranți evrei ruși. Astronom și astrofizician, Sagan a lucrat un timp la laboratorul cunoscutului genetician H.J. Muller, apoi la observatorul astrofizic Smithsonian de la Cambridge. Din anii '50 a fost consilier la NASA. Lui îi aparține ideea de a trimite cu o navă care părăsește sistemul solar un mesaj universal și nealterabil care ar putea fi înțeles de o inteligență extraterestră, dacă ea există într-adevăr.

Contribuția sa a fost extrem de importantă la descoperirea temperaturilor înalte de la suprafața planetei Venus.

El a studiat variația culorilor pe suprafața planetei Marte și a ajuns la concluzia că această variație nu este influențată de antotimpuri, ci se datorează prafului provocat de furtuni. A cercetat ani de-a rândul posibilitățile privitoare la o viață extraterestră.

A scris numeroase lucrări, a ținut conferințe, magnetizându-și asistența, a primit premiul Pulitzer și unele din cărțile sale au servit drept scenarii de film.

În prefața la „Diversitatea experiențelor științifice", subintitulată „O viziune personală asupra căutării lui Dumnezeu", a treia și ultima

■ **Cum poate Dumnezeu să știe mai puține lucruri despre natură decât noi?**

soție a autorului, Ann Druyan, care este și editoarea acestui volum, scrie: „Carl Sagan a fost un savant cu unele calități pe care eu le asociez Vechiului Testament. Astfel, ca un Iosua contemporan, când ajungea în fața unor ziduri – zidul metaforic ce mistifică știința și ascunde comorile sau zidul format în jurul sufletelor noastre care ne oprește să pătrundem revelațiile științei și cu inima –, el încerca să folosească toată puterea ca să le doboare...

Cum a fost posibil, se minuna el, ca eternul și atotștiutorul Creator, cum este descris El în Biblie, să susțină ferm atâtea concepții fundamentale cu totul greșite legate de Creație? Cum poate Dumnezeul Scripturilor să știe mai puține despre natură decât noi, care suntem nou-veniți și care, în ceea ce privește studiul universului, ne aflăm abia la început?...

El (Carl Sagan – n.n) credea că puținul pe care îl cunoaștem despre natură sugerează că știm și mai puțin despre Dumnezeu. Până acum, am reușit să percepem doar o fărâmă din măreția cosmosului și a legilor sale desăvârșite, care ghidează evoluția a trilioane, dacă nu chiar a unui număr infinit de lumi. Această viziune nou dobândită face ca Dumnezeul care a creat Lumea să pară exasperant de mărginit și de depășit, lucru determinat de percepțiile și concepțiile omenești greșite din trecut...

Carl dorea să nu ne considerăm lutul neizbutit al unui Creator decepționat, ci o materie stelară alcătuită din atomi forjați în inimile fierbinți ale unor stele situate la mare depărtare. Pentru el, noi suntem „o materie stelară care meditează la stele; ansambluri formate din 10 miliarde de miliarde de miliarde de atomi; un document al lungului parcurs, prin care, cel puțin în acest caz, s-a ajuns la conștiință".

Cartea, științifică, filozofică, poetică, cuprinde și un număr de planșe, care descriu, de pildă, „inelele lui Uranus", sugerând prin culorile lor „probabil materii organice în sistemul nostru solar", „portretul de familie al câtorva mici sateliți ai lui Saturn", „o reprezentare artistică a unui obiect, poate un asteroid sau un nucleu de cometă".

În capitolul „Natură și minune: o recunoaștere a cerului", Carl Sagan ne explică locul pe care îl ocupăm în univers – și etalonul acestui loc: „Multe religii au încercat să-și reprezinte zeii prin intermediul unor statui foarte mari, în ideea, cred, de a ne face să ne simțim neînsemnați. Dar, dacă acesta a fost scopul lor, n-au decât să-și păstreze statuile lor fără valoare. E suficient să ne ridicăm ochii spre cer pentru a ne simți neînsemnați".

Sagan abordează și argumentează aparentele deduceri ale intervenției divine din studierea lumii naturale, explică, prin vastele sale cunoștințe, probabilitatea existenței unei inteligențe extraterestre, încarnată nu în stereotipurile clasice ale marțienilor, ci chiar într-un microorganism: „Dacă există un continuum de la autoreproducerea moleculelor, cum ar fi ADN, până la

microbi, și un continuum al secvenței evolutive de la microbi până la oameni, de ce ne-am imagina că el se oprește la oameni? De ce să existe această prăpastie deschisă în spectrul ființelor vii? Și n-ar fi oare puțin ciudat faptul că prăpastia începe cu noi?"

Un proverb idiș, ales ca motto de Carl Sagan în capitolul „Inteligența extraterestră", spune: „A fost un timp când îngerii umblau pe pământ. Astăzi ei nu mai pot fi găsiți nici în cer". Cu exemple concrete, Sagan expune teorii, raționamente absolut logice care, uneori, duc la concluzii eronate, unele influențate de „prejudecăți", mituri, iluzii sau pur și simplu dorințe, demitizează, neagă sau pur și simplu nu găsește probele susținătoare.

În „Ipoteza lui Dumnezeu", autorul – și nu trebuie uitat că Sagan este un savant care a studiat aprofundat toate religiile, putând polemiza „de la egal la egal" cu mari teologi – subliniază: „Există, cu certitudine, multă ordine în univers, dar și foarte mult haos. Centrele galaxiilor explodează în mod frecvent. Dacă există acolo lumi locuite și civilizații, la fiecare explozie a nucleului galaxiei... ele sunt distruse".

Sagan îl citează și pe Protagoras, un filozof din secolul al V-lea î.e.n., care în lucrarea intitulată „Eseu despre zei" afirmă pe un ton ușor amuzat: „Legat de zei, nu am vreun mijloc de a cunoaște dacă ei există sau nu, ori cum arată. Multe lucruri îmi împiedică cunoașterea. Printre ele, faptul că ei nu se arată niciodată".

Carl Sagan denunță și „Crimele împotriva creației" – „este imposibil, cred eu, să privim planeta și să nu ne gândim că ceea ce facem este o nebunie. Peste tot în lume risipim, în fiecare an, un milion de milioane de dolari pentru armament. Un milion de milioane. Gândiți-vă ce am putea face cu un milion de milioane de dolari...

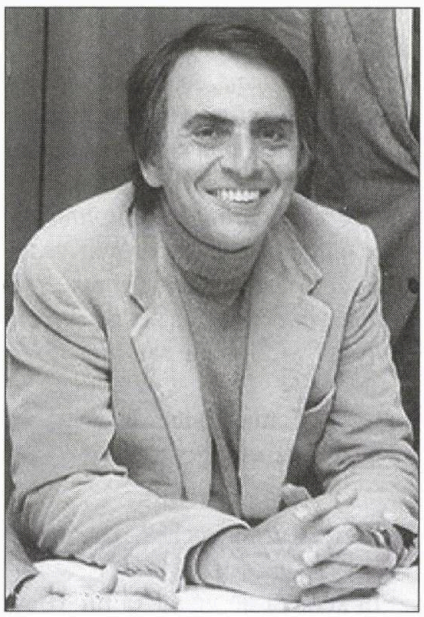

Carl Sagan

Când privești din spațiu către Pământ, acesta îți atrage atenția. Nu se văd frontiere naționale. Ele au fost puse de către oameni, precum Tropicul Racului și Tropicul Capricornului. Planeta este ceva real. Viața de pe această planetă este ceva real. Separările politice care au pus planeta în primejdie sunt de factură omenească... Toate ființele din această lume mică sunt interdependente. Este ca și cum ai trăi pe o arcă. Noi respirăm aerul pe care îl respiră și rușii și zambienii și tasmanienii și toate popoarele de pe planetă. Oricare ar fi cauzele care ne divizează... este clar că Pământul va dăinui peste încă o mie sau un milion de ani. Problema, problema-cheie, o chestiune centrală – într-un anume sens, singura problemă – este: oare vom dăinui și noi?"

Nu așteptați răspunsuri în această carte bine scrisă, bine gândită (și foarte bine tradusă de Harry Mințu), ci căutați, explorați lumea, minunile ei, pătrundeți-i în profunzimi și încercați să le deslușiți. Chiar dacă nu veți reuși, experiența merită încercarea...

Anton și Arin Celaru

„Visătorii din Helem"

„Hasefer", București, 2009

O carte pentru suflet. O carte nu numai pentru un suflet de evreu, sensibil la tradiții, la folclorul evreiesc, la umorul inepuizabil al povestirilor înduioșătoare, cu întâmplări triste, în general, cu personaje care par copiate, printr-un delicat procedeu de daghereotipie, după realitatea de zi cu zi din stetl-ul de altădată, atât de cunoscut, cu o prospețime mereu redescoperită, atât de nostalgic, atât de îndrăgit, dar și o carte pentru orice om care nu este străin emoțiilor omenești și lumești.

„Visătorii din Helem", explică Anton Celaru în „Cuvânt înainte", este „o culegere de povestiri despre mitologicul 'târg al proștilor', Helem, la origine o creație a folclorului idiș, devenit apoi o temă preluată de numeroși scriitori în variațiuni, mai mult sau mai puțin îndrăznețe!... Helemului i se spunea adesea, cu o dulce ironie, și 'târgul înțelepților', poate și pentru că nu se știe întotdeauna cât de mare este distanța dintre prostie și înțelepciune. Departe de a fi niște proști sadea, care nu înțeleg nimic și nu văd mai departe de lungul nasului, fiii Helemului sunt bântuiți de tot soiul de aspirații legitime și-și fac planuri, dar nu prea știu cum să le și înfăptuiască sau le înfăptuiesc pe căi anapoda... În Helem, imposibilul devine posibil măcar în aparență, iar fantezia curajoasă, chiar dacă eșuează, rămâne fidelă încrederii în frumusețea vieții... Marele prozator Isaac Bashevis-Singer, maestru al paradoxului caustic,

spune undeva – 'Cine pleacă din Helem ajunge la Helem. Toate drumurile duc la Helem. Întreaga lume este un uriaș Helem'."

Imaginația bogată, candoarea, fantasticul și vraja, naivitatea, credulitatea, o șiretenie a omului simplu – greu încercat de viață și rănit de asperitățile ei –, dar total lipsită de răutate, o logică oarecum aiurită, aproape inversă, care pare un nonsens, însă cu reverberații și înțelesuri universale, comicul tragic, surâsul amar, ridicolul blând, autoironia, prostia amuzantă, înțelepciunea moștenită din bătrâni și cultivată firesc sunt caracteristicile acestor povești-parabole cuprinse într-un volumaș scris cu sufletul și adresat sufletului.

Zâmbetul, buna-dispoziție, duioșia și tandrețea pun stăpânire tiptil, imperceptibil, pe cel care citește, fermecat, aceste file.

Și pentru a exemplifica afirmațiile lui Arin Celaru din „Postfață", reproducem (numai) două dintre „Miniaturi":

„Rabinul din Helem a vizitat închisoarea localității și a stat de vorbă cu toți deținuții. Doar unul dintre ei și-a recunoscut vinovăția. Toți ceilalți s-au declarat nevinovați, victime ale unor erori judiciare. La prima reuniune a Sfatului Înțelepților, rabinul a făcut propunerea ca Helemul să aibă două închisori: una pentru vinovați și alta pentru cei nevinovați". („Două închisori")

„Înțelepții din Helem au organizat o mare dezbatere pe tema: care astru e mai important – soarele sau luna? După îndelungate și fierbinți discuții, localnicii s-au împărțit în două tabere: unii au dat prioritate lunii, alții soarelui. De aici, o stare de agitație care amenința să se transforme într-o confruntare violentă, dacă nu chiar într-un război civil.

Până la urmă, cel mai înțelept dintre înțelepți a dezlegat periculoasa dilemă. Luna e mai importantă, a hotărât el, deoarece fără ea nopțile ar fi scufundate întotdeauna în beznă și nimeni nu ar mai vedea nimic. Soarele, dimpotrivă, nu strălucește decât ziua, când oricum e lumină". („Soarele sau luna?")

Toma Roman Jr.

Ceaușescu văzut de aproape

Editura „Curtea veche", București

În „cartea de vizită" a lui Toma Roman Jr. (născut în 1975) scrie că este „absolvent și doctor în istorie, ziarist specializat în investigarea aspectelor obscure, încărcate nu doar de sens politic, ci și de carne epică, ale perioadei comuniste. În prezent este reporter special la cotidianul "Jurnalul Național" și redactor la lunarul "Plai cu boi". "Ceaușescu văzut de aproape" reprezintă debutul său editorial".

Cartea este o tentativă de a creiona portretul, cu fațete mai puțin cunoscute, profilul psihologic al „ultimului dictator comunist al României", Nicolae Ceaușescu, ascensiunea și prăbușirea lui, relațiile de și din familie, traseul parcurs, sub influențe străine, între austeritate și megalomanie, între „fapte bune", individualism și ruperea totală de realitate în care era ținut prin frica și lingușelile subordonaților din întregul aparat represiv. Lucrarea este constituită din mărturii înregistrate de ziarist: „Majoritatea oamenilor pe care i-am intervievat, oameni cu pregătiri diferite, proveniți din medii diferite, au în ceea ce privește fostul cuplu prezidențial câteva puncte de vedere comune. Pe baza lor, dar și a altor date, putem deduce un portret al lui Nicolae Ceaușescu. Dar și al celei care i-a fost alături în acest timp".

Acești oameni care l-au „văzut de aproape" pe Ceaușescu sunt: Iosif Banc, muncitor forestier care a ajuns viceprim-ministru, șef peste Gospodăria PCR, „pe scurt, a fost la un moment dat în ierarhia puterii comuniste din România între primii cinci oameni"; Camil Roguski, arhitectul de interior al cuplului Ceaușescu, „un fel de maestru de ceremonii"; dr. Alexandru Budișteanu, fost arhitect-șef al Bucureștilor; Emil Bărbulescu, „fiul lui Sică și al Elenei Bărbulescu, cumnat și respectiv soră a lui Ceaușescu"; Serghei Mizil, „fire boemă, el nu a avut până în 1989 acces direct la putere, dar s-a învârtit în mediile ei", fiul lui Paul Niculescu-Mizil; Vasile Bărbuleț, membru al CC al PCR, prim-secretar al Comitetului Județean Sibiu și Maramureș, „tipic pentru eșalonul doi al PCR-ului din timpul lui Ceaușescu"; Voicu Zdrenghea, „un personaj teribil de interesant", „unul dintre cei mai importanți oameni din Direcția de pașapoarte"; Ștefan Kostyal, general maior „cu o biografie spectaculoasă", și Toma A. Toma, unul din cei patru domiciliați în comuna Ulmi, judecați în procesul de la Brașov din mai-iunie 1936.

Aflăm, între altele, că „marele cârmaci" „cu toate că, în ultimii ani, și-a promovat rubedeniile de tot felul în diferite funcții înalte, nu era foarte apropiat nici de familie", era „viclean și bănuitor", avea, „precum spune arhitectul Alexandru Budișteanu, mentalitatea 'unui țăran care vine cu marfă la piață și are impresia că-l fură clienții'..., 'de țăran precupeț, care negociază cu șmecheri. Când stăteam lângă el și unii se angajau să depășească nu știu ce plan, 'o să facem, o să dregem', îl auzeam mormăind 'faceți

pe dracu'. De fapt, nu avea încredere în nimeni". Tot arhitectul Budişteanu susţine: „Marile lui avânturi demolatorii au venit însă după cutremurul din 1977. Constatase că puteau să dispară brusc case şi cartiere şi a hotărât să facă şi el la fel. Dacă putuse Dumnezeu, el de ce să nu poată?... Credea că e în competiţie cu Dumnezeu".

După spusele lui Camil Roguski, „geniul carpatin" „se înconjura de oameni mai proşti ca el, pe care putea să-i domine. Şi Elena a mizat pe izolarea lui, care-l făcea să depindă de ea".

Despre Elena Ceauşescu, pe care dictatorul o adora – „Făcea absolut tot ce-i spunea ea. În ultimii ani, şi la şedinţe se uita când vorbea fix la ea, căutând aprobare. În funcţie de privirea ei se orienta" – părerile sunt unanime: era „şleampătă", bârfitoare, avea „o răutate de ţaţă" şi era convinsă că se pricepe la toate, de la arhitectură la artă, de la chimie la politică externă, un fel de „piază rea" pe care toată lumea încerca s-o evite.

Nicolae, „patriotul", şi Elena, „savantă de renume mondial", „erau obsedaţi de sănătate, voiau să trăiască veşnic". „Şi el, şi ea dormeau tot ca la ţară, în cămeşoaie brodate".

Şi un episod ilariant, relatat de A. Budişteanu, cu privire la faptul că amîndoi erau agramaţi: „Ea zicea în loc de robinet, 'ribinet'. Îmi aduc aminte că eram în jurul unei machete şi el a spus că vrea ceva 'rătund'. Am făcut acolo un bloc rotund şi, la următoarea întrevedere, tot el s-a supărat: 'Vreau rătund, nu rotund!' Apoi am aflat că 'rătund', în limbajul lui, însemna 'armonios'".

„Binele" pe care Ceauşescu a vrut „cu forţa" să-l facă ţării a adus România acolo unde ştim. Dar prăpădul şi întunericul din care România s-a dezmeticit rămân în continuare un semnal de alarmă în calea altor personaje ameţite de puterea tiranică, deseori prezentată drept... curat democraţie.

(Ella Bernfeld)

G. Mosari

Almanahul călătoriilor mele (ed. a III-a)

Ed. Sigma, Bucureşti

Mosari este într-adevăr infatigabil! De câte ori citesc povestirile lui de călătorie, sunt (la fel ca şi la cele ale lui I. Ştiru) de-a dreptul invidioasă (cred că am recunoscut-o şi altă dată) pentru energia şi vitalitatea lui debordantă, care îi creează posibilitatea de a se înfrupta din plin din "corola de minuni" a lumii şi apoi, din carte n carte, din ediţie în ediţie, de a comunica şi altora impresiile lui (desigur, subiective) despre neasemuitele experienţe prin care a trecut.

După volumul "De trei ori Europs" (apărut în condiţii grafice excepţionale), iată "Almanahul" ajuns la ediţia a treia, culegând în România (mai ales la Cluj) noi lauri şi instilând unor persoane de genul meu dorul (mai bine zis, aspiraţia) după meleaguri la care ştiu bine că nu voi mai putea ajunge vreodată.

Aşa cum remarca şi Răzvan Voicu, prefaţatorul, Mosari este, în general vorbind, mai atras de aspectele aglomerărilor urbane – sociale, geografice, arhitectonice etc. – ale peregrinărilor sale prin lume, decât de cele peisagistice, excepţie făcând în special Argentina, de care, după propria sa mărturisire, este îndrăgostit, inclusiv de capitala sa, Buenos Aires. El ne redă în fiecare caz în parte, cu – aş spune – conştiinciozitatea documentaristului, cele mai semnificative detalii geografice, climatice, de relief, aşezare, număr al locuitorilor, edilitare şi arhitectonice, la ultimele fiind foarte receptiv, indiferent dacă este vorba de oraşe ai mari sau mai mici. Unele relatări sunt foarte inspirate *(«Oraşul supraintitulat "al celor 7 coline" are străzile pe înălţimi diferite, încât crezi că Lisabona necesită lifturi în mijlocul bulevardelor»)* şi adesea frapante prin ineditul lor. Iată, de pildă, ce aflăm despre cimitirul din Recoleta, lângă Buenos Aires: *«Aici vezi un orăşel, cu străduţe asfaltate, cu clădiri mici în formă de cuburi, fiecare din ele reprezentând "casa de veci" a unui om, a unei familii, mai ales a celor bogate.»*

Alteori relatările sunt însoţite de trimiteri istorice ca de pildă despre fenmenul Monaco (stat independent cu 30.000 de locuitori, din aceeaşi categorie cu Andora, San Marino şi Lichtenstein), sau, mai ales, în legătură cu Normandia, care, ni se aminteşte, *«a contribuit în bună măsură la schimbarea soartei anglo-americanilor în războiul cu Germania, şi a grăbit încetarea măcelului mondial în 1945.»* La toate acestea se adaugă – chiar cu precădere – amănuntele de ordin practic pentru uzul tuturor turiştilor. *«Originale la Veneţia sunt taxiurile sau autobuzele pe apă, adică bărci cu motor (taxiuri) şi vaporaşe cu rol de autobuz public, orăşenesc, cu staţii fixe şi orar (care nu se respectă).»* La Rothenberg, *«oraş medieval în mijlocul civilizaţiei»*, există căruţe, fiecare de câte 12 locuri şi trase de doi cai, acestea fiind "autocarele turistice" ale localităţii. Cu ele vizitatorul face turul oraşului *"la pas", "ca să nu te zdruncine prea mult"*. La Frankfurt pe Main, care are cel mai mare procent de străini faţă de media germană, *«plimbându-te prin anumite cartiere, auzi vorbindu-se mai mult turca decât germana.»* Acolo trăiesc şi sute de mii de italieni, francezi, sârbi, cro-

ați etc. *«Asta face ca germanii, care se doreau o rasă pură, să ajungă la situația inversă.»* Mi s-a părut o remarcă subtilă.

Am menționat mai sus că Argentina pare să fi fost țara care l-a fascinat literalmente pe Mosari. Nu numai prin Buenos Aires, *"Parisul Americii de Sud"*, ci și prin natura sa luxuriantă pe care ne-o prezintă – de data aceasta – în imagini pregnante, încărcate de vizualitate, în așa măsură încât, cu aportul propriei imaginații, reușești tu, cititor, să te simți tu însuți participant la aventură și spectator emoționat: al celor 5 cascade, inclusiv "Cascada Diavolului", aruncând imense cantități de apă, într-un joc de lumini de neuitat; al munților și ghețarilor fără sfârșit, *«incolori, albi sau albaștri ce strălucesc în lumina combinației soare-apă»*, și sub care poți ajunge într-o temerară călătorie cu vaporul; al drumului prin junglă cu camioneta sau trenulețul special, etc. etc. Trăim de asemenea în compania entuziastului călător care se plimbă pe bulevardele faimosului Buenos Aires, alături de Maradona și în ritmul atotputernic al tangoului argentinian.

Ținând seama de faptul că Mosari și-a avertizat cititorii că va oferi doar o "felie" din cele văzute în evocarea unor locuri și orașe celebre (privilegiate fiind, în afara datelor esențiale, conotațiile sportive sau consumeriste legate de acestea), îmi permit, în ce mă privește, să adaug două-trei pete "punctuale" de culoare artistică însoțind în spiritul meu numele unora dintre ele: Avignon-ul, orașul papilor, este celebru în lumea muzicală și prin marele festival și concurs anual de pian care are loc aici, de asemenea prin intensa viață teatrală, mai ales avangardistă, care pulsează între zidurile lui. De aici a pornit, de pildă, gloria internațională a dramaturgului român Matei Vișneac, ale cărui piese se joacă și la noi, la teatrul Karov al lui Nicu Nitai.

Numele orașului Frankfurt pe Main a devenit legat, în anii din urmă, de faimosul Târg internațional de carte, în timp ce Toulouse, orașul care te trimite automat la Toulouse-Lautrec, este și acela al unor celebri șansonetiști francezi, precum Claude Nougarro (de talia unui Aznavour sau Léo Ferré). Portugalia, la rândul său, este, pentru iubitorii muzicii lusitane, patria "fado"-ului, ilustrat cel mai bine de marea cântăreață (decedată în urmă cu zece ani) Amalia Rodriguez; de asemenea a unor poeți și prozatori de talie mondială, precum Fernando Pessoa sau Antonio Lobo Antunes.

Dintre povestirile cu turiști aflate la sfârșitul volumului, cel mai mult m-a amuzat cea intitulată "Semnul", din care a reieșit că în Bulgaria "da" poate semnifica și "nu" sau invers, în limbajul gesticii.

Luiza Carol

Când îți intră un hoț în apartament

"Miniroman autobiografic"

Isropres

Sunt câțiva ani buni de când, spre regretul admiratorilor ei, care nu pot uita "Jurnalul fericirii mele" și alte splendide volume de versuri în stilul ei special, inconfundabil și irepetabil, Luiza Carol nu mai publică poezie în limba română. Ceea ce nu înseamnă că nu mai scrie, chiar dimpotrivă: nu numai în limba română, ci și în egleză și ebraică, limbă pe care s-a străduit vreme îndelungată s-o pătrundă în toate nuanțele ei, inclusiv cele gramaticale, alcătuind chiar un adevărat manual propriu de predare, după o metodă nouă, mai ușor accesibilă și mai atractivă, a conjugării verbelor ebraice; nu numai poezie (inclusiv cântecele ebraice pentru copii, Luiza fiind motivată, între altele, și de calitatea ei de foarte iubitoare și activă bunică de prichindei), ci și nuvele, scenete de opere (având la bază libretele existente), care-și așteaptă publicarea în volum, și critică literară de mare nivel (precum, în urmă cu câțva ani, o foarte aprofundată și amplă analiză a romanului meu "Singurătatea alergătorului de cursă scurtă", din care m-am inspirat copios eu însămi în prezentarea ocazională a cărții).

Și iată că recent am primit prin poștă din partea Luizei suplimentul Isropres intitulat "Nuanțe", conținând miniromanul ei autobiografic inedit "Când îți intră un hoț în apartament". Ca mai toate romanele, și acesta este alcătuit din mai multe capitole, șase în cazul în speță, purtând următoarele subtitluri incitante: "În lumina palidă a unui felinar de stradă"; "Aventuri cu șapte pitici"; "M-am îndrăgostit" (vom vedea mai jos de cine, sau mai bine zis de ce anume); "Uneori visez în limba esperanto" și "Ca o pasăre migratoare".

Primele două capitole și circa jumătate din cel de al treilea derulează în fața cititorilor urmările preocupării, aș zice de-a dreptul pasionale a Luizei pentru... conjugarea verbelor ebraice și tainele lor, apoi procesul care a mânat-o în decursul timpului de la întocmirea unor tabele "creație proprie" (cu locația la purtător, aflată temporar alături de un dicționar electronic englez-ebraic, ebraic-englez, într-o geantă sortită – vai! – furtului), la inventarea sus-numitului manual de verbe ebraice destinat publicării, pentru uzul unor beneficiari la nivel elementar și mediu, și în primul rând al copiilor.

Cine era hoţul şi ce legătură exista între acesta şi conjugarea verbelor, precum şi cu diferitele sisteme de notare a pronunţiei ebraice în general, şi alte probleme lingvistice, care, din aproape în aproape, aşa cum se întâmplă în toate domeniile cercetării, cucereau tot mai multe redute în orizontul cognitiv al multlateral-înzestratei artiste? Ne lămureşte Luiza însăşi chiar din primul capitol. Hoţul care a apărut în apartamentul celor doi soţi într-o noapte a anului 2002, pe care păgubaşa l-a întrevăzut în "lumina palidă a unui felinar de stradă", şi care, speriat de ţipetele ei, a fugit "sărind ca un acrobat" peste balconul de la etajul I, era "un adolescent ageamiu", "mic de statură, purtând mască şi mănuşi ca în filmele de aventuri". Era evident că îşi greşise ţinta, mărginindu-se să înşface în grabă cele două genţi (adică şi una a soţului, conţinând obiecte mai practice) aflate la vedere, pe o masă.

Şi iată că Luiza, departe de a se lăsa descurajată de lipsa tabelelor, care o făcea să se simtă "ca un invalid fără cârje", s-a pus din nou metodic pe treabă timp de şapte ani (fie şi intermitent), adăugând la proiectul pedagogic iniţial şi o faţetă artistică foarte caracteristică pentru ea: a început să scrie versuri simple – desigur, rimate – pentru copii, încadrându-le într-un fel de "mică odisee absurdă a şapte pitici care locuiesc în şapte construcţii" (analogie cu cele şapte "binianim" ale conjugării verbelor ebraice) şi însoţindu-le şi de mici melodii compuse special în acest scop.

Îndelungatul proces de tatonare rin multiple lecturi şi imersiunea în Internet dar, oricum, într-o fază mai târzie, consacrată sistemelor de notare a pronunţeii ebraice, s-a soldat cu un eveniment care, scrie Luiza, "mi-a marcat existenţa într-un mod cu totul neaşteptat: am descoperit brusc că esperanto, limba creată şi iniţiată de Ludoviko Lazarus (Eliezer) Zamenhoff în 1887, trăieşte! Da, trăieşte. Şi se vorbeşte în congrese internaţionale! Şi se foloseşte masiv în Internet! (...) Am căutat prin Internet câteva posturi de radio în esperanto şi muzicalitatea limbii m-a încântat. Am citit articole despre istoria mişcării mondiale esperantiste, despre cultura esperantistă în general... Eram fascinată de frumuseţea limbii, de inteligenţa structurii ei lingvistice, de semnificaţia profundă a ideologiei care stă la baza ei, de toată istoria ei zbuciumată... M-am îndrăgostit de esperanto. Iubire-fulger, de la prima vedere. Ca o briză proaspătă de primăvară a intrat limba esperanto în viaţa mea".

În continuare, capitolele 4, 5 şi 6 din miniromanul Luizei sunt dedicate în întregime analizării şi caracterizării acestei limbi, dar nu de pe poziţii neutre, ci de pe aceea de "îndrăgostită", ca una care a încercat în decursul ultimilor ani să-i pătrundă toate misterele, nu ca utopie, ci ca realitate vie, cu alte cuvinte, nu numai s-o înveţe (a absolvit multe cursuri care au presupus sute de pagini de lectură, exerciţii şi compuneri), s-o folosească în vorbire, dar şi să scrie şi uneori să viseze în această limbă. "A fost una din cele mai plăcute şi valoroase experienţe ale vieţii mele", scrie autoarea

Ce mai aflăm de la Luiza despre această limbă? Că datorită structurii ei generale, ea îndeamnă "la creativitate încă de la primii paşi"; că reprezintă "cel mai interesant experiment cultural" pe care l-a trăit, că datorită unei forţe vitale extraordinare, limba aceasta a supravieţuit tuturor persecuţiilor, dar că nici o altă ipotetică persecuţie n-ar putea-o împiedica pe poetă s-o vorbească măcar în gând, dialogând cu sine însăşi. "Am scris mult în esperanto în vremea din urmă, abordând în ea toate genurile literare afară de roman. N-am părăsit scrisul nici în limba română şi nici în alte limbi. (...) Fiecare limbă în care gândesc mi se pare o lentilă miraculoasă care-mi filtrează gândurile într-o culoare anume. Limba română este mai mult decât atât; ea e ochiul cu care am privit prima oară lumea. De fiecare dată când mă întorc la română simt că mă întorc puţin mai maturizată, cu gânduri şi sentimente noi. Ca o pasăre migratoare care se întoarce mereu la cuib".

O inedită şi deosebit de interesantă confesiune artistică şi sentimentală!

(Gina Sebastian Alcalay)

❖

Am primit la redacţie:

"Vatra", revistă lunară de cultură; Tg. Mureş, nr. 12/2209: un număr consacrat istoricului literar Cornel Moraru, directorul onorific al publicaţiei; un număr mai bun decât altele pe teme similare; mai bun, adică mai viu, mai atrăgător şi parcă mai pentru cititori.

De pe Internet

Guvernul este o mare invenţie prin care toată lumea se chinuie să trăiască pe cheltuiala altora.

Frédéric Bastiat

Dacă crezi că sistemul de sănătate este scump acum, stai să vezi cât va costa când o să fie gratuit!

P.J. O'Rourke

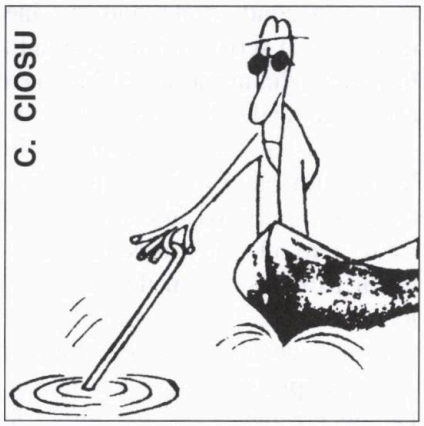

Pescuitorul de perle

Nu faceți valuri!

«Un tribunal egiptean confirmă interzicerea valului în universități.»

("Viața noastră", 17.337/010; comunicată de Amalia Glücksman, Ghivataim, care, interesându-se mai mult de subiect, a aflat că de fapt e vorba de interzicerea vălului pe care îl poartă tinerele islamiste, în număr din ce în ce mai mare; o măsură care a declanșat, de altfel, un val de proteste.)

Acoperișul de sub cap

«Dar aveam un acoperiș sub cap.»

("Magazin". 10.8.09; comunicată de ing. Radu I. Gaton, care se întreabă: adică cum... până atunci cetățenii respectivi unde țineau acoperișul?

❖

Același Radu Gaton a găsit următoarele tot în "Magazin": "Joseph Ignace Guillotine (fizician francez) a sugestionat ghilotina pentru decapitarea acuzaților". Așa să fie? Poate, deși nu înțelegem cum anume poate fi sugestionată o ghilotină; e cam greu. Poate că autorul a vrut să spună "a sugerat, a propus".

Bârna din ochii noștri

S-a născut de două ori

«**19 septembrie 1903;** s-a născut Marcel Breslașu; **19 noiembrie 1903;** s-a născut Marcel Breslașu.»

("Minimum", rubrica "Calendar", noiembrie 2009; comuncată de Petre Cioclu, Haifa.)

Poșta

Solomon Tauber, Rishon Lezion; **Emily Roşu,** Haifa (observații bune, dar nu perle); **Bertha Gross,** Ierusalim; **Oliver Sava,** București; **av. Richard Roth,** Paris (nu).

De pe Internet

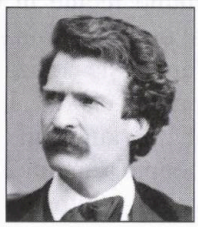

Să zicem că ești un idiot. Și să zicem că ești membru al parlamentului. Dar asta înseamnă că mă repet.

Mark Twain

CALENDAR
Septembrie

1 septembrie s-a născut G. Millian-Maximin (1885)
2 septembrie a murit A. Grossman (tipograf) (1935)
5 septembrie s-a născut G. Spina (1896)
7 septembrie s-a născut Camil Baltazar (1902)
8 septembrie s-a născut Marius
16 septembrie s-a născut Gh. Schwartz (1943)
18 septembrie s-a născut Sesto Pals (1913)
18 septembrie s-a născut M. Blecher (1909)
18 septembrie s-a născut I. Livadaru (1925)
18 septembrie s-a născut ZElias (Elias Zilberstein, 1931)
19 septembrie a murit A. Steuerman-Rodion (1918)
19 septembrie s-a născut Marcel Breslașu (1903)

CALENDAR
Noiembrie

1 noiembrie a murit Nicu Horodniceanu (2000)
3 noiembrie s-a născut Paul Cornea (1924)
4 noiembrie s-a născut Idov Cohen (1909)
4 noiembrie s-a născut Felicia Keifa (Rollinger)
4 noiembrie s-a născut Horia Aramă (1930)
4 noiembrie s-a născut Oliver
15 noiembrie s-a născut George Bar-On (1915)
15 noiembrie a murit Zigu Ornea (2001)
16 noiembrie s-a născut S. Iacobson (1916)
16 noiembrie s-a născut A. Clain (1907)
17 noiembrie a murit Gh. (Babu) Ursu (1985)
18 noiembrie s-a născut Aurel Felea (1920)
18 noiembrie s-a născut Isaia Iancovici (1914)
19 noiembrie s-a născut Marcel Breslașu (1903)

O povestire de
G. MOSARI

Doi lei

Dar nu ca la Bucureşti. Ci din Africa (ceea ce este cu totul altceva).

Să nu credeţi că vreau să vă vorbesc despre doi lei din România, ci despre doi lei din Africa, ceea ce, cum ştiţi, e cu totul altceva.

E drept, leii româneşti îmi sunt ceva mai cunoscuţi decât fiinţele africane, leu şi leoaică, dar în ultimul timp eu tocmai cu aceştia din urmă am avut treabă. Ce fel de treabă? veţi întreba dvs. Ai trecut la vânătoarea de animale?

Nu, doamne fereşte. Am fost în Africa, şi pur şi simplu am vrut să văd cum se comportă leii la ei acasă. Pe teren propriu, cum se zice în lumea fotbalului.

Aşadar, într-una din zilele trecute, am ajuns în Republica Sud-Africană şi ne-am oprit la un parc destul de întins, zic eu, mare cât... tot Israelul! Aşa sunt dimensiunile în Africa de Sud, poţi să ascunzi Israelul în spaţiul sudului de vreo 50 de ori, dar laşi un anumit teritoriu pentru Safari.

Deci 28 de israelieni ne-am dat întâlnire la intrarea principală din Parcul Naţional Kruger, iar acolo ne-am urcat în faimoasele jeepuri utilitare, de câte 10 locuri fiecare, pentru a vizita măcar un număr de kilometri din cei 300 pe care îi are în lungime această rezervaţie naturală.

Dacă mă gândesc bine, am pornit-o la drum prin Safari de parcă mergeam la război sau măcar făceam o pregătire pentru el. Astfel, fiecare dintre noi a primit o haină dintr-un material special contra frigului, ploii şi vântului, căci maşinile erau deschise; pe un scaun, în faţa şoferului, stătea un cercetaş care avea sarcina să ne spună unde zăreşte animale, iar în spate, în partea dreaptă, stătea şoferul, bun cunoscător al parcului. În drumul nostru trebuia să vedem toate animalele specifice Africii, deci nu numai lei, ci şi elefanţi, girafe, rinoceri, nenumărate păsări. După cum se ştie, animalele care trăiesc în sălbăticie, cu toată grija pe care o au oamenii pentru ele, rămân tot sălbatice, de aceea călătoria în preajma lor putea să se termine într-un mod nu prea plăcut pentru noi. Deci, cum am spus, curajoşi şi pregătiţi să înfruntăm orice obstacol, am pornit-o la un drum de trei ore printre animale.

Vedeam de exemplu un grup de elefanţi, mari, înalţi, cu puradeii lângă părinţi. Maşina se oprea, noi trebuia să tăcem, ca elefanţii să nu ne simtă prezenţa, deşi erau la 20-30 de metri de noi. Am remarcat la ei spiritul colectiv, toţi 8-10 câţi erau se plimbau împreună. Spun asta fiindcă din loc în loc tot vedeam elefanţi. Iată, de după vârful unui copac, la vreo 15 metri distanţă, ne priveşte o girafă. Pur şi simplu o admirăm pentru ţinuta ei, pentru mândria cu care-şi aruncă privirile.

După vreo oră de călătorie am văzut şi rinoceri. Ne–am bucurat că se aflau la o distanţă mai mare, ceea ce-i făcea inofensivi pentru noi.

Însă nu l-am văzut la faţa locului pe regele animalelor. Şoferul a pornit pe tot felul de cărări să-l caute. El, omul de la Safari, vrea să se laude cu leii. Dintr-o dată, opreşte jeepul. Ne cere să nu vorbim. În faţa noastră, la aproximativ 100 de metri, în mijlocul drumului, stăteau întinşi un leu şi o leoaică. Şoferul a apropiat jeepul mai mult de locul unde erau cei doi lei. Am ajuns la o distanţă de 10 metri. Leii nu se mişcau, ba, mai mult, leul a scos un căscat regesc...

Dacă se ridică în picioare, ne spuneam, şi se repede la noi, şoferul nu va avea timp să plece imediat şi vom fi cu toţii în mare pericol. Dar gândurile noastre nu ajungeau la şofer, el mişca jeepul încet, încet, încercând să-i scoată pe lei din starea de plictiseală, oboseală, indiferenţă. Deodată leoaica s-a ridicat în picioare, s-a uitat în direcţia noastră, s-a întors cu spatele şi a plecat, aruncându-ne parcă o privire în zeflemea... ca şi când ar fi spus: oameni în toată firea, umblaţi să vedeţi animalele sălbatice. N-aveţi altă treabă?

Puţin timp după leoaică s-a sculat şi leul. El nici nu s-a uitat la noi şi s-a înfundat în pădurice.

Noi ne-am văzut mai departe de drum, dar lei n-am mai întâlnit, în afara celor doi.

La capătul a trei ore de excursie, epuizaţi de oboseala căutării finţelor sălbatice ale Africii, ne-am întors la punctul de plecare. Atunci, unul dintre turişti l-a întrebat pe şofer:

– Nu ţi-a fost frică atunci când te-ai apropiat la câţiva metri de cei doi lei? Dacă săreau asupra noastră, nici n-aveai timp să pleci în mare viteză ca să scapi de ei.

– Aşa e cum spui, domnule. Dar eu sunt versat în aceste locuri. Când m-am uitat la lei, am văzut că ei tocmai mâncaseră. Un leu sătul nici nu se uită la oameni. De aceea am avut atâta curaj să vin mai aproape de ei. Dacă era altfel...

Altfel... Ce bine că leii noştri erau sătui!

ANTON şi ARIN CELARU

Visătorii din Helem

După o carte apărută la ed. Hasefer. O carte despre nesfârşita şi simpatica noastră prostie.

Orice asemănare între personajele din carte şi băieţii care cred în dorinţa OEP-iştilor de a trăi în pace cu noi este absolut întâmplătoare.

Baia din deal

Înţelepţii din Helem cunoşteau bine legea care obliga pe tot omul să-şi ducă zilele curat nu numai la suflet, ci şi la trup. Câta vreme s-au zbătut să-şi înalţe case în care să se adăpostească după lungile ceasuri de trudă şi să se apere de ploi şi viforniţe, s-au spălat cum au putut, în coveţi şi putini. Dar a venit şi vremea când mândrul lor oraş trebuia să-şi construiască o baie, asemeni celorlalte comunităţi evreieşti.

Aveau printre ei meşteri pricepuţi, zidari, tâmplari, tinichigii, chiar şi mecanici, care s-au pus pe treabă şi au întocmit planul amănunţit al unei băi moderne pentru acele timpuri, cu o mare încăpere în care bărbaţii să se înfrunte cu aburii arzători şi cu duşurile reci ca gheaţa, cu o altă încăpere în care la dispoziţia femeilor să existe un bazin căptuşit cu ceramică, precum şi cu odăi mai mici, cu vane. Era neîndoielnic că o asemenea baie va stârni pizma altor obşti.

Cu toate acestea, Helemul a devenit arena unor mari conflicte după ce meşterii şi-au prezentat planul. Nu pentru că planul nu ar fi fost într-adevăr perfect, ci în privinţa locului unde să fie ridicată baia.

Localnicii s-au împărţit în două tabere: unii susţineau că locul cel mai potrivit ar fi coama dealului, pentru ca fiecare s-o poată vedea de oriunde şi să ajungă la ea lesne. Mai mult, ar putea fi zărită, cu noduri de gelozie în gât, şi din localităţile vecine.

Cealaltă tabără pretindea că acest punct de vedere este greşit, deoarece pe coama dealului nu există izvoare de apă şi baia nu ar avea cum să-şi îndeplinească menirea. Mult mai nimerit ar fi ca baia să fie construită în vale, pe malul râului bogat în apă limpede care străbate oraşul.

Noua idee s-a lovit şi ea de obiecţii. Ce te faci pe timp de iarnă, când râul îngheaţă aproape până la fund? Şi ce te faci primăvara, când râul se revarsă şi nu s-ar putea ajunge la baie decât cu barca?

Ciocnirile publice dintre cele două păreri au durat mult, fără a da vreun rezultat. A fost, de aceea, nevoie să fie convocat însuşi Sfatul Înţelepţilor. După şapte zile şi şapte nopţi de dezbateri înfierbântate, cu uşile închise, înţelepţii între înţelepţi au hotărât ca baia să fie construită pe coama dealului, pentru ca zidurile ei să dea de ştire până la mari depărtări că fiii Helemului respectă cu stricteţe normele prescrise de Lege ale igienei corporale.

Hotărârii i s-a adăugat o notă care preciza şi modul în care baia va fi alimentată cu apă: până la găsirea altor mijloace, localnicii vor fi obligaţi să care săptămânal până sus pe deal o anumită cantitate de apă, fiecare cum va putea: cu oale, cu găleţi, cu ceainice, cu ibrice, etc.

Suplimentul acesta la decizia iniţială a stârnit în Helem îndoieli, chiar şi proteste. Toţi localnicii se vedeau osândiţi să nu mai facă altceva decât să care apă la baie. Cum să-şi mai câştige pâinea lor zilnică? S-ar fi putut ajunge la o răscoală, dacă, în cele din urmă, nu ar fi intervenit mai-marele peste breasla sacagiilor. Propunerea lui ca această breaslă să-şi asume aprovizionarea cu apă a băii a stârnit un entuziasm general. Doar vistiernicul obştii a strâmbat din nas: de unde bani pentru plata sacagiilor?

Şi atunci s-a ivit o grea dilemă: ce fel de podea să aibă baia?

Şi-aşa, încetul cu încetul, Helemul şi-a construit pe deal o baie pentru care merita să fie invidiat. E drept, n–a mers chiar totul strună. Greutăţi au apărut mai cu seamă la punerea podelei. Pereţii erau ridicaţi, acoperişul aşezat, ferestrele şi uşile montate la locul lor, cazanul pentru înfierbântarea apei şi ţevile gata să-şi înceapă treaba, numai podeaua lipsea.

Constructorii s-au poticnit atunci când s-au întrebat cum şi din ce să fie făcută podeaua. Ca doar nu o puteau lăsa din pământ, fie el şi bătătorit, presărat cu nisip, cum era în multe case. Oamenii ar fi înotat în noroi şi ar fi ieşit de acolo mai murdari decât intraseră. S-a spus mai întâi că cel mai potrivit material ar fi piatra. Avea însă şi ea destule cusururi: se încălzea foarte greu şi oamenii desculţi ar fi fost nevoiţi mai mult să sară decât să meargă pe ea; dar, mai cu seamă, avea colţuri ascuţite care le-ar fi rănit tălpile. Cum era şi de aşteptat, vrând-nevrând, s-au oprit la cea mai scumpă soluţie: podeaua să fie făcută din scânduri.

Tot Helemul s-a bucurat că în scurtă vreme baia va putea fi inaugurată. Dar când să se apuce tâmplarii de lucru, s-a ivit o nouă şi deloc neînsemnată problemă de ordin tehnico-sanitar: scândurile să fie date la rindea, ca la orice duşumea de pe lumea asta, sau să nu fie date la rindea?

Chestiunea era atât de serioasă, încât s-a socotit că numai înţelepţii între înţelepţi îi pot da o dezlegare. Dar

nici în Sfatul Înţelepţilor lucrurile nu au mers uşor.

Au fost formulate două păreri. Unii au considerat că scândurile pentru podea nu trebuie date deloc la rindea, deoarece Helemul nu este un oraş ca oricare altul. Alţii s-au rostit în favoarea unui compromis: scândurile să fie date la rindea şi bine lustruite măcar pe o parte; şi, pentru ca acest compromis să nu fie respins de adversari, au acceptat ca scândurile podelei să fie bătute cu partea lustruită în jos.

Astfel, Sfatul Înţelepţilor a ajuns la o unanimitate manifestată prin aplauze şi îmbrăţişări.

Unii localnici, dotaţi cu o înţelepciune de gradul doi, şi-au manifestat, abia murmurând, o nedumerire:

– Bine, bine, dar când vom călca pe faţa aspră a scândurilor, aşa cum au venit de la gater, s-ar putea să ne alegem cu zgârieturi şi cu aşchii intrate în tălpi...

Răspunsul pe care l-au primit a fost drastic şi dispreţuitor:

– E la mintea cocoşului: să purtaţi nişte ciorapi groşi şi nu veţi păţi nimic!

Luna de pe cer şi luna din butoi

Multă vreme Helemul nu a văzut cu ochi buni obiceiul unor oraşe de a-şi pava străzile. Înţelepţii spuneau că noutăţile nu aduc nici un folos. Pesemne că Dumnezeu a ştiut ce face când a dăruit pământenilor praful şi noroaiele. De aceea s-au legat să-şi lase străzile şi uliţele aşa cum erau la facerea lumii. Atunci, socoteau ei, lumea era foarte deşteaptă. Abia apoi s-a prostit. De ce să se prostească şi deşteapta lor urbe?!

În timpul zilei, când soarele lumina firea, necazul nu era prea mare. Îşi ridicau poalele caftanului şi ocoleau băltoacele. Săreau de pe un pietroi pe altul. Se ţineau de garduri sau de obloanele caselor. Numai când nu aveau de ce se agăţa sau nu erau atenţi se împotmoleau în noroaie. În nopţile cu lună helemiţii se mai descurcau. Dar ce te faci în nopţile întunecoase, când luna e dusă la culcare sau nu mai are în lămpiţa ei nici o picătură de gaz? Când îi este lene să arunce măcar o privire spre acoperişurile Helemului? În asemenea nopţi, înţelepţii orbecăiau prin noroaiele oraşului de parcă s-ar fi aflat rătăciţi în străfundurile iadului.

S-a întâmplat odată, într-o noapte cu lună plină, ca un gospodar din Helem să lase pe uliţă un butoi mare, plin cu apă. De ce a făcut treaba asta? Cronica oraşului nu dă nici o explicaţie.

La miezul nopţii, când toţi helemiţii dormeau adânc, a trecut prin dreptul butoiului cu apă reb Menaşe, ceauşul sinagogii. Cum de l-au purtat paşii pe acolo? Cronica Helemului tace şi în această privinţă. Reb Menaşe s-a uitat în butoiul cu apă şi a încremenit. Luna se instalase comod în butoiul cu apă şi îmbrăca de acolo întreg oraşul într-o lumină dulce, mângâietoare, de-ţi venea s–o binecuvântezi, cum fac evreii întotdeauna în cinstea lunii noi.

În prima clipă, reb Menaşe s-a zăpăcit. Dar şi-a dat repede seama că nu poate trece sub tăcere minunea la care a asistat. Cu toate că Helemul doarme, trebuie să dea o fugă până la preşedintele pe atunci al comunităţii, reb Haim-făclierul (supranumit aşa pentru că se ocupa de fabricarea lumânărilor), pentru a-l trezi din somn şi a-i povesti totul.

A luat-o la picior şi, ajuns la casa preşedintelui, a bătut tare în oblon. Reb Haim-făclierul sforăia cufundat în aşternutul de puf. Mai întâi a auzit ciocăniturile soţia preşedintelui, Ţipre, care s-a dat jos din pat, a deschis oblonul şi şi-a scos pe fereastră capul pe care purta o bonetă mare de noapte. L-a recunoscut îndată la lumina vie a lunii pe reb Menaşe, care stătea rezemat în bastonul lui gros de ceauş.

– Ce s-a-ntâmplat, reb Menaşe, l-a întrebat ea speriată.

– Se petrec minuni în Helem, i-a răspuns abia răsuflând ceauşul. Luna a intrat într-un butoi cu apă! Treziţi-l îndată pe reb Haim ca să vadă şi el minunea.

Soţia preşedintelui nu a înţeles în primele clipe ce spune reb Menaşe. Ştia însă prea bine că un înţelept din Helem vorbeşte întotdeauna cu rost. Dacă în oraş s-a petrecut o minune, e firesc ca preşedintele comunităţii să fie chemat la faţa locului. Ca atare, îi spuse ceauşului:

– Îndată, reb Menaşe, şi se duse să-şi trezească soţul.

Nu era o treabă uşoară, pentru că tare-i plăcea lui reb Haim să doarmă. Ţipre îl zgâlţâi de multe ori, până izbuti să-l scoale. A mai trecut un timp până ce reb Haim s-a dezmeticit. Nevastă-sa îi povesti ce aflase de la ceauş şi îi spuse că reb Menaşe îl aşteaptă lângă fereastră.

Reb Haim-făclierul îşi băgă picioarele în papucii de casă, îşi trase pe el halatul vătuit şi se îndreptă spre fereastră.

– Reb Haim, îi zise ceauşul, la miezul nopţii luna a căzut într-un butoi şi luminează de acolo. Veniţi să vedeţi minunea şi să chibzuiţi ce e de făcut cu ea, cu luna, vreau să spun.

– Iaca vin, îi răspunse reb Haim-făclierul şi ieşi din casă aşa cum era, în halat şi papuci.

La ora aceea din noapte străzile Helemului erau pustii. La lumina lunii, aeoperişurile sclipeau, parcă scăldate în argint topit. Copacii crescuţi ici-colo între căsuţe păreau şi ei adormiţi. În această linişte de vrajă, reb Haim-făclierul a străbătut oraşul împreună cu ceau-

şul până la uliţa unde, lângă o magazie, se afla butoiul cu apă. Reb Haim aruncă o privire în butoi. Luna plină strălucea acolo în deplina ei splendoare.

– Ei, ce aveţi de spus, reb Haimele? îl întrebă ceauşul pe preşedintele comunităţii, alintându-i numele.

Reb Haim-făclierul nu-i răspunse. Privea fascinat în butoi şi avea impresia că luna îi zâmbeşte. Tăcea, dar mintea lui începu să lucreze cu înfocare în acele clipe. Abia după un răstimp, îl chemă la o parte pe ceauş, ca pentru a-i împărtăşi o taină, şi, pocnind din degetul gros şi cel arătător, îi zise:

– Dacă luna e atât de proastă şi s-a aruncat într-un butoi cu apă, merită să punem pentru totdeauna mâna pe ea. Cu ajutorul lui Dumnezeu, o s-o silim să lumineze Helemul în toate nopţile anului. Dă o fugă până la Vaizose, măscăriciul târgului, şi spune-i să aducă nişte pături groase. O să acoperim cu ele butoiul şi o să le legăm strâns, ca luna să nu mai poată ieşi din el. În nopţile întunecoase o s-o scoatem din butoi şi o s-o agăţăm de copacul cel mai înalt al oraşului. Aşa nu vom mai orbecăi niciodată prin beznă.

Ceauşul o luă la picior. Rămas singur, reb Haim-făclierul începu să se teamă ca nu cumva luna să se răzgândească şi să dispară din butoi, dându-i un bobârnac. Dar, slavă Domnului, luna, prostuţă cum e, nu s-a mişcat din loc. Continua să se uite cu sfială la demnitarul din Helem.

Curând, se ivi reb Menaşe, urmat de Vaizose-măscăriciul, care ducea pe umeri două pături groase şi late, tocmai bune de acoperit butoiul. Preşedintele îşi duse arătătorul la buze, dându-le de înţeles să nu vorbească tare, pentru că s-ar putea ca luna să priceapă că vor s-o închidă pe veci în butoi şi să şteargă putina.

Reb Menaşe şi măscăriciul se apropiară mergând în vârful degetelor şi cei trei înţelepţi helemiţi se uitară fericiţi în butoi. Luna le zâmbi senină de acolo. Era clipa cea mai potrivită pentru punerea în aplicare a planului de arestare a satelitului globului pământesc. Încordându-şi toate puterile, reb Haim-făclierul, reb Menaşe şi Vaizose-măscăriciul aşezară dintr-o singură mişcare cele două pături pe butoi şi le legară cu frânghii. Mai-marele peste comunitatea din Helem îşi frecă satisfăcut mâinile şi scoase un strigăt de triumf:

– A noastră e! S-a terminat cu bezna din Helem. În nopţile întunecoase o vom scoate din butoi şi vom rosti precum Dumnezeu la facerea lumii: "Să fie lumină!"... şi va fi întotdeauna lumină în Helem. Nu va mai fi nevoie să binecuvântăm luna de fiecare dată la înnoirea ei, ca până acum.

După marea lor performanţă, cei trei viteji s-au îndreptat spre culcuşurile lor. Vaizose-măscăriciul dormea la azilul oraşului. Reb Menaşe avea o cămăruţă lipită de sinagoga femeilor. Reb Haim-făclierul, preşedintele obştii, deşi purta pe el un halat de casă vătuit, iar în picioare papuci de casă, păşea mândru, cu pieptul bombat. Abia aştepta să ajungă acasă pentru a-i istorisi Ţiprei despre marea sa înfăptuire, de care Helemul va beneficia veac de veac. De emoţie, pleoapele nu i s-au mai lipit în acea noapte.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, chiar la cântatul cocoşilor, reb Haim-făclierul a convocat o adunare a fruntaşilor. Le-a relatat de-a fir a păr evenimentele din timpul nopţii, care au culminat cu capturarea lunii într-un butoi cu apă. De acum înainte, le-a spus el, Helemul nu va mai avea de suferit din pricina întunericului, dar mai cu seamă va fi scutit de plaga oarbei bălăceli prin noroaiele toamnei. Reb Haim nu a uitat să ceară adunării răsplătirea, cu câte un păhărel de rachiu, a ceauşului, reb Menaşe, şi a lui Vaizose-măscăriciul, pentru contribuţia lor la înzestrarea Helemului cu un sistem de iluminat public ingenios şi gratuit.

Întreaga adunare a aplaudat expunerea preşedintelui. Un singur înţelept a mai luat cuvântul, pentru a cere luarea unei hotărâri de protejare a uriaşei avuţii dobândite de Helem: în acest scop, Vaizose-măscăriciul să vegheze zi şi noapte lângă butoi, pentru ca nu cumva luna să fie furată de nişte hoţi tocmiţi de alte oraşe, învidioase pe Helem. Ca salariu, Vaizose să primească lunar un groş şi un păhărel de rachiu.

La sfârşitul adunării, reb Haim-făclierul a propus tuturor participanţilor să se deplaseze până la butoiul cu apă acoperit cu două paturi groase, în care luna va rămâne prizonieră cât lumea. Asistenţa a acceptat cu entuziasm invitaţia.

S-a format un cortegiu în frunte cu reb Haim-făclierul. Ajunşi la faţa locului, s-au strâns cu toţii în jurul butoiului. Inimile le băteau puternic în momentul când au fost date jos păturile de pe butoi. Dar, vai, când s-au uitat înăuntrul lui... ia luna de unde nu-i! Li s-a făcut negru înaintea ochilor. Era evident că ştirea confiscării ei de către înţelepţii din Helem a transpirat la iuţeală şi tâlharii au acţionat în timpul adunării din zori a înţelepţilor.

Se pare că de la Helem s-a tras visul omenirii de a trimite o delegaţie pe lună, care să o roage să lumineze puternic, noapte de noapte, tot pământul. Se ştie că, într-adevăr, o delegaţie a ajuns pe lună în zilele noastre. Cele discutate acolo sunt păstrate deocamdată sub şapte peceţi. Ceva-ceva a ieşit totuşi la iveală. Altfel nu ar alerga atâţia oameni cu stare să cumpere bucăţi de pe suprafaţa ei, pentru a-şi construi acolo vile, piscine şi terenuri de golf.

Umbrela

Doi înțelepți se plimbă pe străzile Helemului. Este o zi superbă, de vară. Fără nici un nor și cu un soare cald, strălucitor. Unul dintre ei duce totuși cu el o umbrelă.

Cum merg ei așa, stând de vorbă, se strânge la un moment dat, din senin, un nor uriaș, greu și cenușiu, de ploaie. Câteva clipe mai târziu începe să plouă torențial.

– Deschide umbrela, omule, nu vezi că plouă!, spusese cel cu mâinile goale.

– La ce bun, că oricum n-o să ne-ajute.

– De ce n-o să ne-ajute, mă rog?

– Pentru că e o umbrelă veche, plină de găuri și oricum mecanismul nu mai merge, răspunse cel cu umbrela.

– De ce nu-ți iei o umbrelă nouă, ca lumea?

– Am una nou-nouță acasă. Am cumpărat-o când mi s-a stricat aceasta, făcu cel cu umbrela.

– Dacă-i așa, de ce n-ai luat cu tine umbrela cea bună?

– Pentru că ziua părea atât de frumoasă, că nu mi-am închipuit că o să înceapă a ploua.

– Și de ce ai luat-o atunci pe cea veche?

– Pentru că prudența nu strică niciodată.

Calul de la amvon

În Helem a izbucnit odată o molimă, Dumnezeu să ne ferească de așa ceva. I-au căzut pradă bătrâni și tineri și năpasta amenința să se întindă tot mai mult. Întreg orașul era în doliu. Într-un târziu a fost convocată o mare adunare pentru a se vedea cum i se poate veni de hac boleșniței. Înțelepții au chibzuit și au chibzuit și au chibzuit până ce, în sfârșit, s-a adoptat o rezoluție cu un singur punct:

1. Pentru ca orașul nostru să scape cât mai repede de nenorocirea care l-a lovit, fiecare locuitor este obligat să se scoale în zori și să vină la sinagogă pentru a rosti psalmi.

Numai că celor din Helem tare le plăcea să tragă la aghioase. Se dădeau jos din pat abia după ce soarele urca binișor pe cer. În faptul dimineții sinagoga era goală, nimeni nu venea să recite psalmi. și, firește, molima își făcea mai departe de cap. Se înmulțeau necontenit casele din care răzbăteau strigăte de jale.

Înțelepții fii ai Helemului nu puteau sta cu mâinile în sân. Ca de obicei, s-au întrunit într-o mare adunare pentru a găsi o cale de disciplinare a helemiților. Și, după îndelungi dezbateri, au adoptat o rezoluție în două puncte:

1. În scopul de a salva orașul de la pieire, toți locuitorii orașului trebuie să vină la sinagogă când se crapă de ziuă pentru a recita psalmi.

2. Întrucât locuitorii nu se pot scula singuri la timpul potrivit din dulcele lor somn, trebuie angajat un vătășel care să alerge zi de zi, dis-de-dimineață, din casă în casă, pentru a-i chema la sinagogă.

A fost de îndată tocmit un vătășel și acesta s-a și pus pe treabă. Ca urmare, credincioșii umpleau lăcașul în zori și intonau din tot sufletul versetele menite să salveze Helemul din nenorocirea abătută asupra lui. Dar, după numai câteva zile, vătășelul s-a înființat la rabin și i s-a plâns că în zori e foarte frig și că tare se teme să nu răcească.

Rabinul și asistenții săi i-au dat dreptate. Vătășelul ar putea contracta o pneumonie care să-i pună capăt zilelor. Cum era și firesc, a fost convocată o adunare generală care să găsească un mijloc de protejare a vătășelului împotriva frigului și a răcelii. După lungi și agitate dezbateri, s-a votat o rezoluție în trei puncte:

1. Pentru ca orașul să iasă din neagra perioadă pe care o străbate trebuie ca helemiții să ajungă în zori la sinagogă pentru a rosti psalmi.

2. Pentru ca helemiții să ajungă în zori la sinagogă, ei trebuie treziți din somn de un vătășel.

3. Pentru ca vătășelul să nu capete o pneumonie din pricina temperaturii scăzute din zorii zilei, se cuvine să fie înzestrat cu o șubă căptușită cu blană de jder.

Rezoluția a fost imediat pusă în aplicare și întregul Helem s-a bucurat că, în sfârșit, s-a găsit un mijloc de stârpire a flagelului. Dar, vai! scurtă le-a fost bucuria. Un fruntaș al orașului, aflat la o vârstă respectabilă, purta și el o șubă căptușită cu blană de jder. În prima sâmbătă după hotărârea adunării generale, a urcat la tribuna sinagogii, a bătut cu putere în masa la care credincioșii citesc cu glas tare fragmente din Tora și a strigat:

– Domnilor, vreau să vă aduc la cunoștință un lucru care m-a jignit profund. Până deunăzi am fost singurul cetățean din Helem care purta o șubă căptușită cu blană de jder. Mulțumită ei toți locuitorii orașului nostru recunoșteau în mine o personalitate de rang înalt. Acum și vătășelul poartă o șubă căptușită cu blana de jder. Vă întreb: cum se va ști de acum înainte care din noi doi este un fruntaș de seamă și care e vătășelul?

Toți enoriașii au recunoscut că protestul bătrânului fruntaș este întemeiat. Ca urmare, a fost neîntârziat convocată o adunare generală pentru a se stabili în ce fel oamenii îl vor putea deosebi pe fruntaș de vătășel. Chestiunea a fost îndelung discutată, nu fără confruntări acerbe de păreri, și concluziile au fost formulate într-o rezoluție în patru puncte. Primele trei puncte fiind

cunoscute cititorului din rezoluţiile anterioare, îl reproducem pe ultimul:

4. Pentru a se evita orice confuzie între fruntaş şi vătăşel, acesta din urmă va purta şuba întoarsă pe dos, altfel spus cu blana de jder la vedere.

În consecinţă, vătăşelul şi-a întors blana pe dos şi în Helem s-a aşternut liniştea. Dar numai pentru o zi. A doua zi, vătăşelul a venit în goană la rabin şi, cu respiraţia întretăiată, îi povesti că, în zori, când îşi făcea rondul, toţi câinii oraşului s-au năpustit asupra lui, gata să-l sfâşie, pentru că, văzându-l îmbrăcat într-o blană de jder, au crezut că e un lup sau o altă jivină păroasă.

Rabinul şi asistenţii lui i-au ascultat plângerea şi i-au dat dreptate. Trebuia, desigur, întreprins ceva şi pentru asta a fost din nou convocată adunarea generală a înţelepţilor. S-au examinat tot felul de idei care ţinteau toate să rezolve cât mai practic chestiunea apărarii vătăşelului de haitele de câini care, confundându-l cu o fiară, voiau să-şi înfigă colţii în el. Hotărârea luată de adunare s-a concretizat într-o rezoluţie în cinci puncte, din care, primele patru fiind cunoscute cititorului din precedentele rezoluţii, citäm doar punctul nou:

5. Vătăşelul să străbată oraşul călare şi aşa proştii de câini îşi vor da seama că e vorba de un om şi nu de un lup sau de o altă sălbăticiune.

Hotărârea a fost dusă la îndeplinire. Obştea a cumpărat un cal, dar s-a ivit din prima clipă un mare neajuns: unde va fi ţinut calul? Desigur, în orele dimineţii va fi călărit de vătăşel, dar după aceea? Unde să fie adăpostit în restul zilei şi noaptea? Grea întrebare! Pentru a se găsi o soluţie, a fost nevoie de o nouă convocare a adunării generale, care, după ce a cântărit feluritele propuneri, a ales-o pe cea mai judicioasă: calul să fie ţinut în sinagoga femeilor.

Hotărârea a fost pusă imediat în aplicare. Calul a fost dus în sinagoga femeilor.

Când femeile au venit la sinagogă şi au văzut calul, s-a stârnit o adevărată furtună. Cum de au îndrăznit bărbaţii să bage un cal în sinagoga lor? Le va împiedica să–şi facă rugăciunile. Mai mult, viaţa le va fi pusă în primejdie. Când va auzi murmurul rugăciunilor, calul se va speria şi va începe să dea în ele cu copitele.

Femeile au dreptate! au recunoscut helemiţii în unanimitate. Dar în adâncurile cugetului lor a şi încolţit o nouă întrebare: totuşi, unde adăpostim caluI? La care nu se putea răspunde decât printr-o nouă convocare a adunării generale. Aceasta a främântat complicata problemă sub toate aspectele ei şi i-a găsit o dezlegare: calul să fie adus din sinagoga femeilor în sinagoga bărbaţilor, deoarece acestora nu le poate fi teamă de copitele lui. Iar dacă va azvârli din copite, vor şti ei cum să-l cuminţească.

Când au venit la sinagogă, bărbaţii nu au zis nimic, căci votaseră cu toţii pentru instalarea calului printre ei, numai că s-au simţit foarte incomodaţi de prezenţa lui. Fiecare enoriaş îl gonea de lângă dânsul.

Inevitabil, Helemul s-a întrebat din nou: ce-i de făcut? Răspunsul nu putea fi găsit decât prin reconvocarea adunării generale. Înţelepţii s-au gândit şi s-au tot gândit, până au găsit că locul cel mai potrivit pentru cal este tot în sinagogă şi anume în spaţiul mai larg din faţa amvonului la care cantorul întonează rugăciunile. Dar unde va sta cantorul? s-au întrebat câţiva înţelepţi. Ce mai tura-vura, au răspuns alţii, cantorul va oficia slujba călare. Se iscă atunci o nouă problemă: ce va face cantorul la rostirea celor Optsprezece Binecuvântări, când ritualul îi cere să se dea îndărät cu câţiva paşi, iar toţi credincioşii se ridică în picioare?

Aceasta a fost cea mai dificilă întrebare pentru cei din Helem. A fost iar nevoie să fie convocată adunarea generală. În înscrisul de convocare s-a menţionat că nimeni nu are voie să lipsească, deoarece pe ordinea de zi se află o problemă vitală. Şi, într-adevăr, toţi înţelepţii au luat parte la sesiune. După ce şi-au stors creierii şapte zile şi şapte nopţi, au semnat cu toţii următoarea rezoluţie:

1. Molima trebuie eradicată prin rostirea de psalmi la sinagogă, în zorii zilei.

2. Pentru trezirea la timp a credincioşilor trebuie angajat un vătăşel.

3. Pentru a nu răci, vătăşelul trebuie să poarte o şubă cu blană de jder.

4. Pentru a nu fi confundat cu demnitarul care poartă şi el o şubă cu blană de jder, vătăşelul va îmbraca şuba întoarsă pe dos, altfel spus cu blana în afară.

5. Pentru ca vătăşelul să nu fie atacat şi muşcat de câini din cauza blănii de jder, el va străbate oraşul călare.

6. Calul va fi adăpostit în sinagogă, în faţa amvonului, iar cantorul va intona rugăciunile călare.

7. În momentul când slujba va ajunge la cele Optsprezece Binecuvântări, preşedintele sinagogii îl va trage pe cal de coadă pentru ca acesta să se dea îndărät cu câţiva paşi.

❖

Până în ziua de azi se ştie în Helem că, atunci când preşedintele sinagogii trage calul de coadă, e un semn pentru enoriaşi că trebuie să se ridice în picioare pentru cele Optsprezece Binecuvântări.

Cititorul doreşte, poate, să ştie dacă Helemul a scăpat astfel de acea epidemie nefastă. Cronicarul nu se arată dezamägit, de unde rezultă că rezoluţia în şapte puncte şi-a atins scopul.

Două schiţe de
DOREL SCHOR

Oferta de serviciu

Prietenul meu, stomatologul, mi-a povestit o întâmplare "la prima mână", cum se spune.

Într-o zi s-a prezentat la cabinet o domnişoară care căuta de lucru. I-a declarat că a terminat un curs de asistente şi a prezentat o adeverinţă scrisă şi ştampilată în acest sens.

– Foarte bine, a spus doctorul care tocmai curăţa dantura unui chelner fumător angajat la o sală de nunţi... Pe tăviţa din dreapta sunt câteva instrumente. Dă-mi te rog o piesă de detartraj.

Fata s-a uitat lung şi melancolic la tăviţa cu obiecte lucitoare, a ezitat preţ de câteva minute şi a renunţat să decidă. Prietenul meu m-a asigurat că orice piesă era bună pentru ce ceruse el, întrucât erau pregătite exclusiv şi selectiv pentru acea misiune. Tinerele talente trebuie totuşi încurajate, aşa că omul profesiei nu a descurajat-o pe pretendenta la încadrare şi a supus-o discret la o altă probă.

– Domnişoară, i s-a adresat el amabil, fără să-şi întrerupă activitatea din gura bogată a ospătarului. Scoate, te rog, din dulăpiorul de lângă dumneata materialele trebuincioase pentru un amalgam.

– Pentru ce?! a ciripit ea.

– Pentru amalgam. O să-i preparăm dumnealui o plombă dentară.

Tânăra era elegantă dar, pe cât se pare, nu în temă. A ridicat din umeri cu un aer nevinovat şi a oferit o explicaţie gen "am lipsit de la lecţia asta" sau "când eram mică am suferit de otită"...

Bunăvoinţa medicului stomatolog nu se terminase însă, i-a mai oferit o şansa de dificultate minimă, dar candidata nu era în formă, sau nu se aştepta la asemenea întrebări ciudate şi surprinzătoare. Practic, era cu totul în aer.

– Nu-i nimic, orice început e greu! a filozofat amicul meu. Totul se învaţă. Uite ce-o să facem: mâine dimineaţă la opt, te prezinţi la cabinet. O s-o asişti pe asistenta mea. Ce nu înţelegi, întrebi. Ce vrei să ştii o să-ţi explicăm noi, adică eu şi asistenta mea care are ani de experienţă. Dacă dupa o săptămână te descurci binişor, te primesc la lucru... Bine?

– Bine..!

A doua zi la opt, n-a venit... La ora nouă încă nu apăruse... La zece a înţeles că nu mai vine... La unsprezece a uitat de ea... La douăsprezece a apărut.

– Să-mi pun halatul? a întrebat ea dulce.

– Nu, a precizat stomatologul. Ia loc, simte-te la largul tău şi ascultă ce i s-a întâmplat vecinului meu. Vecinul meu e un om serios, muncitor şi cu o inimă de aur. Într-o zi s-a prezentat la el un tânăr care i-a spus: "Eu sunt Almog, fiul prietenului tău din copilărie Moise Coise Lompampir...". Vecinul s-a bucurat nespus, adică nu a spus cât de mult s-a bucurat. "Eu, a continuat tânărul, vreau să deschid o afacere în oraşul asta şi pentru asta am nevoie de o anumită sumă, atâta şi atâta, din care însă nu am făcut rost decât de jumătate. Vreau să te rog, în numele lui tata şi al meu, să-mi împrumuţi numerar sau cec şi eu mă fac forte să-ţi înapoiez la timp şi exact cât ţi se cuvine". Foarte bine, a spus vecinul cu inima de aur. Prezintă-te mâine dimineaţă la ora şapte fix şi vei primi cele cerute. Frumos? Frumos!... Numai că tânărul întreprinzător a apărut abia pe la ora zece.

– Îmi pare rău, i-a spus omul cel bun, dar nu pot să te împrumut... Dacă acum, când trebuie să primeşti banii, ai întârziat cu trei ore, ce o să fie când va trebui să mi-i înapoiezi?! Ai înţeles, domnişoară?

– Sigur că am înţeles, l-a asigurat ea, dar ce legătură are asta cu mine? Eu nici nu-l cunosc pe Almog ăsta şi nici măcar pe vecin...

Un incident hilar a avut loc în Tahiti, după ce un batalion de vânători de munte din România a fost subiectul unei crize isterice de râs pe insula paradiziacă din Polinezia Franceză.

Din cauza unei confuzii regretabile, Ministerul Apărării a greşit destinaţia ajutoarelor pentru victimele cutremurului din Haiti, expediind un batalion de vânători de munte, precum şi 2000 de tone de provizii, apă, paturi, medicamente şi alimente într-o direcţie total opusă, respectiv în insula Tahiti, aflată în Pacificul de Sud.

"Eu zic că nu trebuie să facem un spectacol din chestia asta. Adică, numele seamănă foarte, foarte mult. Haiti, Tahiti, Mahiti, Papiti. Să le ia dracu', sună la fel", a declarat ministrul Apărării, Gabriel Oprea.

(Internet; http://www.times.ro/international)

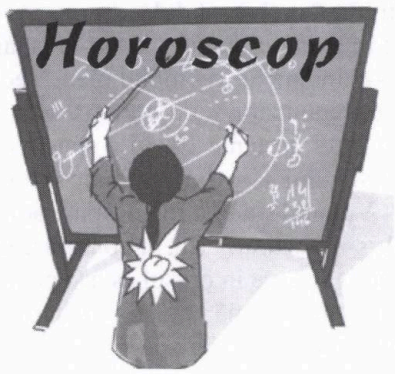

Martie

Berbec (21 martie – 20 aprilie): Şansa vă va surâde într-un domeniu sau altul. Un lucru este foarte sigur: veţi beneficia de o protecţie necunoscută dar sigură. Dacă sunteţi singur/ă, s-ar putea să întâlniţi sufletul-pereche. Perioadă fastă pentru rezolvarea problemelor financiare.

Culoare: gri pal, galben.

Taur (21 aprilie – 20 mai): Petreceţi mai puţin timp la cafenea şi dedicaţi mai mult timp acumulării de cunoştinţe. Este un lucru foarte important în actuala situaţie. În ceea ce priveşte lucrul, evitaţi să vă lansaţi în proiecte noi sau să luaţi iniţiative prea îndrăzneţe.

Numere: 1, 11, 21.

Gemeni (21 mai – 20 iunie): Mici probleme medicale care se vor ameliora curând. Evitaţi discuţiile aprinse, stările conflictuale şi eforturile exagerate. Sentimentele dvs. se caracterizează prin sinceritate şi profunzime. Uneori vi se răspunde pe măsură, alteori nu...

Culoare: albastru.

Rac (21 iunie – 22 iulie): Vă veţi simţi mai puternic şi mai lucid

în lupta cu viaţa şi veţi şti când trebuie să păstraţi distanţa în unele situaţii mai complicate. Calculele dvs. în domeniul financiar nu corespund realităţii, deci evitaţi să vă angajaţi acum în investiţii.

Numere: 2, 12, 22.

Leu (23 iulie – 22 august): Riscuri de apariţie a unor tensiuni în relaţiile cu colegii sau asociaţii. Nu admiteţi sub nici o formă că altcineva ar putea avea o părere diferită de a dvs. Găsiţi-vă forţa necesară pentru a da dovadă de înţelegere şi mai multă maleabilitate.

Culoare: portocaliu.

Fecioară (23 august – 22 septembrie): Riscaţi neplăceri în familie deoarece vă eschivaţi de la o discuţie serioasă. Nu întotdeauna dvs. trebuie să aveţi ultimul cuvânt. Veţi fi în formă fizică şi psihică. Faceţi câteva exerciţii zilnic dacă nu practicaţi un sport în mod frecvent. Renunţaţi la cheltuieli nesocotite.

Numere: 7, 17, 27.

Balanţă (23 septembrie – 22 octombrie): O sumă de bani pe care o câştigaţi neaşteptat vă va ameliora simţitor situaţia materială. Vă veţi elibera, în fine, de o grijă care v-a apăsat multă vreme şi vă veţi putea îndrepta gândurile spre alte lucruri. Amorul-propriu s–ar putea să vă provoace o criză total nejustificată de gelozie.

Culoare: alb.

Scorpion (23 octombrie – 22 noiembrie): Aveţi tendinţa de a vă îndeplini sarcinile în mare grabă, fapt care vă va afecta direct pe dvs., dar şi pe cei din familia apropiată. Duceţi un trai mai ordonat. Numeroasele probleme, pe care deseori vi le faceţi singuri, vă alungă somnul, ceea ce va împieta asupra activităţii de zi cu zi.

Numere: 5, 15, 25.

Săgetător (23 noiembrie – 21 decembrie): Dacă încă lucraţi, veţi primi un proiect exact în domeniul pe care-l cunoaşteţi cel mai bine, în care v-aţi specializat. Vă veţi achita onorabil de el, veţi primi felicitări şi veţi trezi şi invidii. Oamenii pe care-i iubiţi vor fi alături de dvs. şi vă vor face să vă bucuraţi de viaţă.

Culoare: verde.

Capricorn (22 decembrie – 19 ianuarie): Aveţi ambiţii mari, dar justificate. Dedicaţi-vă planurilor pe care le-aţi făcut de atâta vreme şi finalizaţi-le. Vor fi şi nori în relaţiile sentimentale, însă nu dezarmaţi. Furtunile vor trece, lăsând locul razelor de soare. Atenţie la drum, dacă şofaţi şi călătoriţi des.

Numere: 3, 13, 31.

Vărsător (20 ianuarie – 18 februarie): Îndepărtaţi-vă, pe cât posibil, de dispute, căci din nici una nu veţi ieşi pe o poziţie care să vă fie favorabilă. Vi se vor pune unele piedici la lucru şi vă va trebui mult timp şi mult efort pentru a le depăşi, dar veţi reuşi.

Culoare: roşu.

Peşti (19 februarie – 20 martie): Sunteţi exagerat de pesimist şi vedeţi totul în negru, ba chiar vedeţi probleme chiar şi atunci când nu există. Trebuie să vă regăsiţi de urgenţă starea de spirit obişnuită şi calmul. Anumite dezacorduri v-ar putea tulbura viaţa de familie.

Numere: 9, 19, 29.

Interim

RODICA WEINBERG
prezintă paginile de

JOCURI

Lor le oferim mărţişoare

ORIZONTAL: 1) Privitoare la navigaţia pe mare – Ustensilă de croitorie – Afirmaţie. 2) Om de stat elveţian – Vierme cilindric. 3) Persoană care, ca amator, stabileşte legături prin staţii de radio (pl.). 4) Vânăt la corp! – Apă adâncă. 5) Lanţuri pentru prinderea animalelor – Vai! (trans.). 6) Zăpadă – Zeitate indiană a prosperităţii – Teodor Luca. 7) Primele din alfabet – Un început temerar! – Spălat. 8) Părţi componente ale unui întreg – Depus! 9) Pană – Nară (reg.) – Din neamul asirilor. 10) Cu multe ramuri (fem. pl.) – Siglă pentru "American Association of Engineers". 11) Trunchi de vişin! – Închizător la poartă. 12) Pusă pe cal – Siglă pentru "American Association of Advertising agencies" – A lucra pământul.

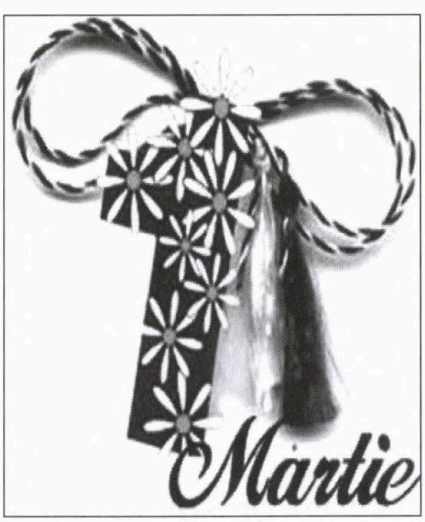

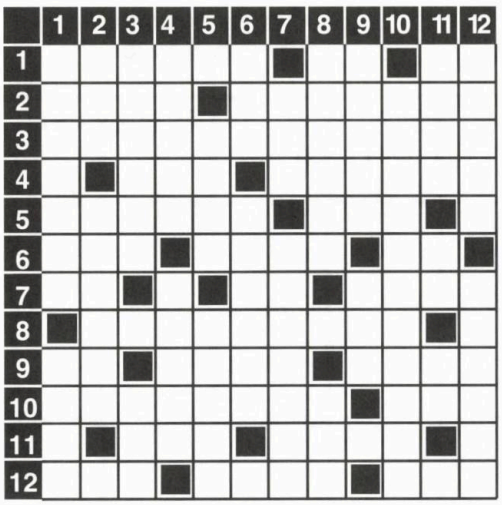

VERTICAL: LOR LE OFERIM MĂRŢIOŞARE

DICŢIONAR: Ador, aliman, iai, asva, nare, aaaa.

NELU WEINBERG

Dezlegările jocurilor din numărul trecut

Pierderi: Ocazie, tren, tutun, vreme, rna, fire, og, eo, orb, cata, astri, sali, pt, incet, vs, aio, t, copac, ntu, miau, u, atenua, ritm, ratacite, ap.

Doar 3 puncte negre: Propunere, rasaritor, edilitate, dafie, lod, acid, topi, bic, canit, inamorata, literator, asasinare.

Işa iafa: O, p, c, v, s, ambasadori, a, anima, r, a, sef, p, d, usca, opace, or, protap, aceia, loto, b, b, lia, ne, son, jubilee, osci, de, juliaroberts, n, sofer, idila, fat, retea, identici, ai, e, rani, eroi, t, plosnite, oa, s, alo, eito, trisat, esential, ocara, agat, acreala, tr, acar, iarba, bai.

ŢĂRI

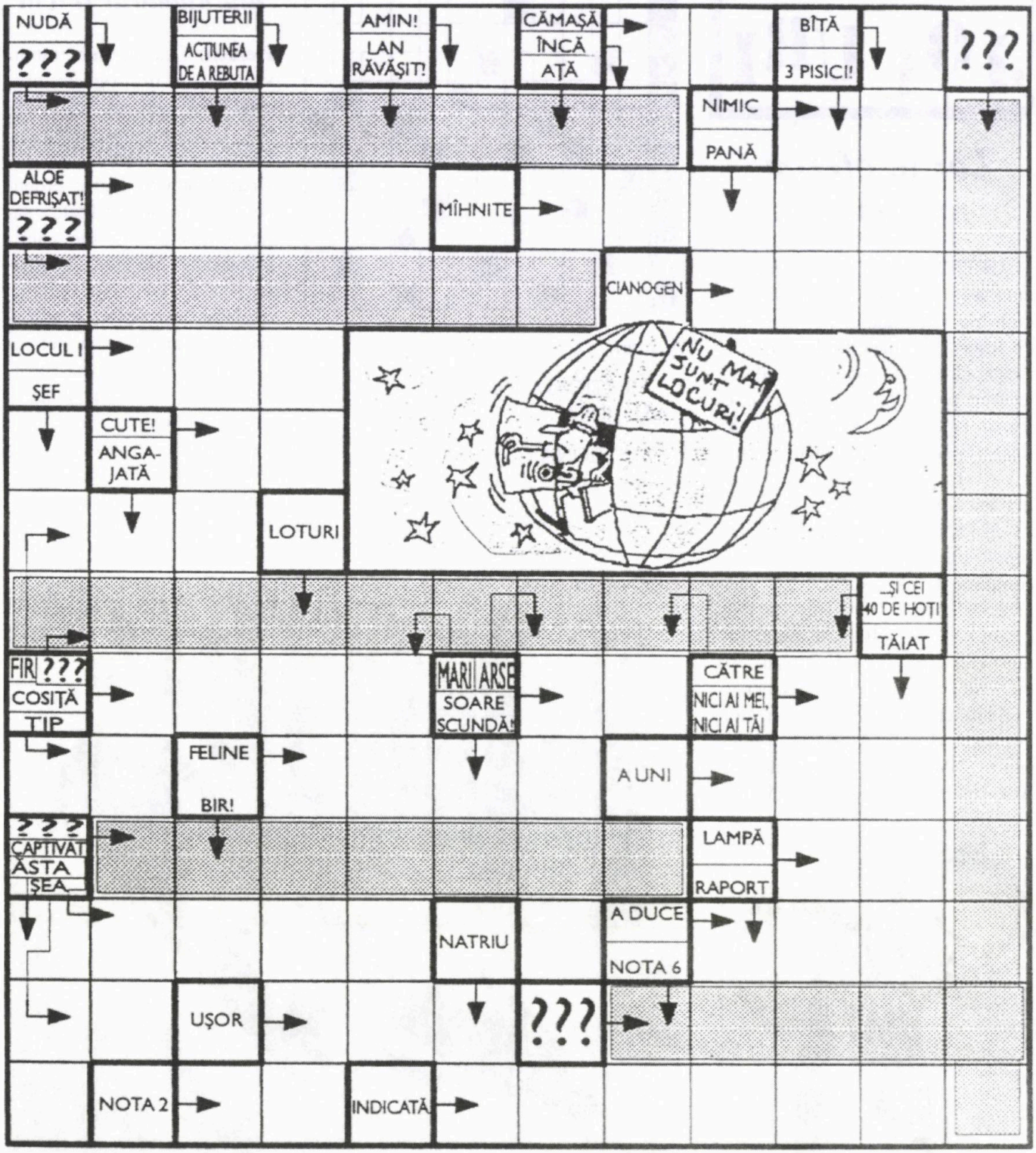

NOTĂ: La dezlegarea integramei veţi afla numele a 6 ţări bine cunoscute.
DICŢIONAR: Aeol, cian, cear, aln, bota.

ZANFIRA GERSON şi RODICA

Am găsit o carte la București

Fiind la București nu de mult, cu ocazia lansării cărților mele, am găsit din întâmplare cartea "Ofensiva iudaismului asupra României", de Cornel-Dan Niculae, carte de o ură oarbă împotriva Israelului și a poporului evreu.

A fost de-ajuns s-o răsfoiesc, ca să-mi dau seama că este vorba de un document nu mai puțin grav decât "Protocoalele înțelepților Sionului" sau "Mein Kampf'.

Ura autorului față de evrei ajunge până la falsificări demente: președintele Franklin Delano Roosevelt este declarat evreu sefard, din familia Delano, și numele lui adevărat este Rosenfeld. Și urmașul lui, președintele Harry Truman, a fost evreu, ba chiar și Stalin (care a frecventat în tinerețe seminarul teologic de preoți ortodocși) a fost evreu gruzin! Israelienii înfiază copii orfani din România pentru a-i ucide și a folosi organele lor pentru transplantări! Se dă și lista de prețuri pentru diferite organe: o inimă – 35.000 de euro, un ficat – 30.000 de euro, un stomac – 30.000 euro iar un rinichi – 7.000 de euro.

Imediat ce am citit câteva pagini

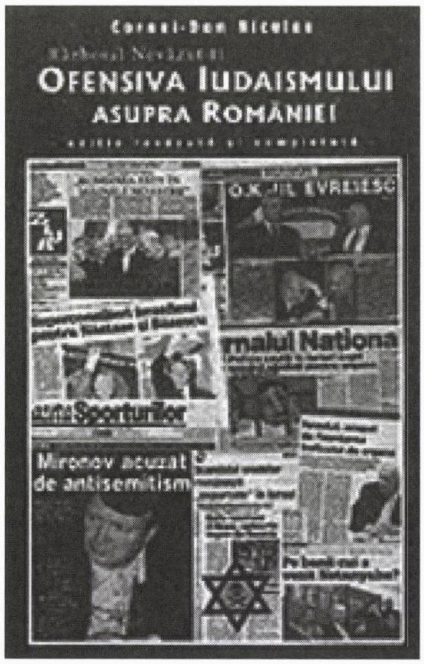

din carte, m-am gândit să v-o trimit, fiind convins că vă va interesa.

Deși editura ("Carpathia Rex") se ascunde după rezerva "Răspunderea privind opiniile exprimate în prezenta lucrare aparține exclusiv autorului", cred că ea are o răspundere egală cu cea a autorului, pentru că a editat și difuzat această imundă carte.

A. Govrin
Haifa

"Jurnalul" lui Sebastian față cu realitatea

Mă delectez de câtva timp cu publicațiile din revista Dvs. citind articolele ce-l apără sau îl atacă pe Mibail Sebastian. Ma delectez, zic, pentru că sunt întrucâtva amuzat să citesc ceea ce cred scriitorii români, care n-au cunoscut prea bine acele timpuri memorabile, despre cele publicate de evreul Mihail Sebastian. Dar în schimb m-a izbit și m-a supărat ceea ce scrie scriitorul evreu Edgar Reichman (articolul publicat în revista dvs. nr. 271).

Eu nu sunt scriitor sau critic literar, de aceea nu-mi permit să fac vreo remarcă literara la scrierile lui Sebastian, în schimb pot și am datoria să confirm veridicitatea celor scrise în "celebrul" (subliniat ironic de dl. Reichmn) "Jurnal 1935-1944". N-am locuit în București ci numai în amărâtul orășel Bârlad, dar pot să afirm cu toată certitudinea că tot ce-a notat Sebastian în acest jurnal e absolut real și lucrurile s-au petrecut întocmai. Dacă luăm numai anul 1940, când aveam 15 ani și am fost dat afară din Liceul pe care-l frecventam și odată cu mine și profesorii mei evrei. E locul, cred, de subliniat că micile mizerii la care au fost supuși evreii în România erau mai mari în provincie decât în București pe măsura distanței de Capitală, unde mai exista o oarecare jenă față de populația străină. Profesorii evrei, de exemplu, la Bârlad, au fost primii care au fost scosi la munci obligatorii "de folos obștesc", prima fiind curățirea dărâmăturilor unui imobil ce s-a prăbușit în urma cutremurului. Am asistat cu durere la acest "spectacol" și nu pot să uit cum profesorii: Taler, de latină, Zuperman, de română și franceză, David de matematică și alții în frunte cu Dr. Tudic, președintele comunității, "decorați" cu steaua lui David, supravegheați de un vătaf de la Primărie, cărau roabe de moloz. Mai târziu ei au fost scutiți de munca obligatorie, ca intelectuali, dar existența materiala numai ei au știut cum au scos-o la capăt.

Sebastian nu a făcut decât să noteze cu conștiinciozitate ce se petrecea, precum și mizeria la care era supus zi de zi. El nu s-a ocupat în jurnalul lui de marile orori, pogromuri, lagăre de muncă, etc. decât în treacăt, din auzite, căci nu avea date precise. Întreținător de familie, veșnic lipsit de bani, având numai un costum pe el, obligat fi-

ind să presteze anumite zile de muncă bineînţeles neretribuite, i s–a mai impus să "dăruiasca" un costum nou şi încălţăminte Statului Român, etc., etc. Ca să nu mai vorbesc de curentul legionar care i-a îndepărtat pe toţi prietenii (consideraţi ca atare) şi de dispreţul unor cetăţeni evrei pe motiv că un timp anumit a lucrat la un ziar antisemit. Toată viaţa lui a fost o tragedie care nu poate fi bine înţeleasă de români şi chiar de evrei care n-au fost contemporani cu Sebastian sau au fost copii, care n-au simţit ororile unui regim absurd impus evreilor cu forţa. Moartea lui n-a fost mai puţin tragică şi absurdă.

În ceea ce priveşte tema român-evreu sau evreu-român (Edgar Reichman), cine gândea la aşa ceva în acele timpuri? Care intelectual evreu nu ar fi vrut să pătrundă în cercurile româneşti, daca i se permitea? Eşuarea lui Sebastian nu îl defineşte pe el ca român-evreu care devine evreu-român, ci arată că societatea românească de atunci avea norme de conduită neonorabile ce i se impuneau minoritarului evreu (poate şi prefaţa lui Nae Ionescu la cartea "De 2000 de ani" a fost una din ele).

Oare această conduită n-ar trebui şi ea analizată şi justificată astăzi de scriitorii români?

Arthur Goldstein
Holon

Dr. David Iancu

Nouă ani medic pe front 1937-1945 Spania – China

Editura Vitruviu – Bucureşti

Sub îngrijirea Taniei Iancu a apărut la Bucureşti volumul de memorii "Nouă ani medic pe front" al doctorului David Iancu, unul din medicii europeni antifascişti voluntari în războiul civil din Spania (1936-1939) şi în războiul de rezistenţă împotriva agresiunii japoneze în China (1939-1945).

Cartea cuprinde 384 de pagini, dintre care jumătate includ memoriile autorului, scrise în anii celor două războaie. Urmează un număr de 139 de note explicative ale numelor, evenimentelor politice amintite de autor, care completează cunoştinţele generale ale cititorului.

Născut la Iaşi la 15 aprilie 1910, Dr. Iancu urmează Liceul Naţional. Între 1929-1935 este student la Facultatea de Medicină din Iaşi, obţinând diploma de medic în 1936. Plin de idealuri, intră în mişcarea muncitorească; curând este arestat, torturat şi judecat. E condamnat la 8 luni închisoare.

În 1937 părăseşte ţara, plecând în Franţa; ajunge în Spania, unde participă la războiul civil în cadrul Brigăzilor internaţionale, alături de armata spaniolă republicană, împotriva naţionaliştilor spanioli rebeli, conduşi de generalul Franco. deţine funcţia de medic de batalion şi medic în spital, având gradul de căpitan medic. Se află pe frontul Andaluziei, în cadrul batalionului "Ceapaev", apoi participă la Marşul spre Madrid. O perioadă de timp este medic de spital, apoi la Teruel şi în spitalul de la Vich.

După terminarea războiului civil din Spania, cu aprobarea Cominternului, pleacă în China. Este medic în diferite provincii ale ţării. Cunoscuţi ca "medici spanioli", medicii voluntari, printre care şi Dr. Iancu, au luptat împotri agresiunii japoneze, ocupându de tratarea răniţilor şi a bolnavilo prevenirea epidemiilor, instruirea personalului medical local. Activitatea lor a durat 5 ani, până la victoria totală asupra fascismului.

După terminarea celui de al doilea război mondial prin semnarea actului de capitulare necondiţionată de către Japonia (1945), se întoarce în România. Se pune la dispoziţia PCR, organizează policlinica şi serviciul sanitar al CC.

Între 1948-1960 este colonel cu funcţia de locţiitor politic la Direcţia Sanitară a Armatei. Îşi îndeplineşte sarcinile cu un devotament nesfârşit, dus până la sacrificiul de sine. În această funcţie l-am cunoscut şi l-am apreciat pe Dr. Iancu.

Dr. David Iancu este supus unui şir lung de verificări politice, la fel ca toţi ceilalţi foşti voluntari în Brigăzile internaţionale asupra cărora planau îndoieli şi suspiciuni. Este scos din rândul cadrelor active şi mutat în provincie. Este reprimit după răspunsul primit de la secretarul lui Ciu En Lai, prin care se confirmă colaborarea lui în P. C. chinez.

Cititorul urmăreşte cu emoţie partea a doua a cărţii – Biografia în imagini – care cuprinde zeci de fotografii, documente, acte, hărţi, insigne care la un loc completează memoriile Dr.-ului Iancu.

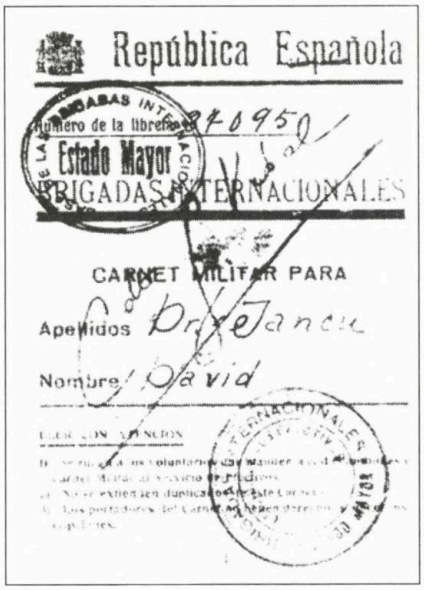

Memoriile Dr.-ului Iancu, documentaţia şi ilustraţia care le completează reprezintă o carte de istorie contemporană.

Este de menţionat drumul eroic al Dr.-ului Iancu, care şi-a sacrificat viaţa, şi-a dedicat toată munca pentru idealuri ale lumii progresiste.

Cartea arată că istoria este nedreaptă cu aceşti eroi. Verificările, tracasările, anchetele organizate împotriva lui au scos în evidenţă un regim totalitar nedrept, bazat pe suspiciuni şi îndoieli.

De aceea această orânduire social-politică n-a rezistat şi s-a prăbuşit pentru totdeauna.

Dr. Iulius Iancu
Haifa

A murit Iosef

Şi a venit o generaţie nouă, care „nu ştia cine a fost Iosef" şi au început persecuţiile contra evreilor în Egipt…

Cine şi-ar fi închipuit că în generaţia care a trăit în timpul „funcţionării" lagărului de la Auschwitz se vor auzi voci care-i contestă existenţa, care vor susţine că nu au ştiut nimic despre masacrarea evreilor sau, mai grav, vor minimaliza proporţiile Holocaustului.

Procesul de la Nürenberg, încheiat cu condamnarea la moarte a celor răspunzători de uciderea evreilor în lagăre, nu a fost o lecţie pentru terorişti.

Subiectivism să fie oare faptul că secretarul general al O.N.U. consideră reacţia militară a Israelului la atacurile palestinienilor cu rachete a fost exagerată? Oare atacarea Sderotului timp de şapte ani nu a fost şi ea o exagerare?

Acelaşi subiectivism, sau mai bine zis antisemitism, a determinat propagarea minciunilor că evreii otrăvesc fântâni, că ucid copii creştini spre a le folosi sângele pentru azima de Pesah, etc.

Aceeaşi ură faţă de evrei alimentează lovirea populaţiei civile, plănuirea de atentate contra evreilor de pretutindeni.

Exemplele sunt nenumărate: atentatul de pe aeroportul din Lod, comis de Kozo Okamoto, şi soldat cu 25 de morţi şi zeci de răniţi, printre victime fiind Aharon Katzir, un reputat biofizician, fratele lui Efraim Katzir, ales ulterior preşedinte al statului; atentatul în care a pierit, printre alţii, aproape întreaga familie a unui colonel în rezervă, fost director al Şcolii de ofiţeri a marinei militare din Acco. Doar nepoţelul lui a supravieţuit, însă şi-a pierdut vederea pe ambii ochi. Mă întreb ce repercusiuni va avea această nenorocire asupra lui, cum îi va marca tot restul vieţii; un atentat în care membrii unei familii din strada Nordau din Haifa au fost „doar" răniţi, rămânând invalizi pe viaţă. S-au comis atentate la restaurante, la cafenele din Ierusalim, Tel Aviv, Haifa, chiar şi la universitatea din Ierusalim a explodat o şarjă.

În Argentina, la ambasada Israelului de la Buenos Aires s-a comis un atentat cu complicitatea unuia dintre paznici care a dispărut cu câteva minute înainte de explozie.

Teroriştii fără nici un fel de scrupule au comis atentate în toată lumea. Să amintim şi de îngrozitorul atentat de la 11 septembrie 2001 când, lovite de două avioane răpite de teroriştii islamici, turnurile gemene de la New York s-au prăbuşit.

Trupele Zahalului au intrat în sudul Libanului pentru a îndepărta pericolul atacurilor cu rachete, care vizau aşezările din nordul Israelului. Forţele militare s-au retras după aproape 18 ani din Liban, după un război sângeros, cu multe victime. A urmat şi un al doilea război contra teroriştilor din Hizbullah.

Duşmanii noştri susţin că Israelul este agresor, deoarece a cotropit teritoriile. Dar Israelul a luptat pentru a se apăra şi pentru a înfrânge adevăratul agresor…

Înfiinţarea „Regiunii autonome evreieşti", în 1934, în Birobidjan, la graniţa Rusiei cu China, la iniţiativa lui Stalin, ca alternativă la sionismul considerat „naţional-burghez", a eşuat asemeni propunerii lui Chamberlain, făcută lui Theodor Herzl, de a înfiinţa statul evreu în Uganda.

Datorită emigrării masive a evreilor din Galut, printre care 400.000 evrei din România, populaţia Israelului a ajuns astăzi la peste şapte milioane de suflete.

În ciuda tuturor atentatelor teroriste laşe care au lovit în populaţia civilă, Israelul există şi va continua să existe…

Dr. Rabinovici Osias
Acco

Aforisme

• Ghinionul avea o mie de adrese, cum naiba te-a nimerit tocmai pe tine?

• Globalizare, adică cum? Toţi în aceeaşi oală?

• Unii trăiesc pentru un ţel, alţii, pentru ţeluri de niciun fel.

• Libertăţile sunt în noi, dar alţii le manevrează.

• Este incredibil câte banalităţi ne inundă viaţa. De mirare-i că visăm la Paradis?

• Frica ne face puternici, dar numai în faţa umbrelor.

• Mai curând aşteptăm daruri din partea cerului, decât a oamenilor.

• În fond, nu vârsta te doboară, ci bolile pe care le aduce.

• Groparii sunt singurii autorizaţi să sape groapa altuia, fără riscul de a cădea în ea.

• Culmea norocului: să cauţi acul în carul cu fân şi să-l şi găseşti.

• Vremurile pleacă, vremurile vin. Gustul lor e acelaşi: de pelin.

• Nu se cade să ceri ceea ce nu ţi se cuvine, dar bătând cu pumnul în masă, poţi obţine orice.

Harry Ross
Naharia

Filologie, lingvistică, etimologie

Nu sunt specialist în acest domeniu. Toată şcolarizarea mea, până la obţinerea diplomei şi a atestării specialităţii medicale, a fost făcută în limba română, limba mea maternă. Am învăţat bine gramatica şi cred că ştiu s-o folosesc cum trebuie. Am citit şi citesc încă destul de mult, mai scriu câte ceva pentru publicare, şi cred că o folosesc în mod corect şi de înţeles. Doar şcoala românească a dat savanţi pricepuţi şi înzestraţi (printre care evreii Tyktin, Moses Gaster, Alexandru Graur, Bick ş.a) care au fost la baza dezvoltării şi difuzării ei.

În 1982 a apărut în România chiar un "Dicţionar al greşelilor de limbă", scris de Acad. Prof. Alex. Graur. Mi-au plăcut cuvinte, expresii, dialecte inteligibile, din diferite regiuni ale României. Noi mâncam pepene, ieşenii – harbuz, iar craiovenii – lubeniţă. La noi se punea peste o băltoacă, în curte, o scândură. La Mediaş – o blană. Unii spun "porumb" alţii "popuşoi". Am citit în copilărie, cu mult nesaţ, operele lui Creangă şi m-au încântat. Ca student, un coleg, moldovean sadea, m-a pus în încurcătură. Să-i spun ce am înţeles din propoziţiunea următoare: "Din bagdadie a picat o perjă şi a feştelit prostirea de pe crivat". Am dezlegat ghicitoarea doar parţial. Era: "Din tavan a căzut o prună şi a murdărit cerceaful de pe pat". S-au introdus în vorbirea curentă cuvinte din alte limbi, cu care românii au venit în contact (turcă, rusă, idiş, etc.) ca: bacşiş, ciubuc, zacuscă, borş, haloimăs, ş.a.

Mai târziu, influenţa anglo-americană a intrat şi în lexicon (şi nu numai acolo). O.K., showbiz, email, supermarket, mall, etc. Dar de câţiva ani, timpuri noi, schimbări pretutindeni, de ce nu şi în etimologie. Au venit "deştepţii" ziarişti, reporteri, au furat expresii şi cuvinte din alte limbi, le-au dat un înţeles de neînţeles, le-au "românizat " (eu, ca şi alţii, ţin minte "românizarea" – în alt sens – din 1941) şi le folosesc. Ce îmi pare straniu e că unii oameni de litere, sau apropiaţi lor, le folosesc şi ei. Am mai scris cândva: de ce trebuie să lecturez şi nu să citesc, de ce o stradă, o casă, stricate, trebuiesc reabilitate şi nu reparate? Au avut o vină nereală şi au fost iertate? Tot cu folosire inexactă este cuvântul "plajă". Ştim că este o întindere de pământ, plată, la malul mărilor sau oceanelor, acoperită cu nisip sau pietriş. Se spune, în vorbirea curenta, "fac plajă pe terasă", în loc de "stau la soare" sau "baie de soare". Până în urmă cu mulţi ani spuneam aşa, până când cineva mi-a atras atenţia. Posturile de radio şi televiziune fac nişte aprecieri ale procentelor ascultătorilor sau telespectatorilor. Folosesc englezescul "rating". Ştie Cutare din satul X, Y, despre ce se vorbeşte? Nu cred. Dar cui îi pasă? E cunoscut faptul că absolvenţii unei şcoli (liceu, universitate) sunt promoţia anului în care primesc diplomele, au "promovat". În magazinele din România am văzut că sunt oferite produsele ieftinite ca "promoţii". Cuvântul "obicei" nu mai e bun şi e mai potrivit "cutumă", din franceză? Un artist "performează", nu joacă la teatru sau cântă într-un concert, spectacol. De ce anunţat pe englezeşte? E mai high life! Ştiam că de mult, în România erau magazine obişnuite, de tot soiul, băcănii, macelării. Fiecare cumpăra după nevoi. Se spunea en-détail. Pentru aprovizionarea lor erau comercianţii de engros. Aveau depozite şi magazii. Azi, pentru super-marketurile româneşti, care nu vând pentru revânzare, reporterii citesc pe notiţa lor "retailer" (poate nici nu ştiu ce e asta) şi îl dau mai departe în eter. Câţi ştiu ce este?

Copil fiind, m-am zbătut şi eu cu două cuvinte, al căror sens nu-l înţelegeam şi mi-a fost ruşine să întreb. Bunicul îmi povestise că spre finele secolului 19, în Bucureşti, treceau căruţe cu sacale cu apă, care se vindea. Negustorii erau "apari". Ascultând o poveste ce mi s-a citit, am auzit, printre altele, "tu apari la geam". Ce aveau de a face aparii cu povestea? Mai apoi, când am aflat că "luna apare pe cer", m-am lămurit. În clasa I primară am învăţat să cântăm Imnul regal. Era un vers "Şi ţine cu a ta mână ... coroana română". În melodie se auzea "cuata" o singură

vorbă. Ce-o fi asta? Am tăcut şi am cântat şi altă dată. N-a durat mult până m-am lamurit. Am văzut imnul scris undeva.

Mă opresc aici. Mă uimeşte şi îmi pare rău şi straniu cu "modernizarea şi liberalizarea" României şi aici. Altele sunt cele primordiale. Poate sunt eu unul cu o idee fixă.

Dr. G. Mănescu
Bat Yam

❖

Lică Landskron, Raanana («La întrebarea pusă de revista "Minimum" din 1.11.09 în legătură cu meritele pentru care preşedintele Statelor Unite, Barack Obama, a primit Premiul Nobel pentru Pace, e greu de găsit un răspuns, drept pentru care ridic din sprâncene a mirare şi dau din umeri în neputinţa de a răspunde.

Sincer să fiu, un răspuns care să reflecte un dram de logică ar suna ca "supt din deget". Să acorzi cuiva un asemenea premiu, fie chiar preşedintelui Statelor Unite, pentru simple afirmaţii sau planuri de viitor, este o aberaţie. Nu degeaba întreaga lume a rămas uimită de această alegere. Să fie oare un "avans" încurajator pentru primul preşedinte de culoare de a acţiona în viitor? Dacă este aşa, cei ce hotărăsc acordarea acestui prestigios premiu au luat-o pe un drum greşit. Încălcarea regulamentului de acordare a Premiului Nobel şi a principiilor care stau la baza regulamentului e un act care duce la bagatelizarea lui, coborându-l de pe piedestalul înalt pe care se află de la înfiinţarea lui. Dar cum astăzi în lume predomină principiul încălcării principiilor, nu mă mai mir㠻)

Preşedintele Obama primind Premiul Nobel pentru Pace

Ing. Grisaru Yeheskel, Ierusalim («În legătură cu întrebarea Dvs. privind primirea Premiului Nobel de către preşedintele Obama din revista Dvs. Nr. 272 din noiembrie 2009, vreau să-mi spun şi eu părerea:

După instalarea preşedintelui Obama la Casa Albă s-a observat o schimbare de atitudine faţă de Statul Israel. Cuvântarea ţinută la Cairo cât şi cu alte ocazii a vrut să demonstreze că ceva s-a schimbat la Casa Albă şi că începe o nouă etapă de simpatie, de apropiere faţă de ţările arabe, pe care unii au interpretat-o ca fiind în detrimentul Israelului.

Desigur că acest lucru a fost primit cu simpatie de cei ce nu ne iubesc (ca să nu folosesc un cuvânt mai tare) şi care (o parte din ei) aşteptau în umbră. Acest lucru se poate vedea şi din felul cum au început să latre "căţeluşii" care până acum au stat cuminţi în "băncile" lor.

Probabil că şi cei din comisia de decernare a Premiului Nobel care şi ei aşteptau o asemenea schimbare au hotărât ca, drept recompensă şi pentru încurajarea continuării acestei schimbări, cât şi pentru unele intenţii pozitive în politica interna-

ţională, să-i acorde preşedintelui Obama Premiul Nobel pentru Pace pe anul 2009.

Să speram că cei ce sperau că schimbarea va fi în detrimentul Israelului s-au înşelat, că totul va continua în strângerea relaţiilor între America şi Israel şi poate odata vom vedea într-adevăr cine şi pentru ce a meritat acest Premiu Nobel pentru Pace.»)

Zuckerman Iancu, Bucureşti («Vă rog să primiţi şi de această dată sincerele mele felicitări pentru menţinerea înaltului nivel al conţinutului revistei, pe care o apreciem foarte mult. Vă urăm mult succes în continuare şi putere de muncă

Răspunsul meu la Concursul cu premii al revistei "Minimum" cu privire la Premiul Nobel pentru Pace pe anul 2009, acordat preşedintelui american Barack Hussein Obama este următorul:

Premiul este o "poliţă în alb" pentru rolul şi posibilităţile preşedintelui Obama de a dovedi lumii că a meritat acest premiu.

Mai e şi dorinţa şi speranţa că prim-concert-maestrul "Orchestrei Păcii în Lume" nu va scăpa nici o notă falsă în cadrul execuţiei complexului program pentru Pace!

Ca evreu trăitor în România, cu sufletul aproape de tot ce se întâmplă în Ţara Sfântă, doresc sincer să nu fim dezamăgiţi de premiul acordat preşedintelui Obama la început de mandat, în legătură cu pacea mult aşteptată în zonă.»)

Ing. Matei Grisaru, Haifa «Într–o corespondenţă trecută mi-am exprimat mirarea, dacă nu chiar stupefacţia pentru acordarea Premiului Nobel pentru Pace preşedintelui Obama. Nu am desigur posibilitatea efectuării unor sondaje de opinie, dar în mod intuitiv am convingerea că o mare majoritate a cetăţenilor au simţit acelaşi lucru ca şi subsemnatul.

Cum au evoluat simţămintele altora nu am de unde să ştiu.

Simţămintele mele însă, transformate în gânduri mai mult sau mai puţin analitice, au evoluat în sens contrar şocului produs în momentul publicării numelui fericitului laureat.

Am încercat să pătrund cât de puţin în logica acordării premiului şi am ajuns la concluzia că există o diferenţă netă între premiile Nobel acordate pentru ştiintele exacte şi aceleaşi premii Nobel acordate pentru literatură şi pentru pace. În timp ce criteriile pentru prima categorie se bazează pe date tehnice mai mult sau mai puţin absolute, la cea de a doua criteriile de apreciere sunt pe cât de elastice pe atât de subiective.

La acordarea premiului de anul acesta, şi nu mai puţin al aceluia de anul trecut (probabil şi din alţi ani) ne-am pus cu toţii întrebarea logică şi legitimă: ce pace au încheiat Obama, Al Gore sau diverşi alţi laureaţi din anii precedenţi? Răspunsul îl cunoaştem deja.

Puţini s-au întrebat însă dacă simpla semnare a unor hârtii care poartă drept titlu "tratat de Pace" sau alte denumiri mai mult sau mai puţin pompoase, sunt suficiente pentru a asigura pacea într-un anumit colţ al lumii? În locul unui răspuns direct, îmi voi permite să amintesc câteva exemple, cunoscute şi răscunoscute: pactul Molotov-Ribbentrop nu a fost mai mult decât o hârtie despre care Hitler a spus ce a spus şi nu voi repeta. Kissinger a primit Premiul Nobel pentru pacea încheiată în Vietnam, pace degenerată imediat în război; Yasser Arafat împreună cu Itzhak Rabin z.l. şi cu Şimon Peres au primit şi ei Premiul Nobel pentru pacea iluzorie din Orientul Apropiat.

Toate acestea ne învaţă că semnarea unui tratat de pace nu înseamnă şi realizarea pe teren a unei păci concrete, durabile cât de cât.

Vorbind de păci iluzorii nu cred că avem voie să omitem aşa-zisa luptă pentru pace din perioada comunistă, luptă efectuată cu maximum de intensitate pe căi propagandistice dar cu acţiuni total contrarii pe teren. Sunt multe exemple în acest sens dar cel mai semnificativ mi se pare încercarea de înarmare a Cubei cu rachete. Vreţi şi exemple de propagandă golită complet de orice conţinut? Vă amintiţi că fiecare cerere adresată unei autorităţi se încheia cu formula "Luptăm pentru Pace"? Dar de poemul lui Dan Deşliu "Semnează Apelul" (pentru pace, evident) vă mai amintiţi? Eu îmi amintesc câteva versuri din acest poem pe care îmi permit să le redau: "Semnează apelul, vecine de gând/ Mergi drept pe-a istoriei cale/ Nadejdile-n faptă s-or face curând/ chezaş e sovieticul slobod pământ/ Chezaşe izbânzile sale" (...) "şuvoi semnăturile noastre–or zdrobi/ atlantice pacte de groază/ Nu-i forţă mai dârză şi nu poate fi/ acesta e pactul popoarelor vii/ în numele **păcii**, semnează!"

Comentariile sunt desigur inutile.

Să revenim însă la Premiul Nobel pentru Pace obţinut de preşedintele Obama.

Într-adevăr, privite într-un cadru îngust şi sec premiile se acordă în general pentru realizări efective (citeşte, semnarea unor hârtii) şi nu pentru intenţii. Comitetul norvegian al Premiului Nobel a depăşit însă probabil acest cadru şi, bazat pe experienţa trecutului, când a acordat premiul unor păci de suprafaţă, fără o bază reală şi fără crearea unei atmosfere propice păcii, a imprimat anul acesta o privire mai largă, mai realistă acestui premiu.

Chiar ţinând seama de aceste considerente, încă există o diferen-

ţă, poate chiar o prăpastie între intenţii şi realizări. Dar una este intenţia unui necunoscut sau cvasi necunoscut, care nu a realizat încă nimic practic, şi intenţia unuia care a dovedit deja cu vârf şi îndesat ceea ce este în stare să realizeze. Şi îmi face impresia că se trece mult prea uşor peste performanţa istorică, de o importanţă capitală, a preşedintelui Obama.

În urmă cu câţiva ani, atunci când Colin Powell a fost numit ministru de Externe al Statelor Unite, am întrebat retoric într-un cerc de prieteni când vor avea Statele Unite un preşedinte negru. Răspunsul a fost un cor hotărât de "niciodată!" Nu prerind că cei care au dat răspunsul erau politicieni mai mult sau mai puţin versaţi, dar trebuie să recunoaştem că, la începutul campaniei electorale, puţini, sau chiar foarte puţini erau aceia care credeau că Barack Obama, negrul cu tangenţe musulmane şi africane, ar putea deveni preşedintele celei mai mari puteri din lume. Şi totuşi, aşa după cum ştim deja, lucrul s-a întâmplat.

Mărturisesc că între pacea "realizată" de Yasser Arafat sau chiar de Henry Kissinger şi "intenţia" combinată cu posibilitatea efectivă a preşedintelui Obama de a instaura pacea, eu prefer cea de a doua alternativa.

Fără să-mi asum bineînţeles nici cel mai mic merit în acest sens, presupun că Comitetul Norvegian al Premiului Nobel a gândit probabil şi a acţionat în sensul celor arătate mai sus: în locul unei păci abstracte şi formale, el a preferat probabil creionarea unei speranţe de pace bazată atât pe realizarea istorică menţionată mai sus cât şi pe originea afro-musulmană a preşedintelui. Dacă în mod aparent această origine poate fi dăunatoare pacii, în fond ea poate constitui o punte între cele două culturi care se confruntă azi pe arena internaţională. Transformarea înfruntării în colaborare ar fi o realizare pentru care chiar şi Premiul Nobel este prea mic pentru a o răsplăti aşa cum se cuvine.

Speranţe deşarte? Visuri iluzorii? Se poate! Dar ce s-ar face omenirea fără visuri sau fără speranţe?...»)

Dorotea Iosub, Tel Aviv («Cred că Obama merită Premiul Nobel pentru că a promis că dă contravaloarea în scopuri de binefacere.»)

Robert Scwartz, Mazkeret Batya (idei interesante, ca de obicei, analize originale ale fenomenelor social-politice, dar... bune pentru o revistă de filozofie.)

Nicolae Gheran, Bucureşti (aşteptăm volumul următor din amintiri.)

Hirsch Tiberiu (?), Raanana (?) (am pus toate aaceste semne de întrebare deoarece scrisul dvs. indescifrabil ne pune în imposibilitate să înţelegem despre cine şi ce e vorba. Poate reveniţi cu sentimente caligrafice mai bune.)

Arie Aviram (fost cândva Leo Avram), Tel Aviv («În urmă cu un an am participat la o agapă la Iaşi cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la absolvirea Politehnicii. Trebuie să subliniez că era prima dată după 40 de ani de la plecarea mea din România că piciorul meu călca din nou pământul ei udat de mult sânge evreiesc. O zi o dedicasem cimitirului evreiesc din Păcurari, care este în mare paragină şi neîngrijit. Păcat. N-au mai rămas evrei în România, dar antisemitismul ancestral al românilor este astăzi în raport invers proporţional cu numărul evreilor. Ce să-i faci, acum este democraţie în România, totul este liber, chiar şi antisemitismul.

M-am întors acasă dezamăgit de România post-comunistă. Tocmai auzisem atunci de profanarea mormintelor evreieşti din cimitirul bucureştean. Evident, dacă huliganii nu se pot ocupa de evreii vii, şi evreii morţi sunt buni pentru manifestarea urii şi antisemitismului. Bineînţeles că din ancheta poliţiei pe subiecul acesta a ieşit apă de ploaie. Întors din România foarte "întors" şi dezamăgit, i-am spus soţiei că dacă îmi mai dă Domnul încă 40 de ani de trăit, ceea ce e utopic, poate voi mai pleca o dată pe meleagurile copilăriei mele.»)

Lucreţia Stanciu, Bat Yam; **Mariana Zavati-Gardner,** Norfolk, Marea Britanie; **Iosef Almasy,** Raanana; **G. Bruckmayer,** Bucureşti; **Sebastian Safiano,** Miami, Florida, SUA (reţinem un panseu: "Femeile pierdute snt cele mai căutate"); **Anonim** (nu publicăm anonime, nici atunci când avem de-a face cu careuri de cuvinte încrucişate); **Dr. R. Neumann,** Haifa; **Aurel Făinaru,** Tel Aviv; **Paula şi Felix Pascal,** Ashkelon; **Dina Hammel,** Petah Tikva (mulţumiri pentru bunele cuvinte, sugestii şi observaţii; ceilalţi, pe curând).

De pe Internet

Ajutorul extern trebuie înţeles ca un transfer de bani de la oamenii săraci din ţările bogate către oamenii bogaţi din ţările sărace.

Douglas Casey

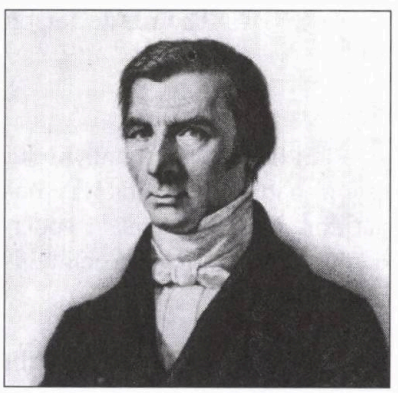

Distincţii

Prof. Dr. Andrei Strihan, estetician: titlul de Doctor Honoris Causa al Academiei de Teatru şi Cinematograf din Bucureşti.

Sonia Natra, sculptoriţă: Medalia de Aur din cadrul Salonului culturii franceze 2009.

Sonia Natra: Premiul Asociaţiei "Artiştii şi poeţii francezi susţinători ai culturii franceze în lume".

Aniversări

Liana Saxone-Horodi, pictoriţă, publicistă: 70 de ani de la naştere (figură de seamă a vieţii cultural-artistice in alia).

Mirel Horodi, eseist: 80 de ani de la naştere.

Andrei Fischof, poet: 60 de ani de la naştere.

Dr. Iulius Iancu, publicist: 80 de ani de la naştere.

David Shlomo, publicist, pictor, animatorul nr. 1 al lumii originarilor din Dorohoi şi împrejurimi: 80 de ani de la naştere.

Radu Lupan, traducător, Bucureşti: 80 de ani de la naştere.

Deces

Sorina Dan, actriţă; la Düsseldorf (a fost soţia actorului Mircea Crişan).

Cu nemărginită durere, comemorăm un an de la pierderea dragului nostru soţ, tată, bunic şi frate

Dr. KLEINSTEIN ILIE z.l.

Îi vom păstra amintirea neconsolaţi.

Familia

Manifestări, manifestări...

24.02.10; la Casa Scriitorilor din Tel Aviv; lansare de carte: volumul "Toată lumea ştie tot", de Gina Sebastian Alcalay, şi romanul "Migdalul a înflorit a doua oară", de Francisca Stoleru.

De pe Internet

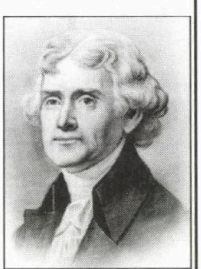

Un guvern suficient de mare încât să-ţi dea tot ce ai nevoie este suficient de puternic să-ţi ia tot ce posezi.

Thomas Jefferson

●

Răul inerent al capitalismului este împărţirea inechitabilă a bogăţiilor. Bunul inerent al socialismului este împărţirea echitabilă a sărăciei.

Winston Churchill

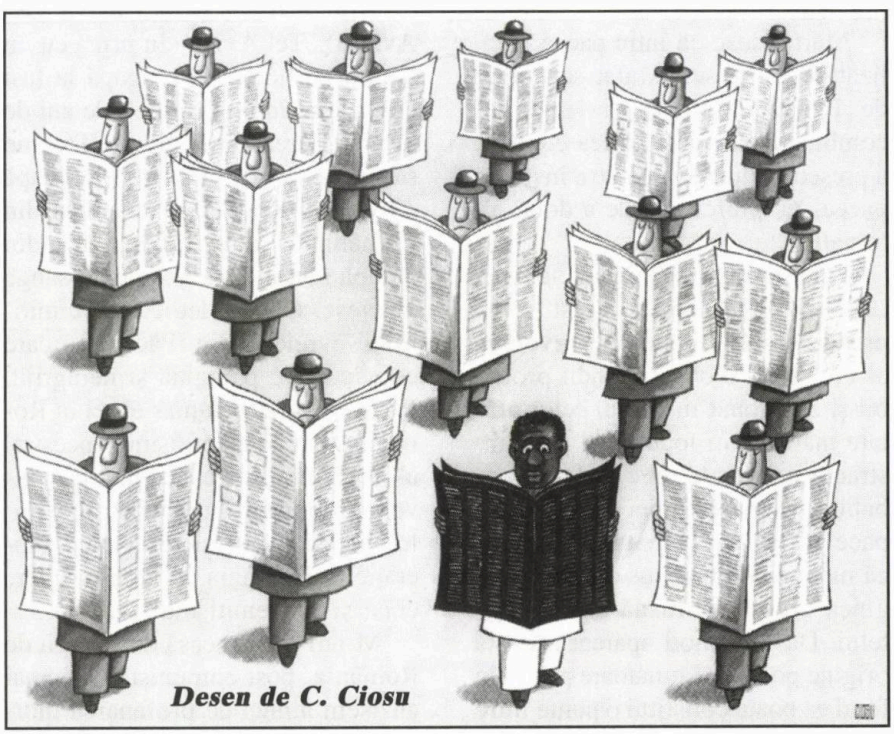

Desen de C. Ciosu

Av. ARIE DEGANI

Birou de avocatură şi notariat

NE OCUPĂM DE:

DOBÂNDIREA ŞI REDOBÂNDIREA CETĂŢENIEI ROMÂNE (până la gradul 2 de rudenie)

- **TRANSCRIEREA certificatelor de căsătorie şi a certificatelor de naştere (ale celor născuţi în Israel)**
- **OBŢINEREA pensiei din România**
- **TRADUCERI legalizate în limba română**
- **OBŢINEREA oricărui document din România**
- **RETROCEDAREA proprietăţilor din România**

DE ASEMENEA, NE OCUPĂM DE VÂNZĂRI DE IMOBILE ÎN ROMÂNIA ŞI DE TRANSFERUL SUMEI OBŢINUTE.

Ne mai ocupăm de orice problemă referitoare la plata datoriilor şi desfiinţărilor de firme (societăţi)

Contactaţi: ARIE DEGANI
Strada Adam Hacohen nr. 16 (lângă Ambasada României) Tel Aviv 64585
Tel. 03/522-8899 (Vorbim româneşte)

Cooperăm cu Bituah Leumi

Cine vă poate ajuta dacă părinţii dv. sunt bolnavi?

NETTA – SERVICII

✔ **Vă asigură îngrijitori competenţi, cu experienţă, din România, pentru bătrâni, handicapaţi, invalizi – 24 de ore pe zi.**

✔ **Vă propune aranjamente speciale, în funcţie de situaţia şi posibilităţile dv. financiare.**

✔ **Vă acordă consultaţii şi îndrumare profesională gratuit.**

Şvil Haţabar 11, Tel Aviv
Tel. 03/731-4273 sau 03/731-3135, Fax: 03/731-4294

„Di Meghile”

după „Meghile Lieder”

de IȚIC MANGER

Comedie muzicală bazată pe o serie de poeme de Iţic Manger, unul din cei mai importanţi poeţi ai secolului 20. Spectacolul descrie povestea din Meghilat Esther care se petrece într-un steitl la începutul veacului trecut. Personajele din Meghila, regina Esther, Mordehai evreul şi Haman, sunt prezentate prin prisma unui grup de croitori şi croitorese în costume de Purim-spiel, care vorbesc şi cântă într-un idiş savuros.

Participă: IACOV BODO,

Dori Engel, Eliane Deval-Schor, Israel Treistman, Miri Mayer, Irma Stepanov, Ghera Sendler, Andrei Kashkar, Hilla Raviv-Tzur, Ionathan Rosen, Iuval Rappaport

- **Adaptare pentru scenă: Şmuel Bunim**
- **Muzică: Dubi Zeltzer**
- **Regie: Iţhak Şauli**
- **Scenografie şi costume: Frieda Klapholtz-Avrahami**
- **Conducere muzicală: Mişa Bleherovici**
- **Lumini: Mişa Cerniavski**
- **Traducere simultană: Lora Saar**

Reducere cu puncte pentru posesorii Isracard

AŞDOD
Matnas Diuna
joi 29.4
la ora 20.00
Bilete la telefon:
08-8648585
054-4867094 (Ella)

TEL AVIV – ZOA
luni 15.3, marţi 16.3, miercuri 31.3, joi 8.4, duminică 25.4, duminică 23.5 la ora 20.00
marţi 16.3, joi 1.4 la ora 17.00
marţi 30.3, luni 5.4, sîmbătă 24.4 la ora 21.00
Bilete: 1-800-444-660, 03-5254660
Informaţii: www.yiddishpiel.co.il

KIRIAT MOŢKIN
Heihal Hateatron
miercuri 14.4 la ora 20.00
bilete la casă: 04-8806000
Kirion: 04-8444400
Iacov 0523-372982, Şeli 0523-232488

NATANIA, Heihal Hatarbut,
miercuri, 5.5 ora 20
bilete la casa
teatrului, tel. 09 8308811
www.netanya-culture.co.il
casa MOFA, TEL 098330335

HAIFA
Sala Rappaport
marţi 27.4 la ora 20.00
Bilete: agenţia Haifa, str. Berwald 11
www.8662244.co.il, 04-8662244

TEATRUL IERUSALIM
Sala Sherover
miercuri 28.4 la ora 20.00
Bilete: agenţia Bimot, 02-6237000www.bimot.co.il
Ben-Naim 02-6231273
şi la casă: 02-5605755

KIRIAT HAIM
Teatrul Haţafon
marţi 4.5 la ora 20.00
Bilete: agenţia Haifa, str. Berwald 11
www.8662244.co.il, 04-8662244
şi la casă: 04-8814814

RAANANA, HEIHAL HATARBUT IAD LEBANIM
marti, 11.5 la ora 20 bilete la MofaimAhuza 110, tel 097415566 sau la casa 09 7610549 www.mofaim.net

40% reducere pentru abonaţii la Pais

Informaţii despre alte date în întreaga ţară: 1-800-444-660 (gratuit), 03-5254660 www.yiddishpiel.co.il

50% reducere pentru pensionari

Traducere simultană în ebraică şi rusă

minimum

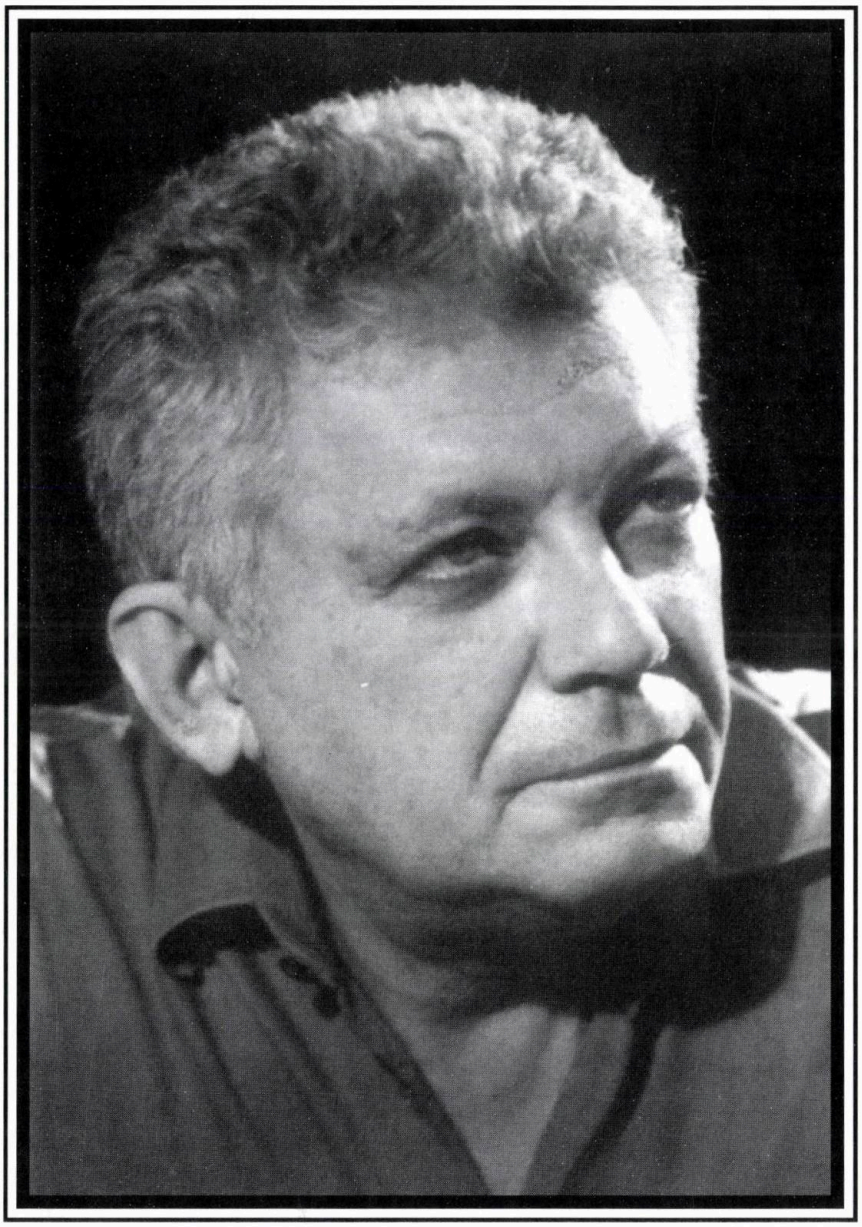

Al. Mirodan (1927-2010)

9 771565 702005 04
1/4/2010 מינימום

■ ANUL XXIV ■ NR. 276 ■
■ APRILIE 2010 ■
■ 16 SHEKELI ■

Minimum își ia rămas bun de la cititorii săi

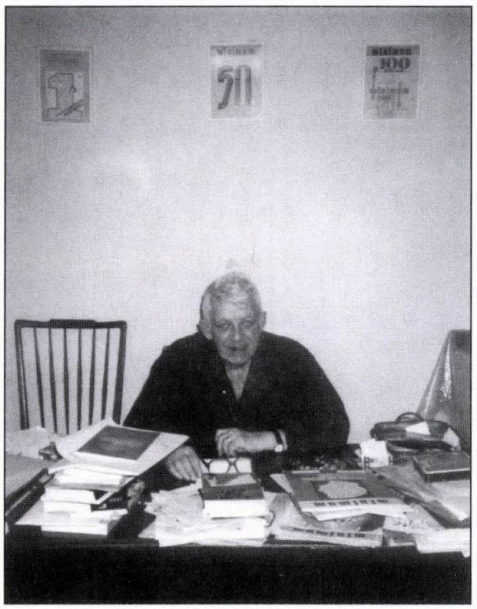

E nevoit să-și ia rămas bun, deoarece, fiind și el om ca toți oamenii, a fost împins, cu toată împotrivirea sa, la punctul de frontieră între lumea noastră, a cititorilor, și cea veșnică atinsă la dispariția fizică a celui care l-a animat (animator vine de la *anima,* suflet...), marele om de cultură și idei care a fost și va rămâne Al. Mirodan.

***Minimum* fără Mirodan ar fi un nonsens. Într-atât se contopeau că nu se putea ști unde se termină omul și unde începe revista. *Minimum* a fost vreme de 276 de numere, apărute la începutul fiecărei luni pe o întindere de 23 de ani, prelungirea unei conștiințe dedicate rostirii adevărului în față, fără menajamente sau dorința de a face pe plac cuiva.**

A fost și o tribună pentru nervoase polemici, o scenă pentru relatări semnificative legate de aspecte care ne interesează în primul rând *pe noi* ca israelieni, apoi *pe noi,* cei cărora România și tot ce se întâmplă acolo nu ne este indiferent, și în sfârșit *pe noi,* cei doritori să-și confrunte propriile păreri cu ale altora, să fie sau să nu fie de acord cu felul în care le vedea *Minimum,* adică Mirodan. În felul acesta, *Minimum* a fost mai puțin o revistă de informație, cât una de opinie și atitudine. Atitudine obstinată și consecventă, care nu se sfia să contrarieze pe mulți din cei care o citeau. Dreptul la replică a fost cu sfințenie onorat, și nu de puține ori *Minimum* a publicat rânduri în dezacord sau chiar de protest, față de conținutul unora din materialele publicate sau ideile enunțate.

Nici nu se putea altfel, Mirodan fiind adeptul unui fără-de-cusur *fair play* chiar atunci când se înfuria (și asta nu e la îndemâna oricui).

Gazetăria lui Mirodan era una bazată pe *interesul de a stârni interes.* El făcea asta cu mijloacele dramaturgului care era în primul rând. Rubrica "Ne place, nu ne place" era plină de astfel de "indicații de regie", o situație banală fiind integrată într-un plauzibil "scenariu".

O altă dimensiune a fost cea legată de viața culturală, semnalând apariții editoriale, aici sau în România, ținând seamă de profilul revistei. O recenzie în *Minimum* devenise un act de autoritate.

Pentru că în paginile revistei gravitatea se îmbina cu ironia și umorul, nici cancanurile reproduse mai ales din presa românească "de specialitate" nu lipseau, ca și povestiri sau texte mai mult sau mai puțin facile.

Pe parcursul acestor ani, activitatea redacției a suferit mai multe schimbări, ajungând în ultimii 10 ani la o formulă "de cameră", distribuită practic între două domicilii: al d-lui Mirodan, care concepea revista (și practic scria mare parte din ea) și al subsemnatei, care o pieptăna, se ocupa de redactare și o făcea să apară în forma știută.

Această *neconvențională* redacție (cuvântul acesta fiind tot ce se poate mai mirodanian) n-ar fi putut funcționa fără aportul providențial al lui Aronel Blumenfeld, în tot ce ținea de logistică și coordonarea sumedeniei de acțiuni care trebuiau sincronizate, urmărite, rezolvate. Aronel este și cel care știa totul, aducea noutăți, "bombe" de care Mirodan era avid. Punea umărul și la corectură și alte munci redacționale.

Mecanismul ajunsese să funcționeze ca un ceas. Arcul se întorcea o dată pe lună. Până când arcul s-a rupt.

Dispariția lui Mirodan, cel care a dat viață revistei *Minimum* după o importantă carieră de dramaturg, personalitate centrală din peisajul culturii române, atât în România cât și în Israel, a lăsat un gol de neînlocuit pentru toți cei care l-au cunoscut și au fost într-un fel sau altul în preajma lui.

Coincidență dureroasă, *Minimum* a început și se sfârșește la 1 aprilie.

Sanda Peri

În paginile care urmează publicăm mesajele primite la redacție de la prieteni, colaboratori și cititori, articole, interviuri, precum și intervențiile vorbitorilor la două seri literare, prima organizată de Cercul Cultural din Ierusalim pentru a sărbători apariția numărului 200 al revistei Minimum, iar a doua organizată de Institutul Cultural Român în colaborare cu Cercul Cultural din Ierusalim și dedicată apariției volumului III (literele G-H-I) al Dicționatuliui Neconvențional al Scriitorilor Evrei de Limbă Română.

Adio, Mirodan! Adio, Minimum!

IOSEF EUGEN CAMPUS

A murit Mirodan

În martie 1987 am primit un telefon de la Mirodan. Îmi spunea: Domnu' Campus, am hotarât să scot o "Gazetă pentru oameni inteligenţi. Vrei să porneşti cu mine în această nesăbuită aventură?" Am acceptat.

Şi de atunci şi până astăzi, număr de număr nu a lipsit din *Minimum* articolul meu de critică literară, la rubrica ce mi-a fost încredinţată, "Cartea".

Şi acum Mirodan ne-a părăsit. Am rămas fără el într-o lume schimbată.

Sunt dărâmat. La pământ. Sub copleşitoarea veste, primită chiar acum, a morţii lui Mirodan.

Ne-a părăsit. Ne-a părăsit mult, mult prea devreme gazetarul strălucit, creatorul fascinantului *Dicţionar Neconvenţional*, dramaturgul înnoitor, omul care ducea pe umerii săi minunatul *Minimum*, casa noastră, a celor strânşi în jurul lui ca în jurul unui foc viu.

L-am pierdut. Şi aveam aşa nevoie de el. Noi toţi: colaboratorii şi cititorii, prietenii rămaşi orfani.

Am rămas fără Mirodan, am rămas orfan, fără Mirodan, fără *Minimum*. Fără omul cel mai însemnat din viaţa mea.

ZOLTAN TERNER

Mirodan – aşa cum îl văd eu

L-am căutat prima dată când eram foarte nou venit în ţară. Încă nu mă dezmeticisem. Mirodan era al doilea pe lista mea de adrese la care puteam găsi nişte repere intelectuale de care aveam atunci atâta nevoie, legate de ţara din care veneam. Primul era profesorul Strihan, înrudit mai îndeaproape cu profesia mea. După ce am plecat de la profesor, am pornit-o spre locuinţa lui Mirodan. M-a întâmpinat cu o neaşteptată căldură şi deferenţă. Nu m-a încurajat, dar mi-a dat de înţeles că minuni se pot totuşi întâmpla. Şi a arătat cu degetul spre exemplarul din *Minimum* pe care mi-l oferise, împreună cu două din cărţile sale. Revista o ştiam încă din România şi nu puteam înţelege cum un singur om... Dar omul acela era Mirodan. Cu energia sa mirodanească.

Îl aveam în faţa mea şi încercam să-l intuiesc, aşa cum am făcut de nenumărate ori după aceea. Pentru că era o personalitate care te putea fascina. Un om pe care îl puteai iubi, dar te puteai şi supăra pe el. Treptat, am învăţat să-l cunosc. Era un candid ascuns sub o mască de moliciune autoritară, aparent capricioasă sau iritabilă. Un copilăros sclipind de maturitate a gândirii şi a inimii. Un pasionat cu aer de indolenţă. Era el însuşi o pasiune care nu se afişa. Iar, pe de altă parte, un lucid care ascundea un visător. Naivitatea lui era sclipitoare. Tăcerile lui erau grăitoare. Zâmbetul lui albastru era cuceritor.

Moliciunea lui era de granit. Sub aparenta somnolenţă, era o dârzenie de cursă lungă, un neastâmpăr şi o neodihnă în stare să facă imposibilul realizabil. Era el însuşi o necontenită veghe căreia nimic nu-i scăpa. O căutare perpetuă.

Au venit apoi repetatele noastre întâlniri la cafeneaua de pe strada Dizengoff.

Îmi întindea de fiecare dată o mână moale. Şi tot de fiecare dată mă surprindea frumuseţea ochilor săi luminoşi. Şi zâmbetul mai mult interior decât vizibil. Era o prezenţă molatecă sincopată de accente voluntare. La masa de cafenea, în faţa unui suc, mai mult eu vorbeam. Ştia să asculte. Ştia să tacă. Ştia să zâmbească paşnic şi candid. Îl vedeam, din când în când, luminat de câte un zâmbet puţin strengar, tresărind parcă de entuziasm molcom atunci când prindea, din povestirile mele, o idee, o poantă subtilă, un clenci pe care îl putea exploata deştept.

Îngăduinţa lui sceptică mă dezarma. Contrazicerile lui nu mă dezarmau. Temperamental, mă simţeam în faţa lui un agitat. În ciuda aparenţei sale de moliciune, era un tenace. Îi ghiceai o ascunsă cerbicie, nu lipsită de gesturi imperative. Altfel cum ar fi reuşit ceea ce nimeni altul n-a reuşit? Îl asociam cu liniile curbe. Printre ele fiind ascunse şi forme unghiulare. Era un luptător desenat în linii curbe cu volute elegante.

Nu-şi etala cultura şi ascuţimea minţii. Rareori exprima opinii în mod tranşant, nu emitea nici idei, nu-şi exterioriza impresiile. Le ţinea pentru el sau le exprima aluziv. Nici în revistă nu exprima păreri. Mai degrabă le sugera aluziv, ironic, prin ricoşeu. Exprimarea limitându-se la un zâmbet, la o înclinare a capului, la un „da?" sau un „aşa?".

Ceea ce se poate deduce şi ceea ce ştiu colaboratorii lui e posibil să nu corespundă cu adevărul lui sufletesc. Acesta se exprima plenar pe cele două câmpuri pe care le lucra din mers: *Minimum* şi *Dicţionarul Neconvenţional*... Acolo era Mirodan cel de adâncime şi cel care se făcea auzit şi văzut şi înţeles, dincolo de timidităţi sau tăceri retractile.

Îl simţeam stând la pândă ca un vânător de senzaţional semnificativ.

Un mare timid. Nu ştiu dacă a fost auzit vreodată, de cineva, vorbind în public despre sine. Când era vorba de viaţa lui „particulară", era de o discreţie impenetrabilă.

Un raisonneur candid ascuns sub o mască de indolenţă super-activă.

Emana efluvii de energie dar şi de candoare aproape copilărească, sclipind însă de o nedezminţită maturitate a gândirii. Ştia ce vrea. Îl simţeam perfect stăpân pe energiile sale lăuntrice.

Nu-şi permitea exteriorizări lirice sau patetice. Spunea nespunând. Sugera un gând. Mormăia o idee. Toate astea porneau dintr-o discreţie intelectuală în stare să reducă la tăcere pe toţi siniştrii caraghioşi ai ţâfnei intelectuale înglodate în propria suficienţă.

Nici despre câte un material nu se exprima cu adjective calificative sau elogii. O singură dată l-am auzit rostind un elogiu indirect la materialele mele, pe vremea când făceam la *Minimum* cronica de televiziune: „Cu textele dumitale nu am probleme. Le dau direct la tipografie. Îmi rezerv plăcerea de a le citi tipărite în revistă." Ce-mi trebuia mai mult ca să înţeleg că mă bucuram din partea lui de o apreciere superlativă?

La aniversarea vârstei de 80 de ani, cu Virgil Duda

Faţă de micile războaie din tagma scriitoricească a „tribului" păstra o distanţă superioară. Consemna cel mult textele făcute publice. Nu se băga în ţigănii. Nu judeca. Nu ataca. Era un fel de atentă neutralitate părtinitoare, mustăcind când şi când câte o săgeată ironică nerostită sau mormăită indistinct. Îi erau profund străine tiradele şi gesticulaţiile.

Ideile abstracte nu îl pasionau. Pasiunea lui erau evenimentele vii, conceptele întrupate. Împărtăşea ideea lui Goethe, din „Faust": „Caută viaţa şi nu literatura". Mirodan nu agrea viaţa literaturizată. O voia vie şi palpabilă. *Minimum* îl ajuta să „palpeze" actualitatea şi să-şi dovedească lui însuşi (şi lumii) că trăieşte intens şi cu pasiune pulsul prezentului, evenimentele lumii în esenţa lor concretă şi multicoloră.

Mi-a trebuit destul de mult timp să înţeleg de ce nu îmi accepta în *Minimum* eseuri pe teme culturale sau literare. Voia o publicaţie palpitând de viaţă, nu de idei.

Ţinea să vegheze ca *Minimum* să fie, cu adevărat „om ca toţi oamenii" şi nu altceva.

Nu era un dogmatic, deşi unii îl considerau astfel vizând ideile sale politice de dreapta. Era mai degrabă un sceptic înzestrat cu credinţe limpezi şi luminoase.

Era contrariul unui auto-idolatru, al unui infatuat. Trecuse de astea. Era însă sigur pe sine. Ştia bine de tot ce vrea. Nu părea că are o voinţă de impus, dar o făcea. Era el însuşi o mare voinţă. Cu o mare şi inepuizabilă putere de muncă.

Practica un fel de pescuit igienic în ape tulburi şi consemna ironic, chiar sarcastic lapidar, uneori uşor amuzat, ceea ce prindea în plasă.

Nu era comentator politic, era precum corul antic, o voce care judeca indirect şi îndrepta lumina spre cei vinovaţi, fără vorbe de prisos.

Chiar şi când îşi da în vileag opiniile politice şi partizanatele ide-

minimum

Redacţia şi administraţia
P.O.B. 11472 – Tel Aviv 61113
Tel.: 052/560-1297

Director:
AL. MIRODAN

Realizarea grafică:
SANDA PERI

Difuzarea: BAR

Revistă editată de
MINIMUM – PUBLISHERS LTD.

ologice, o făcea lapidar, franc, neinsistent, parcă numai constatativ, așa cum o făcuse, pe vremuri, și în rubrica „Minimum" din *Contemporanul* bucureștean.

Nu comenta, arăta cu degetul, expunea fapte, constata, aranja lucrurile astfel astfel încât să vorbească de la sine. Așa proceda și în rubrica sa de „tablete" din *Contemporanul,* în memoria căreia și-a intitulat propria publicație *Minimum,* deși numai minimă nu era. Mai degrabă „Maximum". Dar acesta era stilul lui: spunea așa ca să înțelegi invers.

În conversațiile noastre, îmi dădeam seama că nu-i displace să mă asculte. Mă simțea sincer și cinstit cu el, iar asta parcă îi pica bine.

Nu s-a supărat nici când i-am spus – în legătură cu volumele pe care le scotea în editura *Minimum* – că am admirat în prefețele incluse în preț arta sa de a elogia fără a elogia și de a spune multe fără a spune nimic. Nu s-a încruntat. A tăcut. Avea însă o foarte vagă lucire surâzătoare în ochii săi atât de frumoși. Era un bătrân frumos. Văzându-l, îți venea foarte greu să-l asociezi cu un octogenar. Un bătrân adolescentin și plin de farmec. Îți făcea plăcere să-l ai în fața ochilor.

Îmi cerea să-i spun ce mai e nou în România, ce mai e nou în „trib".

Cancanurile intrau și ele în materia actualității. Făceau parte din „pâinea cea de fiecare lună" a publicației. Le ghicea instantaneu valoarea jurnalistică. Avea un fler uimitor. Era publicist până în vârful unghiilor.

Stilul lui nu era niciodată retoric sau sentimental-patetic. Nu agrea adjectivele. Era, în judecăți, la fel de discret și de eliptic ca și atunci când vorbea despre sine.

Cred că nu greșesc spunând că, până în ultimele clipe de viață, incandescența vitală plină de energia încordată a senectuții îl ținea în picioare, mereu în priză, mereu plin până la obsesie de numărul de *Minimum* care se pregătea. *Minimum* și *Dicționarul...* erau cei doi stâlpi de rezistență ai existenței sale de creator.

Minimum era pentru el un pariu existențial nicicând încheiat, deși câștigat de mult. Pariu încetând doar odată cu el. Așa cum s-a și întâmplat. Acum. Sau poate nici acum, dacă se va găsi sau se vor găsi căi sau energii care să perpetueze spiritul mirodanesc al publicației maximale purtând provocatorul titlu contrar: *Minimum.*

Ne gândim că poate, – cine știe? – se va găsi cineva care să culeagă din sfertul de veac al lui *Minimum* și să alcătuiască un volum sau mai multe cu textele cele mai reprezentative ale redutabilului publicist și scriitor.

Nu știu alții, dar eu așa l-am cunoscut: un luptător dublat de un visător. O stâncă pe care crește o floare. Un om între oameni.

Îi aud încă glasul la telefon salutându-mă moale și alb, puțin repezit, cu „Shalom, shalom!"

Îmi va fi tare dor de el, de darul său de fiecare început de lună numit *Minimum...* Deja îmi este. De–acum încolo, viața mea, atâta câtă mai e, va fi mai săracă.

GINA SEBASTIAN ALCALAY

Sacrificiul suprem!

O nouă lovitură de trăznet după aceea care l-a secerat în plină stradă pe regretatul ziarist și autor satiric Izu Schechter: Marele Maestru al comunității noastre culturale, arhitectul solitar al revistei *Minimum* ("one-man-show"-ul lui, cum l-am numit altădată) și al inegalabilului *Dicționar Neconvențional...*, după ce fusese altădată cel mai talentat autor dramatic din România, s-a dus pe urmele mult iubitului său prieten, lăsându-ne pe toți, colaboratori sau nu ai revistei lui, prieteni și colegi de aproape și de departe, admiratori și părtași ai ideilor sale, copleșiți de durere și revoltă neputincioasă.

Am scris adeseori despre Al. Mirodan, de obicei în ocazii festive, mai recent la apariția volumului III al *Dicționarului* (când toată lumea îi ura – vai! – să izbutească a ajunge la sfârșitul alfabetului!), care numai dicționar în sensul obișnuit al termenului nu era: sclipitor prin vervă, haz, originalitate (adverbe, adjective și alte forme morfologice transformate în titluri de capitole), perspicacitate și finețe a judecăților, el însuma o suită întreagă de miniromane pline de suspans dar și de eseuri strălucite despre scriitori – adesea dezgropați de sub cenușa timpului – noțiuni, epoci și locuri, toate având ca numitor comun un stil inconfundabil – stilul Mirodan. Expresie a creativității sale scriitoricești, plonjoanele acrobatice în existența literară a unor personaje celebre și a unor epoci revolute sunt ades "actualizate" de autor cu voluptate, prin comparații de situații bazate pe studiul nu numai al literaturii, ci și al politicii și istoriei. Căci creația lui Mirodan a fost nu numai rezultatul talentului său excepțional, ceea ce explică vastitatea cunoștințelor sale în toate domeniile, ci, în egală măsură, a hărniciei, seriozității, muncii sale acerbe, fațete care sar mai puțin în ochi la o primă vedere decât luciul peniței lui sprințare, neobosite și niciodată obositoare, tot atâtea pietre prețioase puse în valoare de ansamblul general.

Am mai scris, cum spuneam, despre aceste lucruri, nu numai da-

torită afecţiunii care mă leagă de Al. Mirodan, ca una ce mă număram printre cei mai vechi colaboratori ai revistei, ci şi pornind de la acea admiraţie în stare pură care te face întotdeauna să te minunezi în faţa capacităţilor şi însuşirilor nepereche ale unei personalităţi.

Tocmai această admiraţie m-a făcut să-mi permit, după anumite prilejuri festive cum a fost acela al apariţiei numărului 200 al revistei *Minimum*, sărbătorită în cadrul Cercului Cultural de la Ierusalim în prezenţa directorului ei, să scriu în mod special despre "Omul Mirodan", privit dincolo de cel ce reuşea prin scrierile sale să incite interesul a mii de oameni, la fel ca altădată în piesele de teatru jucate cu săli arhipline.

În ciuda inteligenţei, umorului şi calităţii spumoase a conversaţiei sale când aveai norocul să participi la ea (mi-aduc aminte de o întâlnire de demult în biroul său cu Felicia Antip, care, turistă în Israel, ţinuse să-l revadă, când spontaneitatea, verva şi hazul replicilor gazdei noastre mă lăsase, practic, "bouche bée"), Mirodan nu se lăsa captat cu uşurinţă. (Excepţie făcea cercul îngust al prietenilor de o viaţă cărora, după cum am putut să intuiesc, le rămânea fidel.) Şi aceasta, datorită în principal unei trăsături de caracter care sărea în ochi de la mare distanţă: discreţia aproape maladivă a unui om care nu simţea nevoia confesiunii, care-şi ajungea lui însuşi şi în discuţiile de idei şi în cele privind viaţa sa privată (când, într-o zi, după ce auzisem din diferite surse despre boala soţiei lui, căreia îi port de mult o neştirbită simpatie, am îndrăznit să-l întreb la telefon ce mai face şi de ce suferă de fapt, am simţit în glasul lui, mai înainte cu o clipă cordial şi binevoitor, o subită, surdă iritare care-i camufla nemulţumirea).

Deşi, aşa cum afirmam mai sus, intimitatea, afectele şi motivaţiile acestei personalităţi "hors norme" se lăsau cu greu descoperite, anumite trăsături ale sale săreau în ochi de la distanţă, chiar dacă nu aveai vocaţie de psiholog sau antropolog. Printre acestea aş menţiona calitatea lui de gentleman, unul dintre foarte puţinii din aliaua noastră culturală. Detesta bârfele meschine, vanităţile şi autopublicitatea fără acoperire, dezvăluirile narcisiste despre sine şi elogiile ditirambice ale limbii de lemn. În mod surprinzător pentru o persoană atât de ocupată şi devotată propriei opere, era, în general vorbind, de o politeţe fără cusur în raporturile cu semenii (fiind excluşi de la aceasta doar duşmanii): după cum am putut constata de-a lungul anilor, el nu lăsa nici o scrisoare, nici o ilustrată de felicitare, nici un mesaj sau sugestie fără răspuns, deosebindu-se în aceasta de un Julien Green, de pildă, care menţiona în *Jurnalul* său că dacă ar fi fost în stare să răspundă la scrisorile pe care le primea, ar fi devenit un scriitor fără operă.

O altă trăsătură, mai degrabă profesională, respectiv jurnalistică: omul acesta ştia tot, sau aproape tot ce se întâmpla în jurul nostru. Cum îşi procura informaţiile din lumea largă în condiţii în care, personal, nu se număra printre "internauţi", rămâne un mister, răspunsul posibil fiind doar farmecul său personal care-i făcea pe mulţi să-i sară în ajutor. (Pe doi dintre aceştia cred că îi ştiu: Sanda Peri şi Aronel Blumenfeld. Dar mai erau şi mulţi alţii.) Misterul ar mai putea fi deslușit într-o măsură ţinând seama în primul rând de faptul că pentru acest ziarist pur-sânge nu existau slăbiciuni omeneşti, obstacole şi eforturi insurmontabile, lehamitiseală, pauză în gândire şi activitate: îndârjirea, tenacitatea, energia lui psihică şi autodisciplina transformată în mod de existenţă prevalau întotdeauna... până în ziua, mai exact noaptea X.

Era vorba, poate, şi de simţul răspunderii. Dacă *Minimum* nu apărea în zilele ştiute la chioşcuri, cititorii lui erau deja alarmaţi. "De ce nu a apărut *Minimum?* Ştii ceva?" mă întreba ocazional câte un prieten, la cea mai mică întârziere. Ceea ce arată cât de importantă şi necesară le devenise unor oameni această revistă a cărei apariţie depindea în ultimă instanţă de o singură persoană, un luptător cum puţini sunt, şi care efectiv – înclin să cred – a mers până la sacrificiul de sine suprem pentru această creaţie atât de dragă inimii sale, în care s-a investit total. Până la urmă, curajul nestăvilit, încrâncenarea, pasiunea au fost înfrânte de o forţă aparent superioară, împotriva căreia şi minunata şi curajoasa dr. Silvia Mirodan şi Sanda, devotata colaboratoare de o viaţă a lui Al. Mirodan, s-au dovedit neputincioase. Dar numai deocamdată. Supravieţuirea spirituală e asigurată.

ELLA BERNFELD

Freamăt de stele

Au trecut deja câteva zile, vor mai trece altele, însă realitatea nu va fi mai comprehensibilă. A dispărut dintre noi, a plecat pe un drum fără întoarcere Alexandru Mirodan.

Mirodan, omul şi condeierul, ar trebui evocat din ecouri de lumină şi tăcere. Lumina dragostei sale faţă de oameni, de adevăr, de dreptate. Tăcerea discreţiei sale fără margini, a modestiei sale.

A plecat dintre noi brusc, neaşteptat – deşi orice plecare este bruscă, neaşteptată, şocantă, traumatizantă –, lăsându-ne lacrima neplânsă.

Mulţi, mulţi oameni au devenit peste ani „prietenii" lui Mirodan, însă rari oameni au pătruns în cetatea sufletului său.

În ultima vreme mai ales, Alexandru Mirodan mi-a pătruns mai adânc în suflet, devenind prietenul sufletului meu. Şi acest prieten rar nu mai este...

Smuls dintre noi în freamătul stelelor, poate că ne priveşte de acolo, ne ascultă, cu privirea încercănată acum doar de fumul albăstrui al trabucului...

BIANCA MARCOVICI

Mirodan mi-a oferit un serviciu când am venit în ţară

Întâlnirile cu Al. Mirodan de la redacţia sa şi de la I.C.R. Tel Aviv când i s-a lansat Dicţionarul *Neconvenţional* au fost, oarecum, clipele care m-au făcut să-mi continui activitatea. Mi-a editat câteva plachete de versuri şi proză, mi-a publicat câteva interviuri cu scriitori consacraţi, recenzii, povestiri, etc. în revista *Minimum*, chiar şi dreptul la replică legat de Asociaţia Scriitorilor Israelieni de Limbă Română în 2009. Dacă cineva îţi dă încredere în tine, poţi s-o iei mereu de la un capăt. Îi datorez, cel puţin, un gând bun!

Ultimul *Dicţionar* e, de fapt, un omagiu adus scriitorului I. Schechter (z.l.), prietenul său cel mai bun, cu toate că litera respectivă nu e în *Dicţionar*. Se citeşte pe nerăsuflate, e ca un roman bun! Mai sunt şi documente autentice despre scriitori şi prieteni. Se referă şi la mine în *Dicţionar*, ca la un element ciudat: că sunt ingineră şi că trăiesc din asta, nu din scris. Nu mi-am imaginat că o să-l văd pentru ultima oară... la acea întâlnire de la I.C.R. de anul trecut.

Mi-a oferit o slujbă când am venit în ţară. Lucrul ăsta nu se poate uita... Era ceva – în loc să fiu femeie de serviciu la blocul vecin!

Nu a activat în A.S.I.L.R. S-a retras din asociaţie când am venit eu în ţară, la fel şi mulţi alţii. Păcat că nu a reuşit ce şi-a a dorit.

Să-i fie amintirea biencuvântată! Mulţumesc pe această cale şi colectivului de la *Minimum*, în special doamnei Sanda Peri, mâna dreaptă a scriitorului!

JEAN ASKENASY

Alexandru Mirodan

Dramaturgul, publicistul, istoricul literar şi traducătorul Alexandru Zissu Saltman s-a născut la 5 iunie 1927, în comuna Budeasa, judeţul Argeş. În luna martie 2010, pe coperta revistei Minimum nr. 275 scria "Atenţie! Duşmanul ne priveşte în fiecare clipă!" Pentru ca după câteva zile (10 martie 2010) să cadă în braţele duşmanului, care-l privea de câtva timp, şi să plece cu el în eternitate. Soţia sa iubită, Silvia , fiul său, dr. Vladimir Mirodan, decan al Facultăţii de Teatru „Drama Center" din cadrul Universităţii de Artă din Londra, membru al Societăţii Regale de Artă, împreună cu familia sa, soţia Barbara şi fiul Marc Seamus, şi un număr de prieteni, între care mâna dreaptă a revistei *Minimum*, Sanda Peri, îl însoţesc pe drumul fără întoarcere.

Un articol publicat despre Mirodan, pe când era în viaţă, îl intitulasem figurativ: "Veşnicul absent". Permanent prezent acum, după moarte, fraza devenită realitate se alătură elogiilor scrise post-mortem de zecile de semnatari ai acestui număr al revistei.

Ca o expresie a admiraţiei pe care o port acestui inegalat maestru al condeiului, îmi permit să depăn câteva din amintirile personale din cei şapte ani de când am avut privilegiul să-l cunosc.

Cea mai vie amintire este cea pe care am intitulat-o "Îmbrăţişarea". Este întâlnirea lui Mirodan cu Radu Beligan în casa mea din Herzlia, după foarte mulţi ani în care nu se mai văzuseră. Mirodan era aşezat într-un fotoliu în momentul când soneria a anunţat că vine cineva, uşa s-a deschis şi s-a auzit vocea lui Beligan, mai specifică decât o amprentă digitală. Ca prin minune, cu o mişcare sprintenă, care contrasta flagrant cu lentoarea caracteristică mişcărilor lui Mirodan din ultimii ani, a sărit din fotoliu şi amândoi s–au prins într-o îmbrăţişare. Pe măsură ce îmbrăţişarea se prelungea, emoţia celor din jur creştea, citindu-se vădit pe feţele lor. În tăcuta îmbrăţişare auzeai parcă ovaţiile spectatorilor din sălile pline până la refuz ale teatrului Comedia din Bucureşti, simţeai austeritatea solemnităţii decernării premiului Caragiale la Academia Română, pentru *Celebrul 702*. Priveam cu toţii îmbrăţişarea dintre deţinutul Cheryl Sandman, alias Beligan, şi autorul care moare azi sau mâine, alias Mirodan. Dar mai presus de orice asistai la scânteia care ia naştere când două creiere de geniu vin în contact unul cu altul.

Privindu-i îmi veneau în minte cuvintele atotputernicului Harrison din *Celebrul 702:* "Avem o mie de scriitori-bandiţi, dar nici un bandit-scriitor. Tu Cheryl, vei fi primul bandit-scriitor din lume!" Probabil că această frază avea în ea ura ucigătoare a lui Mirodan pentru tot ce este putred în societate. Îmbrăţişarea a luat sfârşit într-o linişte desăvârşită ce se aşternuse în cameră, şi vocea lui Radu s-a auzit din nou: Ce fericire să te revăd!

Îmi amintesc că din primele do-

Cu Radu Beligan, în vizită la redacţia din Zamenhof 13

uă întâlniri cu Mirodan, la el acasă, am înţeles că dintre cele patru atribute ale partenerului de dialog, dramaturg, istoric literar, traducător şi ziarist, ultimul atribut era cel care-l caracteriza la orele întâlnirilor noastre. Mă simţeam în vizită la ziarul "Viaţa Tineretului" din piesa *Ziariştii*. De altfel Mirodan enunţa clar: Vreau să aud ştiri-senzaţie, lupte, confruntări acerbe, vreau întâi să aflu totul, la sfârşit stabilim ce se publică şi ce este tabu. De-a lungul anilor am constatat că şi-a respectat totdeauna promisiunea cu sfinţenie. De altfel la sfârşitul întâlnirilor trăgea concluziile. Era interesat să afle despre orice, despre medicină, cercetare, politică, şi nu putea să sufere să vorbească despre el. Pentru a afla cum se simte trebuia s-o întreb pe ascuns pe Silvia.

Moartea lui Schechter l-a tulburat până în străfundul sistemului său nervos, i-a zdruncinat echilibrul sufletesc. Simţea în Schechter pe prietenul adevărat şi avea în el un suflet la fel de devotat ca familia.

Vizitele la Mirodan aveau un ritual, se culca târziu şi se trezea târziu, în jurul orei 10, intra în starea de veghe propriu-zisă în jurul orei 11, era constituţional un tip numit de specialiştii în somn "bufniţă". Când Silvia era acasă, ea mă primea şi îl anunţa că am venit, deşi el auzea cine venise. Se ridica de la masa de lucru după ce mai privea o dată cele trei portrete care-l înfăţişau pe nepotul sau Marc Seamus la trei vârste diferite, şi venea în salon. Era mândru de Marc aproape la fel, dacă nu mai mult decât de propriul său fiu, Vlad. Marc absolvise filozofia la Oxford şi se angajase cu frenezie în realizarea de filme documentare. La anunţul morţii lui Mirodan, a lăsat baltă filmul documentar la care lucra cu asiduitate în Argentina şi a zburat timp de 22 de ore pentru a fi prezent la despărţirea de iubitul său bunic împreună cu părinţii, care veneau de la Londra.

În zilele când era bine dispus – erau zile rare în ultimii ani – obişnuia să mă tachineze spunând: Să te fereşti de pana ascuţită a ziaristului!

Un subiect care ne frământa pe ilustrul dispărut şi pe mine în măsură egală este cel al identităţii evreului-român în Israel. Într-un articol publicat în revista săptămânală "Cultura" a lui Augustin Buzura şi Angela Martin din ziua de 2 aprilie 2009, intitulat *Scriitor evreu-român*, doi talentaţi tineri scriitori, Daniel Cristea Anca şi Mihai Iovănel, în ciuda riscului de a fi acuzaţi de xenofobie, adresează întrebarea: Există subiecte preferenţiale la scriitorii evrei de limbă română? În răspunsul său afirmativ, Leon Volovici îl dă ca exemplu pe Alexandru Mirodan, pe care îl consideră expresie a clişeului problematicii de identificare a evreului, asemănător lui Mihail Sebastian.

În cele 275 de numere ale revistei lunare *Minimum*, ca şi în *Dicţionarul Neconvenţional al Scriitorilor Evrei de Limbă Română* (volumul I, A-B-C, 1986, vol. II, D-E-F, 1997, şi vol. III, G-H-I, 2008) Mirodan îşi soluţionează în mod absolut şi definitiv problema identificării sale, nelăsând nici un strop de bănuială asupra adevăratei sale identităţi. Dotat cu o inteligenţa ieşită din comun, după ce a cucerit culmile gloriei în ţara în care s-a născut, România, dedică ultimele patru decenii din viaţa sa, fizic şi spiritual, Israelului. Singur cu gândurile sale în camera sa de lucru din strada Shlomo Hamelech 29 din Tel Aviv, în decurs de 33 de ani de activitate răspunde din vârful condeiului, în mod categoric şi fără cel mai mic dubiu, la întrebarea pusă de cei doi tineri scriitori. Cine vrea să se convingă de acest adevăr este invitat să citească cuprinsul celor 22.160 pagini scrise în cele 12.045 de zile, în care veşnicul absent-permanent prezent în viaţa Israelului redă actualitatea filtrată prin creierul şi sufletul său. Tot ce a scris a scris cu condeiul ţinut în mâna sa dreaptă, refuzând să recurgă până în ultima clipă a vieţii la vreuna din minunile electronicii moderne – computere, lap-topuri, internet, Google sau Yahoo.

Stingerea lui Alexandru Mirodan după o viaţă de creaţie confirmă definiţia lui Napoleon referitoare la geniu: „Arde ca o lumânare pentru a lumina pe cei din jur".

DOINA MEISELES

Un gol de neînlocuit...

Brusca şi dureroasa dispariţie a celui care a fost cel mai reprezentativ publicist, dramaturg, scriitor şi ziarist al generaţiei sale a lăsat un gol de neînlocuit în lumea publicisticii de limbă română din Israel...

Alexandru Mirodan a însemnat însă imens de mult nu numai pentru cititorii din Israel ai excelentei reviste *Minimum* şi ai inteligentului său *Dicţionar Neconvenţional...*

Revista sa lunară, ca şi fiecare nou volum al *Dicţionarului* erau aşteptate cu sufletul la gură, cu emoţie şi curiozitate în Europa, America sau Australia... Fără îndoială că nimeni şi nimic nu va putea umple golul lăsat de Alexandru Mirodan.

Păcat...

JEAN STEIGER

Cum l-am cunoscut pe Mirodan

Pe Alexandru Mirodan l-am cunoscut de la... distanţă. Acesta este adevărul. În România, deşi eram "colegi de breaslă", i-am descoprit talentul de dramaturg în piesele sale pe care le-am vizionat pe scenele teatrelor bucureste. Dar personal nu am ştiut cum arată la faţă.

Ajunşi ambii în Israel, a provocat "marea revoluţie" în lumea gazetăriei în limba română odată cu apariţia primului număr al revistei sale *Minimum.* Shabtay Himmelfarb, directorul publicaţiilor în limbi străine, a încercat să-l "torpileze", cum de altfel mai făcuse (şi reuşise) cu tentative ale altora de a concura ziarul *Viaţa Noastră,* dar cu Mirodan nu i-a mers. Revista a devenit repede populară, mai ales în rândul intelectualităţii originare din România, şi nu trebuie uitat că a apărut într-o perioadă când în Israel au venit mulţi medici, ingineri, oameni cu studii superioare. Ei au remarcat imediat "noul" în gazetaria israeliană de limbă română, care de altfel a avut ecouri şi peste graniţele micii noastre ţări. Noi, cei din redacţia *Vieţii Noastre,* citeam M*inimum* pe ascuns, ca să nu ne vadă boss-ul, care instituise un regim similar unei dictaturi. Acolo l-am cunoscut pe Mirodan din revista lui şi mărturisesc că toţi din redacţia *Vieţii,* şi mai ales mai târziu din redacţia cotidianului *Ultima Oră,* aşteptam cu nerăbdare apariţia fiecărui număr al revistei sale.

Dar tot nu îl cunoscusem personal pe Mirodan. De ce? Pentru că, spre deosebire de alţi slujitori ai presei (nu toţi, desigur) era un om extrem de retras, nu-i plăcea să iasă în public, nu se bătea cu pumnii în piept şi nu îşi dădea ifose pentru ca ceilalţi să ştie cu cine aveau de-a face.

Şi totuşi, acolo la *Ultima Oră,* conversam din când în când cu Mirodan la telefon. De obicei îl căuta pe bunul lui prieten şi colaborator I. Schechter, colegul meu de redacţie, iar cum acestuia nu-i plăcea să răspundă la apelurile telefonice, misiunea îmi revenea mie. "Pot să vorbesc cu marele umorist?" începea Mirodan convorbirea. Iar "marele umorist" îi răspundea imediat pentru că erau legaţi de o prietenie veche şi trainică.

Curiozitatea de a-l vedea la faţă pe Mirodan mi-a fost satisfăcută cu un prilej trist: la înmormântarea lui Schechter. Nu a vrut să lipsească de la momentul despărţirii de cel care i-a fost nu numai un prieten devotat, dar şi un sfetnic şi colaborator la revista lui, care avea să-i resimtă din plin lipsa. L-am revăzut pe Mirodan şi cu ocazia condoleanţelor prezentate familiei Schechter în apartamentul de pe strada Zamenhof din Tel Aviv.

Dar deşi ne-am întâlnit atât de rar, respectul şi preţuirea mea faţă de acest minunat om al literelor vor ramine mereu vii, cu atât mai mult cu cât resimţim atât de dureros şi dispariţia revistei sale.

NICU NITAI

A muri enorm

Francezii spun că a pleca înseamnă a muri un pic.

Dar plecarea ta înseamnă a muri enorm, la nesfârşit. Una din piesele tale, pe care am avut şansa s-o regizez, se numeşte: *Cineva trebuie să moară.* Dar de ce tocmai tu? Este o nedreptate. Publicul israelian încă nu-ţi cunoaşte captivanta ta dramaturgie. Şi aliaua română e doar la începutul *Dicţionarului* tău. Cine va mai izbuti să ne dăruiască, cu maximum de geniu şi de modestie, acest *Minimum?*

MARIA GĂITAN MOZES

Dăruire totală

Revista *Minimum* însemna Mirodan. Mirodan însemna revista *Minimum.* O contopire înflăcărată, crâncenă, biruitoare, admirată, susţinută, invidiată şi... **iubită.**

Mirodan ni s-a dăruit nouă cu tot ce a avut mai bun.

Pentru toate acestea şi pentru faptul că Mirodan era un OM, l-am respectat şi-i voi păstra în continuare o veşnică recunoştinţă.

De sus, din ceruri, Mirodan, priveşte către noi cu câtă durere şi regrete vom aştepta apariţia revistei tale dragi, *Minimum!* Priveşte şi fii mulţumit pentru bogăţia spirituală lăsată în tot ce ai scris.

Odihneşte-te în pace!

DOREL SCHOR

Subsemnatul Al. Mirodan....

"Subsemnatul Al. Mirodan, domiciliat în Israel, Tel Aviv, str..."

Am în faţă scrisoarea manuscris a marelui dramaturg şi publicist prin care mă recomanda Uniunii Scriitorilor din România. Marele Mirodan, celebrul Mirodan, începea scrisoarea cu modestul cuvânt "subsemnatul", umplea rândurile cu căldură şi prietenie. Şi încheia, firesc: "Îmi face plăcere să susţin (cu amândouă mâinile) cererea confratelui Dorel Schor".

Păstrez această scrisoare care îl prezintă oarecum altfel pe Mirodan-omul, colegul exemplar în ciuda diferenţei de vârstă şi de statut, solidar cu mica breaslă scriitoricească din Israel, el – atât de sever cu sine, dar şi cu ceilalţi, partizan pretenţios şi atât de neobosit al valorilor literaturii române în agitatul Orient Mijlociu.

Dar scriitorul, creatorul de revistă, dramaturgul celebru ne-a părăsit. Luminile s-au stins, cortina s-a lăsat obosită...

Sper din toată inima că publicul va rămâne îndelung în picioare, aplaudând frenetic.

Numai că la rampă nu va mai apărea nimeni...

GETTA BERGHOFF

Primăvara a sosit şi Sărbătoarea Paştelui e pe drum...

Soseşte, e pe drum şi totuşi e întristată şi în jurul nostru e vid, un gol nebănuit, nerealizat până la această dată.

Cu ce se deosebeşte sosirea acestei seri şi Sărbători de Paşte de cele din anii trecuţi? În anii trecuţi, ca-n toţi anii din urmă, apărea la chioşc revista lui Mirodan. *Minimum* ajungea pe masa noastră, proaspăt, de actualitate şi „casherit" pentru această seară. *Minimum* era revista lunară de limbă română sosită la timp ca un mesager conştiincios, ca un Santa Claus cu tolba plină de jucării. Era revista lui Alexandru Mirodan! El scria revista cu probitatea ziaristului, a omului care vede şi respiră vremea de afară, scrie, respiră şi trăieşte în fiecare rând, în fiecare pagină.

Fie-i amintirea binecuvântată!

LUCREŢIA BERZINTU

In memoriam: Alexandru Mirodan

Regret foarte mult pierderea inegalabilului Al. Mirodan! L-am cunoscut personal, în anul 2003, când l-am vizitat la redacţia revistei „Minimum", în Tel Aviv, pe str. Zamenhof. A fost o simpatie reciprocă. M-a atras inteligenţa sa, modul cum gândea, cum înţelegea tragediile oamenilor, cât şi priceperea sa de a scrie pe gustul cititorilor, să nu-i plictisească...

Mi-a dăruit atunci, când ne-am cunoscut, *Dicţionarul Neconvenţional...*, vol. 1 şi vol. 2, plus *Ocolul pământului într-un surâs*, toate cu autografe. În acelaşi an, 2003, mi-a acordat interviul pe care l-am publicat în revista *Dacia Literară* din Iaşi (coordonator Lucian Vasiliu) şi a precizat că nu-i place să dea interviuri, dar, dacă va mai accepta, se va întâmpla peste cinci ani.

Cei de la Iaşi nu au respectat originalul interviului, însă. M-au revoltat tare de tot pentru că au adăugat "din burtă" o întrebare şi răspunsul acesteia, cu numele nostre, al meu la întrebare şi al domnului Al.Mirodan la răspuns. Din această cauză, Al. Mirodan s-a făcut „foc", pe bună dreptate... Eu eram "foc" la pătrat. L-am contactat pe Lucian Vasiliu, să aud de ce s-a procedat aşa, mai ales că-l rugasem înainte să nu se greşească, fiindcă domnul Mirodan a cerut să nu i se schimbe nici măcar o virgulă. Mai tare mi-a fost revolta când Lucian Vasiliu mi-a răspuns simplu că redactorul şef, Ştefan Oprea, s-a ocupat de publicarea interviului.

Ce făcuse redactorul şef? Din prefaţa mea la interviu, a inventat o întrebare şi un răspuns, ca pe timpul comunismului... Totul a murit atunci. Abia în 2008 am reluat acel interviu, eliminând tot ce era străin.

Tot în anul 2008, fiindcă trecuseră cei cinci ani, am dorit să realizez alt interviu cu Al. Mirodan. M-am documentat şi i-am scris biografia cu opera completă. Pe Internet nu era. Mi-am zis că trebuie să fie publicată opera completă, Al. Mirodan fiind „un dramaturg de cea mai înaltă clasă", vorba lui Radu Beligan.

Aşadar, i-am scris, propunându-i interviul, plus i-am trimis în formă tipărită şi biografia sa cu opera completă, rugându-l să vadă dacă n-am omis ceva.

După câtva timp, i-am telefonat să-l întreb de interviu şi mi-a replicat: „Ştiu că au trecut cinci ani şi am promis, dar te rog să mai aştepţi fiindcă sunt foarte ocupat cu *Dicţionarul...*" (În 2008 a publicat vol. 3.)

La un anticariat din Tel Aviv am găsit şi am cumpărat *Contract special de închiriat oameni*, teatru, Al. Mirodan, 1983, ed. Minimum. În iunie 2008, m-am întâlnit cu Al. Mirodan în scopul de a-i preda un articol pentru revista Minimum şi, cu acest prilej, am luat cu mine şi *Contract special de închiriat oa-*

meni, pentru a-i solicita un autograf. Mi l-a dat cu mare plăcere.

Văzând că este mereu ocupat, am publicat interviul vechi, refăcut, împreună cu biografia şi opera completă în reviste de peste tot în lume (Germania, România, America, Canada, Israel).

Parcă nu-mi vine a crede că Al. Mirodan ne-a părăsit pentru totdeauna, chiar dacă l-am condus pe ultimul drum! Nu mă împac cu ideea că nu mai este, nici Al. Mirodan şi nici *Minimum* („un om ca toţi oamenii"!).

Vă voi binecuvânta mereu, maestre Mirodan!

SHAUL CARMEL

Sfârşitul Epocii Mirodan

Vineri dimineaţă, la 12 martie a.c., a luat sfârşit "Epoca Mirodan". Puţini dintre cei foarte mulţi care l-au admirat s-au uitat în jur când l-au condus pe ultimul drum. Tălpile ignoranţei şi ale indiferenţei ucigătoare, vorba scriitorului dascăl, n-au călcat în cimitirul Hayarkon. Cei care ar fi dat orice ca să-şi vadă numele tipărit în revista *Minimum* n-au fost în jurul catafalcului.

Oare câţi dintre colegii de breaslă ai lui Mirodan s-au gândit vreodată la ce a făcut el pentru noi de când a venit în ţară şi până la plecarea lui? A trudit ca mişcarea literară pe româneşte, cum îi plăcea să spună, să se constituie într-o literatură "mică", dar nu "minoră".

Plecarea lui Alexandru Mirodan dintre noi este o pierdere pentru valorile adevărate ale literaturii din acest colţ al lumii. Ştiu! Îmi va fi dor de el.

G. MOSARI

Te-am iubit mult, Mirodan...

...deoarece strălucitul umor din piesele tale mi-a umplut tinereţea, iar în urmă cu peste 30 de ani, când te-am cunoscut, m-ai încântat prin modestia ta, şi am văzut că a venit din România un mare scriitor de care toţi mă întrebau când mă duceam în ţara natală şi care a avut demnitatea să se ia la luptă cu toate greutăţile, scoţând revista *Minimum,* împotriva dictatorilor care conduceau presa românească din urmă cu câteva decenii.

Am simţit pentru omul deosebit care se numea Alexandru Mirodan o afecţiune aparte, o prietenie sinceră care n-a slăbit nici măcar o clipă.

Te-am iubit mult, Mirodan, fiindcă mi-ai pus la dispoziţie pagini din *Minimum* spre a scrie pentru cititorii tăi despre călătorii, povestiri, rubrica "Pe legea mea". Îmi spuneai mereu că o revistă trebuie să fie vie, pe fază, şi ai făcut o asemenea revistă despre care toţi spuneau că e cea mai bună revistă în limba română din afara României.

Cu talentul tău scriitoricesc, ai realizat trei volume din *Dicţionarul Neconvenţional al Scriitorilor Evrei de Limbă Română,* care are o valoare enormă pentru emigraţia noastră. În întâlnirile cu mine erai totdeauna dornic de noutăţi şi-mi plăcea modul analitic în care discutai evenimentele.

Până într-o zi, când soţia ta dragă, Silvia, mi-a spus la telefon: Mirodan nu mai este!...

Te-am iubit mult, Mirodan. Prin opera ta deosebită, pe care o laşi moştenire, tu, Mirodan, vei fi nemuritor!

ION MIHĂILEANU
(Paris)

Neconvenţional, aşa l-aş numi pe Mirodan, dacă aş fi obligat să-l definesc printr-un singur cuvânt. Cuvântul pe care l-a folosit pentru extrem de originalul său *Dicţionar.* Neconvenţional în tot ce-a realizat. În comediile pe care le-a scris. În maniera sa de a fi critic şi istoric literar. De a fi gazetar şi de a construi şi redacta o revistă. Surprinzător, rebel. De ce *Celebrul 702, Şeful sectorului suflete* sau *Transplantarea inimii necunoscute* au atras în România o mulţime de spectatori? Pentru că în subtext spectatorii ziceau ceva subversiv şi râdeau cu poftă de absurdităţile regimului. De altfel, cele 11 piese scrise de Mirodan intră în patrimoniul istoriei literaturii române din perioada "obsedantului deceniu"*. Ca şi originalul *Dicţionar Neconvenţional.*

Venit în Israel, Mirodan a creat *Minimum.* N-a fost o revistă "normală". Vocaţia de dramaturg a lui

Membrii Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limbă Română
îşi pleacă fruntea cu pioşenie la dispariţia fostului lor preşedinte,
eminentul scriitor şi incomparabilul publicist

ALEXANDRU MIRODAN

şi transmit familiei îndoliate condoleanţele lor

Pentru obştea scriitoricească de limbă română din Israel este o pierdere grea. Cu el se încheie o epocă, epoca Mirodan.

Comitetul de conducere al A.S.I.L.R.

Mirodan neputând fi realizată pe scenele din Israel, s-a realizat într–un fel în *Minimum.* Ce-a fost *Minimum?* O piesă în care autorul şi regizorul Mirodan a pus în scenă personaje odioase sau superbe, pe alocuri violente sau surâzătoare, dramatice sau pline de umor.

Cred că acest om-orchestră, ziarist, critic şi istoric literar, dramaturg şi autor al revistei Minimum, a fost înainte de toate un umorist. Virtuoz. Cum s-ar zice despre un excelent violonist. Un larg diapazon. Fin, subtil, spiritual, apropiat de umorul francez. Sarcastic, muşcător, plin de vitriol când îi ridiculizează pe duşmanii săi de toate categoriile, în primul rând pe fascişti, antisemiţi. Niciodată plictisitor. Concis. Cuvântul său fetiş, de altfel, a fost "minimum minimi".

O vorbă despre omul Mirodan. În Israel el a devenit un adevărat sabru, adică ţepos pe dinafară şi dulce pe dinăuntru. Rar am întâlnit pe cineva să fie un om atât de fidel în prietenie. Am simţit-o şi eu timp de aproape 60 de ani de când ne-am cunoscut. A simţit-o Schechter. A simţit-o B. Elvin. Sunt convins că şi alţii pe care nu-i cunosc.

Mirodan a lăsat o piesă inedită, *Contract special de închiriat oameni,* care poate fi intitulată *Oraşul cu un singur evreu.* Îl felicit pe acel regizor care va pune în scenă această piesă, care poate fi comparată cu celebra *Andorra* de Max Frisch. Sunt convins că premiera mondială, în orice ţară va avea loc, va emoţiona profund pe spectatori, care vor aplauda la scenă deschisă spiritul invincibil al dragului meu prieten Mirodan.

**Ziariştii, Celebrul 702, Şeful sectorului suflete, Camuflaj, Noaptea e un sfetnic bun, Transplantarea inimii necunoscute, Primarul lunii şi iubita sa, Contract special de închiriat oameni, Despre unele lipsuri, deficienţe şi neajunsuri în domeniul dragostei, Tovarăşul Feudal şi fratele său, Evreica din Toledo (după Feuchtwanger).*

RADU HERVIAN
(New York)

Prinţul umorului

Nu l-am cunoscut personal pe Alexandru Mirodan. Dar "experienţa" mea cu marele dramaturg a început devreme.

Pe la sfârşitul anilor '60, fiind însărcinat cu serviciile culturale în cadrul anului 3 la Politehnica din Bucureşti, mă ocupam cu obţinerea de bilete de teatru cu preţ redus pentru studenţi. Colegii mei, cumpărătorii de bilete, erau tineri veniţi din toată România, care cu greu puteau fi confundaţi cu amatori de artă şi cultură "capitalistă".

În consecinţă, nu eram foarte solicitat. Era însă de ajuns să afişez pe tablă numele "Mirodan", ca dintr-o dată să nu mai prididesc cu vânzarile. De prisos să menţionez că ultimul bilet îl păstram cu un egoism fără perdea, fie că mai văzusem sau nu piesa respectivă.

Când în 2002 am început să scriu pentru *Minimum,* mi se îndeplinea desigur un vis.

Citeam în fiecare lună, cu sfinţenie, ca fiecare dintre admiratorii lui, revista.

Dar a fi colaboratorul lui Mirodan era o onoare peste aşteptări.

Simţeam că rândurile mele nu erau la înălţimea prestigiului gazdei. Nu mai scrisesem în româneşte de peste 30 de ani. Mirodan însă, care-mi scria de mână, 2-3 vorbe pe prima pagină a revistei, nu mă critica. Mărinimia caracteristică şi poate speranţa într-un text mai bun cândva, îl făceau să mă îndrume cu o glumă sau un exemplu, fără a da impresia că mă îndrumă. Îmi spunea să folosesc "umorul de care nu duc lipsă" (hm!), adică să-i propun umor eu, prinţului umorului pe care-l admiram încă din adolescenţă.

Ocazionalele noastre discuţii telefonice de mai târziu începeau din partea mea cu emoţiile elevului în faţa profesorului mult respectat. Curând însă el conducea discuţia în aşa fel încât treptat mă simţeam lejer şi confortabil. Îmi răscolea imaginaţia şi mă silea să scriu mai bine.

Au trecut 8 ani de când scriu pentru *Minimum.*

Pe prima pagină a "Dicţionarului III", primit anul trecut, recitesc din nou ca la început rândurile scrise de mâna maestrului. Mă numeşte: "americanologul inegalabil al revistei *Minimum*", iar în încheiere adaugă: "cu salutul de condei al lui Al. Mirodan".

Este oare posibil ca Alexandru Mirodan să fi fost mulţumit de mine?

În trenul vieţii unii se suie, alţii coboară. În trenul meu, Mirodan poate s-a dat jos, dar nu va coborî niciodată.

B. ELVIN
(Bucureşti)

Al. Mirodan – finalul

Dispariţia lui Al. Mirodan sărăceşte prezenţa personalităţilor culturale de limbă română din emigraţie. Odată cu el piere un autor preocupat deopotrivă de ceea ce se petrecea în Israel şi în ţara natală, despre care dădea seama cu pasiune.

Nu, Al. Mirodan nu făcea parte din condeiele cumpănite şi caracterizate prin moderaţie. Îşi exprima protestul sau adeziunea în chipul cel mai direct, fără ezitări, reticenţe, echivocuri. Dar fie furios, fie admirativ, rămânea spiritual. Umo-

rul intră în componenţa unui talent seducător prin naturaleţea şi uşurinţa cu care atrăgea atenţia cititorului asupra a ceea ce nu părea decât un fleac, un nimic. Ai zice, de pildă, că *Dicţionarul scriitorilor evrei de limbă română* se bizuie în primul rând pe detaliul pitoresc, surprinzător, ori necunoscut al unor biografii şi creaţii. Dar portretele şi analizele propun o perspectivă originală, ţintind nu numai o dată substanţa operelor şi apartele scriitorilor.

Toate aceste trăsături sunt vădite şi în lunarul *Minimum*, din care au apărut 275 de numere şi având o difuzare pe cinci continente. *Minimum* a aliniat mai multe semnături, uneori reale, alteori născociri şi pseudonime ale celui ce gândea şi făcea reviste de la un capăt la celălalt, dăruindu-se cu acea energie definind ziaristul împătimit să-şi exercite vocaţia în paginile unei publicaţii devenite subiectul propriei sale existenţe.

Ar fi apoi nedrept să se uite succesul teatrului lui Al. Mirodan, unele din piesele sale *(Celebrul 702)* fiind reprezentate de sute de ori în aplauzele unui public care aprecia hazul situaţiilor şi verva dialogului. La timpul lor, aceste comedii anunţau un înzestrat dramaturg.

Pe Al. Mirodan nu l-am văzut la faţă de două decenii, n-am corespondat cu el, deseori nu-i împărtăşeam opiniile, dar mi-era drag aşa cum îţi este un prieten din tinereţea comună, când vă apropiau atât năzuinţele, cât şi eşecurile, şi când ne descopeream pe noi înşine, el dovedind nevoia şi aptitudinea generozităţii până la sacrificiul de sine.

Ar mai rămâne să notez în această telegramă că aflasem de două-trei luni de maladia lui Mirodan, după cum mi-a venit la urechi că nu respectă indicaţiile medicului. Ca şi cum se grăbea să ajungă spre inevitabilul final. Şi totuşi, când a crezut că s-a însănătoşit, s–a dăruit din nou *Minimului.* N-avea altă ieşire.

(Din "Observator cultural", Bucureşti, 17.03.2010)

MIHAI LUPU
(Minneapolis)

Imortalitatea poartă numele "amintire"

Miro stăruie pe retina memoriei mele ca în fotografia făcută de Hedy Löfler acum cine ştie câţi ani. Dar mai ales îl am în faţa ochilor ca în amintirea ultimei noastre întâlniri din 1998, la el la redacţie. Prezenţa lui rămâne vie (şi neconvenţională) pentru că e imposibil să uit ce contribuţie enormă a adus, cu un talent excepţional, un spirit creator neliniştit şi o inteligenţă ieşită din comun, la patrimoniul literaturii de limbă română. E o imagine pe care o port cu mine şi nu are cum să piară.

Doresc ca tot ce a adunat şi a scris pentru *Dicţionarul* lui erudit/ sclipitor să ajungă să vadă lumina tiparului. Pentru că e literatură! Vorbele lui de duh se cheamă literatură! Bancurile lui surprinzătoare - dublate şi contestate de o licărire amuzată în privire – trăiesc vibraţia poeziei autentice şi sunt literatură. Piesele lui de teatru sunt literatură! Fie citite pe pagina scrisă sau vorbite pe scenă în spectacol, ele trăiesc ca literatură! În ciuda numelui ei parţial modest şi parţial ironic, revista pe care a creat-o, *Minimum*, este şi va continuă să fie literatură!

Atâta vreme cât trăim, gândim, ne ştim prietenii şi le purtăm dorul, "Şeful sectorului suflete" continuă să existe proaspăt în mine. Cred cu o anumită încăpăţânare că singurul mod al imortalităţii poartă numele amintire. Mirodan/Cerchez va păstra totdeauna aureola nemuririi în amintirile celor care l-au cunoscut, l-au iubit şi aparţin continuităţii vieţii.

LASZLO ALEXANDRU
(Cluj)

O veste tristă

Aflu din Israel că tocmai s-a stins din viaţă ziaristul Alexandru Mirodan.

În ultimele decenii, după plecarea sa din România, devenise omul-orchestră care a dat viaţă publicaţiei lunare *Minimum.* Conferindu-i structura diversificată a unui magazin ce cuprindea de toate (comentarii politice, ştiri, veşti mărunte, eseuri culturale, reţete culinare, bârfe, noutăţi, topuri de simpatie şi antipatie, caricaturi, ba chiar şi poşta redacţiei), Mirodan făcea o treabă deosebită. Înainte de toate, reuşea să menţină o punte vie de comunicare între vorbitorii de limbă română de pe cele mai diverse meridiane, din Israel şi până în America, din Australia şi până în Africa. Fără a-şi propune să fie o publicaţie elitistă, foarte scrobită, *Minimum* devenise una dintre vocile cele mai cunoscute din diaspora românească.

Aceeaşi structură compozită (constituind marca specifică a revistei confecţionate, în cea mai mare măsură, de el singur) o imprimase şi cărţii publicate cu vreun an în urmă, *Dicţionar neconvenţional al scriitorilor evrei de limba română,* vol. III, G-H-I. Ediţia cu pricina rămâne un nesecat izvor de surprize: picante detalii biografice de scriitori, citate ample din lucrări de specialitate, pasaje de polemică istorică, fotografii, desene, schiţe,

evocări, etc. Câte puţin din câte de toate.

Mirodan avea nerv de ziarist, ştia să-şi focalizeze atenţia pe detaliul cotidian tensionat, să dea glas amănuntelor litigioase. El a fost cel care mi-a "introdus" polemicile şi luările de poziţie în presa israeliană. Fără a mă fi întâlnit vreodată personal, pur şi simplu m-a citit, i–a plăcut ce-a găsit şi a început să mă publice. Iar dacă, în ultimele luni, textele mele s-au tipărit deja fără nici un fel de restricţii, în cele mai diverse periodice din Israel: *Minimum*, *Jurnalul săptămânii*, *Viaţa noastră*, ştiu că acest lucru se datorează creditului pe care mi-l acordase iniţial Alexandru Mirodan. I-am mulţumit de câteva ori pentru asta, în corespondenţa mea privată. Îi mulţumesc public, azi, când nu mai poate să mă citească.

Odihnească-se în pace!

ION CRISTOFOR
(Bucureşti)

Suntem mai săraci

Tristă şi dureroasă veste. Omul acesta ne-a înseninat viețile, a dat sens eforturilor noastre, de mici şi neajutoraţi mânuitori ai condeiului. Cu Alexandru Mirodan pleacă la cer un mare scriitor, un dramaturg de primă mână, un ziarist de conştiinţă. A fost, înainte de toate, un Om de aleasă noblețe umană. Prin scrisul său a reprezentat cu strălucire două culturi, două naţii, care s–au regăsit şi se vor regăsi mereu în scrisul său. Evrei şi români, ne–am simţit mai aproape prin cuvintele lui. Fii ai aceluiaşi tată.

Cu lacrimi în ochi, ne rugăm tatălui ceresc să-i dăruiască lui Alexandru Mirodan nu pace şi odihnă (căci omul nu avea odihnă), ci doar o revistă, un pix şi hârtie. Nu pot să mi-l închipui pe marele scriitor fără excelenta revistă *Minimum*, fără *Dicţionarul* lui fabulos.

Fără Alexandru Mirodan suntem mai săraci şi mai trişti. Dumnezeu să ne ierte, să-l odihnească pe marele şi neuitatul nostru Al. Mirodan. Noapte bună, iubite Maestre!

TANIA LOVINESCU
(Bucureşti)

Eroul nostru

Cu multă tristeţe am aflat de dispariţia lui Mirodan. El a fost eroul nostru, care ducea mai departe bătălia pentru cultură, pentru adevăr, pentru Israel.

Ziua de 1 a fiecărei luni ne amintea de prezenţa lui şi ne amintea de emoţia cu care aşteptam să se ridice cortina pentru a ne prezenta o piesă de Mirodan.

Suntem alături de familie şi nu vom uita niciodată ce-i datorăm lui Mirodan.

Prietenii, admiratorii,
cititorii din România.

RADU MIHĂILEANU

Unul din păstrătorii memoriei contemporane

«Aveam, probabil, 15 ani, când, plimbându-ne pe Bulevardul Dacia, din Bucureşti, Mirodan mi-a spus să continui să scriu poeme, în ciuda gustului meu excesiv de morbid din acea perioadă, de o indiscutabilă monotonie, rezultat al alegerii subiectelor mele: moartea şi amorul.

Am citit şi am văzut piesele sale de teatru aşa cum bei apă sfinţită. Mărturisesc: el, Mirodan, Chaplin, Jean Giraudoux, Mihail Sebastian, Ionesco şi Brecht mi-au dăruit pofta de a râde şi de a plânge, această formă de artă, tragi-comedia, atât de dificil s-o creezi, atât de percutantă şi eficace, atât de rară, atât de spirituală şi necesară în această lume de fugă spre auto-distrugere şi către non-valoare.

Îl admiram în secret. Scriind prima mea piesă de teatru încercam să scriu à la Mirodan: o parodie a războiului şi a absurdităţii puterii. Dar, vai, nu poţi scrie ca Mirodan, dintr-o simplă trăsătură de condei. Trebuie să ai sufletul său, privirea sa, cuvântul său, limbajul său. Nu le aveam, nu le voi avea, nimeni nu le va avea niciodată. Sunt ale lui… Îi aparţin.

Ca o obsesie, tot ce încercam să scriu, piesă, scenariu, nuvelă, teatru, piesa sa *Contract special de închiriat oameni* îmi revine în minte. Ca şi "Brazil", filmul lui Terry Gillian. Îl bănuiesc pe Mirodan că el a dezvoltat în mine setea vitală de libertate şi democraţie.

"Unde se duce?" – m-am întrebat în ziua plecării sale în Israel. "Către care limbă?". El care poseda una, atât de strălucită. Mai târziu am înţeles că spiritul său se înăbuşea acolo, în România. Spiritul său avea nevoie să respire şi să se hrănească din respiraţia celorlalţi.

E inutil să amintesc toate piesele sale, care mi-au tăiat răsuflarea. *Ziariştii*, *Şeful sectorului suflete*, *Celebrul 702*, *Transplantarea inimii necunoscute*, *Primarul lunii* şi altele, şi altele.

Zic "inutil", şi iată-mă amintindu-le. Mâna scrie mai repede, înfruntând spiritul. Ea, mâna, rămâne fidelă, atât de apropiată de memorie. Îmi amintesc de asemenea de serile premierelor când, ca un imens ecou popular, publicul striga în cor: "Autorul, Autorul!".

Mirodan, modest, ca şi cum ar fi contribuit într-un mod vag la aceste opere de artă, apărea în fundul scenei, împins de complicii săi, actorii. Saluta publicul, şovăitor, mirat, surprins de fiecare dată de

ovaţiile pe care textele sale le provocau.

Mirodan nu e numai dramaturg. El e de asemenea un observator, un barometru al societăţii. Dovada: *Replici, Ocolul pământului într-un surâs*, revista *Minimum* şi, în anii din urmă, uimitorul *Dicţionar Neconvenţional al Scriitorilor Evrei de Limbă Română*. Ca Mauriac în Franţa, el observă, amplifică, pentru a ne atrage atenţia. Revista sa israeliană este o dovadă vie. Acolo el dezvăluie, câteodată deranjează, ţipă, glumeşte, povesteşte realitatea lumii.

El este unul din păstrătorii memoriei contemporane. Unul d[i] aceia, evreu de secole, care râde cu lacrimi în ochi, ca Shalom Alechem, salutând şi transmiţând această sublimă imagine a carnavalului uman.

În ciuda tuturor furtunilor ochiul său va observa, urechea sa va asculta, spiritul şi mâna sa vor transmite memoria. De aceea s-a născut. E destinul său.»

(Tezt publicat în "Minimum" nr. 262/2009, la rubrica "Poşta Dicţionarului")

Mirodan şi *Minimum* la Ierusalim

Mirodan se lăsa greu convins să vină la Ierusalim. Pentru el, Ierusalimul iudaic era un simbol care trebuie apărat, în întregime şi fără concesii pragmatice, dar de trăit... se poate trăi numai la Tel Aviv. Acolo e esplanada de pe malul mării, acolo sunt cafenele şi chioşcuri de ziare la fiecare colţ de stradă, acolo sunt teatrele, acolo te întâlneşti cu amici şi cu cei din "trib", acolo sunt şi redacţiile ziarelor de limbă română.

Am reuşit să-l avem ca oaspete la Ierusalim abia în anul 2000, la

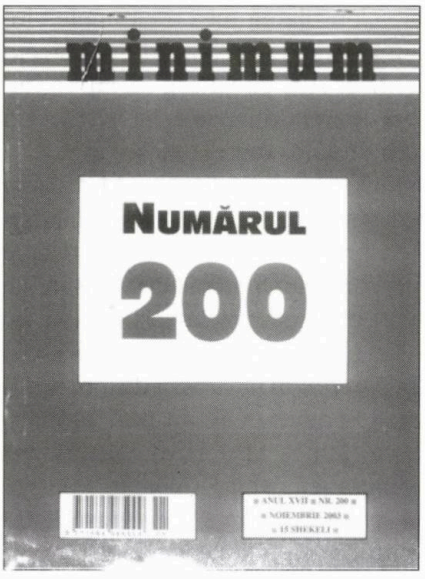

Uni[...] pentru a-i înmâna premiul "Meir Rudich" din partea Centrului de istorie a evreilor din România. Când revista *Minimum* a ajuns la numărul 100, am vrut să marcăm evenimentul, împreună cu el, la Cercul Cultural de la Ierusalim (a cărui activitate a semnalat-o totdeauna în revista lui, cu promptitudine şi solidaritate), dar nu am reuşit să-l înduplecăm. Am reuşit abia la aniversarea numărului 200 al revistei, când l-am mobilizat, cu un emoţionant mesaj filmat, şi pe actorul preferat al pieselor sale – Radu Beligan. La ultima întâlnire în cinstea lui, cu prilejul apariţiei celui de-al treilea volum al *Dicţionarului Neconvenţional*, am... jucat în deplasare, venind noi la Tel Aviv, cât mai aproape de "Shlomo Hamelech 29", beneficiind de colaborarea cu Institutul Cultural Român. Am ţinut să omagiem *Dicţionarul* şi pe autorul ei pe un teritoriu cultural românesc aflat în centrul Tel-Avivului.

La Ierusalim a revenit, doar ca simplu spectator, aşezat undeva în ultimele rânduri, atunci când acelaşi centru al Universităţii Ebraice (coordonat de Ditza Goshen) a organizat "Schechterezada" în memoria bunului său prieten, neuitatul scriitor şi gazetar Izi Schechter. Ca de fiecare dată, Mirodan asculta tăcut, urmărindu-ne cu atenţie, cu zâmbetul lui cald şi uşor ironic.

Reproducem aici (din volumul *Noi întâlniri la Ierusalim*), luările de cuvânt la aniversarea numărului 200 al revistei *Minimum* la Cercul Cultural de la Ierusalim (9 decembrie 2003), urmate de câteva extrase din intervenţiile de la I.C.R. Tel Aviv (2 iulie 2009), când, fără să ştim şi fără să dorim, am tras cortina peste "spectacolul" *Dicţionarului Neconvenţional* ajuns la volumul trei. Şi ultimul.

Costel Safirman
şi Leon Volovici

Costel Safirman: La 1 aprilie 1987 – nu, n-a fost o păcăleală -, a apărut Minimum. În nr. 1, directorul revistei a publicat un editorial, pe care l-a reluat la nr. 100, apoi la nr. 200. Textul editorialului: "Vrem să scoatem o revistă bună. Asta-i tot". Pe prima pagină a numărului 1 exista şi următoarea completare: "*Minimum* apare în luna când sărbătorim Pesahul, simbol al libertăţii. Ne bucură această întâlnire fiindcă *Minimum* se vrea o revistă liberă, fără de faraoni în spinare şi fără de faraonisme în creiere. *Minimum* apare la câteva săptămâni înainte de Ziua Independenţei. Ne bucură această întâlnire fiindcă *Minimum* se vrea independentă, independentă de conjuncturi, de dogme, de automatisme de gândire". În vremea noastră, când asistăm la atâtea promisiuni neîmplinite, iată o revistă care îşi onorează promisiunile, şi asta pe tot parcursul apariţiei sale de la nr. 1 în 1987, la nr. 100 în 1995, trecând apoi cu succes de vârsta Bar-Mitzvei, pentru a ni se înfăţişa astăzi, "mândru şi ferice", la nr. 200.

Ne bucurăm că avem ocazia să

consacrăm această seară scriitorului Al. Mirodan, care se află astăzi cu noi, şi revistei sale *Minimum*. Iată aici, în biblioteca noastră, deşi bibliotecă de cinema, figurează la loc de cinste colecţia revistei. Ocupă 2 rafturi întregi. *Minimum* nu e numai un pariu – sau, dacă a fost, este un pariu câştigat, nu a rămas numai o răzbunare – căci din răzbunare s-a născut, ne mărturiseşte Mirodan; *Minimum* a devenit o operă împlinită. 200 de numere însumând peste 16.000 de pagini, adunate în 17 volume legate, reprezentând 17 ani de existenţă. Moderatorul serii noastre de astăzi este colaboratorul şi prietenul fidel al revistei, şi al directorului ei, scriitorul I. Schechter.

I. Schechter: Termenul de moderator nici nu este prea clar, şi nici simpatic. M-am pomenit cu el în mână, dar, după câte îmi dau seama, rolul unui moderator este să modereze nişte agresori, nişte polemişti şi nişte oratori care se întind prea mult. Pentru că sunt bine plătit pentru munca asta de moderator, îmi iau angajamentul să atrag atenţia vorbitorilor, inclusiv mie însumi, să nu lungim prea mult, pentru că ne aşteaptă un film plăcut şi interesant.

Stimaţi prieteni, eu personal sunt mereu pus în situaţia de a nu fi total sincer. De exemplu, am câteva obiecţii critice la adresa revistei lui Mirodan, dar nu mi se dă prilejul să le spun nici cu gura, nici cu stiloul meu Parker.

Penultima oară când am fost rugat să scriu ceva despre *Minimum*, era numărul 200. Număr festiv, plin de complimente. Acum, aici, ultima oară, e o adunare tot în cinstea numărului 200. E nevoie de multe elogii. Unde să mai bagi şi o obiecţie critică?

Mă tem să nu fie vorba de o conspiraţie împotriva criticii.

Consolarea mea e că unele elogii ale mele sunt luate drept obiecţii critice. Aşa că vă rog să nu vă impresionaţi de laudele mele. Ele vin din invidie, din răzbunare.

O mare calitate a lui Mirodan e că este larg, liberal şi dă colaboratorilor libertatea de a scrie despre ce vor. Numai că a scrie despre ce vrei tu înseamnă să scrii despre ce vrea el. De exemplu: nu poţi să scrii în *Minimum* un articol despre necesitatea dietei. Ori, la noi, aproape toată lumea face azi dietă. O dietă geografică, vreau să spun. Multora li se pare că ţara e prea grasă în teritorii şi că trebuie să slăbească. Ei cântăresc mereu ţara şi decid când trebuie dată jos de pe ea ba regiunea Gaza, ba jumătate din Ierusalim.

Du-te şi încearcă să publici la Mirodan o asemenea cură de slăbire! N-ai să reuşeşti. Atunci unde-i libertatea de expresie?

Încă un exemplu. Unul singur nu ajunge. Am învăţat acest lucru de la Canalul 2 de televiziune unde sloganul original e: Doi înseamnă mai mult decât unu.

Văzând că antisemitismul e din nou la modă, am vrut să scriu un articol autoantisemit. Intenţionam să arăt că evreii sunt răi, orgolioşi, dovadă că nu-i aprobă niciodată pe antisemiţi, nici măcar pe cei fini şi intelectuali, că unii nu mai vor să fie sionişti, iar alţi evrei au încetat de a mai fi filosemiţi.

Mirodan m-a respins spunând că nu are spaţiu. Dar văd că pentru antisemiţi are spaţiu berechet: îi citează tot timpul.

Capodopera sa din ultimii 10 ani este *Dicţionarul neconvenţional al scriitorilor evrei de limbă romană*, apărut şi în *Minimum* în fascicule. Am fost măgulit când mi-a cerut să colaborez la acest *Dicţionar*. Dar fiindcă el este autorul, şi-a luat partea cea mai grasă. De exemplu, ajungând la litera B, el a scris despre Breslaşu, Boz, Maria Banuş, Benador şi alţii. Mie mi-a cerut să scriu numai despre unele noţiuni ca "bragă" sau "brânză". Mi-am frământat imaginaţia, dar cum să scrii un eseu despre brânză sau bragă? Citeam câte un autor integral, sau câte o literatură întreagă şi nu găseam material pentru brânză, fie ea şi franţuzească.

Deci, doamnelor şi domnilor, dacă veţi găsi pagini slabe în *Dicţionar*, să ştiţi că eu le-am scris, dar vina este a lui Mirodan.

Acestea ar fi reproşurile mele laudative pe care i le fac lui Mirodan. Acum las altora misiunea de a-l critica în mod elogios.

Dau cuvîntul cu mare plăcere şi emoţie prietenului Leon Volovici.

Leon Volovici: Îi mulţumesc lui Izi Schechter că a acceptat să conducă întâlnirea noastră de astăzi. E şi prima dată când lăsăm pe altcineva să modereze, dovadă că, într-adevăr, e o întâlnire specială şi are şi un record de participare, ceea ce arată suficient interesul şi dragostea pentru scriitorul Mirodan şi pentru revistă. Pentru întâlnirea de astăzi am solicitat şi câteva mesaje de la vechi prieteni de-ai lui Al. Mirodan. Ei au scris atât de frumos şi de bine, încât ne-au scutit pe noi de a face prea multe comentarii şi bilanţuri despre scriitorul Al. Mirodan, despre ziaristul Mirodan şi despre revista *Minimum*. O să citesc extrase din câteva mesaje, altele le va citi prietenul Costel Safirman. Încep cu începutul, adică cu un mare istoric literar şi un mare intelectual, care a fost de la începutul drumului împreună cu Al. Mirodan, e vorba de profesorul **Paul Cornea** de la Universitatea din Bucureşti:

«Mă bucur de ocazia care mi se oferă, într-un ceas aniversar, de a-i spune lui Mirodan cât îmi e de drag şi cât îl preţuiesc. Ne cunoaştem de

mult, din altă eră istorică. Eram amândoi tineri, hrăniţi cu idealuri, dornici să servim o cauză care ni se părea atât de înaltă, de generoasă şi de urgentă, încât ne simţeam gata să-i sacrificăm gândurile, intimitatea şi împlinirea personală. Printre cei ce ne strânsesem în redacţia unei reviste de tineret, pe care, datorită câtorva ani în plus, aveam privilegiul să-i păstoresc, Mirodan era cel mai talentat. Între toţi acei băieţi de ispravă, nimeni nu-l egala în viteza improvizării şi-n naturaleţea vioaie a stilului. Reuşea să fie mereu proaspăt, entuziast, imaginativ, uneori fulminant şi exploziv, alteori glumeţ, de un umor irezistibil. Maestru al calamburului, liric disimulat din pudoare, "haios"-cum zicem azi în româna neacademică, ceea ce înseamnă hazos, convivial şi năzdrăvan, avea o sclipire cuceritoare, aducea în orice rând aşternut pe hârtie un freamăt de tinereţe, o vervă a punerii în scenă de un efect contagios.

Din păcate, ştim bine, faza aurorală a militantismului sincer a luat repede sfârşit. Pe măsură ce sistemul comunist şi-a impus controlul asupra societăţii, s-au înmulţit îngrijorător faptele care ne contraziceau din ce în ce mai flagrant aşteptările şi speranţele. Curând, a trebuit să ne recunoastem eroarea tragică: societatea şanselor egale, a libertăţilor depline, a lichidării discriminărilor, se dovedea a fi, de fapt, o societate a minciunii instituţionalizate, a sărăciei şi naţionalismului mascat. Spre a rămâne în acord cu sine, fiecare a trebuit atunci să-şi caute o soluţie de supravieţuire morală. Pentru Mirodan, această soluţie a constituit-o teatrul.

Piesele pe care le-a scris – şi poate în primul rând *Ziariştii* – au reprezentat, pentru cei deprinşi să citească printre rânduri, un mesaj de insubordonare. Regimului care se scufunda în neadevăr şi represiune i se aşeza în faţă imaginea a ceea ce ar fi trebuit să fie. Luând în serios lozincile partidului, autorul îi provoca pe spectatori să compare şi, comparând, să deteste căderea în mizerie morală şi sugrumarea libertăţilor. El accentua divorţul clasic, în orice sistem opresiv, între discursul oficial şi realitatea mizerabilă a existenţei cotidiene. În momentul în care cenzorii, la început luaţi prin surprindere şi cedând aparenţelor, s-au trezit la realitate în urma aplauzelor publicului şi a hohotelor de râs la anumite replicicheie, controlul a fost înăsprit iar atmosfera a devenit şi mai sufocantă. În aceste condiţii, Mirodan nu mai putea continua şi, până la urmă, el a trebuit să plece.

După o lungă trecere de vreme, l-am regăsit pe scriitor la "*Minimum*", excelenta revistă ajunsă acum la numărul 200 şi în extraordinarul *Dicţionar neconvenţional al scriitorilor evrei de limba română*. În pofida anilor scurşi, Mirodan a rămas prompt şi spiritual, mereu disponibil, deşi înţelepţit, dar nu atât de vârstă cât de spulberarea iluziilor împărtăşite cu o întreagă generaţie. Operează cu acelaşi condei sprinten de odinioară, devastator când polemizează, atent şi sensibil când vrea să gratifice fapte de înaltă cuviinţă. Îi regăsesc cu negrăită plăcere pofta de glumă, ireverenţa faţă de dogme, capacitatea de investire emoţională, abilitatea de a surprinde şi de a uimi. La *Minimum* apreciez în mod deosebit strategia sa flexibilă, simţul echilibrării contrariilor, graţie cărora reuşeşte să satisfacă un public eterogen, care caută în aceeaşi publicaţie lucruri foarte diferite. Îndeosebi mă încântă *Dicţionarul neconvenţional*, prin concepţia sa originală, subiectivitatea făţiş asumată a opiniilor, priceperea de a cuprinde într-o formulă frapantă secretul unei personalităţi, de a da un înţeles simbolic unor coincidenţe sau unor întâmplări anodine. Încât ce altceva pot spune până la urmă dacă nu că... Mirodan rămâne Mirodan!

Îl imbrăţişez frăţeşte, îi doresc ani mulţi şi buni, tihnă sufletească, mulţumire a datoriei împlinite, putere creatoare. Şi sper, vreau să sper, că înainte de a bate ultimul gong vom mai avea prilejul să ne întâlnim la un taifas la Tel Aviv!»

Voi citi acum câteva extrase dintr-un comentariu scris cu acest prilej de scriitorul **B. Elvin,** el însuşi editorul unei reviste excelente, "Lettre Internationale", şi cunoscut prozator.

«De fiecare dată când mă întâlneam cu Mirodan, comentam împreună actualitatea, ne interesam de prieteni, schimbam informaţii, bârfe, impresii. Eram tot atât de nerăbdători să-l auzim pe celălalt, pe cât să-i vorbim. Adevărul este că de mult, de foarte de demult, ne legase una din acele prietenii absolute, caracteristice adolescenţei. Spre regretul meu, pe Mirodan nu l-am mai văzut la faţă de ani, iar rareori am prilejul să citesc *Minimum*. Ce-i drept, acum un timp, am consultat din nou *Dicţionarul neconvenţional*... şi nu ascund c-am fost tare bucuros în compania scriitorului care adună în paginile originalei cărţi, ca într–un fel de Arcă a lui Noe, opere, amintiri, destine, atitudini, pe toate ducându-le la mal. De prisos să adaug că autorul câştigă astfel un pariu riscant, ce sfidează tabieturi ale minţii, uitări sau restricţii. De altminteri, cred că lui Mirodan i-au plăcut totdeauna provocările şi că, prin fire, socoteşte nesuferită moderaţia. E o observaţie pe care am făcut-o cu decenii în urmă, la capătul piesei sale *Celebrul 702*, unde dramaturgul respiră

în voie înfăţişând cu umor peripeţii ce par extravagante şi oricum sunt scandaloase, atras de acel nemaipomenit care se întâmplă să fie chiar existenţa. Mirodan a scris *Celebrul 702* în câteva nopţi. A scris cu o patimă vădită, ispitit tocmai de lipsa de măsură a poveştii pe care vroia să ne-o spună. Mi-a făcut impresia că stă la masa de lucru ca la masa de joc. Şi a luat potul cel mare, fiindcă a avut noroc. Norocul este, în cazul lui, alt nume pentru un remarcabil talent. La mizăa maximă a jucat Mirodan şi când a întemeiat *Minimum*. Realitatea este că-i plac situaţiile dramatice, la prima vedere fără ieşire, întrucât îi dau ocazia să triumfe asupra lor, răsplătit fiind de îndreptăţite aplauze. Este ceea ce facem şi acum când sărbătorim 200 de numere din *Minimum* şi-i oferim florile retoricii noastre. A fi obiectul atâtor banalităţi înseamnă faima, succesul. Aşa că, dragul meu Mirodan, resemnează-te şi cu manifestarea străvechii şi azi reînnoitei mele afecţiuni. Cât despre ultimele veşti, abia aştept să te aud, abia aştept să-ţi spun.»

Şi un al treilea mesaj, din care citesc câteva fragmente, de la scriitorul Alex. Sever, colaborator constant al revistei *Minimum*:

«Indiferent de domeniu, constituirea unei tradiţii presupune longevitate. Şi poate că în nici un alt domeniu nu e atât de dificil de a asigura faptei de excepţie o longevitate, ca în domeniul culturii. Dar de ce longevitate poate fi vorba aici şi de unde dificultăţile ei? Evident, nu poate fi vorba decât de acea longevitate fecundă în semnificaţii şi urmări care presupune continuitate în efort, supunere la spiritul vieţii, şi cultul unui sistem de valori. Cult al cărui principiu vital îl constituie existenţa omului şi demnitatea lui. Cât priveşte dificultăţile unei asemenea longevităţi în cultură – ele sunt date de chiar complexitatea raporturilor cu împrejurările de viaţă, raporturi în aşa măsură în continuă mişcare, încât dacă e să ţinem seama de marile prefaceri pe care, încă din pragul noului mileniu, ni le făgăduieşte cu atâta excesivă generozitate o istorie atît de frământată – asemenea faceri şi desfaceri par să desfidă orice constantă. De unde şi proliferarea atâtor efemeride, care nu izbutesc să se înscrie în durată şi nu lasă în urmă decât fosnetul unor aripi veştejite: pentru că nu slujesc, de fapt, nici o valoare esenţială.

Dar, dacă e să vorbim de tradiţia pe care o cultivă în limba românească şi în spirit israelian o revistă ca *Minimum*, nu se poate să nu observăm că *Minimum* însuşi se înscrie într-o mare tradiţie, de mare longevitate: şi aceasta este tradiţia presei evreieşti de pretutindeni. Şi, dacă tot vorbind de această revistă, suntem ispitiţi să-i personificăm titlul, nu se poate să uităm că, în spatele acestei personificări, respiră totuşi şi acţionează o autentică personalitate cu numele lui Mirodan. O persoană, care va să zică, nu chiar oarecare, dacă e să ne amintim de tripla, sau chiar de cvadrupla sa înfăţişare, de dramaturg, de editor, de director de revistă şi – lucru tot atât de surprinzător pe cât de remarcabil – de istoric literar. O personalitate, aşadar, perfect accentuată care, în totalitatea sa originală, se dovedeşte a fi un mare muncitor. Un dicţionar de anvergura aceluia imaginat şi scris de Mirodan e o realizare de excepţie, şi o revistă în care, lună de lună, şi an de an, un Mirodan perfect lucid găseşte destule resurse de energie şi de talent pentru a ţine – între ironie şi sarcasm – contabilitatea frământărilor noastre, o asemenea revistă care respiră prin plămânii aceluia care a conceput-o, nu poate să fie decât o revistă foarte vie. Iată şi de ce, la urma urmei, n-o să ne lăsăm descumpăniţi, de faptul că, în ordinea matematică, 200 nu e decât o cifră dintr-un număr infinit, şi nu ne vom precupeţi să urăm, deopotrivă lui Mirodan şi revistei sale, în spiritul străvechii noastre generozităţi, o longevitate matusalemică.»

L.V.: Aş vrea în încheiere să fac numai o mărturisire personală în loc să vorbesc prea mult despre opera lui Mirodan şi despre revista *Minimum*. În 1980 am venit ca turist în Israel. În afară de vizitarea rudelor, nu aveam decât un singur obiectiv – să-l caut pe Mirodan. Nu-l cunoşteam, nu l-am întâlnit niciodată până atunci. L-am găsit undeva la Muzeul Diasporei, nu l–am anunţat dinainte că vin. Şi mă tot întreb de atunci de ce era pentru mine atât de important să-l caut pe Mirodan. Sigur, cunoşteam foarte bine activitatea lui de dramaturg, îi ştiam toate spectacolele, îi ştiam activitatea ziaristică. În paranteză fie spus a fost un pionier şi în domeniul gazetăriei sportive, el a inaugurat primul în presa românească de după război o rubrică de sport la o revistă culturală, ceea ce a rămas până în ziua de azi o tradiţie, adică prezenţa scriitorilor ca un fel de comentatori speciali văzând activitatea sportivă dintr-un unghi scriitoricesc şi, aş spune, filozofic. Dar Mirodan pentru mine însemna atunci altceva. Citisem în manuscris la un prieten din Bucureşti piesa care a fost cenzurată la Bucureşti, n-a apărut şi n-a fost jucată, *Contract special de închiriat oameni*. Îmi plăcuse extraordinar, mi se părea că înfăţişează exact drama intelectualului evreu din România, inclusiv în perioada comunistă, şi ţineam să-l întâlnesc. Eram convins că piesa se joacă aici pe toate sce-

nele. El m-a lămurit calm că nu se joacă şi nu s-a jucat. Mirodan a avut o vorbă memorabilă: "Dacă o să mai stai puţin în Israel, o să te lămureşti că pe israelieni nu-i interesează problema evreiască. Ei au rezolvat-o". Din păcate aşa este. Dacă au rezolvat-o sau nu rămâne de văzut. Pentru mine, Mirodan însemna începutul "trezirii" intelectualilor evrei din România. Cred că a fost primul care şi-a asumat pe deplin identitatea evreiască, inclusiv decizia de a pleca. Vă amintiţi *Evreica din Toledo* pe scena Teatrului Evreiesc din Bucureşti şi în acest *Contract special de închiriat oameni.* În tot ce a făcut de atunci şi până astăzi, el şi-a asumat această misiune de a recupera toată această moştenire culturală a evreilor din România exprimată în limba română – pentru că aceasta este acest *Dicţionar* extraordinar – şi cred că nu numai microbul de gazetar l-a făcut să scoată revista *Minimum*, ci gândul că revista este cel mai bun instrument de a împlini această misiune. Izi Schechter s-a uitat la ceas, mă opresc aici şi mulţumesc.

I. Sch.: Unul din cei mai importanţi colaboratori ai revistei *Minimum* este criticul Eugen Campus. Am venit cu el de la Tel Aviv în taxi şi l-am rugat, fiind că a stat în faţă, să-şi pună centura de siguranţă ca să păstreze bine observaţiile şi, bănuiesc eu, elogiile pe care le-a adus cu el aici.

Iosef Eugen Campus: Doamnelor şi domnilor, *Minimum* a ajuns la numărul 200. Este un fenomen. Un eveniment literar. Mai cu seamă, dacă ţinem seama de condiţiile în care apare presa de limbă română aici la noi în Israel. Îmi aduc aminte cu emoţie de telefonul primit la începutul anului 1987, deci acum aproape 20 de ani, 16 ca să precizăm, telefonul primit de la domnul Mirodan în care mă anunţa că a hotărât să încerce marea cu degetul, că a hotărât să scoată o revistă, o revistă serioasă, o revistă pentru oameni inteligenţi, cum spunea încă de la început. M-am bucurat, am admirat curajul, dar recunosc că aveam îndoieli cu privinţă la capacitatea – nu literară, nu critică, nu publicistică a iniţiatorului, a lui Alex. Mirodan – ci a condiţiilor în care trăim şi în care apărea presa de limbă română.

Doamnelor şi domnilor, am scris câteva cuvinte în care porneam de la o reflecţie cu privire la trecerea timpului. Spuneam că acel venerabil *fugit irreparabile tempus*, acest adagio, nu e în fond o simplă constatare a unei realităţi ci – cred eu cel puţin – mai mult un strigăt de durere. În funcţie de tonul cu care îl rostim, devine un stil melancolic, resemnat, sau dimpotrivă urlet de revoltă deznădăjduită. Esenţială însă rămânea durerea, durerea în faţa neputinţei omeneşti de a se măsura cu timpul. Cu forţa malefică a acestuia. Trebuie să recunosc însă că, pentru mine, timpul nu este un duşman. Timpul, pe mine, deşi trece, nu mă doare, nu mă întristează. Privesc trecerea lui cu calm. E o realitate care trebuie acceptată ca atare şi care nu are numai aspecte negative. Dimpotrivă, uneori, şi aşa s-a întâmplat şi de data asta, timpul rezervă şi o surpriză plăcută. Sunt fericit că, măcar din când în când, pot spune cu satisfacţie, **nu credeam să ajung vreodată la momentul acesta.** Cine ar fi crezut, acum mai bine de 16 ani, că vom putea saluta un număr 200 al revistei *Minimum*? Dar timpul, viaţa, depăşesc aşteptările noastre. Să-i rămânem deci credincioşi, recunoscători. Îi mulţumesc, şi cu acest prilej festiv, lui Alexandru Mirodan pentru libertatea şi încrederea pe care ne-o acordă nouă, colaboratorilor. 200 de numere. Din aceste 200 de numere, n-am lipsit niciodată (ca să fiu mai exact am lipsit o singură dată, dar materialul exista, a fost o simplă încurcătură de redacţie). La mulţi ani buni, domnule Mirodan. Să ne întîlnim, dacă se poate, la numărul 300. Cu mine, sau cu altul care mă va urma. La numărul 400, 500, 700. Să meargă înainte câtă vreme se poate.

Mirodan este, pentru mine, întruchiparea dramaturgului strălucit, excepţional. A a unui umorist inteligent şi fin. A unui istoric şi critic literar care ne face de ruşine pe noi toţi, aşa zişii profesionişti, critici şi istorici literari, căci a îndrăznit să facă el ceea ce nici unul dintre noi n-a încercat, şi cu atât mai puţin nu a realizat – un dicţionar cuprinzător al scriitorilor evrei. Este Mirodan şi un gazetar minunat, un gazetar, aş spune, instinctiv. Îi este în sânge necesitatea de a se confirma şi pe această linie. Şi când se întâlneşte gazetarul cu dramaturgul, iese într-adevăr ceva excepţional. Uneori, când realitatea nu-i oferă destule ocazii, mai înscenează şi el câte puţin. Îmi aduc aminte, după ce s-a publicat în *Minimum* cronica mea la reportajul-carte "Timpul galben", am primit un telefon de la domnul Mirodan, şi îmi spunea foarte emoţionat, "domnu' Campus, să ştii că te atacă, te atacă serios. O să fie un scandal!" Şi era o bucurie triumfătoare în glasul lui, pe care la început n-am înţeles-o, dar repede am înţeles-o, căci el e gazetar, nu ca mine. Îl admir pe Mirodan şi atunci când nu sunt de acord, şi nu sunt rare ocaziile, mai cu seamă pe linie politică diferim serios. Dar şi atunci îl admir pentru forţa năvalnică a fluxului verbal, pentru convingerea lui că are dreptate, el, numai el are dreptate. De aceea am impresia că pot să îndrăznesc să-l asemui unei scriitoare, jurnalista italiană pe care şi el o

apreciază foarte mult – Oriana Fallaci. Despre care nu de mult scria, între altele: "Ceea ce este de admirat – e vorba de Oriana Fallaci – înainte de toate, în această lungă predică (e vorba de articolul ei "Furia şi mândria"), pe lângă enormul talent, asumarea deschisă a pasionalităţii, a "brutalităţii" textului. Nu-i e teamă că va greşi ori că va suporta consecinţele". Nici lui Mirodan nu îi e teamă că va greşi. În pasiunea lui, sparge ziduri. Eu îi urez să nu aibă dreptate şi îi atrag atenţia că pasiunea asta nu e prea departe de fanatism.

I. Sch.: Urmează Costel Safirman. Soţia ta a pus aici o cutie cu prăjituri. Eu îţi atrag atenţia, nu am voie dulce, dacă lungeşti vorba iau mai multe decât am voie.

C. S.: Vroiam să vă relatez şi eu, în câteva cuvinte, întâlnirile mele cu Mirodan. L-am cunoscut, în fapt, fără să-l cunosc cu adevărat, prin 1957-1958. Eram student la Filologie şi făceam parte din echipa de teatru a Casei de Cultură a Studenţilor din str. Plevnei. Piesa *Ziariştii* era pe vremea acea şlagărul scenelor bucureştene. Împreună cu alţi împătimiţi de teatru, ne-am hotărât să punem în scenă *Ziariştii* şi spectacolul a avut un succes răsunător printre studenţi. Mi-a revenit unul dintre rolurile cele mai generoase create de Mirodan – Romică, reporterul special. Modelul meu era, bineînţeles, Marcel Anghelescu, care interpreta personajul în spectacolul de la Naţional, pus în scenă de Mony Ghelerter. Alături de mine mai apăreau în acest spectacol colegi de facultate şi prieteni ca Ilya Ehrenkrantz, aici de faţă, interpretându-l pe Mişulică, secretarul de redacţie, sau regretatul Sebastian Costin în rolul unui corector. Păstrez în memoria mea afectivă bucuriile interpretării acestui personaj simpatic (*De-fect, Finesse,* erau ticurile lui verbale, care dădea ritm şi culoare spectacolului). A doua mea întâlnire cu el, de data aceasta reală, a avut loc în redacţia de teatru a Editurii Meridiane prin 1968. Printre manuscrisele care ne-au apărut în redacţie la un moment dat, am găsit şi unul semnat de Mirodan. Îl ştiam ca dramaturg, dar mult mai puţin ca publicist. Am citit manuscrisul şi m–am entuziasmat. Erau pagini excelent scrise, unele publicate deja, şi ca tânăr redactor îmi făcusem o ambiţie din a trimite cât mai repede la tipar volumul. L-am sunat imediat pe autor, ne-am cunoscut, şi aşa a apărut acest volum intitulat "Replici" şi prin care Mirodan se recomanda, o dată în plus, ca un publicist cu umor, cu un stil concis, de mare expresivitate. L-am revăzut pe Mirodan, în fine, în 1987, la câtva timp după ce sosisem în Israel, *Minimum* apăruse doar cu câteva luni înainte. Mi-a dat câteva cărţi şi mi-a urat succes în noua viaţă pe care o începeam. Atunci mi-a dat şi primele numere din *Minimum*, al cărui cititor devotat am rămas şi uite aşa s-a constituit, în timp, această colecţie a revistei pe care o vedeţi aici pe raft – 200 de numere în 17 ani de apariţie, peste 16.000 de pagini de revistă, din care majoritatea scrise de Mirodan.

Mă grăbesc şi eu acum să trec cât mai repede, ca şi Leon, la mesajele primite din străinătate. Texte într-adevăr, foarte bune, elaborate, care ne scutesc pe noi de alte comentarii. Din Germania, de la criticul literar **Sami Damian** am primit următorul text, prin mijlocirea fratelui său, care locuieşte la Ierusalim, Marcel Druckman, căruia îi mulţumim. Textul se intitulează "Pământ şi ape între noi".

«Îl văd şi acum coborând în salturi treptele, două câte două, cu o ţigară în colţul buzelor, jovial, stăpân pe sine, degajând energie şi tenacitate. Pentru cei care uceniceam în redacţia pentru tineret, la începutul anilor '50, Mirodan era un model, o figură emblematică. Am silabisit cu dânsul, răbdători şi docili, alfabetul meseriei de gazetar. Circula din mână în mână reportajul său faimos despre micul chinez care, cu o lingură, mânca orez (după atâtea decenii scurse nu mai pot reproduce titlul exact). A fost mereu cu câţiva paşi înaintea mea, nu numai graţie diferenţei de vârstă. Ni s-au intersectat rutele pe baza unor afinităţi în idei şi în alergii. L–am reîntâlnit fiecare în alte roluri, în lumea literară. Cele câteva piese ale sale, o breşă în teatrul rigid şi monoton al epocii, s-au bucurat de distribuţii de vază şi au făcut săli pline. Spărgând dinăuntru dogma, reprezentaţiile pledau pentru toleranţă, pentru varietatea individualului, pentru dreptul la veselie. În contact cu mentalitatea încorsetată au suferit şi ele contaminări, un tribut plătit unui dictat. Cucerind un suport, Miro s-a decis să iasă din rând, să ducă o altă existenţă, care sfida mohorârea zilnică. Nu avea slujbă, prânzul îl lua de multe ori la restaurant, punea un zid între el şi ambianţă. Ne regăseam la întruniri de lucru ale breslei, retraşi amândoi într-un ungher ferit, departe de prezidiu. Ne înţelegeam din priviri, vorbeam în şoaptă, răzând de circul din jur. N–au fost rare însă momentele grave, chiar tragice, când cineva, o victimă nevinovată, era expus unui tir de demascare şi alungat cu huiduieli din sală. Afară, îl aşteptau cerberi ai temniţei. Protestul nostru n-a fost direct pe baricadă, dar a fost consecvent. Nu l-am auzit luând cuvântul la şedinţe, semnând vreun angajament. Evoc în minte seri de taină când elaboram în doi

(uneori şi cu Ion Mihăileanu) o ripostă la un gest huliganic, antisemit. Nu prea am fost scutiţi de astfel de provocări. Soarta ne-a reunit apoi în acelaşi bloc ponosit din Piaţa Chibrit, el locuia la etajul V, eu la II. Când eram bolnav (vai, prea des), el suna la uşă, trecea peste bariera înălţată de o mamă grijulie, se apropia de pat ca să mă smulgă din toropeală. Înţepăturile sale („replici scântâietoare", le-a denumit stereotip un critic de teatru al perioadei) nu erau născute din răutate. În faţa ameninţărilor regimului, cultiva un soi de clandestinitate, care a devenit o a doua natură. Nimic din spaţiul său intim nu era menit să fie scrutat de oficialităţi. Ne înfruntam pe atunci, o dată pe săptămână, la un joc de cărţi, plusa potul flegmatic, reprimând orice tresărire. Ştia să şi piardă calm, fără isterie. Ceilalţi 2-3 parteneri (ne aşezam la masă cu schimbul) s-au stins între timp din viaţă. Am rămas din ceată numai noi, naufragiaţi, supravieţuitori, cu tolbele încărcate de amintiri. La etajul V se strecurau şi siluete suple, elegante, muze discrete protectoare. Îl invidiam pentru succesul şi pe aceast front, recunosc însă că, în ciuda tentaţiilor fireşti, s-a menţinut ca un prieten loial, care nu putea să trădeze.

Când cercul de fier s-a strâns şi în jurul lui, s-a hotărât să plece. N–am anticipat situaţia că ne vom trezi dintr-odată separaţi de mări şi ţări, în colţuri diferite ale planetei. Nu i-am pierdut cu totul urma, căci îi citeam neîntrerupt revista, pusă la dispoziţie de fratele meu domiciliat la Ierusalim. O singură dată, cu prilejul călătoriei mele în Israel în 1994, am cinat împreună într-o bodegă în Tel Aviv. L-am simţit de la un moment dat absent, cu capul în altă parte, trăia iar febra scoaterii unui număr, se ocupa de totul, de la editorial până la virgula ce lipsea dintr-un calambur. Uimitor la Miro este că e invadat de o nouă tinereţe, cu o vervă a inspiraţiei, cu o obsesie a unei meniri. Şi-a cioplit ca un copil mare „jucăria", revista pe care o animă, o dresează, o alintă, ca s-o prezinte mândru publicului. A deschis generos paginile colegilor de condei, nu cunoaşte ranchiuna, dă dovada unei solidarităţi profesionale exemplare. Nu a rupt niciodată contactul cu cititorul pe care vrea să-l ghideze, dar să-l şi amuze, să-l urnească din posomorâre. Când a revenit în sens creator la etatea juneţei, cu o putere continuă de regenerare, s-au ivit şi circumstanţe paradoxale. Cred că s-a lăsat din nou pradă unui radicalism, să-i zicem caricatural. Să te ferească sfântul să intri cumva în tabăra pe care o califică duşmană. Te face harcea-parcea, trage cu pistolul-pix din toate poziţiile, e decis să cureţe neînduplecat terenul. Ţinta nu mai e aceaşi ca în era *Strâmbătăţii*, înverşunarea nu a sleit însă, iureşul se păstrează năvalnic. E şi o dâră de fanatism în răbufnirea de furie? Sunt prevenit că părerile sunt împărţite şi că terenul e minat. Asta e oricum o altă poveste pe care evit s-o abordez de astă dată, la o ocazie festivă. Îi strâng mâna emoţionat bunului şi fidelului prieten, foarte talentatului scriitor şi jurnalist şi îi urez mai departe ani de prosperitate, de îndărătnicie fecundă.»

Din New York, ne vine un mesaj de la **Nina Cassian:**

«Dragă Miro,

Te felicit cu ocazia apariţiei numărului 200 al revistei ce cu onoare, competenţă, inteligenţă şi farmec o conduci.

Pe data de 5 noiembrie s-a petrecut la Bucureşti lansarea primului meu volum de memorii (titlul actual e "Memoria ca zestre"), din care unele fragmente au apărut în *Minimum*.

Nu sunt singurele semne de destin care ne leagă.

Îţi doresc viaţă lungă şi sănătate şi visez să ne revedem în carne şi oase (în cazul meu tot mai friabile), nu numai în pagini tipărite.

A ta pe veci,
Nina Cassian»

De la Paris, de la corespondentul special al revistei *Minimum*, **Ion Mihăileanu,** ne-a parvenit următorul text intitulat "Cine eşti tu, Alexandru Mirodan?":

«Tânărul timid pe care l-am întâlnit, mi se pare că în 1946, dacă nu mă înşeală memoria, oare întâmplarea, hazardul, destinul au făcut ca prietenia noastră să debuteze la un săptămânal numit "Tinereţea"?

Tânărul impetuos ce s-a impus apoi rapid prin vivacitatea, entuziasmul, generozitatea de a forma pe alţi tineri în această meserie nobilă şi efemeră – când e nobilă – jurnalismul?

Sau ziaristul, semnând în toţi anii articole în presa de tineret, dovedindu-se a fi un redutabil polemist cu un umor ucigător pentru adversari?

Omul, exclus din această presă de tineret, căutându-şi o altă vocaţie, suferind în tăcere, arborând un zâmbet, un umor, tonic pentru ceilalţi?

Cel ce a scris *Ziarişti*, un debut fulgerător, o piesă de teatru îndrăzneaţă, rebelă pentru acea vreme, când schematismul cenuşiu domina dramaturgia, şi nu numai dramaturgia?

Autorul de mare succes, aplaudat de spectatorii români, şi nu numai români, pentru *Şeful sectorului suflete* sau *Celebrul 702* ca să nu citez decât aceste două piese, având girul unor Camil Petrescu şi Tudor Muşatescu?

Autorul român care a intrat în istoria teatrului românesc?

Sau cel care a scris în România,

în anii negri ai ceauşismului ceauşist, o piesă cutremurătoare prin umorul său tragic, *Oraşul cu un singur evreu,* admirată de un intelectual şi un regizor de talia lui Liviu Ciulei care voia s-o pună în scenă, dar interzisă de cenzură, din păcate rămasă necunoscută de spectatorii din întreaga lume, inclusiv din Israel, repet: din toată lumea, pentru că merita o notorietate universală?

Noul ole hadaş, care a adoptat imediat noua sa ţară, Israelul, închinându-i viaţa sa?

Nostalgicul după o Românie de altădată, o Românie imaginară unde, în ciuda antisemitismului, evreii au durat opere durabile în toate domeniile artei, literaturii şi ştiinţei?

Cel ce a simţit nevoia să devină istoricul şi criticul literar Alexandru Mirodan, autorul unei monumentale istorii a tot ce-au clădit în idei, în gândire, evreii din România? Portretistul excepţional al atâtor autori cunoscuţi sau necunoscuţi evrei, care amintesc de autorul celebrei *Istorii a literaturii române de la începuturi până în prezent,* încât mă întreb dacă el nu s-a transformat într-un Călinescu evreu?

În sfârşit creatorul revistei *Minimum.* O revistă etern tânără, ca la începuturi, *Tinereţea.* Oare toate aceste personagii Mirodan, pe care le-am evocat, au dispărut? Parcurgând cele 200 de numere, observăm că ele s-au reunit aici. Arhitectura revistei e a unui regizor dublat de un dramaturg, care asigură o tensiune permanentă între eroi risipiţi în toate paginile, dialoguri, replici cu duiumul; înfruntarea e permanentă cu duşmani ca Arafat sau Corneliu Vadim Tudor. Atotputernicul ziarist (nu e un secret pentru nimeni că aproape toate articolele şi notele sunt scrise de aceeaşi persoană), treptat, treptat, cu fiecare an ce trece, a devenit un fin strateg militar, politic, diplomatic (Israel oblige...). Ba aş putea să spun că a apărut un nou personaj, generalul Mirodan, care ar putea oricând da sfaturi bune generalului Şaron, cum să cârmească mai bine corabia Israelului în aceste vremuri de furtună.

Lăsând gluma de o parte – dar de ce s-o las pentru că, la *Minimum* umorul primează, un umor, i-aş zice, al sintezei între umorul evreiesc, românesc şi ceva din "l'esprit français plutôt grinçant". Un umor mirodanesc.

În concluzie, nu sunt numai şase personaje în căutarea unui autor, aşa cum e titlul piesei lui Pirandello, ci mai multe. Bineînţeles că autorul nu e altul decât omul orchestră Mirodan.

"Ad mea veesrim" pentru *Minimum,* bineînţeles implicit şi pentru creatorul lui. Iar din Paris, cel ce a devenit un soldat sub ordinul generalului îi trimite o îmbrăţişare prietenească, a unei prietenii de o jumătate de secol.

Post-scriptum. Am uitat să vă semnalez că Mirodan a devenit un sabru; nu vă lăsaţi înşelaţi, el ascunde o inimă de aur!»

Textul ne-a parvenit prin fax de la Paris, trimis de fiul autorului, cunoscutul realizator de filme Radu Mihăileanu, care a adăugat în josul paginii următoarele rânduri destinate lui Mirodan:

«Dragă tânăr Golan al tinereţilor mele

Te pup cu drag şi sper să te văd în curând.»

I. Sch.: Cum să-i urăm *Minimum*-ului ad mea veesrim, când el a împlinit 200? În fine. Următorilor la cuvânt le atrag atenţia respectuos că dacă depăşesc 6 secunde, Sandu Mendrea îi fotografiază şi o să păţească ce am păţit eu. Virgil Duda.

Virgil Duda: În calitatea mea de gazetar diletant, la o vârstă înaintată, am obiceiul în fiecare dimineaţă să mă uit la numărul la care a ajuns ziarul nostru. Aşa citesc eu ziarul: titlul "Ultima oră" şi numărul. Aşa am depistat numărul 199 din *Minimum* şi m-am grăbit, acum am ocazia, să scriu pentru prima dată câteva rânduri despre Mirodan, despre uimitoarea lui performanţă şi să-mi cer iertare – mi se spunea că sunt un justiţiar, nu sunt – şi să-i spun câteva cuvinte, aşa de la gazetar la gazetar, ca să mă dau şi eu mare. Dar astă-seară, pentru că aţi auzit cuvinte atât de frumoase dedicate directorului revistei *Minimum,* aş vrea să-i auziţi şi "vocea", în interpretarea mea, care sunt lipsit de talent, dar simt nevoia, cum se spunea pe timpuri, mă refer la tânărul Dostoievski care spunea: ne-am adunat astă-seară şi am citit noaptea întreagă din Gogol. Am citit din Gogol, nu era nici o plictiseală. Eu n-o să vă citesc toată noaptea. Izi Schechter nici nu mă lasă, e şeful meu direct, nici gând. Dar câteva fraze, câte pot citi, spuneţi-mi? Se poate citi într-adevăr toată cartea, este superbă, dicţionarul acesta sigur face parte din revista *Minimum,* altfel nu-l discutam astă-seară. Am să citesc câteva fraze dintr-un subcapitol dedicat criticului Sami Damian, pe care toţi îl iubim. Vocea lui aţi auzit-o. Auziţi şi viziunea lui Mirodan. Este – aşa cum ar trebui să fie într-o istorie literară – admirabilă. Subcapitolul se numeşte: "Ssst! Sami se odihneşte".

«Anti şi abucureştenismul lui se vădeşte şi în modul grav, ba chiar gravissim în care reacţionează la incidentele vieţii cea de toate zilele. O ceartă cu un amic, din pricină de-un zâmbet nelalocul lui sau de-o bârfă benignă, la cafenea, care pentru altul se rezolvă înţelept la o ţuică (hai să te pup, nea' Antoane!), la el devine – ca la un erou camilpetrescian – motiv de surpare

sufletească şi de ruptură definitivă, sau măcar pe-un sfert de secol: "domnul acesta, care pretinde că mi-e prieten, a spus despre mine, aseară la Katanga, că nu i-aş fi înapoiat romanul lui Elias Canetti... eu nu mai vreau să ştiu nimica despre acest domn!"... O dramă intimă de tinereţe, în anii '50, pe care un altul, nici el lipsit de orgolii şi sensibilităţi kafkiene, ar fi trecut-o ca pe-o maladie, după două-trei luni de zvârcoliri între patru pereţi plus un zâmbet silit (demn) pe buze la serviciu,– l-a scos din circulaţie pe Sami vreo patru ani de zile, cât un război mondial în toată puterea cuvântului. Omul făcuse o astenie, îşi luase concediu de la *Gazeta Literară* pentru a-şi consuma nestingherit durerea, nu mai scria nimic (nici măcar o notă de-o pagină jumate pentru Radio, Sami?... se plăteşte bine... Nici măcar o notă, răspundea Sami blând), nu mai citea nimic (nici măcar un Camus, Sami, uite, ţi-am adus *Căderea*, e proaspătă, de la Gallimard... – Nici măcar un Camus, murmura Sami).

Cazul stârnise o adevărată undă de şoc în lumea scriitoricească a Capitalei. În clădirea de pe bulevardul Ana Ipătescu, lângă Piaţa Română, unde se editau revistele Uniunii *(Gazeta..., Viaţa Românească, Luceafărul)* se vorbea despre Sami, cu glasul scăzut, ca despre un muribund. – Mai ştii ceva despre domnul Se Damian, redactorul nostru, care lipseşte de vreo şapte luni încheiate? întreba Zaharia Stancu, directorul revistei. – E rău, domnu' Stancu, răspundea încruntându-se Adriana Fianu, secretara directorului... ieri a ieşit din casă, dar l-a adus frate-su, inginerul, îndărăt, după cinci minute, că îl ameţise lumina... E rău, domnu' Stancu, urma ea, străduindu-se să-l convingă pe autorul *Desculţului* că situaţia e disperată. – Mda, rânjea Stancu, frecându-şi mâinile îngheţate de gerul ce se lăsase în oraş, domnul Se Damian, tovarăşul Se Damian este un intelectual sensibil... un intelectual sensibil este domnul Se Damian, tovarăşul Se Damian... Eu nu sunt un intelectual sensibil, eu am scris o căruţă de cărţi, dar nu sunt un intelectual sensibil...

...Prietenii se înfăţişau, cu rândul, la domiciliul criticului, pe Calea Griviţei, departe de centru, în locul numit Piaţa Chibrit. Acolo, într-un bloc nou, la etajul I, Sami locuia împreună cu părinţii.

– Săru' mâna, doamnă Druckman, rostea vizitatorul. Doamna Druckman, o femeie înaltă, uscăţivă, cu părul alb şi obrajii supţi de nelinişte, punea degetul pe buze: – Sst! Sami se odihneşte... – Ah, n–aş vrea să-l deranjez... – Dacă vreţi să-l vedeţi... o clipă... se poate... o să-i facă plăcere...

Omul traversa holul în vârful picioarelor, apăsa clanţa şi îşi vâra capul în deschizătura uşii ce dădea spre odaia bolnavului. Acesta şedea în capul patului, într-o haină scurtă de casă, din molton cafeniu, privind ţintă în tavan. – Ce faci, bă Sami? şoptea vizitatorul. Sami îşi cobora privirea încet-încet, clipea la adresa noului venit, cu bunăvoinţă, apoi schiţa un zâmbet obosit, care voia să spună că de fapt el mai are numai 24 de ore de trăit, dar că, dispreţuind văicăreala, e hotărât să înfrunte moartea ca un gentleman.»

I. Sch.: Ne-au mai rămas 1 minut şi 55 de secunde. Facem un gest şi îi acordăm scriitorului Mirel Brateş două minute.

Mirel Brateş: Nu vreau decât să spun că faţă de maestrul Mirodan am un orgoliu mic, subiectiv, dar foarte complezent, ca să spun aşa. Ca dramaturg domnia sa a creat, a făcut câteva zeci de personaje teatrale, ajunse de referinţă teatrală, vreo 132 dacă le-am numărat bine. Eu, pe maestrul Mirodan, l-am făcut personaj romanesc. Fără tuşe deosebite, ci un erou aproape real, pe care îl descoperi imediat, aşa cum e domnia sa cunoscut şi recunoscut în ramura noastră de lucru: Mihail Olm, donjul cu fler literar, paternalist dar spieler, jurnalist de spiţă aleasă, un demon în ghilimele, binevoitor, ce acoperă cu prestigiul său generaţii succesive ale aspiranţilor la publicistică în *Minimum*, revistă statuată, impusă ca pepinieră şi Academie culturală. Asemenea companionilor aici de faţă, mie, maestre, îmi sunteţi foarte drag. Şi din acest drag, de dragul Dumneavoastră, iată, în mod public, retractez starea de faliment pe care vi-o hărăzisem în romanul meu şi vă urez să conduceţi *Minimum* încă tot cam pe atâtea ediţii cam câte au apărut până azi şi pe urmă să vă pensionaţi sănătos. La mulţi ani!

I. Sch.: Gata! Facem o pauză de câteva minute şi la ora 19 ne regăsim în sala mică de proiecţie.

În sala de proiecţie a Cinematecii din Ierusalim, publicul este invitat să vizioneze un fragment din filmul *Celebrul 702* (1961, regia: Mihai Iacob) unde alături de Radu Beligan apar Sanda Toma, Mircea Şeptilici, Willy Ronea, Jules Cazaban, Şt. Ciobotăraşu, Nicolae Gărdescu şi Ion Finteşteanu, iar apoi, în întregime, filmul *Şeful sectorului suflete* (1967, regia: Gh. Vitanidis) cu Radu Beligan, Irina Petrescu, Toma Caragiu şi Mircea Crişan. Înainte de proiectarea filmelor însă – surpriză. Pe ecran, Radu Beligan adresându-se sărbătoritului:

«Dragă Mirodan, prietenul nostru Volovici a avut ideea ingenioasă să mă aducă şi pe mine în casa ta. După efectul acesta de surpriză,

care sper că n-o să aibă consecinţe grave, n-ai să ai nevoie de o transplantare a inimii, te rog să asculţi aceste câteva pagini pe care le-am scris cu emoţie şi în care am încercat să evoc miraculoasa noastră aventură.

«Colaborarea mea cu Al. Mirodan, de-a lungul a 15 ani, a intrat în legenda teatrului românesc, ca un exemplu de întâlnire fericită între un autor şi interpretul său. Păstrând proporţiile, un fenomen care se petrecuse în perioada antebelică, cu Jean Giraudoux şi Louis Jouvet.

L-am cunoscut pe Mirodan în 1956. Era un tânăr blond, timid, cu gesturi crispate şi un surâs fermecător. Piesa pe care a prezentat-o atunci Teatrului Naţional, intitulată *Ziariştii*, şi în care aveam să joc rolul principal, mi s-a părut că recomandă un dramaturg de cea mai înaltă clasă. La premiera *Ziariştilor* presupunerea mea a primit o confirmare strălucită. Comedia lui Mirodan era expresia unui temperament polemic, care concepea viaţa ca o intensă luptă pentru afirmarea valorilor autentice şi denunţarea impostorilor de tot felul. Piesa, a cărei acţiune se petrece în redacţia unei gazete de tineret, însuma zece ani din experienţa dramaturgului. Fusese scrisă dintr-o răsuflare şi avea toate însuşirile şi defectele unei lucrări de debut: sinceritate şi stângăcie, energie sufletească şi lipsă de facilitate în expresia artistică. Mai presus de toate, ea impunea un tip de erou cum nu mai întâlnisem încă în literatura noastră dramatică, un erou combativ, plin de poezie şi elan, care vira spre simbol. Îmi plăcea felul de a fi al acestui personaj totdeauna pasionat, totdeauna uman. Rolul lui Cerchez mi-a prilejuit un triumf personal, impunându-mă ca interpret ideal al stilului atât de personal al strălucitului debutant care izbutise "par un coup d'essai, un coup de maître". Soarta m-a adus apoi în fruntea unui nou teatru, care avea să cunoască una din cele mai fertile experienţe pe care le-a cunoscut teatrul nostru în perioada 1960-1970. Teatrul de Comedie avea să se inaugureze la 5 ianuarie 1960 cu o piesă de Mirodan: *Celebrul 702*. Şi această piesă pleacă dintr-o rezervă de forţă sufletească, şi această comedie este mărturia unui spirit viu, vehement. Numai că *Celebrul 702* ridică la un nivel înalt dezbaterile din cea dintâi lucrare. Problema luptei pentru adevăr şi omenie se pune aici în termeni mai gravi, mai patetici, iar umorul are un gust de cianură. Cât priveşte situaţiile dramatice, ele sunt insolite, neprevăzute şi de un comic dureros.

Păstrez cu evlavie cartea de vizită cu scrisul uşor tremurat al lui Tudor Arghezi, care asistase la premieră şi mi-a transmis, a doua zi, împreună cu un buchet de flori, felicitările lui pentru acest spectacol, care s-a jucat de peste 400 de ori şi care a prilejuit ulterior şi scenariul unui film de succes.

De altfel, cu această piesă, Mirodan începe să fie jucat şi în străinătate şi nu pot uita entuziasmul celebrului Graham Greene, care, după ce a văzut spectacolul nostru, s-a hotărât să traducă piesa în engleză.

Cuplul Mirodan-Beligan şi stilul creat de ei începuse să se impună şi toată lumea aştepta cu un interes deosebit cea de a treia lor aventură. Aceasta, tot pe scena Teatrului de Comedie, s-a numit *Şeful sectorului suflete*. Mirodan îmi scrisese, în noua sa piesă, un dublu rol. *Şeful sectorului suflete* porneşte de la o idee plină de haz şi gingăşie. O tânără chimistă, nemulţumită de tiranicul ei prieten, visează la un miraculous şef al unui serviciu închinat problemelor psihologice şi dotat cu însuşirea fantastică de a le rezolva. De fapt, ea transferă asupra acestui personaj imaginar calităţile unui om viu pe care nu a încetat să-l iubească. Omul real se numeşte Gore. E modest, timid, sobru. Trăieşte undeva pe un vârf de munte, unde lucrează la o staţiune meteorologică. S-ar putea presupune că fiinţa aceasta e complet izolată de lume şi râvneşte să-şi apere singurătatea. S-ar putea crede că el s-a retras din mijlocul realităţii, ascultând de impulsurile unui temperament mizantropic şi a unei firi egoiste. Dar este în el o imensă dragoste de oameni, o activă participare la viaţa din jurul lui, o reală dorinţă de a fi alături de toate acţiunile generoase. Misiunea pe care o îndeplineşte acolo, pe culmi, e din cele mai dificile şi ea îi cere destule sacrificii. Căci nu este deloc uşor pentru acest erou, care vibrează la fiecare fapt de generozitate, să-şi petreacă existenţa departe de oameni. Iată şi de ce va căuta prin toate mijloacele să-şi aducă o contribuţie la viaţa societăţii, iată şi de ce nu numai o dată, el va face gesturi eroice. Acesta este Gore.

Un om activ, sigur de sine, decis să lupte împotriva atâtor neajunsuri ale noastre sau ale altora, şi-a consacrat întreaga existenţă descoperirii şi promovării a ceea ce e frumos în spiritul şi în inima semenilor săi. Acest activist al fericirii apare în viaţa oamenilor ori de câte ori ei se află la un moment de răscruce, insuflându-le nu numai dorinţa, dar şi forţa de a birui.

Acesta este şeful Sectorului suflete, şi nu este greu de observat că, de-a lungul procesului de transfer, el a dobândit, în termeni mai viguroşi, toate calităţile lui Gore, iar "defectele" sale au dispărut.

Dacă, în imaginaţia fetei, cele două personalităţi au aceeaşi înfă-

ţişare fizică, nu e numai fiindcă ea împrumută şefului sectorului suflete trăsăturile lui Gore, bărbatul pe care-l iubeşte, ci mai ales fiindcă ea nu poate fi fericită decât alături de un om care întruchipează programul de viaţă născut din aspiraţiile ei cele mai intime şi cele mai adânci. Căci, aşa cum spunea Shakespeare, suntem făcuţi din stofa visurilor noastre.

După o primă piesă cu rădăcini biografice, pe care aş numi-o o explozie îndelung pregătită, după o a doua pe care o consider o excelentă pagină dramatică, o "fabulă" pe care anii n-o vor altera, ingeniosul exerciţiu intitulat *Şeful sectorului suflete* s-a bucurat de un succes care a întrecut aşteptările noastre cele mai optimiste. Aproape 500 de reprezentaţii, urmate de o variantă cinematografică cu o distribuţie din care făceau parte Irina Petrescu, Radu Beligan, Toma Caragiu şi Mircea Crişan.

Cea de a patra mea întâlnire cu Mirodan a avut loc în decembrie 1969, pe scena Teatrului Lucia Sturdza Bulandra. Noua lui piesă în care, evident, rolul principal fusese scris special pentru mine, se numea *Transplantarea inimii necunoscute.*

Compunând această nouă piesă, Mirodan a pornit de la invenţia unor tipuri, unor personaje şi nu a unui conflict. Don şi Socrate, cuplul central, sunt figuri cuceritoare, care vor rămâne în antologia comediei româneşti moderne, ca altădată Mitică Popescu. Aceasta, atât pentru savoarea propriu-zisă a dialogului, cât şi pentru generozitatea partiturilor actoriceşti. Rar se poate întâlni un rol mai potrivit unui actor de stil decât cel al lui Don, pentru că personajul însuşi este un mare actor, saturat de stil, inteligenţă şi umor, care a decis să-şi joace viaţa în registrul ironic.

Mirodan şi-a creat personajul cu

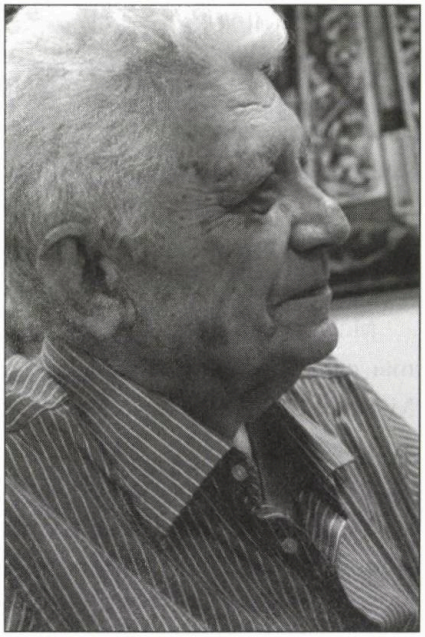

*La seara **Dicţionarului** de la ICR*

vizibilă satisfacţie şi apoi i-a îngăduit o totală libertate de acţiune. *Transplantarea inimii necunoscute* este un text spumos, sclipitor, caustic şi nu odată virulent, un text briant prin dialog, prin replici. Ea rămâne o piesă de mare umor şi este poate piesa în care identitatea stilistică Mirodan-Beligan atinge culmile ei. Cronicarul Dinu Kivu scria în "Contemporanul": "Radu Beligan este atât de mult Don, încât altă soluţie interpretativă pare greu de imaginat. S-a vorbit mult, şi se vorbeşte de obicei, despre lirismul amar al jocului lui Beligan. Nu acesta este elementul caracteristic pentru creaţia lui din *Transplantarea* (cu toate că există şi el), ci fineţea şi aluzia ironiei, subtilitatea semitonurilor, eleganţa şi distincţia cu care "afişează" superioritatea. E limpede că Mirodan a scris acest rol special pentru interpretul său favorit."

Din păcate, acesta a fost ultimul rol jucat de mine într-o piesă de Mirodan.

Această superbă colaborare avea să ia sfârşit. Viaţa ne-a despărţit, dar ne rămâne satisfacţia de a fi izbutit unul din momentele cele mai luminoase ale teatrului românesc din deceniul al şaptelea, de a fi oferit unui public lipsit de bucurii peste o mie de seri de încântare spirituală.

Stabilit în Israel, Mirodan s-a înhămat la monumentala lucrare *Dicţionar neconvenţional al scriitorilor evrei de limbă română* şi scoate revista de răsunet internaţional *Minimum*, pe care o sărbătorim astăzi.

Dar eu nu am pierdut niciodată speranţa că el lucrează, în cel mai mare secret, la o piesă care să reprezinte reîntâlnirea noastră – peste două decenii – pe o treaptă superioară, şi firească, mai gravă...»

Volumul III al *Dicţionarului* prezentat la I.C.R. – Tel Aviv

IOSEF EUGEN CAMPUS

Am respins întotdeana cu fermitate poziţia celor care se socoteau autorizaţi să desconsidere activitatea criticii literare. Prin glasul lor vorbea nu atât o convingere obiectivă, cât resentimentul autorului nemulţumit de faptul că un critic îndrăznise să-i conteste anumite aspecte ale operei. Convins că activitatea critică este nesigură, expusă inevitabil la greşeli, eram convins totodată că ea este necesară, că îndeplineşte o funcţie vitală, importantă. Criticul literar nu e un simplu artist becisnic, ratat. Este, ca atare, un artist el însuşi, diferit de poet sau de romancier.

Cu toată modestia, mă simţeam deci mândru că aparţin acestei bresle prea adesea depreciate.

Când a apărut *Dicţionarul Neconvenţional*, m-am simţit ruşinat.

Noi, criticii profesionişti, nu ne

făcusem datoria. Nici unul dintre noi nu ne învrednicisem să scriem o temeinică şi cuprinzătoare analiză a literaturii create de scriitorii evrei de limbă română. Înfricoşaţi de importanţa temei respective, ezitasem, amânasem. Lăsasem să ne-o ia înainte Al. Mirodan, un dramaturg, un umorist şi un mare gazetar.

Şi, trebuie s-o recunoaştem deschis: a făcut treaba nu mai puţin bine, dacă nu chiar mai bine, decât cei mai buni critici literari profesionişti.

Studiile lui monografice sunt adevărate modele ale genului. Construite în general în jurul unei trăsături dominante care, pentru Mirodan, constituie cheia de înţelegere a operei şi a artistului, ele aruncă o lumină nouă asupra operei studiate.

La Gaster descoperă astfel că a fost în primul rând un **aristocrat.** Studiindu-l pe Gherea, pune în evidenţă capacitatea acestuia de a realiza misiuni aparent imposibile, de a face iar şi iar minunate **tururi de forţă.** Pe Silvian Iosifescu îl vede „făcut pentru a trăi în halat şi papuci, sub semnul lui Anatole France, printre cărţi şi discuri". Sau, mai precis : „Încearcă să dezlege cuadratura cercului ce se punea intelectualilor de speţa sa, partizani ai ideilor socialiste (pe de o parte) dar şi ai talentului scriitoricesc (pe de altă parte). Sau: „Se fereşte, pe cât posibil, de cronica la carte de actualitate, ca de un Irak cu bombe la tot pasul, preferând Afganistanul istoriei literare, nu lipsit de primejdii dar unde, cu puţin noroc, mai poţi scăpa nevătămat".

Precum se vede, stilul lui Al. Mirodan e scânteietor, plin de actualitate, îmbinând trecutul cu prezentul.

Cu pătrundere de romancier şi pilpulist, Mirodan se strecoară în sufletul personajelor sale reale, închipuind reflecţiile şi ezitările, hotărârile lor bruşte. De pildă, la Sorana Gurian, asistăm concret la desfăşurarea gândurilor ei în legătură cu brusca, interesata hotărâre de a divorţa şi apoi de a trece la creştinism înainte de a pleca în Franţa catolică.

Modalitatea cea mai frecventă şi mai caracteristică pentru stilul lui Mirodan este folosirea mijloacelor scenice şi cinematografice. Uneori, exclamă chiar el, încântat : „Avem aci un adevărat scenariu de film". Alteori, tace şi face. Lăsându-ne pe noi să observăm.

E minunat de viu stilul lui Mirodan, chiar în studiile cele mai serioase. Fără să mai vorbim de ceea ce constituie specificul şi calitatea supremă a *Dicţionarului Neconvenţional:* aşa zisele digresiuni, materiale diverse care dau "aerul timpului, mişcarea ideilor, starea pasiunilor". Numeroase materiale astfel incluse evocă antisemitismul şi reacţiile faţă de el.

Interesantă mi se pare (şi îi mulţumesc autorului că a inclus în *Dicţionar* acest amănunt concret) intercalarea materialului din care rezultă absurditatea comportamentului adoptat de Comitetul Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de limbă română faţă de revista *Izvoare* şi faţă de mine, redactorul ei şef.

Suntem fericiţi că putem citi acum paginile volumului 3 al *Dicţionarului Neconvenţional.*

Iubite Domnule Mirodan, luaţine o piatră de pe inimă. Spuneţi-ne: Pe când putem spera să avem în mâini volumul 4?

ZOLTAN TERNER

Mirobolantul dicţionar mirodanesc omagiat la ICR

O primă remarcă: pe copertă, Mirodan alături de „neconvenţional" sună oarecum pleonastic. Mirodan este neconvenţionalul însuşi. În dramaturgie, în publicistică, în multi-tonalitatea expresiei. *Minimum* e convenţional? Dicţionarul este fratele mai mic (sau poate mai mare) în orice caz mai monumental, al lui *Minimum.*

Dicţionar? Un obiect cu un asemenea nume conţine date şi definiţii şi se consultă. Spre informare, documentare, lămurire. Dicţionaroidul neasemuit al lui Mirodan e imposibil de lăsat din mână. Se citeşte din fir a păr. Ca un roman de acţiune. Ca un show care te ţine lipit de scaun. Cum să nu fie dramă dacă tema însăşi e dramatică? A fi condeier evreu scriind româneşte şi trăind în România sau/şi aiurea în lume nu e profund dramatic în sine?

Neconvenţional, adică liber. Adică despuiat de convenţii, de poncife, de platitudine şi banalitate, de inerţii mentale.

Acest dicţionar-nedicţionar ne aminteşte că antonimul umorului nu e seriozitatea, ci lipsa de umor.

Am spus deja că este neconvenţional ca şi *Minimum.* Trebuie adăugat: tot ca acesta, „dicţionarul" este şi el „om ca toţi oamenii". Adică Mirodan. Adică viu, provocator, creativ, pătrunzător. Şi mai presus de toate doldora de haruri scriitoriceşti. Dar şi mai presus decât toate, este o conştiinţă. Suspect de evreiască. Vezi articolul „Evrei". Sunt strânşi acolo inadmisibil de mulţi filosemiţi.

Singurul pus a-l întrece pe Mi-

rodan şi reuşind este numai Mirodan. Dramaturgul e în aprigă întrecere cu publicistul. Cu eseistul. Cu criticul literar. Cu istoricul. Cu prozatorul, maestru al portretului.

Mirodan se preface că se joacă inocent ca să-i dejoace pe duşmani. Adică, între joc şi joacă, la el predominând jocul. Înşelător frivol, mimând coţcar amuzamentul. Anecdoticul nu e cultivat numai pentru a colora pitoresc, ci pentru a-şi învia pesonajul. Jocul zbenguielilor fanteziei şi ale inteligenţei critice, jocul definitoriu al lui Mirodan, e, în fondul lui, întotdeauna grav, adeseori dramatic, tragic uneori. Deşi titlurile articolelor par scoase din căciulă de un papagal glumeţ : dambla, farsă, hienă, hăis (boală)!, despuiere, harakiri, glonţ, insuficientă (sumă), frică, carne, călire, ignoranţă, haos, dezgust.

Există la el un ludic al seriozităţii. Unori recurge fără jenă şi la un joc autoreferenţial. Dicţionarul vorbeşte despre sine însuşi. E conştient de sine. Trimite la sine însuşi. Se lasă „mituit" cu daruri preţioase primite de la prieteni mari. Un plop cu dedicaţie de la Bogza, o vorbă de la Cosaşu în care acesta mărturiseşte că „fără dicţionarul lui Miro nu ajungeam să-i transmit această parolă: „Totul nu e bleah". Da, asta spune într-adevăr dicţionarul: „Totul nu e bleah."

Citindu-l, mi-a amintit de atmosfera spectaculos-frondist-ludică şi bătăioasă din revistele de avangardă *Alge, Punct, 75 HP,* unde îşi lăfăiau obrăznicia talentului juvenil alde Perahim, Bogza, Saşa Pană, Victor Brauner, Stephane Roll şi ceilalţi. Unde pe două pagini ale unui număr din „Alge" trona desenul unei cupe cu inscripţia: „Bem vinul din această cană pentru madam Saşa Pană".

Dramaturgul dicţioteurg îşi refuză teoria seacă şi doctă. Alege

Seara Dicţionarului la ICR (de la stânga la dreapta: Leon Volovici, Virgil Duda, Nicu Nitai, I. E. Campus şi Zoltan Terner)

atotştiinţa naivă şi modestă. Rostită expresiv, direct şi contondent/necontondent.

Mirodan păşeşte elegant, cu o superbă dezinvoltură, între metafore, imagini, paradoxuri, aforisme, devenite toate, agenţi dramatici.. Foloseşte fără inhibiţii cele mai diferite tehnici: colajul de fragmente citate, monologuri, memorii, glose, naraţiuni, poeme de şi despre, calambururi şi epigrame, haiku-uri.

Avid şi fascinat de concreteţea conflictual-aiuritoare a detaliilor de viaţă, ca orice dramaturg, regăsim în dicţionarul său năzdrăvan, ordinea ascunsă în haos şi haosul în miezul ordinii. Haosul vieţii în ordinea ideilor. Liantul emoţiei în haosul detaliilor.

Mirodan e în acest op prozator, poet, dramaturg, reporter, eseist, critic literar versat. Întotdeauna exact şi sigur în aprecieri. Citând şi critici, cunoştinţe, martori, amici şi duşmani. Citându-se pe sine.

Dar mirobolantul om de teatru, de imagini şi de idei vrea şi reuşeşte să fie şi regizor-scenograf-maistru de lumini. Ia din câh-ul şi din anodinul vieţii şi al morţii, şi al tristeţii, şi din caratele literaturii şi artelor, parcă la întâmplare şi le converteşte în factori dramatici. Îl interesează ambianţa, aerul, parfumul şi putoarea epocii, desprăfuieşte poze vechi, documente, acte, manuscrise, le pune să vorbească, să joace şi să arate adevărul pe scena amplă a cărţii.

Anecdoticul dramatic umple acest organism familiar şi misterios, cu o viaţă proprie, şi tainică, ca un original spectacol de teatru, ca un film.

Dicţionarul mirodanesc nu e totuşi struţo-cămilă. Adică nu e un monstru, nu e un hibrid. Nici corcitură dacă nu e tot aia. E o fiinţă coerentă, pleznind de vitalitate.

„Dicţionar" polemic care nu polemizează cu nimeni. Ba da: cu stereotipurile, cu platitudinea doctă. Cu uscăciunea sufletească.

Acest dicţionarissim rarissim e un drum care se tot bifurcă. Dacă mergea până la capăt atingea secretul bifurcaţiilor de drumuri din fantasticul borgesian. E teatru al asociaţiilor surpriză. E şuetă, e cancan, e cu ocoluri, paranteze, digresiuni, asociaţii de idei, cuvinte, locuri. Toate justificate, toate aducând piese la uriaşul puzzle al „uni-

versului numit **scriitori evrei de limbă română"**, cum defineşte autorul tema dicţionarului său.

În acest spaţiu fabulos al zisului „dicţionar" suntem mereu noi între noi. N-aţi avut acest sentiment? E intim, colocvial, ne bagă în seamă pe noi toţi, cititorii, ne solicită pe noi toţi, spectatorii. Ne tulbură şi ne încântă.

Deşi ştie tot, până la ultimul nasture, despre personajele sale, umblă la taina fiecăruia. Reconstituie drama fiecăruia. Mirodan face şi arheologie. Dezgroapă figuri uitate, nume căzute pe nedrept în nefiinţă.

Dicţionarul mirodanesc e o carte cu şi despre prieteni. Gheorghe Ursu e unul dintre ei. Apare de vreo trei-patru ori, în diferite volume. Nu e singurul. Mai e Cosaşu, mai e Schechter, Croh, mai e Duda, mai sunt alţii. Mulţi. Prietenii lui, prietenii noştri.

Dicţioteurgul octogenar călăreşte şi acum, pocnind din bici, agil şi suplu, de-o dată pe şapte bidivii nărăvaşi. E curajos. E proteic. Rămânând mereu mirodanesc.

M-am străduit din răsputeri să-i găsesc mod în papură. Am reuşit să găsesc un nod de noduri înglobând şi papura: acest dicţionar e fără cusur.

În aproape supraomeneasca întreprindere de a orchestra, paralel cu *Minimum*, şi o asemenea fenomenală creatură dicţiosauriană, nimic nu l-a putut şi nu-l poate împiedica pe Mirodan să fie Mirodan.. Nici războaiele, nici criza, nici vârsta, nici boala, nici celelalte ale vieţii.

Am exagerat în ceea ce am spus? Am încercat, recunosc. Dar nu am reuşit. În materie de Mirodan e greu de exagerat. În bine, *of course...*

Mi-e teamă să nu mor de curiozitate aşteptând să văd cum îşi va prezenta, la litera M, propriul portret şi augusta sa excelenţă auctorială.

Tot la M i-aş sugera un articol misterios: Monumentul Scriitorului Necunoscut româno-evreu, sau evreo-român. Poate voi intra şi eu acolo, atunci. Mai ştii?

Închei cu o rectificare. Am spus că dicţionarul e om ca toţi oamenii? Nu-i adevărat. Aici se adaugă şi un mare talent. Plus o voinţă de neclintit şi o putere de muncă prodigioasă. Rezultatul? Alexandru Mirodan. Omul-orchestră, omul-instituţie. Îi dorim şi ne dorim foarte tare să ne trăiască. Pentru toate cele spuse mai înainte. Şi pentru că este de neînlocuit. Trebuie s-o ştie.

LEON VOLOVICI

Mirodan neconvenţionalul

Dicţionarul e lumea lui Mirodan *Neconvenţionalul,* în nouă litere până acum, în care am intrat cu toţii, fiecare cu rolul lui, ca în „Apus de soare" – voievozi, curteni, boieri, oşteni, târgoveţi, popor, dar înaintea tuturor eroii timpului nostru şi ai „tribului nostru", cum îi numeşte Mirodan: mari scriitori şi artişti evrei, surprinşi în portrete sugestive, dar şi în instantanee la cafenea, în vorbe de spirit şi replici memorabile; în papuci, dar şi în clipele de inspiraţie şi de mare performanţă intelectuală, în familiile lor evreieşti, prea evreieşti pentru cei visând zadarnic să intre în manualele şcolare ale vremii.

Prefaţa *Dicţionarului,* vă amintiţi, promitea să adune „într-un singur loc tot ceea ce este mai de valoare şi semnificativ în universul numit Scriitorii evrei de limbă română." La o privire de suprafaţă, ai impresia, şi în volumul al treilea, că au intrat şi nume cu o operă departe de exigenţa promisă. Unii – cum scria Izi Schechter după primul volum – „ar trebui să ducă un cake şi o sticlă de rachiu la sinagogă fiindcă s-au văzut într-un dicţionar literar". Explicaţia o găsim tot în obiectivele anunţate în prefaţă, şi anume dorinţa de a înfăţişa cititorului „aerul timpului, mişcarea ideilor, starea pasiunilor, apoi lumea propriu-zisă a literaturii: reviste, editori, animatori, librari, anticari, cenacluri, asociaţii scriitoriceşti, cafenele, prieteni ai artei, duşmani ai artei". Fiecare dintre „minori" sau „bizari" aduce o pată de culoare şi întregeşte o frescă a vieţii intelectuale şi literare a evreimii române. Printre „duşmanii artei" ne reîntâlnim, în volumul trei, cu obsedantul Leonte Răutu, cu un referat pentru demascarea lui Alexandru Graur. Iar dintre „prietenii artei" nu lipsesc literaţii evrei care s-au consacrat cu un devotament tulburător susţinerii unor mari scriitori români din generaţia lor, precum Henry Gad, numit „cel dintâi dintr-un şir de body-guarzi evrei" ai scriitorului Camil Petrescu. Prilej pentru Mirodan de a face o revelatoare incursiune în evoluţia atât de contradictorie a lui Camil în raport cu lumea evreiască.

Se află aici, într-un foarte inspirat contrapunct, un dialog cu scriitorii români – români-români, cum li se mai spune – un dialog solidar cu confraţi în ale scrisului in limba română, iar cititorul e bucuros să-i reîntâlnească pe cei care, în anii '30, cum spunea Geo Bogza, „n-au urlat cu lupii". Dar apar şi „lupii", de pildă prin câteva flash-back-uri sub titlul *Garda de Fier* (începe cu G, n-avem ce face), sau scrâşnitele epigrame antisemite ale lui A. C. Cuza, ca şi crâmpeie din Transnistria în evocarea Valentinei Caraion.

Volumul al treilea e aşezat pe

doi mari piloni de susţinere – Moses Gaster şi Dobrogeanu-Gherea. Ei acoperă nu numai decenii de strălucită activitate intelectuală şi culturală, ci şi principalele opţiuni, realizări, căderi şi drame ale intelectualităţii evreieşti din România din perioada modernă – de la Gaster – rabinul şi unul din întemeietorii folcloristicii româneşti, dar şi al mişcării sioniste din România, cel care şi-a consumat vederea până la orbire pe vechi manuscrise româneşti, la Bucureşti şi în exil la Londra, după expulzare; şi până la celălalt – Gherea – pe care Mirodan şi-l imaginează plimbându-se braţ la braţ cu Titu Maiorescu pe peronul gării din Ploieşti – reprezentând ramura ideologică a inteligheţiei evreo-române, vizionară, cu mari aptitudini pentru abstracţiuni şi utopii, urmat de tot şirul de socialişti, socialişti „generoşi" şi apoi comunişti şi comunişti mai puţin generoşi...

Mai găseşti peste tot, în toate cele trei volume ale *Dicţionarului,* la vedere sau în filigran – trei nume de scriitori în imaginea cărora recunoaştem variaţiuni la un posibil autoportret: Mihail Sebastian, dramaturgul şi romancierul dilemelor identităţii evreieşti şi evreo-româneşti, poetul, eseistul şi gazetarul Sebastian Costin, şi, firește, I. Schechter, marele umorist, care, de dragul lui Mirodan şi al *Dicţionarului,* i-a însoţit pe amândoi cu o solidaritate rar întâlnită.

Parcă aud vocea nazalizată a lui Izi, simulând indignarea, la apariţia primului volum, avertizându-ne „Să fim atenţi, să nu ne lăsăm amăgiţi de zâmbetul d-lui Mirodan", şi dezvăluindu-ne ce se ascunde de fapt în spatele acestui dicţionar:

„Eu zic că nu e nici un afurisit de dicţionar, ci un roman în formă de dicţionar. Asta ca să vadă d. Mirodan că nu suntem proşti şi că i-am prins şpilul – oare ce-şi închipuie dumnealui? "

Şi pentru că i-am prins şpilul, să aşteptăm cu sporită atenţie volumele următoare ale *Dicţionarului Neconvenţional.*

ANDREI STRIHAN

Un eveniment cultural

De Mirodan mă leagă aproximativ 55 de ani. Nuntă de aur, nu ştiu cum s-o numesc. De când a urcat în Israel, talentul, fantezia şi inventivitatea creatoare scriitoricească, şi gazetărească de nivel internaţional, au fost dezăgăzuite şi concretizate în două mari evenimente culturale care îl aşează pe Mirodan în centrul atenţiei vieţii culturale a israelienilor de limbă română: revista *Minimum* şi *Dicţionar Neconvenţional.* Existenţa lor, după părerea mea, a îmbogăţit substanţial tabloul contribuţiei intelectualităţii evreo-române la tezaurul literar-artistic şi ştiinţific al României, al Israelului, ca şi al evreilor de pretutindeni.

Cu o perseverenţă de admirat, înfruntând obstacole ce păreau de netrecut (financiare şi "umane" – căci, vorba lui Mirodan, oameni suntem), Alexandru Mirodan şi-a condus revista – editând-o de 11 ori pe an cu o precizie de ceasornicar elveţian, ca un veritabil făcător de publicaţie. O revistă aşteptată la fiecare început de lună cu nerăbdare, cu interes justificat de caracterul ei polemic, de imaginea variată a vieţii sociale, politice şi culturale pe care o oferea cititorilor, într-o limbă românească de ţinută, invidiată de colegii de la publicaţiile bucureştene.

Aceleiaşi strădanii aparţine şi apariţia celui de-al treilea volum al *Dicţionarului Neconvenţional,* literele G-H-I, în realizarea grafică excepţională a Sandei Peri. Un adevărat eveniment cultural. Mai exact, evenimentul cultural al anului 2008.

Dicţionarul lui Mirodan e neconvenţional fiindcă termenii, noţiunile, numele persoanelor cuprinse în volum nu au rigoarea ştiinţifică a conţinutului unui dicţionar tradiţional convenţional. În spatele fiecărui termen, al fiecărei noţiuni, al fiecărui nume de persoană, se află o poveste, o schiţă, o situaţie dramatică, comică sau tragică, în care e pusă să acţioneze ca protagonist persoana de definit. Dintr-o lucrare cu aparenţă ştiinţifică, volumul se transformă într-o culegere atractivă de scrieri literare propriu-zise, de scenete teatrale regizate de excelentul *metteur en scène* Al. Mirodan şi receptate ca atare de cititor.

Spiritul critic al alcătuitorului dicţionarului nu se exercită direct, ci prin mijlocirea ironiei sale blânde dar şi sarcastice în acelaşi timp. Pe profesorul de estetică Ion Ianoşi, care continuă să creadă orbeşte în justeţea marxismului, deşi inteligenţa lui marcantă ar fi trebuit să-i contrazică aceste convingeri desuete, Al. Mirodan îl prezintă în câteva cuvinte cu care începe articolul: «IANOŞI, Ion (născut Braşov, România, 1928), estetician, critic literar, memorialist; este, la ora când scriem aceste rânduri, ultimul marxist (sau, cum îi place lui să spună, "marxian") din România.» După cum vedeţi, esenţialul a fost spus. Portretul e ca şi terminat.

Umor de bună calitate, ascuţiş satiric, dar şi satisfacţie produsă de învingerea răutăţii şi meschinăriei unor indivizi din presa românească israeliană, lipsiţi de caracter şi colegialitate, emană admirabila descriere mirodaniană despre cauza care a determinat editarea revistei *Minimum* (în *Dicţionar* sub numele Harakiri). Citez doar ultimele trei

rânduri ale articolului: *"Lumea înţelesese că Bagdadul numit Himmelfarb nu este inexpugnabil, şi că, la o adică, statuile dictatorilor pot fi doborâte".*

Aşa e, domnule Mirodan!

Fiecare apariţie a revistei *Minimum*, ca şi a unui nou volum al *Dicţionarului Neconvenţional al Scriitorilor Evrei de Limbă Română* e o sărbătoare. Îţi urez, dragă Miro, ţi-o spun sincer, direct, să-ţi îndeplineşti până la ultima literă a alfabetului această lucrare monumental-neconvenţională, clădită cu suflet şi inteligenţă, închinată cu generozitate comunităţii în care te–ai născut şi al cărei reprezentant de frunte eşti.

VIRGIL DUDA

Dicţionarul inventat de Mirodan

Trebuie să încep prin a spune că au apărut foarte multe articole despre al treilea volum al *Dicţionarului* lui Mirodan, analize excelente, semnate de Iosef Eugen Campus, Andrei Strihan, Gina Sebastian Alcalay şi Zoltan Terner, în presa de aici, dar au fost publicate şi în România câteva comentarii, de pildă acela, excelent, al lui Dorel Dorian. Am constatat astfel că toată lumea consideră că este o carte extraordinar de bună. Aşa că încercările ironice ale prietenului Costel Safirman, care moderează dezbaterea noastră, de a obţine observaţii critice „constructive", poate se va găsi cineva care să facă praf cartea, pentru a se obţine un spectacol cu înfruntări dramatice, nu au şanse de reuşită. Din acest punct de vedere se cuvine, aşadar, să-l... deplângem pe Mirodan.

Mă alătur atitudinii generale şi afirm că nu am nici o obiecţie de făcut, cartea este strălucită, de la primul până la ultimul rând. M-am gândit însă, tot de dragul spectacolului, să adopt o atitudine diferită de aceea a antevorbitorilor mei, adică punctul de vedere al unui „personaj" al acestei cărţi deosebite, deoarece s-a nimerit să fac parte dintre scriitorii analizaţi de autor în volumul al doilea al dicţionarului; în felul acesta mă pot simţi mai liber, profitând de faptul că, după cum ştiţi, iar dacă nu ştiţi vă reamintesc acum, personajul este independent de autorul său. El primeşte un nume, intră în scenă şi, din acel moment, se eliberează de sub tutela auctorială, acţionează, cum s-ar spune, de capul lui.

Pe lângă asta, nu sunt nici critic literar, nu trebuie să respect limbajul specific acestei profesiuni. În fine, nu mi-am pregătit un discurs scris, precum colegii mei, deşi mă pricep, la o adică, să compun fraze frumoase, profunde, adevărate, cel puţin aşa cred.

Eram în România când am citit cu admiraţie primul volum al *Dicţionarului.* La al doilea volum, aflat aici, am scris despre el, tot aşa, cu mare admiraţie. Cum am spus, nu am de făcut nici o obiecţie la volumul pe care-l discutăm, pentru că nu trebuie să forţezi lucrurile, numai de dragul de a fi „original", chiar dacă poziţia de personaj al cărţii îţi îngăduie toată libertatea de mişcare. Nu, nu e cazul, oricum... nu e cazul meu. Glumind, aş spune că nu profit de această libertate decât într-un anume sens şi despre asta mi-am propus să vorbesc, iar dacă Mirodan va fi nemulţumit, el nu va putea schimba aprecierea făcută asupra scrierilor mele mai vechi decât în cuprinsul altei lucrări!

Mă opun curentului general dintr-un singur punct de vedere: nu este un dicţionar neconvenţional, ci este un dicţionar de tip nou, inventat de Mirodan, un autor care consideră că aşa trebuie să arate toate dicţionarele literare, scrise de oameni inteligenţi şi care se pricep. Cuvântul *neconvenţional* mi se pare, spre deosebire de colegii mei, inutil. La început, îmi amintesc foarte bine, am scris că e mai curând un fel de roman, o piesă cu multe personaje, principale, secundare, episodice. Abia acum înţeleg că Mirodan a conceput o nouă formulă de dicţionar şi consider că aşa trebuie să arate toate lucrările de gen, să nu adormi citindu-le, să nu fie nişte cărţi de telefon ori un soi de lexicoane, din care să afli câteva titluri, data naşterii (dacă e cazul), data morţii, ce premii a luat, ce cărţi i s-au tradus, precum şi o caracterizare de manual.

Un dicţionar literar adevărat, din punctul meu de vedere, acesta este, conceput de Mirodan, scris cu talent şi farmec. Deocamdată sunt puţine... Am scris şi eu cândva, îmi amintesc foarte bine, că „e pasionant ca un roman, scris de un mare gazetar", dar acum cred că opera sa e un dicţionar inventat sub ochii noştri, un gen literar căruia el i-a dat viaţă, i-a dat altă definiţie, ca să nu te mai plictiseşti răsfoind nişte pagini terne. Dar este şi un dicţionar de păstrat în bibliotecă, pentru a fi utilizat ca mijloc de informaţie. E impresionant că un om ca Mirodan, cu o imaginaţie foarte bogată, a izbutit să verifice cu exactitate toate datele biobibliografice, să facă trimiteri perfect verificabile, încât să mergi la sigur cu el când deschizi la un anumit nume, la o anume situaţie!

Cât despre articolele de dicţionar consacrate unei realităţi şi nu unui autor, să recunoaştem că fără ele nu se poate constata care e pulsul vieţii literare. Ele par cel mai adesea, par numai, distractive, fă-

cute pentru a ne descreți frunțile. Să ne amintim, de pildă, cele două texte intitulate *Infarct 1* și *Infarct 2*, cu o întindere neobișnuită. Nu sunt glume acolo, e vorba de cele mai grave lucruri, chiar când ironia predomină, e vorba despre cum se trăiește și se moare în lumea literară, în lumea asta. Crede cineva că este acolo un fapt divers, inclus în dicționar ca să ne distreze, ceva nostim, scris cu strălucire și-atât?! Nu. Ele bat într-o anume direcție, exprimă o atitudine, și sunt absolut impresionante. Și necesare.

Vreau totuși să exprim o ezitare, declanșată de o întrebare pe care mi-am pus-o, o spun din nou, ca personaj al acestei cărți: de ce este nevoie de un dicționar separat al scriitorilor evrei de limbă română? De ce se folosește expresia „de limbă română"? Mi se pare nepotrivită, nu-mi place. Dar, drept este, există în text un articol cu titlul *Haos*, chiar așa, în care se dezbate această problemă. Este dat și un citat din criticul Marcel Reich Ranitzki, care a spus „sunt pe jumătate german, pe jumătate polonez și pe de-a-ntregul evreu". Alții însă, printre care mă număr, cred că scriitorul e român sau nu, deși originea sa e evreiască. Am citit de curând un articol foarte interesant pe această temă, publicat de B. Elvin într-o anchetă din revista *Cultura*. Nu pot să nu mă întreb dacă se poate spune „Caragiale, scriitor grec de limbă română" sau „Proust, scriitor evreu de limbă franceză" ori despre Kafka, un caz extrem de complicat, că e „de limbă germană"? Și am înțeles că nu mi-ar conveni să apară la București un dicționar literar din care scriitorii evrei să fie excluși. „Aveți dicționarul vostru, scris de Mirodan, ce nevoie aveți de alt dicționar"? Răspunsul ar fi că demonstrația pe care Mirodan o face în subtext pornește de la o afirmație a lui Ovid Crohmălniceanu, pe a făcut-o când i-am spus că plec în Israel și anume: "Cunosc literatura română de la primul până la ultimul rând. Pot spune că nici un scriitor evreu, – iar eu pledez pentru formula „scriitor evreu din literatura română" – nu a fost apreciat la justa lui valoare". Nu se referea la A. C. Cuza, ci la marii critici români, la istoriile literare cele mai prestigioase.

Aș vrea să mă refer, pe scurt, și la câteva constatări de lector pasionat de critica literară. În primul rând se cuvine subliniat faptul că judecata de valoare este omniprezentă, implicită sau explicită, dar, de fiecare dată, fermă, categorică. Nu există „personaj" al *Dicționarului* căruia să i se dea o importanță mai mare ori mai scăzută decât merită. Cu o subtilitate de mare critic și cu o plăcere detectivistă, de bun cunoscător al literaturii polițiste, Mirodan aduce sub luminile reflectoarelor scriitori de care n-am auzit ori de care n-am citit nimic, reușind să ne stârnească interesul pentru viața și scrisul lor. Astfel afli, plin de curiozitate, cum a trăit Sorana Gurian sau cine este și ce a scris Cora Irineu.

În al doilea rând, pe autorul acestui dicționar nu-l vei surprinde rostind banalități. Mirodan are o groază, aș numi-o alergică, de frazele bătătorite, formulările sale sunt mereu precise, pline de vigoare și, acesta e cuvântul, memorabile. Unele au o forță de expresie cum întâlnești uneori numai în *Istoria* lui Călinescu. Nu poți uita caracterizările făcute lui Mozes Gaster sau lui Dobrogeanu Gherea, nici textele despe Ianoși ori Silvian Iosifescu, dar și despre Cora Irineu, autor înghițit de timp.

În al treilea rând, dicționarul pe care-l discutăm are capacitatea de a te îndemna să-l citești pe autorul prezentat acolo. Asta mi se pare forța lui Mirodan, stilul relatărilor, așa cum el l-a inventat: te trimite la lectură, îți stârnește interesul pentru operă. „Parcă aș citi volumul acesta al Corei Irineu, oare unde l–aș putea găsi?", îți vine să spui. Mi se pare că e meritul cel mai de seamă al *Dicționarului*, rostul esențial al unei asemea lucrări. Dar și marele succes al unui critic. Acela de a-ți stârni interesul pentru cartea analizată. La autorul nostru, citești zece pagini despre Gaster și abia aștepți să parcurgi amplul volum de memorii și corespondență al acestui fabulos autor și om.

În fine, nu poți trece cu vederea adecvarea la obiect. Fiecare capitol are un limbaj care i se potrivește, comentariul, ca la orice critic de vocație, este „lucrat cu materialul clientului". Mirodan pătrunde parcă în interiorul operei analizate, fiecare cronică e un exemplu de adaptare la stilul, limbajul, tipul de gândire și nivelul de emoție pe care îl transmite opera acelui scriitor.

Mă opresc aici, deși ar mai fi multe de spus, astfel procedează și Mirodan!

LUCREȚIA BERZINTU

Interviu cu scriitorul Alexandru Mirodan

Am avut deosebita plăcere să-l întâlnesc pe scriitorul special Al. Mirodan la redacția revistei „Minimum" din Tel Aviv, moment emoționant pentru mine, aflându-mă față în față cu un mare scriitor, care s-a dovedit primitor și foarte modest, modestie ce-mi amintește de spusele lui Tudor Arghezi: „Toți oamenii de mare calitate din istoria lumii au fost oameni modești". M–am simțit onorată că, la rugămintea mea, a acceptat sa-mi acor-

de un interviu. A precizat însă, că, de regulă, nu-i place să acorde interviuri.

Lucreţia Berzintu: *Domnule Mirodan, ştiu că timpul dumneavoastră este foarte preţios, aşa că mă rezum doar la o parte din mulţimea întrebărilor pe care doresc să vi le pun. Mai întâi, vă rog să ne relataţi cum a apărut „Minimum".*

Al. Mirodan: Parafrazând o replică din piesa mea *Şeful sectorului suflete*, vă spun că *Minimum* este o răzbunare. În primii ani de la venirea mea în Israel, colaboram săptămânal la *Revista mea*, condusă de Adrian Zahareanu, publicând primele capitole din *Dicţionarul Neconvenţional*. La un moment dat, pe la mijlocul anilor '80, Zahareanu a vândut revista unui anume Himmelfarb, directorul trustului de ziare în limbi străine (română, maghiară, germană ş.a.) ce aparţinea Partidului Muncii. Omul care, trebuie precizat, nu ştia româneşte (era polonez de felul lui), tăia şi spânzura printre gazetari. „Trustul" devenise un adevărat monopol în domeniu: cine se certa cu Himmelfarb era un om mort.

Unde să te duci dacă te dădea afară? Ziarele de vis-à-vis nu existau. Eu eram, cum se zice, colaborator extern. Foloseam paginile ce–mi fuseseră rezervate pentru *Dicţionar...* ca să abordez, la rubrica „Poşta Dicţionarului", fel de fel de probleme care afectau viaţa scriitoricească. Într-o zi, enervat de obiceiul unora, ce se voiau a fi Mecena, de a acorda premii literare practic fictive (o seară solemnă, cu donatorul sau donatoarea la prezidiu, o diplomă impresionantă şi un plic conţinând exact cât avea nevoie fericitul laureat pentru a lua un taxi şi a invita la o bere, după şedinţă, câţiva amici), pe care le numisem premii-bacşiş, am lansat, împreună cu umoristul I. Schechter, o anchetă pe această temă în rândul confraţilor. Am primit o mulţime de răspunsuri, oamenii erau bucuroşi că pot să-şi verse năduful. Pe urmă, am dat rezultatele anchetei la tipar. Cineva din micul establishment cultural-social de la faţa locului prinsese de veste şi, repezindu-se la Himmelfarb, mă pârî. Temutul patron i-a cerut lui Iosif Petran (care devenise, între timp, redactor-şef la *Revista mea*, în locul lui Zahareanu) să oprească materialul.

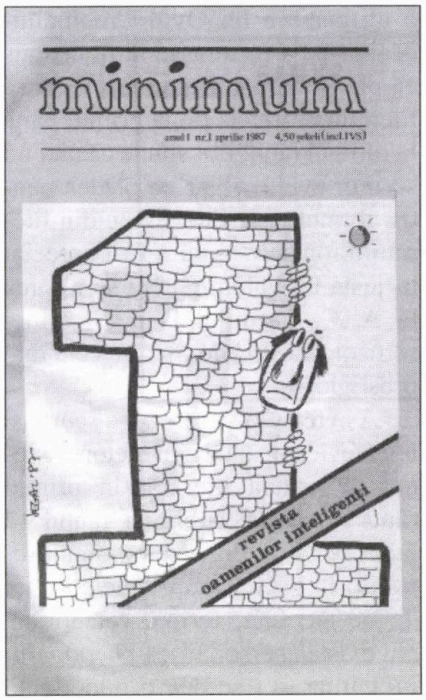

Cum spuneam mai înainte, cuvântul lui Himmelfarb era lege, nimeni dintre redactorii de la „Trust" nu îndrăznea să crâcnească. Există ceauşeşti şi în lumea democrată. În plus, el a spus subordonaţilor să mă cheme la dânsul, ca să-mi explice care este linia trustului în materie de viaţă literară. Nu m-am dus, deşi prietenii mei din redacţia respectivă mă conjurau să nu-l refuz. „Te distrugi". Atunci am hotărât să scot *Minimum*. Era un risc calculat. Dacă merge primul număr, îmi spuneam, o să-l scot, din încasări, şi pe al doilea. Apoi, numărul trei şi aşa mai departe. Înseamnă că voi fi reuşit să-mi îndeplinesc un vis vechi, din tinereţe, acela de a scoate şi eu o revistă şi, cu prilejul acesta, să public ancheta interzisă. La urma urmei, istoria presei cunoaşte mii de tipărituri care s-au oprit la numărul 1. Iar unele din acestea, precum mica revistă de picto-poezie a lui Ilarie Voronca şi Victor Brauner, au rămas în amintire.

Îmi amintesc că în zilele acelea fusesem la masă, într-o seară, la Sebastian Costin, în apartamentul lui din Bat Yam, pe malul mării. Erau, alături de el şi de soţia sa, Jeny, câţiva de la trust: Iosif Petran, Sadi Rudeanu, poate şi alţii, precum şi Matty, caricaturistul, venit pentru o lună de zile din România. Când am intrat în casă, toată lumea mă privea cu mutre de înmormântare, auzind că vreau să scot *Minimum*.

Himmelfarb nu suporta nici un fel de concurenţă, nici măcar un lunar care, în principiu, n-avea de ce să-l deranjeze. Iosif Petran avea umoarea neagră. "Ţi-ai făcut harakiri", a mormăit el, după primul pahar de vin. Câteva zile mai târziu, *Minimum* se afla la chioşcuri. S-au vândut vreo mie de exemplare, am primit câteva zeci de abonamente din Israel, apoi şi din străinătate, ne-am ales şi cu şapte-opt reclame. Drept urmare, am mers mai departe, scoţând numărul doi, după aceea numărul trei. A fost, de fapt, şi pentru mine, dar şi pentru colegii din jur, o victorie asupra fricii. Lumea înţelesese că Bagdadul numit Himmelfarb nu este inexpugnabil şi că, la o adică, statuile dictatorilor pot fi doborâte la pământ.

L. B.: Sunteţi un produs al literaturii române. V-aţi găsit locul în

interiorul acesteia? Care este poziţia dumneavoastră, ca scriitor?

Al. M.: Eu mi-am găsit locul. Acesta se află printre scriitorii generaţiei mele. Rămâne de văzut însă dacă nu se vor găsi unii care, făcând control în marea sală a literaturii române de azi, să nu-mi ceară să mă ridic de pe scaun, pe motiv că nu am bilet.

L. B.: Aţi avut probleme cu cenzura?

Al. M.: Am avut. Era să zic, bineînţeles că am avut. Prezenţa cenzurii era un numitor comun în viaţa literară a timpului. Întrebarea, din acest motiv, mi se pare ciudată: e ca şi cum m-ar întreba cineva dacă, pe vremea aceea, trebuia să cumpăr bilet când mă urcam în tramvai... Cu atât mai mult cu cât dramaturgia avea parte de un regim mult mai sever decât poezia sau proza. Teama de cuvintele rostite pe scenă, în faţa a cinci sute sau o mie de spectatori în carne şi oase, era mai mare, ba chiar incomparabil mai mare decât frica de contactul nevăzut dintre cititor şi carte, în fotoliu, la domiciliu. Şi mai de temut era efectul cuvintelor rostite la radio sau televiziune.

Îmi amintesc că prin 1957-1958 s-a transmis, la emisiunea „Teatru la microfon", o adaptare după „Ziariştii", piesa mea de debut. Piesa trecuse de toate hopurile şi se juca la studioul Teatrului Naţional din Piaţa Amzei. Avusese parte şi de câteva cronici bune, inclusiv în „Scânteia". Totul părea în ordine. Nu era. Directorul Radiodifuziunii din acea vreme, ziaristul H. Dona, a tăiat, fără să-mi ceară încuviinţarea, câteva replici socotite mai îndrăzneţe... şi mai riscante. Uimit şi revoltat, l-am întrebat în biroul său de la Radio: „Bine, domnule, de ce aţi tăiat replicile astea? Piesa se joacă la Naţional; e un spectacol chiar şi astă-seară!" – „La Radio e altceva", mi-a răspuns el.

L. B.: Ce vă caracterizează?

Al. M.: Teama de frică.

L. B.: Aveţi conflicte interioare?

Al. M.: Bineînţeles, sunt un om normal. Dac-aţi auzi cum mă cert cu mine însumi: ca-n piaţă!

L. B.: Ce vă place cel mai mult ca scriitor?

Al. M.: Să aud că cele scrise de mine au plăcut cititorilor.

L. B.: Cum vedeţi creaţia literară de expresie română în spaţiul israelian, în viitorul generaţiilor?

Al. M.: Când am venit în Israel, la sfârşitul lui 1977, mi s-a spus: literatura de aici, pe româneşte, n-are nici un viitor. Majoritatea celor ce citesc ziarele şi cărţile noastre sunt oameni de 60, 70, 80 de ani şi se duc unul după altul. Copiii vorbesc şi citesc ebraica, nu-i mai interesează scrisul nostru. Astăzi, în anul 2003, dacă te duci la chioşcuri, vezi două cotidiene, vreo patru săptămânale, plus un lunar, *Minimum*. Mai există vreo şapte sau opt tipărituri care apar în diferite oraşe. Pe de altă parte, eu mă trezesc în fiecare zi cu două cărţi noi, apărute în Israel sau aiurea şi scrise de-un autor de la noi, pe româneşte: poezie, proză, culegere de cronici sau articole, memorialistică, din ce în ce mai multă memorialistică.

Vedeţi etajera cu cărţi din spatele dumneavoastră: e plină cu volume noi care aşteaptă să fie recenzate în „Minimum". Din păcate, nu mai putem face faţă, astfel încât cărţile acestea trebuie să aştepte luni de zile la „coadă". Şi totuşi, dacă mă întreabă cineva cum văd viitorul scrisului pe româneşte în Israel, sunt îndemnat să-i vorbesc aşa cum mi s-a vorbit şi mie acum mai bine de douăzeci de ani: majoritatea cititorilor de la Ierusalim sau Tel Aviv sunt bătrâni, au 70-80 de ani sau chiar 90 de ani şi se duc unul după altul, copiii şi nepoţii lor, etc., etc. Dar mă abţin de la asemenea pronosticuri. Am greşit de-atâtea ori încercând să-nţeleg trecutul, încât nu vreau să risc nimic făcând previziuni.

L. B.: Criticul literar Cornel Moraru menţionează în *Dicţionarul Scriitorilor Români*, vol. II, că aţi „parcurs un traseu asemănător cu al altor scriitori de primă mărime din literatura română: M. Sebastian, B. Fundoianu, F. Aderca". Constantin Ciopraga afirmă că logica lui B. Fundoianu e mai aproape de cea a lui André Gide. „Personalitatea lui Gide – ni se spune – stă în fericirea lui interioară" (*Dacia literară*, 32/99). André Gide îi spusese lui Ilya Ehrenburg că „Omul nu se poate simţi fericit dacă vede în jurul său suferinţă" şi „că religia este duşmanul cel mai înverşunat al omenirii". Ar rezulta că şi logica dumneavoastră se apropie de cea a lui André Gide?

Al. M.: Cu prima parte din cele spuse de Gide sunt, firește, de acord. Cu condiţia de a defini precis noţiunile, o condiţie de care ne lovim în mai toate împrejurările: ce înţelegi dumneata prin om, ce înţeleg alţii... Omul, aşa cum îl gândeşti dumneata, nu poate fi fericit dacă vede nefericire în jurul său. Dar pentru alţi oameni (eventual între ghilimele) fericirea constă tocmai în suferinţa altora. Saddam (ca să nu o luăm de la Sade) se bucura nespus privind, în timp ce trăgea dintr-o havană, cum sunt torturaţi prizonierii din Iraq. Iar numiţii teroriști sinucigaşi juisează de-a dreptul când se năpustesc într-o cafenea plină de lume, apăsând pe butonul care declanşează explozia bombei.

În ceea ce priveşte ideea lui Gide despre religie, aici lucrurile sunt mai complicate, desigur, însă

dacă ţii seama de uraganul dezlănţuit de islamişti la acest început de mileniu, trebuie să admiţi, măcar cu jumătate de gură, că observaţia merită a fi introdusă în computerul nostru.

L. B.: Care este deosebirea dintre un scriitor şi un grafoman?

Al. M.: Cred că, aşa cum am mai spus-o cândva, cel mai bun răspuns la această întrebare l-a dat, prin anii '30, Thomas Mann: „Scriitorul este un om care scrie mai greu decât alţii."

L. B.: Care scriitor, din literatura universală, vă atrage mai mult?

Al. M.: Stendhal, Hemingway, iar din literatura română, Camil Petrescu şi Mihail Sebastian.

L. B.: Pentru că sunteţi „un dramaturg de cea mai înaltă clasă", vorba lui Radu Beligan, vă întreb: ce părere aveţi despre ideea de a se reconstrui, după planurile originale, grădina „Pomul verde" la Iaşi, unde a fost înfiinţat (1876) primul teatru evreiesc din lume şi unde au avut loc creaţiile lui A. Goldfaden? Eu visez la realizarea acestei idei de foarte mult timp! Poate de vreo douăzeci de ani.

Al. M.: De acord. Vă rog să mă primiţi şi pe mine în visul Dumneavoastră.

L. B.: Pentru că la Iaşi a existat o cultură evreiască autentică, pentru că la Iaşi poetul sionist Naftali Herz Imber (1856-1909) a scris Hatikva (Speranţa) în 1878, care a devenit mai târziu Imnul Israelului, mi-aş dori tare mult o înfrăţire a Ierusalimului israelian cu Iaşul românesc. Având în vedere spiritualitatea existentă în cele două oraşe, ce părere aveţi?

Al. M.: Acelaşi răspuns ca la întrebarea dinainte.

L. B.: Ce aţi vrea să transmiteţi cititorilor?

Al. M.: Angajamentul meu solemn de a mă strădui să nu-i plictisesc niciodată.

LUCIAN HERŞCOVICI

Mirodan: Şeful sectorului suflete

În noaptea de 10 spre 11 martie 2010, la Tel Aviv a încetat din viaţă dramaturgul, publicistul şi istoricul literar Alexandru Mirodan.

Nu are rost să punem întrebarea cine era dispărutul. El este cunoscut publicului cultivat de limbă română. Generaţia mea şi-l aminteşte ca *Şeful sectorului suflete.* Sau ca *Celebrul 702,* dar nu ca *Autorul* (care) *moare azi,* ci ca autorul care trăieşte prin scrisul lui, chiar dacă acum a coborât în pulbere, a revenit în ţărână. Pentru că şi redactorul lui *Minimum...* "e (sau era) om ca toţi oamenii"...

Alexandru Mirodan este un reprezentant atipic al generaţiei lui. Reprezentatnt atipic, pentru că pe de o parte a urmat drumul generaţiei căreia îi aparţinea, pe de alta a ales o cale personală, individuală, specifică. De la "realismul socialist" de care probabil că fusese vrăjit, ca toţi tinerii generaţiei sale, el a ajuns la non-conformism intelectual în România comunistă şi apoi la orientarea naţională evreiască exprimată în limba română în Israel, dar redeschizând şi menţionând dialogul intelectual între evrei şi români prin intermediul unei reviste israeliene de limbă română. O revistă plină de prospeţime, vigoare şi... tinereţe, deşi editorul ei urma să împlinească vârsta de 83 de primăveri în luna iunie.

Alexandru Mirodan s-a născut în comuna Budeasa din judeţul Argeş la 5 iunie 1927, sub numele Alexandru Zissu Saltman. Adolescenţa şi prima tinereţe şi le-a petrecut în perioada Holocaustului şi a celui de al doilea război mondial. A urmat liceul la Bucureşti, iar apoi Facultatea de litere şi filozofie în cadrul universităţii din acelaşi oraş. La sfârşitul anilor '40 debutează în publicaţiile de tineret ale epocii, precum *Tânărul muncitor, Scânteia tineretului* şi altele. În anul 1956 debutează în dramaturgie cu piesa "Ziariştii", care se bucură de un succes deosebit, ajungând la 900 reprezentaţii şi fiind tradusă în limba rusă.

Piesa era scrisă în spiritul timpului, în forma "realist-socialistă", dar totuşi prezenta realitatea într-o formă cenuşie. În transmiterea ei la radio, câteva fraze au fost anulate. Dar succesul cu această piesă a atras atenţia asupra autorului ei. Alexandru Mirodan devine secretar de redacţie la revista *Gazeta literară* şi continuă să scrie piese de teatru, precum şi proză literară. De asemenea, el colaborează la publicaţii literare şi culturale diferite, iar ulterior devine redactor al revistei *Teatru.* Printre piesele care îl fac cunoscut publicului se numără *Celebrul 702,* sau *Autorul moare azi* (1961), *Şeful sectorului suflete* (1963), *Camuflaj* (1969), *Primarul lunii şi iubita sa* (1970), *Tovarăşul feudal şi fratele său.* Piesa *Celebrul 702,* care a fost tradusă în limbile spaniolă, engleză, franceză, sârbă, cehă (iar ulterior, în 1981, în limba ebraică) a fost jucată la prima stagiune a Teatrului de Comedie din Bucureşti, inaugurat de Radu Beligan în calitate de director, la 5 ianuarie 1961, regia fiind semnată de Moni Ghelerter. Dupa această piesă a fost turnat şi un film cu acelaşi titlu, în regia lui Mihai Jacob, Alexandru Mirodan fiind co-scenarist al filmului.

Ulterior, Mirodan începe să se îndrepte spre teme parţial incomo-

de pentru autorităţile comuniste româneşti. Fără a deveni un dizident făţiş, el caută forme de orientare protestatară. Dificultatea consta în faptul că, dacă uneori anumite idei protestatare se puteau strecura în scris, era cu mult mai greu ca ele să pătrundă în teatru şi cu mult mai greu în emisiunile de radio ("teatru la microfon") şi televiziune, precum şi în cinematografie. Motivul era că publicul spectator sau auditor era mult mai larg decât publicul cititor. Piesa *Camuflaj* este un exemplu în acest sens. Publicată în anul 1969, ea a putut fi jucată numai la Teatrul Evreiesc de Stat din Bucureşti, în traducere în limba idiş: autorităţile comuniste româneşti au interzis prezentarea ei în limba română, pe scenele altor teatre din oraş. Acest fapt s-a petrecut în perioada "liberalizării", care s-a dovedit însă relativă şi parţială.

Piesa *Tovarăşul feudal şi fratele său* a fost scoasă de pe afiş. Piesa *Contract special de închiriat oameni*, care se opunea antisemitismului, a fost interzisă chiar şi publicării: ea fost publicată de autor mai târziu, la Tel Aviv, în anul 1983. În România ea a fost publicată şi difuzată numai după prăbuşirea dictaturii comuniste, în anul 1993.

Alexandru Mirodan şi-a adunat piesele de teatru în două volume, publicate de Editura Eminescu din Bucureşti în anul 1972, sub titlul simplu "Piese de teatru".

Referitor la perioada românească a lui Alexandru Mirodan, trebuie să menţionăm şi proza lui, precum şi faptul că a fost un harnic traducător literar. El a tradus romane poliţiste de Agatha Christie, dar şi piese de teatru de Jean Anouilh, Leonid Andreev şi alţii. Mai mult decât atât: el a dramatizat romanul "Evreica din Toledo" de Lion Feuchtwanger, realizând o piesă de

Cu Liviu Ciulei

teatru originală de inspiraţie feuchtwangeriană. De asemenea, ca iubitor al operei lui Mihail Sebastian, Alexandru Mirodan a fost co-scenarist al filmului *Steaua fără nume*, bazat pe piesa cu acelaşi titlu a acestui dramaturg; regia filmului a fost semnată de Henri Colpi.

Treptat, Alexandru Mirodan a devenit un decepţionat al regimului comunist. Jucarea numai în limba idiş a piesei sale *Camuflaj*, precum şi respingerea piesei sale *Contract special de închiriat oameni* l-au îndreptat tot mai mult spre comunitatea evreiască. Dar el nu putea avea forme variate de manifestare în cadrul acesteia: singura publicaţie evreiască din România comunistă era *Revista Cultului Mozaic*, ea însăşi controlată de autorităţi. Mirodan se îndreaptă spre un exil interior, spre izolare parţială treptată. În cele din urmă, el decide să părăsească România şi să se stabilească în Israel.

Ajuns în Israel, în anul 1977, el colaborează la presa de limbă româna din Tel Aviv şi începe să lucreze la Muzeul "Casa Diasporei" ("Beith Hatefutzoth") din acelaşi oraş. În cele din urmă, spiritul lui independent reacţionează şi de data aceasta. El critică modul de acordare a premiilor literare pentru scriitorii de limbă română din Israel şi ajunge în conflict cu directorul concernului de ziare "în limbi străine", Shabtay Himmelfarb, necunoscător al limbii române şi care folosea aceste ziare în interesul propagandei electorale a Partidului Muncii, ascunzând cazuri de corupţie, venalitate şi necinste politică. Din acest motiv este nevoit să înceteze colaborarea la ziarul *Viaţa noastră* şi la săptămânalul *Revista mea*, la care colabora cu articole de istorie literară şi note satirice. După o perioadă de timp încetează şi lucrul la "Casa Diasporei", unde reuşise să adune material documentar bogat pentru realizarea unui *Dicţionar neconvenţional al scriitorilor evrei de limbă română*. În anul 1986 el reuşeşte să publice primul volum al acestui dicţionar; în anul 1997 – cel de al doilea, iar în anul 2009 – cel de al treilea.

În anul 1987, Alexandru Mirodan editează şi publică revista lunară *Minimum*. Ea devine cea mai bună publicaţie de limbă română din Israel şi – contrar tuturor previziunilor – rezistă. Ultimul număr – numărul 275 – a apărut la 1 martie 2010. Revista a îmbrăţişat teme diverse: literare, culturale, politice, chiar şi gastronomice şi "de bârfă şi mahala", dar prezentate într-o formă frumoasă, literară, civilizată, plină de umor şi totodată cinică. Mirodan a reuşit să adune colaboratori diferiţi, din Israel şi din Diaspora evreo-română şi românească, iar după 1989 şi din România. Orientarea revistei era de dreapta, naţională, laică, dar de aşa natură încât să nu jignească pe nimeni, fiind acceptate şi alte puncte de vedere. Deşi dispunea de colabora-

tori, Alexandru Mirodan scria el însuşi cea mai mare parte a revistei. În mod paralel, el a întemeiat şi o editură în limba română, numită tot *Minimum*.

Concluzia finală asupra lui Alexandru Mirodan este că, în calitate de dramaturg, a creat piese de teatru în care personajele, foarte reale şi viabile, ajung în situaţii neprevăzute, dar posibile. Personajele lui Mirodan sunt oameni ca toţi oamenii, care au de înfruntat situaţii speciale, dificile. Aceste personaje au simţul umorului, precum şi o gândire şi o filozofie a lor, ca şi părintele lor literar. Trebuie să menţionăm că Alexandru Mirodan şi-a manifestat un simţ specific al umorului şi în proza lui literară, ca şi în publicistica lui. Poate că acesta a fost unul dintre secretele reuşitei revistei *Minimum*, care a circulat atât în Israel, cât şi în afara acestei ţări. Se poate chiar spune că, aşa cum afirma însuşi Mirodan, *"Minimum* e altceva" în cadrul presei israeliene de limba română. Regretatul ziarist şi publicist Simon Schafferman a afirmat încă în 1987 că *Minimum* este o revista bună, "are nerv". Dar meritul cel mare al acestei reviste constă în faptul că a restabilit dialogul între evrei şi români, dialog care fusese întrerupt, fusese anulat de naţionalismele ambelor părţi. În Israel, anterior, un asemenea dialog era extrem de redus, politicienii pătrunşi în domeniul culturii afirmând că "noi am fost în exil în România, aici suntem acasă", deci nu avem pentru ce să colaborăm cu "legionari şi ţărănişti din exil" şi "nu ne amestecăm în problemele interne ale României". Dar Mirodan a dovedit tuturor că acest dialog nu numai că este posibil, dar este neapărat necesar, pentru înţelegerea între oameni, pentru construirea unor punţi culturale, pentru identificare culturală şi pentru democraţie şi prietenie.

Ca o confesiune, mi-a plăcut piesa *Şeful sectorului suflete* atunci când eram elev. Ca şi filmul *Celebrul 702*. Iar în anul 1988, anul centenarului scriitorului ebraic Shmuel Yosef Agnon, laureat al Premiului Nobel, când am vrut ca centenarul acestui scriitor să fie celebrat şi în presa de limba română din Israel, am tradus în limba română o povestire a lui despre evreii din România şi m-am adresat lui Mirodan, propunându-i-o pentru publicare. Mirodan a acceptat imediat, deşi nu mă cunoştea, şi a publicat-o în *Minimum*. Îi mulţumesc şi pe această cale.

Poate că ar trebui ca un cercetător literar să ia asupra lui continuarea *Dicţionarului neconvenţional al scriitorilor evrei de limba română*. Dicţionar care cuprinde nu numai scriitori, ci şi editori, anticari, librari, titluri de reviste, curente şi cenacluri literare, opere principale, termeni diferiţi care trebuie păstraţi în istoriografia literară. Acum, când sufletul *şefului sectorului suflete* a urcat în ceruri, să înţelegem că ceea ce a făcut el a fost un minimum necesar şi obligatoriu. Şi, măcar în parte, să îi continuăm opera, bineînţeles în funcţie de necesităţile culturale de astăzi, ale noii generaţii.

Dumnezeu să-l odihnească!

(Din revista "Acum", 2010)

Bursa personalităţilor din *trib*

În urcare

Radu Mihăileanu, regizor de film, Paris: filmul său recent, "Concertul", a obţinut un remarcabil succes, fiind distins luna trecută cu două premii "César" pentru cele mai bune producţii ale anului 2009: un premiu pentru sunet şi altul pentru lumină.

În scădere

Vladimir Tismăneanu, politolog, profesor la Universitatea din Maryland, SUA: aşa cum arătasem în numărul trecut, elogiile aduse de el cărţii fasciste "C. Noica şi mişcarea legionară" i-au surprins şi dezamăgit pe admiratorii săi, iar refuzul său de a ţine seama de obiecţiile grave aduse lucrării sale au făcut ca la "Bursă" cota lui V. T. să mai scadă cu 5 puncte.

Ne place...

...Nu ne place

Nu ne place că...

...televiziunea palestiniană, condusă de Mahmud Abbas, preşedintele Autorităţii Palestiniene (şi principalul nostru partener de pace), a transmis nu de mult următoarele:

«Musulmanii trebuie să îşi amintească mereu că evreii sunt evrei. Chiar dacă măgarii vor înceta să ragă, iar câinii nu vor mai lătra, vulpile nu te vor ataca iar şerpii nu te vor mai muşca, evreii nu vor înceta să-i urască pe musulmani. Profetul spunea că dacă doi evrei se vor afla singuri cu un musulman, ei se vor gândi numai la cum să-l ucidă pe musulman. Profetul spune: Tu trebuie să lupţi împotriva evreilor şi să-i ucizi.»

Ne place că...

...aşa cum citim pe Internet, «Pentru a ieşi din criza cauzată de virusul gripei porcine, hotelurile din staţiunea Cancun, Mexic, oferă vacanţe gratuite timp de trei ani, pentru turiştii care se îmbolnăvesc de gripă în timpul sejurului.

Campania de promovare prevede oferirea de vacanţe gratuite, timp de trei ani, pentru orice turist care prezintă simptomele gripei porcine în opt zile de la întoarcerea sa acasă, relatează E24.

Mai multe hoteluri s-au alăturat acestei campanii, totalizând 5.000 de camere. Hotelierii din Cancun intenţionează să adreseze o scrisoare guvernului Statelor Unite, pentru a-i cere să nu mai recomande turiştilor să evite Mexicul şi vor să lanseze campania publicitară în presa americană.

Din cauza lipsei turiştilor, speriaţi de gripa porcină, s-au închis deja 25 de hoteluri, totalizând 12.000 de camere, în Cancun, iar restul funcţionează la o capacitate de 20%.»

Ne place că...

...la Bucureşti s-au pus în vânzare, "ambalate în atmosferă protectoare", nişte pachetele cu fructe uscate pentru ronţăit, conţinând fiecare fie 100 de grame dintr-un nou produs denumit "Fisticul curajos", fie 100 de grame de "Alune de pădure alintate".

Nu ne place că...

...de Purim a plouat peste măsură, exasperant, stricând bucuria copiilor.

Ne place că...

...«Într-una dintre acele agasante pauze publicitare fără sfârşit în mijlocul unui film bun, – scrie M. Ş. de la "Dilema veche" – am încercat să număr reclamele şi subiectul lor. Iată ce am descoperit: trei reclame la ciocolată; două la fursecuri; una pentru plăcintă în pachet congelat; una pentru o prăjitură preparată în acelaşi mod; două la condimente de tip Delikat, care arătau mese încărcate cu sarmale, friptură şi tocăniţă. Şi, la sfârşit, obişnuitul anunţ: „Pentru sănătatea dvs., evitaţi excesul de sare, zahăr şi grăsimi“.»

Ne place că...

...Nati Meir se află în continuare deţinut la Procuratură, în aşteptarea momentului când va fi judecat pentru escrocheriile sale.

Nu ne place (în schimb) că...

...Harry Eliad şi băieţii săi de la TES nu s-au hotărât încă să pună în scenă o comedie muzicală avându-l ca protagonist pe Nati Meir.

Ne place că...

...băieţii cu funcţii în Autoritatea Palestiniană sunt pe cale să bată

Fahmi Shabaneh

recordul mondial la corupţie şi jaf ca-n codru din banii publici; astfel, aşa cum a dezvăluit de curând Fahmi Shabaneh (tipul pe care Mahmud Abbas îl însărcinase cu stârpirea corupţiei pe teritoriul Autorităţii), lucrurile au ajuns până acolo, încât funcţionarii OEP-işti au furat cu mâna lor cca. 3.200.000 de dolari din banii donaţi de Statele Unite pentru… stârpirea corupţiei.

Ne place că…

…în sfârşit, la Ierusalim şi-a făcut apariţia mult aşteptatul "tren uşor", un fel de tramvai compus dintr-un vagon, care va uşura circulaţia chinuiţilor din Ierusalim.

Ne place, de asemenea, că…

…trenul a străbătut cu succes primii 2 kilometri de linie ferată şi că, dacă totul merge OK, el va intra în funcţiune în aprilie 2010.

Ne place că…

…am primit la redacţie următoarea scrisoare:

«D-lui Alexandru Mirodan

Am primit Dicţionarul (G-H-I) şi vă mulţumesc pentru dedicaţie.

Vă scriu aceste rânduri pentru a solicita ceva, şi anume dacă puteţi să-mi indicaţi un istoric profesionist care să facă un studiu.

Studiul pe care îl propun ar avea subiectul: Istoria dezmînţirii Holocaustului evreiesc.

Nu sunt milionar, dar situaţia mea economică îmi permite să investesc sau să contribui la o asemenea lucrare.

După părerea mea studiul ar trebui să înceapă două minute după descoperirea Auschwitzului de către trupele sovietice când conducătorii comunişti au declarat că victimele sunt proletari din mai multe ţări… şi să se termine cu Ahmadinejad şi cu episcopii catolici.

Dacă ştiţi un istoric – de preferinţă israelian – care scrie în stilul lui Denis Deletant (şi nu o lucrare ştiinţifică ca de exemplu cele trei volume "Transnistria" ale lui Jean Ancel z.l.).

Almaşi Eduard
Email: Alma999@walla.co.il
Site: www.Eduard.co.il»

Ne place (ba chiar foarte mult) că...

...nu de mult, a avut loc la Rishon Lezion o festivitate extraordinară: câteva sute de muncitori filipinezi şi evrei din toate colţurile lumii s-au adunat pentru a comemora ziua din 1940 când preşedintele Filipinelor, Manuel Quezon, în plin război mondial, hotărâse, în ciuda protestelor nemţeşti, să acor-

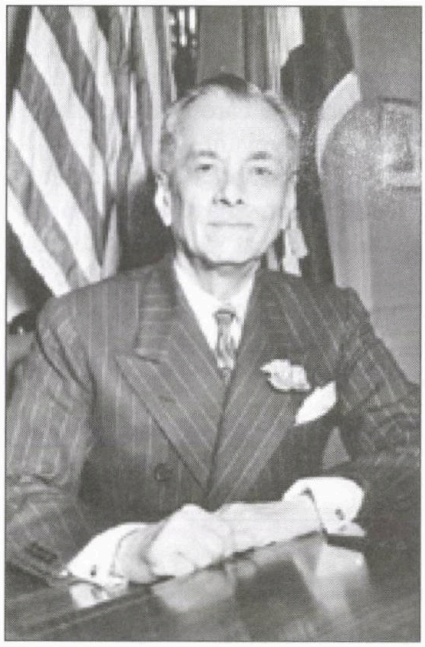

Preşedintele Manuel Quezon

de 1.500 de certificate de imigrare pentru evreii persecutaţi din Germania nazistă.

Ne place că...

...la Paris, artistul Haim Steinbach, un israelian trăitor la New York, a prezentat o "instalaţie" (aşa le zice la astea) înfăţişând câteva zeci de jamboane agăţate de tavan şi menite să creeze o atmosferă stranie, tuburătoare (**n.b.:** atragem atenţia că exponatele nu sunt casher).

Ne place că...

...într-un articol din "Dilema

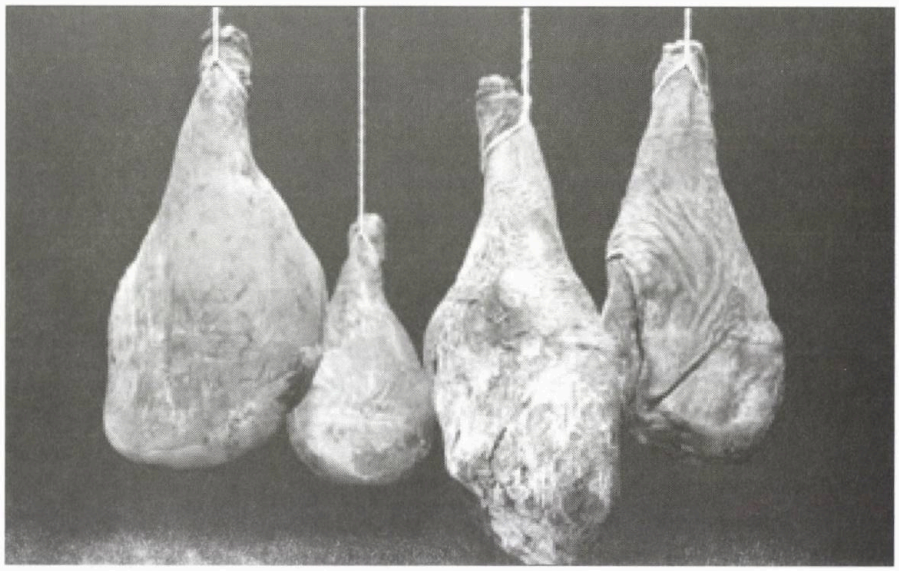

veche" despre felul cum citim astăzi fel de fel de texte, filozoful Andrei Pleşu susţine că a descoperit printre cei din jur o specie nouă de pasionaţi ai lecturii: cititorul suspicios.

«O specie aparte, foarte răspândită de la o vreme, este aceea a cititorului suspicios. Motivaţia lui e detectiv-ideologică: citeşte pentru a demasca. Vrea să-l prindă, mă-nţelegi, pe autor cu ocaua mică: nu cumva e fascist? Nu cumva e cripto-comunist şi securist? Nu cumva e nepatriot? Nu cumva e homosexual? Sau anti-homosexual? Nu cumva e antisemit? Sau cam prea pro-semit? Poate că e francmason sau evreu sau spion. Poate că e un plagiator de duzină. Poate ţine cu Băsescu. Sau cu Patriciu. Poate are afaceri necurate. Şi dacă el personal nu pare să aibă defecte la vedere, poate că ceva nu era în regulă cu taică-său. Sau cu vreun frate. Sau cu prietenii. A te apropia de un text cu această mentalitate de anchetator e a deveni imun la orice formă de bucurie şi a te abona, conştiincios, la hepatită cronică. Nu se poate frecventa nici un teritoriu al culturii cu deprinderi poliţieneşti.»

Ne place că...

...solicitat insistent (ba chiar somat) să boicoteze festivalul studenţesc de film de la Universitatea din Tel Aviv, cunoscutul regizor american James Cameron ("Titanii") a refuzat categoric să dea curs acestei cereri.

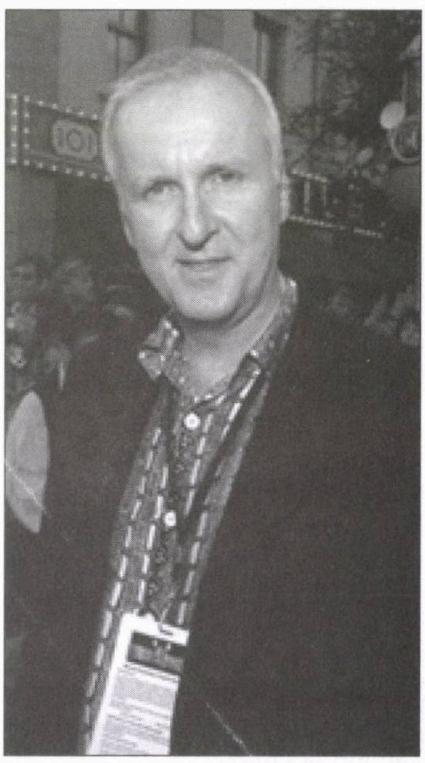

James Cameron

Ne place (de asemenea) că...

...întrucât numele său circulă pe-un manifest în favoarea boicotului, Cameron s-a enervat, protestând împotriva falsului, abuzului şi infamiei, cerând să i se şteargă numele de pe lista cu pricina; **în schimb, nu ne place (dar deloc nu ne place)** că boicotul a fost iniţiat nu la Teheran şi nici la Ramallah, ci la Tel Aviv.

Ne place că...

...fundaţia Synergetica, de la Bucureşti, condusă de Sandra Pralong, a organizat o campanie în favoarea civilizaţiei, lansând pe piaţă afişe, fluturaşi, bluze imprimate, parafrazând fraza de pe cutiile de ţigări: "Nesimţirea ucide", "Ura dăunează grav sănătăţii".

Sandra Pralong

Nu ne place că...

...poliţia locală din Republica Udmurtă (Volga) este pe urmele unui bărbat suspectat de canibalism,

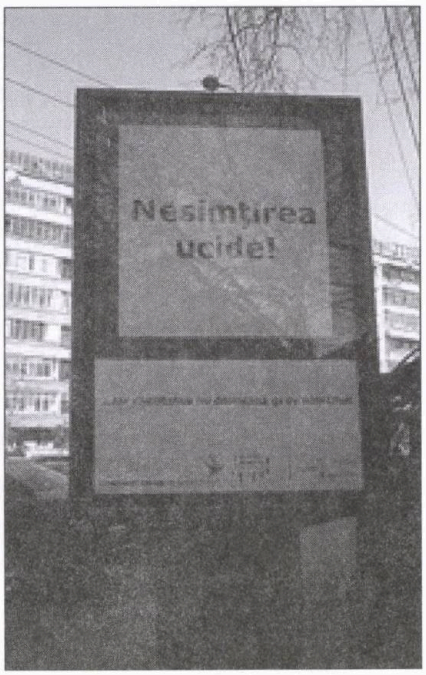

Panou în Piaţa Victoriei

după descoperirea corpului mutilat al unei femei în oraşul Ijevsk. "A fost deschisă o anchetă pentru crimă, după descoperirea corpului unei femei de 53 de ani într-un apartament din Ijevsk", a indicat Parchetul pe site-ul său. "Corpul era mutilat, iar bucăţi de carne umană şi coaste gătite au fost descoperite în bucătărie", a indicat agenţia Interfax.

• Spune adevărul şi atunci nu va trebui să ţii minte nimic.

• Adevărul e mult mai ciudat decât ficţiunea.

• Adevărul este cel mai valoros lucru pe care îl avem, deci, să îl economisim.

• Dezaprob categoric duelul. Dacă un om mă va provoca, îl voi lua delicat şi iertător de mână, îl voi conduce într-un loc liniştit şi-l voi omorî.

• Când sunteţi furios, număraţi până la patru.

Mark Twain

Avocata HAVA BRESLER

BIROU DE AVOCATURĂ ŞI NOTARIAT

Kikar Itzhak Rabin nr. 10
colţ cu Ibn Gvirol nr. 67, Tel Aviv
Tel. 03/529-9925 – 052/254-2991

NE OCUPĂM DE:

- **Dobândirea cetăţeniei române şi paşapoarte româneşti/europene**
- **Traduceri legalizate de notar şi apostile**
- **Diferite alte probleme juridice şi economice**

Contactaţi: HAVA BRESLER

Vorbim şi româneşte

Torţionarul dizidentului Ursu face de 6 ani închisoare prin corespondenţă

Curtea de Apel Bucureşti a prelungit cu încă un an întreruperea executării pedepsei pentru fostul şef al Direcţiei de Cercetare Penală a Miliţiei, colonelul (r) Tudor Stănică, asasinul moral al dizidentului Gheorghe Ursu. Avocatul lui Stănică a depus la dosar o nouă expertiză medicală potrivit căreia fostul torţionar condamnat în 2003 la 10 ani de închisoare nu poate fi încarcerat deoarece suferă de "tulburare cognitivă organică mediu/severă, model demenţial". Este a opta cerere de întrerupere a pedepsei, instanţa acordând tot de atâtea ori clemenţă fostului colonel de miliţie condamnat pentru instigare la omor calificat.

În şedinţa de judecată din 14 decembrie 2009 avocatul lui Stănică a precizat în faţa judecătorului că expertiza medico-legală a clientului său "constată existenţa unor afecţiuni care sunt de natură a pune în pericol viaţa condamnatului". Mai mult, apărătorul fostului miliţian susţine că Stănică nu reprezintă un pericol pentru societate deoarece acesta nu se poate deplasa decât cu însoţitor.

Potrivit ultimului raport medical efectuat de Institutul Naţional de Medicină Legală (INML) rezultă că medicii au avut în faţă un individ bolnav psihic mai mult mort decât viu. Iată diagnosticul emis de aceiaşi medici în ultimii şase ani: "tulburare cognitivă organică mediu/severă, model demenţial; tulburare afectivă depresivă organică; hipertensiune arterială esenţială stadiul II, accidente vasculare cerebrale cu infarcte lacunare, în prezent cu hemipareză dreaptă şi hipoestezie; boală coronariană ischemică cu infarct miocardic în antecedente şi angor pectoris; neoplasm de vezică urinară şi uretră prostatică; chist renal stâng, parapielic".

La aceste afecţiuni se adaugă cancer de prostată, cancer osos şi cancer hepatic, boli tratate în urmă cu 5 ani cu citostatice. În vara lui 2007, Stănică a dat un amplu interviu ziarului "Cotidianul" fără a se sesiza vreo afecţiune psihică.

Potrivit motivării instanţei, având în vedere vârsta înaintată a condamnatului (71 de ani) "Curtea apreciaza că lăsarea sa în libertate nu reprezintă pericol concret pentru ordinea publică, fiind greu de crezut că acesta ar mai putea continua să comita infracţiuni".

Pe baza acestor argumente, judecătorul lui Stănică a decretat lăsarea în libertate pentru încă un an a colonelului de miliţie, începând cu data de 8 februarie 2010.

La data de 10 octombrie 2003, instanţa supremă a decis condamnarea la câte 20 de ani de închisoare a coloneilor în rezervă Tudor Stănică şi Mihail Creangă, pentru instigare la omor calificat. În acelaşi timp, pedeapsa a fost graţiată la jumătate în urma unui decret emis în 1988. Potrivit procurorilor, în noiembrie 1985, Tudor Stănică şi Mihail Creangă au cerut şi determinat un deţinut de drept comun, Marian Clită, "să exercite acte de violenţă" împotriva inginerului Gheorghe Ursu, dizident comunist, care fusese încarcerat în aceeaşi cameră de arest. Cei doi ofiţeri au luat o serie de măsuri care au condus la exterminarea fizică a lui Gheorghe Ursu, prin izolarea dizidentului într-o celulă în care erau deţinuţi deosebit de periculoşi. În urma bătăilor primite, Ursu a murit în celula din arestul Miliţiei. În prima instanţă s-a declarat că dizidentul a murit din motive naturale, însă, după 1989, martorii au susţinut că Gheorghe Ursu a decedat din cauza unei peritonite.

În anii '70 şi la începutul anilor '80, inginerul Gheorghe Ursu a scris postului de radio „Europa Liberă", iar scrisorile sale au fost citite pe post. În una dintre acestea, Gheorghe Ursu îl acuza pe Ceauşescu de crimă, pentru modul în care a sistat lucrările de consolidare a blocurilor avariate de cutremurul din 1977.

Gheorghe Ursu a fost arestat, la 21 septembrie 1985, sub pretextul deţinerii de valută, faptă considerată de comunişti „operaţiune cu mijloace de plată străine". Ursu a fost încarcerat în arestul Direcţiei Cercetări Penale a Inspectoratului General al Miliţiei din Bucuresti, aflat în aceeaşi clădire cu Direcţia Cercetări Penale a Securităţii. Potrivit martorilor, Gheorghe Ursu a fost scos „la anchetă" de ofiţeri de Securitate şi a fost „bătut cu sălbăticie".

Gheorghe Ursu a murit la 17 noiembrie 1985. Familia a fost anunţată la două zile după deces. La spital, rudele au primit hainele victimei, pline de sânge închegat, şi o cămaşă ruptă fâşii pe spate.

Familiei nu i-a fost comunicată, însă, cauza morţii, iar înhumarea s–a produs în baza unor documente secrete. La Jilava, nici un medic nu a fost lăsat să vorbească cu rudele, care au aflat însă de la Institutul de Medicina Legală că inginerul Ursu avea toate organele „făcute praf".

Colegul de atrocităţi al lui Stănică, colonelul Mihail Creangă, a fost eliberat în luna mai 2008 din închisoare după cinci ani de detenţie, în timp ce asasinul Marian Clită a ieşit în 2008 din închisoare, fiind eliberat pentru bună purtare.

(Dintr-un articol de Virgil Burla; de pe Internet, 2010)

SCURT

Crima unui monument

«Când spui holocaust spui cenuşă, gazare, exterminare, uciderea nemiloasă a vieţii. Cuvîntul însuşi, care vine de la grecescul holokauston (holos = complet şi kaustos = ars), desemnează această barbarie. Am văzut concret semnificaţia lui la Muzeul Holocaustului din Ierusalim, unde am rămas, cu sute de imagini, impresionat de ceea ce înseamnă a ucide viaţa. Am prefaţat cu aceste cuvinte Monumentul care s-a ridicat în memoria victimelor Holocaustului din România. Şi unde s-a ridicat acest monument?

În locul unui parc. Parcul Brezoianu, care se întindea pe 3.000 de metri pătraţi şi era situat în imediata vecinătate a Primăriei Capitalei, la intersecţia străzilor Anghel Saligny, Mihai Vodă, Brezoianu şi Lipscani. Adică a fost ucisă viaţa, raşi de pe faţa pământului 32 de copaci, gardul verde, florile, iarba, tot ce înseamnă verdeaţă, deci aer, deci viaţă şi pus în loc o placă uriaşă de beton, în mijlocul căreia se află un mausoleu tot de beton, iar în jur un baraj din fier. Ici, colo, câteva simboluri, precum Steaua lui David, Via Dolorosa, Roata ţiganilor şi Coloana, înaltă de 20 de metri. Tot din fier şi beton. Monumentul arată ca o cazemată, ca o construcţie militară. Când avem atât de puţine parcuri, fiecare copac a devenit o chestiune vitală. Eu cred că nici unul dintre cei ucişi în pogromul de la Iaşi, Podul Iloaiei sau în altă parte, evreu sau ţigan, nu ar fi fost de acord ca în memoria lui să se distrugă un parc. Aşa s-a întâmplat şi în zona Piaţa Revoluţiei: unde se află azi cunoscutul monument popular "Cartoful", s-a distrus un parc. Aceşti edili, arhitecţi sau ce-or fi sunt oare normali? De ce pun ei în locul vieţii create de Dumnezeu beton? Pacă ar fi nomazi, corturari, şi au nostalgia betonului, pe care îl identifică cu ceea ce e rigid şi durabil. Cât de fragil este un fir de iarbă, desigur, faţă de fierăria pe care a instalat-o în locul Parcului Brezoianu sculptorul Peter Jacobi! La fel de revoltat era şi artistul plastic Marian Zidaru, autorul faimoşilor Voievozi sculpturali, "deşi îl apreciez pe Jacobi, nu sunt de acord cu crima lui, să distrugi un parc ca să pui o placă de beton! Eu aş fi pus în mijlocul parcului un stejar falnic sau orice amintea de viaţă, nu de moarte!" Cât de frumos era parcul prin care ne duceam la Casa de cultură a MAI! Acum vedem peste tot în acea zonă numai fier, beton, asfalt, tot ce ucide viaţa, tot ce înăbuşă viaţa.»

(Dintr-un articol de Grid Modorcea; în "Tricolorul", ziar al Partidului România Mare, Bucureşti)

Mircea Cărtărescu la întoarcerea din Germania

«Mircea Cărtărescu: „Stimaţi bucureşteni, de curând, sunt iarăşi unul dintre voi. Mi-a fost dor de oraşul meu natal, mi-a fost dor să aud din nou vorbindu- se româneşte în jurul meu".

Când eşti departe, parc-ai fi dus pe lumea cealaltă: cei de-aici parcă abia aşteptau să ieşi din jocuri (pot număra pe degete mesajele şi telefoanele pe care le-am primit din ţară în cele şase luni cât am locuit la Berlin), cei de-acolo te tolerează câtă vreme nu intri în jocurile lor... Nu mai eşti aici şi nu eşti nici acolo, iată soarta celui care trăieşte printre străini.

Sau, dacă vreţi o definiţie mai amuzantă a emigrantului: emigrant e cel care nu mai are nimic de pierdut în afară de accent... Multe mituri româneşti – şi nu numai – despre Germania ca ţară unde totul merge ceas şi unde toţi oamenii sunt oneşti s-au cam perimat de la unificarea cu RDG-ul, dar mai ales în ultimii câţiva ani.

Nemţii nu mai sunt ce-au fost, şi ei sunt primii care o recunosc. Am mai stat şi acum zece ani în Berlin, timp de un an şi jumătate. N-am văzut atunci metrouri aglomerate şi mergând aiurea ca acum, nu s-a întâmplat să fim daţi cu toţii afară din vagoane şi poftiţi să luăm autobuzele. Era inconcevabil pe-atunci ca un tren să aibă douăzeci de minute întârziere, aşa încât să pierzi legătura şi să stai o oră într-o gară îndepărtată.

Ce mai pot spune despre faptul că n-am reuşit să-mi instalez, în cinci luni, un simplu post telefonic? Că la plecarea de unde am locuit am avut de plătit pentru televizor şi internet, fără să mi se spună în prealabil, aşa că am avut o mică surpriză de rămas-bun? Că peste tot am fost încărcaţi cu tot soiul de cheltuieli suplimentare? Că am avut o asigurare medicală care nu ne-a plătit nimic, deşi ar fi trebuit să ne plătească? Sau că oamenii cu care-am lucrat – cu excepţia studenţilor – s-au purtat cu mine ca nişte automate care-ţi întind mâna doar dacă scrie undeva că aşa trebuie?

Iar la ieşirea din Berlin (trebuia

să le fotografiez, că acum chiar n-o să mă creadă nimeni) am dat, probabil în premieră în viaţa marii naţiuni germane, de gropi în asfalt, rude apropiate ale celor cu care-aveam să mă-ntâlnesc mai în jos de Valea Oltului şi apoi peste tot în Bucureştiul iubit. Şi prin gropile astea berlineze fac legătura cu partea a doua a articolului, care vorbeşte despre jalnicul nostru oraş şi despre noi, locuitorii lui.

Oricât s-ar fi stricat Germania, Bucureştiul rămâne la fel de şocant la întoarcere. Îţi vine să te spânzuri din primele zile. Nu-i vorba numai de gropile de primăvară, nici de hârburile de clădiri care stau să cadă pe tine şi care fac din Bucureşti una dintre cele mai urâte privelişti de pe pământ. Nu-i vorba nici măcar de circulaţia haotică şi periculoasă moment cu moment.

E vorba despre oameni. Bucureştiul pare locuit de oameni bolnavi, care-şi duc suferinţele pe picioare. E şocant cât de lipsite de culoare sunt feţele celor mai mulţi inşi pe care-i vezi prin oraş, ce expresii teribil de triste pot avea ochii lor, cât de diforme le sunt trupurile. Oameni chinuiţi, extenuaţi, hingheriţi dintr-un loc în altul, hrăniţi prost, dormiţi neîndestulător.

Când ai văzut o bucată de vreme numai oameni normali şi destinşi, eşti uimit de cât stres pot suporta concetăţenii tăi. N-ai cum să nu le ierţi izbucnirile isterice: la ce să te aştepţi de la nişte oameni cărora oraşul ăsta le mănâncă zilele şi nervii? Doar când te întorci dintr-o ţară normală – cu toate păcatele ei – îţi dai seama de adevărata tragedie a României: că, de fapt, locuitorii ei nu sunt nici mai bogaţi, nici mai fericiţi, nici mai sănătoşi decât înainte, că duc tot o viaţă mizeră într–o ţară de mâna a doua, şi asta după douăzeci de ani de democraţie.

În plus, tot Bucureştiul miroase puternic a carburanţi, mult peste ce „parfumuri" citadine am întâlnit în toate capitalele pe unde am trecut. În plus, n-ai unde parca o maşină. În plus, nu s-a făcut nici un metru în plus de metrou faţă de ce ne-a lăsat răposatul. În plus, nimic nu merge decât cu opinteli şi daruri, ca la porţile Orientului. În plus, în plus, în plus...

Şi, cum paradoxul cel mai uimitor este că un votant alege un partid cu atât mai retrograd şi mai dăunător bunăstării sale cu cât el însuşi e mai nevoiaş, noi, bucureştenii, spre ruşinea noastră, ne-am degradat şi politic.

Dintr-un fief al democraţiei care ţinea piept, alături de Transilvania şi Banat, agresiunii pesediste, ne–am transformat în ultimii ani în voievodatul lui Vanghelie. Pentru ca tristeţea oraşului nostru să fie deplină.»

Tutuiala

«Tutuiala e la modă. E semnul cordialităţii de gaşcă, al democraţiei victorioase, al sociabilităţii "americane". De vreme ce *you* e şi "tu", şi "dumneavoastră", e musai să profităm şi să ne tutuim. Dovedim astfel că suntem "branşaţi", actuali, globalizaţi. Nu avem prejudecăţi, nu umblăm cu discriminări şi cu fasoane. Ne tutuim. Suntem de-o teapă. Prieteni. Ne-am născut ieri. E perfect normal ca un reporter de televiziune să meargă cu microfonul pe stradă şi să-i tutuiască pe trecătorii cu care vrea să stea de vorbă, deşi îi vede pentru prima oară. E normal ca profesorul universitar să-şi tutuiască studenţii. E normal ca un politician furios să-şi ia adversarii "la per tu". E normal ca pe plajă, la discotecă, la emisiunile de divertisment, toată lumea să tutuiască pe toată lumea. În aceste condiţii, a folosi brusc apelativul "dumneavoastră" devine injurios. "Dumneavoastră" se spune numai în băşcălie, numai când vrei să-ţi exprimi antipatia, neîncrederea, dispreţul. "Normală" e doar tutuiala. Dar şi ea are, de fapt, subterane complexe. E tutuiala macho, a masculului băţos faţă de fetiţe fragede sau demimondene interlope. (Îmi amintesc de modul inadmisibil în care dl. Radu Moraru o tutuia pe invitata sa Cicciolina, ca şi cum ar fi agăţat-o după colţ.) Există tutuială "de platou", prin care moderatorul-satrap sau moderatorul-vedetă îşi etalează autoritatea, tutuiala poliţienească, a agentului de circulaţie care te trage de urechi, tutuiala prin care şeful îşi domină subalternii, tutuiala rutieră cu care se încondeiază reciproc şoferii isterici, tutuiala uzurpatoare, prin care naturile subalterne vor să se insinueze în lumea bună (dl. Emil Constantinescu spunându-i "Václav" lui Havel), tutuiala războinică ("boule"), ironic-protectoare ("drăguţă...") sau tovărăşească ("măi, dragă"). De la obrăznicie la nesimţire, de la proastă-creştere la dezinhibare primară, de la aroganţă la egalitarism, tutuiala acoperă un larg spectru al patologiei sociale. În mod paradoxal, ea îşi subminează propria legitimitate: când te poţi tutui cu oricine, când tutuiala devine o deprindere curentă, prestigiul şi miracolul tandru sau camaraderesc al lui "tu" se degradează. În mod normal, la "tu" trebuie să ajungi; printr-o delicată chimie a afectelor, printr-un răbdător spor de încredere şi printr–o reciproc consimţită afinitate. "Tu" este un mod de a reformula – în condiţii de intimitate – instituţia respectului. Dimpotrivă, inflaţia tutuielii instituie diferenţa, stereotipia, griul. Spaţiul dintre oameni devine monoton, ierarhiile se

şterg, nuanţele sufleteşti ale comunicării devin irelevante. Tutuiala reduce totul la orizontală. În aparenţă, ea face dialogul mai direct, în realitate, îl sărăceşte.

Din când în când, mi se pare că o mulţime din relele cotidiene sunt rezultatul unei proaste administrări a tutuielii, efectul exceselor ei. Guvernanţii îi tutuiesc cu autoritară nonşalanţă pe gazetari, gazetarii îi tutuiesc sprinţar pe guvernanţi, miniştrii tutuiesc instituţiile, instituţiile îi tutuiesc pe cetăţeni, cetăţenii se tutuiesc între ei şi toţi laolaltă ne tutuim cu Europa. Diferenţele, demnităţile, eticheta, protocolul – sunt demodate. Ne scufundăm în omogenitatea lui "tu", iar "tu" evoluează semantic spre "nimeni". Nu ne-ar strica un pic de ştaif. Nu ne-ar prinde rău o scurtă epidemie de politeţe.»

(Dintr-un articol de Andrei Pleşu; în revista "Dilema veche")

Un român laureat al Premiului Nobel (dar despre care nu se ştie nimic)

«În 1985 românii trăiau în plină megalomanie a epocii de aur impuse de regimul Ceauşescu. Deşi în ţară sărăcia era lucie, aspiraţiile lui Nicolae Ceauşescu nu ţineau cont de această stare de fapt. În ciuda alimentelor date pe cartelă, a întreruperilor repetate de curent electric, a lipsei căldurii din apartamente, Ceauşescu spera în acea perioadă să obţină nici mai mult nici mai puţin decât Premiul Nobel pentru Pace. În acest context, decernarea acestui premiu era aşteptată cu mare interes de clasa conducătoare. Şi, surpriză! România câştigă! Şi încă o surpriză! Nu prin Nicolae Ceauşescu!

În acel an Premiul Nobel pentru

Prof. Ioan Moraru

pace a fost decernat organizaţiei *International Physicians for the Prevention of Nuclear War* (în traducere Medicii lumii pentru prevenirea războiului nuclear). Trei persoane erau liderii acestei organizaţii mondiale: un rus, un american şi un român! Nu un român emigrant, care fugise din România, ci un român care trăia în România condusă de Nicolae Ceauşescu. Numele său este Ioan Moraru şi este un ilustru necunoscut printre compatrioţi. După ce a primit celebra distincţie, a intrat rapid într-un con de umbră, regimul de atunci neputând trece cu vederea că "i-a furat premiul lui Ceauşescu."

A murit în 1989, cu trei zile înainte de 22 decembrie, dar a apucat să rămână în conştiinţa studenţilor săi şi a colegilor cu care şi-a împărţit pasiunea pentru medicină. A continuat munca de cercetare începută de Victor Babeş în domeniul anatomiei patologice, remarcându-se prin numeroase descoperiri de profil. A condus Institutul de Anatomie Patologică din Bucureşti, în acest loc unul din amfiteatre purtându-i acum numele.

Premiul Nobel pentru Pace primit de Ioan Moraru la Oslo, în 1985, l-a împărţit cu doi colegi: un rus şi un american. Este vorba de Mihail Kuzin, din fosta URSS, şi Bernard Lown, din SUA. Dintre cei trei, Moraru a fost singurul despre care nu s-a ştiut nimic în ţara sa în acel an, ceilalţi doi fiind, evident, ovaţionaţi de compatrioţi. Cei trei se cunoşteau din anii '60 şi au

Prof. Ioan Moraru (mijloc) la primirea premiului

decis să înfiinţeze o Organizaţie mondială pentru prevenirea războiului nuclear. Cu atât mai mare e meritul lui Moraru, ajuns la conducerea acestei Organizaţii, în condiţiile în care el nu a reuşit în România de atunci să înfiinţeze o filială a acesteia şi la Bucureşti.

Ioan Moraru s-a născut în 1927, la Dârlos, lângă Mediaş, cei de aici fiind printre puţinii români care ştiu că un sătean de-al lor a luat un premiu Nobel. De altfel, Ioan Moraru este singurul român laureat al Premiului Nobel care s-a născut şi a trăit în România. Ceilalţi laureaţi: George Emil Palade, medic şi om de ştiinţă american, născut în România, specialist în biologia celulară, a primit premiul Nobel pentru Fiziologie şi Medicină în anul 1974, pe care l-a împărţit cu Albert Claude şi Christian de Duve. Elie Wiesel, un scriitor evreu american originar din Sighetul Marmaţiei, supravieţuitor al Holocaustului, a primit Nobelul pentru Pace în 1986. Herta Muller, născută în Banat, a câştigat în 2009 Premiul Nobel pentru Literatură pentru Germania.»

❖

«Ioan Moraru (1927-1989). A fost absolvent al Facultăţii de Medicină din Cluj, doctor în ştiinţe medicale (din 1957) şi doctor docent (din 1968). A activat succesiv la catedrele de fiziopatologie, medicină legală şi morfopatologie, parcurgând toate etapele ierarhice, de la preparator până la profesor şef de catedră. A fost directorul Institutului Medico-Legal Mina Minovici şi director al Institutului V. Babeş, membru titular şi vicepreşedinte al Academiei de Stiinţe Medicale. A reprezentat ţara noastră la O.M.S. ca membru al Comitetului Executiv şi vicepreşedinte al acestui comitet. A fost laureat al Premiului Nobel pentru Pace (1985) (pentru activitatea depusă ca membru al "International Physicians for the prevention of Nuclear War"), Secretar General (1964-1966) şi Ministru Adjunct la Ministerul Sănătăţii (1966-1969); a descris pentru prima oară receptorul Fc pentru IgA pe timocitele umane din myastenia gravis.

Activitatea sa ştiinţifică se concretizează în tratate şi monografii şi peste 300 de lucrări publicate în reviste din ţară şi străinătate. Este autorul unei "Introduceri în genetica moleculară" (în colaborare cu St. Antohi, 1964), iar sub redacţia sa apar tratatele de "Medicină legală" (1967), "Anatomia patologică" (1980), "Dicţionar de imunologie" (împreună cu E. Păunescu, 1981), "Imunopatologie" (1984) şi colaborează la volumul "Methods in Enzymology" (New York, 1983).»

(Comunicată de M. David, Natzeret-Illit)

Colonia de la Băiţa Plai

«Nu mi-aş fi închipuit că există un astfel de loc. "Nicăieri nu se vede mai puţin cer decît la noi... uite, fîşia asta de cer n-are mai mult de un kilometru!" – îmi zice nea Puiu. O văgăună în munţi. Soarele nu ajunge aici decât la apus şi atunci totul e învăluit în acea lumină fantastică, ireală. O lumină de culoarea păpădiilor, care se cerne blând peste ruinele fostei cantine şi peste cele ale clădirii administraţiei pe jumătate prăbuşite, dar şi peste blocurile cu două etaje, unul devastat de un incendiu în urmă cu ceva vreme. Peste versantul muntelui şi peste ce-a mai rămas din haldele de steril în care, în mod paradoxal, îşi au rădăcinile copaci chirciţi. Lumina aceea pare produsul artistic al unui director de imagine, desprinsă dintr-un film science-fiction despre zorii unei noi civilizaţii, de după sfârşitul lumii.

La Băiţa Plai, această "civilizaţie" e reprezentată de vreo 20 de familii, în general bătrâni şi copii, de rămăşiţele unei foste colonii ridicate la gura minei de uraniu de către ruşi, cei care au exploatat iniţial zăcământul în anii '50, de un magazin care este în acelaşi timp şi cârciumă şi de o şcoală generală, într-un apartament de bloc. Mai demult exista şi o capelă, într-un alt apartament, şi un clopot care anunţa din când în când câte o slujbă, însă mai nou aspectele spirituale ale vieţii comunităţii se rezolvă ceva mai la vale, în satul Băiţa.

Desigur, mai e şi drumul care leagă colonia de Nucet şi, mai departe, de Ştei. Două orăşele care au fost create în mod artificial tot de către ruşi şi au apărut odată cu mina. Privirile locuitorilor din Plai se îndreaptă într-o singură direcţie a drumului tehnic, cea de unde vine maşina care face aprovizionarea cârciumii cu băuturi spirtoase incolore şi cu vin "Babanu", din care patronul n-a scos la vânzare decât trei butelci. În cealaltă parte a drumului e, pentru ei, Capătul. O barieră, o pancartă pe care scrie "Pericol de radiaţii" şi o gheretă cu doi paznici. Nimeni nu trece fără aprobare sau legitimaţie, în afară de copiii care ocolesc bariera mai sus, pe versant, căci îi trimit părinţii după leurdă, zmeură şi ciuperci. Dincolo de barieră, drumul continuă spre mina care e în curs de închidere şi se pierde în măruntaiele muntelui. Un munte ca o măsea cariată. Odinioară, când ruşii au descoperit că filonul de minereu era chiar muntele, au fost fascinaţi de ideea de a–l căra bucată cu bucată în URSS. Şi în mare parte au reuşit.

Poate tocmai acea pancartă a imprimat psihoza. Oamenii îşi ima-

ginează că presupusele radiaţii nu se pot opri acolo, la barieră, şi că trec mai departe, că se insinuează în viaţa şi în casele lor.

❖

Am ajuns în colonie pe la prânz. M-am gândit că n-o să mai găsesc pe nimeni, că toţi au reuşit să se mute, să-şi găsească locuinţe în altă parte. Şi că locul acela de la gura minei a devenit, în sfârşit, pustiu, aşa cum ar trebui, de fapt, să fie. Însă am aflat că între timp au sosit oameni noi. S-a întors fiul lui nea Puiu de la Galaţi, şi-a cumpărat un apartament într-unul dintre blocurile ruşilor şi acum munceşte la moara 4, la Ştei. Nu mai suporta căldura, ţânţarii. "Acum nevastă-mea e fericită, îmi cere în toiul verii s-o învelesc cu plapuma" – râde el. De ce nu şi-a luat o casă în satul Băiţa? Pentru că îi place la bloc. Dar şi dintr-un alt motiv. "E ceva cu locul ăsta... funcţionează ca un din ăla... un charger pentru telefonul mobil. Te încarcă. Eu când mă duc în vale mă simt vlăguit, mă îmbolnăvesc... şi când vin înapoi nu mai am nimic, sunt ca nou!" "Din cauză de la radiaţii!" îl completează Remus Dobra, arătându-şi toţi dinţii lui din argint. Nici pe el nu l-am cunoscut în urmă cu patru ani, când am mai fost aici. E celibatar. "Aicea la noi îs mai mulţi bărbaţi singuri decât femei. Data viitoare când veniţi, poate mi-aduceţi o nevastă..."

Consoarta lui Vasile Harţag, călăuza noastră din prima prospecţie, se pregăteşte să facă un grătar în spatele blocului. De două zile îl tot trimite pe Vasile după leurdă şi nu se dă dus. "O să se treacă leurda până merge el... nu poftiţi cu noi la masă?" Ea are un apartament la Ştei, dar nu stă acolo. Stă aici cu Vasile, la munte.

Locul de grătar e lângă latrinele "de pe apă". Blocurile nu au canalizare. Aprinde focul lângă un Trabant pe butuci. Deja se adună copiii ţiganilor. Ne cer bani pentru eugenii şi bomboane.

Băiţa Plai este în primul rând un caz social. Toată povestea cu radiaţiile – care ba se văd, ba plutesc, ba se depun pe fundul paharului – se suprapune peste sărăcia vieţii de zi cu zi. Este basmul lor preferat. Pentru că nimeni nu le spune nimic şi nici dacă ar afla adevărul nu l-ar pricepe. "Pruncii noştri se joacă pe uraniu!" – declara în urmă cu patru ani Harţag, pe la ziare şi posturi de televiziune locale care descoperiseră aici "un subiect de senzaţie". "Să vină aici domnii de la Parlament, Iliescu, Năstase, ca să vadă cum ne îmbolnăvim!" În afară de cameramanii care au filmat doar câteva cadre, de atmosferă (căci toată "senzaţia" consta în trei blocuri părăginite, două coteţe şi un porc solitar, pe uliţă), n-a venit nimeni. Li s-a promis, mai ales în preajma alegerilor, că vor fi mutaţi, că li se va repara drumul şi că li se va rezolva problema cu ţevile care deversează în subsolul blocurilor. Că întreaga zonă va primi compensaţii pentru faptul că în interiorul minei este acum un depozit de deşeuri radioactive. Nu s-a întâmplat nimic. Doar o fostă primăriţă de la Nucet a găsit aici un azil pentru familiile de ţigani de care voia să scape.

"De ce nu vin investitorii?", "Coca-Cola trebuia să facă o fabrică şi nu s-a mai făcut...", "Au vrut să facă un telescaun până la satul de vacanţă de la Vârtop... trebuia să treacă pe la noi. Dar nu l-au făcut ca să nu se iradieze turiştii..." – sunt replicile care ascund disperarea unor oameni uitaţi, închişi în celula lor în care soarele pătrunde doar după ora şapte seara.

În prezent, mina nu mai reprezintă un pericol, pentru că acel minereu de calitatea I, puternic radioactiv, a fost dus de mult. Unii spun că, de fapt, nu mai există uraniu deloc, alţii, prea puţin vorbăreţi, cum ar fi Mao, singurul miner activ care locuieşte în colonie, cred că e prea mult. Cifrele şi hărţile geologice care se referă la rezervele de minereu sunt protejate prin lege şi considerate secret de stat. O problemă ar putea fi concentraţia de radon, un gaz radioactiv provenit din dezintegrarea uraniului, mai ales în spaţiile închise, neaerisite.

De curând, un doctorand de la Cluj a venit să facă un studiu şi să măsoare concentraţia de radon din locuinţe. Oamenii au primit nişte dispozitive ciudate, asemănătoare unor filme fotografice pe care nu îndrăznesc să le atingă, de fapt nişte detectori de urme. Li s-a spus să-i pună la loc ferit, pe dulap, cu interdicţia de a-i muta din loc. Au primit şi câte o fişă în care să-şi treacă datele personale şi să răspundă la întrebarea de câte ori pe săptămână îşi aerisesc locuinţa. "1-2 ori", scrie în fişa lui Remus Dobra. Tot în fişă scrie că radonul în concentraţii mari este al doilea factor de risc pentru îmbolnăvirea de cancer pulmonar, după fumat. Nea Puiu îşi aprinde ţigara, s-a liniştit.

Oamenii din colonie mai au o legendă pe care o ştiu chiar şi copiii, "pleacă, mă, de aicea că pe tine nu te interesează poveşti din astea!" – strigă la Ionuţ bătrânul Mureşan. Cea cu ruşii care au venit ca să se stabilească aici pentru o vreme. În prima zi au făcut drumul, în a doua zi au construit blocurile, în a treia zi au angajat oameni şi i-au transformat pe localnici în mineri, în a patra zi au înălţat cantina şi le–au dat oamenilor de mâncare, în a cincea zi s-a deschis mina şi le-au împărţit minerilor bani, în a şasea zi s-au îmbătat cu toţii cu vodcă la un foc de tabără la care au prăjit

sosiski şi în a şaptea zi s-au odihnit. "Uite, pe acolo trecea trenuţul cu minereul păzit de soldaţi!" – ne arată bătrânul Mureşan spre versantul muntelui. El a fost miner, soţia sa a lucrat la cantină, amândoi i-au prins pe ruşi. Nu şi-au dat seama când au plecat, ca şi cum nici n-ar fi fost. Însă nu poţi muta un munte din loc fără să laşi nici o urmă. O colonie, câteva blocuri, o comunitate.

❖

Ionuţ are nouă fraţi, îi numără pe degete şi îi ies doişpe. El este cel mai mic dintre băieţi, în clasa a III–a. Merge la şcoala improvizată într-un apartament de bloc. Dimineaţa iese din casă, cu ghiozdanul în spate, ocoleşte blocul în care stă şi intră în blocul vecin. În sala de clasă, cele şase bănci din sufragerie, învaţă toţi copiii până în clasa a IV-a, plus "grădinarii". În urmă cu patru ani aveau un învăţător de la Nucet care obişnuia să se întoarcă spre prima bancă şi să spună: "Acum clasa a II-a e atentă la mine!", apoi să se adreseze ultimei bănci: "Clasa a IV-a, voi aveţi matematică!". N-a rezistat la Băiţa Plai decât doi ani. Îl întristau copiii, nu le dădea nici o şansă. Atunci, cei mai mulţi băteau mingea în ora de sport pe drumul tehnic, se fereau de camioanele care veneau dinspre mină şi vroiau să se facă şoferi. Acum, camioanele s-au mai împuţinat şi meseria de şofer nu mai e la modă printre puşti.

Ionuţ vrea să se facă criminal. Se uită la filmele de pe Pro TV şi i se pare o meserie bună. Odată a fost cu tatăl său, Doru, până sus, la Piatra Grăitoare. O călătorie de şapte zile şi şapte nopţi, în care s–au întâlnit cu ursul şi au dormit în pădure. "Nu-l ascultaţi!" – intervine un frate mai mare. "Până la Piatra Grăitoare nu sunt mai mult de patru ore. El tot timpul minţeşte..." Ionuţ şi ceilalţi copii români nu pot să-i sufere pe copiii ţiganilor, dar se joacă cu ei, n-au ce face, altfel nu se pot forma echipe de fotbal. De obicei, joaca se sfârşeşte cu câte o încăierare, din care Ionuţ se alege cu păduchi. Îi pasez mingea, e cam dezumflată. "Plecaţi, nu-i aşa?" Vom pleca, la un moment dat. "Şi tata pleacă la vară în Germania ca să muncească... Mă ia cu el ca să-l ajut." "Iar minţeşteee!" – se aude vocea fratelui mai mare. Ionuţ se supără, nu mai are chef de fotbal. Visul lui de a călători se dezumflă precum mingea pe care o mai loveşte o dată cu piciorul, apoi o lasă în mijlocul drumului.

❖

Pe măsură ce trece timpul, nea Puiu devine din ce în ce mai agitat. Se uită la ceas. Singurul eveniment important din viaţa comunităţii se întâmplă la ora cinci, atunci când se deschide magazinul. Pe la fără un sfert, oamenii încep să iasă de prin case şi să se prelingă spre parterul ultimului bloc. Unii se aşează la o masă lungă din lemn, alţii se sprijină de o balustradă şi aşteaptă. Băutura e doar un pretext, deşi până la urmă cu toţii sfârşesc prin a se îmbăta în fiecare seară. Abia la ora cinci, oamenii încep să-şi vorbească, să-şi spună lucrurile pe care şi le-au mai spus şi ieri, şi alaltăieri.

Deja s-au format două grupuri: unii stau la masă, alţii rămân în picioare în faţa cârciumii. Doar bătrânii stau în interior, la cele două mese. Câţiva vecini nu-şi vorbesc şi astfel găsesc soluţii ca să se separe, atunci când a sosit momentul socializării de după-amiază. Totuşi, nu se pot abţine şi îşi mai aruncă două-trei vorbe peste umăr. Copiii le întrerup conversaţiile, cer bani pentru dulciuri. Încep să desfacă încet ambalajele, să şi le împartă, să le mănânce şi brusc capătă gesturi de oameni mari.

Pe drum apare un ARO cu remorcă plină. Oamenii ştiu ce va urma şi se aşează pe băncile de lemn ca la spectacol. E zi de alocaţii şi se întorc ţiganii beţi de la Ştei. Năvălesc în magazin, mai iau de băut. "Îşi fac praf alocaţiile în două zile!" – zice cineva. Ţiganii se aşează pe o bordură, cu berile în mână. Au adus cu ei şi un băiat orfan ca să le cânte la acordeon. "De la Spitalul de nebuni din Nucet!" – spune altcineva.

Petrecerea ţiganilor degenerează în bătaie, oamenii deja s-au plictisit şi îşi văd de ale lor. De fiecare dată se întâmplă la fel. Vecinii certaţi se împacă. Este ceasul la care apune soarele şi lumina aceea aurie se opreşte doar pentru câteva clipe pe chipurile lor. Peste mai puţin de o oră, în văgăuna de la Băiţa Plai va fi beznă, iar Ionuţ se va posta în faţa televizorului ca să vadă un film cu asasini.»

(Dintr-un articol de Adina Popescu; în reevista "Dilema veche")

Cancanuri...

...din viaţa vedetelor de tot felul întâlnim în toate gazerele, inclusiv cele mai serioase, precum "Adevărul". S-au întâmplat şi se întâmplă tot soiul de evenimente în lumea colorată şi agitată a show-businessului, dar după ce iei cunoştinţă de ele, revii la vechea întrebare: da' cu Mihaela Rădulescu ce mai e?Citim în "Adevărul", sub semnătura Lămîiţei Moraru:

■ «După o absenţă de cinci luni, timp în care a renunţat la cariera de televiziune şi s-a stabilit în Monaco, vedeta **Mihaela Rădulescu** intenţionează să se întoarcă pe micul ecran.

După revenirea sa în ţară, Miha-

ela Rădulescu (39 de ani) negociază cu Antena 1 pentru realizarea unor emisiuni de sărbători. Conform agenţiei Mediafax, vedeta ia în calcul posibilitatea de a se întoarce pe ecran în calitatea de prezentatoare a emisiunii "Duminica în familie", în condiţiile în care s-ar transmite direct de la Monaco. Dar planurile Mihaelei Rădulescu nu se opresc aici. Vedeta de televiziune pregăteşte lansarea volumului "Nişte răspunsuri", roman ce a fost publicat de Polirom şi ilustrat de actorul şi caricaturistul Horaţiu Mălăele. "Încerc să mă apropii de roman, asta vreau să scriu dintotdeauna. O versiune a cărţii era gata din primăvară, dar, după anul acesta foarte plin din viaţa mea, am simţit nevoia să scriu altfel (...), să scriu nuvele unde să las personajele să trăiască, să aibă amăgiri şi iubiri. (...) Desenele lui Horaţiu Mălăele transformă cartea într-o expoziţie, într-un spectacol în care personajele îşi spun povestea fie din cuvinte, fie din imagini, alteori imaginea dă răspuns la întrebarea unor cuvinte", a explicat Mihaela Rădulescu.

Mihaela Rădulescu

Vedeta a anunţat că lucrează la scenariul unui film de lungmetraj, care va fi al doilea după "Zaraza", proiect căruia Centrul Naţional al Cinematografiei i-a respins finanţarea în anul 2007. Vedeta a anunţat că are în plan să regizeze două videoclipuri pentru trupa Zob şi interpretul Connect-R şi să iniţieze un program pentru copiii care suferă de boli incurabile.

Mihaela Rădulescu are o experienţă de 12 ani în televiziune. A jucat în filme precum: "Legături bolnăvicioase", "15", "Fall Down Dead". A renunţat la emisiunea "Duminica în familie", motivul fiind fiul său, Ayan.»

■ **Andreea Esca,** de la Pro TV este oricum *ştirista* (prezentatoarea Jurnalului de ştiri) nr. 1 a României. Ratingul ei este foarte bun, ziarista nu mai are nevoie de reclamă.

Cu toate astea, luna trecută s-a trezit cu o reclamă la care nu visase (şi pe care de altfel nici n-o dorise). Aşa cum anunţasem în numărul precedent, făcând ski la Poiana Braşov şi-a rupt un picior. Ea a fost transportată cu un avion particular la o clinică din Viena, fiind supusă la un tratament cu şuruburi (aţi înţeles) şi tot ce se poartă astăzi.

Acum, fata şi-a revenit (adică s–a pus pe picioare, ăsta-i cuvântul) şi prezintă din nou ştirile de la ora 7 seara. În tot acest timp, însă, telefoanele de la Pro TV zbârnâiau: ce-i cu Esca? E bine. Iat-o aici împreună cu soţul ei, omul de afaceri Alexandre Eram.

■ Cântăreţe. Actriţe. Manechine. Prezentatoare de televiziune. Sportive. Sunt persoane de care ne lovim zi de zi la rubricile cu noutăţi mondene. Ne-am obişnuit cu asta.

În definitiv, nimeni nu aşteaptă omoruri fatale la discotecile de pe Calea Dorobanţi, având ca protagoniste frumoase profesoare de chimie moleculară, şefe de catedră la Universitate. Dar şi-a făcut apariţia pe scena Bucureştiului o cate-

Cristina şi Camelia Şucu

gorie care trăia până mai ieri într-un anonimat cvasi-total. E vorba de femeile de afaceri. Pe una din acestea, fotografiată ca un top-model, o cheamă **Camelia Şucu.** Ea a reuşit să adune în câţiva ani, din diferite afaceri imobiliare, suma de 37.5 milioane de dolari. Cel puţin asta este ceea ce a constatat ziarul "Cotidianul":

«Milionară în euro (375 milioane de euro evaluată în ziarul "Cotidianul", din afaceri imobiliare) şi divorţată, Camelia Şucu a început, după o vară întreagă petrecută la mare, să guste din viaţa mondenă bucureşteană. Îmbrăcată îndrăzneţ, într-o cămaşă transparentă în zona taliei, femeia de afaceri a atras toate privirile asupra sa la clubul Le Gaga, din Herăstrău. Fosta soţie a lui Dan Şucu nu a venit la prezentarea de modă Quelle însoţită de un bărbat, cum mulţi ar fi crezut, ci de Cristina, fiica sa cea mică, abia trecută de pragul majoratului.

Pe lângă faptul că ele seamănă ca două picături de apă, Cristina a moştenit şi trupul zvelt al mamei sale, ea putând lejer să concureze cu manechinele profesioniste de pe podium.

Obişnuite cu luxul, femeile Şucu au gustat din plin show-ul de modă, au ciocnit un pahar de şampanie cu prietenii şi au mai rămas să se distreze în club şi după terminarea evenimentului.»

"De bun simţ toată lumea are nevoie. Puţini îl au şi fiecare crede că îl are."

Benjamin Franklin

CALENDAR
Aprilie

2 aprilie a murit Mircea Herivan (1996)
3 aprilie s-a născut Florin Tornea (1914)
3 aprilie s-a născut Andrei Cornea (1952)
4 aprilie s-a născut Lică Bluthal (1927)
4 aprilie s-a născut I(sac) Ludo (Jacovitz) (1894)
5 aprilie a murit Ilarie Voronca (1946)
5 aprilie s-a născut Mircea Săucan (1928)
7 aprilie a murit Aurel Felea (1996)
9 aprilie a murit Paul Păun (Dr. Z. Zaharia) (1994)
10 aprilie s-a născut Maria Banuş (1914)
10 aprilie s-a născut Horia Gane (1936)
12 aprilie s-a născut Sergiu Natra (1924)
12 aprilie a murit I. Fântânaru (1994)
13 aprilie s-a născut Andrei Strihan (1924)
13 aprilie a murit Mircea Săucan (2003)
14 aprilie s-a născut Iosif H. Andronic (1897)
16 aprilie s-a născut Tristan Tzara (1896)
17 aprilie a murit Emil D. Fagure (1948)
19 aprilie s-a născut Adrian Rogoz (1921)
19 aprilie s-a născut Ileana Vrancea (1929)
19 aprilie s-a născut Petre Rado (1946)
19 aprilie a murit Ştefan Zicher (2000)
21 aprilie s-a născut Moshe Olier (1926)
23 aprilie s-a născut Emmerich Deutsch (1913)
23 aprilie s-a născut Sorin Toma (1914)
23 aprilie a murit Camillo Baciu (2005)
25 aprilie s-a născut Sebastian Ungureanu (Ianfred Silberstein) (1950)
27 aprilie s-a născut Cornel Safirman (1937)
27 aprilie a murit H. Bonciu (1950)
27 aprilie a murit Camil Baltazar (1977)
27 aprilie a murit Robert Klein (1967)
28 aprilie s-a născut Sonia Natra (1925)
28 aprilie a murit Ov. S. Crohmălniceanu (2000)

RADU HERVIAN

Corespondenţă de la New York

Sfârşitul Americii?

Deunăzi, Vicepreşedintele Biden se plângea presei că expresia "sfârşitul Americii" îşi găseşte prea des locul pe buzele unor observatori interni şi internaţionali.

Frustrarea lui Biden este în total acord cu cea a preşedinteleui Obama însuşi. În discursul despre Starea Uniunii, ţinut la sfârşitul lunii ianuarie, Obama a obţinut poate cele mai înflăcărate aplauze şi urale din partea publicului, pe când a folosit sloganul populist: "Nu voi accepta niciodată locul doi pentru America!"

Oare suntem pe cale să îndeplinim profeţia istoricului Paul Kennedy, precum că "destinul nostru este să devenim o mare naţiune pe cale a se prăbuşi datorită pierderii controlului asupra propriei economii sau din cauza unei extinderi exagerate în general?

Paul Kennedy este un istoric britanic care predă la Yale. Cartea în care se găseşte întunecata "profeţie" se numeşte "Ridicarea şi prăbuşirea Marilor Puteri". Ideea pe care o avansează prof. Kennedy include trei stagii în viaţa statelor sau a imperiilor în discuţie: creşterea economică bazată pe bogăţia naturală, urmată de o întronare a unui nivel de trai confortabil în viaţa cetăţenilor, nivel datorat prosperităţii acumulate de-a lungul anilor şi în fine, eroziunea acestei prosperităţi datorată extinderii militare a statului, extindere necesară la rândul ei pentru menţinerea dominaţiei realizate în primele două etape.

Este greu să-l contrazici pe Kennedy la prima vedere, cel puţin în ce priveşte Statele Unite, deşi intervalul istoric de la crearea lor până în prezent este relativ prea scurt pentru o evaluare precisă.

Într-adevăr, imperiile sunt sortite dispariţiei, ca şi componenta lor principală, oamenii.

Insă fiecare lucru se petrece la timpul lui iar slăbiciunea aparentă şi dificultăţile prin care trece America astăzi pot fi controlate în cele din urmă şi în general nu sunt de natură să transforme aşa de curând marea democraţie, într-o putere de mâna a doua.

Dificultăţile sunt, ca şi tot ceea ce priveşte America, grandioase. Hillary Clinton, secretarul de Stat, declara de curând că îi vine să plângă constatând starea prezentă de dezastru financiar, la numai 10 ani după ce, în timpul administraţiei soţului său, balanţa financiara a SUA devenise excedentară. Mai mult chiar, declara dânsa pe când solicita în Congres fondurile anuale necesare Departamentului de Stat pe 2011, în valoare de 53 miliarde de dolari, deficitul bugetar al ţării pune în primejdie securitatea naţională. Nu prea te simţi tare când datorezi altuia bani. În schimbul datoriei, creditorul e liber oricând să–ţi ceară favoruri nelegate neapărat de finanţe.

În acelaşi context însă, Departamentul d-nei Clinton a dat publicităţii nişte fotografii înfăţişând planurile pentru noua şi super-moderna clădire de oţel şi sticlă a ambasadei SUA de la Londra, dezvăluind încă o dată nu numai importanţa pe care America o acordă relaţiilor cu Marea Britanie, dar şi amploarea bugetului alocat. Presupun că cercetând adânc se vor găsi legături reale între banii împrumutaţi

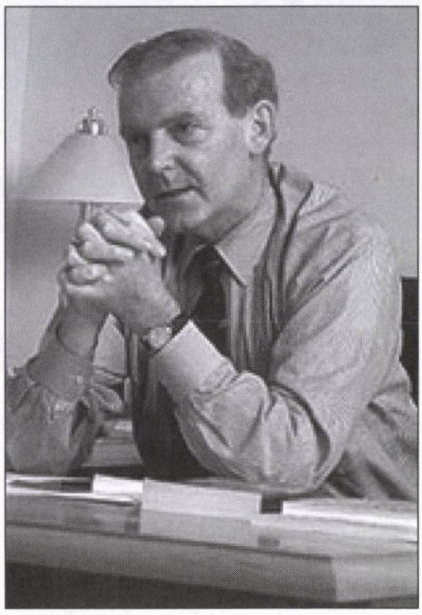

Prof. Paul Kennedy

din China şi Japonia, bani cheltuiţi în Afganistan, Pakistan sau Irak şi eleganţa ambasadei de pe malurile Tamisei.

Dar să ne întoarcem la prezicerile prof. Kennedy, care de altfel nu este singurul prezicător. Ne amintim cu acest prilej de un alt exemplu faimos de preziceri neadeverite. Prof. Dr. Francis Fukuyama, în calitatea sa de colaborator principal in formularea aşa-numitei "Doctrine Reagan", a reprezentat una dintre figurile majore în evoluţia curentului neoconservator american, ridicat pe culmi politice şi guvernamentale fără precedent în timpul precedentei administraţii George W. Bush. Să recunoaştem însă că ulterior el a revenit pe pământ şi după prima cadenţă a lui Bush, a devenit unul dintre criticii săi cei mai înverşunaţi. Fukuyama, deşi fără discuţie un filozof şi un profesor de mare ţinută, a susţinut cândva că terminarea războiului rece va reprezenta sfârşitul evoluţiei ideologice sau mai pe scurt: "sfârşitul civilizaţiei".

Eminentul profesor, tot istoric

şi tot britanic, Alan John Percival Taylor, care ca şi savantul mai sus citat a schimbat cu imparţialitate partidele şi guvernele, un om care se bucura de atenţia lui Churchill şi a Lordului Beaverbrook, prezicea la vremea aceea că cel de-al doilea război mondial se va sfârşi în portul spaniol Vigo. Ar fi de prisos să căutăm azi motivele care l-au determinat pe eminentul profesor să ajungă la o asemenea concluzie.

Prezicerile "de rang înalt", aşadar, rămân adesea doar atât: nişte preziceri.

Realitatea are însă adesea bunul obicei de a le contrazice. Ceea ce nu înseamnă însă că deceniul trecut nu a reprezentat o schimbare majoră în America, o schimbare care a modificat-o în aşa fel încât o întoarcere la vremurile care au consacrat marea putere dintre Atlantic şi Pacific este astăzi greu de imaginat.

Desigur dezvoltarea economică a SUA, bazată pe bogăţiile naturale, a fost un fapt real.

Libertatea, orientarea individuală spre bunăstare personală, ca şi eforturile cu adevărat insistente ale guvernului de a nu pune piedici birocratice iniţiativei capitaliste, lipsa oricărei presiuni religioase şi indiferenţa privitoare la problemele etnice a majorităţii populaţiei, toate au contribuit la dezvoltarea în timp record şi fără precedent a acestei ţări, până în pragul celui de-al doilea război mondial.

Criza economică din anii '30 a dus la diverse reforme sociale iniţiate de către guvern, reforme menite să slujească pe viitor drept păvază eventualelor victime ale unui nou crah economic. A apărut astfel asigurarea socială pentru pensionari, iar câţiva ani mai târziu o formă de asigurare medicală a acestora. Incomparabil inferioare sistemelor europene de securitate socială, beneficiarii reformelor americane amintite mai sus se bucură astăzi totuşi de o bătrâneţe mai decentă decât generaţiile trecute.

Prof. Dr. Francis Fukuyama

După război, America a acumulat puterea şi prestigiul pe care realmente nu le-a urmărit. Într-adevăr, America nu a intrat în război pentru a-şi mări nici teritoriul nici importanţa, ci în scopul de a ajuta pe alţii pe frontul european sau chiar pe sine însăşi în Pacific, unde de altfel fusese atacată.

Învingătoare într-o conflagraţie mondială, cu o economie înfloritoare în plină dezvoltare, cu forţe armate antrenate şi echipate la cel mai înalt nivel al timpului, cu teritoriul naţional continental neatins, cu bogăţiile naturale încă neexploatate, cu o populaţie numeroasă şi tânără, cu legi populiste privitoare la educaţie şi compensaţii pentru veteranii de război, America străluceşte mai tare ca oricând.

Urmează bomba atomică, care consacră Statele Unite, se părea pentru vecie, drept o putere militară orbitoare, imposibil de egalat. Uitându-se imprejurul ei pe glob, America vede o Europă devastată, cu industria şi finanţele ruinate, cu mari probleme sociale şi politice; vede continentul asiatic unde Japonia, principala putere economică şi militară, este devastată în urma primului atac nuclear; vede Imperiul Britanic pe cale de dispariţie, perimat şi obosit de istorie; vede colonialismul în sine, pe care America l-a dispreţuit în permanenţă cu pasiune, în pragul falimentului. Singura problemă căreia trebuie să–i facă faţă este Uniunea Sovietică, la rândul ei putere învingătoare în război, ridicându-se din cenuşa ei precum pasărea Phoenix şi agitând marea pe care America naviga cu toate pânzele umflate de vânt.

Cu excepţia unor perioade umbrite fie de procesle McCarthy fie de isteria cu adăposturile anti-atomice construite de teama unui atac sovietic "iminent", America îşi vede însă de treabă; construieşte, se bucură de viaţă, ajută şi investeşte, asistă şi profită de pe urma amplelor activităţi de reconstrucţie pe mapamond, începe glorioasa aventură în spaţiul cosmic, dansează pe melodiile lui Elvis Presley şi Nat King Cole, ba chiar se află în stadiul incipient de a descoperi un pahar de vin, începând astfel să aprecieze licoarea bahică în locul tradiţionalului whisky sau al popularei halbe de bere.

Sunt "deceniile americane". Vremuri în care Lyndon Johnson, liderul Partidului Democrat în opoziţie, decide să-l ajute pe preşedintele Eisenhower în deciziile sale politice şi nu să-l înfrunte până-n pânzele albe, cum se întâmplă în procesul politic de astăzi.

La începutul celui de al optulea

deceniu, însă, lucrurile se schimbă. Fie nivelul de corupţie al politicienilor începe să depăşească buna credinţă a alegătorilor, fie îmbogăţirea cu orice preţ devine idealul unui număr din ce în ce mai mare de oameni, fie aprecierea culturii şi a educaţiei începe să fie sacrificată pe altarul dolarului. Greu de spus. Este deceniul în care planşa cu luminiţe colorate reprezentând harta Americii a făcut parcă un scurt circuit, s-a stins pentru o fracţiune de secundă, iar când s-a reaprins, unele becuri au rămas stinse.

În această stare şi-a trăit viaţa America de-a lungul anilor '70 şi '80. Un război în Vietnam a slăbit coeziunea populaţiei, scindând-o poate la un nivel apropiat de anii războiului de secesiune. În plus, ieşirea din război nu s-a produs ca altădată cu lauri, ci mai curând pe tăcute. N-au fost eroi şi nu au avut loc parăzi. Soldaţii s-au întors, cu miile, schilodiţi mintal şi fizic, iar populaţia de acasă nu le-a apreciat sacrificiul.

După o deprimantă preşedinţie Carter, în care, din nou, America este umilită zilnic, timp de un an de zile, în văzul tuturor, cu cetăţenii ei ţinuţi ostateci de către o mafie iraniană, Reagan devine preşedinte. Prestanţa şi spinarea americanului se îndreaptă într-o oarecare măsură însă în nici un caz nu se ridică la înălţimea atinsă în timpul "deceniilor americane". Uniunea Sovietică şi lagărul socialist se prăbuşesc, o realizare în mare parte datorată politicii şi eforturilor de-a lungul mai multor decenii ale Statelor Unite, însă americanul de rând, care niciodată nu s-a sinchisit prea tare de sistemele politico-sociale de peste mări şi ţări, nici acum nu desface prea multe sticle de şampanie.

În ultimul deceniu al secolului XX, cu un preşedinte simpatic dar cu o problemă a şliţului, ţara râde, cântă şi dansează. Se fac bani uşor la bursă, dar se construieşte din ce în ce mai puţin. Munca salariată pleacă în India şi China, la salarii derizorii, însă speculaţiile cu case, cu internetul, ca şi cele bancare, menţin nivelul de trai la un nivel ridicat. Incercarea partidului de opoziţie de a-l debarca pe preşedinte pentru un act de derapaj sexual, se loveşte de protestele populaţiei. Bugetul este cu adevărat echilibrat după multe decenii deficitare şi razele soarelui par să dăruiască din nou căldură pe pământul binecuvântat.

Şi iată-ne în primul deceniu al secolului XXI. Noul preşedinte este instalat după o lungă şi dureroasă luptă juridică, unde glasul alegătorilor are un rol secundar. Atacul de la 11 septembrie 2001 urmează cu efectele lui dezastruoase pentru multe ramuri economice, sociale şi culturale. America este un animal rănit, orbit, care nu-şi mai vede imaginea gigantică în oglindă şi în consecinţă nu-şi mai controlează riposta. Guvernul, proiectat de patriarhii naţiunii drept o entitate minoră, îşi consolidează puterea la un nivel nemaiîntâlnit. Deodată aflăm că America, apărătoarea supremă a libertăţilor şi drepturilor omului, torturează inamicii şi îşi spionează cetăţenii.

Propaganda dirijată de guvern începe să sune ca pe vremuri propaganda din ţara de obârşie. Un oraş american dispare practic de pe hartă datorită unui taifun, iar atotputernicul guvern este incapabil să-l salveze. Gigantul financiar al omenirii, Bursa din Wall Street, îşi arată în mod flagrant vulnerabilitatea.

Ceea ce ne aduce înapoi la "prezicătorul" principal, Francis Fukuyama, favoritul neo-conservatorilor americani. Să-l citäm pe acest filozof în pragul alegerilor prezidenţiale din 2008: "Votez pentru Barack Obama pentru un motiv simplu. Este greu de imaginat o preşedinţie mai dezatruoasă decât cea a lui George W. Bush. Nu numai că el a a lansat un război nenecesar şi a subminat poziţia SUA în timpul primei sale cadenţe, dar în ultimile luni ale adiminsitraţiei sale el prezidează prăbuşirea sistemului financiar american şi a economiei în general, fapt ce va avea consecinţe de lungă durată".

Oricât am aprecia explicaţiile votului său din 2008, oricât de strălucitor ar fi palmaresul său pe scena conservatrorismului american, în numele tuturor cetăţenilor de bună credinţă americani şi nu numai, sperăm şi noi, la fel cu vicepreşedintele Biden, ca atât Dr. Fukuyama cât şi prof. Kennedy să se înşele din nou în prezicerile lor cu privire la soarta Americii. Într–un număr viitor vom încerca să aducem argumente în sprijinul acestei speranţe. La urma urmelor, cel de-al doilea război mondial nu s-a sfârşit la Vigo, încheierea războiului rece nu a însemnat sfârşitul civilizaţiei, iar prezicerile lui Nostradamus cu privire la sfârşitul lumii n-au fost adeverite la sfârşitul mileniului trecut.

Din contra, referitor la educaţia de enotecă a americanului amintită mai sus, un vin datând din 1999 poartă azi cu mândrie eticheta de "vin din secolul trecut".

"Nu-i totul să trăieşti, ci să fii sănătos.

Dacă scădem din zilele noastre timpul consumat de febre crude, tristeţi grave şi dureri chinuitoare, ajungem dintr-un salt de la copilărie la bătrâneţe. Deci să preţuim sănătatea trupească şi spirituală".

Martial

ION MIHĂILEANU

Restaurantul umorului

Umor elveţian? Da, există şi aşa ceva (şi chiar caricaturi elveţiene...)

Trebuie să mărturisesc, nu mi-am închipuit că în vestita şi invidiata ţară a ceasornicelor, a şvaiţerului, dar mai ales a băncilor, există umor. Şi totuşi există. Ca să-l înţelegem întrucâtva e nevoie să ne amintim că Elveţia e o ţară cu mai multe ţări, dacă putem spune aşa. Romandă, cu Geneva şi Lausanne, Alemandă, ca s-o poreclesc aşa, cu Zürich şi Berna, Italiană, cu Lugano. Pentru că una din trăsăturile acestui umor bizar este batjocorirea reciprocă între cantoanele elveţiene. Prostia, zgârcenia, încetineala în gândire sunt satirizate cu mai multă sau mai puţină subtilitate. E un umor al cuiva care n-a cunoscut nici o dramă, nici o tragedie, un omor ghiftuit, fără o mare profunzime. Asta nu mă împiedică să remarc că defectele caracteristice societăţii alpine sunt dezvăluite în spirit autocritic, uneori în mod pertinent, fără ca umorul elveţian să atingă valoarea umorului evreiesc, anglo-saxon, francez, ceh, românesc. Citiţi glumele de mai jos ca o curiozitate. Şi dacă, din când în când, râdeţi, ziceţi: să nu mâniem pe Domnul dacă nu suntem mulţumiţi tot timpul!

• Radio Elveţia romandă (în limba franceză) transmite în fiecare zi lecţia sa de gimnastică.

– Sus, jos, sus, jos!

Apoi, după o pauză:

– Şi acum, cealaltă pleoapă!

• Un elveţian se uită la o carte ală cărei pagini n-au fost încă tăiate şi se interesează cum au putut fi tipărite.

• Savanţii elveţieni au încrucişat vrăbiile cu şoareci. Rezultatul: un soi de animale care fac găuri în şvaiţer.

• – Aţi petrecut o noapte bună? îl întreabă portarul unui hotel pe un client.

– Nu ştiu, îi răspunde acesta, am dormit tot timpul.

• Doctorul îl consultă pe Hans:

– Ezit ca diagnostic între o apendicită şi o hemoragie cerebrală. Nu te nelinişti, vei cunoaşte diagnosticul: dacă rămâi în viaţă, e sigur o apendicită.

• Eric e mândru de onestitatea sa. A fost ani de zile supraveghetor la un magazin de obiecte sanitare şi n-a furat niciodată un singur W.C.

• Un elveţian, ieşind de la un film, zice prietenului său:

– Dacă fiecare ar rămâne la locul său aşteptând ca toată lumea să iasă, n-ar mai fi îmbulzeală!

• O cucoană elveţiană care tricotează un pulover se grăbeşte să-l termine înainte de a i se termina lâna.

• – De douăzeci de ani, în fiecare zi se întâmplă acelaşi lucru, se enervează portarul unui muzeu elveţian. Mereu se găseşte unul care să fie ultimul vizitator.

• Nu întrebaţi niciodată un elveţian: "Ce mai face frumoasa dumneavoastră tovarăşă de viaţă?", pentru că va găsi că e o glumă de prost gust.

• Un client intră într-un restaurant din Locarno.

– La uşă, zice el chelnerului care îl serveşte, e un afiş care indică existenţa unei specialităţi italiene. Nu văd nici una pe menu. De ce?

– De vină e poliţia, care a făcut o descindere azi dimineaţă.

– Poliţia? se miră clientul.

– Specialitatea italiană, îi explică chelnerul, trebuie să vă mărturisesc, era chelneriţa italiană, o superbă brunetă din Bergamo.

• Între doi cetăţeni din Geneva:

– Mi se pare că aţi obţinut per-

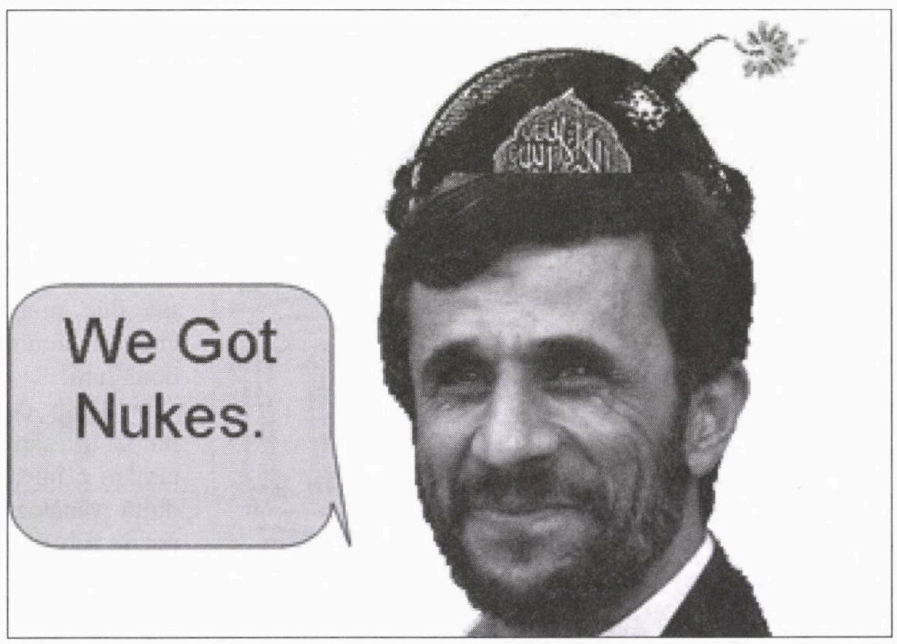

Ahmadinejad: Avem bombe nucleare

misul de conducere acum două luni şi nu v-am văzut niciodată conducând maşina.

– Între noi fie vorba, a fost atât de greu să-l obţin încât nu vreau să–l pierd la prima ocazie!

• Un tânăr din Geneva îi scrie viitorului socru, cerându-i mâna prietenei sale. "Dragă domnule, cred că am găsit mijlocul de a vă da posibilitatea de a face multe economii".

• Un teren de aviaţie militară la Zürich. Un ofiţer îl învaţă pe un tânăr cum să folosească paraşuta.

– La 3.000 de metri altitudine, sari în spaţiu, trăgând de cordonul paraşutei, care se deschide imediat şi încet-încet aterizezi.

– Dar dacă paraşuta nu se deschide?

– În acest caz, te duci la magazinul unde ai cumpărat-o şi ţi se dă alta.

• Acelaşi ofiţer predă o lecţie mai multor tineri, care îl ascultă cu o oarecare teamă. Dându-şi seama de aceasta, ofiţerul încearcă să-i liniştească:

– Ţin să vă spun în primul rând ceva important: în medie proporţia accidentelor e 1 la 1.000.

Apoi adaugă, pe un ton de absolută certitudine:

– Nu vă faceţi griji, nu sunteţi decât 40!

• Gusti şi-a pierdut puşca în timpul manevrelor.

– Ai să faci 5 zile de arest şi nu vei primi solda până nu vei achita puşca, îi ordonă căpitanul.

Sărmanul Gusti!

– Înţeleg acum de ce ofiţerii n–au puşcă!

• – Va să zică, o ţigară aprinsă a dat foc rochiei doamnei Meylan?

– Da. Şi repede a fost cuprinsă de flăcări.

– Şi sărmana a ars de vie?

– Nu, n-a ars vie! Pompierii au sosit imediat. Ea a murit înecată!

• Cineva sună la uşa familiei Berthelier. Domnul Berthelier deschide.

– Domnul instalator! În sfârşit! De opt zile vă tot aşteptăm!

– Opt zile? exclamă instalatorul surprins şi închide lădiţa cu scule. Acolo unde trebuia să mă duc m-au chemat acum două luni!

• Timp de numai trei săptămâni e îngăduită vânătoarea în Elveţia. Într-o zi se aude o împuşcătură. Un sfert de oră mai târziu, o a doua. Peste o jumătate de oră, o a treia. Atunci Loyon (echivalentul lui Louis în Elveţia) ţipă:

– Aoleu, se trage cu mitraliera!

• – Cine e mai nepricopsit decât un locuitor din Geneva?

– Doi locuitori ai aceluiaşi oraş!

• Un elveţian a cumpărat un foarte mic aparat de radio. De ce? Pentru că locuieşte într-un foarte mic apartament.

• Un locuitor din Geneva despre un locuitor din Zürich: "Cel din Zürich e sigur că va face plăcere prietenilor când îi va invita la el. Dacă nu când sosesc, atunci sigur când pleacă".

• Acelaşi despre aceiaşi:

– De ce locuitorii din Zürich au aşchii între degete? Pentru că-şi scarpină tot timpul capul!

• Domnul Lolet se duce la psihiatru.

– Am venit să vă consult pentru că azi-noapte am avut un vis teribil, un adevărat coşmar: un locuitor din Zürich şi un crocodil mă urmăreau. Brr! Ce piele zgrunţuroasă, ce ochi plini de sânge, ce răsuflare otrăvită şi ce labe mătăhăloase!

"Ce-ar fi să le numiţi bănci?"

– Procesul trebuie întrerupt... e ora rugăciunii.

Megafoane pentru chemarea la rugăciune şi la ură faţă de Occident

– E într-adevăr oribil, comentează doctorul.

– Staţi, nu v-am povestit totul, continuă Lolet. Aşteptaţi să vă descriu crocodilul!

• În plin centrul oraşului Zürich poliţia arestează un individ, acuzându-l de port interzis de armă: avea un cuţit înfipt în spate!

• Un poliţist împinge un landou cu un bebeluş înăuntru către un comisariat la Lausanne.

– Ce crimă a putut face micuţul ăsta? întreabă un trecător.

• Un tip din Geneva a găsit pe stradă cinci franci. El dă imediat un anunţ în "Tribune de Genève", promiţând 10 franci recompensă celui care i-a pierdut (după spusele unui locuitor din Zürich).

• Un locuitor dintr-o comună de lângă Lausanne la o agenţie imobiliară:

– Locuinţa pe care am vizitat-o îmi place foarte mult.

– E într-adevăr o locuinţă superbă, aprobă directorul agenţiei. Totuşi, trebuie să recunosc că există un inconvenient. Un tren trece nu departe de casă, eşti deranjat primele două nopţi, dar apoi te obişnuieşti.

– Nu e deloc greu. Primele două nopţi ne vom duce să dormim la mătuşa mea!

La Editura "Hasefer" din Bucureşti a apărut volumul

TOATĂ LUMEA ŞTIE TOT

Povestiri de
Ginei Sebastian Alcalay

Din dedicaţia poetei Ana Blandiana, pe o carte proprie de proză scurtă, după lectura Povestirilor Ginei Sebastian Alcalay:

«Admiraţia, respectul şi dragostea mea, dorindu-i (...) să continue să scrie, spre bucuria cititorilor ei, printre care cu mândrie mă număr.»

.....

Volumul poate fi procurat trimiţând un cec de 60 de şekeli pe adresa autoarei:
Str. Harav Herzog 3/19
Ashdod 77344
Tel. 08/853-3180

Ing. THEODOR TOIVI

Prin Barcelona și Madrid

Portbou

Expresul plecat din Geneva ajunge dimineaţa la frontiera cu Spania oprind în gara oraşului spaniol Portbou. În acest punct, versanţii sudici al Munţilor Pirinei intră în Marea Mediterană, marcând în mod definit sfârşitul Europei şi începutul unei alte lumi: Peninsula Iberică. Cobor împreună cu soţia pe peronul francez şi împreună cu ceilalţi pasageri ne îndreptăm spre linia de separaţie de partea spaniolă.

Doi grăniceri cu caschete triunghiulare din ebonită pe cap supraveghează cu atenţie traversarea fluxului de călători, fără să controleze pe nimeni.

Deodată ne observă, se postează imediat în faţa noastră cu armele în mână şi ne solicită în mod răstit paşapoartele...

Înmânez imediat documentele de identificare. Omul legii deschide unul din ele, vede ţara emitentă şi speriat parcă de literele cu care au fost scrise cele zece porunci, mi le returnează brusc, fără a ne confrunta măcar cu fotografiile din paşaport!

Trecând şi de această formalitate intrăm pentru prima oară într-o gară din regatul Spaniei, unde cumpărăm sandviciuri şi cola.

❖

Am părăsit Portbou pentru Barcelona, într-un tren care mi-a amintit de vagonul de clasa a III-a cu care am călătorit pe vremuri din Dolhasca la Fălticeni.

Barcelona

Am început vizita coborând celebra arteră pietonală Las Ramblas din dreptul teatrului Liceum, unde era plasat hotelul nostru, spre portul turistic. Pitoreasca stradă, lungă de aproape doi kilometri, este înconjurată de magazine cu suveniruri, restaurante, baruri şi multe vânzatoare de flori, fiind supraaglomerată de o lume cosmopolită sosită din cele patru puncte cardinale, în majoritatea tineret.

Ajungem la marea piaţă situată la malul Mediteranei şi imortalizăm giganticul monument Colon, memorialul marelui explorator Cristofor Columb. De la înălţimea de 60 de metri, braţul întins al celebrului maran arată un punct situat undeva pe mare, sugerând probabil drumul spre Lumea Nouă...

Renunţăm la continuarea unei plimbări atrăgătoare pe Rambla del Mar şi ne întoarcem pe străduţele înguste ale cartierului gotic, situat în dreapta traseului Las Ramblas, opţiune care ne oferă şi vizitarea marei catedrale gotice.

Servim prânzul la Kentucky Fried Chicken, ale cărui sortimente îmi par categoric mai gustoase decât cele cele servite pe vremuri la York (Pennsylvania)...

❖

Noaptea, într-un târziu, auzim deodată o forfotă umană şi de la fereastră vedem un spectacol neobişnuit. Doamne elegante în rochii lungi, însoţite de domni în smoking cu papion, ieşeau de la Teatro Liceum. Era desigur o lume complet diferită faţă de turiştii îmbrăcaţi în blugi şi T-shirt-uri care populau ziua Las Ramblas!

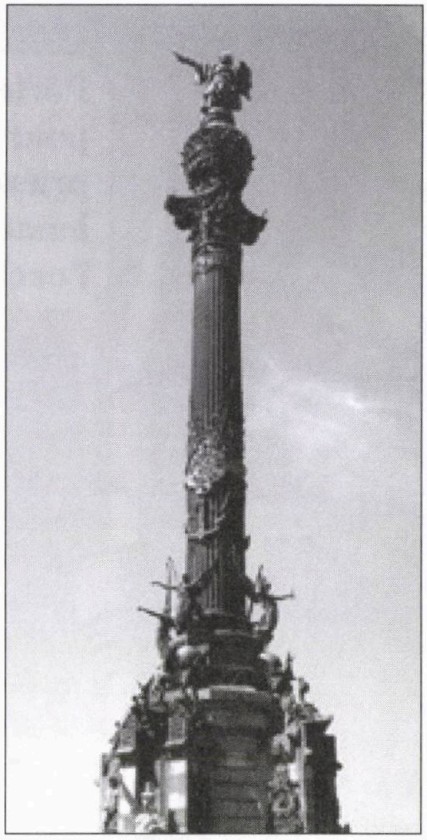

Memorialul lui Cristofor Columb

❖

Din Plaza de Catalunya (cum i se zice imensei pieţe în limba catalană), am parcurs per pedes câţiva kilometri buni din grandioasa magistrală Passeig de Gràcia. Am întâlnit aci două din construcţiile provocatoare ale celebrului arhitect catalan Antoni Gaudi: Casa Batlló şi La Pedrera. Deşi la data respectivă eram familiarizaţi deja cu marile metropole americane, clădirile, aglomeraţia pedestră, circulaţia auto şi marile magazine de pe Passeig de Gràcia ne-au uluit în mod categoric.

Sagrada Familia

Am ajuns la capodopera lui Antoni Gaudi alăturându-ne celor pes-

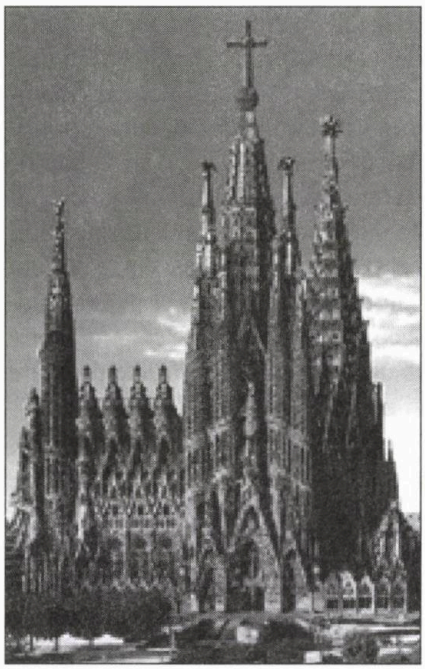

Sagrada Familia

te două milioane de vizitatori care vizitează anual acest "must see" al Spaniei. Sagrada Familia este o biserică romano-catolică a cărei construcţie a început în anul 1883 şi care urmează să fie terminată în... 2026. Sfânta construcţie are 18 turnuri reprezentând pe cei 12 apostoli, 4 evanghelişti, Sfânta Fecioară şi cel mai înalt pe Crist...

❖

Privind elementele structurale ale Sagradei Familia, ca un om care a studiat şi folosit intensiv calculele de rezistenţă a materialelor, mi-am format o părere mai puţin entuziastă despre ştiinţa lui Gaudi.

În sprijinul acestei subiective opinii trebuie să adaug faptul că am văzut multe monumente de acest gen – la Roma, Milano sau Praga – inclusiv catedrala Sf. Ioan din Ploieşti – edificii care nu se surpau de la un an la altul ca subiectul în discuţie...

❖

Pentru cei interesaţi am aflat că papa Benedict XVI va vizita Sagrada Familia la 7 noiembrie annum currentum, adică în 2010...

Fira de Barcelona

Am urcat în elegantul metrou al metropolei ajungând în Plaza de España, una din pieţele monumentale din Barcelona, construită la poalele muntelui Montjuic, cu ocazia Expoziţiei Internaţionale din 1929. Piaţa este flancată de cele două turnuri veneţiene, înalte de de 47 m. fiecare. În mijloc admirăm fântâna construită de Josep Jujol, colaborator al lui Antoni Gaudi, şi nu departe, monumentala clădire cilindrică Las Arenas de Barcelona, unde cu ani înainte aveau loc sângeroasele lupte cu tauri.

Din aceasta piaţă începe artera denumită Avingua de la Reina Maria, care urcă muntele până sus la Font Magica de Montjuic. În acele zile spaţiul amintit era dominat de Fira Barcelona – scopul vizitei mele – una din cele mai vaste expoziţii internaţionale ale globului...

Fira Barcelona include 150 de pavilioane în care îşi prezintă creaţiile 30 de mii de expozanţi şi este vizitată de 3.5 milioane de vizitatori.

Tot ce-şi poate dori un om în domeniul tehnicii – specialist sau profan – se află aci: maşini unelte, calculatoare, electronică, automatizări, hidraulică, echipamente pentru diverse ramuri industriale şi câte şi mai câte.

❖

Într-una din sălile din marea expoziţie vedem un film care prezintă avantajele asocierii economice şi politice între marile oraşe Barcelona, Milano şi München. Se prezenta de asemenea – cu nenumărate date şi diagrame – ideea îndrăzneaţă (şi evident mai puţin acceptată) a

Vedere generală din Montjuic

unirii Cataloniei, Lombardiei şi Bavariei într-un singur stat, care ar fi mai avansat decât Spania, Italia şi (după mine mai puţin probabil) Germania – luate fiecare în parte! Autorii filmului aveau dreptate. În 2008, venitul Cataloniei per capita depăşea pe cel al Marii Britanii!

❖

Într-un sfârşit de zi am urcat treptele până la superba clădire Palau Nacional şi Museo Nacional de Arte de Catalonia, pe care le-am admirat exclusiv din exterior...

Aci sus, pe înalţimea Montjuic (care în limba catalană înseamnă "Dealul Evreilor"), într-un apus de soare, am privit fortăreaţa în care nu de mult – adică în secolul 20 – au fost executaţi numeroşi naţionalişti sau republicani, în funcţie de perioada istorică când erau în opoziţie!

Pueblo Español de Montejuic

A fost o alegere inspirată vizitarea acestui muzeu în aer liber, care prezintă arhitectura localităţilor din toate regiunile Spaniei, de-a lungul timpului. Construit în anul 1929, muzeul cuprinde 120 de clădiri, inclusiv străzile şi pieţele aferente, selectate într-un mod armonios după criterii estetice, pentru a da imaginea unui sat-orăşel tipic peninsulei iberice...

❖

Oameni simpatici la Muzeul Satului de pe Montjuic, mai puţin tipul de la "officina de cambio", unde am solicitat schimbarea unei bancnote de o sută de dolari. În acest scop, omul mi-a verificat minuţios paşaportul, după care l-a fotocopiat, de parcă am fi solicitat o intrare în Dubai!

Am părăsit Barcelona cu elegantul expres de Madrid, lăsând viitorului opţiunea unei vizite la mânăstirea Montserat sau în statul Andorra, asociate turistic cu uluitoarea metropolă catalană.

Madrid

Hotelul nostru era plasat în apropierea unuia din punctele centrale ale metropolei: Plaza Puerta del Sol. În piaţa se afla Kilómetro Cero (adică punctul zero al Spaniei), istorica clădire unde a funcţionat fosta securitate a lui Franco), statuia lui Charles III ("el rey alcalde"), un urs considerat simbolul oraşului şi în fine... un excelent "autoservice" unde, la preţuri modice, se servea cunoscuta mâncare iberică "paella", cu fructe de mare şi orez...

Privilegiata poziţie ne-a permis să parcurgem într-o singură zi o bună parte din capitală... Am pornit spre sud-vest, găsind imediat piaţa principală a oraşului, denumită acum Plaza Mayor, construită în perioada habsburgică. Aci se află statuia lui Philip III, unul din constructorii locului, şi clădirile cu trei etaje, plasate pe laturile dreptunghiului de 129x94 metri, cu cele 237 de balcoane aferente!

Privim clădirea municipală Casa de la Panadería şi – plimbându-ne pe sub colonadele cu cafenele pline cu turişti – încercăm să ne imaginăm ceva din evenimentele care au marcat locul: concertele unor artişti celebri, lupte cu tauri, execuţii publice, dar mai ales sinistrele "auto-dafé" practicate de Inchiziţia spaniolă împotriva ereticilor…

Reflectând complicata sa istorie, celebrul dreptunghi al capitalei spaniole a purtat de-a lungul anilor (cu alternări frecvente) mai multe denumiri: Plaza de la Constitución, Plaza de la República, Plaza Real şi, după războiul civil, Plaza Mayor.

Puţin mai departe mergând pe Calle Mayor am trecut de catedrala Almudena şi, din exterior, am admirat Palacio Real, reşedinţa albă a simpaticilor regi catolici Carlos şi Sofia.

❖

A doua zi am plecat spre vest, pe Calle Alcalá, traversând un peisaj urbanistic care, la intersecţia cu Grand Via, amintea oarecum de Bucureşti. În final am ajuns la un impresionant complex sculptural neo-clasic din marmură: fântâna şi statuia reprezentând-o pe Cibeles, zeiţa frigiană a fertilităţii, într-un car tras de doi lei...

Ne aflăm în faimoasa Plaza de Cibeles, simbolul Madridului, loc în care echipa de fotbal Real Madrid îşi serbează triumfurile...

Piaţa este dominată de extraordinara clădire neo-gotică Palacio de Comunicaciones, destinată iniţial poştei şi devenită acum sediul primăriei. Pe celelate laturi ale pieţei se află clădirile Casa de America şi Banco de España.

❖

Privind extaziaţi acest ansamblu urbanistic madrilen, am avut oarecum senzaţia de ceva *déjà vu*...

Într-un târziu am realizat de ce. Uluitorul "Palacio" – construit în anul 1904 – semăna în mod tulburător cu edificiile majestoase clădite în anii '50, pe vremea lui Stalin, clădiri care şi-au pus definitiv amprenta pe arhitectura moscovită. Cea mai spectaculoasă dintre ele este Universitatea Lomonosov. Cadourile sovietice Palatul Culturii din Varşovia şi Casa Scânteii din Bucureşti au un stil similar...

Din acest motiv, vederea clădirii din piaţa Cibeles creează stări emoţionale celor din generaţia noastră, umblaţi prin Moscova sau şcolarizaţi intensiv cu fotografia clădirilor staliniste pe manualele şcolare...

❖

Am părăsit Plaza de Cibeles cu autobuzul, parcurgând kilometri întregi pe majestuoasa arteră Paseo de Castellana până la turnuri, acest Manhattan madrilen unde pulsează viaţa economică a capitalei. Aci, într-un imens amfiteatru, am participat la un eveniment ştiinţific ieşit din comun, care m-a făcut să accept fără ezitare nivelul profesional înalt al elitelor inginereşti din peninsula iberică.

Prado

Într-una din după-amieze am reuşit să vizităm (desigur în mod succint) Museo del Prado, una din cele mai mari galerii de artă din lume. Există aci 1.300 de picturi, incluzând şi cea mai mare colecţie de pictură spaniolă. Dintre pictorii spanioli cei mai reprezentaţi amintesc pe Diego Velázquez, Francisco Goya, precum şi El Greco. Există de asemenea o importantă colecţie de pânze aparţinând unor pictori europeni cum ar fi Hieronymus Bosch, Tiţian, Peter Paul Rubens, Anthony van Dyck sau Raphael. Nu lipsesc de asemenea Botticelli, Albrecht Dürer, Rembrandt, Veronese – pe scurt toată lumea bună a picturii din Olanda, Italia, Franţa sau Germania.

Tablourile "Guernica" al lui Pablo Picasso (până în 1992) şi "Execuţia din mai 1808" al lui Goya atrag în permanenţă numeroşi privitori...

❖

Am zăbovit aci şi asupra picturii lui Francisco Goya intitulată "La maja desnuda", a cărei reproducere dintr-un vechi Petit Larousse Ed. 1928 o admirasem îndelung în adolescenţă...

❖

A doua zi a fost dedicată unei vizite în magnificul Toledo, după care am părăsit Spania, întorcându-ne la Tel-Aviv. Aveam să ne reîntoarcem abia după 12 ani, pentru o săptămână Andaluzia...

Francisco Goya: "Execuţia din mai 1808"

AL. MIRODAN

DICŢIONAR NECONVENŢIONAL AL SCRIITORILOR EVREI DE LIMBĂ ROMÂNĂ

Poşta Dicţionarului

***C. Ostap,* cercetător literar din Iaşi, ne-a rugat să-i punem la dispoziţie date despre publicistul C. Săteanu.**

Întrucât arhiva noastră nu posedă asemenea material, ne-am adresat, în consecinţă, cu un S.O.S. Drului Shlomo Leibovici-Laiş, preşedintele Acmeorului, ştiind că la centrul de documentare al sus-numitei asociaţii (Tel Aviv, Intrarea Har-Sinai 1) găseşti cam tot ce există la capitolul autori evreo-români.

Adresându-se dlui C. Ostap, dr. Shlomo Leibovici-Laiş scrie:

«Datele despre Săteanu, aşa cum apar la noi – şi probabil nu numai la noi – sunt:

C. Săteanu, psedonim al lui Carol Schonfeld, n. 23.01.1878 la Iaşi, decedat la 28.02.1949 la Bucureşti. Considerat autodidact.

A colaborat la publicaţiile *Lumea ilustrată, Pagini literare, Evenimentul, Opinia, Noua revistă română, Revista modernă, Carmen, Pagini alese, Universul literar, Epigonii, Scena, Adevărul, Ploieştenii, Gazeta Moldovei, Pagini libere, Revista ilustrată, Teatrul, Viitorul, Cuvântul liber, Lumea literară şi artistică, Adevărul literar şi artistic, Dimineaţa, Săptămâna CFR, Adam, Libertatea, Seara, Orizont, Gazeta Evreiască, Lumea, Mişcarea literară şi artistică, Arta.*

A mai semnat cu pseudonimele Arald, Brânduşa, Narcis şi Nayr.

A tradus din literatura rusă, din Şalom Alechem şi din germană.

A făcut cronică plastică şi muzicală.

Era considerat un sclav al scrisului şi în orice caz unul din cei mai silitori condeieri ai timpului.»

❖

Dr. Idy Ilian, din Ashkelon, ne trimite câteva fotografii ale cumnatului său, scriitorul Alexandru Jar.

Alexandru Jar la împlinirea vârstei de 70 de ani, cu sora sa, Malvina, soţia doctorului Idy Ilian (f.d., f.l.)

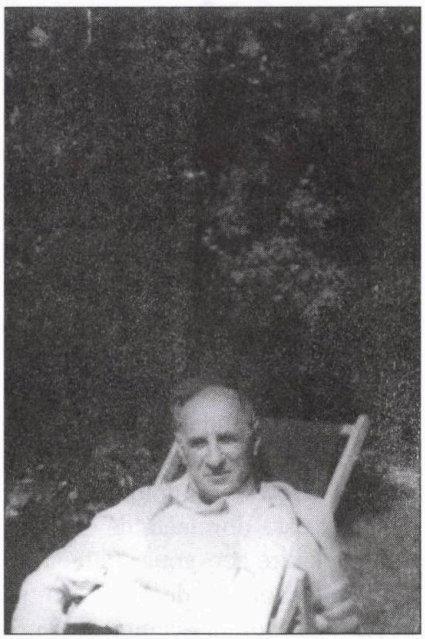

Alexandru Jar la Călimăneşti, august 1968

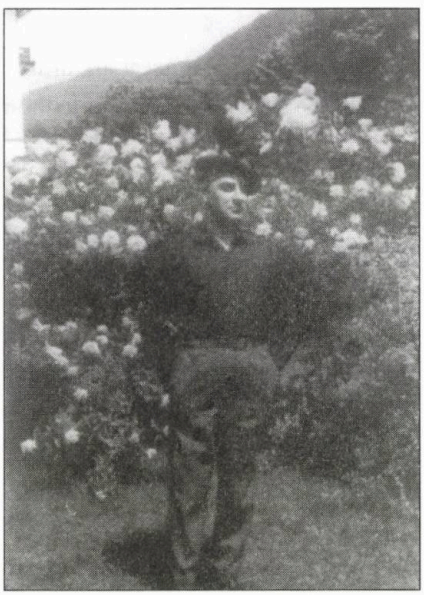

Haga, 1977

"Tot ce spui, atât altora cât şi ţie, să fie adevărat – iată ceva ce nu poate fi întotdeauna sigur, deoarece poţi greşi; dar se poate şi trebuie întotdeauna să fii sigur că ceea ce spui e sincer pentru că de asta îţi poţi da seama imediat".

Immanuel Kant

IOSEF EUGEN CAMPUS

Schechterezada

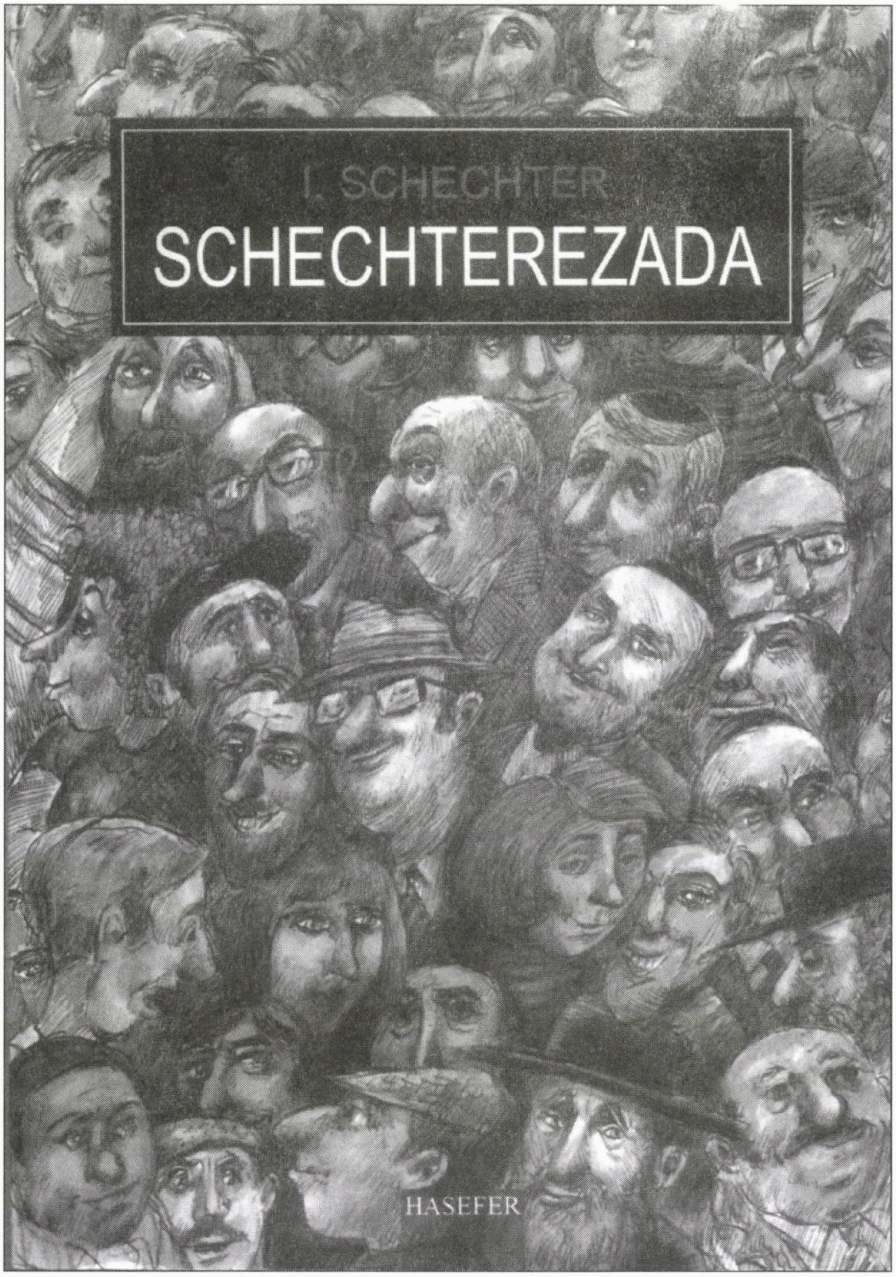

De când I. Schechter a părăsit brusc lumea aceasta, suntem numeroşi acei care simt că *le lipseşte* ceva, că lumea a devenit mai cenuşie, mai lipsită de inteligenţă şi lumină.

E deci binevenită apariţia, în minunata editură Hasefer (Bucureşti, 2009) a cărţii semnificativ intitulată "Schechterezada. Antologie de texte de satiră şi umor", alcătuită sub îngrijirea competentă a prof. Andrei Strihan.

În Prefaţă, Strihan spune frumos şi convingător: "De când I. Schechter ne-a părăsit şi-l amuză acum pe Dumnezeu cu farmecul umorului său inconfundabil, de atunci am început să-l invidiez pe Dumnezeu."

Antologia grupează textele lui Schechter în şase capitole: 1. Cine este I. Schechter? Portret neretuşat; 2. Şi tot I. Schechter despre istoria evreilor; 3. Şi tot I. Schechter despre religia evreilor; 4. Acelaşi I. Schechter despre tipologia evreului; 5. Trăsături specifice israelianului inventariate de I. Schechter; 6. În fine, I. Schechter şi restul lumii.

În aceste şase capitole, Strihan izbuteşte să cuprindă vasta deschidere a umorului schechterian. În Prefaţa intitulată Poet al umorului, al ironiei, al satirei", Strihan subliniază cu drept cuvânt seriozitatea şi cuprinderea vastă a umorului schechterian: „observator atent, Schechter pătrunde cu inteligenţă şi subtilitate în zonele abisale ale subconştientului pe care, prin intermediul scrisului, îl face accesibil înţelegerii raţionale a cititorului. Oricâte farduri şi–ar pune minciuna, ipocrizia, invidia, ticăloşia, înşelăciunea, viclenia, fanatisnul, impostura, demagogia, fariseismul, sperjurul, depravarea, tot acest arsenal de vicii, defecte şi slăbiciuni omeneşti, nu se pot sustrage demachierii şi dreptei sancţiuni ce poartă pecetea personalităţii scriitorului. (...) Defectele morale şi de caracter, dogmele, prejudecăţile, mistificările de tot felul sunt demistificate şi blamate de *moralistul* Schechter".

Mi-aş îngădui numai să adaug câteva notaţii cu privire la tehnica specifică lui Schechter.

Foarte adesea, scriitorul porneşte de la mimarea unui simplu joc de cuvinte. Jonglând cu un aer de împrumutată naivitate, aşa zicînd bătând pasul pe loc, cu cuvinte aproape pleonastice din aceeaşi familie „S-ar putea să se întîmple aşa, chit că nu e plauzibil. Dar noi suntem obişnuiţi să ni se întâmple întâmplările la care nu ne aşteptăm, mai curând decât întâmplările după care ne iese sufletul de dorinţa de a se întâmpla."

Baterea aceasta a apei în piuă cu un aer fals nepriceput este îmbogăţită cu un paradox încrustat în centrul ei. "A fost o vreme când plecam în străinătate special pentru cumpărături, ştiut fiind că ţările străine sunt rămase mult în urma noastră şi de aceea mărfurile li-s mai ieftine. (...) Dar şi vremea aceea a trecut cu timpul, căci şi acolo a ajuns epidemia de terorism. În mod paradoxal, acum mă tem de pace ca de război. În timp de război, ştiu ce să fac, am fost instruit de Comandamentul spatelui frontului. Dar ce mă fac dacă se face pace? Nimeni în ţara asta nu ştie să dea îndrumări".

Uneori, fraza comică pocneşte brusc ca o capsulă coaptă, paradoxul ţâşneşte afară şi, eventual, se desfăşoră ca poveste, o poveste uimitoare prin mirifica ei fantezie (fantezia uimitoare este o caracteristică esenţială a umorului schechterian asupra căreia nu s-a insistat îndeajuns!)

Pe Eliezer Ben-Iehuda, profetul ebraicii moderne, Schechter şi-l închipuie ca pe un „atomist ebraist hulit şi mândru, muritor de foame şi consecvent. „Avea un laborator sărăcăcios, burduşit cu cărţi vechi de rugăciuni. (...) Probabil că Dumnezeu i s-a arătat într-o noapte lui Ben-Iehuda şi i-a zis: Scormoneşte în cărţile mele sfinte şi vei găsi uraniu!".

Muncea din greu Ben-Iehuda, ca o cârtiţă, în galeriile subterane ale scrierilor de demult, în întunericul arameic, scurmând cuvinte, expresii, denumiri şi apoi ieşind la suprafaţă cu încărcătura pe umerii minţii, purtând pe piept o plăcuţă pe care era scris: Atenţie! Fragil! „Uneori, în acele nopţi, Eliezer Ben-Iehuda ridica ochii spre cerul înstelat al Ierusalimului. Dar el nu vedea stele. El vedea totdeauna un cer spuzit de literele alfabetului ebraic."

„Nici ei nu dormeau, sărmanii, bigoţii din Ierusalim nu aveau somn. Ochii lor erau la ferestrele alchimistului Ben-Iehuda. Preface, într-adevăr, nisipul în aur? Aşa se pare, oameni buni!

Poată ochelari, cravată, ghetre cu nasturi şi pe toate le numeşte cu cuvinte din limba în care Dumnezeu i-a vorbit lui Moşe Rabenu. E nebun. Se joacă cu focul. Are să aprindă lumea. Însă bunul Dumnezeu nu va îngădui asemenea experienţe nucleare periculoase.

Şi au început să arunce cu pietre în el.

Posteau – şi aruncau pietre. Se rugau lui Dumnezeu – şi aruncau pietre. Psalmi, lacrimi, iubirea aproapelui, credinţa în mântuire – şi pietre.

Oare de atunci datează obiceiul de a arunca cu pietre în cei pe care nu ne dăm silinţa să-i înţelegem? Nu, mai de demult, de când există pietre şi lenea de a înţelege".

Într-unul din textele sale, Schechter ne povesteeşte că ar fi obosit să tot inventeze texte noi pentru Cronica Fantezistă. Când rubrica respectivă a împlinit 25 de ani, s-a hotărât s-o vândă. S-a adresat unui impresar american. După nu ştiu câtă vreme (multă! multă!), a primit în sfârşit un răspuns. Negativ. I-a comunicat că umoristul celebru Buchwald refuzase net afacerea Argumentul lui Buchwald: „Mor să cumpăr această rubrică şi s-o continui, dar nu-mi pot permite acest lux, fiindcă ea satirizează realităţi israeliene. Or, la noi, în Statele Unite, mai ales în rândurile evreimii, acest lucru nu e voie. Noi atâta ştim: că trebuie să donăm mereu pentru Israel şi să-l lăudăm în toate cronicile".

E adevărat şi în capitolul 5 al antologiei de faţă, "Trăsăturile specifice israelianului inventariate de I. Schechter, trăsăturile sunt în general negative, şi aşa de numeroase că transformă capitolul 5 în cel mai lung din întreaga antologie.

Israelianul obişnuit se crede obligat să adune bani unsprezece luni pe an ca să poată pleca în a douăsprezecea: „Am o mie şi unu de motive ca să nu plec, dar trebuie să plec. Trebuie. Toţi pleacă. Numai cine stă acasă nu pleacă."

Pentru el, obişnuinţa nu e a doua natură, ci prima. „De la început, de când se naşte, israelianul se obişnuieşte cu anumite obişnuinţe.

Obişnuinţa de a rămâne cu o baby-sitter seară de seară. (...) Mai târziu, israelianul şcolar se obişnuieşte cu preparatorii şi cu profesorii care se tem de el.

(...) Nici un israelian care s-a obişnuit să dea cecuri fără acoperire nu a luat lecţii speciale în această privinţă.

Natura sa de risipitor se manifestă nu numai cu fondurile publice, dar şi cu banii proprii.

Dacă are o leafă de 4.000 de şekeli pe lună, israelianul cumpără fără emoţie lucruri de 7.000 de şekeli.

(...) Obişnuinţa este expresia individualismului israelienilor.

(...) Obişnuit să se obişnuiască cu de toate, israelianul se obişnuieşte şi cu necazurile, suportându-le cu stoicism.

(...) Cred că aşa îi vom aduce la disperare pe extremiştii palestinieni: ne vom obişnui cu atentatele lor şi ne vom vedea mai departe de treabă".

Israelianul nu se simte bine până nu are fax: „Având un fax, poţi să anunţi rudelor tale din străinătate să înceapă a se bucura că vii la ele pe data cutare şi să te aştepte cu înfrigurare. (...)

În faţa unui fax poţi să meditezi la propriul tău destin. (...)

A avea un fax e ca şi cum ai avea un titlu de nobleţe".

Internetul te scuteşte de multe eforturi, ceea ce mă face să cred că fericirea pe pământ este în primul rând a trântorilor.

Impresia e că acum evreii se răzbună pentru toate secolele în care nu li s-a răspuns la telefon şi ocupă toate liniile".

GEO ŞERBAN

Trufandale, altoiuri şi hibrizi din „se-re-le“ Mirodan

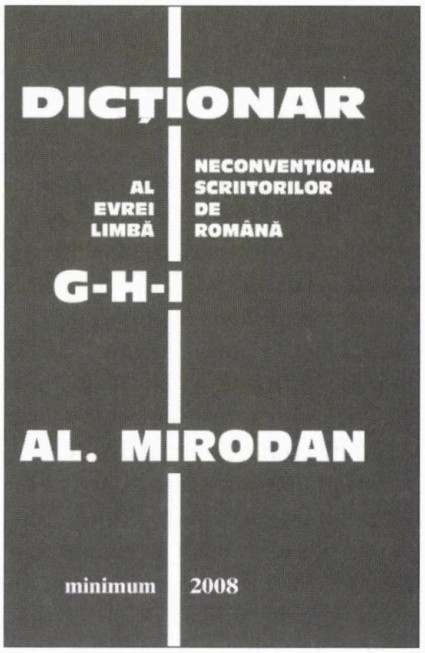

E limpede că lui Al. Mirodan nu i-a mers la inimă tam-tam-ul planurilor cincinale, cu „heirupismele“ obsesive, sâcâitoare, pe când lustruia cu coatele mesele presei dâmboviţene de tineret. Ca să se despartă râzând de acel trecut, el salahoreşte de o bună bucată de vreme la opera sa fundamentală – *Dicţionarul neconvenţional al scriitorilor evrei de limbă română* – într-o perspectivă de timp nelimitată. Recent, a sosit la Bucureşti, expediat din Tel Aviv, tomul al III-lea al dicţionarului, apărut la mai bine de zece ani după tomul anterior. Dacă, pe deasupra vacarmului Capitalei noastre, vor fi răzbătut exclamaţii joviale de tip „Bingooo!!!“ – ele pot fi atribuite norocoşilor intraţi în posesia câte unui exemplar, grijuliu individualizat prin dedicaţie olografă.

Spre sfârşitul proaspătului volum, autorul strecoară evocarea prizărită a împrejurărilor când inaugura şantierul temerarei întreprinderi, lăsat să ocupe coloane de ziar pe unde se nimerea, la cheremul atotputernicului barosan peste un trust poligrafic. Filantropie îndoielnică, cum rezultă. Vorba ceea: „mai din milă, mai din pilă, mai din silă“, exact ce lui Mirodan nu i se potrivea în ruptul capului. Aşa că, în pofida opiniilor alarmate auzite prin preajmă, a decis să taie cordonul ombilical al servituţii „finanţiste“ şi să ia în propriile mâini realizarea visului de mult nutrit. Şi a pus pe picioare un soi de I.M.M. (sau mai degrabă S.R.L.) îndrăzneţ şi hazardat, deopotrivă – lunarul *Minimum*, cu precizarea expresă pe copertă: „revista oamenilor inteligenţi“. Flataţi, cititorii au dat buzna, astfel că, din vânzări cu bucata şi abonamente, era asigurată tipărirea numerelor de pe o lună pe alta. Apoi, experienţa urma să aducă la moara curajosului întreprinzător şi alte soluţii de supravieţuire, an după an, un deceniu şi încă unul, asigurând continuitatea de o manieră spectaculoasă (astăzi, *Minimum* are la activ 263 de ieşiri pe piaţa concurenţială), fără semne de oboseală. Privind retrospectiv, nu e exagerat a considera că tocmai *Dicţionarul neconvenţional* a constituit motorul, stimulentul principal al perseverenţei celui ce a transformat o rubrică sprinţară, de lapidare intervenţii săptămânale, asumată cândva în *Contemporanul*, sub oblăduirea lui George Ivaşcu, într-o emblemă a impetuozităţii pe ample spaţii, a vivacităţii intelectuale şi a sfidării comodităţilor. Marca de fabricaţie *Minimum* a dobândit maximă credibilitate, verificată constant, acreditată prin realizările cumulate încetul cu încetul.

Într-un fel, Mirodan a procedat ca un cultivator de specii răsădite experimental şi diversificate în seră. În minuscula lui redacţie, a colectat informaţii, referinţe, documente, imagini inedite, abil combinate spre a obţine fertilizarea parcelelor presupus aride din câmpul istoriei literare. Şi-a alcătuit o întinsă reţea arhivistică (constant îmbogăţită de corespondenţi benevoli iviţi din toată lumea), hotărât a diminua zonele devenite pârloage, cu convingerea că e posibil a împăca savoarea roadelor râvnite cu respectarea regulilor inerente cercetării. N-ar fi de mirare să se afle cândva că planificatorul operaţiunii a procedat pragmatic, captivat de surprizele investigaţiilor în laboratorul pus în funcţiune riguros. De aici, strategia „zâmbetului pe buze“ în faţa feluritelor prejudecăţi didactico-pedagogice. „Neconvenţional“ vrea să spună că avem de-a face cu un dicţionar relaxat, ferit de crispări şi de inhibiţii tradiţionale. Ajunge să deschidem actualul volum III ca să ne convingem.

Ca şi în volumele precedente, Mirodan se supune cerinţei de a organiza materialul conform ordinii alfabetice. Teoretic, de astă dată, este rândul scriitorilor înscrişi în limitele literelor G-H-I. Şirul debutează cu avangardistul Henri Gad şi se încheie pe la diafana prozatoare Cora Irineu şi la poetul Ştefan Iureş. Numai că, pe parcurs, răsare ispita de a încălca rutina şi, printr–un salt dezinvolt, îi cheamă în scenă, peste rând, pe Zigu Ornea, pe Leon Volovici, pe Sebastian (vechea lui slăbiciune!) ori pe pictorul Reuven Rubin. Mici arvune, să zicem, în contul investiţiilor vii-

toare. Dar şi mişcări inverse, de reîntoarcere pe făgaşul deja bătătorit, de pildă în cazul Valentinei Caraion, autoarea unei mişcătoare mărturii din exodul transnistrian (extrase recuperate din publicaţia *Dialog* de la Dizenbach). Duhul recuperării pluteşte, de fapt, peste întreaga lucrare. Autorul are suflet de justiţiar. El a pornit din capul locului cu gândul de a face dreptate, acolo unde se infiltrează ignoranţa, obstrucţia memoriei colective sau vreun început de minimalizare.

Un gest emblematic de reparaţie intervine în cazul emeritului lingvist Al. Graur, ocolit de panoramele lexicografice cu profil literar, în ciuda incontestabilelor merite dobândite în urma campaniilor de a face accesibile publicului larg subtilităţile limbii române. Profesorul nu numai că expunea convingător materia, dar ajunsese la un stil propriu, străin de pedantism, de emfaza savantlâcului, captivant la orice nivel de instrucţie. În felul lui, ordonat, cam ticăit, mai ales când citea la radio cu preocuparea vizibilă de a fi pe înţelesul tuturor, dovedea reale însuşiri scriitoriceşti. Însufleţea cuvintele, aşa cum, adesea, nu izbuteau condeieri cu pretenţii. De o dreaptă reabilitare se bucură şi fratele profesorului-academician, ziaristul Constantin Graur, de la care au rămas nu doar contribuţii gazetăreşti, ci şi o excelentă evocare a destinului nenorocos hărăzit moştenitorului coroanei austriece, Franz Ferdinand. Cumpăna dreptăţii obligă la o întrebare de bună credinţă: dacă ar fi să ne orientăm după *Dicţionarul general* patronat de Eugen Simion, clanul Grecea, coloneii Florian şi Ion, aproximativi prozatori, să merite atenţia posterităţii mai curând decât fraţii Graur? Mai mult ca sigur, destui dintre contemporanii noştri şi-l amintesc pe învăţatul paznic al corectitudinii filologice parcurgând pe jos drumul dintre Universitate şi Academie, puţin tras într-o parte de greutatea unei serviete supraîncărcate. După îmbrăcăminte, putea fi confundat cu un belfer oarecare. Agasarea pricinuită de vacarmul străzii îi împrumuta un aer uşor provincial. Printre cărţi însă, spiritul lui îşi recăpăta dinamismul prolific, emulativ, şi acea ţinută intelectuală neostentativă, ce-l va fi ajutat să înfrunte prigoana, întâi pe vremea huliganismului legionar, apoi sub regimul inchizitorial stalinist, după ce, iniţial, îl investise cu o încredere amăgitoare.

Scriitorul din Mirodan îl împiedică să privească de la distanţă traiectoriile puse sub lupa observaţiei. Coloratura afectivă predomină, oricât de mult procedura lui analitică s-ar vedea nevoită să se plieze după norme diferite. Registrul ceremonios i se potriveşte când abordează statutul de savant al unui Moses Gaster, ca să asculte de un diapazon al sensibilităţii ponderate îndată ce-i aduce în scenă pe Horia Ganea, pe Irina Gorun, pe Rodica Grindea. Firesc, n-are de ce să mire că autorul piesei *Celebrul 702* se concentrează, când e cazul, pe elementele dramatice spre a scoate din anonimat o existenţă sau alta (vezi Sorana Gurian). Dacă ceva surprinde, este acuitatea lui în lectura poeziei. Mai tot ce citează are darul revelaţiei. Mai mult: fibra lirică se aliază discret cu înclinaţiile ironice, încât umorul din izvorul lăuntric filtrează la timp eventualele descărcări maliţioase în afară.

Putând miza pe autenticitatea acestui umor, e de sperat că vor fi tolerant privite modestele semnalări de hibrizi accidentali. Categoric, schiţa de portret grafic de la începutul capitolului despre Marcel Iancu nu-i un reflex în oglindă al ilustrului pictor-arhitect, ci îl reprezintă pe Ion Vinea la tinereţe, cum certifica, demult, G. Călinescu în *Istoria literaturii* (vezi ediţia din 1941, p. 812). Cât priveşte bibliografia lui Iureş, titlul *Nesomn*, stare de veghe, depăşeşte o simplă selecţie de proze, fiind rezultatul unei antologări retrospective, care adăposteşte şi versuri, şi pagini eseistice, inclusiv confesiuni de atelier sub forma dialogului chiar cu semnatarul acestui comentariu.

(Din "Observator cultural", Bucureşti 2009)

NOTAR
MAXIMILIAN AMIAD

EXECUTĂ

Traduceri legalizate şi apostile, testamente.

Rezolvă şi alte probleme juridice.

Demersuri pentru acces la dosarele Securităţii.

TELEFON 03/546-5416

PRIMIM LA REDACȚIE

● CĂRȚI ● REVISTE ● ȘI ● SCÂNTEIERI ● DE ● GENIU ●

Carmen Manațe, Sami Fiul, Viorica Oprea

Comunitatea evreilor din Brașov – Secolele XIX-XX

Editura Transilvania Expres, Brașov 2007

Carte de o impresionantă documentație istorică și bogăție de informații socio-economice, culturale, religioase. Lucrarea a marcat în chip admirabil aniversarea, în anul 2007, a 200 ani de la stabilirea primilor evrei în Brașov.

În secțiunea istorică aflăm că în Ardeal și Banat „singurul oraș în care li s-a permis să locuiască încă din secolele al XIV și al XV-lea a fost Alba Iulia."

Stabilirea primilor evrei în Brașov a avut loc abia la începutul secolului al XIX-lea. De ce atât de târziu, aflăm din cronica lui Aron Lobl, președintele Comunității brașovene din acea vreme, redactată în idiș cu litere ebraice:

„Brașovul este o coroană a Transilvaniei. Aici aerul este curat, apa bună, lemnul bun, iar împrejurimile sunt de o neasemuită frumusețe. Locuitorii sunt oameni deștepți și culți, care desfășoară diferite activități, munci sârguincioase și rodnice. Transilvania este un ținut rodnic și bogat în care conviețuiesc oameni de religii diferite, din care evreii reprezintă un număr mic. În Brașov n-au fost deloc evrei, deoarece localnicii nutreau falsa credință că aceștia le-ar dăuna și se temeau de ei. Dar după ce au văzut că evreii sosiți din Țara Românească învecinată și Polonia sunt în folosul dezvoltării activităților comerciale și industriale din oraș, de voie de nevoie și-a făcut loc un climat de toleranță față de noii veniți"

Aflăm mai apoi cum au ajuns evreii în număr mai mare la Brașov:

"În anul 1807, Principatele Române aflate sub suzeranitate otomană devin din nou teatru de război între ruși și turci. Din calea urgiei acestuia, un mare număr de evrei din București se refugiază, la 16 iunie 1807, la Brașov... În anii următori, alți evrei se vor stabili în oraș, proveniți fie din Principate, fie din Polonia, Galiția și Ungaria.

Ne reține atenția, prin pitorescul ei, lista meseriilor, cele mai multe devenite azi amintiri, practicate de evreii din Transilvania:

„În anul 1813 meseriașii evrei din Transilvania sunt menționați ca argintari, aurari, croitori, morari, măcelari și legători de cărți... În perioada 1835-1848 ei își desfășoară activitatea și ca brutari, arămari, ceaprazari, căldărari, cojocari, croitori, confecționeri de pipe, fierbători de ulei, geamgii, gravori, orfevrari, năsturari, pantofari, plăpumari, săpunari, sticlari, tocilari, tăbăcari, vopsitori, zugravi sau mecanici"

Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea „Fischer Samuel va înființa un atelier de optică, Rositzki Adalbert o vopsitorie de mătase iar Grunfeld Albert un atelier de tapițerie."

Sunt incluse în carte și liste din 1942 cu evreii brașoveni medici, farmaciști, avocați, profesori, învățători, ingineri, fotografi.

Unul dintre aspectele bogatei activități culturale din cadrul comunității, prezentate în carte, îmi sunt și mie cunoscute, numărându-mă printre cei care au fost, în calitate de conferențiari, oaspeții obștei evreiești brașovene. Îmi aduc bine aminte de: „medalionul literar I. L. Peretz, prelegerea „Evreii și medicina" susținută de către academician dr. Docent Nicolae Cajal, prelegerea dr. Edwin Glaser „Iudaismul și dreptul internațional" ca și cele susținute de către prof. Marc Clarian despre „Renașterea limbii ebraice" și de către prof. H.Riemer intitulată „Ieșaiahu – actualitatea unui profet"... conferințele dedicate unor mari personalități din domeniul artelor cum a fost cea despre Arthur Rubinstein prezentată de muzicologul Dana Camil-Schlanger sau despre viața și opera lui Marc Chagall și a lui Amedeo Modigliani susținute de către regizorul Zoltan Terner."

Autorii acestei interesante cărți au avut și buna idee de a închina un capitol personalităților evreiești marcante originare din urbea lor, dedicând fiecăreia câte o scurtă prezentare biografică. Printre acestea i-am recunoscut pe Ion Ianoși, Vladimir Tismăneanu și Radu Lupu.

Întemeiată pe o temeinică documentație științifică, această monografie este, în același timp, și o istorie „personalizată". Găsim în ea capitole de evocări și amintiri personale, crâmpeie din viața familiilor de evrei brașoveni, etc. Ele adaugă cărții un aer de căldură familială capabil să stârnească melancolii și chiar o anume emoție estetică.

Bine ar fi ca și alte comunități, încă în viață, cât de cât, să urmeze exemplul evreilor brașoveni. Comunitățile dispărând una după alta, să le rămână măcar istoria scrisă într-o carte.

(Zoltan Terner)

G. Bruchmaier
...Evreul peregrin?!
Bucureşti-Bacău, 2007

O cronică cultural-iudaică a evenimentelor desfăşurate în România, demne de a fi menţionate, sau care au atras atenţia autorului, i-au atins sensibilitatea, i-au trezit asociaţii de gânduri...

Evreul, peregrin prin legendă, prin tradiţie, nu se dezminte. El este pururi atent la viaţa comunităţii căreia îi aparţine, se implică, explică, filozofează, notează.

G. Bruchmaier ne invită să participăm, chiar şi peste timp, la „O vizită deosebită" (a „Marelui Rabin al Genevei, doctor Alexander Şafran, fost Şef Rabin al României între 1940-1947" la Iaşi şi Bacău), să remarcăm un „filmuleţ TVR, de competenţă, de poezie, de suflet" despre Purim, să asistăm la un „memento", un „vârf, poate fără egal, al apocalipsei fasciste, rămas în istorie ca «Pogromul de la Iaşi», o evocare a momentelor înfiorătoare din „Duminica aceea", „un psalm, Kadiş".

În cartea sa „...Evreul peregrin?!", G. Bruchmaier ne relatează despre cunoscuta actriţă evreică Maia Morgenstern, denumită „Regină a... Bucuriei" la „Saltimbaciada" de la Timişoara, despre „maestra Liana Ceterchi" care tălmăceşte scenic, cu ajutorul a „doi actori dăruiţi, experimentaţi: Roxana Gutman şi Rudy Rosenfeld" o „ieremiadă" – lucrarea „Cadou special" de Elie Wiesel despre un ofiţer, „fiu de satană, din iadul unui lagăr de exterminare", care a profanat „tipic, adică bestial, puritatea unei Sara, de numai 12 ani", despre „mângâierea unei muzici, având pe alocuri cuceritoare inflexii orientale" („Şelomo", rapsodie ebraică pentru violoncel şi orchestră de Ernest Bloch la Orchestra Naţională Radio, interpretată „cu competenţă şi dăruire de violoncelistul Barry Karp"), despre „Eternul iudaic" în „Sărbătoarea filmului francez" de la Bucureşti, despre Festivalul Internaţional de teatru Idiş „Avram Goldfaden" şi o „goldfaden-istă... inoxidabilă" – Nutzi Grunea, care a semnat coregrafia tuturor spectacolelor Goldfaden de la fostul TES – Iaşi, precum şi despre evocarea marii actriţe Beate Fredanov de către Carol Feldman, „azi în Israel, fost student al maestrei. Studentul de ieri, actorul şi scriitorul de azi, subliniază eroismele – Beate Fredanov: în timpul «prigoanei» proprii, a devenit studio-atelier pentru studenţii evrei, daţi afară din instituţiile de învăţământ; după '45 creează o clasă specială de 12 studenţi, dată de recuperarea anilor pierduţi".

Autorul comemorează figuri emblematice evreieşti, dar şi un „Hasid Umot Haolam" („drept între popoare"): preotul ortodox Petre Gheorghe din Govora. „În anul 1942, trimis ca misionar în Transnistria, suferinţele deportaţilor evrei din ghetto-urile de aici nu-i dau linişte, alinarea lor, sprijin sub toate formele posibile al celor în nevoie, devenind ţel prioritar în lupta sa de bine. E urmărit de autorităţile locale cu furia lor specifică, e deferit unor instanţe marţiale de condamnare, ştie însă să se apere folosind principiile dreptei credinţe în omenie".

Cartea, cu incursiuni interesante „...prin sălile de spectacol..., la televizor... la radio", se încheie „...în lumea unor cărţi"...

Vatra
Nr. 1/2010, Târgu Mureş

Am primit la redacţie un nou număr (interesant, ca de obicei) al revistei lunare „Vatra" din Târgu Mureş.

Numărul, coordonat de Virgil Podoabă, poartă titlul „Benjamin Fundoianu şi încercarea paradoxului", textele incluse în acest capitol fiind „comunicate în cadrul Conferinţei internaţionale (Workshop exploratoriu), axată pe creaţia B. Fundoianu/Fondane, care a avut loc în 17-18 septembrie la Universitatea „Petru Maior", Târgu Mureş".

Al. Cistelecan analizează monografia lui Mircea Martin, a cărui intenţie este de „a decela pretutindeni interferenţele şi ambivalenţele care unifică", Iulian Boldea scrie despre „B. Fundoianu. Peisajul ca revelaţie a sinelui": „Fundoianu precizează că poeziile sale sunt mărturia revelatorie a unui univers defunct, o developare a unor peisaje care şi-au consumat prestanţa referenţială".

Gisele Vanhese se referă la „Prefaţa în proză a lui Benjamin Fondane" – „Când lectura devine rană": „Prefaţa în proză a lui B. Fondane poate fi considerată drept testamentul său poetic", iar Silviu Lupaşcu, în „Foaia cerului", menţionează „Simboluri biblice-talmudice în poezia lui B. Fundoianu": „Rememorarea timpului trecut şi a timpului viitor prin scriere poetică nu se integrează într-o mitologie a hazardului artistic, ci în eterna reîntoarcere a textului biblic arhetipal".

„Vatra" din ianuarie a.c. publică un „dialog" cu poetul Claudiu Komartin, un fragment din povestirea „Femeile insomniacului" de Radu Ţuculescu, cronici de carte, poeme (dintre care citäm „Haiku original" de Aura Sibişan: „Pe o creangă uscată/Un corb se aşează./ Amurg de toamnă."), eseuri.

O revistă cu un sumar incitant.

(Ella Bernfeld)

ZOLTAN TERNER

Cioran și una dintre obsesiile sale: evreii

Cine parcurge „Caietele" lui Emil Cioran nu se poate să nu fie surprins de interesul constant al eseistului pentru evrei, pentru destinul lor, ca și pentru spiritualitatea iudaică. Se delectează culegând și notând „înțelepciuni" iudaice. Este tot una dintre bizareriile lui Cioran sau este realmente atras de conținutul sapiențial al acestor surse? Explicația ar putea să constea mai degrabă în înclinarea sa către tot ce era paradoxal, contrar logicii uzuale, iar în cărțile Cabalei sau în legendele hasidice găsea numeroase asemenea idei sau formulări insolite. Unele cu structură metaforică. De pildă, dintr-o lucrare despre mistica iudaică a lui Gershon Sholem, el notează în caiet: *«Se spune în Zohar: „Când a apărut omul, au apărut de îndată și florile."»*

De repetate ori Cioran face referiri la „Povestirile hasidice" culese și prelucrate de Martin Buber: *«Un hasid, discipol al lui Baal-Șem, a mărturisit că intenționase să publice o carte dacă ar fi fost sigur că n-are alt scop decât „bucuria Creatorului său". Cum însă avea îndoieli, a renunțat»* (12 aprilie 1966).

În 20 septembrie își notează în caiet încă un citat din aceleași „Povestiri hasidice": *«Rabi Mihal le-a mărturisit o dată fiilor săi: "Norocul vieții mele e că niciodată n-am avut nevoie de un lucru înainte de a-l avea".»*

În cele trei volume ale „Caietelor" se pot găsi zeci și zeci de notații despre evrei. Tema îl frământa până la obsesie. O mărturisește nu o dată numind-o „Afinitățile mele cu spiritul evreiesc." În ce constau acestea? Iată ce găsea el la evrei și pentru care el simțea „afinități": *„Gustul deriziunii, o anume aplecare spre autonimicire, obsesii morbide; agresivitate, plăcerea profeției, sentimentul de a fi o victimă, întotdeauna, chiar și în clipele de fericire"* (5 ianuarie 1960). Așa să fie evreii? Nu-și face cumva aici propriul portret caracterologic pe care îl proiectează apoi asupra evreilor? În definitiv, evreilor li se poate atribui orice, chiar trăsături morale contrarii.

Adversar al ideii de progres, Cioran vede în evrei una dintre sursele catastrofei omenirii: *„Progresul este o idee iudeo-creștină. Marii vinovați pentru apariția ei sunt Profeții și Apocalipsa"* (13 martie 1967).

În această privință, Cioran nu-și putea găsi afinități cu evreii. Totuși îi admira: *„Popoarele pe care le-am admirat cel mai mult: germanii și evreii"* (13 aprilie 1963).

Ne întrebăm dacă e posibil să admiri un neam caracterizat prin agresivitate, gustul deriziunii, obsesii morbide, etc. Și totuși, în cazul lui Cioran este perfect compatibil. Eseistul mai aduce o justficare a „slăbiciunii" sale pentru evrei: *„Ce-mi place la evrei e voluptatea gândului obsesiv la soarta lor fără ieșire. În fond, nimic altceva nu-i* atinge cu adevărat" (8 octombrie 1963). Cu alte cuvinte îi place masochismul evreiesc, delectarea la suferință, voluptatea morbidă de a–și admira destinul tragic. Cu alte cuvinte, asta este ce-i place la evrei: psihopatia.

Cât despre „nimic altceva nu-i atinge cu adevărat", asta ar fi încă o trăsătură detestabilă a evreilor.

În favoarea ideii că evreii devin creativi abia când sunt înfrânți,

Emil Cioran

Cioran a găsit sprijin chiar într-o sursă evreiească. El își notează în caiet în aprilie 1963 „o frază din Talmud îndrăgită de Kafka". Iat-o: *„Noi, evreii, asemenea măslinelor, nu dăm ce e mai bun în noi decât atunci când suntem zdrobiți."*

De pus în paralel cu celebra sentință a lui Nae Ionescu din *Prefața* la cartea lui Sebastian: *„Israel e suferind, deci trebuie să sufere".*

Și totuși, el îi admiră pe evrei, se simte înrudit cu ei, îi simte insinuându-se în lumea sa proprie, în propriul destin. Îi vede printre cele mai capabile neamuri: *„Vechii greci și evreii – cele mai înzestrate dintre toate popoarele"* (26 iunie 1960).

Când e vorba de o personalitate atât de complexă, contradictorie, paradoxală și mereu surprinzătoare precum Cioran, nu trebuie să ne mire coexistența acestor două direcții contrarii ale „afinităților elective" cioraniene: simpatia și antipatia. Asta face parte din configurația de Ianus a gândirii și afectivității eseistului. El era în stare să iubească detestând, sau să disprețuiască simpatizând. Poate că nu greșim găsind aceste contradicții la mulți antisemiți. Ura nu este niciodată pură și simplă. Se asociază uneori cu prețuirea, invidia și chiar cu un soi de admirație.

Multiplele fețe ale gânditorului-moralist-amoralist ca Cioran nu pot fi reduse însă, simplist și sumar, la o singură dimensiune. El nu poate fi privit decât în mișcare sinuoasă, șerpuindă, cu reveniri, întoarceri și auto-negații.

Judecățile reducționiste sunt contraproductive când e vorba de o personalitate accentuată de proporțiile de excepție și configurația unui Cioran.

Numeroasele referințe la evrei sunt interesante și importante pentru înțelegerea evoluției lui Cioran de la ideologia de extremă dreaptă la repudierea oricărei aserviri ideologice. De aici vine, probabil, și refuzul principial al antisemitismului. Găsim în „Caiete" numeroase însemnări din care reiese clar că Cioran vedea caracterul aberant, ilogic și moralmente monstruos al antisemitismului.

Iată o frază fără echivoc, notată într-unul din caiete: *„Antisemitismul este odios și de o cruzime inimaginabilă."*

Ajunge chiar, într-un moment dat, la punctul de a denunța orice formă de ură. În acest sens, în noiembrie 1963 el scrie în caiet: *„Cutare spune: nu urăsc pe nimeni, afară de X. – E de ajuns, e ca și cum ai urî întreaga lume. Are așadar în el tot atâta venin ca și cel ce urăște totul de-a valma."*

E la curent cu formele de manifestare ale antisemitismului în lume, le consemnează și le comentează: *„Înainte se citește Evanghelia după Ioan unde, cel puțin după prinderea lui Isus, nu se aude decât o diatribă împotriva evreilor. Antisemitismul creștin e cel mai virulent din toate, căci e cel mai profund și cel mai vechi. Te întrebi cum se pot citi asemenea texte în public"* (10 martie 1965).

Numerose însemnări din „Caiete" ne îndreptățesc să credem că Cioran, dincolo de cinismele și idiosincraziile sale, nu privea cu un ochi rece și indiferent suferințele evreilor, ajungând chiar la un anumit soi de compasiune, chiar de empatie vizavi de destinul tragic al lui Israel. În 20 octombrie 1963, el scrie: *„La începutul erei noastre, evreii au fost acuzați că sunt creștini, erau socotiți vinovați pentru Isus, deși s-au lepădat de el; după două mii de ani, sunt socotiți vinovați pentru Marx, pe care îl invocă tot mai puțin, dar din pricina căruia vor suferi tot atât cât au suferit din pricina lui Cristos."*

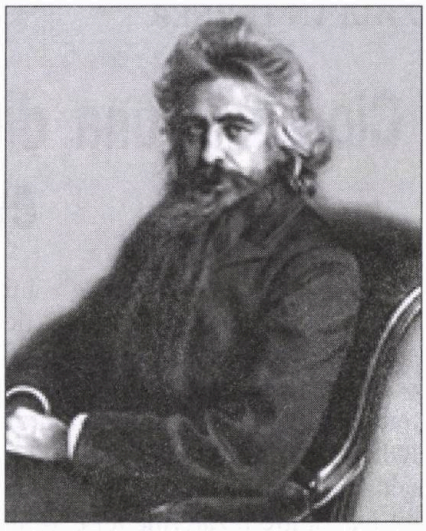

Vladimir Sergheievici Soloviov

Îl impresionează gestul pro-evreiesc al filozofului și misticului rus Soloviov: *«Cu câteva clipe înainte de moarte, Soloviov s-a rugat pentru evrei, date fiind „marile încercări care-i așteaptă". Era în 1900. La moartea lui, s-au spus rugăciuni în toate sinagogile Rusiei»* (6 aprilie 1965).

Față de toate aceste dovezi de respingere a antisemitismului, devine foarte greu de înțeles teoria lui despre cauzele urii antievreiești, acestea fiind foarte aproape de „argumentele" antisemite împotriva evreilor: „Motivul profund al antisemitismului: evreii fac să se vorbească prea mult despre ei, sunt prea prezenți, nu te lasă să-i uiți, nici măcar din motive tactice, din șiretenie. Îmi amintesc cuvântul pe care l-a folosit, în ce-l privește, doctorul Druard, tipul de francez moderat, „demodat": nu ai loc de ei.

Orgoliul lor nemăsurat, ce le răscumpără talentele. Au în comun cu nemții tocmai lipsa de măsură. Nu știu niciodată să se oprească la timp și merg în toate până la capăt cu o pasiune a excesului unică în istorie" (18 septembrie 1970).

Cu ani înainte de asta, el scrisese o frază deosebit de ciudată, prin care părea să anuleze parcă anticipat, toate momentele sale cu aparenţă de „filosemitism". Iată fraza cu pricina, notată în octombrie 1965: „Există ceva mai rău decât antisemitismul: e anti-antisemitismul."

Cu alte cuvinte, antisemitismul fiind „odios", a lupta împotriva lui este şi mai odios. A condamna ceva condamnabil este şi mai condamnabil decât acel ceva. E un paradox cioranian sau e pur teribilism scăpat de sub control? Este interesant şi modul în care Cioran se referă în „Caiete" la cei care l-au denunţat şi respins pentru trecutul său legionar şi pronazist sau pentru nihilismul şi anticomunismul său: „Duşmanul meu numărul 1, detractorul meu oficial, calomniatorul de profesie L.G. dă roată prin lume şi mă sapă în ochii câtorva prieteni pe care cred că-i mai am pe ici pe colo" (7 decembrie 1967).

Se pare că e vorba aici de „filozoful de partid" de la Bucureşti, Ludwig Grunberg. Dacă e într-adevăr aşa, Cioran dovedeşte încă o dată că este străin de antisemitism. Un antisemit ar fi făcut caz de originea etnică a „calomniatorului de profesie".

Altfel s-au derulat lucrurile în cazul unui alt critic acerb al lui Cioran, sociologul evreu-francez, de orientare marxistă, Lucien Goldmann. Iată sub ce formă evoluează în „Caiete" acest „conflict":

„L-am întâlnit pe Goldmann la Gabriel Marcel, apoi am ieşit să ne plimbăm, după care am intrat într–o cafenea. M-a însoţit până acasă. Omul ăsta are un anume farmec. Timp de douăzeci de ani, mi-a creat o reputaţie de antisemit şi mi-a făcut o groază de necazuri. Într-o oră am devenit amici. Cât de ciudată e viaţa!"

În ciuda „amiciţiei", notează, apoi, la moartea „amicului":

„Lucien Goldmann a murit. E omul care mi-a făcut cel mai mult rău pe lumea asta, care a răspândit în Paris vreme de douăzeci de ani calomnii cumplite pe socoteala mea, care a dus o campanie sistematică împotriva mea, cu un succes total, de vreme ce a reuşit să facă gol în jurul... numelui meu. Oricine, în locul meu, ar fi avut reacţiile unui Céline. Eu am reuşit să depăşesc o ispită pe cât de josnică, pe atât de explicabilă şi omenească" (5 octombrie 1960).

Ultima frază a însemnării spune foarte multe. Dar, nu tocmai în favoarea „filosemitului" Cioran. A reuşit oare într-adevăr să depăşească „ispita" antisemitismului? În definitiv, ura furibundă, dementă, viscerală, a lui Céline, împotriva evreilor, era doar „pe cât de josnică, pe atât de explicabilă şi omenească."

Mă opresc aici cu interpretările. Las cititorului această plăcută-neplăcută treabă.

În contrast cu aceste notaţii echivoce din „Caiete", privind antisemitismul, suntem obligaţi să recunoaştem în Emil Cioran un om care a vibrat cât se poate de omeneşte, simţindu-se chiar cutremurat în faţa imensei tragedii a Holocaustului. El aşterne pe filele caietelor fraze simple, omeneşti, chiar îndurerate. E un Cioran surprinzător de uman: „Elie Wiesel, evreu din Sighet, din nordul Transilvaniei, îmi povesteşte că a revenit în oraşul natal acum doi ani. Nu se schimbase nimic, doar că lipseau evreii. Înainte de a fi ridicaţi de nazişti, au ascuns în pământ bijuterii şi alte bunuri. El însuşi îngropase un ceas din aur. Ajuns la Sighet, trage la hotel şi, în plină noapte, merge să caute ceasul. Îl găseşte, se uită la el, dar nu poate s-l ia. Are senzaţia că ar comite un furt. În oraşul fantomă, oraşul său, nu întâlneşte nici un cunoscut, el e singurul supravieţuitor al masacrului" (mai 1966).

Pe Cioran îl interesează istoria Holocaustului şi reacţionează cât se poate de comprehensiv, mişcat şi mişcător:

„Citit un articol despre distrugerea ghetoului din Varşovia. Eroismul evreiesc de aici are mult în comun cu cel din lupta împotriva lui Adrian, Vespasian şi Titus. La distanţă de aproape două mii de ani. Ce vitalitate!" (25 septembrie 1966).

Iată şi o extraordinară punere în paralel a celor două flageluri, Gulagul şi Holocaustul, prin drama părinţilor săi:

„Mama a murit în cvasidisperare; tata, într-o disperare totală.

(Dar să fim drepţi: destinul lor, comparat cu al celor morţi în lagărele de concentrare, pare şi chiar este de invidiat: amândoi au murit împovăraţi de ani – şi de boli.)" 20 octombrie 1966.

Greşim oare apreciind că această recunoaştere a imenselor suferinţe evreieşti este încărcată de o nobilă umanitate? Nici urmă aici de scepticul, cinicul, nihilistul Cioran. Ne apare, pur şi simplu, ca un om de omenie. E departe de a fi nesimţitor faţă de tragedia evreilor, el e aproape obsedat şi de această latură a destinului evreiesc. Care este „adevăratul" Cioran?

În 2 ianuarie 1967, el revine asupra acestei teme. Reproduc în totalitate pasajul, atât pentru teribila scenă relatată cât şi ca faptă semnificativă pentru cel care o redă, Cioran:

„În Treblinka, la un moment dat, vezi nişte evrei (ale căror familii pieriseră în camerele de gazare) dând un spectacol (concert, dans, box) în faţa călăilor lor, care aplaudau frenetic, ca şi evreii prezenţi

(în jur de o mie, sortiţi şi ei faimoaselor camere). Totul e atât de oribil, de absurd, de inimaginabil, încât cititorul, ajuns aici, alunecă în afara realităţii. Şi într-adevăr, acest infern pare un vis, căci nu ţi-l poţi imagina şi nu poţi crede că-i adevărat."

Cioran narează şi comentează, profund implicat etic şi emoţional, scene şi semnificaţii ale Holocaustului: *„Fapta cea mai gravă comisă de nazişti nu sunt lagărele de concentrare, ci steaua galbenă. E mai puţin grav să fii ucis decât să fii umilit.*

În timpul războiului, urmam cursuri de engleză. O tânără care–mi plăcea, dar pe care n-o cunoşteam personal, a venit într-o zi purtând pe rochia neagră cumplita stea galbenă. După câteva luni, nu s-a mai arătat. A fost deportată? A fugit?

Da, moartea e de o mie de ori preferabilă umilirii.

(La drept vorbind, în lagăre existau şi una, şi cealaltă, căci umilirea preceda în chip necesar moartea, de vreme ce nu erai omorât de la bun început.)" 6 octombrie 1967.

Solidar cu memoria Holocaustului, Cioran consemnează cu emoţie unul din momentele istoriei post-Holocaust: 1 februarie 1971. *„Una din cele mai reconfortante clipe ale istoriei contemporane: Brandt, la Auschwitz, îngenunchind înlăcrimat în faţa monumentului ridicat în amintirea victimelor nazismului."*

Iată încă o notaţie care atestă o reală deschidere până şi faţă de dimensiunile şi semnificaţiile metafizice ale Holocaustului: *„Jakob Taubes mi-a spus un lucru îngrozitor, anume că pătimirile recente ale evreilor n-au produs nici o rugăciune originală, care să poată fi adoptată de comunitate şi rostită în sinagogi"* (iunie 1966).

În mod oarecum curios, apar aproape ca un laitmotiv în „Caiete" declaraţiile de admiraţie şi preţuire faţă de evrei, puse în paralel cu aprecierile faţă de germani: *„Se poate întâmpla ca germanul să aibă geniu; nu se întâmplă însă niciodată să aibă talent (talent aveau în Germania evreii – spre marea lor nefericire; căci asta a stârnit invidia concetăţenilor lor mai greoi)"* (februarie 1964).

După o lună, el revine asupra subiectului, scriind despre germani: „Poporul ăsta nu poate fi decât arogant sau şters, provocator sau laş" (17 martie 1964). După care adaugă: «*„Spunându-i unui colaboraţionist că evreii au fost cei mai eficienţi agenţi ai culturii germane, el mi-a răspuns: „Germanii şi-au distrus cel mai preţios capital."*»

În 16 ianuarie 1969 paralela dintre germani şi evrei apare din nou:

„Orgoliul evreiesc şi orgoliul german laolaltă! (Această alăturare extraordinară m-a făcut să-i admir atâta pe evreii germani.)"

În 3 februarie 1969 el scrie:

„Singurii inşi interesanţi din Germania erau evreii. După ce ei au dispărţn-a mai rămas decât un soi de Belgie uriaşă."

Ideea orgoliului evreiesc reapare în diverse forme în paginile caietelor: *„Ceea ce m-a atras întotdeauna la evrei e refuzul lor orgolios de a se accepta, chinul desăvârşirii lor, al singularităţii lor, visarea perpetuă la o condiţie diferită, imposibilitatea itinerariului lor".*

În afară de orgoliu, Cioran găseşte la evrei, în mod just, o teribilă încăpăţânare de a supravieţui: *„De neînţeles la evrei, oameni atât de subtili, de rafinaţi, e îndârjirea lor, acea latură de conquistador ce m-a frapat întotdeauna la ei şi care nu încetează să mă fascineze şi să mă năucească"* (19 octombrie 1966).

Complexă, contradictorie, surprinzătoare şi pe alocuri profund semnificativă, ca şi structura spirituală şi psihologică a eseistului, apropierea sa de evrei şi iudaism este plină de ambiguităţi şi motivaţii obscure, unele psihanalizabile.

Cioran mărturiseşte o intimă înrudire, cu caracter oarecum metafizic, cu destinul poporului evreu şi al spiritualităţii sale.

Întâi de toate, trebuie înţeles că, în simpatiile sau idiosincraziile sale faţă de evrei, Cioran are în vedere uneori mai mult conceptul de iudaism decât existenţa unor oameni în carne şi oase care îl reprezintă. O şi spune, de altfel: *„Evreii nu sunt un popor, ci un destin"* (mai 1966).

În 4 ianuarie 1965, el notează în caiet: *„Sunt metafiziceşte evreu."*

Iar în Ianuarie 1965 el scrie: *„Să simţi în trupul tău ideea de fatalitate înseamnă să ai, fiziologic, un destin iudeu".*

Cioran pare să proiecteze propria sa dramă asupra evreilor:

„Să fii locuit de Dumnezeu – antipodul blestemului. Şi totuşi, evreii au reuşit acest paradox de a fi deopotrivă binecuvântaţi şi blestemaţi."

Nu vorbeşte el aici mai mult despre sine decât despre evrei?

Ideea de damnaţiune se repetă, îl urmăreşte: *„Toate popoarele sunt blestemate. Poporul evreu – mai mult decât celelalte. Blestemul lui este automat, evident, total. Un blestem de la sine înţeles"* (2 septembrie 1966).

După patru ani, ideea de destin iudaic damnat apare din nou:

„Ţara mea: nu e o patrie, ci o suferinţă, o rană care nu se poate închide.

(Un evreu ar putea spune la fel: a fi evreu nu e o stare ci o rană)". (26 septembrie 1970)

Iată şi o motivaţie a prezenţei evreilor în universul ideatic şi

afectiv al eseistului: *„Interesul meu profund pentru evrei şi pentru tot ce este evreiesc. Toţi, nişte cazuri. Simone Weil, Kafka. Figuri din altă lume. Numai ei au mister. Neevreii sunt prea transparenţi"* (28 decembrie 1968).

Descoperă totuşi, la evrei, contradicţii aproape de neînţeles, care i se par lui că ar explica „destinul iudaic": *„Fanatismul evreilor depăşeşte înţelegerea. Dar cel puţin dovedeşte că poţi fi fanatic şi subtil; ceea ce la celelalte popoare nu se întâmplă niciodată. Singularitatea evreilor e totală. Ei există ca să demonstreze că paradoxul de a fi om este inepuizabil şi că incompatibilităţile curente nu-i privesc, că ei le fac cu putinţă, le fac să existe prin exemplul lor în care coabitează toate contrariile"* (1 februarie 1971).

O altă idee recurentă, aproape obsesivă în mintea lui Cioran, este aceea a contrastului, care i se pare monstruos, între destinul istoric al poporului evreu şi acela al propriei sale naţii: „A fi român: o dramă lipsită de semnificaţie; în timp ce a fi evreu – e pe dos: o dramă încărcată de prea multă semnificaţie" (7 octombrie 1970).

De multe ori, când îi revin gândurile îndurerate despre destinul românilor, evreii îi slujesc lui Cioran mai mult decât ca puncte de reper, sunt elemente de contrast prin care îşi exprimă relaţia sufletească dramatică şi conradictorie cu propriul său neam. El notează în 12 februarie 1966: *„În contact cu noi, totul a devenit frivol, până şi evreii noştri. I-am sterilizat, i-am făcut să-şi piardă geniul, mai ales geniul religios. Nu avem rabini miraculoşi, nu avem hasidism. Scepticismul visceral al neamului nostru le–a fost fatal. Şederea printre noi le-a fost mai nefastă decât o asimilare. I-am făcut aproape la fel de superifciali ca noi, încă puţin, şi i–am fi asimilat pe deplin."*

După cinci ani, ideea revine, dovadă că îl urmărea:

„Evreii de la noi, în ciuda nivelului lor intelectual mult mai ridicat decât al indigenilor, nu au produs nimic cu adevărat important. S-au molipsit de superficialitatea ambiantă. Un Kafka n-ar fi fost cu putinţă la noi" (19 ianuarie 1971).

Nu o dată, Cioran pune propria sa dramă alături de cea a evreilor, declarându-şi comprehensiunea faţă de aceasta din urmă: *„Laşitatea mea în faţa autorităţilor. În faţa unui ins ce are o calitate oficială, mă pierd. Sunt prin aceasta urmaşul unui neam de sclavi, umiliţi şi bătuţi timp de veacuri. Cum văd o uniformă, cum mă simt vinovat. Ce bine-i înţeleg pe evrei. Să trăieşti mereu la marginea statului! Drama lor este şi a mea"* (10 iunie 1966)

Iată încă un pasaj despre evrei şi români, scris parcă anume pentru a-i certa pedagogic pe ai lui şi a le servi un model exemplar: *«Schilem, care a venit să mă vadă acum un an, a murit de un cancer. Tot timpul cât a stat la mine (circa trei ore) avea aerul că se scuză că-i evreu. Era cât pe ce să-i spun: "Complexele tale sunt ridicole. Să fii evreu înseamnă ceva, să fii român nu înseamnă nimic. Aveţi avantajul de a fi copleşiţi de un destin prodigios, de ce vă ruşinaţi de el? Românii ar trebui să sufere de complexele voastre, căci ei, într-adevăr, ce-ar putea invoca? Nu ştiu să existe ceva mai stupid decât dispreţul pe care-l arată evreilor. Ar trebui să fie mândri că au un număr atât de mare printre ei."»*

Rândurile citate mai sus ar merita să fie citite şi recitite de mai multe ori, atât de către evrei cât şi de ceilalţi, fie ei antisemiţi sau nu.

Cât despre cel care le-a scris, merită să-l preţuim şi să-l socotim printre cei care ne-au urât iubindune. Nu invers. Fiind el însuşi chinuit de elementele incompatibile ale unei ambivalenţe, trăind între „Consolarea şi umilinţa de a nu fi evreu".

AVOCAT ŞI NOTAR

AUSTERMAN EFRAIM

Fost magistrat în România

Execută

Traduceri notariale ebraică-română română-ebraică;

Rezolvă probleme juridice legate de România

Cumpărări, vânzări imobiliare; moşteniri-testamente; convenţii soţi sau necăsătoriţi; servicii juridice la domiciliul celor nedeplasabili; pensii din România

Petah Tikva, str. Ichilov nr. 11

Tel.: 03/934-3242, 052/244-8793; Fax: 03/934-7401

Între orele: 9.30-14.00, 18.00-20.30

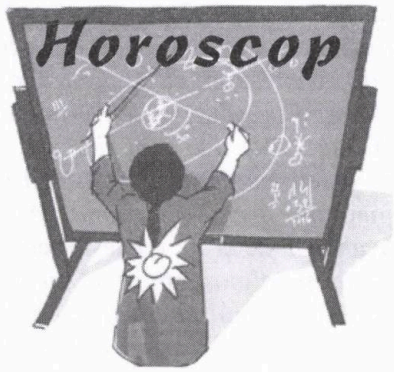

Aprilie

Berbec (21 martie – 20 aprilie): Dacă aţi avut în ultima vreme probleme sau nemulţumiri legate de viaţa personală sau profesională, acum este momentul să treceţi la actiune. Atâta timp cât vă veţi pune pe primul loc sau nu veţi scăpa din vedere binele personal, totul va merge strună.

Culoare: roşu.

Taur (21 aprilie – 20 mai): Aveţi unele momente de oboseală acută, ceea ce vă obliga să încetiniţi ritmul şi să vă oferiţi o siestă ca la carte. Tensiuni în relaţia sentimentală, din cauza atitudinii dvs. exigente. Pentru cei singuri, posibilitatea unei întâlniri importante.

Numere: 3, 14, 25.

Gemeni (21 mai – 20 iunie): Dacă sunteţi nesigur pe relaţia dvs. sentimentală, o îndepărtare temporară este recomandată. Astfel veţi face un pas înapoi şi veţi privi mai clar starea actuală. Rezultate excelente pentru toţi cei care iniţiază proiecte noi; este nevoie numai de voinţa de a face ceva nou, de a schimba modul de abordare sau domeniul de interes.

Culoare: verde.

Rac (21 iunie – 22 iulie): Dacă până acum v–aţi simţit singur, este momentul ca lucrurile să se schimbe. O nouă persoană apare în viaţa dvs., care vă aduce stabilitatea de care aveţi nevoie. În domeniul de activitate, folosiţi creativitatea şi imaginaţia.

Numere: 4, 25, 33.

Leu (23 iulie – 22 august): Aveţi grijă ce promisiuni faceţi. Este deosebit de important să vă cunoaşteţi bine limitele, pentru a nu fi depăşiţi de situaţie. Chiar dacă există lucruri care vă entuziasmează, chiar şi din punct de vedere profesional, prudenţa este cea mai bună armă.

Culoare: maro.

Fecioară (23 august – 22 septembrie): Din cauza unor persoane din jurul dvs. veţi fi tensionat şi veţi tinde să vă manifestaţi agresivitatea, dar aceasta este cea mai proastă alegere. Răbdarea este preţioasă, deoarece timpul lucrează în favoarea dvs.

Numere: 17, 22, 36.

Balanţă (23 septembrie – 22 octombrie): Luna aprilie se anunţă interesantă pentru dvs., cel puţin în domeniul sentimental. Romantism, o noua idilă, emoţii, toate sunt în program. Dacă aveţi deja o relaţie vă puteţi apropia mai mult de persoana iubită şi veţi reuşi să comunicaţi cu aceasta aşa cum vă doriţi.

Culoare: alb.

Scorpion (23 octombrie – 22 noiembrie): O perioadă foarte activă, în special în domeniul profesional. Dacă există un proiect îndrăzneţ în care vă puteţi implica, nu ezitaţi să vă aduceţi contribuţia. Este bine totuşi să vă stăpâniţi acţiunile impulsive sau să vă luaţi măsuri de siguranţă.

Numere: 6, 15, 28.

Săgetător (23 noiembrie – 21 decembrie): Pentru a reuşi în ceea ce v-aţi propus, trebuie să fiţi siguri de dvs. şi să nu lăsaţi nimic să vă afecteze eficienţa. Chiar dacă auziţi discuţii în jur, chiar dacă vă confruntaţi cu schimbări la locul de muncă, trebuie să vă vedeţi de treaba dvs. şi să ignoraţi restul.

Culoare: portocaliu.

Capricorn (22 decembrie – 19 ianuarie): În această perioadă sunteţi mai puţin interesat de latura sentimentală a vieţii dvs. Se poate ca acest lucru să fie cauzat de numeroasele dvs. preocupări. Pe plan profesional aveţi parte de multe oportunităţi, însă cele mai frumoase rezultate vin ca urmare a talentului personal.

Numere: 3, 13, 31.

Vărsător (20 ianuarie – 18 februarie): Simţiţi o vitalitate şi un optimism de invidiat. Sunteţi plin de elan şi vă bucuraţi de fiecare clipă. Chiar dacă nu obişnuiţi să faceţi primul pas într-o nouă relaţie, luna aceasta aţi putea lua iniţiativa în domeniul sentimental.

Culoare: mov.

Peşti (19 februarie – 20 martie): Simţiţi o dorinţă de schimbare, dar chiar dacă aveţi unele iniţiative, v-aţi putea confrunta cu reacţii nu tocmai plăcute. Este bine să vă păstraţi calmul şi să vă canalizaţi energia în scopuri constructive.

Numere: 3, 9, 35.

Interim

RODICA WEINBERG
prezintă paginile de

JOCURI

Păcăleli

ORIZONTAL: 1) Păcăleală – Păcăleli. 2) Păcăleală nedorită – Păcălit. 3) Înşelate puţin! – Te duc uşor – Păcăleau cupărătorii când erau mici. 4) Ducere cu vorba şi cu fapta (pl.). 5) De obicei cu asta se prinde – Prezenţă de spirit! – Ironia lui Păcală! 6) Nu se lasă păcălite – Păcăleală de 1 aprilie. 7) Legendara păcălită şi... păcălitoare – Pudră folosită la iritaţii – Publicist român. 8) Păcăleli – Operă de Verdi – Spuse în glumă! 9) Ursul păcălit de

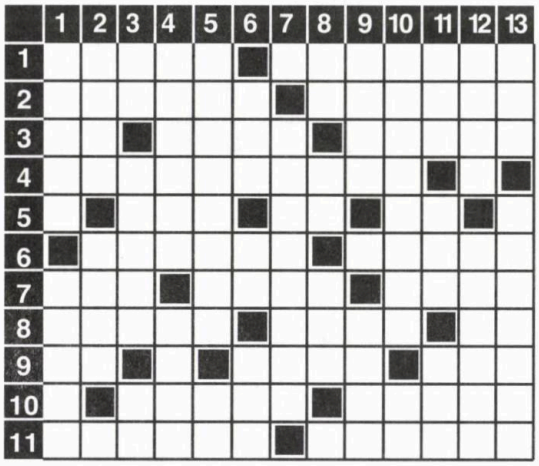

vulpe! – Păcală ajuns de poveste – Deschidere într-un organ. 10) Păcăleli – Recuzita păcălelilor (pl.). 11) Păcălit... ca la carte – Păcălit.

VERTICAL: 1) Păcăleală – Pus pe bancuri (!). 2) Păcălită de-a binelea – Fildeş (înv.). 3) Spuse cu ironie! – S-a păcălit în viaţă – Începe să-ţi facă figura! 4) Gustul unor anecdote şi păcăleli – Nu-i păcăleală. 5) Te înşeală la vedere – Nu trebuie să cadă în cursă. 6) Literă grecească – Poanta anecdotei! – Compozitor german. 7) Păcălire. 8) Trase pe sfoară! – Întâi... aprilie! – Consum imediat de oxigen (pres.) 9) Farmecul lui Păcală – Păcăliţi (fig.). 10) Păcăleală – Fănuş Neagu. 11) Luate din fugă! – Se prinde numai bătut – Te păcăleşte şi te fură. 12) Minciună (trans.) – Păcăliri. 13) În sfârşit sunt păcălite... şi se-ncurcă! – De 1 aprilie...

DICŢIONAR: Mioc, hil, avor, ires, eta, ett, cio, uga, rila.

NELU WEINBERG

Substituiri

ORIZONTAL: 1) Atenţiune! Atenţiune! 2) Pus pe autentificări – Jilţul suprem. 3) Între parafrazat şi plagiat – Şi aşa mai departe... 4) O bunătate de inimă. 5) A sta în cale – Imită originalul. 6) Bate bila la masă – Cu repetir – Abis! 7) Bot rupt! – Apărut din senin. 8) Un pronume la... altitudine! – Fără nici o reţinere. 9) Plată cu ţârâita – Merge la sân. 10) Atribuţiile funcţiilor.

VERTICAL: 1) Întreţin atmosfera (fem.). 2) Produsul scârbelor – Ţine locul coloanei vertebrale. 3) Beţivan în limbaj elevat – Subţiri din fire. 4) Şoarece din jargonul francez – Bun de râs. 5) Drumeţ, în special pe rute politice. 6) Teşite! – E primul la vârf – A treia notă. 7) Ezit în cazul de faţă! – Filmul, pe ecran. 8) Bună de circ şi de sport – E la subiect. 9) Substitutul patinelor – Numai os şi piele. 10) Sunt în stadiul iniţierii.

DICŢIONAR: Calp.

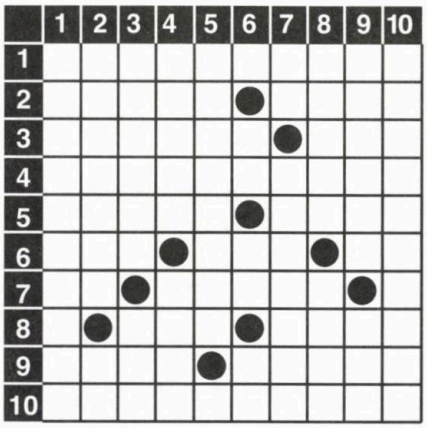

Dezlegările jocurilor din numărul trecut

Lor le oferim mărţişoare: Marina, ac, da, ador, nematod, radioamatori, i, ina, aliman, arcane, iai, a, nea, asva, tl, ab, v, te, lait, elemente, de, ic, nare, asir, ramurate, aae, i, isi, ivar, z, sea, aaaa, ara.

Ţări: G, o, i, ie, b, iordania, ioc, aeol, triste, albania, cian, aur, t, c, te, r, ata, a, portugalia, f, cear, ra, lor, om, risi, lipi, irlanda, bec, atras, e, cara, sa, lin, liban, t, re, aratata.

INTEGRAMĂ

Dedic această integramă directorului revistei noastre, Alexandru Mirodan.

(Rodica Weinberg)

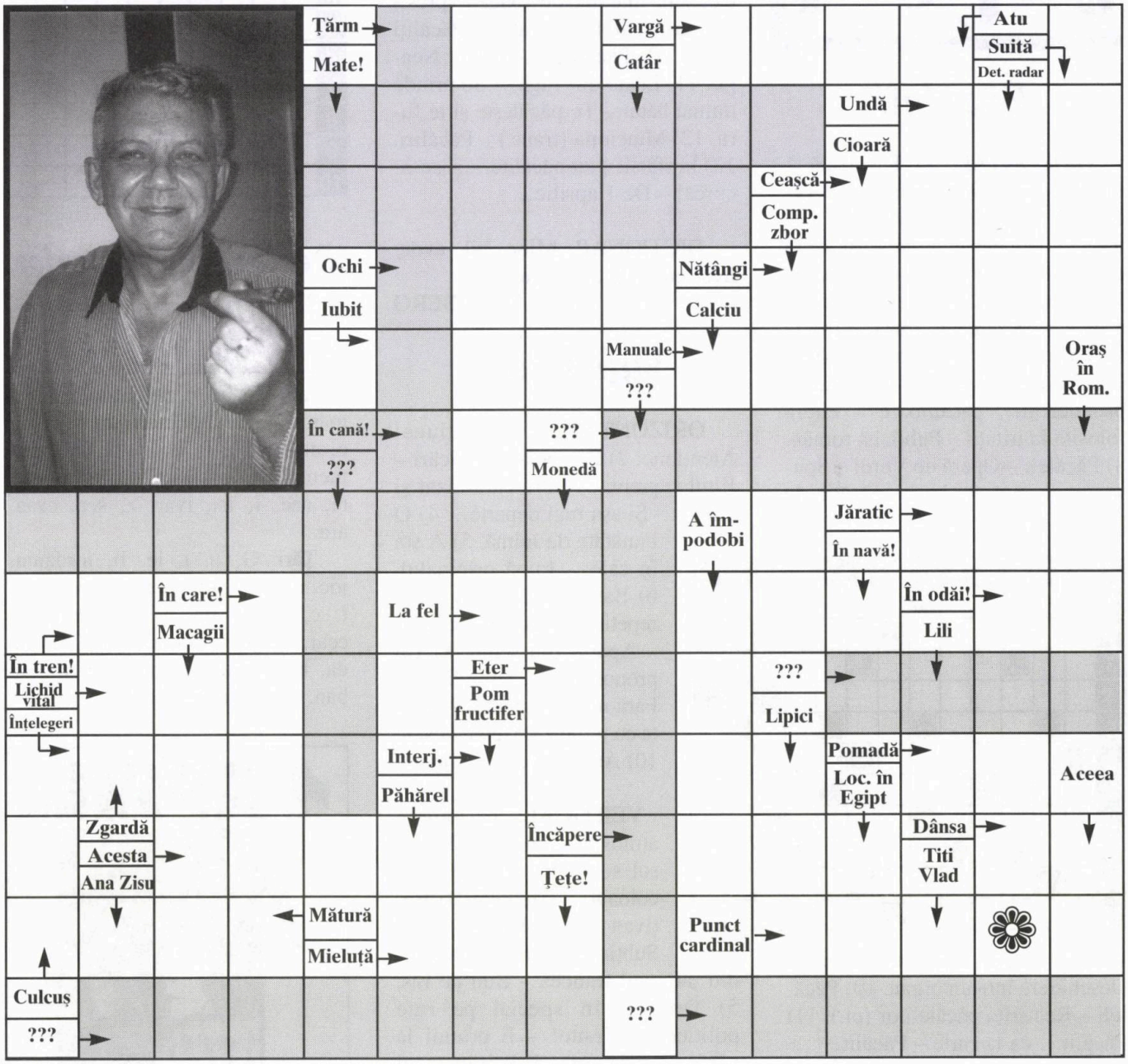

La dezlegarea integramei veți afla numele marelui dramaturg și ziarist din fotografie, titlul revistei pe care a fondat-o, micul lui viciu, ocupația, localitatea și județul în care s-a născut, și de asemeni numele soției, al fiului și al nurorii sale.

DICȚIONAR: Mul, ocel, rial, clanc, toi, asl, tarn.

CUVÂNT AJUTĂTOR: Xantina.

E bine? Nu e bine?

Zilnic citim şi vedem, în special pe diversele canale TV, inovaţii în multe domenii şi în special în cel al electronicii. Se propune aparatură casnică, medicală şi de uz general. Încă un buton, încă o funcţie, încă o încurcătură, încă o aşteptare şi, bineînţeles, o enervare. Avem nevoie de toate astea? Întrebarea nu mi-am pus-o numai eu (nu mă leg la cap fără să mă doară), ci şi oameni obişnuiţi. Bărbaţi şi femei din pături diferite ale societăţii. Tineretul, în general, este pentru nou, progres şi diversificarea acţiunilor. Cu cât mai multe, cu atât mai bine. De ce un telefon celular numai pentru convorbiri, când se pot face fotografii, scrie şi primi mesaje şi câte altele! O gospodină a căutat un mixer cu o singură funcţiune: să poată amesteca ceva pentru bucătărie. Carne tocată, făină cu ceva ingrediente ş.a. Degeaba insista, vânzătorul o ţinea pe-a lui. Mi s-a întâmplat şi mie. Am avut nevoie de un aparat cu microunde cu o singură funcţiune: încălzitul unei porţii de mâncare sau al unei căni cu lapte. Am avut de dus discuţii ca să înving încăpăţânarea salariatului, care căuta să mă convingă că aparatul propus de el, care e ceva mai scump, are în schimb programare, cu începutul unei operaţiuni, timp calculat de dezgheţare, după greutatea produsului, şi altele. Până la urmă, destul de ieftin, am plecat cu aparatul pe care-l doream şi îl folosesc cu succes.

România, aşa mult oprită în dezvoltarea ei economico-socială şi tehnică de anii grei de dictatură comunistă, n-a fost chiar ruptă de realitate. Numai că Gheorghiu-Dej şi apoi Ceauşescu au fost oameni doar din punct de vedere zoologic (şi acoliţii lor pe lângă ei, pupători în fund): au fost cruzi, tiranici, lor li se cuvenea orice (chiar conturi în Elveţia). Aşa se face că de peste 20 ani se propune, se decide, se aplaudă construirea cutărui proiect, dar rezultatul e zero. Se fură milioanele, tehnica învăţată de la alţii nu se aplică şi se merge înainte. De curând, CFR a sărit un hop. S-a instalat în Gara de Nord primul aparat de cumpărare a biletelor de călătorie în mod simplu. Vorba vine simplu, pentru foarte mulţi e greu. Când începi să citeşti instrucţiunile şi fazele de executat, le vine unora să-şi ia lumea în cap. Preferă omul să stea la coadă la un ghişeu, să solicite un bilet către cutare destinaţie, să plătească cu bani peşin şi să fie liniştit. Are ce a dorit. La fel a fost acum vreo 30 de ani, când au apărut şi la noi "caspomatele" (aparatele automate pentru scos bani din cont). Nişte cunoscute de ale noastre, pensionare, în ţară din 1949-50, îşi ridicau pensia lunară stând la coadă la Banca Hapoalim. Aşa învăţaseră, aşa au făcut toată viaţa. Şi nu erau singurele. A fost o "tactică" folositoare hoţilor, care ocheau câte un pensionar, îl atacau când ieşea şi-i smulgeau banii încasaţi. Mi-a povestit soţia mea, care fusese martoră oculară la întâmplare. Din păcate, prinde hoţul, scoate-i ochii. Eu, om bătrân, mă mulţumesc cu progresele minime pe care le am la îndemână, ajutându-mă de "tehnică" pentru a-mi uşura într-o măsură activităţile.

Dr. G. Mănescu
Bat Yam

Cum se "rescrie" istoria

La lecţiile de istorie, pentru unii dintre noi acum peste 60 de ani, am învăţat despre spaţiul balcanic şi regiunile înconjurătoare că încă înainte de era noastră au fost locuite de traci şi sciţi, în spaţiul carpatic de un trib trac numit daci, au fost aici colonii ale cetăţilor greceşti, colonii romane (latine), au ajuns la Bosfor şi perşii, a mai fost şi Alexandru Macedon şi mulţi alţii. Mai târziu, cam pe la începutul erei noastre, au trecut popoarele migratoare: gepizii, cumanii, avarii, hunii, ungurii, slavii, bulgarii şi multe altele. Ungurii au venit prin sec. IX sub Arpad, originea lor fiind socotită ca mongolă, hună, înrudiţi fiind cu triburile finice, care au ajuns în nordul Europei.

Până aici totul părea clar şi bine ştiut, dacă vecini de-ai mei, vorbitori de limbă maghiară, nu m-ar fi informat despre anumite cărţi (volume întregi), studii, articole etc. scrise de anumiţi istorici din Ungaria şi din afara ei, care prezintă o cu totul altă istorie a ungurilor decât cea cunoscută. Aceste texte sunt uimitoare în sensul că indică un nou curent politico-ideologic al unei părţi a ungurimii care intenţionează probabil să răstoarne nu numai istoriografia maghiară ci şi pe cea mondială cunoscută până în prezent, şi vrea să modifice întrgul capitol al istoriei şi evoluţiei umane, plasându-i pe unguri drept "poporul ales" al întregii civilizaţii mondiale.

Iată cum prezintă istoricul maghiar Tiberiu Barath, specialist în domeniul lingvisticii, tezele sale:

1. Ungurimea este un popor ari-

an, care s-a dezvoltat încă de la începutul apariţiei civilizaţiei din Sumer, Chaldeea sau Babylon, deci de acum 8-10.000 de ani.

2. Limba maghiară este născătoarea mai tuturor limbilor din lume, formată de asemenea în perioada sumeriană şi s-a subdivizat în diferite forme încă în perioada chaldeeană în Asia Mică şi apoi s-a răspândit pe întregul glob, având astfel o vechime da 6-7.000 de ani. Barath consideră că, exceptând limba maghiară, nu a existat nici o altă limbă, religie, artă, clară. Nici scrisul nu a existat până nu a fost descoperit de el.

3. Popoarele având la bază limba maghiară au pus fundamentele gândirii umane în domeniul dezvoltării agriculturii, ca producători de alimente şi de articole necesare gospodăriei; ei au descoperit şi modurile mai rapide de deplasare – cu calul, căruţa sau barca – dar au pus şi bazele credinţei în Dumnezeu. Tot datorită lor s-a ajuns ca prin mijlocirea scrisului să se stabilească regulile gramaticale ale altor limbi şi s-a creat mijlocul dezvoltării ulterioare a ştiinţei şi a conservării cunoştinţelor deja acumulate.

Prin intermediul preoţimii lor sumeriene, a preoţimii solare, au transmis toate cunoştinţele lor lumii întregi şi datorita acestui fapt ungurii au devenit primii învăţători ai omenirii, educatorii şi organizatorii acesteia, fapt explicabil şi datorită numeroaselor cuvinte maghiare prezente în multe alte limbi care s-au dezvoltat mai târziu.

4. Chaldeea, Sumerul e deci patria de origine a naţiei şi a limbii maghiare şi popoarele care au venit din acel colţ al Asiei Mici au la bază moştenirea gândirii maghiare, deci de aici izvorăşte gândirea umanităţii.

5. Despre dezvoltarea ulterioară a maghiarimii, el precizează că în cel de-al IV-lea mileniu dinaintea

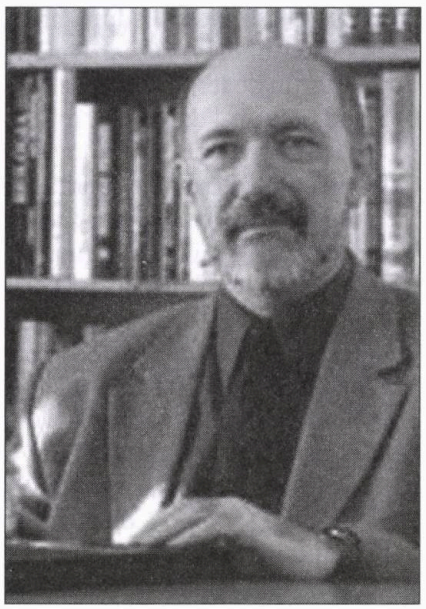

Prof. Tiberiu Barath

erei noastre, ungurii s-au mutat treptat în Europa. Primele triburi ungureşti ar fi sosit în Europa în perioada pietrei cioplite şi cea a bronzului, ei au sosit dinspre sud trecând prin peninsula balcanică şi alte regiuni europene în care s-au stabilit. Începând din anii 500 au pornit din estul european, trecând prin pasurile Carpaţilor, au sosit în podişul carpatic şi depresiunea dunăreană. Organizându-se în mod separat, au avut prinţi în fruntea lor, dintre care cel mai viteaz a fost Attila şi apoi descendentul său Arpad, cu care se încheie epoca lor preistorică.

Un alt istoric, Badiny, scrie în materialele sale de popularizare că triburile maghiare care au sosit în Ardeal la sfârşitul sec. IX formează doar o parte a ungurimii care s-a rupt de parţii din Asia Mici cu un mileniu înainte, după care au pornit la drum, au cutreierat prin Caucaz (şi prin sudul Rusiei spun eu – **M.H.**) şi au ajuns în câmpia Panonică, iar Arpad a unificat toate triburile maghiare. Badiny consideră pe toţi istoricii maghiari precedenţi, inclusiv pe cronicarul roman Anonimus, drept trădători ai naţiei maghiare pentru că n-au avut curajul să scrie despre adevărata origine a ungurimii iar cei prezenţi nu vor să preia noile sale teze. Respinge şi alte păreri şi cercetări care vorbesc de perioada zis turanică a maghiarilor când au trăit în apropierea unor triburi turcomane care azi formează Kirghizia, Turcmenistanul etc., afirmând că au fost numai mici triburi. În schimb accentuează legătura familială dintre unguri, huni şi avari, de faptul că toţi împreună formează o singură unitate naţională.

În mod ciudat, una din sursele la care se referă este Biblia (Vechiul Testament) declarând că poporul biblic este singurul martor al acestui trecut recent descoperit al ungurilor. De pildă, referindu-se – dar nu numai el – la figura biblică a lui Magor, transformă numele în "mahgar", care cu timpul se va transforma în denumirea poporului maghiar. Îi consideră şi el pe huni de origine sumeriană iar Attila este al 32-lea descendent al lui Nimrod. În Biblie Nimrod este un strănepot al lui Noe (Noah) prin linia fiului lui Noe, Ham, şi a fiului acestuia, Kusch.

Nimrod a fost primul care a obţinut puterea pe pământ, adică primul om care a devenit rege. Biblia îl numeşte "Domnitor Stăpânitor" peste Babel, Erech, Akkad şi Kalach şi fondatorul oraşului Ninive. După legendele ebraice, Nimrod este fondatorul imperiilor Asiria şi Babilon, ca şi al oraşului Nimrud, situat pe râul Tigris. În multe surse (legende) el este acela care a încercat să construiască turnul Babel. În legendele rabinice soţia lui Nimrod a fost vestita Semiramis (Semiramida).

Una dintre concluziile lui Badiny este să urmărim drumul parcurs timp de 7.000 de ani de acest mare popor al mahgarilor până în actualitate şi atunci vom înţelege că ungu-

rii sunt aleşii lui Dumnezeu, că nu există în toată lumea o minune mai mare decât limba maghiară, în cadrul căreia se regăsesc toate trăsăturile de caracter şi specifice ale limbii preistorice asiatice. Când Dumnezeu a creat omul după asemănarea sa i-a transmis şi scânteia ştiinţei dumnezeieşti. I se pare absolut de înţeles că Dumnezeu a ales în crearea omului un anumit popor ca model, care în decursul mileniilor a dezvoltat ştiinţa dumnezeiască; la fel, că nu există nici un alt popor care să se numească pe drept Poporul Ştiinţei decât cel maghiar.

Cred că este suficient de clară tendinţa naţionalistă a celor de mai sus, tendinţă care se pare că are zilnic un succes tot mai profund în Ungaria actuală, unde scrierile şi lozincile epocii fasciste a lui Szallasi (echivalentul maghiar al lui Corneliu Zelea Codreanu şi al lui Horia Sima) sunt tot mai accentuat expuse şi nu sunt nici măcar comentate sau combătute de presa maghiară, nemaivorbind de cea europeană. S-ar putea crede că toate aceste afirmaţii (speculaţii) ar reprezenta un caz singular, dorinţa de a fi cineva, a unui popor mic care se vrea mare. Amintindu-mi de înţeleapta afirmaţie "mare-i grădina lui Dumnezeu", voiam să închei prezentarea, dar am primit revista "Lumea" (anul XV Nr.10-199 – 2009) editată la Bucureşti, în care la pag. 96, la rubrica "Memoria istoriei", se afirmă că "Romanii (sunt – **M.H.**) strămoşii tuturor popoarelor latine". Autorul articolului, dr. Napoleon Săvescu, fondator şi preşedinte al "Dacia Revival International Society", arată că Herodot "ne spune că cel mai numeros neam din lume după indieni erau tracii" iar Dio Cassius spune "să nu uitam că Traian a fost un trac veritabil, luptele între Traian şi Decebal au fost fratricide iar tracii au fost daci". Dacii vorbeau latina vulgară. Vestitul cercetător al istoriei antice, românul Densuşianu, afirmă: "când sub Traian, romanii au cucerit pe daci la Sarmisegetuza, n-au trebuit tălmaci". Deci dacii şi romanii vorbeau aceeaşi limbă. Profesoara de arheologie lingvistică Marija Gimbutas de la Universitatea din Los Angeles defineşte spaţiul carpato-dunărean ca vatra vechii Europe, "locul de unde Europa a început să existe".

Dl. Săvescu, citând lucrarea unei somităţi în preistoria Europei, prof. V. Gordon Childe de la Universitatea din Oxford, Anglia, care în 1993 a publicat cartea "The History of Civilization – The Aryans", cu o hartă arătând leagănul arienilor în timpul primei lor apariţii, acesta nu era altul decât spaţiul carpato-dunărean. El arată că "roata, plugul, căruţa cu două, trei şi patru roţi apar pentru prima oară în lume pe teritoriul nostru dacic, primul mesaj scris din istoria omenirii se găseşte tot pe teritoriul nostru la Tartaria (unde o fi această aşezare în România de azi?*), primii fermieri din Europa sunt descrişi pe acelaşi teritoriu, într-o perioadă când Anglia abia se separa de continent devenind insulă, cu 6.500 de ani înainte de era noastră. Recitiţi vă rog pct. 2, 3, 4 din textul lui Tiberiu Barath şi întrebaţi-vă ca şi mine care din cei doi are dreptate!

Şi nu pot să închei acest articol fără a vă spune că şi în spaţiul nostru din Orientul Mijlociu au existat şi poate mai există asemenea "cercetări" istorice. Astfel, în 1985, în vestita editură Rowohlt din Hamburg a apărut lucrarea unui anume Kamal Salibi din Beirut, Liban, cu titlul "Bibel kam aus dem Lande

* Cf. *Wikipedia:* Tartaria, mic sat transilvănean cu 5.000 de locuitori, la câţiva kilometri de Turda.

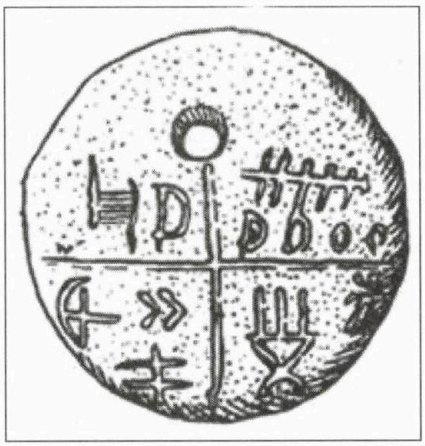

Amuletă (sus) şi tăbliţă găsite la Tartaria, pe teritoriul României

Asir" (Biblia a apărut în ţara Asir), o nouă teză despre originea Israelului. El încearcă să demonstreze că adevărata ţară a Bibliei nu este Palestina (Canaan) ci Arabia de apus (peninsula arabică, azi Arabia Saudită). El face aceste afirmaţii bazându-se pe datele lingvistice privind numele diferitelor aşezări din această regiune şi numele din Biblie. El afirmă mai departe că "aproape toate numele aşezărilor care sunt menţionate în Biblie se găsesc în peninsula arabică pe o suprafaţă de 600 km. lungime şi 200 km. lăţime, teritoriu care azi se numeşte Asir, partea sudică a Hedschas-ului. Coordonatele acestor aşezări din Biblie corespund cu cele din Asir, arată Salibi. El afirmă că o asemenea mare concentrare de nume biblice, cele mai multe în forma lor ebraică-arhaică, nu se mai întâlneşte în nici un alt loc al teritoriilor biblice.

De aici trage concluzia că iudaismul nu a apărut în Palestina ci în

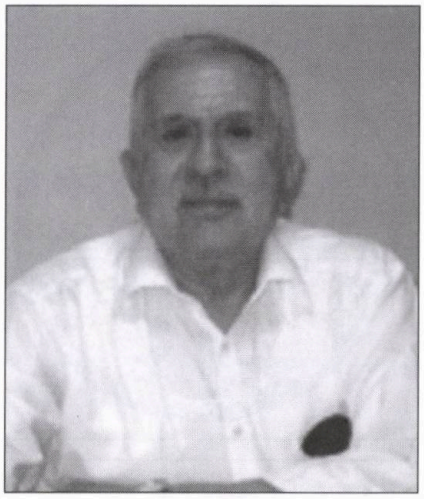

Kamal Salibi

Arabia de Vest și că istoria vechilor israeliți, așa cum este redată în Biblia ebraică, s-a desfășurat acolo.

În anul 1969, la ulpanul din Nazaret Illit, profesoara, o fată tânără din aliaua noastră, ne învăța că ebraica trebuie mai întâi știută și apoi poate fi și citită. Ne dădea exemplul cuvântului scris "dvd", care poate fi citit "dud" (cazan), "dod" (unchi) sau David (nume) – și atunci care? David regele psalmilor, David ben Gurion, primul ministru, sau David Schiller, unchiul nostru din Dorohoi? Mai toți știm cuvântul "flfl", care poate fi "falafel" sau "pilpel" (ardei).

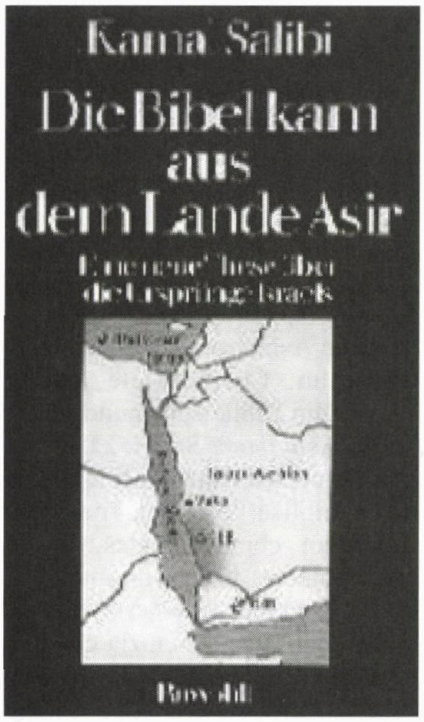

Cam așa a interpretat dl. Salibi cuvintele din Biblie și cele locale din Asir, ajungând la concluzia că ar fi identice, și de aici localizarea Bibliei în vestul peninsulei arabice.

Mă opresc aici pentru a vă dori mult succes și răbdare la înțelegerea nu numai a unei noi interpretări a istoriei pe care încearcă să ne–o prezinte anumiți istorici, ci în special pentru a înțelege ce se ascunde sub aceste noi interpretări.

Dip. Ing. M. Hardt
Offenbach, Germania

Extract de naștere la a 90-a aniversare

Sunt unii oameni care se nasc în case bogate, cu pământuri și avere. Alții trec prin școli ca un fulg, fără greutăți, cu succese peste succese. Se căsătoresc "din întâmplare" cu fete din case bogate. În viață, norocul îi însoțește în toate: meserie, copii reușiți, viață abundentă. Poporul spune despre acești oameni că s-au născut cu o linguriță de aur în gură.

Bunicul meu, născut la începutul secolului al 18-lea în târgul de pe malul Bistriței, nu știa să scrie și să citească românește, n-a intrat în nici o școală. Scria bine, cu talent, cuvintele vechi ebraice în Tora, cartea sfântă. Cerneala o prepara singur, din substanțele permise. Cu pana de gâscă așternea, în timpul nopții, texte în sulurile Torei, suluri lungi de pergament, fără greșeli. Ziua era ceauș (șamaș) la sinagoga apropiată, pe drumul care ducea la primul cimitir, pe strada Înfundată.

Tatăl meu a terminat trei clase primare și școala s-a dărâmat din cauza ploilor, igrasiei și proastei întreținere. El scria, cu penița obișnuită, pe românește, copiilor împrăștiați la Modena (Italia) sau la București la studii. Surorii sale, emigrată la Londra, îi scria pe idiș despre viața și familia lui.

Totuși tata era un om foarte învățat prin studiile copiilor săi: doi doctori, un avocat, un contabil. El citea în fiecare zori de zi un capitol din Tehilim, la lumina lămpii de gaz, rugându-se ca familia să fie sănătoasă și să fie parnasa.

Om fără școală multă, ne-a trimis la învățătură, să ajungem la o meserie mai ușoară, mai sigură decât croitoria. Controla mereu carnetul de note din geanta băieților săi, care le aduceau de la școală. Se ruga uneori de directorul liceului să-i reprimească copiii la școală, după ce fuseseră trimiși acasă pentru că nu plătiseră taxa școlară. Cărți, caiete și condeie erau peste tot în casă, mai mult decât făină și carne.

Frații mei erau talentați și scriau reviste și piese pentru serbări studențești în scopul strângerii de fonduri pentru susținerea studenților evrei săraci, obligați să fugă să învețe medicina în Italia din cauza pogromurilor antisemite.

Dulap de haine era la tata în atelier, dar în camera băieților era bibliotecă cu tot felul de cărți străine și românești. La început citeam titlurile de pe coperți și apoi am intrat mai adânc în ele.

La terminarea școlii primare, tata m-a chemat la dânsul. Era de față și mama care nu m-a născut, originară din Buhuși. El mi-a spus categoric și fără ocolișuri:

– Ioinolă – așa mă numesc pe idiș – uite cum stau lucrurile. Ai terminat școala primară. Frumos din partea ta. Vrei să înveți mai departe, ca frații tăi, sau vrei să te așezi pe scaunul acela din atelier?

I-am răspuns ferm, fără să stau pe gânduri:

– Vreau să învăț, vreau să fiu doctor.

Tata a continuat, intrând în detalii:

– Du-te la concurs la Liceul Ferdinand. Dacă treci, te duci la școală; dacă nu, ocupi scaunul mic, lângă ceilalți lucrători.

Așa am făcut. M-am dus la liceu, am dat concursul și am început învățătura.

Nu m-am oprit până ce n-am căpătat diploma de doctor.

Război, foamete, Hitler, Antonescu, cartelă barată, stea galbenă pe piept, muncă obligatorie îndelungată, nimic, nimic nu m-a zdruncinat în realizarea idealului meu. Am întârziat, dar nu m-am oprit. Condeiul cu peniță muiat în cerneală "Pelikan" mă urmărea de la naștere, înțepându-mă mereu și strigând parcă: învață! scrie! memorizează!; că de nu, te duci să șezi pe scaunul din atelier.

Și așa am parcurs 50 de ani de medicină, cinstit, corect, drept, ajungând la pensie. Condeiul cu peniță stătea în dulap și mă aștepta.

A venit vestea că strada natală – Strada Leca – s-a dărâmat din ordinul nebunului de Ceaușescu și că buldozerul mi-a îngropat sub ruine condeiul și penița.

În vremea noastră nu mai sunt condeie cu peniță, nici cerneală Pelikan.

Dar e o voință de fier în mine să scriu. Și scriu, și scriu, până ce n–am să mai pot.

Dr. Iulius Iancu
Haifa

Aforisme

• Sunt de acord ca viața să ne păcălească, dar de ce cu atâtea glume proaste?

• Până nu-ți vezi iubitul arzând pe rug, să nu crezi că e mort după tine.

• E nedrept ca detractorii artei să supraviețuiască admiratorilor ei.

• Câte iubiri nu s-au pierdut fără urma și nimeni n-a venit să le reclame?

• În ruperile de nori, aruncă cineva cu un topor?

• Vizionarii ne asigură că lumea trăiește din ce în ce mai bine. Ca să vezi că până și ei pot avea orbul găinilor.

• Mă tem că viața își caută rostul chiar și după ce a plecat pe tărâmul veșniciei.

• Dacă supărările s-ar da la reciclat, ce-ar ieși din ele? Triluri de turturele?

• A mânca pe săturate nu înseamnă a te ghftui, frate.

• Glasul inimii, deși nu e școlit, îți cântă arii de rămâi topit.

• Baloanele-s pline cu aer, ca și capul unui fraier.

• Cel ce te ușurează de bani, e candidat să stea la zdup ani și ani.

• Mesia de-ar veni pe pământ, cica mulți s-ar scula din mormânt. (De morți avem nevoie, când sunt atâția vii în plus?)

• Vrăjit de lumea animalelor, regreți că te-ai născut om.

• Suflete nu-s de vânzare, dar organe, da.

• Adevărurile sunt prea scumpe pentru a fi oferite cuiva drept cadou.

• Școala iubirii n-are manuale, nici profesori; te miri că sunt atâția repetenți?

• Suntem vânduți luxului, dar în timp de criză, putem fi cumpărați și la solduri.

• Păstrează distanța reglementară dintre tine, cel ce-ai fost, și cel ce ești acum.

• După ce te-ai dumirit, de ce mai pui întrebări?

• Fiecare naștere impune bărbatului o mie de sarcini noi.

• Stând și bând, bețivul mai cere un rând.

• Cui i-e frică de bisturiu, să umble cu nasul mare.

• Necazurile-s perfecte, bucuriile mai șchioapătă pe ici-colea.

• Cum e lumea? Ca o plăcintă din care s-a scurs umplutura.

• Obișnuința se creează de la sine, dezvățul trebuie... învățat.

Harry Ross
Naharia

Aharon Appelfeld sau lupta cu memoria

"Nu scriu despre Holocaust, scriu despre Evreu, iar Evreul a fost înainte, în timpul și după Holocaust", a declarat Aharon Appelfeld Franciscăi Solomon, într-un interviu publicat în revista ieșeană "Timpul", în septembrie 2006. Pentru un om care a "trăit" Holocaustul, declarația pare deconcertantă. Născut în 1932, lângă Cernăuți, el și-a pierdut mama, care a fost

Dezlegările jocurilor dela pagina 71

Păcăleli: Farsa, trucuri, eroare, amagit, ns, roti, ocale, taraganari, a, a, ata, sp, ac, p, atente, gluma, eva, talc, mioc, soții, aida, ma, ur, r, erou, hil, a, feste, sfori, trisat, mintit.

Substituiri: Avertizari, notar, tron, imitat, etc, milostenie, atine, calp, tac, iar, aa, ot, iscat, t, a, alt, neto, rata, mamar, exercitari.

Integramă: Mal, nuia, a, minimum, val, trabuc, cana, ocel, tonti, odor, carti, an, barbara, alexandru, o, jar, re, ar, aidoma, da, sange, aer, vlad, pacte, clanc, ir, a, aista, sala, ea, tarn, oita, est, i, ziarist, silvia.

ucisă în 1941 de un SS-ist. A fost deportat în Transnistria împreună cu tatăl său, dar a reuşit să fugă, s–a ascuns în codrii Bucovinei, iar în 1944 s-a alăturat trupelor sovietice, fiind luat ca ajutor de bucătar.

În 1946 a ajuns în Palestina, a studiat la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar între anii 1975-2001 a fost profesor de literatură ebraică la Universitatea Ben Gurion din Beer Sheva. De-a lungul carierei sale de scriitor a publicat 40 de cărţi (romane, povestiri, piese de teatru, eseuri). În română i s-a tradus *Badenheim 1939, Pentru toate păcatele, Caterina* (respectiv în 1988, Ed, Univers, în 2000, Hasefer, în 2002, Univers). A fost distins cu Premiul Naţional pentru Literatură Israeliană (1999), Premiul Nelly Sachs (Dortmund, 2005).

Paul Celan spunea despre Cernăuţi ca "acolo locuiau, deopotrivă, oameni şi cărţi". Appelfeld adaugă şi "antisemitismul latent" care, ulterior, în război, a devenit "deschis". Evreii cernăuţeni erau educaţi în cultura germană, dar acest lucru nu a contat pentru ceea ce s-a întâmplat. Deportat în Transnistria, Appelfeld şi-a revăzut tatăl abia după 20 de ani, în Israel, nici unul neştiind de soarta celuilalt. "Atunci când te afli într-un lagăr, te simţi parţial om", spune Appelfeld. I-a cunoscut pe Primo Levi, Imre Kertesz, Elie Wiesel, Norman Manea, scriitori care au supravieţuit Holocaustului. Despre dimensiunea acestuia şi-a dat seama abia după război. În volumul *Întâlniri la Ierusalim,* apărut în 2001, el mărturisea că toate cărţile sale înseamnă "drumul spre casă". El caută rădăcinile pe care nu le găseşte. Totul s–a schimbat – limba ebraică a devenit, în locul germanei, limba "maternă". În romanul *Caterina,* o evocare extraordinară a unor vremuri apuse (pogromuri, persecuţii înainte de veacul al XIX-lea), Appelfeld se dovedeşte un explorator al istoriei mai înzestrat decât mulţi istorici. Când a vizitat Bucovina, în 1986, a înţeles ce înseamnă memoria.

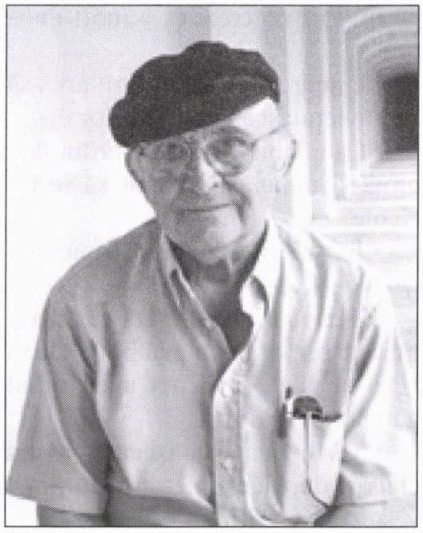

Aharon Appelfeld

Boris Marian
Bucureşti

Apariţia vieţii pe pământ

Voi începe prin a da câteva noţiuni importante, legate de subiect şi constituind elementele de bază ale prezentului articol:

Pământul s-a format înainte cu 4,5 bilioane de ani (adică 4 şi 1/2, urmat de nouă zerouri, un bilion fiind o mie de milioane).

Primele evidenţe de viaţă au avut loc acum 3,8 bilioane de ani, descoperite în sedimentări de rocă în Groenlanda.

Definiţia vieţii: viaţa este starea de continuă schimbare şi activitate funcţională, constituind diferenţa esenţială dintre materia moartă şi un număr infinit de organisme în viaţă, de la cele mai simple până la cele superior organizate. Ea reprezintă ansamblul fenomenelor (ca nutriţia, asimilarea, creşterea, reproducerea...), comune fiinţelor organizate şi care constituie modul lor de activitate, de la naştere şi până la moarte.

În decursul anilor, o seamă de cercetători din diferite ţări (SUA, Anglia, Germania şi altele) au studiat şi experimentat în natură şi în laborator "fenomenul viaţă", enunţând rezultate, formule, teorii, completându-se între ei sau denunţând pe unul sau pe altul ca neadevărat.

Acum 1.500 de ani, pe baza principiilor unei teorii evoluţioniste, s-a ajuns la concluzia că toate speciile de azi – plante şi animale, inclusiv homo sapiens (sapiens, adică noi) – au un strămoş comun ce s-a dezvoltat, a evoluat şi s-a confruntat cu unul din cele mai vechi "mistere" de pe pământ: **viaţa.** În urma unor studii şi cercetări efectuate în domenii cu totul diferite, ca oceanografia, biologia moleculară, geochimia şi astronomia, s–a putut stabili că această multiplă evoluţie a fost determinată de mecanisme net naturale şi nicidecum... supranaturale.

Trebuie spus că formarea pământului, împreună cu alte corpuri din sistemul solar, s-a produs într-o formă foarte agitată, cu explozii, bombardări şi lovituri ale corpurilor din exterior – comete, asteroizi, meteori, care – mai mult ca sigur – au produs de mai multe ori dispariţia vieţuitoarelor în decursul acelor fenomene. Dar, când starea pământului s-a stabilizat, după un bilion de ani de la formarea Terrei, viaţa a început să înflorească şi să se dezvolte, iar în anul 1953, J. William Schopf, paleobiolog la Universitatea din Los Angeles, a descoperit între straturi de rocă din Australia primele urme de fosile cunoscute, datând de acum 3,5 bilioane de ani. A fost vorba de 11 diferite tipuri de microorganisme, alge de culoare

albastru-verzui, găsite azi pe tot globul. Am amintit mai sus și fosilele dintre rocile din Groenlanda din perioada ceva mai veche, de acum 3,8 bilioane de ani.

Și acum să vedem care sunt elementele fizico-chimice de bază, ce iau parte la fiinţarea vieţii. Viaţa a început ca o serie de reacţii chimice între anumite molecule organice. Fierul moaie oxigenul, prevenind combinarea oxigenului cu carbonul ce dă bioxidul de carbon, care ar fi împiedicat posibila formare a vieţii; astfel, carbonul și nitrogenul sunt luaţi în atmosferă, nemaiputând acţiona cu hidrogenul, rezultând formarea gazelor metan și amoniu. Componente organice au fost transportate spre pământ de către comete, asteroizi și meteori, dar în cantitate cu mult prea mică; cantitatea cea mare a rezultat din pulberea interplanetară din jurul Terrei în timpul formării acesteia, precum și, probabil, din materia primă ce cădea din cometele cu carbon, cât și componentele organice din corpuri mari sfărâmându-se pe pământ, schimbând astfel compoziţia atmosferei.

Formarea vieţii întâmplată în băşicile din spuma de pe suprafaţa oceanelor a servit ca reactoare chimice miniaturale; acestea colectează și concentrează multe produse chimice esenţiale vieţii, metale ca zinc, cupru, și săruri ca fosfaţii. Când băşicile se sparg, ele degajă în atmosferă moleculele acumulate, unde au loc procese chimice importante. La început, primele celule s-au dezvoltat, s-au despărţit în două și astfel s-a întâmplat înmulţirea. Dar cu timpul (și asta înseamnă milioane de ani), apare un nou tip de reproducere: combinarea genetică a moleculei masculine cu una feminină, aceasta oferind avantaje pentru supravieţuirea genei speciei respective, a dorinţei de a o transmite generaţiilor viitoare.

Totodată vom aminti de existenţa, în compoziţia celulei, a moleculelor DNA (deoxyribonucleicacid) și RNA (ribonucleicacid), acizi nucleici cu molecule fundamentale ce poartă bagajul genetic al fiintei.

În fond, parcă ce e viaţa, decât un produs al unui proces chimic, asezonat cu mai multe ingrediente... Sau, poate mă-nșel?!

Ing. Radu I. Gaton
Tel Aviv

Dimineaţă de iarnă

Acum când scriu am 80 de ani și locuiesc la etajul al cincilea al unui așa-zis bloc, o acumulare de apartamente etajate, construite din beton.

Sufăr de insomnii și chiar de somnii care mă fac să selectez adecvat zgomotele străzii. Astăzi, înainte de ora cinei, i-am auzit pe lucrătorii care începuseră să îndepărteze stratul de gheaţă format sub blana moale de zăpadă depusă mai târziu, hăcuindu-l cu târnăcoapele.

Primul hărșâit de târnăcoape mi–a declanșat amintirea audio-vizuală a unor diminieţi de iarnă în Bărăganul copilăriei.

Emoţia trăită cândva, fie și cu 70 de ani în urmă, este mai puternică, transferata în amintire decât cea înregistrată ad-hoc. Ea este legată de nostalgia locului pe care l–ai părăsit, constrâns fiind sau chiar de bunăvoie. Așa-zisa patrie este, de fapt, locul pe care l-ai părăsit...

"Hai, ieși odată din casă, Puică, am înghеţat de frig; să știi că nu te mai aștept. Dă pe gât laptele și să plecăm!"

Sigur că acest lapte nu-l dădeam niciodată cu plăcere pe gât, dar neplăcerea legată de școală era îngroșată și de alte emoţii.

După un drum aventuros, ajungeam la școală, mă așezam la locul meu în bancă, tot frământându-mă să răspund corect la întrebarea învăţătoarei: "Câte beţișoare rămân în mănunchiul de 10, dacă luăm șapte din ele?" Frica, se știe, îţi dă impulsuri temerare, dar te și paralizează.

Drumul pe care-l parcurgeam până la școala era atât de plin de aventuri, încât emoţia mea legată de învăţarea socotitului se mai diminua.

Toţi trăim real sau virtual iernile, dar ele sunt mereu altfel și altele. Există iernile copilăriei și tinereţii, iernile citadine și campestre, iernile vesele și îmbelșugate ca și cele triste, însingurate, aducătoare de disperare.

Există iernile filmate, există iernile de celuloid de la Hollywood, iernile oferite de un comerţ rapace, dar plin de seducţie, și iernile mele, mai ales ale copilăriei.

În Bărăgan, până târziu, aproape de prânz, lumina nu reușește să străpungă întunericul. Văzduhul este străbătut de ecoul unor pași rari și înfundaţi, de câte o înjurătură sau de un lătrat de câine. Sunt și poteci pe care oamenii au reușit să le tescuiască, cel mai adesea trebuie însă să-ţi ţii echilibrul, căci – când te aștepţi mai puţin – buf cu nasul în zăpadă.

Și din nou nedumerire dar și hazul imprevizibilului care te fac să mai uiţi de socotitul cu beţișoare sau fără.

Iernile pot fi și pietre de hotar ale istoriei.

În Bărăgan, se pare că iernile copilăriei mele, pline de nebulos, s-au transformat în staţii Walt Disney. Ţiganii locului – altădată hamali sau meșteșugari, apoi ţărani colectivizaţi – au devenit castelani: și-au construit castelașe cu turnulețe și crenele.

Tot mister, dar unul grotesc.

Monica Bilan
Hannover, Germania

Aniversare

Gina Sebastian Alcalay: 83 de ani de la naştere.

Au trecut trei ani de când vechea noastră colaboratoare, scriitoarea Gina Sebastian Alcalay, a împlinit opt decenii de viaţă. Atunci, exact acum trei ani, Uly Vălureanu publica următoarele:

«Gina Sebastian Alcalay, cunoscuta scriitoare şi publicistă de limbă română din Israel, originară din urbea lui Bacovia, a ajuns în luna martie a acestui an la venerabila vârstă de 80 de ani.

După cum a mărturisit însăşi autoarea, cărţile şi articolele ei scrise în ţara noastră sau în România se reclamă în egală măsură de la spiritualitatea israeliană şi cea românească. Fie că e vorba de romane precum *Poate mâine* (două ediţii, dintre care una, refăcută şi adăugită, a fost prefaţată de Acad. Solomon Marcus), *Singurătatea alergătorului de cursă scurtă*, amplă scriere apărută în 2003, sau de povestiri şi eseuri, între care am cita în ordinea apariţiei *Pe urmele altora*, *Peregrinări*, sau recent apărutul volum *Înainte de a fi prea târziu*, cărţile, mai cu seamă în eseuri şi paginile de idei, au în general un caracter nepartizan (criticul Alex. Ştefănescu îl consideră însă "participativ şi frenetic"), de deschidere spre "celălalt", transgresând clişeele şi idiosincraziile individuale sau colective, în favoarea reflecţiilor cu conotaţii morale, bătând spre universal.

Criticul literar român Gabriel Dimisianu, care semnează prefaţa la volumul *Înainte de a fi prea târziu*, o asimilează literar pe Gina Sebastian Alcalay unor "spirite affine" precum Virgil Duda şi Alexandru Sever. "În totalitate, scrie el, eseurile Ginei Sebastian Alcalay răsfrâng raporturile cu frământata lume contemporană ale unui intelectual umanist, de subliniată vocaţie liberală, cu o suplă gândire şi cu un stil al ideilor atrăgător, ataşant".

Într-o amplă recenzie în "România literară", Alex Ştefănescu apreciază că "rar s-au scris pagini mai emoţionante despre măreţia şi nimicnicia civilizaţiei noastre de azi" prin rafale de paradoxuri de o violentă expresivitate, greu de uitat. Această eseistă, totodată "o prozatoare talentată", adaugă el, are "o minte clară în care lumea contemporană se reflectă ca într-o oglindă veneţiană".

Manifestări, manifestări...

16 martie 2010; la Casa Scriitorilor, str. Kaplan nr. 7, Tel Aviv: seară literar-artistică organizată de ACMEOR şi dedicată cărţilor "Trifoi cu patru foi" şi "Maria. Mozaicul unei vieţi" de Carol Feldman. Au vorbit despre cărţi Prof. Andrei Strihan şi ziarista Rodica Grindea. Moderator: Dr. Shlomo Leibovici-Laiş.

17 martie 2010; la Institutul Cultural Francez "Romain Gary": vernisajul expoziţiei de pictură "Si je t'oublie..." a artistei Miriam Briss. Expoziţia este deschisă de duminică până joi între orele 11 şi 19, iar vineri între orele 10 şi 14, până la data închiderii, 7.04.2010.

Ne-a părăsit la 21 februarie 2010 iubita noastră soră, cumnată, mătuşă şi verişoară, mamă şi bunică deosebită

DR. FANNY KUPFERBERG

născută BRILL
Dorohoi, Moghilev, Bucureşti, Neu-Isenburg

A fost mândria familiei noastre.
A îngrijit cu dragoste şi devotament zeci de generaţii de copii.

Durerea noastră e nemărginită la două luni după ce a plecat dintre noi sora noastră cea mare

ANNY NEGREANU-BRILL

din Bat-Yam, exemplu de omenie, cinste şi corectitudine.

Familia

בס"ד

COLECŢONAR CUMPĂR

* Ceasuri de mână, de aur, vechi, bărbăteşti şi de damă
* Ceasuri vechi de buzunar
* Bijuterii vechi de aur
* Obiecte de aur şi monede de aur
* Inele şi diamante la preţuri ridicate
* Obiecte de argint şi tacâmuri vechi de argint

SCHAFFHAUSEN
International Watch Co.

Preţuri avantajoase şi în numerar

Tel. 0544-577961 (nu de Şabat)

Cooperăm cu Bituah Leumi

Cine vă poate ajuta dacă părinţii dv. sunt bolnavi?

NETTA – SERVICII

✔ Vă asigură îngrijitori competenţi, cu experienţă, din România, pentru bătrâni, handicapaţi, invalizi – 24 de ore pe zi.

✔ Vă propune aranjamente speciale, în funcţie de situaţia şi posibilităţile dv. financiare.

✔ Vă acordă consultaţii şi îndrumare profesională gratuit.

Şvil Haţabar 11, Tel Aviv
Tel. 03/731-4273 sau 03/731-3135, Fax: 03/731-4294

Restaurantul Românesc Familial

"LA PAUL"

Str. Sheerit Israel 4 (vis-à-vis de Bituah Leumi), Iaffo
Tel. 03-6812733, 050-4244448

Pregătim și vindem mâncare pentru acasă (la comandă) de Pesah

Vă așteaptă în sezonul de iarnă cu noutăți și specialități:
Salate de icre, vinete, ficat, și piftie. Ciorbe de perișoare, miel, fasole. Sărmăluțe cu mămăligă, osobuco cu fasole, gulaș de văcuță, ficăței cu ceapă, tochitură. Renumitul grătar pe cărbuni cu mititei, cotlete, mușchiuleț, antricot moale ca untul, momițe, creier, rinichi de vițel, șnițel, cordonbleu, cârnăciori și frigărui.

● Servim ciorbă de burtă ●

De toate pentru toate poftele!

În final, renumitul papanaș adevărat, brașovean, cu multă dulceață și smântână, și alte deserturi.

Prânz de afaceri de duminică până joi între 12-17 cu numai 59 șekeli

Restaurantul este deschis zilnic, inclusiv sâmbătă seara, între orele 12-23;vineri – până la ultimul client

În fiecare vineri la prânz și seara, program muzical cu renumita KATI, acompaniată de ARTUR – voce și orgă electronică

În fiecare duminică seara, cântăm și dansăm cu ADI DE LA VÂLCEA

Primim comenzi pentru petreceri familiale până la 80 de persoane
Prețuri modeste – Vă așteptăm cu plăcere

Av. ARIE DEGANI

Birou de avocatură şi notariat

NE OCUPĂM DE:

DOBÂNDIREA ŞI REDOBÂNDIREA CETĂŢENIEI ROMÂNE (până la gradul 2 de rudenie)

- **TRANSCRIEREA certificatelor de căsătorie și a certificatelor de naștere (ale celor născuți în Israel)**
- **OBȚINEREA pensiei din România**
- **TRADUCERI legalizate în limba română**
- **OBȚINEREA oricărui document din România**
- **RETROCEDAREA proprietăților din România**

DE ASEMENEA, NE OCUPĂM DE VÂNZĂRI DE IMOBILE ÎN ROMÂNIA ŞI DE TRANSFERUL SUMEI OBȚINUTE.

Ne mai ocupăm de orice problemă referitoare la plata datoriilor și desființărilor de firme (societăți)

Contactați: ARIE DEGANI
Strada Adam Hacohen nr. 16 (lângă Ambasada României) Tel Aviv 64585
Tel. 03/522-8899 (Vorbim românește)